LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. [illegible]ine 376.286
Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PA[illegible]S (13e)
Տար. 1200, 6ամս. 650, Արտ. 15 [illegible]ոլ. կամ 3 անգլ.
Tél.: GOB. 15-70 — C.C.P. Paris 1678-63
Jeudi 1 Janvier 1948 Հինգշաբթի 1 Յունուար

Ի. ՏԱՐԻ — 20e Année N° 5229-Նոր շրջան թիւ 838 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ Գին՝ 5 Ֆր.

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՆՈՐ ՏԱՐԻ

Ընկալեալ սովորութիւնը կը պահանջէ որ մարդիկ բարեմաղթութիւններով եւ օրհնութիւններով մտնեն Նոր Տարիին սեմէն ներս եւ նոր օրակարգ ու ծրագիր պատրաստեն յառաջիկայ ամիսներուն համար։

Ցարգուած է այդ պատշաճութիւնը անցեալին մէջ։ Ցարգուեցաւ անցեալ տարի։

Բայց միամտութիւն պիտի ըլլար եթէ չտեսնէինք այն վրդովիչ — թերեւս մռայլ — հեռանկարը որ կը պարզուի այսօր՝ բովանդակ մարդկութեան առջեւ։

Քրիստոնեայ եկեղեցիներուն իշխանաւորները — պապ, արքեպիսկոպոս, կաթողիկոս — ջերմեռանդ աղօթքներով ու մաղթանքներով կը խրախուսեն իրենց հօտերը, ամէն տեղ ու ամէն ատեն։

Բայց մանաւանդ այս օրերուն երբ մարդիկ կը տօնեն Աստուածորդիին ծնունդը եւ ցնծագին կանչերով կը դիմաւորեն Կաղանդը։

Կը թուի, սակայն, որ այդ հոգեշահ քարոզները աղօթատուներու կամարներէն դուրս արձագանգ չեն գտներ։

Բան չի փոխուիր մարդոց մտայնութենէն ու «աշխարքի բան»երը կ՚ընթանան այն ճամբէն զոր գծած է ազգերու նիւթական շահը։

Առաւել քան երբեք հեռու ենք իրական խաղաղութենէն եւ արդարութենէն, կը յայտարարէր Վատիկանի գահակալը, անցեալ շաբթու։

Տարբեր չէ անշուշտ, փողոցէն անցնող, սովորական մահկանացուին կարծիքն ալ։

Աշխարհաւասան սպանդին աւերէն ու արիւնէն յոգնած, պարտուած, քայքայուած ու սովահար մարդկութիւնը տակաւին չէ հարթած հոգեկան ու նիւթական վերածնունդի ճամբան ու արդէն կը պատրաստուի նոր արկածախնդրութեան մը որուն հետեւանքները, անտարակոյս, պիտի ըլլան տասնապատիկ աւելի զարհուրելի ու անդարմանելի։

Խորհրդաժողովները իրարու կը յաջորդեն ձանձրացուցիչ միօրինակութեամբ։

Ակադեմական բանավէճերն ու վարդապետական պայքարները դրացի կամ դաշնակից ժողովուրդներու միջեւ, կը շարունակուին սպառնալից համեմատութիւններով։

Տնտեսական, ելմտական ու քաղաքական ծրագիրներու համրանքը չկայ։

Ճառեր կ՚արտասանուին, անուշ-լեզու բառեր կը փոխանակուին, խոստումներ կը շռայլուին եւ ըորձնաշուրթն կը փառաբանուին խաղաղութիւնն ու ազգերու սրտագին բարեկամութիւնը։

Ցետոյ, դարձեալ վէճ, կռիւ, փոթորիկ ու խլրդային աշխատանքներ բոլոր ճակատներէն, յանուն ինքնապաշտպանութեան, յանուն քաղաքակիրթ ժողովուրդներու բարիքին։

1947ի անցուդարձերը կուտան պատկերազարդ պատմութիւնը այս անփառունակ կացութեան։

Երկու միջազգային խորհրդաժողովներ ձախողեցան որովհետեւ երկու հակամարտ ուժերը, իրենց սեփական շահերէն թելադրուած, չեն ուզեր պուտ մը վիճում կատարել։

Խորհրդային կառավարութիւնը յառաջ կը մղէ կազմակերպեալ աշխատանքը իր լուծին կապելու համար դրացի «պզտիկները», իսկ արեւմտեան խմբակցութիւնը, համայնավարութեան ստուերէն սարսափահար, կ՚ուզէ պահպանել իր ըմբռնած ժողովրդավարութիւնը Եւրոպայի գոնէ կէսին վրայ։ Մնացեալ երեւոյթները մանրամասնութիւններ են։

Մինչեւ ե՞րբ, սակայն, այս անստոյգ ու մռայլ կացութիւնը։ Օրուան Մեծերը պիտի յաջողի՞ն փարատել զանգուածներուն մտահոգութիւնները։ Պիտի՞ կրնան հաշտարար եղանակով լուծել օրակարգի խնդիրները։

Այո՛, եթէ անոնք ըլլան քիչ մը աւելի անկեղծ, աւելի պարկեշտ ու աւելի այլասէր։

Մաղթենք որ ապացոյցը տան այդ երբեակ առաքինութեանց՝ 1948ի ընթացքին։

Ժ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԱՇԽԱՐՀԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Հայաստանի աշխարհագրութեան դաս, տարրական դասարանի մը մէջ։

Վարժուհին տեղեկութիւններ կուտայ գետերու, լեռներու մասին։

Իր յիշած լեռներուն առաջինը կ՚ըլլա՛յ Արարատը։

Վարժուհին կը բացատրէ թէ լեռը հայկական է, բայց, դժբախտաբար մաս չի կազմեր ներկայ Հայաստանին։

Անշուշտ այս բացատրութիւնը կուտայ կարելի եղածին չափ մանրելով, որպէսզի մանուկները հասկնան։

Տասը տարեկան տղեկ մը, խորապէս յուզուած, բաներ մը կը փսփսայ քովի ընկերոջ.— Ինչո՞ւ այսպէս եղեր է…

Վարժուհին տեսնելով որ տղուն սիրտը կոտրած է, կը խրախուսէ։

— Այսօր մեր ձեռքը չէ, բայց օր մը պիտի ըլլայ։

Տղան.— Ե՞րբ, օրիորդ, ե՞րբ…

— Չեմ գիտեր, բայց պիտի ըլլայ։ Օրը ուրիշ մը հարցուր։

— Կը վախնամ, օրիորդ, դուք ըսէք։

… Ինչո՞ւ չըսիր, չար աղջիկ.

— Տղաս, երբ տասը տարեկանին այս հարցումը կ՚ուղղես, քսան տարեկան չեղած, դուն ես որ պիտի գաս մեզի աւետես բարձրաձայն.

— Արարատը մերն է։

Դարերն են որ կը խօսին մանուկին մէջ տասնամեայ։

ՎԱՐԱԶ

Յունաստանի դէպքերը

ԱՊՍՏԱՄԲՆԵՐԸ ԿԸ ՅԱՐՁԱԿԻՆ

Հելլէն ապստամբները կը շարունակեն իրենց կատաղի յարձակումները ալպանական ճակատին վրայ։ Համաձայն զօրավար Մարկոսի զեկոյցին, իր զինուորները գրաւած են Քոնիցայի պաշտպանողական գիծը։ Կառավարական ուժերու հրամանատարութիւնը կը տեղեկացնէ, սակայն, որ քաղաքին պահակախումբը անձնատուր չէ եղած եւ կատաղի դիմադրութիւն ցոյց կուտայ։ Ապստամբները մեծ կորուստներու ենթարկուած են Պուրզանի կամուրջին մօտերը եւ սկսած են նահանջել։

«Մաքրուած» է Եանինա — Քոնիցա գիծը որուն վրայ ապստամբները երկու օր առաջ կարեւոր դիրք մը գրաւած էին։ Կառավարութիւնը նոր ռազմամթերք կը հասցնէ Քոնիցայի զօրախումբին։

Աթէնքի մէջ զրոյց կը շրջի թէ Ալպանիոյ մէջ կը կազմակերպուի միջազգային բանակ մը որ ի մօտոյ ճամբայ պիտի ելլէ դէպի Յունաստան, Պաշտօնական շրջանակները չեն հաստատեր այս լուրը։

Պատերազմական նախարարը, Պ. Սթրաթոստակալին ռազմաճակատն է։ Վարչապետ, Սոֆուլիս շատ լաւատես յայտարարութիւններ ըրաւ չորեքշաբթի օր եւ ապահովցուց թէ կացութիւնը վտանգաւոր չէ։ Իշխանութիւնները գրաւեցին համայնավար կուսակցութեան Պիրէոսի կեդրոնատեղին։

Լոնտոնէն կը տեղեկացնեն թէ 5000 բրիտանացի զինուորներ կան Յունաստանի մէջ։ Հաւանական չէ որ անոնք Անգլիա վերադարձուին առայժմ։

ՕՐՈՒԱՆ ՏՕՆԻՆ ԱՌԻԹԻՒ «ՅԱՌԱՋ»Ի ՅԱՋՈՐԴ ԹԻՒԸ ԼՈՅՍ ԿԸ ՏԵՍՆԷ ՇԱԲԱԹ ՕՐ։

ՊԻՐՄԱՆԻՈՅ նախորդ վարչապետ Եու Սօ, չորեքշաբթի օր մահուան դատապարտուեցաւ՝ անցեալ Յուլիսին դահլիճին յայտնի անդամներուն սպանութեան մեղսակցած ըլլալու ամբաստանութեամբ։

ՊԵՏԱԿԱՆ պաշտօնեաներու թոշակը յունուար 1էն սկսեալ հարիւրին 20 յաւելում մը պիտի կրէ եթէ կառավարութիւնը վճռական որոշում մը տայ այդ մասին՝ յառաջիկայ քանի մը շաբաթներու ընթացքին։

Ռումանիա հանրապետական

ԹԱԳԱՒՈՐԸ ՀՐԱԺԱՐԵՑԱՒ

Ռումանիոյ Միխայլ Ա. թագաւորը երեքշաբթի օր գահէն հրաժարեցաւ «իր ազատ կամքով» եւ յանուն իր հայրենիքին շահերուն։

Հրաժարականէն ժամ մը վերջ, խորհրդարանը, ձայներու բացարձակ միաձայնութեամբ, հանրապետութիւն հռչակեց եւ նշանակուեցաւ նախագահական առժամեայ մարմին մը որուն կ՚անդամակցին կարգ մը ականաւոր «դեմոկրատներ»։

Խորհրդարանը չեղեալ հռչակեց նաեւ սահմանադրութիւնը, բայց որոշուեցաւ որ ներկայ երեսփոխանական ժողովը շարունակէ իր աշխատանքները մինչեւ որ սահմանադիր ժողով մը ընտրուի եւ խմբագրէ նոր օրէնքը։ Հետեւաբար Դեկտեմբեր 30էն ետք Ռումանիա կը վերածուի «ժողովրդական դեմոկրատ հանրապետութեան» մը։

Քաղաքական շրջանակներուն մէջ կը հաւաստեն թէ գահընկէց արքան կրնայ Ռումանիա մնալ եթէ փափաքի եւ կրնայ, մինչեւ այն ատեն, ամուսնանալ իշխանուհի Ան-Պուրպոնի հետ։ Թագաւորը պիտի ճանչցուի իր սեփական անունով — իշխան Միխայլ - Հոհենցոլերն։

Բանակը եւ պետական պաշտօնէութիւնը իրենց հաւատարմութեան ուխտը պիտի ներկայացնեն նորընտիր նախագահական մարմնին, մինչեւ շաբաթ օր։

Միխայլ թագաւորի հրաժարականը անակնկալ մըն էր քաղաքական աշխարհին համար։ Խորհրդարանը բացառիկ նիստ գումարած էր երեքշաբթի օր։ Վիճաբանութիւնները հազիւ կէս ժամ տեւած էին երբ Պուքրէշի ձայնասփիւռը կը հաղորդէր հրաժարականին լուրը եւ հրամանագրին պատճէնը։

Թագաւորը իր յայտարարութեան մէջ կ՚ըսէ — «Քաղաքական, տնտեսական եւ ընկերային մեծ փոփոխութիւններ յառաջ եկած են Ռումանիոյ քաղաքական կեանքին մէջ եւ ստեղծած են նոր յարաբերութիւններ՝ պետութեան եւ ժողովուրդին միջեւ։ Այդ յարաբերութիւնները դարձած են այլեւս սահմանադրական օրէնքին համապատասխան ըլլալէ եւ անհրաժեշտութիւնկը ստեղծեն անմիջական եւ հիմնական փոփոխութիւններ կատարելու։ Հետեւաբար, նկատի ունենալով երկրին դրութիւնը եւ լիովին գիտակից իմ պատասխանատուութիւններուս, համոզուած եմ որ Միապետութիւնը այլեւս չի համապատասխաներ մեր հանրային կեանքին եւ արգելք մըն է Ռումանիոյ բարգաւաճման դէմ։ Ուստի լիովին գիտակից այն քայլին զոր կ՚առնեմ Ռումանացի ժողովուրդին բարիքին համար, կը հրաժարիմ, իմ եւ իմ յաջորդներուս անունով եւ չեղեալ կը նկատեմ, ինծի եւ իմ յաջորդներուս համար, արքայական իրաւունքներս եւ Ռումանացի ժողովուրդին կը վերադարձնեմ պետական նոր կարգուսարքը որոշելու ազատութիւնը»։

Լոնտոնի մէջ, պաշտօնական անձնաւորութիւն մը դիտել տուաւ որ թագաւորին հրաժարականը եւ Ռումանիոյ հանրապետական վարչաձեւը, այլեւս պիտի իրականացնէ ամբողջ Պալքաններուն մէջ միատիպութիւն հաստատելու ծրագիրները։

Ուաշինկթընի մէջ կը տիրէ այն համոզումը թէ թագաւորին հրաժարականէն ետք Ռումանիա ամբողջութեամբ պիտի մտնէ խորհրդային հովանին մէջ եւ պիտի ենթարկուի մեծագոյն դրացիին տիրապետութեան։

Տակաւին ծանօթ չէ թէ ինչ դէպքեր տեղի ունեցած են Ռումանիոյ մէջ՝ թագաւորին վերադարձէն ի վեր։ Միխայլ Լոնտոն գացած էր Նոյեմբերին, իշխանուհի Էլիզապէթի ամուսնութեան առթիւ եւ Պուքրէշ վերադարձաւ տասը օր առաջ։

Վիէննայէն կը հաղորդեն որ արտաքին նախարարուհին, Աննա Փաուքէր, կարեւոր խորհրդակցութիւններ ունեցած էր իրեն հետ եւ բացատրած էր թէ միապետական կարգուսարքը համապատասխան չէր երկրին համայնավար օրէնքներուն։ Կ՚ըսուի նաեւ որ Եուկոսլաւիոյ վարչապետը, մարաջախտ Թիթօն, կարեւոր դեր մը կատարած է թագաւորին հրաժարումը փութացնելու համար։

Միխայլի հրաժարականը զարմանք չէ պատճառած Փարիզի քաղաքական շրջանակներուն մէջ քանի որ արդէն շատ խախուտ կը նկատուէր անոր դիրքը՝ մանաւանդ իր վերջին ճամբորդութենէն ետք։ Դիտել կը տրուի թէ անուանական էր իր պաշտօնը, մանաւանդ այն օրէն ի վեր երբ Վիշինսքի իրեն պարտադրած էր Կրոզայի կառավարութիւնը։

★ Ռումանիոյ հանրապետութեան հռչակումով, Եւրոպայի մէջ կը մնան միայն վեց միապետական երկիրներ — Անգլիա, Նորվեկիա, Շուէտ, Տանըմարքա, Հոլանտա, Պելճիքա եւ Յունաստան։

★ Միխայլ թագաւորը միակն է իր տեսակին մէջ այն իմաստով որ իրեն յաջորդ ունեցած է իր

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

Ո՜վ տայր ինձ զձիւն հայրենի

Կաղանդ ու Ծնունդ, այս մեծ քաղաքին մէջ, կը զրկուին իրենց խորհուրդէն նաեւ երբ կը պակսի ձիւնն ալ: Ծառեր, անշուշտ, պիտի մտածեն անուխին ու թրջող ոտքերուն: Բայց անոնք, ինչպէս եւ անոնք որ պուաթ տը մխիներու մէջ կ'անցընեն այս տօները, հեռու են իրապէս ըմբռնելու զանոնք: Ճիշդ է, յոյսի եւ ուրախութեան օրեր են դեռ: Հոգիները կը նետեն իրենց վրայէն անցած տարին եւ նոր խանդով մը կը մտնեն գալիքին մէջ: Բայց անոնք լոկ սովորութիւն մըն է զոր կ'օղտագործեն: Ծոխութիւն, շամբայն, խենէշութիւն եւ տափանք կը մեռցնեն խորհուրդն ու բանաստեղծութիւնը որոնցմով կը շքեղնան տակաւին Կաղանդն ու Ծնունդը: Անոնք բացակայ են նոյնպէս տղոց շատ հարուստ խաղալիքներուն մէջ ու ելեկտրական գունաւոր ճրագներով զարդարուած ծառերուն վրայ: Այսպէս է որ անոնք շատ աւելի գեղեցիկ են գիւղերուն մէջ ու համեստ յարկերուն տակ՝ ուր յոյսն ու ուրախութիւնը իրապէս կը սպասուին, երկնառաք մանուկին պէս, երկիւղածութեամբ եւ մանկական երեւակայութեամբ: Փոխուած են անշուշտ ժամանակները: Ու աշխարհին խաղաղութեան խոստացող մանուկը չի համոզեր մեզ այլեւս իր խոստումներով: Բայց Կաղանդն ու Ծնունդը կերուխումի ծառայողները չեն միայն: Ու, թէեւ պարպուած իրենց իմաստէն՝ անոնք կ'առնեն նորէն նշանակութիւն մը՝ ինքզինք յօշոտող այս աշխարհին առջեւ: Ու այսպէս, անոնք կը դառնան աւելի կարօտալի երբ կը կորսնցնեն իրենց խորհուրդն ալ՝ ձիւնին պակասէն:

Կաղանդ ու Ծնունդ իրական էին երբ կը նայիմ ետիս: Մարդիկ կը դառնային բարի: Կը վերնային նախանձներն ու քէները: Մարդիկ կը մօտենային նաեւ անտառուններուն, որոնք կը հասկնային մեր լեզուն տօնական այդ օրերուն: Դէպի քաղաք ու գիւղ կը դիմէին ձիւնածածուկանտառներուն մէջ թափառող թշուառ արջերն ու գայլերը, աղուէսներն ու վարազները: Եղնիկները կու գային ողբալ իրենց տառապանքը: Հէքեաթ էր: Պզտիկ էի անշուշտ ու կեանքը երազ մըն էր շուրջիս: Բայց վստի կը թուի թէ մեծերը նաեւ կ'ապրէին տարբեր մանկութիւն մը: Եթէ երեխաները կ'ինային Կաղանդին մօգութեան տակ, տարեքոտները կ'ենթարկուէին Ծնունդին ու աղօթքներուն մօգութեան: Անոնք, իրենց հոգերուն ու ցաւերուն ետեւէն մօտենալու համար քիչ մը փրենց անցեալ, կորսուած երանութեան, տարբեր մանկութեամբ, տարբեր երեւակայութեամբ մը, Ծնունդին խորհուրդին մէջէն, անկեղծութեամբ կը հասնէին ուրիշ երազի մը: Բաներ՝ որ հաղուադիւտ են այլեւս: Փոխուած են հաւատալիքները ու բօբէմները: Մօգութիւնը կուգայ հիմա տալ եր ճամբայով: Ու մեծ քաղաքներուն մէջ, մեր օրերուն Կաղանդն ու Ծնունդը կը դառնան աւ աւելի անբնական երբ կը պակսի ձիւնը:

Ձիւն, ճերմակ ու ազնուական, կուսական, վերացական ու հայրենական: Անոր տարածած խաղաղութեան մէջն է որ տարիներէն յոգնած ու ծանրացած հոգին կը գտնէ իր անդորրութիւնն ու վերացումը: Ձմեռը մաքուր ու պայծառ արուեստին եղանակն է, ըսած է բանաստեղծ մը: Ուրիշ մը կը յայտնէ թէ բոլոր մեծութիւնները, բոլոր սրբութիւնները կը պատրաստուին լռութեան մը ետին որ կը նմանի ձիւնին լռութեան: Կ'ուռճանայ հողը այդ ձիւնին տակ: Ձիւնին մէջէն քալելով է որ եւ եք թագաւորները, իրենց մօգութենէն ու ճոխութիւններէն յուսախաբ եղեք մօգերը գացին փառաբանել նորածինը: Կաղանդն ու Ծնունդը այդ ձիւնով է որ կ'առնեն իրենց վեհութիւնն ու գեղեցկութիւնը: Ծառերը կը դառնան հրեշտակային: Կ'ըլլան առաղաստներ: Բարերը կը վերածուին կարապներու: Արեւին ծիրանին, հոսելով ձիւնապատ տանիքներէն ու պատերէն, կը տաքցնէ պաղ ու խաղաղ ճերմակութիւնը: Կը փայլին ոսկեզօծ՝ կը շողան մութին յարդերը՝ լայն ու լուսեղէն տարածութեան վրայ: Կը փառին, կը կայծկլտան ջահերու պէս քիւերէն կախուած սառոյցները: Ու հեռուն, առասպելական կերպարանքներէն անդին, մարմարէ լեռը կը դպի երկնքին վեհափառ բարձրացումով: Կ'ապրիս դերբերականին մէջ:

Կարելի չէ երեւակայել մեր Կաղանդն ու Ծնունդը առանց այդ ձիւնին, որ կը տեղար առատօրէն մեր դաշտերուն ու լեռներուն վրայ: Ու անհրաժեշտ է որ տեղայ ան, իր յիմարութիւններէն թեթեւցող հոգիի մը պէս, «ունայնութիւն ունայնութեանց» փափսացողի մը նման, որպէսզի ճանչնանք մենք մեզ այս օտար ու մեծ քաղաքին մէջ: Այն ատեն կը բացատրուին դարերու խորքէն եկող մեր հակասութիւնները, մեր սէրը վերացման եւ բարութեան: Ձիւն եւ լեռ: Բուք եւ խաղաղութիւն: Արտաքոյ ողեկանութիւն եւ աշխարհի արշաւանք: Վեհաութիւն եւ անսպառ յոյս զարնան եւ վերանորոգման: Այդ ձիւնը կը նստէր ամփոփեցում մեր եկեղին վրայ; կը կտրէր ճամբաները: Կ'առանձնանային գիւղերը՝ լեռներուն վրայ:

Դաշտերուն բակերը նոյնպէս կ'ապրէին ինքնամփոփ, փակելով դուռ ու պատուհան: Ձիւնը խաղաղութիւն մըն էր: Կ'առ հետանային նոյնիսկ աւազակները: Ու առասպելները կուգային այդ ձիւնին վրայէն: Ս. Նշան կ'անցնէր իր ձիով: Ու խորհրդաւոր նշաններ էին անոր ձիուն պայտին հետքերը: Մեռելները պատանքներով, կ'ելլէին իրենց գերեզմաններէն ու կը քալէին այդ ձիւնին վրայէն դարձեալ:

Այդ ձիւնն է որ կը յիշեմ խաղալիքներէս աւելի: Կէս գիշերէն վերջ, աստղերուն ու լուսինին տակ, ան կուտար երազային գեղեցկութիւն մը եկեղեցի տանող ճամբուն: Ճերմակ ծովու մը մէջէն անցնելով էր որ մարդիկ՝ ստուերային՝ կ'երթային, լեռներէն իջնող հովիւներուն պէս, խոնարհիլ լուսեղէն խորհուրդին առջեւ: Ձիւնը եւ մոմերուն լոյսը: Պէտք էր կտրել ներքին ու ցրտին լռութեան մը դաշտը հասնելու համար յոյսին եւ ուրախութեան: Ծանր ու տրտում էին քայլերը՝ գիշերային այդ լռութեան մէջ: Ուրախութիւնը կուգար օրհնութիւն ու ողբերգական աղօթքներէն վերջ, որոնք կը յիշեցնէին մեր դարաւոր տառապանքն ու սուգը եւ սպասումը փրկութեան: Յոյսը կուգար խոնարհելէ ու թողութիւն խնդրելէ վերջ: Ցետոյ: Նուէր, պտուղ, կերուխում կը սրբանային նման վերացումով: Մօգութիւն եւ գուշակութիւն նոյնպէս:

Ո տայր ինձ զձիւն հայրենի ...

Ձիւն մը միայն՝ որպէսզի, քանի մը օր, վերգտայի գեղեցկութիւնը անցեալ այդ պատրանքներուն: Մինակ ու տխուր ենք երբ կ'անցնինք կախարդանքներէն ու թօթէմներէն անդին, մեր ժխտումներուն վիհին առջեւ, ուր մեր գոյութիւնն ու ըրածը կը կորսնցնեն իրենց իմաստը: Ձիւն մը միայն վանդի, տարբեր ճամբով մը, հասած ենք կեանքին առասպելական բնոյթին ու պարապին: Ճշմարտութիւնը անկարելի է: Ճակատագրուած ենք երազին ու մօգութեան: Բայց բարութիւնը կը մնայ մեր ճերմակ ու անսահման կարօտը: Վերանորոգման յոյսը ...

Եւ քանի որ այդ է կեանքը, առասպել մը, կրնանք գուշակութեան, վերանորոգման եւ յոյսի այս տօներուն առթիւ, մաղթել գեղեցկութիւն մը անցեալին գեղեցկութեան նման՝ գալիք կախարդանքներէն՝ որոնք կը ներկայանան մեզի գիտական ու ճարտարարուեստական անուններով: Խոնարհին ու դառնան մարդկային գոռոզ քաղաքակրթութիւնները ու գալիք իմաստունները, անցեալի երեք մօգերուն պէս, արհամարհելով թագն ու ճոխութիւնը, հետեւին իմացականութեան ադամանդէ աստղին: Մաղթենք որ՝ քաոսային ու արնոտ այս օրերէն անդին, մարդիկ ըլլան կրկին բարի, կարեկից ու գթառատ: Ու մեր յոյսերն ու ուրախութիւնները լուսաւորուին նոր հաւատքով մը, քանի որ կարեւորը այս է եւ ոչ թէ ճշմարտութիւնը: Ու մեր խանդավառութիւնները չըլլան փլած հոգիի մ յուսահատութեան փտած պտուղը: Ժողովուրդները բանաստեղծ չեն ոչ ալ փիլիսոփայ: Անոնք կը ճանչնան իրականութիւն մը՝ դերբերականին եւ ժխտումներոն վիհին միջեւ: Պէտք է որ տրուի ատիկա իրենց: Հող է անոնց երջանկութիւնը: Այդ է նաեւ դարաւոր կարօտը մեր ժողովուրդին, արիւնով ու տառապանքով հետապնդուած: Պէտք է որ տրուի ատիկա իրեն: Մաղթենք զայն յաւիտենական այդ մանուկին, որուն ուզածը հաց է եւ ազատութիւն, սէր ու կեանքի ապահովութիւն՝ հայրենական հողերուն վրայ, հպարտութիւն արեւ: Մաղթենք այդ ծնունդը մեր ազգին եւ, եթէ կարելի է, սեւեռենք հեռուները մեր փուշակող աչքերը, գիտնալու համար թէ ինչ պէտք է ընենք, որպէսզի ապահովուի անոր այդ երջանկութիւնը ... քանի որ կարեւորը այս է եւ ոչ թէ վարդապետութիւնը ..

Եւ այս մաղթանքն ու գուշակութիւնը կ'ըլլան սրտանց՝ երբ իրապէս կ'ապրինք Կաղանդն ու Ծնունդը մեր պապերուն, ձիւնին առջեւ: Անոնց յոյսերն ու երազները, ցաւերն ու տխրութիւնները կուգան այդ ճերմակ ճամբով միայն՝ մինչեւ մեր սիրտը:

Օ տեղար այդ ձիւնը այնպէս ինչպէս հոգիները կը թօթափեն իրենց մեղքերն ու սխալները: Տեղար այդ ձիւնը այս մեծ ու օտար ու յոգնած քաղաքին վրայ, թաղէր զայն, որպէսզի տեսնէի հայրենիքը, մերը, ծնելիքը, եւ այն միւսը զոր բանաստեղծը կ'երեւակայէ մանուկ ու վերացական, լուռ ու անսահման ու ճերմակ...

Ն. ՍԱՐԱՖԵԱՆ

Լեռայ գոյ...

(Խ. ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ ԵՒ ԹՈՒՐՔԻԱ
ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆԴԷՊ)

(Բ. եւ վերջին մաս)

Ոչ թէ Կարսը վրացական հռչակելով՝ անկէ մեծահոգօրէն կը հրաժարին, այլ զայն ի սպառ, երբեք եւ բնաւ վրացական չեն նկատեր:

Հողային իրենց օրինական պահանջները հիմնաւորելով Թուրքիայէն — Պատմական, ազգագրական, քաղաքական եւ բոլոր այլ տուեալներով — Վրացի գիտունները կ'եզրափակեն.

«Վրացի ժողովուրդը ետ պէտք է ստանայ իր հողերը, որոնցմէ ան երբեք հրաժարած չէ եւ չի ալ կրնար հրաժարիլ: Մենք նկատի ունինք Արտահանի, Արտուինի, Օլթիի, Թորթումի, Սպեռի, Բաբերդի, Կիւմիւշխանէի եւ Արեւելեան Լազիստանի շրջանները, ներառնելով նաեւ Տրապիզոնի եւ Կիրասոնի շրջանները, այսինքն միայն մէկ մասը Վրաստանէն խլուած հողերու»:

Ինչպէս կը տեսնէք, Վրացի գիտունները մէկիկ մէկիկ, անուն առ անուն, իրենց հողային բոլոր պահանջները յիշատակելով Թուրքիայէն՝ Կարսի անունը երբեք չեն տար:

Բաւական է հարեւանցի ակնարկ մը նետել քարտէսի վրայ՝ համոզուելու համար, որ այն վայրերը, զորս Թուրքիայէն կը պահանջեն Վրացի գիտունները — Արտահան, Արտուին, Օլթի, Թորթում, Սպեր, Բաբերդ, Կիւմիւշխանէ, Արեւելեան Լազիստան (Տրապիզոնով եւ Կիրասոնով միասին) — կը կազմեն հողաշրջան մը, որ կ'երկարի Կարսէն դէպի հիւսիս արեւմուտք եւ արեւմուտք եւ կը հասնի դէպի Սեւ Ծով:

Արդ, ինչպէս բացատրել այս վրդովիչ մեղանչումը փաստաթուղթի մը դէմ — Վրացի գիտուններուն նամակը — մասնաւորաբար Ա. Վիշինսկիի կողմէ:

Մենք տեսանք, որ Վրացի գիտունները Կարսը չեն պահանջեր. ինչպէս կ'ըլլայ ուրեմն, որ Վրացի գիտուններու անունէն զայն Վիշինսկիները կը պահանջեն Վրաստանի համար:

Ո՞ւր տեսնուած է այսքան ընդվզեցուցիչ, զռեհիկ ըլլալու աստիճան աններելի խեղաթիւրում պատմական փաստաթուղթի մը, բարձրօրէն պատասխանատու անձի մը կողմէ, միջազգային ամէնէն հեղինակաւոր մէկ ատեանի առջեւ:

Միթէ՞, խօսք առնելէ առաջ, Ա. Վիշինսկիի կը պակսէին մարդիկն ու միջոցները ստուգելու, թէ ինչ ըսած են Վրացի գիտունները եւ ինչ պահանջած են անոնք:

Ի հարկէ, ոչ:

Ա. Վիշինսկի թէ այդ մարդիկն ունէր եւ թէ այդ միջոցները՝ իր երկրի քաղաքացիին վերագրուած որեւէ խօսքի ճշդութիւնը վայրկեանի մը մէջ ստուգելու համար:

Ա. Վիշինսկի այդ ստուգումը կատարած չէ լոկ այն պատճառով, որ որեւէ արժէք տուած չէ Վրացիին վերագրուած խօսքին:

Ա. Վիշինսկի, խօսելով Վրացիի հողային պահանջներու մասին Թուրքիայէն, իր հոգիին խորը Ռուսիան նկատի ունի, բայց երբեք Վրաստանը, երբեք Հայաստանը:

Եւ որովհետեւ Ռուսիա փրաւամբ պիտի ունէր Կարսը կցուած տեսնել իր հողերուն, ուստի Ա. Վիշինսկի անփութօրէն Վրաստանի անունը կուտայ (Հայաստանի փոխարէն)՝ Վրաստանի տակ Ռուսիան հասկնալով եւ ռուսական հողային պահանջները հետապնդելով:

Սակայն կայ ուրիշ, ոչ նուազ վրդովիչ պարագայ մը եւս:

Ինչո՞ւ Ա. Վիշինսկի Հայաստանի անունը բնաւ չի տար:

Ինչո՞ւ Կարս բառը լսելով, ան անմիջօրէն, վայրկեանի մը մէջ, չի վերյիշեր մեր անունը եւ բարձրաղաղակ չի յայտարարեր ի լուր ամենազգի Սարպերներու, թէ Կարսի միակցումը իր հողերուն կը պահանջէ ոչ թէ Վրաստանը, այլ կը պահանջէ ՀԱՅԱՍՏԱՆը:

Եւ չի յայտարարեր այն ժամանակ, երբ տասնամեակներ նոյն Վիշինսկիի փոքրաւորները նոյն «Պրավտա»ներու մէջ Սեւրի դաշնագրի անունէն կը խօսէին եւ Սեւրի դաշնագրի իրագործումը կը պահանջէին Հայաստանի համար:

Այն Սեւրի, որու անբաժան մասը կը կազմէր նաեւ Կարսը:

Ուրեմն անկեղծ չէր այս պահանջը, ուրեմն Սեւր (ու Կարս) պահանջելով ու հայ ժողովուրդը ամէն տեղ ոտքի հանելով՝ «Պրավտա»ներու ու քօղածածուկ Վիշինսկիները զայն կը պահանջէին ոչ թէ Հայաստանի, այլ միայն եւ բացառաբար Ռուսաստանի համար:

Այլապէս ինչպէս բացատրել այսքան վրդովիչ ... ուրացումը Հայաստանի ամէնէն նուիրական իրաւունքներու, երբ Վրացի գիտուններն իսկ երբեք բերան բացած չեն Կարսի մասին եւ զայն երբեք պահանջած չեն Վրաստանի համար:

Ինչո՞ւ չի տրուիր Հայաստանի անունը:

Ինչո՞ւ կը քաշքշուի ու կը հոլովուի անուն մը — Վրաստան — որ զինք Կարսի նկատմամբ

պահանջատէր երբեք նկատած չէ, սակայն դէթ անգամ մը չի տրուիր այլ անուն մը — Հայաստան — որ բազմաթիւ միջազգային դաշինքներով՝ իբրեւ ճշմարիտ փրաւատէր՝ կապուած ու միաձուլուած կը մնայ Կարսի :

Աւելին. երբ Թուրք պատուիրակը Վրաստանի հողային պահանջներու մասին կը խօսի եւ Ա. Վիշինսկի այդ պահանջները պատմականօրէն, ազգագրօրէն եւ քաղաքականօրէն արդար եւ իրաւացի կը հռչակէ, ինչո՞ւ նոյն Վիշինսկի միաժամանակ չի յայտարարեր, որ Թուրքիայէն հողային պահանջներ ունի ոչ միայն Վրաստանը, այլ անկէ հողային պահանջներ ունի նաեւ Հայաստանը, աւելի արդար եւ աւելի անմերժելի — թէ պատմականօրէն, թէ ազգագրօրէն, թէ քաղաքականօրէն եւ թէ բոլոր այլ հիմերով — քան Վրաստանի պահանջները:

Ինչո՞ւ :

Եւ ինչո՞ւ լուռ է մասնաւորապէս Հայաստանը :

Ինչո՞ւ միաձայն եւ միահոգի Խ. Հայաստանի համայն հայութիւնը, գլխաւորութեամբ իր վարիչներու, չի բողոքեր Ա. Վիշինսկիի վրդովիչ արարքին դէմ, երբ երէկ նոյն հայութիւնը, դրդումովը քողածածուկ Վիշինսկիներու, թէ Կարսը կը պահանջէր Հայաստանի համար եւ թէ Թրքահայաստանի մնացեալ հողերը:

Ինչո՞ւ :

Ինչո՞ւ երէկ, երբ Մեծն Բրիտանիոյ արտաքին գործոց նախարարը՝ Էրնըսթ Պէվին՝ Համայնքներու Պալատի 1946 Փետրուար 21ի նիստին մէջ արտասանած իր պատմական ճառին մէջ մեր իրաւունքները կ՚ուրանար Կարսի վրայ՝ մենք անվերապահ բառերով կը բողոքէինք իր յայտարարութեանց դէմ, մինչ այսօր, երբ նոյն ուրացումը տեղի կ՚ունենայ մեր «պաշտպան»ի՝ Ա. Վիշինսկիի կողմէ՝ մենք ոչ միայն չենք բողոքեր, այլ ստրկաբար կը համակերպինք իր վատ, գռեհիկ եւ ընդվզեցուցիչ խեղաթիւրումներուն եւ ուրացումներուն :

Մենք այս հարցումի պատասխանին կը սպասենք՝ յստակ, մեկին ու որոշակի բառերով:

Կը սպասենք գիտնալու համար, թէ Հայաստանը նաեւ ա՞յս անգամ լքեալ գոյք դարձաւ ոչ միայն Թուրքին, այլ եւ ռուս բոլշեւիկին համար:

Ինչպէս առեւանգեցին Կուլիզարը

(Բ. եւ վերջին մաս)

Անոր ձայնը առնելով Քիւրտերն ելան փնտռտուքի, գտան զայն երկու քայլ հեռու թոնրատան դրան ետեւ, քաշքշելով ու ծեծելով առին բերին ու քովս կեցուցին. բառ մը արտասանելու առեն չունեցայ, անմիջապէս բերանս քուրջերով լեցուցին, զարմացայ որ գիս չէին ծեծեր այլ հարուածներն անխնայ կ՚իջեցնէին Խուտոյի գլխուն ու հազարումէկ լկտի հայհոյութիւններով: Խեղճ Տատօն կիսամեռ վիճակի մէջ հազիւ կը կենար ոտքերուն վրայ, արիւնը կը հոսէր քթէն ու բերնէն: Շունչս բռնուած, անկարող որեւէ օգնութիւն հասցնելու, կը գոցէի աչքերս չտեսնելու համար խեղճ հօրեղբօրս կնոջ արիւնլուայ դէմքը: Այդ միջոցին լսուեցաւ դուրսը պահակ կեցած Քիւրտերու կանչը :

« Լօ, լօ, աճապարեցէք զինուոր եկաւ»: Այս որ իմացան իրարանցումը փրթաւ ներսի Քրտերու մէջ, հաւաքեցին ու ծրարեցին ինչ որ ինկաւ ձեռքերնին, մէկ քանին կատղած գազաններու նման ինկան աջ ու ձախ, կոտրեցին ու թափեցին ինչ որ գտան հնամեայ ու չէն տան անկիւնները, կուժ, կարաս, ձցում, պտուկ, սնտուկ եւայլն : Վերջին անգամ աչք մը նետելով աւերակ դարձած տան վրայ, քաշկռտելով զիս ու կիսամեռ Տատօն, հարայ հուրայներով դուրս հանեցին տնէն:

Դրան առջեւ հաւաքուած էին ճերմակ երկայն քօլուսաւոր բազմաթիւ Քիւրտեր, մէկը պոռաց «լօ լօ աճապարեցէք Վարդենիս դեղէն Թրքական զինուոր ճամբայ ելած է արդէն օգնութեան հասնելու համար Հայերուն :

Այս որ լսեցի յոյսի նշոյլ մը պատեց հոգիս : «Եա մեռնիմ քըղի գործել յարուց Սուրբ Խաչ, դու ազատես զմըզի անօրինի ձեռքէն » :

Մեզ բռնողները կը ծեծէին խեղճ Տատօն որ ուշակորոյս եւ արիւնլուայ ինկաւ գետին: Կարծելով որ մեռած է կոխեցին վրան ու անցան գիս տանելով հետերնին: Միամտօրէն կը կարծէի որ զիս ալ ծեծելով կը ձգեն կէս ճամբան ու կը փախչին. բայց ոչ, անոնք աճապարանքով կ՚ուղղուէին գեղին ծայրը գտնուող Ս. Սարգսի եկեղեցիին աւերակները: Միայն այդ վայրկեանին հասկցայ որ իրապէս զիս կը տանին: Հաւաքեցի բոլոր ուժերս, թօթուեցի ինքզինքս զիս բռնող դաժան ձեռքերէն, քաշեցի հանեցի բերնիս քուրջերն ու վազելով դէպի ետ սկսայ պոռալ ողբագին :

— « Հասէք, հասար, ազբրտիք գիս տարան» :

Գետինը թաց էր մաղմաղ անձրեւէն. բոպիկ ոտքերս սահեցան ու քթիս բերնիս վրայ ինկայ գետին: Երկու Քիւրտ մերկ թուրերը քաշած վազեցին վրաս սպառնագին պոռալով քրտերէն:

«Քաֆըր օղլի քաֆըր, չուտ ոտքի ելիր, եթէ Մուսա Պէկի հրամանը չըլլար քեզ կտոր կտոր կ՚նէինք, նայէ որ անգամ մըն ալ չփախչիս մեր ձեռքէն »:

Սարսափած ոտքի ելայ ու խենթի նման սկըսայ վազել հետերնին: Հեռուէն լսուեցաւ Թուրք զօրքերու հրացանի որոտումները որոնք իյնալով կը մօտիկնային, դարձեալ յոյսի նշոյլ մը պատեց հոգիս որ աւաղ շուտով մարեցաւ: Քրտերը կատաղօրէն կռուեցան համազարկ բանալով զօրքին դէմ որոնք, քանակով քիչ, կէս ժամ տեւող անօգուտ կռուէ մը վերջ ստիպուեցան ետ դառնալ : Մենք սկսանք կամաց կամաց յառաջանալ դէպի Մեղրագետ որ գիշերուան մթութեան մէջ երեւցաւ օձագալար ու սպիտակ: Լսուեցաւ մեր գեղին զանգակներուն երկար, տխուր ղօղանջը, որ արինոտ գիշերուան լռութեան մէջ օգնութիւն կը խնդրէր մօտակայ հայ գեղերէն : Ափսոս շատ ուշ էր: Քրտերն հասած էին իրենց նպատակին, իսկ իմ լոյսի եւ յոյսի ճրագը ընդ միշտ խաւարած :

Լսելով ահաղանգը գեղին ժամուն, դառնօրէն լացի յիշելով անոնց զընգընգոցը միացած դհոլզուռնի դմբ դըրմբոցին, երբ պսակէն յետոյ կանանչ կարմիր կապած ժամէն դուրս կը հանէին մեր գեղին խորոտիկ նորահարսները: Իմ սեւ հարսնիքըն էր այդ գիշեր: Քիւրտեր հրացանի որոտումներով զիս կը տանէին իմ անյայտ ճակատագիրը:

Քիչ վերջ հասանք Մեղրագետի ափին, կամուրջ չկար մօտակայ երը, գետը բարձրացած ու յորդած: Քիւրտերը կ՚աճապարէին անցնիլ միւս ափը ուր իրենց կը սպասէր Մուսա Բէկ իր զօլամներով: Նախ ջուրի մէջ մտաւ ձիաւոր խումբը որուն հետեւեցան 100ի չափ հետիոտն Քիւրտեր որոնք զիս կը տանէին իրենց ուսերուն վրայ բարձրացուցած :

Մեր ետեւէն կուգային մնացեալ ձիաւորները բեռնաւորուած թալանի ծրարներով :

Մարտի խոնաւ ու ցուրտ գիշերներէն մէկն էր. թրջուած մինչեւ ոսկորներս. բարակ գիշեփանոցիս տակէն մերկ մարմինս տերեւի պէս կը դողար, ոտքերս մինչեւ ծունկերս կախուած ջուրի մէջ դրեթէ սառած էին: Ջերմեռանդ ու միամիտ կ՚երեւակէի որ արդարադատ ու վրէժխնդիր Մեղրագետը պիտի բարձրանար ու բարձրանար եւ կուլ պիտի տար արիւնարբու խուժանը Քիւրտերու ազատելով անմեղ հոգիս: Սակայն ափսոս հայրենի գետն ալ կը դաւաճանէր, երբ վերջին անգամ աչքերս բացի արդէն անվտանգ հասեր էինք միւս ափը: Աղօթարանը սկսաւ բացուիլ : Գլուխս վեր վերցնելով զարմանքով ճանչցայ մեր տան մշակներէն մէկ քանին: Իրենք ալ զիս ճանչնալով կ՚ըսէին «լաօ, աղէկ չըրինք այս մատ մը երախան փախցնելով: Նորէն լացի, մշակին ոտքերն ինկայ «Մրատօ, մեր տան կերած հացիդ խաթեր համար, զիս քու տունդ տար, կնոջդ քով պահէ, մի տար զիս Մուսա Բէկին »:

— « Աղջի՛կս, չեմ կրնար քեզ պահել. Մուսա Բէկ զիս կը սպաննէ, մինակ մէկ ճար ունիս, քիչ վերջ երբ երեւնայ Մուսա Բէկ ձիու վրայ նստած, գնա՝ նետուէ առջեւը, իր ոտքերը համբուրէ եւ շնորհ խնդրէ: Կարելի է մատղաշ տարիքդ ու խղճալի վիճակդ տեսնելով մեղքնայ քեզի եւ վերադարձնէ հօրդ տուն »:

Լսուեցաւ Մուսա Բէկի գոռ ձայնը «լօ, լօ, կնիկ բերի՞ք, մալ բերի՞ք» :

Լսելով Մուսա Բէկի ձայնը սոսկումէս քարացած չէի համարձակեր վեր նայիլ, ետեւէն ինձ ծանօթ Քիւրտեր սկսան զիս հրմշտկել ու ցած ձայնով թելադրել որ շնորհ խնդրեմ: Ճարահատ վեր վերցուցի գլուխս: Սարսափահար պահ մը դիտեցի անոր դաժան կերպարանքը, աչքերը կանաչ էին, իսկ չէկ պեխերուն ոլորը կը հասնէր մինչեւ ականջները :

Գլուխս կախ մօտեցայ Մուսա Բէկին, ամուր բռնած երեսին փուշին, խոնարհութիւն մը ըրի, սիրտս պայթելու աստիճան կը զարնէր վախէս : Մուսա Բէկ պոռաց.

— Տեսէք ինչ խոլ աման է Հայու աղջիկը, երեսը գոցեր է որ չտեսնեմ զինքը, եւ ինձ դառնալով աւելցուց, «վեր առ գլուխդ, բաց երեսդ :» Քիւրտ մը երեսս դարձուց դէպի Մուսա Բէկ :

« Հօ՜յ, հօ՜յ, պոռաց շունը, նայեցէք ողաք, իմ ուզածս ալ այս աղջիկն էր: Մէկ անգամ միայն տեսած եմ Խարսի հարսնիքներուն մէկուն մէջ ու մտքէս չէ ելած դեռ անոր ջէյրանի աչքերն ու ծով մազերը. ճրագով երկինք կը փնտռէի, անճրագ գետին գտայ, երկաթէ սոլ հագնիմ նմանը չեմ գտներ. վերցուցէք, դրէք ձիուս վրայ»:

Այս որ իմացայ ուշաթափ ինկայ: Երբ աչքերս բացի, ինքզինքս գտայ Մուսա Բէկի ձիուն վրայ որ կը սուրար ընդարձակ դաշտին մէջ ...

Երբ աչիրէթը նստաւ Մուսա Բէկ հրամայեց մէջտեղ բերել թալանուած ապրանքները: Հօրեղբօրս աղջկան Անգինի հագուստները խուրթնի կարմիր անթարի մը կիազի վարտիք մը հագցուցին եւ Մուսա Բէկին մօտ նստեցուցին: Ան սկըսաւ զիս համբուրել որոնց զզուանքով կը դիմադրէի: Աւղուտ դիւղէն Հայեր ուտելիք բերին. վախէն ոչ ոք կը համարձակէր չուրջը նայիլ: Մուսա հրամայեց վար դնել իրենց ծրարներն եւ հեռանալ: Երբ տեսայ որ Հայերը առանց զիս նըշմարելու պատրաստուեցան մեկնիլ, պոռացի.

— « Աղբրտիք ես Հայ եմ ...» :

Քիւրտերը վրաս թափեցան ու գոցեցին բերանս: Մրատօն ականջիս փսփսաց. «եթէ ձայն հանես, պատճառ կը դառնաս այդ Հայերու մահուան : »

Մուսա Բէկ ճիչս լսելով եկաւ քովս, քաշեց թեւէս, ոտքի հանեց եւ ապտակ մը իջեցուց երեսիս: Ցաւէն հեծկլտալով ինկայ գետին: Քովս նստաւ.

«Գիտե՞ս, այդ Հայերը հօրդ տան բարեկամներն են: Երբ վաղը կրկին գան քեզ անոնց հետ կը ղրկեմ, կ՚երթաս հօրդ տունդ», յետոյ աւելցուց սպառնագին «եթէ պէտք չունենայի անոնց, բոլորն ալ կը սպաննէի աչքիդ առջեւ : »

Մրատօն ինձ բերաւ խորոված միս : « Մեծ պահք է ըսի, անօթի չեմ»: Երբ մերժեցի ուտել, Մուսան երկրորդ ապտակ մը իջեցուց, բռնեց կզակէս միսի կտորը խոթեց բերանս :

«Այս տարի կեր, եկող տարի պահք կը բռնես, ես քեզի Զատկին կարմիր հաւկիթ ալ կ տամ ...

Շարունակեցինք մեր ճամբան եւ հասանք Հըվետիկ: Զիս վար առին ձիէն ու տարին սանր ետին անկրակ սենեակի մը մէջ փակեցին: Լսեցի հետեւեալ խօսքերը :

— « Քանդուի իր տուն, գնաց չէն տունը քանդեց: Խարսայ Միրոյի տուն, Աստծու տունէր: Հայ ու Քիւրտ մէջ հաց կ՚ուտէր ...»:

Ծերունի Քիւրտ մը զարմացած հարցուց.

— Դուն ո՞վ ես .

Բացատրեցի: Ըսաւ թէ քեզ չեմ կրնար ազատել բայց վաղը առաւօտ կ՚երթամ լուր տալու ձեր տուն: Ամիսներ վերջ իմացայ որ 4 օր վերջ գացեր էր մեր տուն եւ տեղեկացուցեր սպաննալով իբր նուէր գոմէշ մը: Տնեցիները իմանալով ուր եւ որու ձեռք գտնուիլս, բոլորը մէկ բերան ըսեր էին. «լաւ է աղջիկ մեռնի ազատի քան թէ մնայ Մուսա Բէկի ձեռք »:

Ցաղթանակի այդ գիշերը Մուսա Բէկ տօնեց անհամբերութեամբ: Մինչ ես կկզած չոր գետնի վրայ կ՚անցընէի կեանքիս երկրորդ տառապանքի գիշերը :

ՄԱՆՐ ԼՈՒՐԵՐ

ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ ծերակուտական Րապըրթ Թէֆթ, յայտարարեց երկուշաբթի օր թէ Մարշըլի ծրագրին գործադրութիւնը տարեկան ութը միլիառ տոլար պիտի արժէ ամերիկեան գանձին:

ՊՈՒԼԿԱՐԻԱ անցեալ շաբթու ազգայնացուց բոլոր դրամատուններն ու դրամատիրական հաստատութիւնները: Անգլիական եւ ամերիկեան շահերը պիտի ապահովուին հաշտութեան դաշնագիրներով :

ՖՐԱՆՍԱՅԻ վարչապետը, Պ. Րոպէռ Շուման հետեւեալ յայտարարութիւնները ըրաւ կիրակի օր.— Պէտք է նկատի առնել որ մեր ժողովուրդին բարոյական եւ քաղաքացիական քաջութեան շնորհիւ էր որ կառավարութիւնը կրցաւ յաղթահարել վերջին քանի մը շաբաթներու վտանգաւոր կացութիւնը: Ֆրանսան եւ իր կառավարութիւնը անգնահատելի ծառայութիւն մը մատուցին ամբողջ աշխարհին՝ պարտութեան մատնելով խառնակութիւն մը որ ապստամբական բնոյթ կը կրէր: Որովհետեւ այս վտանգաւոր խաղը կրնար ըլլալ սկզբնաւորութիւնը միջազգային գործողութեան մը որ կրնար վտանգել ժողովրդավարութեանց ապահովութիւնն ու խաղաղութիւնը :

ԱՆԳԱՐԱՅԷՆ կը հաղորդեն որ 1948ի պիւտճէին մէջ, Ելմտ. Գործավարութիւնը ի մէջ այլոց հետեւեալ յատկացումները կ՚ընէ.— Վագըֆի ստորադաս պաշտօնեաներուն 2 միլիոն 555 հազար ոսկի, Պալաթի Հրէական հիւանդանոցին՝ 15 հազար, Պալըքլըի Յունաց հիւանդանոցին՝ 25 հազար, Հայոց հիւանդանոցին՝ 15 հազար:

ՀԱՆԴԻՍՆԵՐՈՒ եւ ժողովներու ազդերը խմբագրութեան հասցնել որոշուած թուականէն առնուազն երեք օր առաջ, որովհետեւ ելեկտրական հոսանքի ընդհատումներուն պատճառաւ ստիպուած ենք կանխել կամ ուշացնել թերթին տպագրութիւնը :

A L'OCCASION DU NOUVEL AN, je prie tous mes camarades socialistes Arméniens (Tachnaktzakan), ainsi que ceux du Nor Serount, de trouver ici l'expression de mes meilleurs souhaits pour l'année 1948:

ODETTE MIKAELIAN

հայրը: Արդարեւ այս վերջինը դահէն կը հրաժարէր 1925ին որովհետեւ իր կինը լքելով, կը կենակցէր իր հոմանուհիին հետ: Գահ կը բարձրանար իր որդին: Քարոլ 1930ին նորէն Պուքրէշ վերադառնալով թագաւոր կը հռչակուէր՝ փոխարինելով իր անչափահաս զաւակը: 1940ին Քարոլ երկրորդ անգամ հրաժարելով, իրեն կը յաջորդէր Միխալ Ա.:

Ֆրանսայի ողողումները

ԱՆՀԱՇՈՒԵԼԻ ՆԻՒԹԱԿԱՆ ՎՆԱՍՆԵՐ

Արեւելեան Ֆրանսայի ողողումները որոնք սկսան երեք օր առաջ, նիւթական ահաւոր վնասներ պատճառած են: Դժբախտաբար մարդկային կորուստներ ալ կան:

Շատ մը վայրերու մէջ ջուրը բարձրացած է աւելի քան երեք մէթր ու ծածկած է մշակելի ընդարձակ տարածութիւններ մանաւորաբար Ալզաս Լորէնի մէջ: Տասնեակ հազարաւոր մարդիկ հեռացած են իրենց տուներէն որոնց մեծ մասը քանդուած են: Մօզէլի ջուրերը արմատախիլ ըրած են ծառերը եւ քարուքանդ ըրած են կամուրջները: Մէցի քաղաքապետարանն ալ մասամբ ծածկուած է ջուրերով: Մէց – Փարիզ եւ Մէց – Նանսի երկաթուղիի սպասարկութիւնը դադրած է:

Ողողումները մեծագոյն վնասը պատճառած են այն արտերուն ուր ցորենը նոր ցանուած էր: Բազմաթիւ հանքեր ողողուած են:

Մասնագէտները կը հաւաստեն թէ Փարիզի շրջակաները անմիջական վտանգի տակ չեն, թէեւ տեղատարափ անձրեւներուն պատճառաւ աւելցած են Մառնի եւ Սէնի ջուրերը:

Աղետահար նահանգներու նիւթական վնասներուն գումարը կը հասնի միլիառներու:

Պաղեստինի խառնակութիւնները

51 ՀՈԳԻ ՍՊԱՆՆՈՒԱԾ ՄԷԿ ՕՐՈՒԱՆ ՄԷՋ

Երեքշաբթի օր 42 Հրեաներ, 6 Արաբներ եւ 3 Անգլիացիներ սպաննուեցան Պաղեստինի մէջ: Մէկ ամսուան մէջ մեռած են ընդամէնը 480 հոգի:

Ամէնէն ծանր դէպքերը պատահեցան Հայֆայի մէջ ուր Հրեաները ռումբ մը նետեցին փողոցը հաւաքուած Արաբներուն վրայ: Այս վերջինները, վրէժ լուծելու համար, յարձակեցան քարիւղի զտարանին վրայ եւ ծեծելով սպաննեցին 41 Հրեաներ: Անգլիացի զինուորները օգնութեան հասան: Կռիւներու ընթացքին վիրաւորուեցան 450 հոգի:

Զրոյց կը շրջի թէ ռումբը նետուած էր Իրկուն Զվայ Լէումի, հրէական ահաբեկչական կազմակերպութեան դրդումով: Նոյն օրը ընդհարումներ տեղի ունեցան նաեւ Թէլ Ավիվի եւ Երուսաղէմի մէջ:

ԺԱՄ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ դահլիճը չորեքշաբթի օր արտօնութիւն տուաւ արտաքին նախարարին որ ամերիկեան կառավարութեան հետ ստորագրէ այն համաձայնութիւնը որուն հիման վրայ Ֆրանսա պիտի ստանայ 328 միլիոն տոլարի առժամեայ օժանդակութիւն մը Միացեալ Նահանգներէն:

ԻՆՉՊԷՍ արդէն հաղորդած էինք, Ամերիկայի նախորդ փոխ նախագահը, Հէնրի Ուոլըս, թեկնածու պիտի ներկայանայ 1948ի նախագահական ընտրութեան: Այս մասին իր ըրած յայտարարութիւնները մեծ իրարանցում պատճառած են քաղաքական շրջանակներուն մէջ որովհետեւ Ուոլըս կը ծրագրէ կազմել երրորդ կուսակցութիւն մը որ կրնայ վնասակար ըլլալ մանաւորաբար դեմոկրատ կուսակցութեան համար: Նախկին նախարարը կոչ կ'ընէ իր համախոհներուն, երկրագործներուն, Հրեաներուն եւ Սեւամորթներուն որ իրենց վերապահեն իրենց քուէները եւ կը խոստանայ շատ մը բարիքներ:

ՉԻՆԱՍՏԱՆԻ համայնավար բանակը մեծ յաջողութիւններ ձեռք բերաւ չորեքշաբթի օր գրաւելով կարդ մը ռազմագիտական կարեւոր կէտեր Շանսի նահանգին մէջ, կեդրոնական Չինաստան: Մանչուրիոյ մէջ համայնավարները մօտեցած են Մուքտէնի արուարձանները:

ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ ամերիկեան զինուորական դատարանը մահուան դատապարտեց Նորտհաուզէնի արգելարանին նախկին հրամանատարը որ ահաւոր խժդժութիւններ կատարած էր պատերազմի ընթացքին:

Չորեքշաբթի օր Մատրիտի մէջ գնդակահարուեցան երկու ականաւոր համայնավարներ՝ Ակուսթին Զօրօս Սանխէզ եւ Լուքաս Նունէս Պոաս: Առաջինը ընդհանուր քարտուղարն էր համայնավար կուսակցութեան որ կը գտնուի Ֆրանսայի մէջ:

ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹԻՒՆԸ խորհրդարանին քննութեան պիտի յանձնէ նոր օրինագիծ մը որ կ'առաջարկէ տարեկան 50.000 ֆրանք տուրքի ենթարկել այն բոլոր այրերը — մինչեւ 60 տարեկան — որոնք շահաբեր աշխատանք չեն կատարեր: Այս տուրքէն զերծ կը մնան անոնք որ ֆիզիքական պատճառներով չեն կրնար աշխատիլ:

КԻՐԱԿԻ, 25 ՅՈՒՆՈՒԱՐ 1948, ԺԱՄԸ 14.30ԻՆ Միւթիւալիթէի սրահին մէջ, métro Mutualité Յովհ. Թումանեանի մահուան 25ամեակի առիթով

Նախաձեռնութեամբ Փարիզի Հայկական երգչախումբին, մեծ պատրաստութեամբ կը ներկայացուի

ԱՆՈՅՇ

Երաժշտական ողբերգութիւն 5 արար, մասնակցութեամբ Օր. ԱՆԺԷԼ ՎԱՐԺԱՊԵՏԵԱՆԻ (Անուշ), Ա. grand Prix Wicard de la Ville de Marseille: Գր. ՄԷՀԹԷՐԵԱՆԻ (Սարօ) եւ Վ. ԱԼԹՈՒՆԵԱՆԻ (Մօսի): Սէնֆօնիք մեծ նուագախումբ ղեկավարութեամբ ԱՐԱ ՊԱՐԹԵՒԵԱՆԻ (60 հոգի): Թումանեանի մասին պիտի խօսին եւ կ'արտասանեն ծանօթ արուեստագէտներ:

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ.— Բոլոր տոմսերը թուագրուած ըլլալով կը խնդրուի նախապէս ապահովել Հրանդ Սամուէլէն Tél. Dan. 88–65, Եկեղեցւոյ դիւանէն: Սապօնճեանէ 39 rue Trévise, Պ. Պարթեւեանէ, 14 rue Petit. Bot. 99–22, Պ. Բամպուքճեանէ, 9 rue Jouy Rouve, Ուշագլեանէ 61 rue Rébéval, Պարսամեան գրատունէն, եւ նոյն օրը թատրոնի կիշէէն, առաւօտէն սկսեալ:

Տոմսերու գիները՝ հարիւրէն երեք հարիւր յիսուն, տուրքերով միասին:

ՀՐԱՒԷՐ ՀԱՅ ԴԵՐԱՍԱՆՆԵՐՈՒՆ

Ա. Շահխաթունի կը հրաւիրէ բոլոր հայ դերասանները եւ բեմի աշխատաւորները թատերական նիւթի վերաբերեալ կարեւոր խորհրդակցական հանդիպումի մը, այս շաբաթ գիշեր, 3 յունուար, ժամը 8.30ին, Միւթիւալիթէի «Իկրէք» սրահին մէջ: (Մէթրօ Մօպէր Միւթիւալիթէ):

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ.— Պարտք կը զգամ հրապարակաւ խորին շնորհակալութիւններ յայտնել Տօքթ. Գուրգէն Մեծատուրեանի, որ իր ախտաճանաչութեան եւ տարած անխնայ ջանքերուն շնորհիւ յետ վիրաբուժական գործողութեան յաջողեցաւ կինս իրական վտանգէ ազատել, հակառակ երկու տարիէ ի վեր մասնագէտներու կողմէ տրուած խնամքին:

Թ. ՂԱԶԱՐՈՍԵԱՆ

«ԳՈՅԱՄԱՐՏ» պատի օրացոյցներ ստացուած են եւ կը ծախուին Բալուեան գրատան մէջ, 43 Rue Richer, Paris (9), ինչպէս նաեւ Նոր Սերունդի անդամներուն քով: Գինն է 100 Ֆրանք: Ծաւալը մեծ ըլլալով փոստով չի ղրկուիր: Անձամբ դիմել եւ ստանալ:

ԼԷԶ ՕԼԻՎ – ՄԱՐԹԻԿՈՅԻ Հ. Յ. Դ. «Իշխան» եւ Նոր Սերունդի Համօ Օհանջանեան խումբերը պիտի կատարեն իրենց բացումը շքեղ ճաշահանդէսով մը 3 Յունուար 1948, շաբաթ երեկոյ Լէզ Օլիվի Bar Tabacի երգ. սարահին մէջ:

Կը նախագահէ ընկ. Հ. ՊԱՍՄԱՃԵԱՆ:

Գեղարուեստական ճոխ բաժին, ղեկավարութեամբ Տիկին Ռ. ՄԻՆՏՈՆԵԱՆԻ: Կէս գիշերէն մինչեւ լոյս եւրոպական պարեր Սէն Լուի Նոր Սերունդի նուագախումբի ղեկավարութեամբ:

Ծախքերու մաս ակցութեան համար պիտի գանձուի 50 ֆրանք:

5700 Ֆրանքով

Կրնաք կարել տալ ձեր հագուստը
Ձափի վրայ, երկու փորձով

Եթէ կերպասը բերէք մեզի եւ տասը օրէն

կ'ունենաք պայն

ԱՅՐԵՐՈՒ ԵՒ ԿԻՆԵՐՈՒ ՀԱՄԱՐ

Դիմել DORMES, 5 Rue St. Apolline
Paris—Métro Strasbourg–St. Denis Հեռ. Tur. 83–63

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 Rue Damesme - 13e
Le Gérant : A. NERCESSIAN

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

Հ. Յ. Դ. ՎԱԼԱՆՍԻ Շրջ. կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ Ռոմանի, Փ. Օպենայի եւ Վալանսի բոլոր ընկերները այս կիրակի, 4 յունուար, առաւօտեան ժամը 8ին, Ա. Ահարոնեան ակումբը, 11 Ave. Gambetta, Valence: Անդամատետրերը միասին բերել: Բոլոր ընկերներուն ներկայութիւնը անհրաժեշտ է:

ՊԱՆԵԽՕ ԲԱՇԱՆԻ Հ. Յ. Դ. «Արծիւ» ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը այս շաբաթ իրիկուն «Հրայր» ակումբին մէջ: Պարտաւորիչ ներկայութիւն: Ներկայանալ անդամատետրերով:

Հ. Յ. Դ. ՏԷՍԻՆԻ կոմիտէի ընդհ. ժողովը տեղի կ'ունենայ այս կիրակի, 3 Յունուար, 1948, կէսօրէ վերջ ժամը 2.30ին, սովորական ժողովատեղին: Կարեւոր օրակարգ: Անհրաժեշտ ներկայութիւն:

Հ. Յ. Դ. ԵԳԻՊՏԱՑԻ կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին 9 rue Victor Massé (ընկերվարականներու սրահը): Շատ կարեւոր օրակարգ:

ՓԱՐԻԶԻ Հ. Յ. Դ. «Ռոստոմ» խումբի խորհրդակցական ժողովը այս շաբաթ երեկոյեան ժամը 7.30ին ընկերվարականներու սրահը, 9 rue Victor Massé: Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ:

Հ. Յ. Դ. ՄԱՐՍԷՅԼԻ Շրջ. Կոմիտէն ընկ. ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ հետեւեալ մարմինները.—

Ընկեր Կարօ ենթակոմիտէն ուրբաթ 2 յունուարին ժամը 8ին:

Հայաստան ենթակոմիտէն կիրակի 4 Յունուար ժամը 5ին:

Վռամեան ենթակոմիտէն կիրակի 4 Յունուար ժամը 7ին:

Համազասպ խումբը չորեքշաբթի 7 Յունուար ժամը 7.30ին:

Թաթուլ խումբը հինգշաբթի 8 Յունուար ժամը 8ին:

Իշխան խումբ հինգշաբթի 8 Յունուար ժամը 8ին:

Զաւարեան ենթակոմիտէն, շաբաթ 10 Յունուար ժամը 8ին:

Ակնունի ենթակոմիտէն շաբաթ 10 Յունուար ժամը 8ին:

Քեռի խումբը շաբաթ 10 Յունուար ժամը 8ին:

Նիկոլ Թուման ենթակոմիտէն կիրակի 11 յունուար ժամը 3ին:

Արամ խումբը կիրակի 11 Յունուար ժամը 8.30ին:

Այս ժողովները տեղի կ'ունենան սովորական հաւաքատեղիները; Ներկայ պիտի ըլլայ Շրջ. կոմիտէի ներկայացուցիչը:

ՀԱՅ ԿԱՄԱՒՈՐՆԵՐՈՒ եւ Մարտիկներու Միութեան Մարսէյլի մասնաճիւղի անդամները ժողովի կը հրաւիրուին «Առժ. Կեդրոնական վարչութեան կողմէ»: Կարեւոր օրակարգ: Մանրամասնութիւնները տեղւոյն վրայ:

ՀԱՄԱՍԱՐՔԵՐԴՑԻԱԿԱՆ Միութեան Լիոնի մասնաճիւղի ընդհ. անդամական ժողովը տեղի կ'ունենայ այս շաբաթ օր, իրիկուան ժամը 8.30ին հայրենակից Գրիգոր Մկրտիչեանի սրճարանին մէջ, 59 րիւ Ռապըլէ: Խիստ կարեւոր օրակարգ: Կը խնդրուի անդամատետրերը միասին բերել:

ՊՈՒԼՎԱՐ ՕՏՏՈՅԻ Ֆ. Հ. Կ. Խաչի մասնաճիւղը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ ընկերուհիները, Յունուար 4ին կիրակի կէսօրէն վերջ ժամը 3ին, սովորական ժողովատեղին: Պարտաւորիչ ներկայութիւն: Կարեւոր օրակարգ:

ՓԱՐԻԶԻ Հ. Յ. Դ. «Ռոստոմ» խումբը իր ցաւակցութիւնը կը յայտնէ ընկեր Լեւոն եւ Տիկ. Գեւոնեաններուն, իրենց զոքանչի եւ մօր՝ ՏԻԿԻՆ ԿԻՒԼԻԶԱՐ ՏԷՐ ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆԻ մահուան առթիւ:

ՎԻԼԷՐ ՍԷՆ ԹՐԻԷՆ Պ. Օհան Կիւլպէնկեանի փափաքով հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի Փարիզի Հայոց եկեղեցին, յառաջիկայ կիրակի, Յունուար 4ին, յետ պատարագի, ողբացեալ ԶԱՒԷՆ ԱՐՔ.Ի ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ, ի երախտագիտութիւն անոր ազգօգուտ գործունէութեան եւ իր հօր ԿԱՐԱՊԵՏ ԿԻՒԼՊԷՆԿԵԱՆԻ, մահացած Պոլիս 1919ին: Կը հրաւիրուին իրենց յիշատակը յարգողները:

ՀԱՄՈՎ ԵՒ ԸՆՏԻՐ
ԵՐՇԻԿ ԵՒ ԱՊՈՒԽՏ
Եթէ կ'ուզէք ունենալ ձեր Կաղանդի եւ Ծնունդի սեղանին վրայ
Դիմեցէք վստահութեամբ՝
ԽԱԶԻԿ ՍՏԵՓԱՆԵԱՆԻ
Նախապատերազմեան լաւագոյն տուներէն մէկը:
24, Rue Jules Verne, Sevran:

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. Seine 376.286
Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13e)
Տար. 1200, 6ամս. 650, Արտ. 15 տոլ. կամ 3 անգլ.
Tél.: GOB. 15-70 — C.C.P. Paris 1678-63
Samedi 3 Janvier 1948 Շաբաթ 3 Յունուար

Ի. ՏԱՐԻ — 20e Année N° 5230–Նոր շրջան թիւ 839 խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ ԳԻՆ՝ 5 Ֆր.

Յունաստանի դէպքերը

ԱՊՍՏԱՄԲՆԵՐԸ ԿԸ ՊԱՐՏՈՒԻՆ

Կառավարական ուժերը չորեքշաբթի օր ուշ ատեն Քոնիցա մտան եւ ազատեցին քաղաքին պահակախումբը որ քանի մը օրէ ի վեր դժուարին կացութեան մատնուած էր։ Այս լուրը հաղորդեց զօրավար Անտոնոփուլոս, մասնաւոր զեկոյցով մը։ Փաւլոս թագաւորը Փրկիչի Պատուանշանը տուաւ Քոնիցայի պաշտպաններուն — մօտաւորապէս 1000 հոգի — որոնք ութը օրէ ի վեր կատաղի կռիւ կը մղէին «թշնամիին» դէմ։ Պատերազմական նախարարը շնորհաւորական հեռագիրով մը հելլէն ժողովուրդին երախտագիտութիւնը կը յայտնէ քաջարի զինուորներուն։

Ապստամբներու ընդհանուր հրամանատարութիւնը, իր կողմէ, հետեւեալ զեկոյցը հրատարակեց հինգշաբթի օր — «Հակառակ իրենց ճիգերուն, միապետական — ֆաշական ուժերը չկրցան կոտրել Քոնիցան պաշտպանող շղթան։ Մեր, ժողովրդավար բանակը ետ մղեց ֆաշական բանակը»։

Զօրավար Մարկոս «Յունաստանի Ազատ ձայնասփիւռին» վրայ խօսելով, ըսաւ — «Ժողովրդավար բանակը աւելի մեծ թափով պիտի կռուի 1948ին՝ ֆաշական բանակին եւ ամերիկեան աշխարհակալներուն դէմ։ 1948ը պիտի ըլլայ մեր փառքի եւ յաղթութեան տարին։ Զինուորներ, դուք ձեր պարտականութիւնը պիտի կատարէք. ցոյց տուէք ձեր մարտական ոգին, կրկնապատկեցէք ձեր հարուածները եւ մէկ վայրկեան իսկ հանգիստ մի՛ ձգէք թշնամին, դէպի՛ յաղթանակ։

Այս կոչը հրատարակուած է կոմինֆորմի պաշտօնական օրկանին մէջ որ միաժամանակ տեղեկութիւններ կու տայ «Ազատ կառավարութեան կազմին եւ նպատակներուն մասին։

Կ՚ըսուի թէ Մարկոս իր տրամադրութեան տակ ունի 10.000 զինուորներ։

Յունաստանի թագաւորը նոր տարւոյ առթիւ իր հրատարակած կոչին մէջ դիտել կու տայ իր զինուորներուն որ «իրենց ուսերուն վրայ է դրուած ոչ միայն Յունաստանի այլեւ բովանդակ մարդկութեան ապագան»։

Վարչապետ Սոֆուլիս ինչպէս նաեւ պատերազմական նախարարը՝ Սթրաթոս բացարձակօրէն վստահ են որ կացութիւնը շատ նպաստաւոր է եւ «յառաջիկայ քանի մը օրուան մէջ աւելի պիտի բարելաւի»։

Ուաշինկթընի կառավարութիւնը չորեքշաբթի օր ազդարարեց Պուլկարիոյ, Ռումանիոյ եւ Ալպանիոյ կառավարութեանց որ «եթէ ճանչնան ապստամբ կառավարութիւնը, բռնաբարած պիտի ըլլան Միացեալ Ազգերու Ուխտը»։ Արտաքին փոխ նախարարը ըսաւ որ եթէ Յունաստանի դրացիները նման քայլ մը առնեն, Ամերիկա պիտի դիմէ Ապահովութեան Խորհուրդին։

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ Ֆրանսայի ողողումները զգալի չափով նուազած են, թէեւ կացութիւնը շատ ծանր է կարգ մը նահանգներու մէջ։ Նիւթական վնասներուն ընդհանուր հաշիւը կարելի պիտի ըլլայ ճշդել առ այժմ։ Տեղատարափ անձրեւները վերսկսան հինգշաբթի օր։ Կառավարութիւնը ամէն միջոց ձեռք առած է աղէտեալները պատսպարելու համար։

ԻՏԱԼԻՈՅ հանգուցեալ թագաւոր Վիքթոր Էմանուէլի յուղարկաւորութիւնը տեղի ունեցաւ չորեքշաբթի օր Աղեքսանդրիոյ մէջ ուր մեռած էր։ Հակառակ իր բաղձանքին, եգիպտական կառավարութիւնը զինուորական պատիւներով կատարել տուաւ արարողութիւնը։

ՆԱԽԱԳԱՀ Թրումըն մամուլի ներկայացուցիչներուն ունկնդրութիւն մը տալով, յայտարարեց թէ «ինք վստահ է որ խաղաղութիւնը պիտի իրականանայ եւ ազգերը իրարու հետ պիտի համաձայնին»։ Նախագահը ըսաւ որ մեծ ակնկալութիւններ ունի Միացեալ Ազգերէն։

ՈՒԱՇԻՆԿԹԸՆԻ խորհրդային դեսպան նշանակուած է Աղեքսանդր Փանիուշկին որ իր յանձնարարականը նախագահ Թրումընի ներկայացուց չորեքշաբթի օր։

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ճարտարապետները կը ծրագրեն երկնասլաց շէնքեր կառուցանել Մոսկուայի մէջ պայմանաւ որ փողոցներուն լոյսը չխափանուի։ Առաջին նմոյշները պիտի աւարտին 1952ին եւ պիտի ունենան 16, 26 եւ 32 յարկ։

Մոլոթով կ՚ամբաստանէ Ամերիկան

Խորհրդային Միութեան արտաքին նախարարը, Մոլոթով, չորեքշաբթի օր մամուլի ներկայացուցիչներուն յայտարարեց թէ Լոնտոնի վերջին խորհրդաժողովին ձախողման պատասխանատուն Ամերիկան է։ Ահաւասիկ իր յայտարարութեան հիմնական կէտերը.—

«Ըսողներ կան թէ Գերմանիոյ հաշտութեան դաշնագրին շուրջ Լոնտոնի մէջ կատարուած խորհրդակցութիւնները ապարդիւն եղած են։ Ասիկա իրականութեան չի համապատասխաներ։ Շնորհիւ խորհրդային պատուիրակութեան ջանքերուն, կարգ մը խնդիրներու մէջ չորս դաշնակիցներու տեսակէտներուն միջեւ ներդաշնակութիւն ստեղծուեցաւ։ Անծանօթ պատճառներով, այս պարագան մոռացութեան կը տրուի։ Ամերիկեան պատուիրակութիւնը անհասկնալի աճապարանքով մը տակնուվրայ ըրաւ կատարուած աշխատանքը։ Ոչ ոք կը բացատրէ թէ Ամերիկան, որ տակաւին անցեալ տարի կ՚առաջարկէր փութացնել դաշնագրին պատրաստութիւնը, ինչու կենսական չէ նկատեր այսօր այդ խնդիրը։ Բացայայտ է որ Եւրոպայի մէջ խաղաղութիւնը չի կրնար վերահաստատուիլ առանց Գերմանիոյ հարցին կարգադրութեան։ Այլեւս գիտենք որ Ամերիկա իր յետին նպատակներուն համար կ՚ուզէ օգտագործել արեւմտեան Գերմանիան։ Ամերիկա բնաւ նկատի չառներ շահերը այն ազգերուն որոնք, Հիթլերի դէմ կռուեցան եւ կ՚ուզէ չեղեալ նկատել Փոցտամի համաձայնութիւնը։ Լոնտոնի խորհրդաժողովը ձախողեցաւ։ Փորձեցին մեզի վերագրել պատասխանատուութիւնը, չյաջողեցան։ Իրական պատասխանատուն Ամերիկան է։ Պէվին եւ Պիտօ Մարշըլի քայլերուն հետեւեցան»։

Պաղեստինի խառնակութիւնները

ԱՆԳԼԻԱ ՊԻՏԻ ՅԵՏԱՁԳԷ ՊԱՐՊՈՒՄԸ

Լոնտոնի քաղաքական շրջանակներուն մէջ դիտել կը տրուի որ եթէ Պաղեստինի խառնակութիւնները շարունակուին ներկայ թափով, Անգլիա կրնայ յետաձգել իր մեկնումի պատրաստութիւնները։ Կրնայ նոյնիսկ պատահիլ որ հոգատարութեան փոխանցումը Միացեալ Ազգերուն կատարուի Մայիս 15էն առաջ։

Այս նոր կարգադրութիւնները անհրաժեշտ նկատուած են որովհետեւ Արաբներու եւ Հրեաներու անընդհատ կռիւները, մեծապէս կը դժուարացնեն բրիտանական ուժերուն փոխադրութեան աշխատանքները։ Անգլիա 70.000 զինուոր ունի Պաղեստինի մէջ։

Արտաքին նախարարութեան պաշտօնատունէն կը հաղորդեն որ խորհրդակցութիւններ տեղի պիտի ունենան Իրաքի վարչապետ Սայիտ Սէլիմ Ճապուրի հետ որ Լոնտոն կը սպասուի յառաջիկայ շաբթու երկու երկիրներուն միջեւ 1931ին կնքուած 25 տարուան դաշնագրին վերաքննութեան մասին բանակցելու համար։ Այդ առթիւ օրակարգի նիւթ կրնայ ըլլալ նաեւ Պաղեստինի խնդիրը։

★ Պուրկազէն, անցեալ շաբթու 15000 հրեայ ներգաղթողներով մեկնող երկու փանամական շոգենաւերը Պաղեստինի ջուրերը հասան, բայց բրիտանական նաւատորմ մը կտրեց անոնց ճամբան եւ հրամայեց որ Կիպրոս երթան։ Նաւերը հինգշաբթի օր հասան Ֆամակուսթայի նաւահանգիստը։ Ներգաղթողները դուրս հանուելով առաջնորդուեցան — Անգլիացի զինուորներու հսկողութեան տակ — իրենց համար նախապէս պատրաստուած կայան մը։

★ Հինգշաբթի օր դարձեալ արիւնալի բախումներ տեղի ունեցան Պաղեստինի մէջ։ Երուսաղէմի մէջ սպաննուեցան 7 Արաբներ եւ 3 Հրեաներ։ Մէկուկէս ամսուան մէջ սպաննուած են 501 հոգի։ Հրէական Գործակալութեան քարտուղարը, Պէն Կուրիոն յայտարարեց թէ «Ֆաշական տարրերը կը փորձեն Արաբները մեզի դէմ հանել։ Այս խառնակիչները կ՚ըսեն թէ պիտի կռուին Հրեայ ժողովուրդին դէմ։ Մեզի ուրիշ բան չի մնար այլ կռուիլ՝ մեր գոյութիւնը պաշտպանելու համար։ Եթէ նոյնիսկ հոգատար պետութիւնը իր պարտքը չկատարէ, յոյս ունինք որ աշխարհի մնացեալ ժողովուրդները մեզ յուսախաբ պիտի չընեն»։

Կառավարութիւնը նոր տուրքեր կը հաստատէ

ՈՒՏԵՍՏԵՂԷՆՆԵՐՈՒ ԳԻՆԵՐԸ ԿԸ ԲԱՐՁՐԱՆԱՆ

Խորհրդարանը 198ի դէմ 393 ձայնով չորեքշաբթի օր որոշեց նոր տուրքեր հաստատել եւ աւելցնել կենսական ուտեստեղէններու ինչպէս նաեւ կարգ մը ապրանքներու գիները։

Ահաւասիկ ցանկը.—

ԿԱԹ՝ լիթրը 25 փրանք փոխանակ 23ի։

ԿԱՐԱԳ՝ քիլօն 400 փրանք փոխանակ 370ի։

ՇԱՔԱՐ՝ քիլօն 63 ֆր. փոխանակ 58ի։

Մնացեալ ուտեստեղէններուն գիները պիտի բարձրանան հարիւրին 25էն մինչեւ 50 համեմատութեամբ։

ԵԼԵԿՏՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ.— 17 փրանք փոխանակ 7.80։

ԿԱԶ.— 9.65 փոխանակ 7.09ի։

ՀՐԱՆԻՒԹ.— 27.50 փոխանակ 21.25ի։

ՀԱՆՔԱԾՈՒԽ.— Յաւելում հարիւրին 33.3։

ՔԻՄԻԱԿԱՆ ԱՐՏԱԴՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ.— յաւելում հարիւրին յիսուն։

ՕՃԱՌ.— 150 կրամնոց կտորը 15.10 (տնական) եւ 80 կրամնոց կտորը 14.70 (ձեռքի)։

ՇՈՔՈԼԱ.— 125 կրամը 160.40 եւ 250 կրամը 144.60 (եփելու), լաւ տեսակը՝ 167.30 եւ 272.70։

Այր մարդու հագուստ՝ 827 փրանք, լաւ տեսակը 5760։

Ուրիշ ապրանքներու գիները կը բարձրանան հետեւեալ համեմատութեամբ.— ինքնաշարժ՝ հարիւրին 55, կաշեղէն՝ հարիւրին 38, բամպակեղէն՝ հարիւրին 18։

Կառավարութիւնը պիտի գանձէ հետեւեալ տուրքերը.—

Մէկ սպասուհի ունեցողէն 100.000 ֆր. տարեկան, իւրաքանչիւր յաւելուածական սպասուհիի համար 120.000։

Մէկ այր ծառայ ունեցողէն 150.000 փրանք, իւրաքանչիւր յաւելուածական ծառայի համար 200.000 փրանք։

Ամէն կալուածատէր պիտի վճարէ տարեկան տուրք մը որ հաւասար պիտի ըլլայ իր սեփականութենէն ստացած վարձքին վեց անգամին։

Ինքնաշարժերու տուրքը պիտի գանձուի իւրաքանչիւր «ձիու ուժի» համար 8000 փրանքի հաշւով։

Կառավարութիւնը այս տուրքերն ու յաւելումները աստիճան մը թեթեւցնելու մտահոգութեամբ, 80.000 փրանքէն 96.000 փրանքի պիտի բարձրացնէ եկամուտի տուրքի ենթակայ նուազագոյն գումարը։

Խորհրդարանը 183ի դէմ 415 ձայնով քուէարկեց նաեւ զինուորական պէտքերու ի հաշիւ 1948ի առաջին եռամսեայի համար յատկացուելիք գումարը՝ 65 միլիառ փրանք։

Եկամտային տուրքը պիտի գանձուի հետեւեալ ձեւով.

Հարիւրին 15.— սկսեալ՝ տարեկան 96.000էն աւելի շահուած գումարէն։ Տուրքէ զերծ կը մնայ յաւելուածական ժամերու աշխատանքը 45րդ ժամէն ետք։

Եկամուտի ընդհանուր գումարէն կը զեղչուի հարիւրին 15, առաջին երկու երախաներուն համար։ Իսկ հարիւրին 45՝ երրորդ զաւակէն սկսեալ։

Վարչապետ Շուման չորեքշաբթի օր ձայնասփիւռին վրայ ճառ մը խօսելով ընդհանուր գիծերով ներկայացուց երկրին տնտեսական եւ ելմտական կացութիւնը եւ յոյս յայտնեց որ ներկայ տարւոյն ընթացքին կատարուելիք աշխատանքներն ու խնայողութիւնները անպայման պիտի փութացնեն Ֆրանսայի վերականգնումը ինչպէս նաեւ փրանքին կայունութիւնը որ այնքան անհրաժեշտ է։

★ Կառավարութիւնը սկզբունքով հաւանած է տոլարին եւ սթերլինին ներկայ պաշտօնական գիները բարեփոխել որպէսզի օտար շուկաները աւելի մեծ քանակութեամբ ֆրանսական արտադրութիւններ գնեն։ Տոլարը ներկայիս կ՚արժէ 119 փրանք իսկ անգլիական սթերլինը 480։ Շատ հաւանական է որ անոնց նոր սակերը ըլլան 240էն 280 փրանք տոլարին իսկ 800 ֆր. սթերլինին համար։ Եթէ այս նոր սակերը ընդունուին Ֆրանսայի արտածումները ինքնաբերաբար պիտի աւելնան։ Դիտել կը տրուի, սակայն որ կառավարութիւնը երբեք նպատակ չունի փրանքը արժեզրկելու երկրին մէջ։ Արտաքին շուկաներն են որ պիտի օգտուին։

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ԱԹԷՆՔԻ մէջ անգլիական մետաղ ոսկիին գինը բարձրացաւ 208.000 տրախմիի։

ԻՏԱԼԻՈՅ համայնավար ղեկավարներէն Լուիճի Լոնկօ, յանձնարարեց իր ընկերներուն որ ամէն բան ընեն Մարշըլի ծրագրին գործադրութիւնը ձախողեցնելու համար։ Ամերիկեան աշխարհակալութիւնը կը պարտուի այն ատեն երբ աշխատաւորները Միացեալ ճակատ յարդարեն ըսաւ ան։ «Գայլերու այս աշխարհին մէջ, միայն ուժն է որ արժէք կը ներկայացնէ։ Պէտք է դիմադրութիւն ցոյց տանք այդ գայլերուն»։

ՑՕՄԱՆՆԵՐ ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆԻ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ ՄԱՍԻՆ

Ս. Վրացեանի խօսքը

Ա.

Ես կ'ուզեմ խօսիլ իբրեւ հասարակ գրասէր եւ պարզ ընթերցող մը, իբրեւ մէկը, որ կը սիրէ հայ գրականութիւնը եւ իր սիրտին մօտ կը նկատէ հայ մշակոյթը՝ լինի Հայաստանի մէջ, թէ դուրսը :

Այստեղ կը խօսուի արտասահմանի հայ գրականութեան մասին, իբրեւ առանձին երեւոյթ, որ յաճախ կը հակադրուի Հայաստանի գրականութեան: Իմ կարծիքով սխալ է այս բաժանումն ու հակադրութիւնը, ինչպէս սխալ էր անցեալին արեւմտահայ ու արեւելահայ գրականութիւններու բաժանումը կամ հակադրութիւնը: Հայ գրականութիւնը, ինչպէս բովանդակ հայ մշակոյթը, մէկ է ու միասնական: Աշխարհագրական եւ քաղաքական պատճառներ անոր մէջ առաջ բերած են հատուածներ, բայց ատոնք ժամանակաւոր երեւոյթներ են եւ միասնականութեան սկզբունքը չեն խախտեր: Ժամանակի ընթացքին այդ պատճառները կը վերնան. այդ պատճառներէն բխող առանձնայատկութիւններն ալ կը վերնան եւ կը մնայ այն՝ ինչ որ ընդհանրական է եւ մնայուն : Այդպէս եղած է անցեալին — Պոլիս, Իզմիր, Թիֆլիս, Մոսկուա, Մխիթարեաններ: Այդպէս է եւ այսօր — Հայաստան, արտասահման, արտասահմանի տարբեր միջավայրներ: Երեւութապէս, ամէն տեղ կը մշակուի ինքնուրոյն, իրարմէ անջատ գրականութիւն, իրապէս միասնական, մէկ եւ ընդհանուր հայ գրականութիւն է, որ կը զարգանայ: Եթէ ներկայ Հայաստանի գրականութեան երեսէն մէկդի նետենք արտաքին շպարը, խորքին մէջ հիմնական տարբերութիւն չի մնար երկրի եւ արտասահմանի գրականութեան միջեւ, իբրեւ միեւնոյն ամբողջութեան տարբեր մասերը: Այո, ինչ որ բոլշեւիկեան վարչաձեւը կը պարտադրէ բռնի միջոցներով, անցողական է. վարչաձեւի հետ այդ արհեստական տարրն ալ կ'անհետանայ. կը մնայ հիմնականը, այն՝ ինչ որ հարազատ է ազգային տարերքին :

Սխալ է, ըստ իս, եւ այն միտքը, թէ Հայաստանի մէջ գրականութիւնը պակաս կը զարգանայ քան արտասահմանի մէջ եւ որ Հայաստանի գրականութիւնը աւելի քիչ արժէքներ տուած է, քան արտասահմանինը: Իրօք որ ողբերգական կը լինէր մեր ազգի վիճակը, եթէ մայր հողի վրայ ապրող ժողովուրդը պակաս ստեղծագործող լինէր, քան օտար հողի վրայ ապրողները: Այդ կարծիքը հետեւանք է անծանօթութեան : Հայաստանի դուռները գոց են, եւ քիչեր գիտեն, թէ իսկապէս ինչ որ կատարուի հոն: Մօտէն եւ արդարութեամբ հետեւողը, սակայն, կրնայ տեսնել, թէ Մայր Հայրենիքի ժողովուրդը կը շարունակէ ստեղծագործել եռանդով: Ճիշդ է, վարչաձեւը ծանրօրէն կը ճնշէ հոն, մտքի եւ արտայայտութեան ազատութիւն չկայ. տաղանդները, յաճախ կը «մաքրագործուին»: Հակառակ ատոր, մեր ժողովուրդի հոգեկան թափը այնքան զօրաւոր է, որ անտանելի պայմաններու մէջ իսկ կու տայ հոգեւոր բարձր արժէքներ :

Գրականութեան զարգացման համար անհրաժեշտ են երկու հիմնական պայմաններ — ազգային միջավայր եւ ստեղծագործութեան ազատութիւն: Հայաստանը ունի առաջին պայմանը, բայց զուրկ է երկրորդէն: Արտասահմանի մէջ ազատութիւնը անսահման է, բայց ազգային միջավայրը՝ չկայ: Արեւելեան երկիրներու մէջ, Իրանէն մինչեւ Եգիպտոս, հայութիւնը աւելի կամ պակաս չափով կ'ապրի ազգային հաւաքական կեանքով, ունի առանձին կենցաղ եւ, հետեւաբար, նաեւ հնարաւորութիւններ ազգային մշակոյթի զարգացման: Եւրոպա, բայց մանաւանդ Ամերիկա, դժբախտաբար դատապարտուած են ուծացման եւ, վերջին հաշուով, ոչնչացման: Հակառակ ատոր, այս երկու միջավայրերու մէջ ալ կան որոշ հնարաւորութիւններ գրականութեան զարգացման: Կարեւորը է միայն, որ հայ գրողները աւելի մօտ մնան հայ կեանքին, ուսումնասիրեն ու պատկերացնեն հայ իրականութիւնը իր այլազան կողմերով: Միայն Ամերիկան, օրինակ, կենցաղային ու բարքային ինչ հարուստ նիւթ կ'ընծայէ հայ գրագէտին: Սուրիոյ եւ Լիբանանի մասին խօսիլն իսկ աւելորդ է. գրական հնարաւորութիւններու տեսակէտով այնտեղ դրեթէ երկրի պայմանները կը տիրեն :

Ստեղծագործութեան ազատութիւնը էական է գրականութեան զարգացման համար: Խնդիրը միայն վարչաձեւի մասին չէ, այսինքն՝ բռնապետութեան եւ ժողովրդավարութեան մասին: Պուշկին, Գոկոլ, Տոլստոյ, Տոստոյեւսկի տուած են իրենց գլուխ գործոցները ցարական բռնակալութեան ամենադաժան օրերուն: Նոյնը եւ եւրոպական հանճարեղ գրողներէն շատերը: Խնդիրը անհատի ազատ ստեղծագործութեան մասին է, որ գրողը ազատ լինի գրելու ինչի մասին որ կ'ուզէ եւ ինչպէս որ կ'ուզէ: Ցարիզմը չէր ստիպեր Պուշկինին կամ Տոլստոյին գրել իրենց ուզած նիւթի մասին եւ իրենց ուզած ձեւով: Ցարիզմը գրաքննութեան կ'ենթարկէր անոնց գրածները, կ'արգիլէր հրատարակել, կամ կը կրճատէր, բայց չէր ստիպեր գրել ու հրատարակել իր ուզածը: Բոլշեւիկեան վարչաձեւի անազատութիւնը բոլորովին տարբեր է. ան ոչ միայն կ'արգիլէ ազատ ստեղծագործութիւնը, այլեւ կը պարտադրէ գրել իր ուզած ձեւով: Բոլշեւիկեան կարգերու տակ գրողը իրաւունք չունի ազատ մտածելու եւ ազատօրէն ստեղծագործութեան նիւթ ընտրելու. ան գործիք մըն է, որ պէտք է կատարէ տիրոջ հրամանը: Հայաստանի գրականութեան ամենադժբախտ կողմը այս է, եւ զարմանալի է որ այդ պայմաններու մէջ իսկ հայ միտքը իրական արժէքներ կ'արտադրէ :

Ապրում

Երկու մոմ :

Բայց պէտք կա՞յ Երուսաղէմէն դալու տեսնելու համար հրաշալի մեկուսացումը անոնց, լքուած, մոռցուած պատարագի սեղանին վրայ, զգալու ինչպէս անոնց շուրջ կ'ապաստանի սրբազան կախարդանքին վերջին ուժը ...:

Նայեցէք՝

Սառն, առեղծուածային արհամարհանքին որ ելեկտրական մոմերը իրենց անզգայ օտարութենէն կը թափին վարը խորանին վրայ հեւացող մոմերու տաքուկ, մարդկային ապրումին վրայ: Ելեկտրական թշուառ մոմեր, պարապարահին կիրքին, մեթոյի միօրինակութեան, քաղաքական-ժողովրդական յաւիտենական տափակութեան կարօտէն դեղնած հիւանդացած, անհոգի ու կեղծ, ճակատագրուած անհաղորդ մնալու այն պրտազին սարսուռին որ համեստ, անքաղաքակիրթ մոմը կը տարածէ իր շուրջ :

Յետոյ՝

Կը թափի — ահ այդ բռնազբօսիկ լրջութիւնը ու կեղծ յուզականութիւնը երգեհոնին, որ այնքան հարազատ է մեր եկեղեցիին հոգիին որքան պիտի ըլլար ամերիկեան ճազ-օրքէստր մը, եթէ դժբախտ օր մը այդ ալ փորձուէր...: Ի՞նչ պատրանք ստեղծելու միտում կայ այդ մռայլ, անհրապոյր գործիքի ներկայութեամբ : Ինչ կլափ է այդ որ կը կլլէ գողտր, ջինջ քաղցրութիւնը մեր սրբազան երաժշտութեան, եւ որ կը թաւալի, կը գլտորի դինով գիրուկ կաթոլիկ վարդապետին նման, տաղով ցուրտ թելադրանքը լատին եկեղեցիին եւ կամ մսկոտ, ծաղրանկարային պահրոպը չինուի բողոքական ժողովարանին մէջ երբ հաստակզակ պառուելին ձայնը գլուխը անցնի բարեպաշտներու խաժամուժային աղմուկին, արշաւին ու իջնայ, իջնայ տիրոջ օրհնութիւնը... :

Մուրճ մը, մուրճ մը կոտրտելու այդ հեթանոսը, այդ աղմուկի աստուածը, այդ նուիրական ներկայացուցիչը եւրոպական ճաշակին: Ու նոյն թափով փշրելու այդ բանակները կոկիկ, յիմար, օտարոտի, այլամերժ մոմերու :

Ու փշրանքներէն շինելու քանի մը կանթեղ, Աստուած իմ, քանի մը կանթեղ...: Ուր պահուըտէին ոգիները մեր սուրբերուն, որոնց շուքերը ցատկոտէին մեր հոգիներու պատերուն վրայ:

Որպէսզի ապրէինք հօտր մոմին ու իւղին, ու բան մը թողնար կակուղնար մեր ներսէն ի տես գահավէժ սեւութեանը մեր քահանաներու շուրջառներուն...: Թող միայ մոմը, թող մրոտին պատերը ու թող հօտը տարածուի, տարածուի ու խեղդէ իր քաղցրութեամբ սա պանդոկի մը հոգիին չափ օտար հոգին, վրան զարկած մեր եկեղեցիին մէջ: Տեսէք — աթոռներու գուրգուրալից շարուածքը, ծերուկ՝ գորշ, դողահար փափկութիւնը յիշեցնող, տեսէք սպառնալից նայուածքները՝ réservé տոմսերու, առաջին շարքը գրաւած (ողբերգական տափակութիւնը մարդոց որոնք եկեղեցիին մէջն իսկ կը քաշկռտեն փասափ իրենց սնապարծ ոչնչութեան): Եկեղեցի մը ուր չկայ բերան մը որ ծամէր շարականը, ուր չկայ զոյգ մը թեւ որ դրկէր մարմինը իր յոյսերուն ու հոսէր աղօթքը դդդղացող, ճմռթկած աւերուն մէջէն դէպի Աստուածը Հայուն, եկեղեցի մը ուր չկայ ոչ մէկ մթին անկիւն սիւներու տակին կորած, կամարի մը ներքեւօք, ուր կծկուէր, պահուըտէր ինքզինքէն վախցող, ինքզինքէն փախչող մարդու մը կերպարանքը ...:

Որպէսզի

Գար գոնէ քիչ մը այն առնական, առոյգ պարզութենէն, այն ժուժկալ, տրտում քաղցրութենէն որ հրաշքի մը չափ գեղեցիկ ու առեղծուածային կը դարձնէ կամարակապ հոգին մեր եկեղեցիին: Ու մանաւանդ՝ որպէսզի հայ ականջները միայն հայ երգով լեցուին հայ եկեղեցիին մէջ ու տառապին իրենց ազգային գիտակցութեան մէջ երբ երգեհոնին Ave Mariaն ճամբայ ելլէ, դոհացնելու համար պատահական քմայքը ու ճզճիմ խառասիրութիւնը պատահական մարդուկի մը որ հոն նստէր դաշն կը նուագէ (թող մկրտեն հոգիները Երուսաղէմի Սուրբ Յակոբայ վանքի պատրիարքներուն ու ամենահամեստ միաբաններուն) :

Մինչեւ ե՞րբ պիտի հանդուրժենք այս բոլորին: Տակաւին ոչինչ՝ տիրացուներու եւ դպիրներու վնասակար եռանդի մասին որ կ'այլակերպէ, կը ճմռթկէ շարականներու ու երգերու հարազատութիւնը, յանուն ինքնատպութեան, յանուն սրբազան ներշնչումին :

Պէտք կա՞յ Երուսաղէմէն դալու այս բոլորը տեսնելու, զգալու եւ ըսելու համար ...

ՎԱՀԷ ՕՇԱԿԱՆ

Կաղանդի պատմութիւն

Դեկտեմբեր 31ի իրիկուն է: Նոր Տարին համար պատրաստուած պահքի զանազան կերակուրներու շարքին աւանդական ցամք-եփոցը (*) դասաւորելու պահը:

Օճախով սենեակին մէջ հաւաքուած են տանտիկիններն ու սպասուհիները: Օճախին առջեւը շարուած են լայնանիստ կաթսաները: Սենեակին յատակին վրայ փռուած է տան հարսներուն կողմէ գործուած, գունաւոր գիծերով, կտաւէ ընդարձակ խոնչալէգին: Տան բոլոր տղաքս քսան հոգի, բոլորուած ենք անոնց շուրջը ու անհամբեր կը սպասենք որ տան առիքէն սենեակ փոխադրուին դդումները: Այս տարի անպատճառ պիտի տեսնենք դդումէն ելլող աղջիկը որուն մասին յաճախ լսած ենք զարմանազան պատմութիւններ մեր մամիկներէն :

Կը բացուի սենեակին դուռը կ'երեւայ Կայափալը Յակոբը՝ «տան մշակներուն էն կաշնուռուն երկտասարդը», հսկայ դդումի մը եռեւը կոկող ըրած, կուրծքովն ու թեւերովը կը գլորէ անոր զանգուածը դէպի ներս, ու պատին առջեւ կը շարէ գորշ ու ոսկեգոյն դդումները:

Մեր խանդավառութիւնը չափ չունի ու վիճաբանութիւնը ծայր տուած է:

— Հա՛, ասոր մէջն է աղջիկը...

— Չէ, ասոր մէջն է ...

Իրար կը հրմշտկենք լարուած ուշադրութիւնով կը սպասենք անոնց կոտրուելուն ու շրջանակը հետզհետէ աւելի կը սեղմենք :

Շունչ մը կ'առնէ Կայափալըն: Յետոյ դդումները մէկիկ մէկիկ խոնչալէգին վրայ բերելով սուր կացին մը ձեռքին՝ ուժով մը օդին մէջ բարձրացուցած, կ'իջեցնէ անոնց գլխուն, կառափնատին առջեւ տնքացող դահիճին մռայլ արտայայտութիւնը դէմքին: Հարուածներու տակ կը փշրուին դդումները ու մենք կը փնտռենք դդումէն ելլող աղջիկը: Մեր նայուածքը կացինին շեղբին հետ կը բարձրանայ դէպի առաստաղ ու կ'իջնէ մինչեւ դդումին կարմիր միջուկին վրայ: Բայց, ի զուր, չերեւար մերկ աղջիկը: Յուսախաբութիւնը մեզ մղած է ջղայնութեան: Դժգոհ ենք բոլորս ալ: Մամիկները մեզի կը յուսադրեն թէ «վերջին, էն մեծ դդումին մէջէն պիտի ելլէ ան եթէ հանդարտ ու բարի կենանք »:

Վերջին հսկան է որ կը բերուի կառափնատ: Մենք անշարժ ենք, նոյնիսկ շունչերնիս բռնած, գլուխնիս ծռած անոր հրաշակերտ զանգուածին վրայ Կայափալը կը վերցնէ կացինը ու կ'իջեցնէ: Կացինին շեղբը կը խրի դդումին մսոտ մարմնին մէջ ու կը գամուի հոն: Ճիգ մը կ'ընէ ազատելու համար զայն, կը շարժէ կոթը:

Ճեղքէն թանձր հեղուկ մը պուտ-պուտ մարգրիտի պէս կը շարուի դդումին կեղեւին վրայ ու կը քրտնին անոր եզերքները, կը ճուանք բոլորս մէկէն — «Հա՛ Յակոբ աղբար ուժով մի զարներ, ցաւցուցիր, չե՞ս տեսներ աղջկան արցունքները ա՜յ ա՜յ կամաց ըրէ»...

Կացինը գամուած տեղէն կը վլլի դդումը «միջուկէն, դուրս կը թափին կուտերը: Մեր անթարթ աչքերը յառած ենք անոր կարմիր փորոտիքին: Յակոբ աղբարը ընդոստ շարժում մը կ'ընէ, ձեռքերն ու աչքերը դէպի ձեղուն բարձրացուցած ու սենեակին մէջ փնտռտուքներ ընելու ձեւով: Ու կը պոռայ հա, հոս է, հոս: Կը վազէ սենեակին չորս կողմը, շուտիկ քայլերով ու օճախին ծխնելոյզին առջեւ կանգնած կը նայի վեր ու կ'ըսէ — « Թռա՛ւ, Թռա՛ւ»...

Ձեզի չըսի՞ որ բարի եղէք, հանդարտ կեցէք, չէնէ կը փախի... տեսէ՞ք փախաւ թռաւ» :

Պզտիկները գզջումով կը նայէին եղած դժբախտութեան, իսկ աւելի տարէցները «սուտ է, սուտ, մենք չտեսանք», կը բողոքեն :

Կը միջամտէր մայրիկը ու կը համոզէր մեզ որ եթէ նոր տարիէն վերջ բարի ըլլայինք, մինչեւ յաջորդ Կաղանդը, պիտի տեսնէինք զայն ու ան մեզի հետ պիտի մնայ մինչեւ վերջը :

Ու այսպէս տարիներ շարունակ սպասեցինք աղջկան երեւումին ու միշտ մեր անառակութեան

(*) Ցամք-եփոց համեղ կերակուր մը՝ պատրաստուած դդումով, ընկոյզով, ուսերով եւ բըրինձով :

Դաշնակցութեան Օրը Մարսէյլի մէջ

Գործադուլներու հետեւանքով մէկէ աւելի տօնակատարութիւններ եւ հանդէսներ տեղի չունեցան եւ կամ յետաձգուեցան :

Դաշնակցութեան Օրը եւս որ պիտի տօնուէր Նոյեմբեր 22ի շաբաթ օրը տեղի ունեցաւ ամսոյս 27ի, շաբաթ իրիկունը, ժամը 9էն մինչեւ լոյս :

Ինչպէս ամէն տարի, այս տարի եւս Պրէպան Մարսէյլի զոյգ սրահները կը յորդէին երկսեռ բազմութեամբ, որոնց բոլորին ալ կուրծքերը զարդարուած էին Դաշնակցութեան հիմնադիր «Սուրբ Երրորդութեան» զարդանիշերով : Ժամը ճիշդ 9ին ընկեր Սերժ, յանուն Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի Շրջանային կոմիտէի բացուած յայտարարեց տօնակատարութիւնը :

Ներկաներու մէջ առաջին շարքի վրայ աչքի կը զարնէին խումբ մը Ֆրանսացի ընկերվարականներ, գլխաւորութեամբ քաղաքապետարանի խորհրդական Mme «Irma Rappuzi» եւ նոյնպէս ընկերվարական ու հայ ժողովուրդի անկեղծ բարեկամ «Bauge»ի :

Բացումը կատարեց Սէնթ Անի Նոր Սերունդի երկսեռ երգչախումբը, նախ Ֆրանսական քայլերգով ու յետոյ «Մշակ բանուոր»ով : Առաջին խօսողն եղաւ օրուան Նախագահը ընկեր Գ. Բալայեան : Ընկերը ի տես խուռներամ բազմութեան, ոգեւորութեամբ եւ յուզումով շնորհաւորեց Մարսէյլի Շրջանային կոմիտէն նոյնպէս նաեւ բոլոր ներկաները որոնք, հակառակ քանեւհինգ օր տեւող գործադուլին ազդուած ըլլալնուն, յանձնառնելով, որոշ զոհողութիւններ եկեր էին լսելու Դաշնակցութեան խօսքը : Ընկեր Բալայեան նախ պատկերացուց հայ կեանքը ինքնամնական Թուականէն առաջ, եւ ապա մշակոյթի վերադարթումով յեղափոխութեան գաղափարին ծնունդը եւ այդ գաղափարաբանութեան գործնականացումը երեք առաջեալներու նախաձեռնութեամբ : Կ'արժէ տալ կարեւոր մասերը ընկեր Գերասիմի ճառին :

«Այս եւրոպական երկիրներուն մէջ, հրապարակներու եւ պողոտաներու վրայ, դուք կը տեսնէք, արձաններ իրենց նահատակ հերոսներուն որոնց յիշատակին յարգանքի արարողութիւններ տեղի կ'ունենան ամէն տարի, իսկ այսօր մեր հայրենիքի հրապարակները զարդարուած են օտարներու արձաններով եւ մենք այսօր ձեզի հետ միասին հարց տանք Հայաստանի վարիչներուն՝ Ո՞ւր են արձանները մեր հերոսներուն, Հնչակեաններ՝ Մուրատին, Ժիրայրին, Փարամազին : Ո՞ւր են արձանները մեր մտքի ու զէնքի հերոսներուն, Անդրանիկին, Քեռիին, Սերոբ փաշային, Գէորգ Չաւուշին, ո՞ւր են յիշատակարանները Սիամանթոյի, Զարդարեանի, Զոհրապի, Վարուժանի ու վերջապէս հազարաւոր անանուն նահատակներու :

Թալէաթը ըսած է՝ «Հայ ժողովուրդը ամբողջովին բնաջնջելու համար, պէտք է նախ մեռցնել Դաշնակցութիւնը : Թալէաթ չհասաւ իր նպատակին : Այսօրուան բանակալներն ալ պիտի չհասնին իրենց փափաքին, քանի որ 57 տարուան մէջ Դաշնակցութիւնը խորունկ արմատ ձգած է հայ ժողովուրդին մէջ : Դաշնակցութեան գաղափարաբանութիւնը պիտի ապրի յաւիտեան : Կեցցէ հայ ժողովուրդը եւ կեցցէ Դաշնակցութիւնը» :

Ահա կրկին Սէնթ Անի Նոր Սերունդը բեմի վրայ, իրենց երգի ուսուցիչ Պ. Համբարձում Համբարձումեանի ղեկավարութեամբ կ'երգեն երկու խմբերգներ աւելի խնամուած ու ներդաշնակ «Աղջի նազով», «Սարը սարի նման չէ» :

Ահաւասիկ Ֆրանսա ծնած պարմանուհի մը Շուշիկ Տաքարեան Լէ դ'Օլիվ-Մարթէկոյի Հ. Օհանջեան խումբէն որ կ'արտասանէ «Անուշ հայրենիք»ը զգացումով եւ ապրելով մէկ մի նախադասութեան հետ :

Սէն Լուի Նոր Սերունդէն Օր. Մատլէն Բիլոյեանի «Հայրենի քնար» արտասանութենէն վերջ բեմ եկաւ Mme IrmaRappuzi Conseillère municipale որ խօսեցաւ մօտ կէս ժամ : Բացատրեց ընկերվարութեան տեսակէտները եւ եզրակացուց ըսելով՝ «Յաղթանակը անպայմանօրէն պիտի ժպտի ընկերվարութեան, որովհետեւ ան կը ցանկայ բոլոր ազգերու, բոլոր մարդկութեան ազատութիւնը, եւ անոր համար իր անկարելին կը փորձէ ու պիտի փորձէ շարունակ : Կեցցէ ընկերվարութիւնը եւ կեցցէ Ֆրանսան» :

Լիոնի ընկերներէն Միսաք Ներդէն որ պատահաբար Մարսէյլ կը գտնուէր կարճ բայց ազդու ճառ մը խօսեցաւ, օրինակ բերելով «Ա. Բակունց»ի «Միրանի փող»էն եւ թուարկելով ծնողներուն որ փոխանցեն նոր սերունդին այն բոլոր բարեմասնութիւնները որոնք կուգան մեր նախնիքներէն : Իսկական անակնկալ մը եղան Օր. Քնարիկ Զորպաճեանի Փանթէզիները «Մօտ է» եւ «Հայկական առակ»ներ Գաբրիէլ եպիսկոպոս Այվազովսկիէն :

Օր. Ժանէթ Դաւիթեան այս անգամ եւս արժեցուց ծափեր խլեց, երգելով ոչ միայն «Հայրենի տուն»ն ու «Հայրենիք»ը այլ նաեւ նոր երգ մը «Հայաստանի լեռներուն»ը, դաշնաւորուած Տիկին Տ. Միլտոնեանի կողմէ :

Փամոնի Նոր Սերունդէն ընկեր Մակարեան իր հայերէն ու ֆրանսերէն զոյգ արտասանութիւններով ծափեր խլեց ներկաներէն :

Շրջանային կոմիտէի կողմէ խօսեցաւ ընկեր Աստուր Քէօսէեան որուն խօսքերը չինէչ էին ու կարելի է ըսել աւելի դասախօսութիւն մը քան ճառ : Ան ներկայացուց հայ ժողովուրդը յեղափոխութենէն առաջ եւ վերջ, ու վերջացուց ըսելով : «Հայ ժողովուրդին ճակատին՝ Բ. Լօթիներու եւ Պուշկիններու կողմէ քսուած սեւ մուրը սրբողը, եղած է Յեղափոխական Դաշնակցութիւնը» :

Ընկեր Խաչիկ Մկրտիչեան Դաշնակցութիւնը նմանցուց Քրիստոսի մը, որ քարկոծուեցաւ, չարչարուեցաւ, մարդկութեան փրկութեան համար, եւ ցոյց տուաւ ազատութեան ճամբան : Իսկ դուք եկած էք տօնելու ձեր ազատութիւնը կերտող, ձեր մշակոյթը [illegible], ձեզ համար ազատ ու անկախ հայրենիքի ճամբան լուսաւորող Հ. Յ. Դաշնակցութեան ծննդեան տարեդարձը :

Վերջին խօսողը եղաւ քաղաքապետարանի նախկին խորհրդական «Bauge» որ թուելով հայ ժողովուրդի առաւելութիւնները, շեշտեց անոր աշխատասիրութիւնը մանաւանդ ազատատենչ ոգին ու մաղթանքներ ըրաւ որ աշխարհի չորս ծագերուն ցրուած հայութիւնը համախմբուի իր ազատ ու անկախ հայրենիքին մէջ :

Յետոյ սկսան պարերը որոնք տեւեցին մինչեւ առտու :

Ս. ՄԻԼՏՈՆԵԱՆ

ԿԸ ԽՆԴՐՈՒԻ ԹՈՒՂԹԻՆ մէկ էջին վրայ գրուած յօդուած եւ թղթակցութիւն : Մանաւանդ ընթեռնելի գիրով՝ խմբագրին եւ գրաշարին աշխատանքը դիւրացնելու համար :

վերագրուեցաւ անոր բացակայութիւնը : Այդ պատրանքով մեծցանք, հասակ նետեցինք :

Հիմա օտար երկինքի տակ երբ դադրեր է եռալը մեր ցամք-եփողի կաթսային, ու ալ չենք առներ անոր ուռիով օծուած ու ընկոյզի փայտերով ու բրինձի հատիկներով ծարուրուած անուշ հոտն ու համը, ես կ'ուզեմ պատմել «դդումէն ելլող աղջկան հէքեաթը որ մեր մամիկներէն աւանդաբար հասած էր մեր օրերուն : Թող աւետր Հայու մը կաղանդչէքը ըլլայ այս հէքեաթը մեր նոր սերունդին եւ օրհնութիւն մը՝ մեր հարուստ երեւակայութիւնով օժտուած նախնիքներուն յիշատակը փառաւորող :

Դարեր դարեր առաջ ձիւնլլիկներու օրերուն Բիւթանիոյ, Նիկիոյ քաղաքին մօտերը երիտասարդ ձկնորս մը կ'ապրէր : Ան համբաւ ունէր իբրեւ կարիճ կայտառ ու մանաւանդ իբր խաման ու կռուազան երիտասարդ մը : Նիկիոյ լիճին հարաւային մասը գաւաթ մը ջուր կը դառնար անոր աղին տակ երբ ուռկանները նաւակին մէջ կոտցած առաւօտ կը բանար կապոյտ ջուրերուն վրայ, կը կոծէր միւշքիւլէր թանձր գինին ու իր մէկ անդամուան ձկնորսութեան հասոյթովը՝ շաբաթ մը կը խմէր գինիի կարասներուն տակը պառկած : Այդ օրերուն մարդոց քաջութեան ու հերոսութեան չափանիշն էր իրենց պարպած գինիի կարասներուն համրանքը : Մէկը դովաբանելու համար սովորութիւն էր ըսել — «տիկ մը գինին կը կոնծէ առանց աչքերը թարթելու» :

Ան կ'ապրէր լճին եզերքը իր ձեռքով շինած եղէգնեայ խրճիթին մէջ, նետն ու աղեղը կռնակին ու լայն շեղբով սուրը կուշտին կապած, որսի կ'ելլէր արշալոյսէն առաջ ու առաւօտուն կանուխ իր բերքը շալկած կ'իջնէր քաղաք : Հոն կը փոխանակէր գինիով ու ալիւրով ու քանի մը օրէն կը վերադառնար : Երբ միսի կարիք ունենար՝ ձմեռները նախազ, իսկ ամառները այծեամ, նապաստակ ու կաքաւ կ'որսար : Իր նետէն վիրաւոր, զարմացած ու ընտելացուցած էր այծեամ մը որուն կաթին առատութիւնը կը յորդէր ստինքներէն :

Ձկնորսը, 28 տարեկանին, խենթի պէս սիրեց գինեպանին աղջիկը, ու զայն հօրը տունէն փախցուց : Այդ օրէն աչքէ հեռու ըլլալու ու իր հետքը ծածկելու համար, հիւղակը փոխադրեց լիճէն աւելի հեռու խութերուն մէջ : Ան լիճին այդ ափերը կը ճանչնար իր հինգ մատներուն պէս : Կնոջ հրապոյրն ու զուրգուրանքը՝ զայն կապեցին հողին, մշակեց հողը, ցորեն ցանեց, որթի տունկեր տնկեց, իսկ շրջանի պտղատու վայրի ծառերը դարձան իրեն սեփականութիւնը :

Տարին չլրացած հայր եղաւ աղջնակի մը : Որուն աշխարհ գալէն ետք կինը մեռաւ : Աւազներով բարձր թումբ մը կանգնեց անոր գերեզմանին վրայ ու երախան կապեց այծեամին ստինքներուն : Վիշտ ու սուգ ըրաւ, հրաժարեցաւ գեղ ու քաղաք ոտք դնելէ, եւ հեռացաւ մարդերէն :

Աղջնակը տարօրինակ արագութեամբ կը մեծնար : Երեք տարեկանին ծով կը մտնէր ու կը լողար ձուկի մը պէս : Լիճին բոլոր թռչունները իր ընկերներն էին, ջուրէ ներս ու դուրս կը խառնուէր անոնց երամակին, խաղեր կ'ընէր անոնց հետ : Երբ անօթենար կը վազէր այծեամին մօտիկը ու կը ծծէր անոր ստինքներէն՝ կուշտ ու կուռ :

(Շարունակելի)

Գ. ԶԱՔՐԵԱՆ

Գուրգէն Ալեմշահի մահն ու յուղարկաւորութիւնը

Նոյնչափ անսպասելի ու անակնկալ էր այս մահը, որչափ ձինը՝ ամրան ամիսներում : Իր հասակի եւ ընդունակութեան զեռուն եւ բեղուն ժամանակ, Թիթրոյիտին մէջ կը պատրաստուէր Նոր տարուայ Ցունվ. ի 18ին իր համերգը տալ ու երբ Դեկտեմբեր 14ին առաւօտեան բարեկամներու հեռախօսին պատասխանում է, որ «անհանգիստ կը զգայ, ու կը խնդրէ աճապարել իր մօտ» : Ու մինչեւ անոնք կը հասնէին պանդոկը՝ կը տեսնեն, որ ոստիկաններ կան սենեակին մէջ, ու Ալեմշահը անշնչացած է արդէն...

Համակ եռանդ, աւիւն եւ կեանքը մարմնացնող Գուրգէն Ալեմշահին համար անագորոյն մահը որպիսի հեգնանք ու ծաղր բաղդի... Անոր շնորհներուն եւ տաղանդի ծաղկման վերելքին, երբ Հայ ժողովուրդը եւ հայութիւնը դեռ շատ սպասելիքներ ունէր Գ. Ալեմշահէն, ու նա՝ իր մուրազն ու իղձերն իր սրտին մէջ ընկաւ անժամանակ, կէս ճամբուն վրայ ...

Նիւ Եորքի մէջ տրուած նրա համերգը մի մեծ յաղթանակ էր ողբացեալ Ալեմշահին համար : Նա իր տաղանդի արդիւնքները ցուցադրեց Նիւ Եորքի ամենայայտնի սրահներից մէկում մէջ, որը կը պարփակէր աւելի քան չորս հազար մարդ, եւ դահլիճը ոչ միայն օտար եւ հայ ընտիր հասարակութեամբ լի էր այդ օրն, այլ շատ շատերը տոմսակ չգտնելով յետ էին դարձած : Թէ հայ եւ թէ օտար ունկնդիրները հեռացած էին շատ գոհ եւ գեղարուեստական մեծ հաճոյք ստացած : Հայ հասարակութիւնն իրեն հպարտ էր զգացած այդպիսի բարձր երաժշտական ոգով, ճաշակով եւ լրջօրէն պատրաստուած համերգին ներկայ գտնուելով : Ամերիկեան ամենայայտնի թերթերը բոլորն ալ լաւագոյն տողեր նուիրեցին ողբացեալին եւ հիացման անոր շնորհներուն վրայ, միակ նկատողութիւնը որ արած էին նոքա այն էր, թէ եղանակները բազմազանութենէ մի փոքրուրկ էին եւ միապաղաղ բնոյթ ունէին : Ընդհանուր հիացմունք էր պատճառած «Աւարայրի ճակատամարտը» որը նրա ստեղծագործութեան գլուխ գործոցը պիտի համարել :

Դժբախտաբար Նիւ Եորքի այդ նշանաւոր նուագահանդէսը եղաւ Գ. Ալեմշահի կարապի երգը... Վերջին անգամն էր, որ անոր տաղանդը ցուցադրեց ստեղծագործութիւնները հայութեան եւ օտարներուն առջեւ, ու յաւիտեան լռեց...

Մեր երիտասարդ ուժերն ինչքան քիչ հոգ կը տանին իրենց առողջութեան վրայ : Ողբացեալն առանց ափսոսանքի կը վատնէր իր եռանդն ու աւիւնը, ու նմանապէս կը ծխէր անդադար. ատոնք ալ թերեւս պատճառ եղան անոր վաղահաս ու անժամանակ մահուան :

Պարզ էր, անսեթեւեթ ու հեզահամբոյր : Համակրելի էր, սիրալիր, ժպտադէմ ու քաշող դէպի զինքը : Մանաւանդ ժպիտը միշտ դէմքին, իսկ ժպիտը մարդուն դէմքին վրայ՝ նոյն է թէ արեգակը երկնքին վրայ : Ահա թէ ինչու անոր դէմքը միշտ լուսաւոր էր :

Վերջին անգամ, անցած ձմեռ, Փարիզի մէջ հարսանիքի մը հանդիպեցանք : Պսակադրութիւնէն յետոյ իր երգիչներէն ոմանց եւ Օր. Աստղիկ Առաքելեանի մասնակցութեամբ հայկական երգերու եւ պարերու ուրախութիւն տեղի ունեցաւ Ալեմշահի ղեկավարութեամբ, ինչ որ համակեց ամէնուն հայ երգերու շունչով եւ հոգեկան մեծ բաւականութիւն պատճառեց բոլոր հանդիսականներուն :

Ողբացեալը կը նուագէր առանց դադարի ու հանգստի, միանգամայն քրտինքի մէջ կորած : Հարսանիքէն յետոյ, երբ կը բաժնուէինք՝ աջս առաւ, ու ես իր ճակատը համբուրեցի : Իմ հին ու ազնիւ բարեկամներէն մէկը կատակով դարձաւ դէպ ինձ ու ըսաւ.— «Տէր հայր, ի՞նչ ես անում, սա կաթոլիկ է» : Ես ալ աւելցուցի. «Գիտեմ, լաւ գիտեմ : Տար Աստուած, որ այսպիսի կաթոլիկներ Հայերու մէջ շատ ու շատ լինէին», ու կրկին համբուրեցի :

Դժբախտաբար այդ մեր վերջին հանդիպումն եղաւ : Ես անկարող եղայ ներկայ գտնուիլ անոր Նիւ Եորքի նուագահանդէսին : Ինքն ալ եկած է եղել զիս տեսնելու Նիւ Եորքի Մայր եկեղեցւոյ մէջ, սակայն անյաջող, բացակայ էի այդ օրը :

Դեկտեմբեր 20ին հոծ ընտիր բազմութեան ներկայութեամբ տեղի է ունենում Գ. Ալեմշահի Նիւ Եորքում երեք հայ կաթոլիկ հայրերու մասնակցութեամբ : Դագաղը եկեղեցւոյ դուրս տանելու պահուն Ս. Լուսաւորիչ Մայր եկեղեցւոյ երգեցիկ խումբը Արմէն Պապազեանի ղեկավարութեամբ լալով ու արտասուաթոր աչքերով հազիւ զսպելով ինքը զինքը երգում է ողբացեալ երաժշտագէտի «Աւարայր»ի երգը, ինչ որ երգած էին համերգին օրը հանգուցեալի ղեկավարութեամբ :

Անժամանակ հողաթումբ մըն ալ բարձրացաւ

այս օտար երկրին մէջ, օտար երկինքին տակ...

Գ. Ալէմշահն ալ կնքեց իր մահկանացուն այս հեռաւոր աշխարհին մէջ հեռու իր Փարիզի երգչախումբի անդամներէն, որոնք պաշտելու չափ կը սիրէին ու կը յարգէին զինքը... Հեռու նաեւ իւր տաղանդն ու շնորհները յարգողներէն, որոնց թիւը բազում էր, շատ բազում...

Թող հողը թեթեւ ըլլայ մեր ամէնուն սիրելի Գուրգէնին վրայ...

ԱՐՍԷՆ ԱՒ. ՔԱՀ. ՍԻՄԷՈՆԵԱՆՑ

Ռումանիոյ դէպքերը

ԹԱԳԱՒՈՐԸ ԻՆՉՊԷՍ ՀՐԱԺԱՐԵՑԱՒ

Ռումանիոյ գահընկեց թագաւորը Զուիցերիա պիտի հասնի այսօր համաձայն Պուքրէշէն հաղորդուած տեղեկութեանց: Պաշտօնական շրջանակները չեն հաստատեր այս լուրը, բայց իր հօրեղբայրը, Նիքոլա իշխանը որ ներկայիս Լոզան կը գտնուի, յայտարարեց թէ Միխայլ մասնաւոր շոգեկառքով մեկնած պիտի ըլլար երէկ:

Համաձայն դիւանագիտական շրջանակներու գաղտնի տեղեկութիւններուն, հանրապետութեան հռչակումէն քանի մը օր առաջ շատ կարեւոր խորհրդակցութիւններ տեղի ունեցած են համայնավար կուսակցութեան եւ օտար դիւանագիտական ներկայացուցիչներուն միջեւ: Որոշուած է թագաւորը գահընկէց ընել, բայց իրեն յաջորդ մը գտնուած չըլլալով, յարմար նկատուած է հանրապետութիւն հռչակել: Համայնավարները առաջարկած են Հապսպուրկի Անտոն դուքսը որուն կինը, իշխանուհի Իլիանա, Միխայլի հօրաքոյրն է: Ռուսերը աւելի հետաքրքրուած են նախկին թագաւոր, Քարոլով, վտանգաւոր համարելով Հապսպուրկեան իշխանի մը գահակալութիւնը: Ռումէն համայնավարները հակառակ են Քարոլի վերադարձին որ կրնար սաստկացնել գիւղացիութեան ընդդիմութիւնը:

Միխայլը գահընկէց ընելու անհրաժեշտութիւն ծագած է այն օրը երբ անհակառակ է Մանիուայի մահապատիժին հրապարակային գործադրութեան եւ սպառնացած է որ լուրը կը հաղորդէ արտաքին աշխարհին: Բացի այդ, Միխայլ 1946էն ի վեր չէր կրցած հանդուրժել համայնավար կուսակցութեան գերակշռութեան: Ռուսերը բանակցութիւններ վարած են Քարոլի հետ, Լիզպոնի մէջ, առաջարկելով որ հաշտուի իր կնոջ հետ եւ լքէ իր երկրորդ կինը:

Քարոլ կը համաձայնի, բայց վերջին պահուն, համայնավարները կը փոխեն իրենց ծրագիրը, միշտ վախնալով գիւղացիներու ընդդիմութենէն:

Կառավարութիւնը չուզեր արտօնել Միխայլի ամուսնութիւնը օտար իշխանուհիի մը հետ եւ պայման կը դնէ որ թագաւորը հպատակի նոր վարչաձեւին: Միխայլ կը մերժէ: Համայնավարները Նիքոլայի դրդումով, կը հռչակեն հանրապետութիւնը:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՉԻՆԱՍՏԱՆԻ համայնավարներուն բանակը մեծ յաջողութիւններ ունեցաւ Մանչուրիոյ մէջ հինգշաբթի օր: Զօրավար Ցէ-Թունկ յայտարարեց որ Չանկ Քայ Շէկ պիտի պարտուի հակառակ Ամերիկայի օժանդակութեան: Չան Քայ Շէկ իր կարգին ձայնասփիւռին վրայ խօսելով, ըսաւ թէ օտար կառավարութիւն մը օգնութիւն կը հասցնէ համայնավարներուն: Եթէ չկասեցնենք Կարմիրներու յառաջխաղացումը, պիտի քայքայուի մեր երկիրը, ըսաւ զօրավարը:

ԻՏԱԼԱԿԱՆ Հանրապետութիւնը իրաւապէս հռչակուեցաւ յունուար 1ին: Պաշտօնական հանդէսներ տեղի ունեցան երկրին չորս կողմը: Նախագահ Նիքոլա վերահաստատուեցաւ իր պաշտօնին մէջ: Կառավարութիւնը որոշեց հանգանակութիւն մը կազմակերպել՝ ի նպաստ Իտալիոյ երկու միլիոն անգործներուն:

ՏԵՂԱԿԱՆ թերթի մը մէջ կը կարդանք որ Եուկոսլաւիոյ վարչապետը մարաջախտ Թիթօ, Նոյեմբեր 18ին Զագրէպի մէջ «գաղտնի» ճառ մը խօսելով, արտասանած է հետեւեալ բառերը. — «Ունինք շատ զօրաւոր բանակ մը որ ի վիճակի է Իտալիոյ եւ Աւստրիոյ մէջ համախմբուած աւազակներուն բանակները ջախջախելու եւ անոնց տարածութիւնները Ադրիականի մէջ ընկղմելու: Եթէ անոնք հիւլէական ռումբ ունին, մենք ալ ունինք: Մեր զինուորները ունին արդիական զէնքեր: Մեր ռազմիկ օդանաւերն ու հրետանին թոյլ պիտի չտան որ թշնամի երկիրը մտնէ: Մենք մեր ռազմամթերքը կը ստանանք այն աղբիւրներէն որոնք բնաւ պիտի չսպառին: Ռուսիոյ զինարանները ամսական 30000 հրասայլ կ'արտադրեն: Ռուսական ռազմակայանը ունի 150 զօրաբաժիններ որոնք 48 ժամէն կրնան ջարդուփշուր ընել բոլոր աղբիւրները եւ Փարիզ հասնիլ... Պատերազմը Ամերիկայի հետ անխուսափելի է, նոյնիսկ քանի մը շաբթուան խնդիր...

ԿԻՐԱԿԻ, 25 ՅՈՒՆՈՒԱՐ 1948, ԺԱՄԸ 14.30ԻՆ
Մինթիւալիթէի սրահին մէջ, **métro Mutualité**
Յովհ. Թումանեանի մահուան **25**ամեակի առիթով
Նախաձեռնութեամբ Փարիզի Հայկական երգչախումբին, մեծ պատրաստութեամբ կը ներկայացուի

Ա Ն Ո Ւ Շ

Երաժշտական ողբերգութիւն 5 արար, մասնակցութեամբ Օր. ԱՆԺԷԼ ՎԱՐԺԱՊԵՏԵԱՆԻ (Անուշ), Ա. grand Prix Wicard de la Ville de Marseille: Գր. ՄԻՀԹԻՐԵԱՆԻ (Սարօ) եւ Վ. ԱԼ-ԹՈՒՆԵԱՆԻ (Մօսի): Սէնֆօնիք մեծ նուագախումբ ղեկավարութեամբ ԱՐԱ ՊԱՐԹԵՒԵԱՆԻ (60 հոգի): Թումանեանի մասին պիտի խօսին եւ կ'արտասանեն ծանօթ արուեստագէտներ:

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ.— Բոլոր տոմսերը թուագրուած ըլլալով կը խնդրուի նախապէս ապահովել Հրանդ Սամուէլէն Tél. Dan. 88–65, Եկեղեցւոյ դիւանէն: Սապօնճեանէ 39 rue Trévise, Պ. Պարթեւեանէ, 14 rue Petit. Bot. 99–22, Պ. Բամպուքճեանէ, 9 rue Jouy Rouve, Ուշագլեանէ 61 rue Rébéval, Պարսամեան գրատունէն, եւ նոյն օրը թատրոնի կիշէէն, առաւօտէն սկսեալ:

Տոմսերու գիները՝ հարիւրէն երեք հարիւր յիսուն, տուրքերով միասին:

«ԳՈՅԱՄԱՐՏ» պատի օրացոյցներ ստացուած են եւ կը ծախուին Բալուեան գրատան մէջ, 43 Rue Richer, Paris (9), ինչպէս նաեւ Նոր Սերունդի անդամներուն քով: Գինն է 100 Ֆրանք: Ծաւալը մեծ ըլլալով փոստով չի ղրկուիր: Անձամբ դիմել եւ ստանալ:

ԸՆԿԵՐԱՀԱՒԱՔԱՅԻՆ ԱՄԱՆՈՐԻ ԳԻՆԵՄԵՂԱՆ

Հովանաւորութեամբ Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէի, կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Քրիստափոր ենթակոմիտէի կողմէ: Վաղը կիրակի 4 Յունուար 1948 կէսօրէ վերջ ժամը 2էն մինչեւ 11, Bar Pelisierի ներքնասրահին մէջ (La Plaine):

Կը հրաւիրուին բոլոր ընկերներն ու համակիրները, ծախսերու մասնակցութիւն՝ 50 Ֆրանք:

Հ. Մ. Ը. Մ.ի Ֆրանսայի Շրջ.ի սկաուտական պատգ. ժողովը տեղի կ'ունենայ այսօր եւ վաղը 3—4 Յունուար 1948, Mutualitéի մէջ:

Պատգամաւորները եւ հրաւիրեալները պիտի ունենան ինքնութեան քարտեր:

ՖՐ. ՇՐՋ.Ի Պ. ԳՈՐԾ. ՄԱՐՄԻՆ

ՇԱՎԻԼԻ եկեղեցական վարչութիւնը կը ծանուցանէ թէ երկուշաբթի յունուար 5, խթման իրիկուն եւ երեքշաբթի 6 յունուար Տօն Ծննդեան Շավիլի մատուռին մէջ հանդիսաւոր պատարագ պիտի կատարուի եւ յաւարտ պատարագի ջրօրհնեքի արարողութիւն տեղի պիտի ունենայ: Ժամերգութիւնը կը սկսի երկուշաբթի խթման իրիկուն ժամը 4ին, երեքշաբթի առաւօտուն ժամը 8.30ին:

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

ՎԱՏԻԿԱՆԻ պապը հինգշաբթի օր, նոր տարւոյ առթիւ շնորհաւորական այցելութեան գացող օտար դեսպաններուն օրուան կացութեան մասին խօսելով, ըսաւ թէ 1948ը պիտի ըլլայ ծանրակշիռ, թերեւս անդառնալի որոշումներու տարի մը: «Մութ է հեռանկարը, բայց պէտք չէ յուսալքուինք, պէտք է աշխատինք եւ աղօթենք»:

Imprimerie DER AGOPIAN 17 Rue Damesme - 13e
Le Gérant : A. NERCESSIAN

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

Հ. Յ. Դ. ՄԱՐՍԷՅԼԻ Շրջ. Կոմիտէն ընկ. ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ հետեւեալ մարմինները.—

Հայաստան ենթակոմիտէն կիրակի 4 Յունուար ժամը 5ին:

Վռամեան ենթակոմիտէն կիրակի 4 Յունուար ժամը 7ին:

Համազասպ խումբը չորեքշաբթի 7 Յունուար ժամը 7.30ին:

Թաթուլ խումբը հինգշաբթի 8 Յունուար ժամը 8ին:

Իշխան խումբ հինգշաբթի 8 Յունուար ժամը 8ին:

Զաւարեան ենթակոմիտէն, շաբաթ 10 Յունուար ժամը 8ին:

Ակնունի ենթակոմիտէն շաբաթ 10 Յունուար ժամը 8ին:

Քեռի խումբը շաբաթ 10 Յունուար ժամր 8ին:

Նիկոլ Թուման ենթակոմիտէն կիրակի 11 յունուար ժամը 3ին:

Արամ խումբը կիրակի 11 Յունուար ժամը 8.30ին:

Այս ժողովները տեղի կ'ունենան սովորական հաւաքատեղիները: Ներկայ պիտի ըլլայ Շրջ. կոմիտէի ներկայացուցիչը:

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Մարսէյլի Շրջ. վարչութիւնը կը հրաւիրէ Մարսէյլի եւ շրջանի բոլոր խումբերու վարչութիւնները ժողովի մը, որ տեղի կ'ունենայ 10 Յունուար 1948, «Bar Pigalle», շաբաթ իրիկուն ժամը 6.30ին, ներկայանալ գրաւոր զեկոյցով:

ԿԱՐՏԱՆԻ «ՆԻԿՈԼ ԴՈՒՄԱՆ» ենթակոմիտէի վարչութիւնը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերները վաղը կիրակի 4 Յունուար, ժամը 3ին, Հ. Յ. Դ. Պիվէռի տան մէջ: Կարեւոր օրակարգ: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է: Ներկայ պիտի ըլլայ Շրջ. կոմիտէի անդամը:

ՓԱՐԻԶԻ ՀԱՅՈՑ Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյ Հոգաբարձութիւնը կը յայտնէ Հայ հասարակութեան որ Ս. Ծննդեան եկեղեցական արարողութիւնները կը կատարուին հետեւեալ ժամանակացոյցով:

Ճրագալոյց Ս. Ծննդեան, երկուշաբթի 5 Յունուար, արարողութեան սկիզբը ժամը 4, Ս. պատարագ, ժամը 5ին:

Տօն Ծննդեան եւ Աստուածայայտնութեան երեքշաբթի 6 Յունուար, արարողութեան սկիզբը ժամը 8, Ս. պատարագ ժամը 10ին: Արտաւազդ արք. Սիւրմէեան կը պատարագէ: Մեռելոց Ս. Ծննդեան, Չորեքշաբթի 7 Յունուար, Ս. պատարագ ժամը 10ին:

ԱՅՐԻ ՏԻԿԻՆ ՓԻԷՌ ԷՍԱՊԱԼԵԱՆ եւ զաւակը Հայկ Էսապալեան ինչպէս եւ բոլոր ազգականները, իրենց խորին շնորհակալութիւնները կը յայտնեն բոլոր անոնց որոնք անձամբ, նամակով, ծաղկեպսակով եւ բարենպատակ միութեանց նուիրատուութեամբ, իրենց ցաւակցութիւնները յայտնեցին իրենց սիրելի ամուսնոյն, հօր եւ ազգականին ողբացեալ ՓԻԷՌ ԷՍԱՊԱԼԵԱՆԻ մահուան առթիւ:

Կ

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. Seine 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13e)

Տար. 1200, 6ամս. 650, Արտ. 15 տոլ. կամ 3 անգլ.

Tél.: GOB. 15-70 — C.C.P. Paris 1678-63

Dimanche 4 Janvier 1948 Կիրակի 4 Յունուար

Ի. ՏԱՐԻ — 20e Année No. 5231-Նոր շրջան թիւ 840

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ Գին՝ 5 Ֆր.

ՏԱՐՐԱԿԱՆ ԳԻՏԵԼԻՔՆԵՐ

Բարեմիտ մարդիկ հարց կուտան.— Ո՞րեւէ օգուտ կը սպասէ՞ք, դուրսէն քննադատելով խորհրդային փչխանութիւնը։ Երեւանը եւ Մոսկուան։

Եթէ ակադեմական վիճաբանութիւն մը սարքել ուզէինք, դիւրին էր հարցնել այս մարդոց.

— Կը հաւատա՞ք թէ կարելի է բարիք ապահովել, անդադար շոյելով շողոքորթելով, փառաբանելով օրուան փչխանաւորները։ Կը յուսա՞ք թիզ մը հող շահիլ, սեւը ճերմակ ներկելով եւ պարտկելով դառն իրողութիւններ։

Մեզի համար քննադատութիւնը ոչ սալոնական մարզանք է, ոչ ալ «պարապ վախտի խաղալիկ»։

Երբ քննական աչքով կը նայինք որեւէ հարցի վրայ, ներկայացնելով սեւն ու ճերմակը, ծուռն ու շիտակը, վերլուծելով փաստերը, մենք տարրական պարտականութիւն մըն է որ կը կատարենք։

Այլապէս, ինչո՞ւ «գէշ մարդ ըլլալ», երբ այնքան դիւրին է բարեւի կենալ եւ բարենիշ տանալ ...

Մեզի համար գաղտնիք չէ որ, բազմաթիւ հարցերու մէջ, անկուսակցականներ եւ այլադաւաններ ալ մեզի պէս կը մտածեն։ Բայց, կարծելով թէ լռելը միշտ ոսկի է, ձայն չեն հաներ։ Կամ պարզապէս թիթեղի ձայն կը հանեն։

Մենք չատ ալ չենք հետաքրքրուիր իրենց լռութեամբ կամ չատախօսութեամբ։ Եւ լաւ կ՚ըլլար որ իրենք ալ ամուլ ճիգեր չփորձէին, իրենց իմաստութիւնը պարտադրելու համար մեզի։

Տարրական գիտելիքներ կան որոնց մասին բաւական բան սորված ըլլալու էինք, աչօք բացօք տեսնելով Եւրոպան ու Ամերիկան։

Այդ գիտելիքներէն առաջինը կ՚ըսէ.—

Այսօրուան իշխանութիւնները մեծ մասով յեղափոխական են։ Առ նուազն սկեպտիկ, եթէ ոչ անհաւատ։

Անոնք եթէ չարհամարհեն քեզ, ամէն պարագայի մէջ կ՚արդահատին վրադ, երբ օրն ի բուն կը քծնիս, կամ կը կեղծես։ Մանաւանդ քաղաքական գետնի վրայ։

— Ի՞նչ. ուրեմն ճակա՞տ յարդարենք։ Ասպարէ՞զ կարդանք, անմիտ յոխորտանքներով եւ գրգռիչ կանչերով ...

Ոչ եւ ոչ։ Պարզապէս վարուինք այնպէս ինչպէս վայել է հոգին վառած ժողովուրդի մը որ, հալածական եւ բիւրիցս յուսախաբ, դլուխը քարերն կը զարնէ աշխարհի բոլոր ցամաքներուն վրայ։

Օրինակ, դուք իրաւունք չունիք չէզոքանալու կամ Դաշնակցութեան դէմ փչելու, երբ Մոսկուան հանդիսաւորապէս Վրաստանի կը պարգեւէ Կարսն ու Արտահանը, յիսուներհինգ ազգերու առջեւ, Պ. Վիշինսկիի բերնով. (տես կառավարական պաշտօնաթերթը, «Իզվեստիա», 28 Հոկտեմբեր 1947)։

Եւ այս՝ աւելի քան երեք տարի քնարերգօրոններ հիւսելէ վերջ Հայաստանի եւ Արտասահմանի դիւրահաւան բազմութեանց գլխուն։

Նոյնպէս, դուք չարաչար կը սխալիք թութակներ արձակելով Դաշնակցութեան դէմ եւ պաշտպանելով անպաշտպանելին, երբ մենք դիտել կուտանք թէ կարելի չէ զանգուածային ներգաղթ կատարել առանց Հայաստանի սահմանները ամբողջացնելու եւ իսկապէս ազատ կարդեր հաստատելու։

Միջազգային կացութիւնը թոյլ չի՞ տար առեւմտեան Հայաստանի խնդիր յարուցանել,— ահա ներքին սահմաններու խնդիրը։

Ո՞վ պիտի բռնէր Ս. Միութեան ձեռքէն, եթէ մէկ հրամանագրով Հայաստանի վերադարձնէր պատմական Սիւնիքը, Ախալքալաքը, եւ մանաւանդ Նախիջեւանը որ Երեւանի կողին մըխուած դաշոյն մըն է։

Պատերազմէն վերջ սահմանային «բարեփոխումներ» չկատարուեցա՞ն ի նպաստ Վրաստանի եւ ուրիշ խորհրդային հանրապետութեանց։

Այս հարցին մէջ ալ մէկ ձայն պիտի լսուէր Արտասահմանի հայկական ճակատէն, եւ ոչ թէ երկուքի պիտի բաժնուէր ճակատը։

Այսպէս եւ լեզուական հարցին, ներգաղթի առթիւ կատարուած չարաչահութեանց եւ ապիրատութեանց, կաթողիկոսական «ընտրողներու» համայնականութեանց եւ ուրիշ վրդովիչ վրիպումներու մէջ։

Երբ, տարբեր ճամբաներ ունենալով հանդերձ, միասնաբար եւ ճակատաբաց կրկնենք ուղղ ճշմարտութիւններ, թերեւս այն ատեն,— եւ միայն այն ատեն — կրնանք բան մը շահիլ։

Ո՞վ է կրցեր ափ մը հող շահիլ, կռնակ չոյելով եւ իր ժողովուրդը երկուքի բաժնելով,— մէկը հլու հնազանդ, միւսը ըմբոստ։

Ինչո՞ւ Երեւանը եւ Մոսկուան այն տպաւորութիւնը կրեն թէ հլու հնազանդը կը գոհանայ զանազան փշրանքներով, ուրեմն ճզմենք ըմբոստը, որ պարզապէս արդարութիւն կը պահանջէ։

Նոյն այդ Երեւանն ու Մոսկուան օրն ի բուն անողոք մերկացումներ կը կատարեն ներքին թերութեանց, զեղծումներու եւ անհոգութեանց մասին։

Ուրեմն երբեք պատճառ չունին սրտմտելու, երբ ուրիշներ ալ իրենց ուշադրութեան կը յանձնեն այլապէս ծանրակշիռ հոգեր, անոնց լուծումը պահանջելով, յանուն այս ժողովուրդին փըրկութեան։

Որեւէ անվերապահ քննադատութիւն — անշուշտ փաստացի եւ արդար — շատ աւելի կ՚օգնէ Երեւանի վարիչներուն, քան «լորձնաշուրթն փառաբանութեան» ամենօրեայ բարեկենդանը։

Որքան ուժգին հնչէ Արտասահմանի հայրագատ ձայնը — ցիրուցան բազմութեանց հաւաքական պահանջը — այնքան կը դիւրանայ Երեւանի գործը։

Ոչ Երեւան, ոչ ալ Մոսկուան պէտք ունին ինքնակոչ փաստաբաններու չռայլաբանութեանց, գոհացում տալու համար այս դժբախտ ժողովուրդին հիմնական պահանջներուն։

Ոչինչ այնքան կը վնասէ այդ արդար պահանջներուն իրականացման, որքան գետնաքարշ կեղծիքը, որ չափազանց երկար տեւեց, հակառակ այնքան դառն փորձառութեանց։

Շ.

«Տէյլի Մէյլ» եւ Ներգաղթը

ԽՄԲ.— Լոնտոնի պահպանողական օրաթերթը իր երէկուան թիւին մէջ կը հրատարակէ հետեւեալ յօդուածը երկրորդ կարաւանին մասին։ Կը հրատարակենք, առանց սրբագրելու կարգ մը անճիշդ տեղեկութիւններ.—

Երեք հազար հինգ հարիւր Հայեր այսօր Մարսէյլ կը սպասեն, անստոյգ վիճակի մէջ, Ռուսիա մեկնելու համար։ Անոնցմէ շատերը Ֆրանսա կ՚ապրին 1915էն ի վեր այսինքն այն օրէն երբ Թուրքերը բուռն թափով ձեռնարկեցին անոնց բնաջնջումին։ Հազարաւոր Հայեր տուն — տեղ եղան հարաւային Ֆրանսայի մէջ, մանաւանդ Մարսէյլի մէջ ու շրջակաները, եւ շատերը յաջողութիւններ ունեցան։

Շատ մը Հայեր, վերջին պատերազմին մէջ, կռուեցան ֆրանսական բանակին մէջ եւ մասնակցեցան Դիմադրական Ճակատին։ Սակայն, երեւի, իրենցմէ շատերը միշտ ալ սիրած են Հայաստանը սիրով մը որ բոլորովին պղատոնական էր մինչեւ տարի մը առաջ։

Յետոյ, Թուրքիան դարձաւ ռազմագիտական կենսական շրջան մը երբ Միացեալ Նահանգները՝ Խորհրդային Միութեան յառաջխաղացումը կասեցնելու համար ճիգեր ըրին եւ, համաձայն Թրումընի վարդապետութեան, Թուրքիոյ կառավարութեան յատկացուցին, հարիւր միլիոնտոլարի վարկ մը որպէսզի այս վերջինը զինուորական պաշտպանութեան միջոցներ ձեռք առնէ՝ Ռուսիոյ դէմ։

Ռուսերու ռազմավարութիւնը որ սկսած է այդ թուականէն առաջ, հրաւիրեց Հայերը որ վերադառնան Խորհրդային Հայաստան որուն հիմը դրուած էր 1920ի Նոյեմբերին։

1946ին Ռուսերը յաջողեցան Հայաստան վերադարձնել 60էն 70.000 Հայեր, գլխաւորաբար Միջին Արեւելքէն եւ Պալքաններէն։ 1947ի դումարը պիտի ըլլար 70.000։

Անոնք որ կը հետեւին այսօրուան պատմութեան, կը տեսնեն թէ ինչ նպատակներ կը հետապնդէ ռուսական ռազմավարութիւնը — դգալի կերպով աւելցնել բնակչութիւնը Խորհրդային Հայաստանին որ, 1939ին, ունէր 1281.599 հոգի, 11640 քառ. մղոն տարածութեան մը վրայ, եւ յետոյ պահանջել պատմական Հայաստանի այն հողերը որոնք տակաւին կը գտնուին Անգարայի ձեռքը։

Ներգաղթի խորհրդային ծրագիրը մեծ համակրութիւն գտաւ Ֆրանսայի մէջ, մանաւանդ միջին տարիքի տէր Հայերուն մօտ, եւ անցեալ Օգոստոսին 3000 հոգի Մարսէյլէն Ռուսիա մեկնեցան։ 3500 հոգիէ բաղկացած երկրորդ կարաւան մը պիտի մեկնէր Նոյեմբեր 16ին, Փոպետա նաւով, բայց ան տակաւին Մարսէյլի մէջ կը սպասէ, վերջերս պատահած գործադուլներուն ինչպէս նաեւ ֆրանսական եւ ռուսական կառավարութեանց միջեւ ծագած վէճին պատճառաւ։

Հիմա, այնպէս կ՚երեւայ որ անոնց մեծամասնութիւնը երբեք Հայաստան պիտի չկրնայ երթալ։

Երբ առաջին կարաւանը կը մեկնէր, ֆրանսական իշխանութիւնները աչք գոցած էին կարգ մը անկանոնութեանց վրայ։ Յոյս կար որ կարգ մը սեղմումներու վերացումը պիտի փութացնէր Ռուսիա գտնուող Ֆրանսացիներու վերադարձը։ Նկրկայիս, Փարիզ եւ Մոսկուա կը վիճին իրենց քաղաքացիներուն ներգաղթին հարցին շուրջ։

Այդ վէճին հետեւանքը եղաւ այն որ ֆրանսական իշխանութիւնները, այս անգամ, որոշեցին աւելի լայն բանալ իրենց աչքերը, մանաւորաբար այն 3500 Հայերու վրայ որոնք Մարսէյլի մէջ կը սպասեն։ Այդ Հայերէն շատերը ֆրանսական քաղաքացի եղած են երեսուն տարուան իրենց բնակութեան ընթացքին, իսկ ուրիշ մաս մը, ծնած է Ֆրանսայի մէջ։ Համաձայն ֆրանսական օրէնքին, Ֆրանսա ծնած մէկը ինքնաբերաբար Ֆրանսացի կը համարուի։ Վերջերս Մարսէյլի 3500 Հայերուն վրայ աւելի խիստ հսկողութիւն կատարուեցաւ, եւ միայն 1200 հոգի կրցան մեկնիլ։

Ի՞նչ պիտի ըլլայ վիճակը մնացեալ 2300ին։ Անոնցմէ շատերը ծախած են իրենց տուներն ու խանութները, եւ այսօր, շատ դժուար գործ է կեանքը վերսկսիլ Ֆրանսայի մէջ։

Կառավարութիւնը վստահութեան քուէ պիտի պահանջէ վաղը

ՏԱԳՆԱՊԱԼԻ ԿԱՑՈՒԹԻՒՆ

Վարչապետ Շուման Ուրբաթ օր սպառնաց հրաժարիլ եթէ խորհրդարանը մերժէ ընդունիլ բարձրագոյն եկամուտներէն գանձուելիք տուրքի առաջարկը իր բարեփոխեալ վիճակին մէջ։

Խորհրդարանը չորեքշաբթի օր որոշած էր կարգ մը բարեփոխումներ մտցնել օրինագծին մէջ եւ 155 միլիառէն 80 միլիառի իջեցնել գանձուելիք բացառիկ տուրքերուն հասոյթը։ Կառավարութիւնը հաւանեցաւ շարք մը զիջումներ կատարել եւ առաջարկը խորհրդարանին ներկայացնել անմիջապէս։ Բայց, վարչապետը վճռած է վստահութեան քուէի խնդիր յարուցանել այն պարագային երբ օրինագիծը չընդունուի։

Քաղաքական շրջանակներուն մէջ կը հաւաստուի որ կառավարութեան դիրքը բաւական զօրաւոր է եւ կրնայ վստահութեան քուէ ստանալ։

Ներկայ տագնապը ստեղծուեցաւ այն ատեն երբ Շումանի ելմտական նախարարը առաջարկեց բացառիկ տուրքի ենթարկել տարեկան 450.000էն աւելի եկամուտ ունեցողները, եւ այս տուրքէն գոյացած հասոյթը յատկացնել երկրին վերաշինութեան աշխատանքներուն։ Կառավարութիւնը կ՚ակնկալէր տարեկան նուազագոյն 150 միլիառ, բայց խորհրդարանը այդ գումարը զեղչեց 80 միլիառի։ Ելմտական նախարարը ներկայացուց երկրորդ առաջարկ մը, աւելի հաշտարար, եւ սկզբնական գումարը զեղչեց 125 միլիառի — տարեկան 450.000էն մինչեւ 1 միլիոն ֆրանք եկամուտ ունեցողներէն պիտի գանձուի հարիւրէն քսան իսկ մինչեւ 3 միլիոն եկամուտ ունեցողներէն, հարիւրին մինչեւ քառասուն։

Կը նախատեսուի որ բուռն վիճաբանութիւններ տեղի ունենան վաղը մանաւանդ որ զօր. Տը Կոլի բարեկամներն ու համայնավարները հաւասարապէս դէմ են ելմտական նախարարին առաջարկներուն։

Յունաստանի դէպքերը

ԿԱՌԱՎԱՐԱԿԱՆ ՈՒԺԵՐԸ ԿԸ ՅԱՂԹԵՆ

Ինչպէս արդէն գրած էինք մեր նախորդ թիւով, Յունաստանի կառավարական ուժերը յաջողած են կասեցնելու ապստամբներու յարձակողականը Քոնիցայի վրայ։ Համաձայն վերջին լուրերուն, Մարկոսի զինուորները ընդհատաբար կը փախչին դէպի ալպանիական սահմանագլուխը։

Մեծ լաւատեսութիւն կը տիրէ Աթէնքի քաղաքական շրջանակներուն մէջ, մանաւանդ այն լուրէն ետք որ կը հաղորդէր թէ ամերիկեան կառավարութիւնը որոշած է աւելի մեծագումար օժանդակութիւն մը ընել Յունաստանի։

Աթէնքի մէջ դիտել կու տրուի որ Մարկոսի գլխաւոր նպատակն էր Քոնիցան գրաւել եւ այնտեղ հաստատել ապստամբ «կառավարութեան» մայրաքաղաքը։ Եթէ յաջողէր, Պուլկարիա եւ

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. Էջ)

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. Էջ)

ՏԵՍԱԿԷՏՆԵՐ ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆԻ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ ՄԱՍԻՆ

Ս. Վրացեանի խօսքը

(Բ. եւ վերջին մաս)

Արտասահմանի հայ գրողը ազատ է այս պարտադրանքէն, բայց ան ալ ենթակայ է օտար ազդեցութիւններու եւ ոտքի տակը ամուր հող չի զգար: Առէք, օրինակ, արտասահմանի հայ բանաստեղծութիւնը — 20 տոկոսը կտրուած է հայ միջավայրէն, ոչ միայն նիւթով, այլեւ ոգիով: Մեր բանաստեղծներու մեծ մասին երկերը ժամանակէն եւ տարածութենէն դուրս են: Կրնային գրուիլ հազար տարի առաջ կամ հազար տարի յետոյ, Բամչաթքայի մէջ, կամ Պուշմէններու երկիրը: Մինչդեռ գրականութիւնը կեանքի հայելին է. ան պէտք է ցոլացնէ իր ժամանակը, ժամանակի ոգին, բարքերը, կենցաղը, ժողովուրդի մը հոգեկան ապրումները:

Եթէ արտասահմանի հայ գրականութիւնը պիտի յարատեւէ, ան պէտք է մօտենայ կեանքին: Էական է, անշուշտ, որ հայ գրականութեան նիւթը առնուի հայկական միջավայրէն — անցեալէն թէ ներկայէն՝ միեւնոյն է —, բայց աւելի էական է, որ հայ գրողներու արտադրութեանց մէջ արտայայտուի հայկական անհատականութիւնը, այն, որ յատուկ է հայ ոգիին ու մտքին, որովհետեւ, վերջին հաշուով, գրականութիւնը թէ ձեւով, թէ բովանդակութեամբ ազգային է. ազգային գրականութիւններու համադրութիւնն է, որ կը կազմէ համամարդկային գրականութիւնը: Տանդէ մը համամարդկային է, բայց ամէնէն առաջ՝ իտալական հանճարի արգասիք է:

Իբրեւ ընդհանուր օրէնք, Սփիւռքը (ես չեմ սիրեր այս բառը) չէ կարող երկար ապրել առանց կենդանի կապի Մայր Հայրենիքի հետ: Որ ըսել է, թէ՝ արտասահմանի գրականութիւնն ալ չի կրնար յարատեւ գոյութիւն ունենալ ու զարգանալ, առանց մայր երկրի: Վերջ ի վերջոյ, պատնէշը Հայրենիքի եւ Սփիւռքի միջեւ պիտի խորտակուի եւ հայութեան ամբողջականութիւնը պիտի վերականգնի: Մինչեւ այդ եւ անկէ ետք ալ տեւն մը, արտասահմանի հայութիւնը պիտի ապրի ուրոյն կեանքով եւ գրականութիւն ալ պիտի մնայ ու զարգանայ: Անհրաժեշտ է սակայն կրկնել, որ ան մօտենայ կեանքին, դառնայ կեանքի հայելին: Անհրաժեշտ է, որ արտասահմանի հայ լրողը զգայ, թէ ինք մասնիկն է հայ կեանքի եւ իր տաղանդը նուիրէ անոր: Հայ հասարակութիւն ալ գիտակից լինի, որ ինք պարտականութիւն ունի ազգային մշակոյթի հանդէպ: Արդար են եղած գանգատները, թէ հայ գիրքը լայն սպառում չունի, եւ հայ հեղինակները ի վիճակի չեն գրականութեամբ ապրելու: Պէտք է, որ հայերէն գիրքը աւելի մեծ քաջալերանքի առարկայ դառնայ ընթերցողներու կողմէ, բայց կարելի չէ չնկատել, որ հայ մտաւորականութիւնն ալ գովելի դ...քի մէջ չէ հայ գրականութեան հանդէպ. քանի՞ հայ մտաւորական կարող էք ցոյց տալ, որ հայերէն գիրք գնէ: Հայ մտաւորականը չի սիրեր հայերէն գիրքի դրամ տալ. կը սիրէ ձրի կարդալ, կամ «նուէր» ստանալ: Մտաւորականութիւնը պէտք է օրինակ լինի ժողովուրդի աչքին:

Գրականութեան զարգացման համար կարեւոր գործօն է նաեւ քննադատութիւնը: Դժբախտաբար, մենք քննադատութիւն չունինք: Մեր քննադատները կամ Օշականի պէս մարդիկ են, որ հաճոյք կը զգան «հարթելէ», կամ համակրանքներով ու հակակրանքներով կ'առաջնորդուին: Եթէ գրողը իմ բարեկամն է կամ իմ կուսակցութեան մարդը, տաղանդաւոր է, եթէ ոչ՝ անտաղանդ է: Անկողմնակալ, չինարար, միայն գրականութեան մտահոգութիւններով տոգորուած քննադատութիւն չունինք, ոչ ալ հեղինակաւոր քննադատներ, ինչ որ մեծ ցաւ է մեր գրականութեան համար:

Գրականութեան զարգացման տեսակէտով, անշուշտ, կենսական անհրաժեշտութիւն է եւ գրողներու փոխադարձ շփումը, ընդհանուր կեանքի եւ ընդհանուր հետաքրքրութեան ստեղծումը: Մեր գրողները ցրուած են զանազան երկիրներու մէջ, իրարմէ հեռու եւ իրարմէ կտրուած: Հաստատել կապ անոնց միջեւ, առաջ բերել գրական համագործակցութիւն եւ ընդհանուր շահագրգռութիւն, ինչ որ գոյութիւն ունի ամէն ժողովուրդի մէջ, աւելի քան այժմէական պահանջ է: Եւ, անշուշտ, գրողներու համագումարի հարցը, որ հրապարակ է դրուած, պէտք է որ ողջունուէր ամէնքի կողմէ: Դժբախտաբար, սակայն, նման համագումարի մը իրականացումը կապուած է մեծ դժուարութիւններու հետ եւ ժամանակի ու նիւթական միջոցներու կը կարօտի: Թերեւս աւելի գործնական լինէր եթէ, առայժմ, շրջանային համագումարներ կազմակերպուէին. օրինակ՝ Մերձաւոր Արեւելքի գրողները՝ առանձին, Եւրոպայինը՝ առանձին եւայլն: Եւ այդ ժողովներու մէջ ծեծուած հարցերը արծարծուէին նաեւ մամուլի մէջ: Մեր գրական կեանքի համար ատիկա կը լինի անսպառ օգտակար:

Երկու խօսք եւս եւ վերջացնեմ: Խօսք կ'ըլլայ գրականութեան ղեկավարութեան մասին: Հայաստանի մէջ գրականութիւնը կը ղեկավարուի, եւ արդիւնքը ծանօթ է — բացասական: Ուրեմն տեղ ալ նման ղեկավարութիւն մը միեւնոյն արդիւնքը պիտի տայ: Գրականութիւնը պէտք է լինի բացարձակապէս ազատ, առանց որեւէ կաշկանդումի: Գրականութեան միակ ղեկավարը գրողը ինքն է, գրական քննադատութիւնը եւ ընթերցող հասարակութիւնը: Անկէ դուրս, որեւէ միջամտութիւն գրական ստեղծագործութեան մէջ, ըստ իս, ի չարէ է: Գրականութիւնը այն ծաղիկն է, որ կարող է բովանդակ ուժով աճիլ ու զարգանալ միայն ազատութեան արեւին տակ, անհատական ազատութեան պայմաններու մէջ:

Կաղանդի գիր

Ահաւոր մենամարտէ մը վերջ, յաղթութեան դափնին ճակատին՝ այս գիշեր Նոր Տարին իր վեհութեամբը պիտի գայ ու բազմի հինին տեղը: Ատոր համար ամէն մարդ ուրախ է: Ժպիտ մը կայ մանուկներու դէմքին վրայ: Ու սէր, ու կեանք, ու խնդութիւն ամէն յարկի տակ:

Իբրեւ հաւատացող մը օրուան այս մեծութեան, կը փաթթուիմ վերարկուիս մէջ ու կ'երթամ ողջունելու Կաղանդի յաղթական մուտքը:

Դուրսը մեր մինակ, կը կենամ սիրուն հրապարակի մը վրան ու կը դիտեմ շուրջս: Ինչ գեղեցիկ է բնութեան համայնապատկերը: Ամէն կողմ հրաշալիօրէն կը տեսնուին Աստուծոյ վրձինին գոյները:

Առաջ առաջ, աչքիս կը զարնէ գորշ երկինք մը: Եթերին մէջ ձիւնածաղիկներու պարերը խոլական: Ծառերը մերկ ու երազուն: Եւ հով մը որ կարծես կ'արշաւէ սանձարձակ:

Այս հրապարակին վրայ ուր ձիւնը ճերմակ սաւանի մը պէս փռուեր է, խումբ մը լաճեր «պատերազմ» կը խաղան:

Ի՞նչ քաջութիւն: Հակառակ կծու հովին, անոնց պզտիկ ձեռքերուն մէջ ձիւնը պլորելով կ'երթայ ու կը փշրուի մէկին կամ միւսին կոնակին վրայ:

Ո՞վ կրնար մարել կրակը այդ պզտիկներուն, որոնք ազատ համարձակ դէպի կեանք կ'ընթանան:

***

Հետզհետէ մութը իջաւ ու ծածկեց ամէն բան:

Տեղ տեղ սակայն, խանութներու լուսազարդուած ապակիներու առջեւ, մարդիկ դեռ կը յամենան պտտցնել իրենց սառած ոտքերը: Փոքր աղուորիկ աղջնակ մը, կառչած մօրը փէշերէն, աղաչողի աչքերով կը խօսի:

— Մայրիկ նայէ, այդ պուպրիկներուն նայէ, ինչ գեղեցիկ են: Կ'ուզեմ որ հատ մը գնես ինծի համար:

— Այո, աղջիկս, բայց ես չեմ որ պիտի գնեմ այդ: Կաղանդ Հայրիկն է որ պիտի բերէ այս գիշեր, եթէ ...

— Կաղանդ Հայրի՞կը: Այս գիշե՞ր:

— Այո, զաւակս, այս գիշեր:

Աղջնակը լռեց: Մայրը զգածուեցաւ: Կարծես գղջաց երախային սիրտը կոտրելուն համար: Եւ ոսպնեալի զարմանուի ցաւը, չաքարի կտոր մը սահեցուց անոր բերանը:

— Դէհ, հիմա երթանք, ըսաւ մայրիկը, դանդաղ մազերը շոյելով, երթանք նամակ մը գրենք Կաղանդ Հայրիկին, որ այս գիշեր երբ գայ պուպրիկդ բերէ:

Ու մեկնեցան:

Լուռ, կսկիծ մը սրտիս վերադարձայ սենեակս, գոցեցի պատուհանիս փեղկերը, տաքցուցի վառարանս ու սկսայ գիրք մը թերթատել: Յանկարծ հին, հին օրերու անոյշ յիշատակ մը արթնցաւ կուրծքիս տակ: Սիրտս կտրուած նուռի մը պէս սկսաւ արիւնել: Ինչեր չմտաբերեցի: Հայրենի Կաղանդը իր աւանդական սովորութիւններովն ու բարքերովը, սէրերոն ու խնդութիւններովը աչքիս առջեւն է: Հակառակ իրենց յառաջացած տարիքին, մեր մամիկներն ու պապիկները հեզանոյշ երեսոյթ մը ունէին: Գինիի բաժակները լեփ-լեցուն: Սեղանները կ'ըսես կը հեւային անսպառ քաղցրեղէններու ծանրութեան տակ: Ու երգեր, ու մաղթանքներ:

— Շնորհաւոր Նոր տարի..

— Գինի լից հօրաք ...

— Խմողաց անուշ...

Մինչ ուրախութիւնները կը շարունակուէին, տանը պապիկը կռնակը բարձին, հէքեաթ մը կը սկսէր.

— Կար ու չկար ...

Յանկարծ խաժամուժ աղմուկ մը: Սթափեցայ: Եղեր, ինչպէս կ'երգեն դինովները: Դուրս կը նայիմ: Խումբ մը մանչ եւ աղջիկներու յոգնած սուսերներն էին որ դեռ կը քաշքշուէին ձիւնածածուկ մայթերուն վրայ: Պատուհանս կը գոցեմ: Ահա դարձեալ ես ու սենեակս: Վառարանս կը ճարճատի: Սեղանս կը բողոքէ ու աթոռներս, կ'ըսես վէճ մը ունին իրենց մէջ:

Գիշերը կը յառաջանայ: Ի զուր կը փորձեմ քնանալ: Հայրենի յիշատակներս թունդ հաներ են սիրտս: Եւ ահա յուզուած՝ Ամանորի սեմին վրայ լուռ, կը սկսիմ գրել Կաղանդի նամակս:

✕

«Ով Կաղանդ Հայրիկ, գիտեմ, ինչպէս երկար տարիներ եկեր ու գացեր ես, այս տարի ալ պիտի գաս: Պիտի այցելես քաղաքներ, պիտի մտնես տունէ տուն եւ, պէս պէս նուէրներ պիտի բաժնես բոլոր խեղճերուն:

«Ահա, այն հազար հազար խեղճերուն շարքին խեղճ մըն ալ ես, որ հիմա, այս անհարազատ խուցիս մէջ տխուր, աչքերս քեզի կը յառեմ: Լսէ, ուրիշներուն պէս շաքար չէ որ պիտի ուզեմ քեզմէ: Ոչ ալ խաղալիք կամ ուրիշ ընծաներ: Այլ միայն համեստ խնդրանք մը, եթէ կը հաճիս:

«Այն տարին, կը յիշե՞ս չէ, երբ փոթորիկ եղաւ, տարերքը խառնուեցան իրարու, հոսեցաւ ցեղիս արիւնն ու արցունքը, փշրուեցան դանկերը եւ մարեցան ճրագներ, ես, միակ յոյսը դերդաստանիս, որբուկ, եկայ ու ինկայ այս օտար ափերը: Անկէ ի վեր չեմ գիտեր թէ ինչ եղաւ հայրենի գիւղս:

«Այս գիշեր երբ անցնիս ծովերէն, գետերէն եւ քաղաքներէն ու գաս հասնիս մինչեւ մեր Մաստարը ալեփառ, կանգ առ պահ մը: Ընդարձակ դաշտ մը որ տակի ծովի մը պէս պիտի պարզուի աչքիդ՝ հայրենիքս է: Հոդ պիտի տեսնես բազմաթիւ սպաւոր հայ գիւղեր: Հօր մը պէս անաչառ, բաց թեւերդ անոնց վրան: Ու թող քու օրհնութիւնդ խունկի մը անուշ բոյրին պէս թեւառ թեւ իջնէ ու ծածկէ ամէնքն ալ: Այն ամէն, ո՞վ Ամանոր, գնա որոնելու իմ հայրենի գիւղս՝ Գոմքը:

«Սեւ փոթորիկէն առաջ, մեր գիւղը կը նմանէր սիրուն ովասիսի մը: Ունէր հարիւր տուն, հազար դդալ: Իր չորս կողմերէն կը հոսէին յորդաւատ աղբիւրներ: Մարդիկ չէն եւ ուրախ էին: Երբ հանդիպիս այսպիսի գիւղի մը, մտիր, այդ իմ ծննդավայրս է:

«Երբ հասնիս Տէր Գ. քահանայենց թաղը, պիտի խնդրէի որ անգամ մը մէջքդ շտկելով դիտէիր հօրենական տունս: Նայէիր իմ կարօտի աչքերովս: Ցետոյ խոնարհելով մինչեւ գետինը, դարձեալ համբուրէիր իմ ծարաւ շրթներովս:

«Այդ հողը, որուն վրայ պիտի կենաս հիմա, ոռոգուած է նահատակ հայրիկիս ու մայրիկիս քրտինքովը: Իմ մանկական արցունքս է չաղուեր իր քարին ու աղիւսին: Ես եմ խաղացեր ու երգեր ու երգեր իր դրան մօտիկ ես, ով արդարութիւն: Ըսէ իրեն թէ երբեք, երբեք պիտի չմոռնամ իր սիրելի, պաշտելի մոխրակոյտը:

«Այս ամէնէն վերջ՝ անցիր Ուէս Մուրատենց դրան առջեւէն Այրոենց, Թութիկենց թաղերէն, Իսէփենց, Վարդապետենց փողոցներէն ու գնա շիտակ դպրոցը: Կանգ առ պահ մը այդ տեղ ու դիտէ: Այդ սուրբ յարկին տակ էր, որ անցած օր մը, բացուեցան լեզուիս կապանքները: Հոդ էր որ ճանչցայ չարն ու բարին: Հոդ էր վերջապէս, որ մեր իմաստուն հայրերուն աչքին տակ սորվեցայ ապրիլ եւ սիրել, սիրել եւ ապրիլ կեանքը:

Ու վերադարձիր: Բայց մի մոռնար մեր լեռները, մեր դաշտերն ու ձորերը, որոնց մէջ կը հանգչին այսօր ցեղիս բազմահազար նահատակները:

Կարօտի համբոյրներս ամէնուն:

Ահա սիրելի Կաղանդ Հայրիկ, այս է որ կը խնդրեմ քեզմէ: Ու այս թող ըլլայ միայն Նոր տարուան ինծի բերելիք ընծադ:

ԾԱՏՈՒՐ ՊԵՐՊԵՐԵԱՆ

ՍՐՏԻ ՄԸ ԱՌՋԵՒ

Ծո՛վ՝ ուր գիրկընխառն կոյսեր ոսկեվարս,
Ալեծուփ կ'երթան հեռուներն անհաս ... :

Այսպէս նազանքով հաւքերը սիրուն,
Բերկրանքովը խօլ հասուն հարսերուն,
Կ'օրօրեն իրենց արդանդը բեղուն ...
Ժամն է երա՜զ իմ որ լուռ ուռճանաս ... :

Բայց ճիչ մը կուրծքէս կը լայնայ կերկեր,
Ափերուն մէջ սեղմ մանդաղներով կեռ,
Հրնձուորներն ահա՝ քաղցէն բըրընկեր ...
Կ'արիւնի արդէն, արտը մաս առ մաս ... :

ԶԱՐԵՀ ԳԱԶԱԶԵԱՆ

Երաժշտական նկատողութիւններ

Օ. ՊԷՐՊԷՐԵԱՆԻ ՆՈՒԱԳԱՀԱՆԴԷՍԻՆ ԱՌԹԻՒ

Ինչպէս հայ կեանքի միւս մարզերուն՝ ճակատագրական տամ մը կայ նաեւ մեր երաժշտութեան քնաշրջման մէջ։ Այն պահուն երբ Տըպլիսի կ'ընդլայնէր իր արուեստին սահմանները, ինքնորոշման, ինքնատպութեան կարելիութիւններ պարգեւելով արդէն պատրաստուած ազգերուն, հանճարեղ Կոմիտասը դեռ նոր կը բիւրեղացնէր հայ երգին վաւերական արտայայտութիւնները։

Այս յապաղած վերածնունդէն ի վեր կայ տուրեմն ժամանակի հեռաւորութիւն մը, որուն պատճառական վերագրաւումը այնքան դժուար է որքան արագ՝ յառաջապահ ազգերու երաժշտութեան ընացքը։

Ահա թէ ինչու համերգումները անդրադարձնող ոստում մը կայ Օ. Պէրպէրեանի «Հայկական Համանուագ»էն դէպի «Դաշնակի Գոնչէրթօն», որուն անմիջական ըմբռնումին այսպէսով տեղ — ծուած դժուարութեան վրայ կը բարդուի նոր եւ անսպասելի մէկ առումը երաժշտական այս ծանօթ ձեւին։

Արդարեւ, գոնչէրթօն, առաջին ակնարկով, գործիքի մը անհատականութեան զանազան երեսներուն, անոր հարստութեան եւ արտայայտիչ յատկութիններուն — հետեւաբար նուագումի դժուարութիններուն — ճոխ եւ համադրական ցուցադրութիւնն է։ Զարմանալի չէ սակայն որ ամենամեծ հեղինակներն իսկ կիրարկած են այս փայլուն բայց քիչ մը երկրորդական ձեւը, ուր յաճախ մենանուագողն է որ կը փառաւորուի։ Անոնք ջանացած են նուագարանի մը դժուարութիւններն ու կարելիութիւնները պատշաճեցնել իրենց թէքնիքին եւ ոճի, ուզած են գործիական ճարտարութիւնը եւճոխութիւնը ենթաձգել յուզական լինելութեան մը կամ բանաւոր կարգի մը անհրաժեշտութիւնով։ Կան գոնչէրթօներ որոնք այսպէս կրցած են հասնիլ զուտ համանուագային գործերու բարձրութեան։

Այս տեսակէտով, Օ. Պէրպէրեանի նոր գործը, առաջին ունկնդրութեան մը միջոցին, արուեստագիտական հաճոյքին համընթաց, չյագեցող ակնկալութեան մը տպաւորութիւնը կը ձգէ։ Երբ կը սպասէք, օրինակ, որ երկրորդ մասը դաշնակի լայն եւ առաջին բլանի վրայ տարած — ուող խորհրդածութիւնով մը սկսի, յանկարծ սրինգն է որ կ'երգէ — թէեւ շատ գեղեցիկ, թափանցող մեղեդի մը — դաշնակահարը լքելով լուռ ունկնդիրի մը դերին մէջ։ Հանդրուանը ուր հասած են հեղինակին ոճն ու գեղագիտականը, հայկական նկարագիրը զոր ան ուզած է տալ իր դաշնակայինին, ինչպէս նաեւ նիւթը, պատկերացուած իր մանաւորութեան եւ լինելութեան մէջ, յարմար չէին թերեւս գոնչէրթոյի մը ծանօթ ձեւին պատշաճելու։

Բայց գործին ներքին յատկութիւնները չու — տով մոռցնել կուտան մակդիրի այս անպատեհութիւնը։ Հոն կը չնչուի մանաւանդ միութեան տեգեկանութիւնը, միթ՝ որ մասերու այլազանութեան կուտայ ներդաշնակ կառուցուածքի մը ամբողջականութիւնը։ Մէկ գլխաւոր մոթիֆ կը տիրապետէ սկիզբէն մինչեւ վերջը, իր այլափոխումներուն, պարզացումներուն, իր արձակած ճառագայթներուն ընդմէջէն՝ աւելի եւս հաստատելով կեդրոնական լոյսի մը հարազատութիւնը։

Տեսողութիւնն իսկ հոգեկան լինելութեան անզուշակելի հոսումէն անդին կ'անցնի, դառնալու համար սեղծագործ կամքի մը ապրուած ակտին պատկերը։

Արդիական հեղինակներուն մէջ քանիներ կան, որոնք բուն իրականութիւն կը նկատեն ինչ որ առանց հակակշիռի կը գծագրուի իրենց երեւակայութեան պաստառին վրայ, նոյնիսկ կը վանեն ինչ որ պատահաբար բանաւոր է, արձանագրելու համար միայն տարօրինակութիւնները, tonalitéները կը խառնեն իրարու, ահաւոր dissonanceներ կը շարեն քովէ քով։
Անոնց դէմ կը կանգնին ուրիշներ որոնքթէեւ կ'ուզեն, միւսներուն պէս, կոխոտուած գետիններէն, սովորական հոգեբանութիւնէն անդին անցնիլ, բայց կ'ուղղուին հակառակ ճամբով՝ դէպի ոգեկանը. ոգեկան մը՝ որուն բանաւորութեանը մէջ կը հնչէ դարձեալ ինչ որ արդէն կը բխի, սակայն կը հնչէ զտուած, բիւրեղային, կարծես իր harmoniqueներովը միայն։

Strawinskyներ, Schönbergներ կը վերադառնան այս վերջիններուն քովարհամարհելով ամէն գնով նորը պահանջողներուն ծաղրանքը։ Հոն է նաեւ Օ. Պէրպէրեանը իր տեսական, դժուարահաճ պրպըտումներով, իր թէքնիքը հետզհետէ աւելի որոշ եւ լայն սկզբունքներու վրայ հաստատելու կամքով։

Այդ թէքնիքը, իր վերջին ձեւին մէջ, կը կոթնի echelle chromatiqueին վրայ, ուր ամէն աստիճան նոյն կարեւորութիւնը ունի, բացի մէկէն որ կը ստանայ կեդրոնական դիրք մը, հաշտեցնելով այսպէս tonalitéի եւ atonalitéի հակամարտութիւնը։ Դաշնակները (accord) ունին իրենց կազմութեան եւ յաջորդականութեան օրէնքները, բայց կը գունափոխուին «աւելցուած» նօթերով, նոյնիսկ աւելցուած ուրիշ դաշնակներով։ Ոչինչ ձգուած է պատահականին կամ սովորականին։

Այսպէս հիմնուած՝ իր ոճը կը հասնի յատուկ ինքնատպութեան մը։ Միեւնոյն ատեն ազնուական եւ հաղորդելի, խիտ եւ թափանցիկ, սեղմ եւ արտայայտիչ, այդ ոճը հեղինակին ոգեկան կորութիւնն իսկ է որ կը կարգաւորէ յետին մանրամասնութիւնները, կը ջնջուի ուեւէ անցքի մէջէն, ինչպէս différentielle մը ձեւ ունեցող courbeի մը ամենափոքր մէկ հատուածին մէջ իսկ կըխտացնէ այդ ձեւին կազմութեան օրէնքը եւ շարունակականութիւնը (continuité)։

Հայկական Համանուագը կը գործածէր բազմաթիւ ծանօթ մեղեդիներ։ Գոնչէրթօն իր խոյանքը կ'առնէ միակ մոթիֆէ մը։ Իր ապագայ հայկական գործերը կրնան չպարունակել ուեւէ ծանօթ թէմա, չունենալ տարազելի նիւթ մը։ Անոնք պիտի ըլլան սակայն վստահաբար մերը այն ինքնայատուկ բոյրով որ կը ծնի իսկապէս հայ արուեստէն, ուր Օ. Պէրպէրեան կը մատնանշէ ինքնատիպ ձուլումը երկու աղբիւրներու՝ միս - թիք խորքի մը, տեսակ մը անդրհայեցողութեան բնազդի, եւ ներդաշնակութեան, գեղեցկութեան զգացումի մը։ Դարերու խորքէն հնչող «պատուէր» մը չէ՞ անաղարտ պահել այդ աղբիւրներուն զուգորդութիւնը, իբրեւ անփոփոխակը (invariant) հայ Տիեզերքին։

Ա. ՓԱՓԱԶԵԱՆ

ՊՈՒՏ'Մ ՄԻՑԱՂ

«Տխրացուցի՛ն…»

Անդարմանելի անխրաւութիւն ըրած կ'ըլլան, երբ հայուն «տխրացու ազգ» պիտակը կը փակցնեն։

— Աղբեր ջան, ինչ մխիթարական բան է տեսնել մեր նոր տղոցը մէջ ազգային ոգիին օրէ օր ուժեղանալը։ Գիշերը ցերեկին խառնած՝ Հայոց Պատմութիւն կը սերտեն։ Անոնք գիտեն որ ունեցած ենք Մեծն Տիգրան, Արտաշէս Աշխարհակալ, Անդրանիկ եւ Հրաբուխ հերոսներ։ Հայաստան որ ըսես, անոնց սիրտը կուրծքէն դուրս կը ժայթքէ։ Ալ ինչո՞ւ յուսահատիլ։

— Հօ ջան հօ։ Մեր պատմական անուններ ի բերան սորվիլը եթէ Հայ ըլլալ կը նշանակէ, չունինք առնելու պէս դիւրին բան է հայութիւնը միլիոններով բազմացնելը։ Կրնանք օտար տղոց տասնական ֆրանք տալով, գոց ընել տալ այդ անունները։ Հոգ չէ թէ անոնք ալ մերիններուն պէս Այաստան, Դեկրան, Անդրանիկ, Աղաղատ աղճատահնչեն զանոնք։

— Ոչինչ։ Բայց մեր տղաքը, յաճախ դասախօսութիւններ կը սարքեն հայ մշակոյթի մասին բան սորվելու համար։ Մեր գրողներուն եւ բանաստեղծներուն կը ծանօթանանք հոն։

— Այո, գիտեմ, ունկնդիրէն աւելի դասախօս ունին։ Խեղճ մարդիկը, պատերուն է որ կը խօսին կամ բախտաւոր պարագային հինգ տասը ականջներկայ կ'ըլլայ այդ դասախօսութիւններուն։

— Կը չափազանցէք։ Էհ, տղաքը զբաղած կրնան ըլլալ։ Հապա մեր հայ հանդէսներո՞ւն։ Լեփ լեցուն երիտասարդութիւն ներկայ կ'ըլլայ

— Անշուշտ կէս գիշերէն ետքը, երբ ճազն ու պարը հրաւէր կը կարդան։

— Ինչ ընեն տղաքը։ Կ'ուզես որ ճառ, ոտանաւո՞ր մտիկ ընեն։ Աղուոր երգեր ալ չունինք որ...

— Հա լաւ ըսիր։ Ծնունդի գիշեր ձայնասփիւռ մտիկ ըրի՞ր։ Ինչ հիանալի ծնունդի երգեր ու պատարագներ երգեցին աշխարհի բոլոր երկիրներէն։ Հապա գիւղական ու մանկական երգե՞րը։ Հաւատա որ տխրեցայ։ Մերինները ո՞ւր են…

— Մենք ունի՞նք որ։ Հա՛ հա՛ հա։ Մեր տէրտէրներն ու վարդապետները չեն գրած այդ տեսակ աղուոր բաներ..

— Իրա՞ւ կ'ըսես… Ա՞ս է ձեր հայութիւնը։ Տղէ, կը քնանաս դուն։ Մենք այնպէս հիանալի շարականներ ու տաղեր ունինք, մանաւորապէս Ծնունդի համար, որ օտարներն իսկ հիացած են անոնց վրայ։

— Ինչ կ'ըսես ընկեր, չիտա՞կ է։ Հապա ես չեմ լսած ?? Մեր դասախօսներն ալ բան ըսած չեն այդ մասին։

— Փորձի համար եկեղեցի գնա այս տարի Հայոց Ծնունդին եւ մտիկ ըրէ «Խորհուրդ մեծ», «Այսօր ձայն հայրական»., «Ո՛վ զարմանալի», դեռ մի զարհուրեր» երգերը, որոնք լուսահոգի Կոմիտաս վարդապետի դաշնաւորածներն են։ Զանոնք լսելով՝ Տաճիկն իսկ կը հայանայ։

— Տարի մը, Զատկին եկեղեցի գացի եւ պատարագին ներկայ եղայ։ Ան չէ՞ ըսածդ։

— Պատարագը ամէն կիրակի կայ։ Կարեւորը պատարագէն առաջուանները են։ Հետաքրքրուէ օր մը։

— Պարապ բան է։ Կանուխէն ժա՞մ երթալ։ Ես կրօնքի չեմ հաւատար։

— Հաւատքի խնդիր չկայ հոս։ Հայ բանահիւսութիւնն ու երաժշտութիւնն է որ պիտի լըսես։ Մինչեւ որ դուք նորերդ կը խմէք այդ հոգեզմայլ տաղերէն, այդ Հայաստանի հոտ բուրող երգերէն, միայն չոր դասախօսութիւններով չէք հայանար։ Դուք թուղթէ ծաղիկներու պէս տոհմային հոտէ զուրկ կը մնաք…

— Ախ նեղութիւն, ուշացայ, սիրուհիիս ժամադրուած էի..

Կ. ՊԵՏՈՒՇ

ՄՏՔԻ ԶԲՕՍԱՆՔ

ՈՐՔԱՆ ԲԱՆ ԳԻՏԷՔ

(Պատասխանները Դ. էջին վրայ)

1.— Սրբագրեցէք հետեւեալ բառերը.— չըփում, չեղբ, կնդրուկ, բոնազբօսիկ, ծծումբ, կնձնի, ցոփակեաց, Ջղջիկ։

2.— Ո՞ր գետերուն վրայ շինուած են հետեւեալ քաղաքները — Երեւան Սթալինկրատ, Ուոշինկթըն, Հռոմ, Վարշաւիա։

3.— Ո՞վ էր Անգլիոյ ներկայ վեհապետին մեծհայրը։

4.— Թուրքիա Ապահովութեան Խորհուրդին անդա՞մ է։

5.— Ի՞նչ տարածութիւն ունին աշխարհի հինգ ցամաքամասերը։

6.— Որո՞նք են աշխարհի եօթը հրաշալիքները։

7.— Թուրքիա ո՞ր Թուականին բարեկամական դաշնագիր ստորագրեց Անգլիոյ եւՖրանսայիհետ։

8.— Ո՞րն է աշխարհի ամէնէն փոքր պետութիւնը։

9.— Զատիկը ամէնէն կանուխը եւ ամէնէն ուշը ե՞րբ կրնայ գալ։

10.—Եւրոպացիները մինչեւ ե՞րբՄնգունդը մեղի հետ կը տօնէին։

11.— Ո՞վ գրած է — Ինկած Բերդի Իշխանուհին, Վանքը, Հոգեվարքի եւ Յոյսի Ջահերը, Միամիտի մը արկածները։

12.— Ի՞նչ կը նշանակեն — ժիժի, կրմուղ, յեըուզակ, քստել, ըուրթ։

13.— «Ձայն բարբառոյ յանապատի — ո՞վ ըսած է այս խօսքը։

14.— Ի՞նչ դէպք պատահեցաւ Ֆրանսայի պատմութեան մէջ 1848ին։

«ՅԱՌԱՋ»Ի ՊԱՏՄՈՒԱԾՔՆԵՐԸ

Փան Քերըր Փայլէղ Պայընիշի օրինաւոր ամուսնութիւնը

Օրինաւո՞ր։ Անշուշտ։ Որովհետեւ ապօրինի ամուսնութիւններ ալ ունեցած է։ Այնտեղ, Սլովաքիոյփոշոտ խճուղիներուն վրայ, ուր գնչունեըու կառքերը կը թաւալին, աղմուկի եւ ցեխի մէջ կորած։ Այն ատեն տեւաչուի եւ հրապուրիչ գնչուհիներ անցորդին դիմաց կը տնկուէին ողորմութիւն խնդրելու։ Ֆալ կը նայէին։ Իրեն քալ կ'ողորմին ճամբէն ելլելով, հետը մինչեւ անտառ իսկ կ'երթան։ Եւ Սլովաք փայտահատները որոնք կացիններով, օրն ի բուն, անտառը կը դղրդացնեն, փրիկուները, երբ եղջերուները բառաչեն եւ ձորերը անոնց սիրոյ աղաղակին դէմ առնեն, ու երբ գով Ջրիկներն ալ ծափ ու ծնծղայ զարնելով ժայռերէն վար թաւալին, անոնք, անտառի խարոյկին շուրջը կ'երգեն ու կը զուարճանան, գնչուհիները՝ իրենց սեւմազերու տօներէն բռնելով, կուրծքերնուն սեղմած։ Այսպէս է այդ երկիրը, այդ լեռներու երկիրը, ափնիւ եւ հիւրասէր գեղջուկներու աշխարհը։

Այն գեղին մէջ, լեռներու գիրկը, չորս ձորերու բերանը, ուր հեղեղատներ իրար խոչելով կը թաւալին, անտառներն են տնկուեր։ Անտառները, իրենց մազերը քամակէն կախ հուրիներու պէս։ Անտառները, որոնք մայիսին ծաղկած, խունկ ու կնդրուկ կը բուրվառեն։ Որոնց զով թաւիշին վրայ երէներ ու խոճկորներ կ'արածեն։ Ուր կը հասուննան արքայամորը, մասուրն ու սեւ պտուղը։ Ու կը բուսնին թուխ ու կարծր սունկեր որ մեր երկիրը չունի։ Եւ ուր առտուն, երբ արեւը խոշոր հովանոցը բացած, սարերէն վար բարակ աղամանդ ու ոսկեփոշի ձարմաղէ, կովերը, անուշ բառաչելէն, կը մէկտեղին ու կը մեկնին արօտ։ Եւ անոնց բոժոժները կ'արձագանգեն սարերը ն ի վեր, կը հեռանան, կը խեղդուին։

Փեթերի տունը գեղին գլուխն է, լերան հեղեղատին վրայ, փայտէ ցած հիւղակ մը։ Քովը բանջարանոցը։ Ու չնիկին տնակը։ Ու հաւնոցը, խոզնոցը, ախոռը։ Եւ անոր բնակիչներն են Փեթերն ու մայրը՝ Եոհաննա։ Անոր մեծ հայրը մընաց Ովկէանին միւս կողմը, բզքտուելով մեքենաներէն։ Ու մամը, անկէ վերջ, սեւ հագաւ ու այլեւս չկրցաւ խնդալ, մինչեւ որ մահը, թեւէն բռնելով, տարաւ։ Շատ հեռու զգացին միասին, հունա, քանի մը քայլ անդին, գեղին մօտիկ, անտառներու եւ մարգերու քովը։ Հիմակ խելօք ու հանդիստ պառկած է ան եւ ոչ սեւ կը կրէ, ոչ ալ կը դղրդայ։ Եւ իրենց հողվրտիքը հովուերգութիւն է ջուրերու ափին։

Անոր հայրը ինկաւ Աւստրիոյ փառքին համար, երբ Փեթեր երկու տարեկան էր։ Անկէ կը մնայ պատկեր մը, գունաւոր, չքեղ, «յիշատակ զինուորութենէ» մակագրուած։ Հոն հայրը կանգնած է կապոյտ համազգեստով, Քայզր Ֆրանց Եոզէֆի գլուխին տակ, շուրջն ու ոտքերուն ներ–

Եուկոսլաւիա պիտի ճանչնայ՛ն այդ «կառավարութիւնը»:

Աթէնքի կառավարութիւնը չահած է առնուազն բարոյական յաղթանակ մը որովհետեւ Մարկոս իր առաջին կարեւոր յարձակողականն էր որ կը կատարէր կառավարական ուժերուն դէմ:

★ Պելկրատի կոմինֆորմի պաշտօնական օրկանը, Յունաստանի դէպքերուն մասին խօսելով, դիտել կուտայ որ Անգլիա եւ Ամերիկա «չեն կրնար զսպել Մարկոսի շարժումը կամ ջախջախել Հելլէն ժողովուրդին ազատութեան եւ անկախութեան կամքը»: Կատաղի պայքար տեղի պիտի ունենայ աշխարհակալութեան եւ ժողովրդավարութեան միջեւ, կը գրէ թերթը. աշխարհակալները լրբօրէն կը միջամտեն օտար երկիրներու ներքին գործերուն եւ կը տարածեն անգլեւսաքսոններու ցեղային գերակշռութեան գաղափարը»:

20.000 ԱՐԱԲՆԵՐ ԿԸ ՊԱՇԱՐԵՆ 1500 ՀՐԵԱՆԵՐ ՊԱՂԵՍՏԻՆԻ ՄԷՋ

Երուսաղէմէն կը տեղեկացնեն թէ քսան հազար Արաբներ պաշարած են քաղաքին հրէական թաղը — հայկական թաղին արեւելեան կողմը — եւ կտրած են բոլոր ճամբաները: Հազար հինգ հարիւր Հրեաներ չափազանց վտանգաւոր կացութեան մը մատնուած են որովհետեւ, չորս օրէ ի վեր, անկարելի եղած է սնունդեղէններ ստանալ: Հացի պակասը զգալի է: Արաբները «գրաւած» են Զիթենեաց լեռը տանող ճամբան:

Անգլիացի զինուորները տակաւին չեն կրցած կտրել պաշարման շղթան:

Ուրբաթ օր Հրեայ հիւանդապահուհի մը եւ Բրիտանացի զինուոր մը սպաննուեցան Թէլ Ավիվի մէջ: Լիտայի մէջ Արաբ ոստիկան մը սպաննուեցաւ իր կրօնակիցներէն որովհետեւ մերժած էր իր հրացանը յանձնել:

Մինչեւ հիմա, վեց շաբթուան մէջ, մեռած են 511 հոգի:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱՄԵՐԻԿԱՑԻ ծերակուտական մը, Պարքլի, յայտարարեց, ուրբաթ օր թէ շատ աւելի «աժան է» Մարշըլի ծրագրին գործադրութիւնը քան նոր պատերազմ մը որ կրնայ յառաջ բերել քաղաքակրթութեան խորտակումը:

ՊԱՏԵՐԱԶՄ ՉԿԱՅ, մի վախնաք, կը յայտարարէ Միացեալ Ազգերու բրիտանական պատուիրակը Սըր Հարթլի Շօքրոս: «Դժուար է նոր աշխարհ մը կերտել, բայց պէտք է ամէն բան ընենք յաջողելու համար»:

ՉԻՆԱՍՏԱՆԻ կառավարական ուժերը ուրբաթ օր յաջողեցան ետ մղել համայնավարները՝ Մուքտէնի արուարձաններէն: Զօրավար Չէն Չէնկ յայտարարեց Նանքինի մէջ, որ քաղաքը անմիջական վտանգի մէջ չէ այլեւս եւ բանակը ի մօտոյ պիտի սկսի յարձակումի:

ՄԻԱՑԵԱԼ ԱԶԳԵՐՈՒ այս տարուան համագումարը տեղի պիտի ունենայ հաւանաբար Պրիւքսէլի մէջ որովհետեւ մայրաքաղաքն Եւրոպայի մէջ ուր բնակարանային տագնապ չկայ:

ՌՈՒՄԱՆԻՈՅ գահընկէց թագաւորը Պուտափէշտ կը սպասուի այսօր: Հունգարական կառավարութիւնը արտօնած է իր մուտքը: Կ՚ըսուի թէ նախկին թագաւորը Զուիցերիա պիտի հաստատուի գոնէ առժամաբար:

քեւ նշաններ, նշաններ, փայլուն, գրաւիչ: Փեթերը հօրը մասին այնքան միայն գիտէ որ ինք անկէ քիչ մը երկար է, ինչպէս դրացիները կը վկայեն:

Ան՝ կեանքէն մինակ աշխատանքը ճանչցաւ: Նախ սորվելով օրն ի բուն գերանդի շարժել, բազմաթիւ մարգերը քաղելով: Յետոյ գնաց անտառ փայտ «ընելու», որպէսզի կարենան ալիւր գնել: Որովհետեւ իրենց լեռներուն վրայ արմտիք չի հասուննար եւ միակ եկամուտը կովերն են: Յետոյ մօրեղբայրը զինքը միասին տարաւ հեռաւոր լեռներու գիրկը, ուր մարդ կ՚երթայ, կ՚իջնէ գետին տակ, աշխատելու ցեխին, ջուրին եւ անշնչելի օդին մէջ: Թէեւ հոն մութ էր ցերեկը ու գործը դժուար, բայց ամէն ամիս, երբ կիրակի մը տուն երթար, կրնար մօրը ափը քանի մը «կուտ» սեղմել:

Զգիմացաւ բսին. կը նիհանար, քանի որ դեռ մանուկ էր: Ու նորէն անտառ գնաց: Անտառ: Ուրիշ է անոր վիպականութիւնը: Հոն, անձրեւներուն տակ ու ձիւն ու բուքի մէջ, թախ, թախ, թախ, զարնել ծառերուն ու տապալել զանոնք: Յետոյ ճիւղերը հարթել: Յետոյ կեղուել: Ու սղոցել, չափել ու համաչափ դիզել, մէկ մէկ խորանարդ մեթր:

ԵՐ. ՔՈՉԵԱՆ

(Շարունակելի)

ՍԷՆԻ ջուրերը կը բարձրանան երկու օրէ ի վեր, բայց ողողումի անմիջական վտանգ չկայ:

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ կառավարութիւնը նաւաստիներու նոր պահակախումբ մը պիտի ղրկէ Յունաստան, Պիրէոնի նաւահանգիստը ուր հոկայ օդանաւաբարձ մը ու երեք մարտանաւեր կը յածին ներկայիս:

ՈՐՔԱՆ ԲԱՆ ԳԻՏԷՔ.— ՊԱՏԱՍԽԱՆՆԵՐԸ.— 1.— Բոլորն ալ ճիշդ են: 2.— Հրազդան, Վոլկա, Փոթոմաք, Թիպէր, Վիսթուլա: 3.— Եդուարդ է. 4.— Ոչ: 5.— Եւրոպա՝ 3.750.000 մղոն, Ասիա՝ 17 միլիոն, Ափրիկէ 11.500.000, Հիւս. Ամերիկա՝ 8 միլիոն, Հարաւ. Ամերիկա 6.800.000, Ովկիանիա՝ 3.450.000, Բեւեռային շրջաններ 5 միլիոն: 6.— Բուրգերը, Բաբելոնի առկախ պարտէզները, Արտեմիսի տաճարը, Եփեսոսի Տաճարը, Հռոդոսի Հսկան, Արամազդի Արձանը, Աղեքսանդրիոյ Փարոսը: 7.— 19 Հոկ. 1939: 8.— Վատիկանը: 9.— Մարտ 22էն եւ Ապրիլ 25էն: 10.— Մինչեւ չորրորդ դար: 11.— Լ. Շանթ, Տ. Չէօկիւրեան, Սիամանթօ, Յովհաննէս Ասլեա: 12.— Ճպուռ, բեռ կրող անասուն, աւազակ, յօնքերը վեր քաշել, բաց կապոյտ: 13.— Յովհաննէս Մկրտիչ: 14.— Փետրուար 26էն Բ. հանրապետութիւնը հռչակուեցաւ:

ԸՆԿԵՐԱՀԱՒԱՔԱԿԱՆ ԱՄԱՆՈՐԻ ԳԻՆԵՍԵՂԱՆ

Հովանաւորութեամբ Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէի, կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Քրիստափոր ենթակոմիտէի կողմէ: Այսօր կիրակի 4 Յունվ. 1948 կէսօրէ վերջ ժամը 2էն մինչեւ 11, Bar Pelisierի ներքնասրահին մէջ (La Plaine):

Կը հրաւիրուին բոլոր ընկերներն ու համակիրները, ծախսերու մասնակցութիւն՝ 50 Ֆրանք:

ՏԱՐԵԿԱՆ ՇՔԵՂ ՑԵՐԵԿՈՅԹ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Փարիզի Հայ Տիկնանց Միութեան Կարմիր Խաչի եւ Որբախնամի տարեկան ցերեկոյթ պարահանդէսը տեղի պիտի ունենայ 8 Փետր. կիրակի օր ժամը 15էն մինչեւ կէս գիշեր, Hôtel Lutétiaի շքեղ սրահներուն մէջ, 43 Bld. Raspail, Paris:

Ճաշկոյթ պարահանդէս

Կազմակերպուած Փորթ տ՚Իթալիի Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղին կողմէ: Կիրակի 18 Յունուար կէսօրէ վերջ ժամը 15էն 23: Պէն Տուշի սրահը, Rue Jules Ferry. Petit Ivry, մէթրօ Porte de Choisy:

Գեղարուեստական ճոխ բաժին.— Պիտի ներկայացուի ՀԱՐՍԸ եւ զաւեշտ մը, Սէվրանի Ֆ. Կ. Խաչի թատերախումբին կողմէ:

Եւրոպական պարերը կը սկսին ժամը 6էն, ղեկավարութեամբ Պ. Օնոսեանի նուագախումբին: Ճոխ պիւֆէ դիւրամատչելի գիներով:

Մուտքը 75 Ֆրանք:

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 Rue Damesme - 13e

Le Gérant : A. NERCESSIAN

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

Հ. Յ. Դ. ՄԱՐՍԷՅԼԻ Շրջ. Կոմիտէն ընկ. ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ հետեւեալ մարմինները.—

Հայաստան ենթակոմիտէն կիրակի 4 Յունուար ժամը 5էն:

Վռամեան ենթակոմիտէն կիրակի 4 Յունուար ժամը 7էն:

Համազասպ խումբը չորեքշաբթի 7 Յունուար ժամը 7.30էն:

Թաթուլ խումբը հինգշաբթի 8 Յունուար ժամը 8էն:

Իշխան խումբ հինգշաբթի 8 Յունուար ժամը 8էն:

Զաւարեան ենթակոմիտէն, շաբաթ 10 Յունուար ժամը 8էն:

Ակնունի ենթակոմիտէն շաբաթ 10 Յունուար ժամը 8էն:

Քեռի խումբը շաբաթ 10 Յունուար ժամը 8էն:

Նիկոլ Թուման ենթակոմիտէն կիրակի 11 Յունուար ժամը 3էն:

Արամ խումբը կիրակի 11 Յունուար ժամը 8.30էն:

Այս ժողովները տեղի կ՚ունենան սովորական հաւաքատեղիները: Ներկայ պիտի ըլլայ Շրջ. կոմիտէի ներկայացուցիչը:

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Մարսէյլի Շրջ. վարչութիւնը կը հրաւիրէ Մարսէյլի եւ շրջանի բոլոր խումբերու վարչութիւնները ժողովի մը, որ տեղի կ՚ունենայ 10 Յունուար 1948, «Bar Pigalle», շաբաթ իրիկուն ժամը 6.30էն, ներկայանալ դրասոր զեկոյցով:

ԼԻՈՆԻ Հ. Յ. Դ. Վարանդեան կոմիտէի ընկ. ընդհ. ժողովը այսօր կիրակի, կէսօրէ վերջ ժամը 3էն, 7bis, Rue Rabelais դպրոցին սրահը: Կարեւոր օրակարգ: Պարտաւորիչ ներկայութիւն: Ներկայանալ անդամատետրերով:

ԼԻՈՆԻ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Սիամանթօ խումբը ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները, այս չորեքշաբթի, ժամը 8.30էն դպրոցին սրահը: 78bis Rue Rabelais: Պարտաւորիչ ներկայութիւն: Կարեւոր օրակարգ: Միասին բերել անդամատետրերը:

Հ. Յ. Դ. ԼԻՈՆԻ կոմիտէն իր խորին ցաւակցութիւնները կը յայտնէ Տէր եւ Տիկին Լեւոն Գեւոնեանի եւ իրենց ընտանեկան պարագաներուն, ինչպէս նաեւ Տէր եւ Տիկին Խաչիկ Վարդապետեանի (Տէսին), ԱՅՐԻ ՏԻԿԻՆ ԿԻՒԼԻԶԱՐ ՏԷՐ ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆԻ դառնաղէտ մահուան առթիւ:

ՅԱՌԱՋ
ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. Seine 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13e)

Տար. 1200, 6ամս. 650, Արտ. 15 տոլ. կամ 3 անգլ.

Tél.: GOB. 15-70 — C.C.P. Paris 1678-63

Mardi 6 Janvier 1948 Երեքշաբթի 6 Յունուար

Ի. ՏԱՐԻ — 20e Année N° 5232-Նոր շրջան թիւ 841 — Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ — ԳԻՆ՝ 5 Ֆր.

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՅԱՆՈՒՆ ԻՆՔՆԱՊԱՇՏՊԱՆՈՒԹԵԱՆ

Միացեալ Նահանգներու արտաքին փոխ-նախարարը կ'ազդարարէր անցեալ շաբթու որ եթէ Եուկոսլաւիա, Պուլկարիա եւ Ալպանիա պաշտօնապէս ճանչնան Հելլէն ապստամբ զինուորականներու «կառավարութիւնը», բռնաբարած պիտի ըլլան Միացեալ Ազգերու Ուխտը :

Ուրիշ խօսքով, այդ պետութիւնները առած պիտի ըլլան քայլ մը որուն հետեւանքները պիտի ըլլան անբաղձալի, եթէ ոչ վտանգաւոր :

Հակառակ այս յայտարարութեան, Յունաստանի երկու գլխաւոր դրացիները զանազան ձեւերով կ'ողջունեն Մարկոսի «ազատ ու ժողովրդավար կառավարութիւնը», աւելի եւս սաստկացնելու համար ճգնաժամ մը որ ահուդողի մէջ կը պահէ ամբողջ Եւրոպան՝ աւելի քան երկու տարիէ ի վեր :

Ինչ խօսք որ Ռումանիոյ եւ Յունաստանի վերջին դէպքերը խաղաղութիւնը ամրապնդելու բնոյթ չունին :

Տարին չլրացած Յունաստանի ալպանիական սահմաններուն վրայ — կամ սահմանէն դուրս — կը հաստատուէր «ազատ կառավարութիւն» մը, ապստամբ զինուորականի մը ճիգերով, ամերիկեան եւ բրիտանական աշխարհակալութեանց ենթարկուած հայրենիքը ազատագրելու առաջադրութեամբ :

Ամէնէն տհաս ու հասարակ մահկանացուն այ գիտէ որ բուռ մը ահաբեկիչներ չէին կրնար այս վտանգաւոր քայլը առնել առանց Պելկրատի կոմինֆորմին եւ խորհրդային կառավարութեան օրհնութեան :

Քանի մը օր վերջ ճամբու կը դրուէր Ռումանիոյ երիտասարդ թագաւորը որ համայնավար կուսակցութեան եւ գաղտնի ոստիկանութեան պատուանդաններուն տեղի տալով՝ վերջին պահուն կը ստորագրէր իր հրաժարականը :

Ռումանիոյ ընդդիմադիր խմբակցութեանց «մաքրագործումը» կը կատարուէր երկու տարիէ ի վեր եւ համայնավարները աստիճանաբար իրենց ափին մէջ կ'առնէին երկրին իշխանութիւնը : Նոյեմբեր 6ին արտաքին նախարարութեան կը նշանակուէր վեթերան համայնավարուհի մը :

Այս ելոյթն ալ, բնականաբար, չէր կրնար պատահիլ, եթէ Մոսկուայի իշխանաւորները հաւանութիւն յայտնած չըլլային :

Լոնտոնի թերթերը կը բացատրեն թէ Սթալինի քաղաքականութիւնը կարեւոր յաջողութիւն մը ձեռք բերած է մասնաւորաբար Ռումանիոյ մէջ որովհետեւ այս վերջինը հիմա արդէն վերածուած է «կաս - կարմիր» հանրապետութեան մը :

Մոսկուա, միայն ինք ծանօթ է իր հետապնդած քաղաքականութեան բուն նպատակներուն :

Բայց, արեւմտեան պետութիւնները տարակոյս չունին այլեւս որ ան ծրագիրներ կը մշակէ ամբողջ Պալքանները համադաշնակցային կապերով միացնելու՝ միշտ, յանուն ինքնապաշտպանութեան :

Եուկոսլաւիոյ, Պուլկարիոյ, Հունգարիոյ եւ Ռումանիոյ միջեւ կնքուած բարեկամութեան դաշնագիրները ուրիշ նպատակ չունէին :

Այս անփառունակ կացութեան մէջ մեզի համար ամէնէն ուշագրաւ երեւոյթը այն է որ խորհրդային Միութիւնը մէկ կողմէն աշխարհակալական ձգտումներով կ'ամբաստանէ արեւմտեան ազատ եւ ժողովրդավար պետութիւնները, միւս կողմէ կը փորձէ իր թեւը երկարել մինչեւ Միջերկրական :

Ուշագրաւ է մանաւանդ այն երեւոյթը որ յանուն ինքնապաշտպանութեան մղուած այս ահեղ պայքարին մէջ երբեք նկատի չեն առնուեր հայ ժողովուրդին իրական պահանջները եւ ահաւասիկ, երեք տարիէ ի վեր, ոչ մէկ լուրջ ձեռնարկ կատարուած է սրբագրել տալու համար մեզի դէմ գործուած անիրաւութիւն մը :

Իրաւունք ունի՞նք հարցնելու Մոսկուայի մեծամեծներուն թէ ինչու համար իրենց նախկին Դաշնակիցներուն ձեռքը կը մնան տակաւին մեր հողերը :

Վերջին պահուն մոռացութեան դատապարտուելու համա՞ր էր որ երեք հարիւր հազար քա-

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԲԱԶՄԱՁԱՅՆ ԵՒ ԲԱԶՄԱԼԵԶՈՒ

Կը յիշէք անշուշտ որ Օրմանեան պատրիարքի օրով ու հրամանով երգեհոնով բազմաձայն արարողութիւն կատարելու իր առաջարկը ինչ աղմուկ բարձրացուց Պոլսոյ մէջ : Սրբազանը եկած էր Կաթոլիկ եկեղեցիէն, ուրեմն, ահա «միտք բանին», «հայ լուսաւորչական եկեղեցին պիտի դլտորէր քաւարանէն ներս…

Անշուշտ յաղթեց մեր հմուտ եկեղեցականին տեսակէտը եւ բազմաձայնը ընդհանրացաւ, տալով մեր այնքան զմայլելի պատարագին նոր վեհութիւն մը եւ ներդաշնակ ամբողջականութիւն մը :

Երգեհոնն ալ իր տեղը գրաւեց, մանաւորաբար հոս Ֆրանսայի մէջ, անոր ալ վարժուեցանք, ու, եթէ երբեմն ան խորթ կը հնչէ մեր ականջին, յանցաւորը այդ անմեղ նուագարանը չէ անշուշտ, այլ զայն տեղի - անտեղի գործածողը :

Գայթակղողներ պակաս չեն սակայն, երբ հարսնիքի թէ հոգեհանգիստի առեն օտար աղօթքներ կը բարձրանան վերնատունէն, եւ աչքերը կ'ուղղուին դէպի դասը, ստուգելու համար թէ հո՞ն է կաթ. պատուիրակը որ անաթեմա կը կարդայ յաճախ դրուագը բաց կինեռուն, կամ պատիժ կը սպառնայ Մեծ Պահքին պսակ կատարող քահանաներուն :

Ես ալ անցեալ շաբթու ակամայ շուրջս նայեցայ յուսահատ, հարսնիքի մը ընթացքին, երբ մեր քահանաներէն մէկը Ֆրանսերէն խրատական մը խօսեցաւ, «հարսը հայերէն չի հասկնար» պատրուակով :

Ինքնիրենս մրթմրթացի — բայց Հայ են երքուկն ալ եւ հարսը մասնաւորաբար կը կրէ հին ամիրայական տոհմի մը անունը, ի՞նչպէս չորս բառ հայերէն չի հասկնար » :

Չի կրնա՞ր ըլլալ որ վաղն ալ պսակի ներկայանայ մէկը որ Ֆրանսերէն ալ չհասկնայ ըլլալով օտար նորեկ մը, այն ատե՞ն … :

Առանց մոլեռանդ ըլլալու քիչ մը չա՛տ կը գտնեմ այս «Ցառաջդիմութիւնը» : Երբ քաղաքապետը Ֆրանսերէն կը խօսի իր«խրատականը) ,երբեք չի հարցներ թէ իր առջեւ կեցողները կը հասկնա՞ն թէ ոչ :

Ո՞ւր կը մնայ այլեւս այն վեհութիւնը որ յատուկ է մեր եկեղեցիին : Պսակուելու համար եկեղեցի գացող զոյգը չի կրնա՞ր, քանի մը ամսուան ընթացքին, փորձել որ հասկնայ ըլլալիք հարցումը, երբ տարիներով ֆաթեշիամ կը սորվի՝ արժանի ըլլալու համար առաջին հաղորդութեան :

ՍՕՍԻ

ԱՆԳԼԻՈՅ նախորդ արտաքին նախարար Անթընի Իտնի տեսակցութիւնը Իրանի Շահին եւ վարչապետին հետ, զանազան մեկնութեանց տեղի տուած է : Ինչպէս յայտնի է, Պ. Իտն անցեալ շաբթու Իրան գնաց այցելելու համար անգլօ-իրանեան քարիւղի ընկերութեան շրջանները : Լոնտոնի դիւանագիտական շրջանակներուն մէջ կը հաւաստուի որ նախկին նախարարին ճամբորդութիւնը քաղաքական բնոյթ չի կրեր :

ՀԱԿԱՌԱԿ բոլոր տարաձայնութեանց, Անգլիոյ նախորդ վարչապետը, Չըրչիլ, քաշուած է եւ կը գտնուի Մարոք : Անցեալ շաբթու թեթեւ հարբուխ մը ունեցած էր, բայց բոլորովին ապաքինած է :

ԱՆԳԱՐԱՅԷՆ կը տեղեկացնեն թէ Հիւսէյին Ճահիտ Եալչըն հրաժարած է Հալք կուսակցութենէն : Իզմիրի դեմոկրատ կուսակցութեան համաժողովին մէջ բուռն վիճաբանութիւններ տեղի ունեցած են եւ պահանջուած է որ նախագահ Ըսմէթ Ինէօնիւ եւս հրաժարի կուսակցութենէն :

ԹՐՔԱՀՊԱՏԱԿՈՒԹԵՆԷ զրկուած են 99 հոգի որոնք առանց արտօնութեան արտասահման մեկնած են եւ 25 տարուան մէջ Թրքական հիւպատոսարաններուն դիմած չեն եւ օտար հպատակութիւն ստացած են : Այս թիւէն 11 հոգի Թուրքեր են, մնացեալները Հայ, Հրեայ եւ Յոյն :

Ջարդ հայորդիներ արիւն թափեցին վերջին պատերազմին :

Կամ Կարսն ու Արտահանը Վրացինե՞րուն պարգեւելու համար :

Նորէ՞ն չարաչուք խաղեր մեր գլխուն : Ժ.

«Համայնավարութիւնը գերութիւն է» կ'ըսէ Վարչապետ Էթլի

Անգլիոյ վարչապետը, Քլէմընթ Էթլի, շաբաթ իրիկուն Չէքըրզի վարչապետական ապարանքէն ձայնասփիւռին վրայ խօսելով բուռն կերպով դատապարտեց համայնավարութիւնը : Ահաւասիկ իր ճառին գլխաւոր մասերը.—

«Ձմռնանք ու երախտապարտ ըլլանք որ վիճելու ազատութիւն կը վայելենք մեր երկրին մէջ : Բազմաթիւ միջոցներու կարգին, ունինք ձայնասփիւռը որ ոչ պետական է, ո՛չ ալ անհատական ու պատեհութիւն կ'ընծայէ մեզի բանավիճելու առանց կաշկանդումի : Ռուսիոյ, ինչպէս նաեւ արբանեակ երկիրներու մէջ քննադատութեան ձայնը լռութեան դատապարտուած է : Միայն մէկ տեսակէտ կայ այդ երկիրներուն մէջ : Աւելի հարիւր տարի առաջ, 1848ին, Ազատականներն ու ընկերվարականները ըմբոստացան, ամբողջ Եւրոպայի մէջ, բռնակալ կառավարութեանց դէմ որոնք կ'արգիլէին ընդդիմութիւնը :

Ծիծաղելի է որ, այսօր, մեծատէրները որոնք հին օրերու արքաներէն ու կայսրերէն աւելի խստօրէն կ'արգիլեն ընդդիմութիւնը, խեղկատակութեամբ կը պաշտպանեն ժողովրդավարութիւնը :

Ողբերգական է որ այդ շարժումին մէկ հատուածը որ ստեղծուեցաւ մարդոց հոգին ու մարմինը փրկելու առաջադրութեամբ, այլափոխուելով՝ եղած է միջոց մը ժողովուրդները գերիներու վերածելու համար :

Ազատութեան գաղափարականը որ յաղթանակեց արեւմտեան Եւրոպայի մէջ, երբեք չընդունուեցաւ եւ չգործադրուեցաւ արեւելեան Եւրոպայի մէջ : Այսօր, արեւելեան Եւրոպայի մէջ, համայնավար կուսակցութիւնը, մէկ կողմէն կը տապալէ կալուածատիրութեան եւ դրամատիրութեան տնտեսական բռնակալութիւնը, միւս կողմէն կը ժխտէ անհատական ազատութեան եւ քաղաքական ժողովրդավարութեան վարդապետութիւնը եւ կը մերժէ արեւմտեան Եւրոպայի հոգեկան ժառանգը : Խորհրդային Ռուսիոյ պատմութիւնը ազդարարութիւն մըն է մեզի համար — ազդարարութիւն մը թէ առանց քաղաքական ազատութեան, համայնատիրութիւնը կրնայ շատ շուտով շեղիլ իր ճամբէն եւ առաջնորդել մարդկութիւնը հալածանքի եւ անարդարութեան նորագոյն ձեւերուն : Քաղաքական ազատութիւնը ոչ միայն ազնիւ գաղափար մըն է իր խորքին մէջ ու կենսական անհատին յառաջդիմութեան համար, այլ նաեւ միջոց մը որ կ'իրականացնէ տնտեսական իրաւունքներն ու ընկերային արդարութիւնը, պաշտպան կանգնելով անոնց երբ ձեռք բերուած են : Հոն ուր քաղաքական ազատութիւն չկայ, առանձնաշնորհներն ու անարդարութիւնը կը վերահաստատուին : Համայնավար Ռուսիոյ մէջ «քանի մը հոգիներու առանձնաշնորհը» յարածուն երեւոյթ մըն է, եւ բարձրագոյն ու նուազագոյն եկամուտներու խրամատը հետզհետէ կ'ընդլայնի : Խորհրդային համայնավարութիւնը կը հետապնդէ քաղաքականութիւն մը որ իր գաղափարական, տնտեսական եւ ռազմագիտական նոր աշխարհակալութեամբ սպառնալիք մըն է ուրիշ ազգերու բարօրութեան եւ կենցաղի ընկալեալ պայմաններուն դէմ : Նժարին մէկ կողմը կան համայնավար երկիրները, միւս կողմը Միացեալ Նահանգները որոնք կը պաշտպանեն անհատական ազատութիւնը, քաղաքական մարզին մէջ :

Վարչապետը բացատրելէ ետք ամերիկեան դրամատիրութեան բնոյթը, յայտարարեց թէ Անգլիա իր աշխարհագրական դիրքով ինչպէս նաեւ իր տնտեսական ու քաղաքական գաղափարաբանութեամբ, կանգնած է այս երկու պետութեանց միջեւ :

Յունաստանի դէպքերը

ԱՊՍՏԱՄԲՆԵՐԸ ԿԸ ՌՄԲԱԿՈԾԵՆ ՔՈՆԻՑԱՆ

Հակառակ կառավարական ուժերու յառաջխաղացումին, Մարկոսի հրետանին կը շարունակէ ռմբակոծել Քոնիցա քաղաքին արուարձանները : Ապստամբները դիրք բռնած են շրջակայ բարձունքներուն վրայ : Հելլենական վաշտ մը հասած է Քոնիցա մտնել հարաւ-արեւմուտքէն : Համաձայն Պելկրատէն հասնող լուրերու, ապստամբները յաջողած են Քոնիցա մտնել հարաւէն : Կատաղի կռիւներ տեղի կ'ունենան Քալփաքի բլուրներուն վրայ :

Կառավարական ուժերը մէկ շաբթուան կռիւներուն մէջ կորսնցուցած են ութը սպայ եւ 51 զինուոր : Վիրաւորուած են 173 հոգի, կորսուած են 70 զինուորներ : Մարկոսի բանակը ունեցած է 500 մեռեալ եւ 1500 վիրաւորեալ :

Յունաստանի թագուհին Եպիրոս գացած է կառավարական ուժերուն այցելութիւն մը տալու համար :

Վարչապետ Սոֆուլիս յայտարարեց շաբաթ օր

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

Թէ բանակը ծանր հրետանի չունենալով տակաւին ի վիճակի չէ ընդհանուր յարձակողականի սկսելու: Մինչեւ թնդանօթ եւ գնդացիր չստանանք, չեմք կրնար խոշոր ձեռնարկներ ընել, ըսաւ վարչապետը :

Սօֆուլիսի կառավարութիւնը ամէն նախազգուշական միջոց ձեռք առած է խափանելու համար համայնավարներու գործունէութիւնը: Վարչապետը հակառակ է զանգուածային ձերբակալութիւններ կատարելու առաջարկին :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԹՈՒՐՔԻՈՅ կառավարութիւնը մասնաւոր հրամանագիրով մը արտօնած է որ բրիտանական հնագիտական կաճառ մը հաստատուի Անգարայի մէջ: Կաճառին նպատակը պիտի ըլլայ ուսումնասիրութիւններ կատարել Թուրքիոյ մէջ՝ մարդաբանական եւ ցեղաբանական նիւթերու մասին: Մատենադարան մըն ալ պիտի կազմուի :

ՍԹՈՔՀՈԼՄԷՆ կը հաղորդեն որ խլրդի հիւանդութեան մասնագէտ Տոքթ. Էլիս Պէրվէն, Մոսկուա կանչուած է «բարձրաստիճան անձնաւորութիւն» մը քննելու համար: Բժիշկը յայտարարած է որ ինքն ալ չի գիտեր հիւանդին ինքնութիւնը :

ՌՈՒՄԱՆԻՈՅ գահընկէց թագաւորը շաբաթ օր Զուիցերիա մեկնեցաւ: Պուքրէշէն կը տեղեկացնեն թէ ռումանական բանակէն 43 զօրավարներ, 25 գնդապետներ եւ 27 ստորադաս սպաներ հանգստեան կոչուած են: Քաղաքական շրջանակներուն մէջ անգամ մը եւս կը հաստատուի որ Սթալին եւ Մոլոթով մեծ յաղթանակ մը տարած են Պալքաններուն մէջ, խորհրդային ծիրին մէջ առնելով Ռումանիան: Յաջորդ քայլը պիտի ըլլայ, կ՚ըսուի, Պալքանեան համադաշնակցութիւնը եւ այդ հարցին մէջ մարաջախտ Թիթոյի վիճակուած է ճիշդ այն դերը զոր Մուսոլինի կը կատարէր՝ Հիթլէրի նկատմամբ :

ԻՐԱՔԻ քաղաքական երեք գլխաւոր կուսակցութիւնները հակառակ են անգլեւիրաքեան դաշնագրին վերաքննութեան եւ կը պահանջեն ներկայ խորհրդարանին լուծումը որ «ազգին կամքը չի ներկայացներ»: Կառավարութիւնը անցեալ շաբթու Լոնտոն ղրկեց վարչապետն ու արտաքին նախարարը դաշնագրին վերաքննութեան մասին բրիտանական կառավարութեան հետ բանակցելու համար :

ԱՄԵՐԻԿԱ կրնայ վերահաստատել միսի բաժնեչափի դրութիւնը յառաջիկայ գարնան: Այս մասին օրինագիծ մը պիտի ներկայացուի խորհրդարանին հանրապետական երեսփոխանի մը կողմէ :

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ կառավարութիւնը յուշագիրով մը կը յայտնէ Հունգարիոյ կառավարութեան թէ Հունգարիոյ մէջ մնացած են միայն խորհրդային այն բանակները որոնց դերը պիտի ըլլայ ապահովել Աւստրիոյ ճամբան: Ռուսերը Հունգարիոյ մէջ ունին ներկայիս 25.000 զինուոր, 400 ռազմիկ օդանաւ եւ 50 հրասայլ :

ՀԱՄԱՁԱՅՆ Ամերիկայի ծովային նախարարութեան տեղեկութեանց 14 ամերիկեան մարտանաւեր կան ներկայիս արեւելեան Միջերկրականի ջուրերուն մէջ:

ԶՕՐԱՎԱՐ ՏԸ ԿՈԼ կիրակի օր քաղաքական կարեւոր ճառ մը արտասանելով Սէնթ Էթիէնի մէջ, դարձեալ պահանջեց խորհրդարանին լուծումը եւ սահմանադրական օրէնքին վերաքննութիւնը: Խօսելով ամերիկեան օժանդակութեան մասին, զօրավարը դիտել տուաւ որ Ֆրանսա պէտք է ոտքի ելլէ իր սեփական միջոցներով :

ՅՈՒՆՈՒԱՐ 4էն սկսեալ Պիրմանեան անկախ հանրապետութեան վերածուած է: Մայրաքաղաքը՝ Րանկուն: Մեծ հանդէսներ տեղի ունեցան գլխաւոր կեդրոններուն մէջ տօնելու համար անկախութեան հռչակումը :

ՎԱՐՉԱՊԵՏ Շուման շաբաթ օր վստահութեան քուէ պահանջեց երբ համայնավարներն ու զօր. Տը Կոլի կուսակիցները առաջարկեցին բարեփոխել բարձրագոյն եկամուտներէ գանձուելիք տուրքին սակը: Նկատելով որ համաձայն սահմանադրութեան մէկ օր պէտք է անցնի քուէարկութիւնը կատարելու համար, վարչապետը վստահութեան քուէի առաջարկը խորհրդարանին ներկայացուց երէկ: Ելմտական շրջանակներուն մէջ վախ կը յայտնուի որ Ֆրանքը փրկելու նպատակով մշակուած ծրագիրը յաջողութիւն չգտնէ: Կառավարութիւնը ջնջեց 13621 պետական պաշտօններ՝ յանուն խնայողութեան :

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ, Մէզոն Ալֆորի, Շուազի լը Ռուայի եւ Վիթրիի Հայերը եկեղեցի կը հրաւիրուին առաջիկայ Կիրակի, 11 յունուար, Ծննդեան պատարագին ներկայ գտնուելու համար :

«ՅԱՌԱՋ»Ի ՊԱՏՄՈՒԱԾՔՆԵՐԸ

Փան Փեթեր Փավել Պապիկի օրինաւոր ամուսնութիւնը

Բ.

Ուրիշ ի՞նչպէս պիտի կրնային ապրիլ, եթէ չունենային խոր ու մթին անտառները: Ու անտառներուն ծոցը, ինչպէս կաղնին, աճեցաւ ան ու կարծրացան գնդերները: Եւ եղաւ տոկուն ու անփոխարինելի փայտահատ որ յոգնիլ չի գիտեր: Ու սկսան, գեղին աղջիկները իրեն, աւելի ուշադրութիւնով նայիլ: Ինքն ալ նայեցաւ անոնց: — Ալ Փեթերը կարգենք, ըսին գիւղացիները, երբ ան առաջին անգամ ըլլալով ածելի մը գնեց: Փեթեր ամչնալէն երեսը դարձուց, ու մայրը «տղաս դեռ պզտիկ է» յայտնեց, մինչեւ այն ձմեռը:

Այն ձմեռ, երբ հիւանդագին երթալով գործողութիւն եղաւ քաղաքի մը մէջ: Ու թէեւ անխիղճ բժիշկները շատ խեղճ մարդիկ կը սպաննեն, բայց Յոհաննա բախտ ունեցաւ: Կովերը քերել, կթել, խնոցի հարել, խոզերը բռնել ու հաւերուն կուտ տալ, այս բոլորը Փեթեր ըրաւ մէկ մինակը: Երբ մայրը տուն դարձաւ, տկար էր մնացեր: Բժիշկն ըսեր էր որ ալ խոտ չի կրէ: Հապա խոտերը ո՞վ պիտի շալակով տուն բերէ սարերէն:— «Տղաս, կը տեսնես որ ալ չեմ կրնար: Քեզ մինչեւ այս հասակը բերի առանց հօր, ու հիմա, զուցէ երկար չապրիմ: Այն ատեն դուն մինակ կը մնաս: Պէտք է ասոր ճարը նայինք:» Փեթեր ըմբռնեց թէ ի՞նչ կը կատարուի, եւ այդ օրէն սկսաւ գիւղացիին աղջկան, Իռենիէին աւելի հետաքրքրութիւնով նայիլ: Անոր ածուն իր տունէն կը զատուէր փոքրիկ ցանկապատով մը, եւ Փեթերի աչքերը տղայութենէն այն կողմն էին արդէն :

Գեղին մէջ, գեղին մէջ: Օրերը ուրիշ համ ունին: Կեանքը տարբեր իմաստ: Կիրակին բան մըն է: Այն ատեն գերանդին պատը կը հանգչի կացինին ու սղոցին քով: Մարդիկ պահենի զգեստ կը հագնին: Կոչնակը մայէ: Ու բոլորը աղօթագիրք առած ժամ կ՚երթան: Հոն անոնք կը նստին իրենց պապերուն ու հայրերուն տեղերը: Ու գրատախտակին վրայ սաղմոսին թիւը նայելով կը բանան գիրքը: Ու բոլորը միասին կը կարդան ու կ՚երգեն: Քահանան բարձր խոյակին վրայ եւ օրուան սաղմոսէն բնաբան ընտրած կը խօսի իր քարոզը: Ան շատ անգամ կանգ կ՚առնէ քարոզի ընթացքին, ըսելու թրթռացող ձայնով — «Ո՛վ եղբայրներ եւ քոյրեր»: Յետոյ նորէն կ՚երգեն պարզ ու միապաղաղ: Ու մատեանները իրենց ձեռքը, դուրս կ՚ելլեն հանդարտ քայլերով: Ժամուն դուռը, կանանչին վրայ, կը շաղակրատեն: Իրար կը գտնեն տղայ ու աղջիկ: Ու քիչ մը կը կատակեն ու կը խնդան: Եւ իրարու կը պատմեն թէ ո՞վ ինչքան քաղած է եւ ո՞րքան կը մնայ դեռ: Եթէ չանձրեւէ, որպէսզի խոտը չփչանայ, բոլորին մտահոգութիւնը :

Ու կէսօրին, համով խահեր սեղան կը վազեն, պարզ եւ հիւթեղ: Յետոյ իրարու կ՚այցելեն: Եւ կամ խումբերու բաժնուած կը պտտին փողոցները, տղայ ու աղջիկ: Երբեմն ալ իրարու կը միանան ու փողոցները կը չափեն վեր վար: Ու այդ օրերուն մարդ կը տեսնէ թէ ո՞վ որու «տաքցած» է, կամ ո՞վ որու աչք ունի: Ու արդէն կ՚ուրուագծուին պատկերները ապագայ ամուսնութիւններու: Որովհետեւ հոն ամէն ոք մարդ է իր երկրին ու գեղին մէջ ու դիւրաւ կրնայ ամուսնանալ: Կը ժառանգէ տուն մը, ու մարգ ու անտառ: Ու հողը իրն է, ու քարն ալ, ջուրն ալ: Եւ ան տէրը այդ բոլորին: Կրնայ այս քարը վերցնել ու հոն դնել: Եւ ոչ ոք կրնայ իրեն ըսել — «Հէյ, դուն իրաւունք չունիս մեր քարին դպելու»: Ազատ է նորոգելու տանիքը, կամ թողելու որ մամուռ պատէ վրան: Երբ պէտք ունենայ քանի մը ծառ կը մորթէ: Կրնայ ծախել հորթն ու երինջը կամ նորը գնել: Կը նայի լեռներուն ու կը խորհի որ իրն են անոնք եւ ինք անոնցը: Ու կը մտածէ որ իր հայրերն ալ, ու հայրերուն հայրերը նոյն բանը ըրած են: Փարած հողին ու քարին, ու մեռած անոնց հաւատարիմ: Որովհետեւ անոնք գիտեն թէ կարելի չէ հայրենիքին անհաւատարիմ ըլլալ, առանց խստօրէն պատժուելու :

Գեղին մէջ, գեղին մէջ: Ախ, դուք գեղացի եղա՞ծ էք, գեղ տեսա՞ծ էք բնաւ: Գեղը, պարզ մարդերու պզտիկ ու սուրբ աշխարհը :

Գեղին մէջ այսօր հարսնիք է: Այդ կը զգան եղեւինները ու գլխիկները կը ճօճեն: Այդ կ՚ըմբռնեն լեռներու ջրիկները ու կարկաչուն կ՚ոստոստեն: Եւ այդ կ՚ապրին քոյր հովիկներն ալ ու ցածէն կը շշնջեն. «Շնորհաւոր ըլլայ, շնորհաւոր ըլլայ»:

ԵՐ. ՔՈՋԵԱՆ

(Մնացեալը յաջորդով)

ՅՈՒՑԱՏԵՏՐ

Հ. Յ. Դ. ՄԱՐՍԷՅԼԻ Շրջ. Կոմիտէն ընկ. ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ հետեւեալ մարմինները.—

Համազասպ խումբը չորեքշաբթի 7 Յունուար ժամը 7.30ին :

Թաթուլ խումբը հինգշաբթի 8 Յունուար ժամը 8ին :

Իշխան խումբ հինգշաբթի 8 Յունուար ժամը 8ին :

Զաւարեան ենթակոմիտէն, շաբաթ 10 Յունուար ժամը 8ին :

Ակնունի ենթակոմիտէն շաբաթ 10 Յունուար ժամը 8ին :

Քեռի խումբը շաբաթ 10 Յունուար ժամը 8ին :

Նիկոլ Դուման ենթակոմիտէն կիրակի 11 յունուար ժամը 3ին :

Արամ խումբը կիրակի 11 Յունուար ժամը 8.30ին :

Այս ժողովները տեղի կ՚ունենան սովորական հաւաքատեղիները: Ներկայ պիտի ըլլայ Շրջ. կոմիտէի ներկայացուցիչը :

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Մարսէյլի Շրջ. վարչութիւնը կը հրաւիրէ Մարսէյլի եւ շրջանի բոլոր խումբերու վարչութիւնները ժողովի մը, որ տեղի կ՚ունենայ 10 Յունուար 1948, «Bar Pigalle», շաբաթ իրիկուն ժամը 6.30ին, ներկայանալ գրաւոր զեկոյցով :

ԼԻՈՆԻ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Սիամանթօ խումբը ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները, այս չորեքշաբթի, ժամը 8.30ին դպրոցին սրահը: 78bis Rue Rabelais: Պարտաւորիչ ներկայութիւն : Կարեւոր օրակարգ: Միասին բերել անդամատետրները :

Հ. Յ. Դ. «Ռաֆֆի» խումբի ժողովը տեղի կ՚ունենայ վաղը չորեքշաբթի 7 Յունուար ժամը ճիշդ 9ին, սովորական հաւաքատեղին: Պարտաւորիչ ներկայութիւն :

ՏԱՐԵԿԱՆ ՇՔԵՂ ՑԵՐԵԿՈՅԹ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Փարիզի Հայ Տիկնանց Միութեան Կարմիր Խաչի եւ Որբախնամի տարեկան ցերեկոյթ պարահանդէսը տեղի պիտի ունենայ 8 Փետր. կիրակի օր ժամը 15էն մինչեւ կէս գիշեր, Hôtel Lutétiaի շքեղ սրահներուն մէջ, 43 Bld. Raspail, Paris:

Ցերեկոյթ պարահանդէս

Կազմակերպուած Փորթ տ՚Իթալիի Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղին կողմէ: Կիրակի 18 Յունուար կէսօրէ վերջ ժամը 15էն 23: Պէն Տուշի սրահը, Rue Jules Ferry. Petit Ivry, մեթրօ Porte de Choisy :

Գեղարուեստական ճոխ բաժին.— Պիտի ներկայացուի ՀԱՐՍԸ եւ զաւեշտ մը, Սեվրանի Ֆ. Կ. Խաչի թատերախումբին կողմէ:

Եւրոպական պարերը կը սկսին ժամը 6ին, ղեկավարութեամբ Պ. Օնոսեանի նուագախումբին: Ճոխ պիւֆէ դիւրամատչելի գիներով :

Մուտքը 75 ֆրանք :

ԸՆԿԵՐԱՀԱՄԱԿՐԱԿԱՆ ԽՆՋՈՅՔ

Կազմակերպուած Անիէռ Պուա Քոլոմպի Հ. Յ. Դ. Արամ ենթակոմիտէին կողմէ Նոր Տարւոյ եւ Ծնունդի առթիւ, տեղի կ՚ունենայ յառաջիկայ շաբաթ, 10 Յունուար ժամը 9էն մինչեւ լոյս, Ընկերվարականներու սրահը 149bis, Ave. d'Argenteurl, Asnières: Ճոխ պիւֆէ, գեղարուեստական յայտագիր :

ԱՅՐԻ ՏԻԿԻՆ ՍՐԲՈՒՀԻ ՍԱՂԱԹԷԼԵԱՆ եւ զաւակունք իրենց խորին շնորհակալութիւնը կը յայտնեն Կրընոպլի Հ. Յ. Դ. Եօթնեղբայրեան ենթակոմիտէի եւ Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղին եւ Լիոնի շրջանային կոմիտէին եւ ամէն անոնց, որոնք անձամբ, նամակով, եւ կամ ծաղկեպսակով ցաւակցութիւն յայտնեցին իրենց սիրեցեալ ամուսնոյն եւ հօր ԵՐՈՒԱՆԴ ՍԱՂԱԹԷԼԵԱՆԻ դառնաղէտ մահուան առթիւ:

ՀԱՄՈՎ ԵՒ ԸՆՏԻՐ
ԵՐՇԻԿ ԵՒ ԱՊՈՒԽՏ
Եթէ կ՚ուզէք ունենալ ձեր կաղանդի եւ Ծնունդի սեղանին վրայ
Դիմեցէք վստահութեամբ՝
ԽԱԶԻԿ ՍՏԵՓԱՆԵԱՆԻ
Նախապատերազմեան լաւագոյն տուներէն մէկը:
24, Rue Jules Verne, Sevran:

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 Rue Damesme - 13e
Le Gérant : A. NERCESSIAN

ՅԱՌԱՋ
ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. Seine 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13e)

Տար. 1200, 6ամս. 650, Արտ. 15 տոլ. կամ 3 անգլ.

Tél.: GOB. 15-70 — C.C.P. Paris 1678-63

Mercredi 7 Janvier 1948 Չորեքշաբթի 7 Յունուար

Ի. ՏԱՐԻ — 20e Année N° 5233-Նոր շրջան թիւ 842 խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ ԳԻՆ՝ 5 Ֆր.

Կառավարութիւնը վստահութեան խուէ ստացաւ

Ֆրանսական խորհրդարանը երկուշաբթի օր վստահութեան քուէ տալով վարչապետ Ռոպէռ Շումանի կառավարութեան՝ ընդունեցաւ բարձրագոյն եկամուտներու բացառիկ տուրք մը գանձելու եւ գոյացած գումարը երկրին վերաշինութեան յատկացնելու օրինագիծը :

Քուէարկութիւնը կատարուեցաւ հինգ անգամէն եւ ելմտական նախարարին ներկայացուցած ծրագրին վրայ առարկայ յօդուածներուն համար առանձին առանձին, եւ տուաւ հետեւեալ արդիւնքը.—

1.— Մանր առեւտրականներու եւ արդիւնաբերողներու տարեկան եկամուտին տուրքի ենթակայ մասը բարձրացնելու բանաձեւին դէմ կառավարութիւնը շահեցաւ 308 քուէ (հակառակ 272):

2.— Սոսր գիւղացիութիւնը տուրքէ զերծ կացուցանելու առաջարկը պարտուեցաւ ու կառավարութիւնը ստացաւ 273ի դէմ 306 քուէ :

3.— Գիւղացիներու եկամուտին տուրքի ենթակայ գումարը առեւտրականներու համար սահմանուած սակին հաւասարեցնելու բանաձեւը պարտուեցաւ 277ի դէմ 309 ձայնով :

4.— Երկրագործներու մէկ մասը տուրքէ բոլորովին զերծ կացուցանելու բանաձեւը պարտուեցաւ 269ի դէմ 308 քուէով :

5.— Պատերազմի աղէտեալներուն հատուցման գումարը բարձրացնելու առաջարկը պարտուեցաւ 274ի դէմ 307 ձայնով :

Այս բոլոր վիճելի առաջարկներուն մէջ համայնավարներն ու զօրավար տը Կոլի կուսակիցները միասին քուէարկեցին : Կարգ մը երեսփոխաններ որոնք Կոլական են, բայց «անկախ», քուէարկեցին ի նպաստ կառավարութեան : Հինգ յաջորդական քուէարկութեանց մէջ ձեռնպահ մնացին 30—35 երեսփոխաններ :

Մայերի օրինագիծը իր ամբողջութեան մէջ քուէարկուեցաւ 268ի դէմ 315 ձայնով :

Քուէարկութեան արդիւնքէն ետք վարչապետը յայտարարեց.— Ցոյս ունիմ որ անոնք որ կառավարութեան դէմ քուէ տուին, դոհունակութիւնը պիտի ունենան — կամ թերեւս հակառակը — տեսնելով որ կառավարութեան ջանքերը յաջողութեամբ պիտի պսակուին » :

Ձեռամբարձ քուէով ընդունուեցաւ բարձրագոյն եկամուտներէ գանձուելիք տուրքերու վճարումը, ենթակային կողմէ, մօտ օրէն հրապարակ հանուելիք փոխառութեան արժեթուղթերուն գնումով կատարելու իրաւունքը :

Ելմտական եւ տնտեսական շրջանակներուն մէջ կը տիրէ այն համոզումը թէ տագնապը առայժմ դարմանուած է, բայց կառավարութեան դերքը այնքան ալ ուժեղ չէ գիներու եւ օրավարձերու կայունութիւնը փրկանացնելու համար : Ընդդիմադիր քուէներու «տատանութիւնը» ատեն մը պիտի վտանգէ կառավարութեան դիրքը :

Նոր օրինագիծը պիտի քուէարկուի նաեւ Հանրապետութեան խորհուրդին կողմէ : Համայնավար շրջանակներու մէջ գիտել կը տրուի որ յաջորդ տագնապը պիտի գայ Փետրուարի վերջերը երբ օրուան գիները այնքան բարձրացած պիտի ըլլան որ աշխատաւորները նորէն գործադուլի պիտի դիմեն՝ իբրեւ ճարահատ միջոց :

Համայնավարներու եւ Կոլականներու մրցակցութիւնը յառաջ պիտի մղուի մեծ թափով : Զօրավար տը Կոլի ներկայացուցիչներէն մէկը երկուշաբթի օր յայտարարեց թէ «զօրավարը վստահ է որ յառաջիկայ գարնան, երբ ընտրութեանց ձեռնարկելու կարելիութիւն կայ, իրեն շուրջը հաւաքած պիտի ըլլայ բաւական մեծ թիւով աշխատաւորներ » :

ՊԵՐԼԻՆԷՆ կը տեղեկացնեն թէ բրիտանական իշխանութիւնները այլեւս վերջ տուած են Նացիները մաքրագործելու աշխատանքին եւ տեղական գործերու վարչութիւնը պիտի յանձնուի Գերմանացիներուն : Դիտել կը տրուի որ բոլոր յայտնի Նացիները պաշտօնէ հեռացուած են արդէն :

ՔՐՈՒՓԻ գործարանատէրերուն դատավարութեան երկուշաբթի օրուան հարցաքննութեանց ընթացքին երեւան եկաւ որ ամբաստանեալները ռազմամթերք կը հասցնէին զօրավար Ֆրանքոյին՝ 1936ի քաղաքացիական կռիւներու օրերուն :

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԱՂՋԿԱՆՑ ԵՐԿՐՈՐԴԱԿԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Տարիներ շարունակ այս պահանջը սիրտեր մաշեցուց Պոլսոյ մէջ, երբ կսաեանը նախակըրթարան էր, իսկ Դպրոցասէրը վարժուհիանոց :

Քիչ մը ամէն տեղ միշտ ալ ունեցած ենք մանչերու համար երկրորդական կրթարաններ — Կեդրոնական, Պէրպէրեան, Սանասարեան եւ բազմաթիւ ամերիկեան քոլէժներ — Թարսուս, Խարբերդ, Մարզուան, Այնթապ, Պոլիս են. :

Իսկ աղջկանց բարձրագոյն դպրոցը անտեսուած է, քիչ մը անհամապատասխան գտնուելով «Կինը տունէն ներս»ի սկզբունքին :

Հոս ալ ժամանակը իր գործը կատարեց : Փոխուեցան միտքերը : Նախապաշարումները տեղի տուին եւ մեր աղջիկներու, կրթուած եւ պատրաստուած մայրերու պէտքը դարձաւ հրամայական :

Դժբախտաբար եղանք աստանդական : Եթէ տեսանք Եւրոպան իր յառաջդիմութիւններով, տեսանք՝ կինը հաւասար այրերուն, տեսանք համալսարաններու նստարանները զարդարուած պարմանուհիներով, չունեցանք սակայն միջոցներ տոհմիկ դաստիարակութեան մը համար ունենալու — Աղջկանց երկրորդական վարժարանը :

Գիտենք թէ ինչ դժուարութիւններով հիմը դրուեցաւ Սեւրի Մուրատեան վարժարանին, երբ Մխիթարեան Միաբանութիւնը կռնակ էր տուած անոր եւ «հայերը» իրենց գրպանը ունէին կայսերական հրովարտակը :

Իսկ «Աղջկանց»ը երազ էր :

Հայուն տոկուն կամքը եւ յամառութիւնը կը յաղթէ շատ մը դժուարութիւններու :

Այդպէսով է որ կը լսենք թէ շուտով պիտի պսակուին մեր յոյսերը եւ մեր երիտասարդուհիները միջոց պիտի ունենան հիմնովին սորվելու մեր մեծաքանչը, ճանչնալու հայ գրականութիւնը եւ մշակոյթի արժէքները եւ դառնալու իսկական հայ մայրեր, հայ տունէն ներս :

Դպրոցասէրն է որ պետական արտօնութիւնը ապահոված, պիտի ջանայ իրականացնել այս մեծ գործը, կռթնած, ինչպէս միշտ, «հայ ժողովուրդին տաստցներուն» վրայ որ հրաշքներ գործած է ամէն տեղ :

ՍՕՍԻ

ՆԵՐՔԻՆ նախարարութիւնը նոր հրամանագիրով մը կ'արգիլէ բոլոր Ֆրանսաբնակ օտարականներուն որ հեռու մնան քաղաքական գործունէութիւն տեղծող ցոյցերէ եւ շարժումներէ, այլապէս պիտի արտաքսուին :

ԱՆԳԼԻՈՅ նախկին արտաքին փոխ-նախարարը լորտ Վէնսիթարթ, յօդուած մը հրատարակելով «Տէյլի Մէյլ»ի մէջ հանրութեան ուշադրութիւնը կը հրաւիրէ Յունաստանի դէպքերուն վրայ եւ կը յանձնարարէ աւելի վճռական ուղեգիծ մը Խորհրդային Միութեան հանդէպ «յանուն խաղաղութեան ամրապնդումին» : Յունաստանի դէմ խուն ծանրացող սպառնալիքը 1938ին Չեխոսլովաքիոյ ենթարկուած սպառնալիքին չափ պայծառ է քանի որ խորհրդային կառավարութեան քաղաքական թէքնիքը յար եւ նման է Հիթլէրի թէքնիքին, կ'ըսէ լորտ Վէնսիթարթ :

ՅՈՒՆՈՒԱՐ 10ին Լոնտոնի մէջ պիտի գումարուի Միջազգային ընկերվարական խորհրդաժողովի կոմիտէին առաջին ժողովը : Տասնըհինգ ընկերվարական կուսակցութիւններ պիտի մասնակցին : Օրակարգի գլխաւոր նիւթն է Մարշըլի ծրագրին կիրարկումը :

ՌՈՒՄԱՆԻՈՅ գահընկեց թագաւորը երկուշաբթի օր Լոզան հասաւ իր մօրը, թագուհի Էլէնայի եւ իր աւագանիին հետ : Ժողովրդական ցոյցեր տեղի ունեցան կայարանին մէջ եւ շատեր «կեցցէ թագաւորը, կեցցէ ազատութիւնը» կանչերով ողջունեցին տարագիր արքան որ շատ ընկճուած երեւոյթ մը ունէր :

ՆԱԽԱԳԱՀ ԹՐՈՒՄԸՆ այս իրիկուն Ծերակոյտի եւ խորհրդարանի խառն նիստին մէջ քաղաքական շատ կարեւոր ճառ մը պիտի արտասանէ :

ՄԻԱՑԵԱԼ ԱԶԳԵՐՈՒ օժանդակ համաժողովը որ մնայուն մարմին մըն է, երկուշաբթի օր գումարեց իր առաջին նիստը : Բացակայ էին Խորհրդային Միութեան ինչպէս նաեւ արբանեակ հինգ պետութեանց պատուիրակները :

Ծանրակշիռ դէպքեր Պաղեստինի մէջ

38 ՀՈԳԻ ՍՊԱՆՆՈՒԱԾ

Հրէական «Հականա» գաղտնի ընկերակցութեան անդամները երկուշաբթի օր ռումբով օդը հանեցին Երուսաղէմի Սէմիրամիս պանդոկը, որուն փլատակներուն տակ սպաննուեցան 20 հոգի : Բազմաթիւ վիրաւորեալներ կան :

Եաֆայի մէջ, հրէական Սթըրն կազմակերպութեան անդամները քաղաքին գլխաւոր հրապարակին վրայ ռումբ մը պայթեցնելով, քարուքանդ ըրին երկու արաբական շէնքեր : Սպաննուած են 18 հոգի, իսկ վիրաւորուած են 78 անցորդներ :

Հականայի վարիչները չուրացան իրենց կազմակերպութեան պատասխանատուութիւնը Երուսաղէմի դէպքին մէջ եւ բացատրեցին որ Սեմիրամիս պանդոկը Արաբներուն գլխաւորական «բանակատեղին» էր եւ այնտեղէն կը հայթայթուէր մերձակայ արաբական գիւղերուն ռազմամթերքը :

Կ'ըսուի թէ ռումբը զետեղուած էր պանդոկին խոհանոցին մէջ :

Հրեաները սկսած են պաշտպանողական դիրք գրաւել Թէլ - Ավիվի արուարձանները վախնալով որ Արաբները կրնան յարձակիլ քաղաքին վրայ :

Մինչեւ հիմա 581 հոգի սպաննուած են Պաղեստինի մէջ՝ երկիրը երկու մասի բաժնելու համար Միացեալ Ազգերու կողմէ տրուած որոշումէն ի վեր :

★ Ամերիկեան ոստիկանութիւնը Նիւ Ճըրզիի նաւահանգիստին քարափին վրայ գտաւ տուփեր որոնք Պաղեստին պիտի ղրկուէին եւ կը պարունակէին 65.000 լիպրա ԹՆԹ պայթուցիկներ : Գաղտնիքը երեւան ելած է այն պահուն երբ տուփերէն մէկը բացուած է արկածով : Տակաւին յայտնի չէ թէ ով էր այդ առաքումը կատարողը : Դիտել կը տրուի թէ վերոյիշեալ քանակութիւնը բաւական էր քարուքանդ ընելու հարիւր քառակուսի մղոն տարածութեան մը բոլոր շէնքերը :

★ Գահիրէէն կը տեղեկացնեն թէ Արաբական Գերագոյն Գործադիր Մարմինը որոշած է «Ազգային վարչութիւն մը» տեղծել Պաղեստինի մէջ, յառաջիկայ ամիս :

Յունաստանի դէպքերը

Աթէնքէն կը տեղեկացնեն թէ երկուշաբթի օր հիւսիսական ուժերը, շարունակելով Քոնիցայի ճակատամարտը, յաջողած են ապստամբներէն ետ առնել երկու կարեւոր բարձունքներ : 48 ապստամբներ սպաննուած են : Կառավարական բանակը կը յարձակի Էքսոհիի եւ Քալպաքիի ուղղութեամբ : Մաս մը զինուորներ անցած են Սարանտափորոս գետը եւ կը յարձակին Քալովրիսիի վրայ որ կը գտնուի Քոնիցայի հիւսիս — արեւմուտքը, գրեթէ Ալպանիոյ սահմանէն ներս :

Կը հաստատուի որ Ծնունդէն ի վեր ապստամբները աւելի քան 3000 թնդանօթ պարպած են Քոնիցայի վրայ :

★ Ամերիկայի Արտաքին նախարարութիւնը երկուշաբթի օր հրատարակեց տեղեկագիր մը որուն մէջ Միացեալ Ազգերու պալքանեան յանձնաժողովը կը հաստատէ թէ Յունաստանի ապստամբները օժանդակութիւն կը ստանան հիւսիսի դրացիներէն :

★ Ամերիկեան կառավարութիւնը ընդ առաջ երթալով վարչապետ Սօֆուլիսի խնդրանքին, հաւանութիւն յայտնած է որ հելլէնԱզգային պահակախումբին թիւը 50.000ով բարձրանայ, իսկ 12.000ի մնայուն յաւելում մը կատարուի բանակին վրայ : Ամերիկեան կառավարութիւնը նկատի առած է նաեւ հելլէնական բանակին նոր թնդանօթներ ուղարկելու առաջարկը, յանձնարարելով միաժամանակ որ Աթէնքի կառավարութիւնը կարգ մը խնայողութիւններ ընէ :

Հաւանական է որ 300 միլիոն տոլարի վարկէն հինգ միլիոն յատկացուի զինուորական բացառիկ պէտքերու :

Վարչապետ Սօֆուլիս Աթէնքի ամերիկեան առաքելութեան պետ Կրիզուըլտին յայտնած է որ իր 130.000ի հասնող բանակով եւ յաւելուածական 50.000նոց պահակախումբով Յունաստան ի վիճակի պիտի ըլլայ ջախջախելու ապստամբները՝ առանց օտար զինուորներու պէտք ունենալու :

Միւս կողմէ, սակայն, հելլէն զօրավար մը, Քացոթաս որ ճակատէն նոր վերադարձած է, յայտարարեց որ ապստամբները մեծ քանակութեամբ ռազմանիւթ կը ստանան Ալպանիայէն եւ «Ամերիկայի զինուորներու օգնութիւնը անհրաժեշտ է հիւսիսային սահմաններուն ապահովութեան համար : «Երեք ամերիկեան զօրաբաժիններ բաւական պիտի ըլլան այդ ապահովութիւնը ձեռք բերելու համար, ըսաւ զօրավարը. ամերիկեան զինուորներուն ներկայութիւնն իսկ բաւական է. այն ատեն մեր դրացիները պիտի դադրին ապստամբներուն օգնելէ, այլապէս պատերազմ պիտի ծագի » :

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ԳՈՒՐԳԷՆ ԱԼԷՄՇԱՀ

Կարդացա՞ծ էք Սոլոակին հէքեաթը, զոր կը պատմէ Քոլէթ (Les vrilles de la vigne):

Առաջ, սոխակները չէին երգեր գիշերուան մէջ: Ու, գիշեր մը, սոխակ մը թառեցաւ, կտուցը փակեց, քնացաւ որթատունկի մը բարունակին վրայ: Խիղբերը աճեցան, ոլորուեցան ու պլլուեցան իր ոտքերուն: Սարսափով արթնցաւ սոխակը, թափահարեց, ճանկերը պլլեց, ինքն իր վրայ գալարուեցաւ եւ ի վերջոյ յաջողեցաւ ոտքերը խլել մահուան մագիլներուն մէջէն: Եւ երդում ըրաւ.— Այնքան ատեն որ կ'աճին որթատունկին խիղբերը, պիտի չքնանայ երբեք ու պիտի երգէ գիշերուան մէջ:

Եւ սակայն, երբեմն, մահուան մագիլները դաւադրաբար կը փաթթուին սոխակի մը ոտքերուն:

Սոխակ մըն ալ, երգի եւ երաժշտութեան վարպետ՝ Գուրգէն Ալէմշահ, որ բռնուեցաւ մահուան մագիլներուն մէջ, այնքան անսպասելի, այնքան անհաւատալի ճակատագիրով մը:

★

Մեկնումէն օր մը առաջ՝ միասին էինք:

Ես կը պատրաստուէի մեկնիլ Վենետիկ, ինք՝ Ամերիկա: Ուրախ էինք երկուքս ալ: Իրմէ խնդրած էի, որ դիւրացնէ մեր վիզան՝ շնորհիւ իտալական հիւպատոսարանին մէջ ստեղծած իր բարեկամութիւններուն:

Շաբաթ օր մըն էր, ճառագայթարձակ առաւօտ մը: Արեւը ոսկեջուրի պէս կը թափէր տանիքներէն ի վար, փողոցներէն ի վար, կ'օծէր ու կը փայլեցնէր պատուհան ու սալայատակ:

Ալէմշահ կ'աշխատէր իր սթուտիոյին մէջ.— Հաւատա՛, երկուշաբթի կը մեկնիմ եւ բա՛ն մը պատրաստ չէ տակաւին: Եւ ինծի կը ներկայացնէ իր աշխատանքները, ցոյց կուտայ ձայնագրական գործիքները: Հիացումով կը հետեւիմ իրեն:

Յետոյ վերի յարկը բարձրացանք: Զիս կը ներկայացնէ իր մօրը:

— Թէեւ Արմաշցի եմ, բայց մօրս կողմէ՝ Պարտիզակցի: Շատրենցմէ եմ, կ'ըսեմ:

— Մեզմէ է, մեզմէ՛, կ'ըսէ Ալէմշահ:

Կը կրկնեմ Հ. Արսէն Ղազիկեանի խօսքը.

— Նոյն պայիրին մալը: (Ակնարկս՝ Ալէմշահի):

Կը պատմեմ թէ ի՛նչպէս կը պարծենար Հ. Արսէն Ղազիկեան, մէկիկ մէկիկ հաշուելով Բիւթանիոյ բերքը, ու կը վերջացնէր.— Կը տեսրապետենք:

Թէյ կ'առնենք: Յետոյ կ'իջնենք վարի յարկը, սթուտիօն: Աճապարելու համար՝ կը յիշեցնեմ թէ Զօպանեան եւ Տէր-Յակոբեան պէտք է արդէն հասած ըլլան հիւպատոսարան, ուր պիտի սպասէին մեզի: Կը պատասխանէ թէ ժամադրութիւն մը ունի երաժիշտ Նշան Սերգոյեանի հետ, թէ շուտով կ'աւարտէ ամէն ինչ ու կը մեկնինք: Արդարեւ կը հասնի Սերգոյեան: Ալէմշահ կը բանայ ձայնագրական մեքենան: Փարիզի Հայոց եկեղեցիին երաժշտապետը կ'երգէ «Ճանապարհ»ը: Հողիս կը թռչի Արմաշ;— կ'ապրիմ պատանեկութիւնս: Երգել «Արի», «Լոյս զուարթ», «Ճանապարհ», կը նշանակէր հերոսանալ գիւղին մէջ: Հօրեղբայրս երաժշտապետն էր գիւղին, — Բազմաթիւ նուագարաններ մեր տանը մէջ, ամէն օր երգի դասընթացքին մէջ ու շարականներին մէջ, բայց ես՝ թէեւ բաղաձայն չէի՝ կը նախընտրէի ճարտարապետ ըլլալ, «օդին մէջ քալող» մարդը տանիքներու վրայէն:

Սերգոյեան աւարտած է իր երգը:

Ալէմշահ ստուգում կը կատարէ եւ ահա… նոյն «Ճանապարհ»ը: Սերգոյեան մտիկ կ'ընէ ինքզինք: Ի՛նչքան հաւատարմութիւն ձայներանգի, հիանալի է: Կը խորհիմ ճարտարարուեստին նուաճումներուն մասին,— փարատած է Աղամեանի ցաւը, այժմ ձայնն ալ անմահ է, ինչպէս քերթողին ու նկարիչին ստեղծագործութիւնը:

Երբ կը մեկնի Սերգոյեան, Ալէմշահ ինծի կը թելադրէ ճառ մը խօսիլ, մինչ ես կը խօսիմ ծրագրի մը մասին,— դալ ամառ Սուրիա եւ Լիբանան երթալ միասին: Եւ ահա Ալէմշահ երգապնակ մը կը դնէ ձայնագրական մեքենային, ու կը լսեմ … խօսիլս, դէպի Սուրիա եւ Լիբանան ճամբորդութեան ծրագրին մասին:

Առաջին անգամ է որ կը լսեմ ձայնս օդին մէջ, միջոցին մէջ: Տարօրինակ տպաւորութիւն մը կ'ընէ վրաս, հրաշքի մը տպաւորութիւնը: Նախ կը քննեմ ձայնս,— աւելի հաւատարիմ չէ որքան Սերգոյեանի ձայնը, բայց եւ այնպէս կը ճանչցուի: Ամէնէն աւելի տպաւորութիւն գործեց վրաս ձայնիս երիտասարդութիւնը, իմ տարիքէս աւելի երիտասարդ է ձայնս՝ երգապնակին վրայ: Միշտ ուզած եմ մտիկ ընել ձայնս հեռախօսին մէջ բայց չեմ կրցած, ահա կը լսեմ երգապնակով: Այնքան կ'ուրախանամ այս անակնկալէն, որ Ալէմշահ կը թելադրէ երկար ճառ մը խօսիլ:

— Ո՛չ, կ'ըսեմ, վարպետ սուլող մըն եմ, ոչ հովուական ձեւով, այլ ակռաներուս մէջէն, շրթներս կիսախուփ: Երբ սուլեմ, ոչ ոք կրնայ հասկնալ թէ ո՛վ է սուլողը:

Ալէմշահ կը լարէ մեքենան, ու կը սուլեմ «Հայրիկ, հայրիկ»ը:

Քիչ ետքը կը դարձնէ երգապնակը ու մտիկ կ'ընեմ սուլելս: Մանուկի պէս ուրախ, կը խնդամ:

Օրիորդ մը, որ քիչ առաջ թէյի սպասարկութիւն էր ըրած մեզի, վար կ'իջնէ ու կը հարցնէ.

— Ո՞վ էր երգողը: Ի՞նչով, սրինգո՞վ:

Ալէմշահին հետ մանուկ դարձած ենք այդ պահուն: Կ'ըսէ.— Եկուր, երգապնակը դնենք հեռախօսին մօտ եւ բանանք «Յառաջ»ին հեռախօսը:

Ահագին աշխատանք: Ի վերջոյ կը յաջողինք: Տիկին Տիրուհի մտիկ կ'ընէ, ինք ալ կը ձայնակցի երգին, յետոյ կը հարցնէ.— Երգապնակ է, բայց ինչ երգապնակ է այս:

Երգապնակը կ'աւարտի «Կարդացէք եւ տարածեցէք Յառաջը» յայտարարութեամբ:

Կը խնդանք, կը խնդանք մանուկի պէս:

Երբ քիչ ետքը, ինքնաշարժ կը նստինք ու հիւպատոսարան կը սուրանք, ես ծրագիրներ կ'որոճամ,— ձայնագրական այս մեքենան օգտագործել՝ դասախօսութիւններ կազմակերպելու համար Սփիւռքի մէջ, մեր մտաւորականներուն ներկայութիւնը բազմապատկելու համար ամենուրեք,— գաղթային գպրոց մը ահաւասիկ, համատարած ինչպէս ձայնասփիւռը:

— Ամերիկայէն վերադարձիս՝ միասին աշխատելու համար ծրագիր մը պատրաստէ՛…:

●

Ուշ ծանօթացայ Ալէմշահի հետ: Սկիզբները նուազ հաղորդական էր: Բայց մեր բարեկամութիւնը հաստատուելէ ետքը, այնքան մտերիմ դարձած էինք այլեւս, որ գիրար բարեւելու ձեւ մըն ալ գտած էինք: Իր սովորութիւնն էր ականջէս քաշել՝ բարեւ ըսելու տեղ,— զիս Կրակ կը կոչէր: Իսկ ես բռունցք մը կ'իջեցնէի կռնակին՝ իմ բարեւս ալ այս էր:

Մեր բարեւները մասնաւոր նշանակութիւն մ'ունէին անշուշտ: Ականջէս կը քաշէր,— «քիչ մը խելօք կեցիր» ըսելու ձեւով: Բռունցքս կ'իջեցնէի կռնակին,— «Ի՛նչ յաղթանդամ ես» ըսելու մտքով: Արդարեւ մարմնեղ, ծանրօրէն լեցուն, քաջալանջ կազմ մը ունէր Ալէմշահ, թէեւ գունատ: Միայն թոքերի մասին խօսած է ինծի: Ու կը զարմանամ, հաւատա՛լս չի գար, որ մահը մէկ հարուածով կը տանի զինք: Իր ներկայութիւնը լաւատեսութիւն կը պատճառէր, ինչպէս ուրիշներ՝ յոռետեսութիւն ինծի:

Մեր սերունդին հարստութեան ամէնէն բեղուն ժառանգաւորներէն մին՝ Ալէմշահ, որոնումներու մէջ, նոյնիսկ արդէն իր շաւիղը գտած եւ ընտրած, կրնար մեզ անակնկալներու առջեւ դնել եթէ մահը չդաւաճանէր: Ականջը մեր ժողովրդական երգին տուած, կ'աշխատէր անոր մէջ գտնել Կոմիտասեան զարկերակը: Երբեմն քիչ մը աւելի մօտեցած Կովկասեան երանգին, որուն բաղադրութիւնը թէ շատ քիչ տարրեր կը պարունակէ հայկական՝ դժուար չէ հաստատել հակառակ Սայաթ Նովայի երգերուն ոչ-վաւերական եղանակաւորումին ստեղծած nostalgique ճաշակին, երբեմն քիչ մը աւելի մօտեցած Միջերկրականեան երանգին, (փոքր-ասիական ալ կոչուած՝ ըստ ոմանց), որուն բաղադրութիւնը եթէ ոչ իր colorisով, բայց անպայման իր verbeով՝ կը մատնէ ծագմանական (originel) տարրեր եւ ցեղային ինքնատպութեան հէնքին զաղտնիքը:

Ալէմշահ, այս երկու երանգներուն առջեւ, ուղեճշդութեան տագնապ մը լուծելու հոգե-բնախօսական շրջան մը կ'ապրէր, եւ ինծի կը թուի թէ, կենսա – հոգեբանական (bio — psychologique) ու պատմա – աշխարհագրական միջավայրին մղումով, կը հակէր արդէն դէպի Միջերկրականեան երանգը,— ապացոյց իր երգերուն ժամանակագրական կարգը: Խաչակեանի քերթուածներուն հայցուցած իր երաժշտական շապիկէն մինչեւ Նաքերը, զանազանութիւնը շատ է ի վնաս կովկասեան երանգին: (Յիշեցի Նաքերը, ու կ'ուզեմ արձանագրել փորձութիւն մը,— դերասան մը չի կրնար խաղալ ամէն դեր, ինչպէս երգիչ մը չի կրնար երգել ամէն երգ, ամէն երգ կամ դեր ունի իր արուեստագէտը, հարցուցէք արդի metteur en scèneներուն: Նաքերը կ ըսիրեմ լսել Աստղիկ Առաքելեանի հագագէն):

Ալէմշահ հասկնալի բծախնդրութիւն մը ցոյց կուտար նաեւ տաղաչափական ներդաշնակութեան: Վերջերս, ինձմէ կը խնդրէր գրել տաղաչափ մը, որուն եղանակը պիտի յօրինէր ինքը: Տուի ուզածը, որ կը սկսէր սա տողով.

Ծաղկավաճառ ծաղիկ մը տուր…

Դժգոհութեան աղաղակ մը արձակեց,—երկու ղատ եւ երկու ծա մէկ տողի մէջ, երկու տառերն ալ արտասանութեան անյարմար:

Տառերու alchimieն շատ կը հետաքրքրէ զիս: Ոչ միայն չափածոյ բանաստեղծութեան, այլեւ նոյնիսկ արձակին մէջ երկար կ'աշխատիմ, կը բանիմ, կը յոգնիմ, կը դատիմ, մինչեւ որ գտնեմ տառերու affinitéն: Յաճախ ջնջելու համար մեր այբենական տիրակալութեան միօրինակութիւնը (հայերէն լեզուի մէջ՝ ամէնէն շատ գործածուած տառն է այբը, որ կը բռնաբարէ մեր բառերուն գրեթէ մեծագոյն մթերքը) փորձեր եմ ձայնական ջրվէժներ ստեղծել: Վէոլէնէն մինչեւ Տէրեան եւ Ազատ Վշտունի, (այս երկուքն ալ Ֆրանսացիին նմանօրդ), ձայնակրկնութեան ռռ — ռռի պարզունակ օրէնքէն աւելի բան չեն գիտեր իբրեւ երաժշտական խաղ կամ ներդաշնակութեան փորձ,— մեր օրերու քերթողները աւելի հարուստ են տառանկ շնորհքներու մէջ: Մասնաւորաբար բաղաձայն տառերու մասին խօսելու համար, շատ յատկանշական է ղատ տառին պատմութիւնը: Լիյունը (= լի — յուն = յունական լի) փչիկով մը ի վերջոյ ղատ է դարձեր մեր լեզուին մէջ, ապահովաբար ներկայացնելու համար այն ձայնը որ տիրապետեր է մեր քրիստոնէական գրականութեան եւ եկեղեցական երաժշտութեան մէջ,— համրեցէք մեղայները, ողորմեաները՝ երբ եկեղեցի երթաք: Ինչո՞ւ Յ տառին սկզբնական հնչումը փոխեր ենք, բայց պահեր՝ Ղ տառին հին հնչումը: Զեմ հարցներ թէ ինչո՞ւ, Ֆրանսերէնի մէջ, R տառը հայերէն Ղ տառին նման հնչելու սովորութիւնը հետզհետէ կը տարածուի հիւսիսէն հարաւ: Առանց պատասխանելու այս հարցումներուն, — որովհետեւ շատ պիտի երկարէր այս յօդուածը,—կ'ուզեմ ըսել թէ ղատ տառին հնչումը էական է մեր լեզուին մէջ:

Թանձր Քերթող Փաշեւ Պարտիզակի օրհնաւոր ամուսնութիւնը

Փէթեր ամէնէն նոր լաթերը հագեր է, մետաքս շալ վիզին, սպիտակ ձեռնոցներով: Աչքերը տեսակ մը գաղտ գինովութեան մէջ կը տածեն: Աչքերը, այսօր աստղեր, հեռաւոր երկինքներու մէջ մոլորուն: Իսկ Իռենէն ծաղկած նշենի է իր քօղին մէջ, ընկերուհիներու բաղձանքին ու հիացումին ենթակայ: Եւ իրենց տան գաւիթին զմռսուած ցախաքլորն ալ, հազուադէպ թռչուն, որուն երգը միայն վարժ որսորդներ լսելու կ'արժանանան, կ'ուզէ այսօր կտուցը բանալ եւ հարսանեկան մեղեդի մը կրկնել:

Օրեր շարունակ դրացուհի եւ ազգականուհի կը շաղուեն ալիւրը եւ կ'եփեն: Անուշեղէններ եւ համով հացիկներ ;. Ու թարմ խոզենին, նոր դաշունահարուած, կը վերածուի հունդարական կըծու պղպեղներով համեմուած զանազան խահերու: Որովհետեւ Պարտիզենց տունը, հնաւանդ տունը, հարսնիք կ'ընէ: Այդ պէտք է լուրի մինչեւ հեռաւոր գեղերը ու հիւրեր տեղան: Եւ սա հայ կռուն…

Այժմ դանք ծանօթ տողին.

Ծաղկավաճառ, ծաղիկ մը տուր…

Եթէ ուզէի խուսափիլ ղատ տառին հնչումէն, կրնայի ըսել.

Ա՛յ պարտիզպան, վարդ մը տուր ինձ…

Նիւթը աւելի լաւ կը բացատրէ միտքս:

Մարդու խլեակ մը, դուրս նետուած՝ իր հայրենիքէն, զրկուած՝ բնակարանէ, հրաժարած՝ բոլոր նիւթական զգայութիւններէն (անօթութիւն, ծարաւ, եւայլն), պզտիկ քնարատները պիտի ըսէին՝ գինովնալու համար իր անցեալով զոր միայն զուրգուրանքը կրնար յիշեցնել իրեն, փիլիսոփաները պիտի ըսէին՝ ապրելու համար ժամանակէն դուրս զոր արհամարհել յորդեցուցած է իրեն ստոյիկեան իմաստութիւնը, ծաղիկ մը կը խնդրէ հոտոտելու համար, իբրեւ սպեղանի իր ցաւերուն,— ամէն տունի սկիզբը կը կրկնուի այդ խնդրանքը, իւրաքանչիւր տուն վերածելով հին յուշերու պրիսմակի մը, վերջին տունին մէջ ծաղիկը փոխելով համբոյրի՝ պայթեցնելու համար յուզումը:

Մարդու խլեակը, զգայարանքները սառած գիշերուան ցուրտէն, խուլ եւ ամէնէն թաւ ձայնով (հոս ղատ տառին դերը), իր անկարելի խնդրանքը եւս արտասանելու ժամանակ ձայնը բարձրացնելէ վախնալով, ուրեմն առանց դոյզն ձայնախաղի (հոս այբ տառին չատութիւնը), կ'ըսէ.

Ծաղկավաճառ, ծաղիկ մը տուր…

Ալէմշահ խնդրեց աւելի ոստոստուն եւ դաշնաձայն (euphonique) տաղաչափ մը: Իր այս հետաքրքրութիւնը, քերթուածին մէջ եւս ներդաշնակութիւն որոնելու այս զգուշութիւնը աւելի եւս մեծցուց հաւատքս զոր ունէի երաժիշտի իր տաղանդին մասին: Տեղն է ըսել թէ մեր ամէնէն մեծ կարծուած բանաստեղծներն անգամ կը մեղանչեն տաղաչափութեան մէջ euphonie կոչուած գիտութեան կանոններուն դէմ: Ամէնէն շատ կը տառապի Թէքէեան, բայց Վարուժանն ալ ազատ չէ այդ մեղքէն:

Երաժշտութեան եւ երաժիշտներուն հետ ծանօթութիւն մը կրնայ դարմանել մեր գրականութեան այդ թերութիւնը:

Ալէմշահ մեծ դեր կրնար խաղալ նաեւ այդ ուղղութեամբ (Կոմիտասին ազդեցութիւնը 1910 — 1914 շրջանի մեր բանաստեղծներուն վրայ, նիւթ մըն է հետաքրքրական եւ շատ կարեւոր):

Երիտասարդ եւ տաղանդաւոր երաժիշտը, Գուրգէն Ալէմշահ, ուրեմն ծաղիկը չէր միայն Պարտիզակի, այլեւ ծաղկաստ անուն հայ երաժշտութեան,— իր վաղաժամ կորուստը ընդվզեցուցիչ կսկիծ մը պիտի մնայ մեր հոգիներուն մէջ:

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

կը՝ ալ այնտեղ Հրաւիրեալ հիւր է, այն հեռաւոր երկրին մէջ, այն բարձր լեռներուն գիրկը, այն փոքրիկ տնակին մէջ։

Տղ տղ, տղ տղ, տղ տղ, զնգուներու երաժշտութիւնը կը ծնի։ Զնգուներու, որոնք զուարթ եւ կեր են աշխարհ որ ուլիկները ուրախացնեն։ Որ գիշերները, բացօթեայ, աստղերուն տակ, խարոյկներու շուրջ, կը նուագեն ու կը քաղցրանան։ Որոնց երգը Պուտափեշտի աներեւոյթ հոգին է, առանց որուն պոհեմ քաղաքը կը մեռնի։

Տանկ տանկ, տանկ տանկ, տանկ տանկ։ Կոչնակը, կուշտ այծ, կը մայէ աշտարակէն։ Ցանկարծ տնակներուն դուռերը կը բացուին ու հասնողը ժամ կը վազէ։ Հեղեղատին դիմացէն Իռենէն կուգայ, հօրը ու մօրը եւ ազգականներուն հետ, քօղերուն մէջ թաղուհի եղած։ Անդիէն Փեթեր, իբրեւ թագաւոր։ Ու ժամուն մէջ, խորանին առջեւ, քահանան կը պսակէ զանոնք։ Ան կը կարդայ, կ'օրհնէ ու կը հարցնէ. «Կամքո՞վդ կ'առնես, Փեթեր, կ'երդնո՞ւս մինչեւ մահ հաւատարմութիւն։ Կամքո՞վս կ'առնես, Իռենէ, կը խոստանա՞ս հնազանդութիւն»։ Այո, այո, այո, այո։ Ու մատնիներ կ'անցնէ մատերնին։ Կը խօսի սպառնալից ճառ մըն ալ ամուսնական պարտականութիւններու մասին, վասն սիրոյ եւ սիրուելու, ամէն։ Ու թեւ թեւի, այր եւ կին տուն կը մեկնին՝ այս անգամ Պալնիչենց չեմէն ներս։ Ու հարսնեւոր ու հետաքրքիրներ կը թափին իրենց ետեւէն։ Ու բոլորը աստիճանի կարգով տեղան կը նստին։ Ամէնէն վերը Սամուէլ Խոլվաթ, որ բազմաթիւ մարդեր ունի եւ չորս կով կը կթէ։ Անտուեյ Քոուլինի, խոշոր մեղուանոցի տէր, որ չարունակ անտառներն է, իր որսի հաճոյքին համար։ Լայօշ Զախարսկի, որուն գինիները պողպատ են, ու հանքերու փորն ըլլայ թէ անտառները, ամէնէն շատ կ'աշխատի եւ մեծ օրական կ'առնէ։ Եւ ուրիշներ, եւ ուրիշներ, ազգական ու բարեկամ։ Սեղանները կը յորդին։ Գինին կը ծիծաղի։ Հաց, մեղր, կարագ ու խահեր կը տեղան։ Անուշեղէնները բլուր են, որ պէտք է նուէր ըլլրկուին գեղէ գեղ։ Կ'ըմպեն։ Կը մաղթեն։ Կը կայթեն։ Ու զնգուները հոգի կուտան հարսնիքին ու կը պանծացնեն զայն։

— Մուզիքա, կ'որոտայ կաղ Հէրինկ, մուզիքա, եղածէն ըժգոհ, ու զնգուներու երեսին դրամ կը նետէ, ինչպէս սովորը չունին, որոնք խոնարհութիւն ընելով ու ժպտելով զայն կը ժողուեն գետնէն։ Մուզիքա, կը հրամայէ, ու սուղ գլանիկ մը վառելով ծափ կը զարնէ ու կը դառնայ։ Ու միասին կը գուան բոլորը իրենց լեռներգը.

Քրիվանի (*) տակ,
Քրիվանի տակ,
Քրիվանի տակ,
Հրաշալի է աշխարհք։
Հոն կ'աճին աղջկերք
Ծաղիկի պէս չիտակ,
Հէ՜յ Քրիվանի տակ։
Քրիվանի տակ
Կը փայլի արեգակ,
Հոն պէտք է ամէն մարդ
Ըլլայ ուրախ զուարթ,
Հէ՜յ Քրիվանի տակ։

Քրիվանի տակ, մէջտեղն այն ձորին,
Սեւ ագռաւներ ջուր կը խմեն,
Կը խմեն, կը խմեն, բայց տխուր են,
Որովհետեւ իրենց սէրէն հեռու են։
Հէ՜յ Քրիվանի տակ։
Ու ոտքերը կը դոփեն։ Ձեռքերը կը շաչեն ու կը մռնչեն.
Հէ՜յ Քրիվանի տակ։

— Աչքդ լոյս այս գիշեր, տանտիրուհի, մայր Փեթերի։ Աչքերնիդ լոյս, խնամի։ Տարօսր ձեզի, աղջիկներ ու տղաք։ Ու նաեւ քեզի, — թէեւ ըլլալիք չունի —, տարաշխարհիկ հիւր, հեռաւոր ու անծանօթ երկրէ։

... Երբ կը մեկնիմ անկէ, թողլով բարեկամըս, Թաթրայի հովիտին Վիշնա Պոցա գեղին բնակիչ, պարկեշտ շինական ու քաջ փայտահատ, Պալնիչենց անուանի տան ճետը, Փան Փեթեր Փավել, թուխս նստած իր հօրենական անունին վրայ, գլխ կը ծեծեն կարգ մը միտքեր, որ կը տփեն զանազան զգայութիւններ։ Ու մինչ լեռներու պաղ հովը կռնակիս, ու ճակտիս ու այտերուս զարնելով մազերս կը քաշկռտէ, աչքերուս մէջ տարօրինակ լոյս մը կը նուաղի։ Կը մտածեմ՝ ի՞նչ մնաց ազգէս, գեղէս ու գերդաստանէս։ Ո՞վ պիտի վառէ մեր ալ տան մեռած ակութը։ Արդեօ՞ք եւ ե՞րբ։ Կը խորհիմ, լպրծուն ուղիներէ նորէն քաղաքներու փողոցները թաւալելով։ Ես կը նայիմ անգամ մըն ալ, գագաթներուն, այնքան հպարտ կանգուն, ինչպէս փեղջկական ճետերը իրենց ստորոտը։ Ու դէմքիս վրայ ու այտերուս ակօսներէն, կը զգամ հոգիիս աւիշին հոսիլը։

Երնէկ քեզի, Փեթեր, որ նախնիներուդ հողին վրայ ու հայրերուդ տան մէջ ես։ Երնէկ քեզի, բարեկամ։ Աշխարհի վրայ ու կեանքի մէջ ատկէ բարձր ու ատկէ դուրս ոչ մէկ երջանկութիւն եւ իրականութիւն գոյութիւն ունի։

(Վերջ) ԵՐ. ՔՈՋԵՍԱՆ

(*) Թաթրայի չորս մեծ լեռներէն մէկը։

ԹՈՒՐՔԻԱ

ՓԻԼՈԶՈՓ ՐԸԶԱ ԹԷՎՖԻՔ ՄԻՔԱՅԷԼ ԲՈՐԹՈՒԳԱԼ ՓԱՇԱՅԻ ՄԱՍԻՆ

«Եէնի Սապահ»ի մէջ Փիլոզոֆ Րըզա Թէվֆիք յօդուած մը գրի առած է «Ուսանողական Յիշատակներ» վերտառութեամբ, ուր մանրամասնօրէն արձագանգ եղած է այն դասախօսութեան զոր 60 տարի առաջ Միքայէլ Փորթուգալ փաշա, Մուլքիյէ վարժարանին մէջ կատարած էր։ Յօդուածագիրը կ'ըսէ թէ Միքայէլ Փորթուգալ փաշա հմուտ, ազատամիտ եւ յանդուգն դասախօս մըն էր որովհետեւ Սուլթան Համիտի բռնապետութեան շրջանին իսկ չէր վարաներ իր անկեղծ մտածումները ազատօրէն յայտնելու ուսանողութեան։

Րըզա Թէվֆիք կը յայտնէ թէ Բորթուգալ փաշա հաշուակալութեան ուսուցիչ ըլլալով օր մը իրենց պարզեց Պետականացումի եւ անհատական ձեռնարկի տարբերութիւնները եւ եզրակացնելով կ'ըսէ.

Բառ առ բառ կը յիշեմ Բորթուգալ փաշայի տեսակէտը, որուն համաձայն անհատական ձեռնարկները աւելի անհրաժեշտ են երկրի մը համար։ Պետութիւնը պէտք չէ որ կաշկանդէ ձեռնարկող անհատները, որովհետեւ այսպէսով միայն կարելի կ'ըլլայ ազգային հարստութիւնները ճոխացնել եւ հասոյթներու նոր աղբիւրներ երեւան հանելով զանոնք անհատներու կողմէ օգտագործուելու պարագային տուրքերու առաւելութիւն ձեռք բերել։ Բացառիկ պարագաներու մէջ միայն ներելի է պետութեան միջամտութիւնը անհատական ձեռնարկներու եւ այս առժամապէս։

Յօդուածագիրը երկու օրինակով կը մանրամասնէ Բորթուգալ փաշայի այս մասին յայտնած գաղափարները եւ կ'եզրակացնէ ըսելով.—

Պետական ձեռնարկներու զարկ տուող երկիրներու կառավարութիւնները ստիպուած կ'ըլլան ճնշում բանեցնել անհատներուն վրայ եւ կասկածիլ անոնց գործունէութենէն, այս իսկ պատճառով քաղաքակիրթ երկիրներու մէջ անհատներու անձնական նամակները պետական պաշտօնեաներու կողմէ բացուելով կը քննուին, ոչ միայն լրտեսներու այլ երբեմն պատուաւոր անհատներու ետեւէն իսկ կասկածի վրայ խաֆիյէներ կը դրուին, այնպէս որ մարդիկ կը շուարին թէ ի՞նչ պէտք է ընել։

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ԿԵԱՆՔԸ ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

ՎԻԷՆ, 29 Դեկտեմբեր.— Հ. Յ. Դաշնակցութեան Նոր Սերունդի եղանակի առաջին ձեռնարկը շատ յաջող անցաւ անցեալ շաբաթ իրիկուն 20 Դեկտեմբերին։

Համօ Օհանջանեան Ակումբը հաւաքավայրը դարձած էր հաւատաւոր բազմութեան մը։ Եւ Նոր Սերունդը արդարացուց իր վրայ դրուած յոյսերը։

Իբրեւ նախերգանք, ցուցադրուեցաւ մեր շրջաններու Նոր Սերունդի եւ Կապոյտ Խաչի — 1947ի— դաշտահանդէսներու, ժապաւէնը որուն վրայ ներկաները տեսան դրուագներ մեր երիտասարդներու գործունէութիւնէն։ Ժապաւէնի ցուցադրութենէն ետք, տեղի ունեցաւ երեկոյթի հանդիսաւոր բացումը, «Մշակ բանուոր»ով, եւ որուն յաջորդեցին ընկեր Ս. Գալուստեանի քաջալերական խօսքերը ուղղուած Նոր Սերունդին եւ ամէն անոնց որոնք անցեալին թէ ներկային, աշխատանք թափած են եւ տակաւին կ'աշխատին ունենալու մեր արժանաւոր յաջորդները։

Յաջող արտասանութիւն մը ըրաւ Աh. Գալյճեան եւ ֆանթէզի մը՝ Կ. Զարդարեան։

Երեկոյթին առանցքը կը կազմէր թատերական ներկայացումը՝ «5 թիւ Խեխդարը», 3 արար եւ մէկ պատկեր։ Դերասանուհիները շատ յաջող կերպով կատարեցին իրենց դերերը — եւ ներկայ հասարակութիւնը կուշտ ու կուռ խնդաց։ Անշուշտ պակասներ կային, բայց վստահ ենք որ ժամանակի ընթացքին կը սրբագրուին անոնք։

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ.— Ամէն տարի, մեծ խանդավառութեամբ կը տօնուի Վիէնի Կապոյտ Խաչի «Մանուկներու Օրը»։ Եւ այս առթիւ, մեր եռանդուն Խաչուհիները եւ սանուհիները իրենց գործունէութիւնը կրկնապատկած կ'ուրախացնեն 200է աւելի փոքրիկներ Կաղանդ Պապային բերած նուէրներով ...։

Կիրակի 28 Դեկտեմբեր, հակառակ տիրող աննպաստ պայմաններուն —, քաղաքիս Սէրքլը Կաթոլիք սրահը կը թնդար երկսեռ հայկականերու աղմուկէն, կանչ ու կոչէն ..

Հանդէսին կը նախագահէր Տիկին Բ. Վարդանեան (Ամերիկայէն)։ Յաջորդաբար եղան արտասանութիւններ, պարեր եւ մեներգներ, ինչպէս նաեւ ներկայացուեցան երեք պատկերներ, «Այրի կինը», «Ղարիպ եղբայրներ» եւ «Նոր Տարին» Կապոյտ Խաչի երեկոյեան երեք դպրոցներու երկսեռ աշակերտութեան կողմէ։ Փոքրիկ դերասաններ, ամէնքն ալ, լաւ իւրացուցած էին իրենց դերերը։ Իսկ ծնողքները կը ծափահարէին մեծ գոհունակութեամբ։ Ըստ յայտագրին, բանախօսեց ընկեր Ս. Գալուստեան, ներկաներուն բացատրելով Կապոյտ Խաչի կատարած դերը Նոր Սերունդի հայեցի դաստիարակութեան գործին մէջ։

Աւանդական տօնածառին կնքահայրութիւնը ստանձնեց Պ. Սարգիս Թէրզիպաշեան 2000 ֆրանք նուիրելով։ Յետոյ ձեռնարկուեցաւ նուիրատուութեան մը որուն արդիւնքը — շատ կարճ ժամանակի մէջ — եղաւ 26.450 ֆրանք։

Այս արդիւնքէն զոհ մնաց Կաղանդ Պապան որ ներս մտաւ հանդիսաւոր կերպով, խրատական մը ըրաւ ամէնուն, ի մասնաւորի իր շուրջը հաւաքուած մանուկներուն եւ ապա սկսաւ նուիրաբաշխութիւնը՝ անսահման ուրախութեան աղաղակներու մէջ։

Հանդէսի յաջողութեան մէջ գովելի եռանդով մրցումի ելած էին Ս։ Սահակ Մեսրոպի քաղաքամէջի, եւ Փօնթ Էվէքի դպրոցներուն աշակերտները, որով Կապոյտ Խաչի «Մանուկներու Օրուան» տօնակատարութիւնը հրապուրիչ եւ սրտի մօտիկ դարձաւ։— Թղթակից 1947

ՁԵԿՈՅՑ Հ. Բ. Ը. ՄԻՈՒԹԵԱՆ

ԽՄԲ.— Բարեգործականի թիւ 17 (ա՛ թուականի) զեկոյցէն կը քաղենք հետեւեալ տեղեկութիւնները.—

Հ. Բ. Ը. Միութեան Լիբանանի Շրջանակային Յանձնաժողովէն ստացանք կարգ մը ցուցակներ, Սուրիայէն եւ Լիբանանէն մեկնած եւ զանազան Հայրենակցական Միութեանց պատկանող ներգաղթողներու մասին, զորս հրատարակութեան կուտանք, մասնաւորաբար Հայրենակցականներու համար անոնց ներկայացուցած շահեկանութիւնը նկատի ունենալով։

1.— Լիբանանի մեր Յանձնաժողովը այս առթիւ կը յայտարարէ թէ. Ներգաղթի կարաւաններու կազմութեան ընթացքին, միշտ նկատի ունեցած է մեր կատարած յանձնարարականները եւ մեր միջոցաւ փոխանցուած Հայրենակցական Միութեանց անուանացանկերը, բայց որոշ թիւով ընտանիքներ չեն պատասխանած մեկնումի հրաւէրին, յայտնելով թէ պատրաստ չեն ներկայ տարեշրջանին ներգաղթելու։

2.— Ըստ Լիբանանի յանձնաժողովին տեղեկագրին, թէ 1946ին եւ թէ մանաւանդ 1947ին, ներգաղթողները նախընտրաբար առնուած են գիւղական շրջաններէ, ուր հայրենակցականներու պարագաներէն սակաւաթիւ անձեր կը գտնուէին։ Այսու հանդերձ, ուղարկուած ցուցակներէն կը տեսնուի թէ, Պէյրութէն, Հալէպէն եւ Դամասկոսէն մեկնողները միասին առնելով, քաղաքներէն գացողները դարձեալ մեծամասնութիւն կը կազմեն։ Պէյրութ քաղաքէն ներգաղթած են շուրջ 2240 ընտանիք, Հալէպէն 1189, եւ Դամասկոսէն 498 ընտանիք։ Իսկ 2240 ընտանիք առնուած են գիւղական շրջաններէն։ Այնճարէն (նախկին Ճէպէլ Մուսացիներ), Սուրէն, Սէլիմիէն, Քէսապէն, Արամոյէն, Աղէզէն, Աֆրինէն, Ճէզիրէէն, Շթորայէն, Զահլէէն, Պաալպէքէն եւն։

3.— Սուրիայէն եւ Լիբանանէն մինչեւ հիմա ներգաղթած են 5934 ընտանիքներ ընդամէնը 31.319 անձ — որոնցմէ 3129 ընտանիք ճամբորդած են ձրիաբար, ներգաղթի հանգանակութեան հաշւոյն, 2105 ընտանիք անուանական փոքր վճարումներ ըրած են, իսկ միայն 700 ընտանիքներ վճարած են իրենց ճամբու ծախսերը։

Տեղի անձկութեան պատճառաւ դժբախտաբար ստիպուած ենք զանց առնել ներգաղթողներու վիճակագրական ցուցակը։

Հ. Մ. Ը. Մ.Ը ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Պատահեցաւ ինչ որ կը գուշակէինք։ Հ. Մ. Ը. Մ.ը չկրցաւ յաղթել Berreի տկար խումբին եւ քիչ մնաց որ պարտուէր, որովհետեւ անգամ մը եւս մեր յարձակողական գիծը յուսահատած, կորսնցուց առիթը։ Վերջաւորութենէն 10 վայրկեան առաջ մերոնք կրակ ու բոց կտրեցան, բայց շատ ուշ էր։ Խաղը վերջացաւ հաւասարութեամբ 2ի դէմ 2։

Զգալի էր Հ. Մ. Ը. Մ.ի վարիչներուն եւ հանդիսականներուն յուսախաբութիւնը։ Ամէն նիւթական միջոց ի գործ դրուած էր, բայց մեր մարզիկները չկրցան դժբախտաբար իրենց վրայ դրուած յոյսերը իրականացնել։

Ներկայ խաղարկութեամբ Հ. Մ. Ը. Մ.ը կը փակէ 1947ի տարեշրջանը որ խոչընդոտներով լեցուն տարեշրջան մը եղաւ։ Հ. Մ. Ը. Մ.ի Մարսէյլի վարիչները, մարզիկներուն եւ բոլոր բարերար, համակիր եւ օժանդակ անդամները ձեռք ձեռքի տուած Միութեան անունը բարձրացուցին եւ չարունակեցին յառաջանալ մարմնակրթական ուղիղ ճամբէն։

Կը յուսանք որ 1948 տարեշրջանին աւելի մեծ թափով մը եւ բոլորին օժանդակութեամբ Հ. Մ. Ը. Մ.ը աւելի պիտի բարձրանայ եւ պիտի խլէ նոր նոր դափնիներ։

Վահան Շամլեան

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԻՆՉՊԷՍ արդէն գրած էինք երէկ, զօրավար տը Կօլ կ'ըսէր օր կարեւոր ճառ մը խօսելով Սէնթ Էթիէնի մէջ, հետեւեալ յայտարարութիւնները ըրաւ.— Որ եւ է բան կորսնցուցած չենք, բայց հիւանդ ենք եւ պէտք ունինք երկարատեւ դարմանումի մը: Կացութիւնը որուն մէջ կը գտնուինք, հանգրուան մըն է միայն մեր անկումի ճամբուն վրայ: Երկար ժամանակէ ի վեր մեր տնտեսութիւնը, մեր ելեւմուտքը եւ մեր դրամը կորսնցուցած են իրենց հաւասարակշռութիւնը: Երկար ժամանակէ ի վեր մեր կարելիութեանց սահմանէն վեր կապրինք եւ ամէն Ֆրանսացի իր արդար բաժինը չստանար: Ներկայիս իջած ենք տեղ մը ուր կը զգանք անդունդին հովերը: Առաջին պատերազմը տակնուվրայ ըրաւ մեր կենցաղի աւանդական տուեալները: Ազգային հարստութեանց կէսը կորսուեցաւ: Երկրորդ պատերազմին ծախքերը, մեր տնտեսական աճաւոր վնասները, աւերները, 600.000 Ֆրանսացիներու կորուստը, աղէտի մը վերածեցին միայուն տագնապ մը:

Զօրավարը օրուան կացութիւնը մանրամասնօրէն քննութեան առնելէ ետք, առաջարկեց լուծել ներկայ խորհրդարանը, վերաքննել սահմանադրական օրէնքը եւ «ամբողջութեամբ վերաշինել հանրապետութիւնը»:

ՄՈՍԿՈՒԱՅԷՆ կը տեղեկացնեն թէ խորհրդային կառավարութիւնը դիմում կատարած է Անգլիոյ, Ամերիկայի եւ Ֆրանսայի որ Զորսերու ժողով մը գումարուի այս ամիս՝ ճարտնական դաշնագրին պատրաստութեան համար:

ԵՐԷԿՈՒԸՆԷ սկսեալ Ֆրանսական թերթերը կը հրատարակուին չորս էջով: Կառավարութիւնը 15 առ հարիւր զեղչած է թուղթի բաժնեչափը հակառակ մամուլի ընկերակցութեան վանդատներուն եւ կ'առաջարկէ որ խմբագրութիւնները պակսեցնեն իրենց թերթերուն ծաւալը եւ շրջաբերութեան հանուած քանակութիւնը:

ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻ օր Միլանի մէջ բացուեցաւ իտալական համայնավար կուսակցութեան վեցերորդ համագումարը՝ 3000 պատգամաւորներու ներկայութեամբ: Ֆրանսայի համայնավարներու կողմէ ներկայ է Պ. Մորիս Թորէզ: Կուսակցութեան ընդհանուր քարտուղարը, Պ. Թոլիաթի, հինգ ժամ տեւող իր ճառին մէջ, հետեւեալ միտքերը յայտնեց.— «Միացեալ Նահանգները Իտալիան վերածած են կամուրջի մը Խորհրդային Միութեան դէմ պայքարելու համար եւ չեն վարանիր քաղաքական եւ տնտեսական ճնշում բանեցնելու մեր կառավարութեան վրայ որուն մէջ կը գտնուին անխղճամիտ մեղսակիցներ: Եթէ Ամերիկա կ'ուզէ օգնել Իտալիոյ, այդ օգնութիւնը կրնայ ընծայել առանց Իտալիոյ ներքին գործերուն միջամտելու: Բայց պէտք է գիտնան որ մենք այդ օգնութեան իրաւունքը շահած ենք՝ կռուելով Ֆաշական Նացիներուն դէմ: Իտալիոյ երկրորդ թշնամին է Վատիկանը որ դաշնակցած է իտալական եւ միջազգային յետադիմութեան հետ վախնալով որ ժողովուրդին իրաւունքները կը յաղթանակեն: Մենք, համայնավարներս սպառնալիք չենք ոչ մէկուն համար»:

Համագումարին ներկայ է նաեւ Անգլիոյ համայնավարներուն պատուիրակը, Հէրի Փոլիթ:

ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ չարժանկարի ճարտարարուեստին աշխատաւորներէն 1000 հոգի կիրակի օր ցոյց մը կատարեցին Փարիզի պողոտաներուն վրայ, բողոքելու համար ամերիկեան ժապաւէններու մրցակցութեան դէմ: Ցոյցը կազմակերպուած էր համայնավարներուն կողմէ: Համաձայն 1946ին, Պլըմի եւ Պըռնի միջեւ կնքուած համաձայնութեան մը, Ֆրանսական կառավարութիւնը յանձն առած էր արտօնել տարեկան 120 ամերիկեան ժապաւէններու ցուցադրութիւնը: Այս որոշումը մեծ վնասներ պատճառած է Ֆրանսական ճարտարարուեստին:

ՖՐԱՆՍԱՅԻ խորհրդարանին արտաքին գործերու յանձնաժողովը միաձայնութեամբ որոշեց պահանջել կառավարութենէն որ հրատարակէ Ամերիկայի հետ կնքուած տնտեսական համաձայնութեան պայմանները:

Տարեկան Շքեղ Ցերեկոյթ Պարահանդէս

Փարիզի Հայ Տիկնանց Միութեան Կարմիր Խաչի եւ Որբախնամի տարեկան ցերեկոյթ պարահանդէսը տեղի պիտի ունենայ 8 Փետր. կիրակի օր ժամը 15էն մինչեւ կէս գիշեր, Hôtel Lutétiaի շքեղ սրահներուն մէջ, 43 Bld. Raspail, Paris:

Այրի Տիկին Նուրիճանեան, Տէր եւ Տիկին Փափազեան, Տէր եւ Տիկին Խաչատեան, Այրի Տիկին Գօյաճեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Զարաֆեան, Տէր եւ Տիկին Օննիկ Պէյօղլեան, անհուն կսկիծով կը ծանուցանեն մահը իրենց ամուսնոյն, քեռայրին եւ ազգականին՝

Պ. ՍՏԵՓԱՆ ՆՈՒՐԻՃԱՆԵԱՆԻ

(52 տարեկան)

Յուղարկաւորութիւնը պիտի կատարուի հինգշաբթի, 8 Յունուար, ժամը 10ին Փարիզի Հայոց եկեղեցին:

Մասնաւոր մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայս իբր այդ նկատել:

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ Փարիզի մասնաճիւղը կազմակերպած է թէյասեղան մը, ի պատիւ ծնողներու եւ դասախօսներու, կիրակի 11 Յունուար, 2.30էն 8, Societes Savantesի կից սրահին մէջ, 8 rue Danton:

Խճողումի տեղի չտալու համար կ'ընդունուին միայն հրաւիրագիր ունեցողները:

Պ. Մ. ՄԱՎԵԱՆԻ մահուան Բ. տարելիցին հոգեհացին առթիւ ներկաները 2000 ֆրանք նուիրեցին Ֆր. Կ. Խաչին:

Ֆր. Կ. ԽԱՉԻ Փարիզի մասնաճիւղին ընդհ. ժողովը Ուրբաթ 9 Յունուար, ժամը 4ին Սոսիէթէ Սավանթի մէջ: Կարեւոր օրակարգ: Բոլոր ընկերուհիներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է:

ՏՕՆԱԾԱՌ - ԽՆՋՈՅՔ -ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Կըլոմպի Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղին կողմէ, 11 Յունուար Կիրակի ժամը 15էն կէս գիշեր, Salle Armenonvilleի մէջ (Exposition կեդրոնը):

Խնամուած յայտագիր եւրոպական պարերով, ընտիր խմիչք եւ ուտելիք:

Կաղանդ Պապան պիտի բաժնէ նուէրներ: Կը հրաւիրուին գաղութի բոլոր երախաները անխտիր:

«ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ« ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Վալանսի Ֆր. Հայ Կապոյտ Խաչի «Մանուկներու Օր»ուան հանդէս տօնածառը, տեղի պիտի ունենայ Յունուար 11ին, կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2.30ին ընկեր Յակոբ Կօշկակարեանի կառատան մէջ: Պիտի ըլլան երգեր, արտասանութիւններ, գեղջկական պարեր սանուհիներու կողմէ: Կը հրաւիրենք տեղւոյս հայութիւնը քաջալերելու համար մեր մանուկները:

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ, Մէզոն Ալֆորի, Շուազի լը Ռուայի եւ Վիթրիի Հայերը եկեղեցի կը հրաւիրուին յառաջիկայ Կիրակի, 11 յունուար, Ծննդեան պատարագին ներկայ գտնուելու համար:

ՊՈՒԼԿԱՐԻՈՅ Բազարճըք քաղաքէն, Տէր Զաքարեան քհնյ. Շիրինեան կը փնտռէ իր քրոջ տղան, Արսլանպէկցի Գրիգոր Խաչերեան (Եղիաեան) ընտանեօք: Մարսիլիոյ եւ Լիոնի հայրենակիցներէն կը խնդրուի իմացնել թերթիս վարչութեան:

« ԳՈՅԱՄԱՐՏ » պատի օրացոյցներ ստացուած են եւ կը ծախուին Բալուեան գրատան մէջ, 43 Rue Richer, Paris (9), ինչպէս նաեւ Նոր Սերունդի անդամներուն քով: Գինն է 100 Ֆրանք: Ծաւալը մեծ ըլլալով փոստով չի ղրկուիր: Անձամբ դիմել եւ ստանալ:

ՎԻՐԱԲՈՅԺ - ԱՏԱՄՆԱԲՈՅԺ

Պ. Ա. ԴԱՒԻԹԵԱՆ

Կը յայտարարէ Պօմօնաբնակ իր յարգելի յաճախորդներուն որ օգտուելով քաղաքին ելեկտրականութեան շաբաթական երկու օրուան դադարէն կ'ընդունի իր հիւանդները,

ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻ ԵՒ ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ

Իր անձնական բնակարանը 15 Bld. du Nord, La Rosière (Marseille) առտուան ժամը 9էն մինչեւ 5: Իսկ՝ ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ ՕՐԵՐԸ քաղաքի իր դարմանատունը, 53 Cours Lieutaud: Կարօտ հիւանդները եւ երկսեռ ուսանողները ձրի:

ԸՆԿԵՐԱՀԱՄԱԿՐԱԿԱՆ ԽՆՋՈՅՔ

Կազմակերպուած Անիէռ Պուա Քոլոմպի Հ. Յ. Դ. Արամ ենթակոմիտէին կողմէ Նոր Տարւոյ եւ Ծննդեան առթիւ, տեղի կ'ունենայ յառաջիկայ, շաբաթ, 10 Յունուար ժամը 9էն մինչեւ լոյս, Ընկերվարականներու սրահը 149bis, Ave. d'Argenteul, Asnières: Ճոխ պիւֆէ, գեղարուեստական յայտագիր:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

Հ. Յ. Դ. ՄԱՐՍԷՅԼԻ Շրջ. Կոմիտէն ընկ. ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ հետեւեալ մարմինները.—

Թաթուլ խումբը հինգշաբթի 8 Յունուար ժամը 8ին:

Իշխան խումբ հինգշաբթի 8 Յունուար ժամը 8ին:

Զաւարեան ենթակոմիտէն, շաբաթ 10 Յունուար ժամը 8ին:

Ակնունի ենթակոմիտէն շաբաթ 10 Յունուար ժամը 8ին:

Քեռի խումբը շաբաթ 10 Յունուար ժամը 8ին:

Նիկոլ Թուման ենթակոմիտէն կիրակի 11 յունուար ժամը 3ին:

Արամ խումբը կիրակի 11 Յունուար ժամը 8.30ին:

Այս ժողովները տեղի կ'ունենան սովորական հաւաքատեղիները: Ներկայ պիտի ըլլայ Շրջ. կոմիտէի ներկայացուցիչը:

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Մարսէյլի Շրջ. վարչութիւնը կը հրաւիրէ Մարսէյլի եւ շրջանի բոլոր խումբերու վարչութիւնները ժողովի մը, որ տեղի կ'ունենայ 10 Յունուար 1948, «Bar Pigalle», շաբաթ իրիկուն ժամը 6.30ին, ներկայանալ գրաւոր զեկոյցով:

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Փարիզի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը, հինգշաբթի 8 Յունուար, ժամը 9ին, Sociétés Savantesի մէջ: Հայերէնի դաս 8էն 9:

Հ. Յ. Դ. Ս. ԷԹԻԷՆԻ «Անտոք» ենթակոմիտէին ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերները յառաջիկայ շաբաթ 10 Յունուար երեկոյեան ժամը 8ին, սովորական հաւաքատեղին, 14 rue Brassard: Կարեւոր օրակարգ, բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է:

ԱՆԻԷՌԻ Հ. Յ. Դ. Արամ ենթակոմիտէն ընկերական ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս ուրբաթ ժամը 8.30ին, Պուա Քոլոմպի կայարանի դէմի սրճարանը: Պարտաւորիչ ներկայութիւն:

ԻՍԻ ԼԷ ՄՈՒԼԻՆՈՅԻ «Զաւարեան» կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս շաբաթ 10 Յունուար, ժամը 8.30ին, Խրիմեան սրահին մէջ. պարտաւորիչ ներկայութիւն:

ՓԱՐԻԶԻ «Եգիպտացի» կոմիտէին ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս շաբաթ իրիկուն ժամը ճիշդ 8.30ին ընկերվարականներու սրահը (9 rue Victor Massé): Պարտաւորիչ ներկայութիւն:

ՎԻԷՆԻ Հ. Յ. Դ. Կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերները, շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին, Հ. Օհանջանեան Ակումբը: Խիստ կարեւոր օրակարգ, բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է:

ՓԱՐԻԶԻ Հ. Յ. Դ. «Ռոստոմ» խումբի բացառիկ ժողովը, այս կիրակի ժամը 9.30ին, 57 rue des Couronnes, իջնել Métro Courronnes: Բացակայողները պատասխանատու են:

ԼԻՈՆԻ Հ. Յ. Դ. «Վարանդեան» կոմիտէին ընկերական ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները աս կիրակի 11 Յունուար, կէսօրէ վերջ ժամը 2ին, 7bis, rue Rabelais, պրոցին սրահը: Կարեւոր օրակարգ: Պարտաւորիչ ներկայութիւն: Ներկայանալ անդամատետրով

Ցերեկոյթ Պարահանդէս

Կազմակերպուած Փորթ տ'Իթալիի Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղին կողմէ: Կիրակի 18 Յունուար կէսօրէ վերջ ժամը 15էն 23: Պէն Տուշի սրահը, Rue Jules Ferry. Petit Ivry, մեթրօ Porte de Choisy:

Գեղարուեստական ճոխ բաժին.— Պիտի ներկայացուի ՀԱՐՍԸ եւ զաւեշտ մը, Սեվրանի Ֆ. Կ. Խաչի Թատերախումբին կողմէ:

Եւրոպական պարերը կը սկսին ժամը 6ին, ղեկավարութեամբ Պ. Օհանեանի նուագախումբին: Ճոխ պիւֆէ դիմադրատեսելի գիներով:

Մուտքը 75 ֆրանք:

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 Rue Damesme - 13e

Le Gérant : A. NERCESSIAN

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. Seine 376.286
Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13e)
Տար. 1200, 6ամս. 650, Արտ. 15 տոլ. կամ 3 անգլ.
Tél.: GOB. 15-70 — C.C.P. Paris 1678-63
Jeudi 8 Janvier 1948 Հինգշաբթի 8 Յունուար

Ի. ՏԱՐԻ — 20e Année N° 5234-Նոր շրջան թիւ 843 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ Գին՝ 5 Ֆր.

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՔԻՉ ՄԸ ԱՒԵԼԻ ՇՐՋԱՀԱՅԵԱՑ

Ներքին նախարարութիւնը հրամանագիր մը հրատարակեց երեք օր առաջ ազդարարելու համար Փրանսաբնակ օտարականներուն որ չմասնակցին ժողովրդական ցոյցերու եւ չմիջամտեն Ֆրանսայի ներքին վէճերուն, այլապէս ծանր տուգանքի պիտի դատապարտուին եւ, ի հարկին, պիտի արտաքսուին :

Հեռաւոր Ամերիկայի մէջ, ընդհանուր դատախազը, պետական իշխանութեանց ներկայացուցած է ցանկը այն օտար կազմակերպութեանց որոնք իրենց ելոյթներով կը վտանգեն երկրին ազատ իրաւակարգը :

Այդ ցանկին մէջ կը փա՛յլի «Հայ Յառաջդիմական Լիգա» կոչուած խառնիճաղանճին անունն ալ :

Անգլիոյ մէջ ուր, բարեբախտաբար ունինք «խելքը – գլուխը» փոքրաթիւ գաղութ մը, իշխանութիւնները աչալուրջ հսկողութիւն կը կատարեն համայնավար ու համակիր բազմութեան վրայ :

Ընկերվարական կուսակցութեան ականաւոր դէմքերէն Լասքի, կը յանձնարարէ աշխատաւոր զանգուածին որ ճակատ յարդարէ համայնավարութեան ծաւալումին դէմ :

Յունաստանի մէջ, օրէնքէ դուրս հռչակուած է համայնավար կուսակցութիւնը որուն զինուորեալ «հերոս»ները իրենց եղբայրները կը սպաննեն երկրին հիւսիսային սահմաններուն վրայ, յանուն ազատութեան եւ ժողովրդավարութեան ...

Աւելի արեւելք, Սուրիոյ մէջ ուր հարիւր հազարի կը մօտենայ մեր համրանքը, նոյնպէս, ապօրինի կը հռչակուէր համայնավար կազմակերպութիւնը, քանի մը շաբաթ առաջ, եւ ոստիկանութիւնը կը փակէր բոլոր համակիր թերթերը, ի շարս այլոց, հայազգի կարմրուկներուն օրկանը :

Այս ցանկին վրայ կրնայինք աւելցնել նաեւ մնացեալ ազատ երկիրներուն հակահամայնավար արշաւը, պատկերը ամբողջացնելու համար :

Անժխտելի է, հետեւաբար, որ պետութիւնները զանազան ձեւերու մասին կը մտածեն համայնավարութեան չարիքը խափանելու եւ անոր ծաւալումը կասեցնելու համար :

Ֆրանսական իշխանութեանց ներկայ ազդարարութիւնը բացորոշ կերպով չի յիշեր համայնավարները, բայց մարգարէ ըլլալու պէտք չկայ հասկնալու համար թէ որ շրջանակները, ընդհանրապէս, կը քաջալերեն ակնարկուած ցոյցերը եւ որ հոսանքին պատկանող օտարականները կը մասնակցին այդ ցոյցերուն :

Ֆրանսայի մէջ մենք ունինք բաւական ստուարաթիւ բազմութիւն մը եւ կրնանք, առանց վարանումի, յայտարարել որ մեր գաղութը առաջիններէն մէկն է այն օտար գաղութներէն որոնք օրինապահ են եւ հաւատարիմ եւ չեն միջամտեր հիւրընկալ հայրենիքին ներքին գործերուն :

Տարբեր չէր կրնար ըլլալ մեր ուղղութիւնը իբրեւ իմաստուն ժողովուրդ :

Բայց, աւելորդ անգամ մը եւս պիտի յանձնարարէինք կարգ մը արկածախնդիր ու պատեհապաշտ «պոլիտիքոս»ներու որ քիչ մը չափ ու սահման դնեն իրենց շարժուձեւերուն ու քարոզներուն մէջ եւ նուազագոյնին իջեցնեն իրենց ծափն ու ծնծղան այն վարդապետութեան համար որ կուգայ հեռու տեղերէ եւ համապատասխան չէ արեւմտեան ժողովուրդներու մշակոյթին, քաղաքակրթութեան եւ բարոյականի ըմբռնումներուն :

Իմաստակութիւն է երբ անպատասխանատու քարոզիչներ Հայաստանասիրութիւնն ու համայնավարութիւնը իրարու հետ կը շփոթեն :

Ոչ միայն պիտի չմասնակցինք պոռոտաներու ցոյցերուն, այլ պիտի ըլլանք աւելի շրջահայեաց ու խոհեմ որպէսզի ժամանակ ունենանք զբաղելու մեր սեփական հոգերով :

Պիտի յանձնարարէինք նոյնիսկ կաթողիկոսական պատուիրակին որ կարելի եղածին չափ ինքնիրեն հեռու պահէր այն բեմերէն ուր մարդիկ քարոզ կը կարդան վասն օտար վարդապետութեան մը :

Զմոռնանք որ իշխանութեանց աչքն ու ականջը ամէն տեղ են :

Օրինապահ է Ֆրանսահայ գաղութը, բայց պէտք է ըլլայ նաեւ զգաստ, հեռատես ու շրջահայեաց :

Ժ.

ԳՈՒՐԳԷՆ ԱԼԷՄՇԱՀ

Ա՜յս որքան լրբացաւ Մահը...

Միշտ նենգ եւ դաւադիր, պիղծ ու չարախինդ, ընդհանրապէս մանգաղով կը հետապնդէր զոհը :

Հիմա ուղղակի գլխուն կը զարնէ մուրճով : Հարուած մը, եւ կ'իյնաս կաթուածահար կամ յանկարծամահ :

Եւ այս՝ ոչ թէ տարէցներու, այլ եւ երիտասարդներու գլխուն :

Ահաւասիկ վերջինը, ԳՈՒՐԳԷՆ ԱԼԷՄՇԱՀ, դեռ հազիւ եօթն ձգած քառասունի բեռը :

Վերջին անգամ իր ձայնը կուգար Ամերիկայէն, փայլուն յաջողութեանց արձագանգներով : Վերադարձին պիտի այցելէր նաեւ Եգիպտոս, Լիբանան եւ Սուրիա :

Ու մինչ անհամբեր կը սպասէինք իր գալուստին, ահա դուժկան հեռագիրն է որ կը հասնի, Փարիզի ճամբով :

Եթէ յանկարծ արթննար, երիտասարդ երաժշտագէտը պիտի աղաղակէր — Անիծեալ մահ, զի՞ս զգետնել ուզեցիր թէ գործս, որուն հազիւ ձեռք զարկած էի ...

Արդարեւ, այնքան ծրագիրներ ունէր եւ եռանդ : Ինչ որ տուած էր, — դաշնաւորում երգերու եւ եղանակներու, «Աւարայր», «Հէքեաթ», եւայլն, կը կազմէին դարմանացանը իր ստեղծագործական ընդունակութեանց :

Հետզհետէ հասունալով, անշուշտ պիտի ձըգտէր շատ աւելի գեղեցիկ եւ տեւական գործեր, երաժշտական գանձեր :

Ողբացեալ արուեստագէտը միեւնոյն ատեն ընտիր խմբավար մըն էր, տոկուն եւ աշխոյժ վարպետ մը համանուագի :

Նախապէս ունէր իր խումբը, «Կիլիկիա», իսկ վերջին տարիներս կը վարէր «Սիփան – Կոմիտաս» երգչախումբը, որ անբաժան զարդը կը կազմէր Փարիզի ժողովրդական հանդէսներուն, ինչպէս եւ ազգային թէ միջազգային երգահանդէսներու :

Վերջերս կը մտածէր Հայաստան երթալ, տեղին վրայ ուսումնասիրելու համար երաժշտական շարժումը, որուն ուշադրութեամբ կը հետեւէր Փարիզէն :

Կը զբաղէր նաեւ երաժշտական գործերու հրատարակութեամբ, տէր դարձած ըլլալով միջազգային ծանօթ հաստատութեան մը :

Այդ նոյն հաստատութեան ընդարձակ սրահները սիրով կը տրամադրէր նկարահանդէսներու, ինչպէս եւ հայկական հաւաքոյթներու, առանց խտրութեան :

... Այս քանի մը տժգոյն տողերով չէ որ պիտի ճանչնանք տարաբախտ Գուրգէնը :

Շ.

ՄԻԱՑԵԱԼ ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ ընդհանուր դատախազ Թամ Քլարք հրատարակած է ցուցակը այն կազմակերպութեանց որոնք վնասակար դեր կը կատարեն Ամերիկայի ազատ իրաւակարգին դէմ :

Այս ցանկին մէջ նշանակուած է նաեւ «Հայ Յառաջդիմական Լիգա» կոչուած կազմակերպութիւնը որ եօրեայ մը կը հրատարակէ Նիւ Եորքի մէջ :

ԱՄԵՐԻԿԱՑԻ ծովակալ Զէսթըր Նիմից որ հանգստեան կոչուեցաւ անցեալ ամիս, իր հրաժարման առթիւ պետական իշխանութեանց ներկայացուցած է ընդարձակ տեղեկագիր մը որուն մէջ կը յայտարարէ թէ «Ամերիկա կրնայ որեւէ պատերազմ շահիլ որովհետեւ ան անվիճելի տէրն է բոլոր ծովերուն եւ ի վիճակի է ծփուն օդակայաններէ յարձակիլ թշնամի երկրին ներքին շըրջաններուն : Ծովակալը կը խոստովանի թէ «մենք պէտք եղածին չափ զինուոր չունինք, բայց ունինք գերակշիռ զէնքեր օդերուն մէջ եւ ծովերուն վրայ : Պատերազմ մը շահելու համար թերեւս անհրաժեշտ է թշնամիին երկիրը արշաւել, բայց անհրաժեշտ չէ երկիրը կամ անոր մայրաքաղաքը ամբողջութեամբ գրաւել : Ծովակալը դիտել կուտայ որ ամերիկեան մարտանաւերը կրնան V.2 հրթիռներ արձակել, իսկ ամերիկեան օդանաւերը զինուած պիտի ըլլան հիւլէական ռումբերով :

ՊԵԼՃԻՔԱՅԻ տարագիր թագաւորը, Լէոփոլտ Գ. կառավարութեան դիմելով խնդրած է որ ժողովրդական հանրաքուէի ենթարկուի իր վերադարձին խնդիրը : Այս առաջարկը քննութեան պիտի առնուի վաղը :

Յունաստանի դէպքերը

Ինչպէս գրած էինք երէկ, ամերիկեան կառավարութիւնը սկզբունքով համաձայնած է յաւելուածական գումարներ յատկացնել հելլէն կառավարութեան ներկայ տագնապին մէջ : Տասնըհինգ միլիոն տոլարի նոր վարկ մը պիտի յատկացուի Յունաստանի զինուորական ուժերուն համար : Արդէն որոշուած է 130.000ի բարձրացնել հելլէնական բանակին թիւը :

Միջազգային դրամատունն ալ, իր կարգին, հաւանութիւն յայտնած է «ազատ արձակելու» Յունաստանի տրամադրութեան տակ գտնուող 11 միլիոն տոլարի գումար մը : Գերմանիայէն Յունաստան պիտի ղրկուին 1050 վակոններ եւ 67 վայրաշարժներ՝ դիւրացնելու համար զինուորական պիտոյքներու փոխադրութիւնը :

Վարչապետ Սոֆուլիս նոր դիմումներ կատարած է ամերիկեան առաքելութեան մօտ, խնդրելով որ միջոցներ ձեռք առնուին Յունաստանի պարենաւորումը կանոնաւորելու համար : Փոխադրական միջոցներու տագնապը չափազանց զգալի է, մանաւորաբար զինուորական գործողութեանց սկիզբէն ի վեր :

★ Հիւսիսային սահմաններու ճակատամարտը կը շարունակուի : Երեքշաբթի օր ընդհարումներ տեղի ունեցան, Քոնիցայի շրջակայքը, Մարկոսի ապստամբներուն եւ կառավարական ուժերուն միջեւ : Ապստամբները կորսնցուցած են հիւսիսային եւ արեւմտեան բարձունքները :

★ Բրիտանական կառավարութիւնը այս շաբթու պիտի ազդարարէ Պուլկարիոյ, Եուկոսլաւիոյ եւ Ալպանիոյ կառավարութեանց որ չճանչնան Մարկոսի «կառավարութիւնը» :

Տուրքերու օրինագիծը քուէարկուեցաւ

Երեքշաբթի օր Հանրապետութեան Խորհուրդը 109ի դէմ 160 ձայնով քուէարկեց կառավարութեան ելմտական օրինագիծը որուն գործադրութիւնը սկսաւ երէկ :

Օրէնսդիր վերին իշխանութիւնը ոչ մէկ բարեփոխում չկատարեց օրինագիծին մէջ : Համաձայն Սահմանադրական օրէնքին, այս վերջինը դարձեալ խորհրդարան ուղարկուեցաւ երկրորդ անգամ մը եւս կարդացուելու համար, բայց նախագահ Էրիօ աւելորդ նկատեց այդ ձեւակերպութիւնը :

Նոր օրինագիծը Ֆրանսական գանձին պիտի ապահովէ տարեկան 125 միլիառի նոր հասոյթ մը որ ամբողջութեամբ պիտի յատկացուի երկրին վերաշինութեան եւ թղթադրամին կայունութեան :

Երեքշաբթի օր Փարիզի բոլոր մանր առեւտրականներն ու խանութպանները չորս ժամուան գործադուլ յայտարարեցին կառավարութեան որոշումներուն դէմ բողոքելու համար : Իրիկունը Վէլօտրոմ տ'Իվէրի մէջ խոշոր միթինկ մը տեղի ունեցաւ :

Յառաջիկայ երկու շաբթուան ընթացքին Ֆրանքը պիտի արժեզրկուի միմիայն օտար շուկաներու համար իսկ անփոփոխ պիտի մնայ երկրին մէջ : Տոլարի սակ պիտի նշանակուի հաւանաբար 240 կամ 280, իսկ ոսկեդինը պիտի արժէ 800 : Այս կարգադրութիւնը եղած է քաջալերելու համար օտարները որ ֆրանսական արտադրութիւններ գնեն :

★ Աշխատաւորներու Դաշնակցութիւնը որ բացառիկ ժողով գումարեց երկուշաբթի եւ երեքշաբթի, որոշած է պահանջել ամսական նուազագոյն 11.600 ֆրանք թոշակ բոլոր աշխատաւորներուն : Դիտել կը տրուի որ նոյնիսկ այս գումարը առժամեայ բնոյթ ունի եւ Դաշնակցութեան վերին մարմինը պիտի պահանջէ որ օրավարձերը վերաքննուին պարբերաբար :

Դաշնակցութիւնը զբաղեցաւ նաեւ իր շարքերուն մէջ վերջերս պատահած պառակտումի հարցով : Մօտաւորապէս երկու միլիոն աշխատաւորներ հեռացած են այդ կազմակերպութենէն : Բազմաթիւ Արհեստակցական Միութիւններ անցած են «դիմացի ճակատը» եւ Սէ Ժէ Թէի համայնավար հարուածը կը տկարանայ ամէն օր, համաձայն տեղական թերթի մը կարծիքին :

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ԻՏԱԼԻՈՅ համայնավար կուսակցութեան համագումարին մէջ Ֆրանսայի համայնավարներուն ներկայացուցիչը, Պ. Մորիս Թորէզ, խօսք առնելով յայտարարեց թէ «Ֆրանսական ներկայ կառավարութիւնը ծախուած է ամերիկեան աշխարհակալութեան : «Ամերիկայի աշխարհակալները կ'աշխատին զրկել մեր ժողովուրդը յաղթանակի բարիքներէն, անոնք կը միջամտեն Ճափոնի, Իտալիոյ, ինչպէս նաեւ Ֆրանսայի եւ Անգլիոյ ներքին գործերուն : Պլում Ամերիկացիներուն վաճառականն է, իսկ Շուման իր հրամանները կը ստանայ Ամերիկայէն » :

ՏԵՍԱԿԷՏՆԵՐ ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆԻ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ ՄԱՍԻՆ

Կ. Սասունիի խօսքը

Գրական այս հանդիպումին բարեբախտաբար կը մասնակցին հայ գաղթաշխարհի շարք մը գրողներ եւ մտաւորականներ եւ անոնց կարծիքի փոխանակութիւնը արժէք մը կը ներկայացնէ մեր գրականութեան զարգացման տեսակէտէն: Որով, գրասէր ունկնդիրներէն աւելի, խօսքս կ'ուղղեմ գրասէրներուն, մտաւորականներուն եւ այն գրասէր երիտասարդներուն, որոնք գրիչ կը շարժեն, կամ պիտի շարժեն մեր գրականութեան անդաստանէն ներս:

Ամէնէն առաջ կը հաստատեմ այն իրողութիւնը, թէ արտասահմանի հայութեան գրական ստեղծագործութիւնները, անցած 25 տարիներու ընթացքին, արժէք մը կը ներկայացնեն, նոյնիսկ մեծ արժէք մը: Լրիւ ծանօթութեան մը վրայ հիմնուած՝ կը յայտարարեմ, թէ գաղթաշխարհի 25ամեայ գրականութիւնը շատ աւելի ծանր կը կշռէ, քան Հայաստանի այդ ժամանակաշրջանի ամբողջ գրական ստեղծագործութիւնը: Այս խնդրի մանրամասնութեան չեմ մտներ: Միայն եթէ յիշատակենք Ահարոնեանի, Լ. Շանթի եւ կարգ մը ուրիշ հին սերունդի այն ստեղծագործութիւնները որ կ'իյնան այս վերջին 25ամեակին մէջ, ինչպէս նաեւ միջին սերունդի, ինչպէս Կ. Զարեանի, Օշականի եւ Համաստեղի գլխաւոր երկերը՝ ու անոնց միացնենք արտասահմանի տաղանդաւոր բանաստեղծներու եւ արձակագիրներու մնայուն արժէք ունեցող երկերը, բոլորս ալ պիտի համոզուինք, թէ հայեցի եւ ամբողջական գրականութիւն մը զարգացաւ արտասահմանի մէջ, ընդգրկելով ամբողջական ոգին հայ ցեղին:

Այս արժէքաւոր գրականութեան թելադրանքին եթէ անսանք, մեր նոր գրականութեան ուղին լրիւ ու ամբողջական պիտի թեքուի դէպի հայեցի գրականութիւն մը: Ազգային խորունկ արմատներուն վրայ շառաւիղ պիտի նետէ եւ հնադարեան կոճղին անմիջական շարունակութիւնը պիտի ըլլայ: Մեր մէջ սխալ հասկացողութիւն մը երբեմն երբեմն գլուխ կը ցցէ այն մասին թէ մենք ինչպիսի գրականութիւն մը պիտի զարգացնենք, ազգայի՞ն թէ միջազգային չափանիշերով: Ազգային ըսելով, ոմանք կը կարծեն թէ պիտի ամփոփուինք մեր խցիկին մէջ եւ մեր կեանքն ու տիպերը պիտի ըլլան մասնիկ, առօրեայ եւ, հետեւաբար՝ գրականութիւնը սահմանափակ: Այս սխալ ըմբռնումէն ելնելով՝ շատեր կը նետուին դէպի փանթէզի գրականութիւն մը, եւ կամ նմանութեամբ եւրոպական այլեւ այլ գրականութեանց միջազգային չափիկ մը կ'ուզեն հագցնել իրենց ստեղծագործութեան: Այս փանթէզի գրականութեան փորձերէն հայ գրագէտները, մանաւանդ նոր գրողները զգոյշ պիտի ըլլան: Օտար գրականութեան շլացումներէն պիտի ազատել հայ գրագէտը:

Մեր կեանքը անցեալով եւ ներկայով շատ հարուստ է, խոր ու համամարդկային, եւ ընդգծուած ազգային: Մեր գրականութիւնը ազգային իր դիմագիծով կարող է միշտ ալ համամարդկային դառնալ: Պատկերով մը միտքս կրնամ արտայայտել: Մասիսը ոտքի յենարան դարձնելով, գրագէտը իր շարժումները կարկինի մը ազատութեամբ կրնայ շատ հեռուները տարածել: Հայկական հոգիի պատկերը եւ մեր ցեղի ներաշխարհի գունագեղութիւնը պէտք է մնան մեր գրականութեան եւ արուեստի էութիւնը կազմող նիւթերը:

Մեր լեզուի շքեղութեամբ, գրագէտի ինքնայատուկ ոճով եւ խորունկ ապրումներով եղած ստեղծագործութիւններն են որ կրնան մնայուն գրականութիւն մը տալ գաղթաշխարհին, որ եւ համամարդկային կեանքի ու ոգիի պատկերացումը պիտի ըլլայ մեր գրականութեան բեմին: Փանթէզի գրականութեան մը փորձը, գրական փոթորկայոյզ եւոյթներու ընդօրինակումը մեր մէջ անօգուտ ժամավաճառում մը պիտի ըլլայ: Այս առթիւ կ'ուզեմ օրինակը յիշել Եղ. Տէմիրճիպաշեանի գրական հմայքին, որ 1875էն մինչեւ 1890 թուականը կ'երկարաձգուի եւ դեռ անկէ ալ յետոյ կը շարունակուի: Ամէնէն կարկառուն դէմքը կը յիշեմ, ըսելու թէ մեր գրականութիւնը 20ամեակ մը տուժած է այս գրագէտին երեսէն: Իր ժամանակին տիրապետող դէմք մը, որուն ժառանգութենէն այսօր կարելի է 100—200 էջ մի հաւաքել եւ յանձնել յետնորդներու ուշադրութեան: Մենք ներկայ ժամանակաշրջանին այդպիսի շռայլութեան պէտք չունինք: Մեր երիտասարդ գրագէտները պէտք է գրիչ շարժեն միայն այն ատեն, երբ իրենց ներքին էութիւնը համակուած է խորունկ ապրումով մը: Այնինքն մղումն ունին իրենց երգը երգելու: Այս պարագային տաղանդը, լեզուն եւ ոճը անհրաժեշտ նախադրեալներ կը դառնան: Առանց տաղանդի, առանց լեզուի կատարելութեան, մեղք է գրիչ շարժել՝ անուանական գրագէտի մը շուրջը պտըտցնելու մեր ծաւալուն հորիզոնին վրայ:

Այս ըմբռնումով՝ կը դաւանիմ այն սկզբունքը, որ գրագէտը կը հռչակէ որպէս աշխարհի ամէնէն ազատ մարդը: Գրագէտի հոգին անկաշկանդ է եւ ինքը բացարձակ թագաւորը՝ իր հոգեկան կալուածին մէջ: Այս ազատութենէն եւ անկախութենէն որեւէ շեղում գրագէտն ու մտաւորականը վար կը ձգէ իրենց պատուանդանէն, որ գահ մըն է, արժանապատուութեամբ պահպանուած: Աջէն ու ձախէն եկած ազդեցութիւններ երբ գրագէտը դնեն պայմանադրական վիճակի մը մէջ ու գրագէտը հանդուրժէ ատոր, ան գրագէտ ըլլալէ կը դադրի:

Մտահոգիչ այլ երեւոյթ մը կը յանձնեմ մեր մտաւորականութեան ուշադրութեան: Հայ գրագէտն ու մտաւորականը անջրպետով մը կտրուած են հայ ընթերցող հասարակութենէն: Հայ ժողովուրդի մեծագոյն զանգուածը գրեթէ չի կարդար հայ գիրքը եւ չի հաղորդուիր հայ գրագէտի եւ մտաւորականի ապրումներով, չի վայելեր հայ լեզուի եւ գեղարուեստի հաճոյքը: Հայ գրականութեան եւ արուեստի համար մշակուած չէ հայ զանգուածներու հոգին: Մշակութային տեսակէտով մեր հասարակութիւնը վար մնացած է մեր գրականութենէն եւ արուեստէն: Այսպիսով՝ գրագէտը հետզհետէ կը նմանի հնադարեան այն վանականին, որ քաշուած իր խցիկին մէջ՝ կը գրէր ինքն իրեն համար. իսկ ժողովուրդը միայն եկեղեցիներուն մէջ կը լսէր իր չհասկցած գրաբարը: Այսօր հայ գրագէտը կը գրէ ինքն իրեն համար եւ արձագանգը չի լսեր մեր ժողովուրդին մէջ: Առանց այդ արձագանգին, գրագէտը հոգեկան մեծագոյն սնունդէ մը զրկուած կը մնայ: Գրագէտի հոգեկան թրթռացումները ուղիղ ճանապարհով պէտք է հասնին մեր ժողովուրդին, որուն հայերէն զարգացումը այն աստիճան մշակուած պէտք է ըլլայ, որ հարազատօրէն ընկալուչը դառնայ գրական ու մտաւորական թռիչքներուն: Գրագէտն ու ընթերցողը իրար կը լրացնեն:

Հայեցի գրականութեան այս ուղին այժմ կարելի է ըսել թէ բոլորէն վաւերացուած եւ թելադրուած ուղին է: Մեր գրական քննադատութիւնն ալ, 25 տարի առաջ, իր ճաշակով զիկ-զակ կ'ընթանար: Այդ թուականներէն յետոյ, եթէ հաշուի առնենք Գ. Մխիթարեանի, Յ. Օշականի գրականութեան դատողութիւնները, պիտի տեսնենք որ աստիճանաբար զարգացած են դէպի հայեցի գրականութիւնը եւ այժմ կարելի է ըսել թէ հաստատօրէն կանգնած են այդ ճանապարհին վրայ՝ այս ու այն արժէքաւորումը ընելու համար:

Եթէ կարելի ըլլայ հոգեկան մշակումը բարձրացնել հայ նորահաս զանգուածներուն, վստահօրէն կարելի է ըսել թէ գաղթաշխարհի գրականութիւնը նոր ծաղկում մը պիտի ունենայ գալիք 25ամեակին:

Կաղանդի պատմութիւն

Բ.

Կարապները իրենց ձիւնի պէս ճերմակ թաւիշէ թեւերը կը տարածէին անոր վրայ, անոր մերկ մարմինը պաշտպանելու համար, ձմեռները սառնամանիքէն իսկ ամառները արեւի ճառագայթներէն: Կը հասկնար անոնց լեզուէն: Նազանքներ կ'ընէին անոնք իրենց երկար պարանոցը քսելով անոր ուսերուն ու սրունքներուն եւ շուրջ — պար կը բռնէին բոլորտիքը՝ կռկռոցներ արձակելով:

Երբ եօթը տարեկան եղաւ, Ապոլոնի պէս հասունացած էր ան: Կոնքերը լայնցած ու կուրծքերը գմբէթներ էին: Հոլանի մարմինը կարապի գոյն իսկ աչքերը իրենց գոյնը լիճերու կապոյտէն էին առած:

Հայրը տեսաւ անոր մարմինին զարգացումն ու փոփոխութիւնը: Աւազներու մէջէն հաւաքեց ծմակներ(**) ու ոստրէի մաշած կճեպներ, ծակեց զանոնք եւ ուլի մաշած թելերով իրարու կապելով շինեց զրահ մը ու անով ծածկեց աղջկան մէջքն ու կուրծքերը եւ իր ձեռքով յանձնեց զայն լճի ալիքներուն ու կարապներու խումբին:

Քանի մը ամիս վերջ պարեգօտն ու կուրծքի զրահը սկսան տանջել զինքը: Բողոքեց հօրը: Հայրը քակեց կապերը ու մռայլ մտածում մը պաշարեց զինքը, համոզուեցաւ որ աղջիկը պիտի արգասաւորէր: Ու տարաւ փակեց զայն հիւղակին մէջ:

Քանի մը օր վերջ, յղութեան բոլոր նշանները կային աղջկան վրայ: Վրդովուեցաւ, կատաղութեան մատնուեցաւ, կապեց անոր ձեռքերը գանակոծեց, ստիպեց որ խոստովանի այս արտակարգ երեւոյթին պատճառը: Բայց անմեղ ու մանկունակ աղջիկը կարապներէն զատ մարդ տեսած չէր: Հայրը դրաւ զայն նաւակի մը մէջ, ոտքին կապեց ծանր քարեր ու տարաւ գիշերով ափերէն շատ հեռու լիճին ամէնէն խորունկ տեղը ու նետեց զայն ջուրերուն մէջ:

(**) Ծմակ —Խխունջի կամ ոստրէի կճեպներէն շինուած զարդեղէն:

Վերադարձաւ խրճիթ կրակի տուաւ զայն, նետահար ըրաւ այծեամը, անյայտացաւ:

Կարապները աղջկան օգնութեան փութացին սուզուեցան լիճին յատակը ու զայն իրենց թեւերուն վրայ առած բարձրացուցին ջուրերուն վրայ: Յետոյ լողալով հասան լիճին արեւելքի ափը: Արդէն արեւը ծագած էր: Հոն թողուցին զայն, մէկ մինակը ու հեռացան:

Լիճին այս ափէն քանի մը քայլ հեռու, պզտիկ բարձունքի մը վրայ դդումի տունկ մը բուսած ու աճած էր ծածկելով արտավար մը գետին. անոր արմատները հասած էին մինչեւ լիճին ջուրերը, իսկ տերեւները ամպ հովանիներու պէս բարձրացած էին երկինքն ի վեր եւ անոնց շուքին տակ կարելի էր տասնեակ մը գառնուկ կամ հարիւրներով բադեր պատսպարել:

Յունիս ամիսն էր ու դդմենին ծաղկած էր. անոր կրակի գոյն թերթիկները խոշոր սկիհներու պէս իրենց շրթները բացած էին՝ առաւօտեան շաղին եւ իրիկուան ցօղին դէմ: Կարելի էր տղայ մը մկրտել անոնց վրայ:

Խոշտանգուած մարմինով աղջիկը յոգնաբեկ ինկաւ տերեւի մը շուքին տակ ու քնացաւ: Կէսօրուան մօտ, արթնցաւ երկունքի ցաւերով: Քանի մը ժամ վերջ ծնած էր ճերմակ, ճերմակ աղջիկ մը, փայլուն կաթնաթոյր անդուսէ մորթով, կարմիր շրթունքներով ու կարապի կանանչ աչքերով:

Ծոյեց զայն ու կրկին քնացաւ:

Առտուն, երբ արթնցաւ, զգաց որ անօթի էր: Կաթ տուաւ երախային, լուաց զայն ծաղիկի մը բաժակին մէջ հաւաքուած շաղով ու պառկեցուց անոր գիրկը: Յետոյ թափառեցաւ հեռաւոր անտառին մէջ՝ ճարելու համար քիչ մը ուտելիք: Հոն գտաւ հօնի ծառեր հարսի պէս քօղուած՝ կարմիր պտուղներով, թթենիներ՝ իրենց ճիւղերէն կախուած հասուն թութերով, մաքիներու ծիծերու պտուկներուն պէս բեղմնաւոր, մեղրահամ ասիչով: Հաւաքեց մացառներու գիրկէն քիչ մը թրթնջուկ ու կոտեմ: Կերաւ, կշտացաւ ու մաս մըն ալ առած գրկին մէջ, ուղղուեցաւ դդումի տունկին կողմը:

Երբ հասաւ հոն, կէս օր էր: Դդմենին արեւի ճառագայթներուն տակ ծերացեր էր, եւ իր՝ նիզակներու պէս դէպի երկինք երկարող ձողուններուն վրայ վրան լարած տերեւները՝ թուլցեր ու խմորի պէս կակուղցեր, ճմռթկուեր էին, ծաղիկներուն թերթերը իրենց բաժակներուն մէջ գալարուելով պրկուեր, կծկուեր էին, իսկ երախան անյայտացած էր:

Վազեց ձողունէ ձողուն, ծաղիկէ ծաղիկ տերեւէ տերեւ ու եղաւ մայր: Ճմլուեցաւ սիրտը, կսկծաց ու առաջին տառապանքին մայրական արցունքը ցայտեց իր աչքերէն: Ողբ ըրաւ ու լացաւ ճուաց խելագարի մը պէս ու ժամերով խօլական վազուըռտուքէ ու փնտռտուքէ մը վերջ մարող հրթիռի պէս ինկաւ թուփին մէջ՝ անշնչացած:

Հարաւի քամին կը մռնչէր, լիճը ալեկոծ էր, ու անոր փրփուրներու մէջէն կը լսուէր կարապներուն կռկռոցը: Անոնք կը թեւածէին կոհակներուն վրայ, կը խորասուզուէին ալիքներուն մէջ ու յետոյ, մարմին մը իրենց ուսերուն վրայ, հասան լճափը: Միամիտ ու բարի թռչուններ նետահար այծեամը բերած էին հոն, կշտացնելու համար աղջնակը երբ ողբերգութիւնը հասած էր իր լրումին: Հաւաքուեցան մեռելին շուրջը, շոյեցին անոր մարմինը իրենց գլխով ու վիզերով, իրենց թեւերով հովահարեցին անոր դէմքը, կըռկռացին, իրենց ոտքերուն ծայրին վրայ կանգնած, սուգի դրօշակի պէս բացին իրենց թեւերը, ու անոր ծայրը նետի պէս աւազներուն մէջ խրելով՝ շուրջ – պար բռնեցին: Դարձան մորթուած հովի պէս ու իրենց կոկորդէն լսուեցաւ էն սրտաճմլիկ ողբը, կարապին երգը, ու իրիկուան դէմ պաղած մարմինը իրենց ուսերուն վրայ առած կրկին սուզուեցան ալիքներուն մէջ: Ու այդ օրէն սկսեալ հրաժարեցան իրենց սիրած լիճէն ու գացին օտար երկիրներ ալ չվերադարձան:

Անդին, ալիքները ողողեցին ձկնորսին բոլոնկած խրճիթը, այգիներն ու արտերը ու ճահիճի վերածեցին աղջկան ոտք դրած բոլոր մասերը: Ու մինչեւ այսօր ան մնաց ցեխէ աւազանի մը պէս: Որուն ջուրը նեխած է ու մժեղները կ'եռան հոն ու մահ կը սփռեն մօտակայ բնակչութեան ու գեղերուն վրայ:

×

Սեպտեմբերի վերջերն էր: Օրուան իշխանին քսան տարեկան տղան իր հետեւորդներով ճամբայ ելած էր ցամաքէն, լիճին շրջանը ընելու համար: Երբ ան հասաւ արեւելքի ափերը ան հանդիպեցաւ առասպելական տառապութեան, յորդառատ բերքի ու բարիքի: Ապշեցաւ երբ մեզի ծանօթ դդմենին տեսաւ, անոր տիրակալած ու ծածկած գետնին վրայ կային հարիւրներով դդումներ: Բայց մէկը անոնցմէ տաճարի գմբեթի պէս ծածկեր էր հողը: Անոր կեղեւը քարտէսի նման գծուած էր, ու ոստայնէն խէժի պէս կակուղ մեղրամոմ հիւթ մը կը պաղէր, որուն հոտէն լճին օձերը գինովցած, հաշիշամոլ տէվրիշներու պէս իրենց գլուխը տնկած, իրենց բերանը բաց, իրենց լեզուն կը փարատէին ու կը սուլէին:

Գ. ԶԱՔՐԵԱՆ

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ՀՆԴԿԱՍՏԱՆ.— Կան յուսատու եւ սրտապնդիչ կէտեր, որոնք խօսիլ կու տան թէ դեռ Հնդկահայերու վրայէն անկեղծ հայրենասիրութեան ոգին անցած չէ, չէ մեռած եւ պիտի չմեռնի: Ճշմարիտ հայրենասէրներու շառաւիղները դաստիարակուած ըլլալով նահապետական միջավայրի ազնուութեամբ ու սրբութեամբ, շատեր իրենց էութեամբ փարած են ազգային գործերուն: Գաղութը կը վայելէ կատարեալ խաղաղութիւն: Թերեւս ոչ մէկ ատեն Հնդկահայերը ցոյց չեն տուած այնքան իրաւունք եւ գուրգուրալից վերաբերմունք դէպի ազգային մշակոյթը, որքան հիմա: Նոյնիսկ այն անհատները որոնք իրենց կրթութիւնը ստացած են օտար դպրոցներուն մէջ, հիմա խորին համոզումով ազգային եւ հայրենիքի կեանքով կ'ապրին: Գաղութի նշանաբանն է հաւատարմօրէն կատարել քաղաքացիական բոլոր պարտականութիւնները, միահամուռ ուժերով զարկ տալ ազգապահպանման գաղափարին եւ կարելի եղածին չափ մատաղ սերունդին տալ հայեցի կրթութիւն: Կալկաթայի եկեղեցիի եւ դպրոցներու վարիչ մարմինները արժանի են յարգանքի եւ շնորհակալութեան իրենց անխոնջ աշխատանքներուն համար: Հայրենիքիբուն կարօտով ու հաւատքով ամէն մարդ լծուած է աշխատանքի: Եթէ այսօր Հնդկաստանի հիւրընկալ երկրին մէջ կ'ապրինք իբրեւ Հայ ու հոգիով միացած ենք, այդ կը պարտինք մեր ազգային եւ առաքելական եկեղեցիին: Եթէ այցելէք Հնդկաստանի այն կարեւոր քաղաքները ուր Հայերը բնակութիւն են հաստատած, անկասկած պիտի տեսնէք հայ եկեղեցիներու երկնասլաց գմբէթները որոնք հայ ցեղին անմահութեան խորհրդանիշը կը կազմեն:

Գաղութին հոգեւոր պարտականութիւնը կը կատարեն պարսկահայ վիճակաւոր քահանաները: Կալկաթայի ներկայ հոգեւոր հովիւներն են Համբարձում աւագ քահանայ Վարդանեան եւ Վարդան աւագ քհնյ. Վարդանեան, որոնք տարիներէ ի վեր անդամները եղած են Պարսկա-Հնդկաստանի Թեմի Կրօնական Խորհուրդին: —

Պարսկահայ մատաղ սերունդը պիտի չմոռնայ Տէր Գարեգին Կիրակոսեանի գրական եւ լեզուական թանկագին ծառայութիւնները: Պոմպէյի մէջ կը պաշտօնավարէ վերջերս ձեռնադրուած Տէր Արիստակէս Միրզայեան: Մադրասի եւ Դաքքայի վիճակաւոր քահանաներն են Տէր Գրիգոր Հախվերտեան եւ Տէր Բագարատ Դաւթեան: Ընդհանուր առմամբ Հնդկահայ գաղութի հոգեւոր կեանքը մխիթարական է:

Պիրմանիստանի Հայերը պատերազմի նախօրեակին կրցան անցնիլ Հնդկաստան: Ռանգունի ազգային եկեղեցին եւ բազմաթիւ ազգային հաստատութիւններ պատերազմի պատճառով ամլութեան դատապարտուեցան:

Անուրանալի է այն ծառայութիւնը զոր մատուցած է Կալկաթայի Հայոց Մարդասիրական Ճեմարանը, մտաւոր վառարանը: Քանի սերունդներ են այդ սրբավայրին մէջ բարձր ու վսեմ իտէալներով եւ ապագային իբրեւ ազատութեան ջահակիրներ ազգային հոգին հրահրել: Որո՞ւն ծանօթ չէ Իսրայէլ Օրին, կամ Յովսէփ Էմինը որոնք Հայաստանի ազատութեան եւ անկախութեան գաղափարի առաջին ռահվիրաները եղան:

Հայ Մարդասիրական Ճեմարանը թէեւ նիւթապէս եւ իրաւապէս բոլորովին անկախ է եւ կրնայ ուեւէ ատեն գործադրել զուտ ազգային ծրագիր, բայց որպէսզի հայ ուսանողը ազատ մուտք ու դիւրութիւն ունենայ պետական բարձրագոյն վարժարաններ եւ համալսարաններ մտնելու, կառավարական ծրագիրն է որդեգրուած: Ճեմարանը բաղկացած է տասը դասարաններէ: Դասաւանդութիւնը աւելի շատ անգլերէն լեզուով է քան հայերէնով: Բայց դասերէն դուրս, բոլոր ուսանողները կը խօսին Արեւելահայ գրական մաքուր լեզուն:

Ճեմարանի ուսանողներն են որոնք գաղութին հայկական գոյն ու փայլ կու տան: Ազգային տօները ամէն տարի կը տօնուին մեծ շուքով, ինչպէս Վարդանանց սրբազան տօնը:

Պատերազմի պատճառով ուսանողներու թիւր զգալիօրէն պակսած է որովհետեւ Նոր Ջուղան կամ Պարսկաստանը անցեալի պէս չեն կրնար աշակերտներ ղրկել Կալկաթա:

Ուսուցչական կազմը բաղկացած է ութը հայ, չորս օտար ուսուցիչներէ: Ներկայիս տնօրէնն է Պ. Ներսէս Յակոբեան որ Աստուածաբանութեան դասընթացքը աւարտած է Անգլիա: Անոր միակ ցանկութիւնն է պատրաստել սերունդ մը որուն ապրած կեանքը եւ գաղափարները չի խաչաձեւեն Աւետարանի ուղիղ վարդապետութեան հետ:

Անցեալ տարի Ճեմարանը ունեցաւ փառաւոր յաղթանակ մը, որուն նմանը տեղի ունեցած չէ իր դարաւոր պատմութեան մէջ. Ճեմարանի քըսան աշակերտներէն միայն մէկը չյաջողեցաւ պետական վերջին քննութեան մէջ: Տեղական թերթերը մեծ գովեստով խօսեցան Ճեմարանի մասին:

Ճեմարանը ոչ միայն կու տայ ուսանողին մտաւոր լոյս եւ բարձր նկարագիր, այլ եւ առողջ մարմին: Հայ պրինքը Կալկաթայի մէջ ծանօթ են իբրեւ չորրորդ խումբ: Տարիներէ ի վեր եւրոպական վարժարաններու տարեկան մրցումներու մէջ առաջնակարգ դիրք մը գրաւեն:

Կալկաթայի մէջ Հայ Մարդասիրական Ճեմարանէն զատ կայ նաեւ «Դաւթեան Օրիորդաց վարժարանը որուն վերապահած էր նոր դարագլուխ մը բանալ Հնդկահայ պատմութեան մէջ:

Բայց հարց կու տայ յօդուածագիրը թէ որքան ատեն կարելի պիտի ըլլայ շարունակել իբրեւ կենտրոնակ տարր ապրիլ արտասահմանի մէջ, որովհետեւ վտանգը ահաւոր է: Միայն այն ատեն մեր գոյութիւնը կրնայ կանգուն մնալ երբ վեհափառ Մասիսի հովանիին տակ կը համախմբուինք եւ միահամուռ ուժերով կը լծուինք Հայաստանի շինարար աշխատանքին:

(Ալիք)

1947ի կարեւոր թուականներ

ՅՈՒՆՈՒԱՐ 1.— Փարիզի անթէնին վրայ կը տրուի հայկական յայտագիր մը:
7.— Զօրավար Մարշըլ Ամերիկայի արտաքին նախարար կը նշանակուի:
9.— Փարիզի թերթերը գործադուլ կը հռչակեն:
14.— Պ. Վէնսան Օրիոլ Ազգ. Ժողովի նախագահ կ'ընտրուի:
14.— Արտաքին փոխ-նախարարներու խորհրդաժողովը կը բացուի Լոնտոնի մէջ:
16.— Պ. Վէնսան Օրիոլ Դ. Հանրապետութեան նախագահ կ'ընտրուի:
17.— Պ. Փօլ Ռամատիէ նոր վարչապետ:
19.— Խորհրդարանական ընտրութիւններ Լեհաստանի մէջ:
21.— Պ. Էտուար Էրիօ Ազգ. Ժողովի նախագահ:
28.— Սուրիա կը պահանջէ Ալեքսանտրէթը եւ Կիլիկիան:
28.— Պ. Հինայէկեան գրգռիչ ճառ մը կը խօսի Վալանսի մէջ:
ՓԵՏՐՈՒԱՐ, 1.— Չըրչիլ կ'առաջարկէ հրաժարիլ Պաղեստինի հոգատարութենէն:
2.— Իտալիոյ վարչապետ կը նշանակուի Պ. Կասփերի:
10.— Փարիզի մէջ կը ստորագրուին Իտալիոյ, Հունգարիոյ, Պուլկարիոյ, Ռումանիոյ եւ Ֆինլանտայի հաշտութեան դաշնագիրները:
14.— Անգլիա կ'որոշէ Պաղեստինի խնդիրը Ապահովութեան Խորհուրդին յղել:
17.— Ընտրութիւններ Ռուսիոյ մէջ, կը յաղթէ համայնավար կուսակցութիւնը:
28.— Անգլիա կը յանձնարարէ որ Ամերիկա օգնէ Յունաստանին:
ՄԱՐՏ, 3.— Եգիպտոս կ'որոշէ անգլեւեգիպտական դաշնագրին վերաքննութեան վէճը Ապահովութեան Խորհուրդին տանիլ:
3.— Փարիզի մէջ կը մեռնի նկարիչ Սարգիս Խաչատրեան:
4.— Տիւնքէրքի մէջ կը ստորագրուի անգլեւ-ֆրանսական դաշնագիրը:
4.— Ներգաղթի կեդր. կոմիտէն կը յայտարարէ որ 1947ին 7000 Ֆրանսահայեր Հայաստան պիտի փոխադրուին:
10.— Ողբ. Ա. Խատիսեանի մահուան երկրորդ տարելիցը:
10.— Մոսկուայի մէջ կը բացուի Չորս արտաքին նախարարներու խորհրդաժողովը:
12.— Նախագահ Թրումըն կ'առաջարկէ 400 միլիոն տոլար յատկացնել Թուրքիոյ եւ Յունաստանի:
19.— Սփաք Պելճիքայի վարչապետ կը նշանակուի:
19.— Մահ նկարիչ Էտկար Շահինի:
21.— Կապոյտ Խաչը 100.000 ֆրանք կը տրամադրէ ներգաղթի հանգանակութեան:
31.— Մահ Աւ. Թերզիպաշեանի:
ԱՊՐԻԼ, 2.— «Յառաջ»ի 5000րդ թիւը լոյս կը տեսնէ:
2.— Մահ Յունաստանի Եօրկիոս Բ. Թագաւորի:
2.— Աթէնքի խորհդ. դեսպանը կը մեկնի:
3.— Երեւանէն կը հաղորդուի որ այս տարի ներգաղթ պիտի չկատարուի Ռումանիայէն եւ Պուլկարիայէն:
7.— Մահ Ամերիկացի Հէնրի Ֆորտի:
18.— Մոսկուայի մէջ կը մեռնի Արամ Զարըդ:
20.— Մահ Տանըմարքայի Թագաւորին:
22. Ամերիկեան խորհրդարանը կ'ընդունի Թուրքիոյ եւ Յունաստանի օգնութիւն տալու առաջարկը:
25.— Մոսկուայի խորհրդաժողովը կը փակուի:
ՄԱՅԻՍ, 4.— Մարսէյլի մէջ տեղի կ'ունենան գաւառական ժողովի ընտրութիւնները:
18.— Իրանի կառավարութիւնը կը փակէ ռուսական սահմանագլուխը:
21.— Ամերիկեան խորհրդարանը կը քուէարկէ կարօտեալ երկիրներուն 350 միլիոն տոլար յատկացնելու օրինագիծը:
24.— Փարիզի մէջ կը կատարուի Յ. Օշականի յոբելինական հանդէսը:
31.— Փարիզի մէջ կը տօնուի «Մայիս 28»ը:
ՅՈՒՆԻՍ, 3.— Մահ Զաւէն պատրիարքի:
4.— Մարշըլ, Հարվըրտի համալսարանին մէջ կ'առաջարկէ օգնել Եւրոպայի ազգերուն:
10.— Զալուքի, լեհական հանրապետութեան նախագահ կ'ընտրուի:
27.— Փարիզի մէջ կը գումարուի Անգլիոյ, Ֆրանսայի եւ Ռուսիոյ արտաքին նախարարներուն ժողովը:
29.— Փարիզի մէջ կը տօնուի Ա. Ահարոնեանի ծննդեան 80ամեակը:
(Շարունակելի)

Գրական սխալի մը առիթով

ԾԱՆՕԹ.— Գրագէտ Պ. Զարեհ Գազազեան հրատարակութեան խնդրանքով մեզի ղրկած է հետեւեալ նամակը զոր ան ղրկած է Երեւան, Սողոմոն Տարօնեցիին.—

Վերջերս առիթը ունեցայ թղթատելու ձեր հսկողութեան տակ եւ խմբագրութեամբ լոյս տեսած Դանիէլ Վարուժանի «Երկեր»ը հաւաքածոն:

«Արձակ էջեր»ու մասը որ կը սկսի «Բմածին Պատկեր»ներու երկու գրութիւններով, ինծի պատճառեց զարմացում եւ ապշութիւն:

Այդ երկու արձակները, ինչպէս նաեւ «Վենետիկէն Աթէնք» գրութիւնը,— թողունք քերթուածները,— դուք հաւաքեցիք, Զմիւռնիա, իմ կողմէ հիմնուած ու խմբագրուած «Հայ Գրականութիւն» ամսաթերթին, 1911՝ Օգոստ.ի եւ 1913՝ Ապրիլի ու Մայիսի թիւերէն:

Զարմացայ, որովհետեւ, «Հայ Գրականութիւն» անունը յիշուած չէ գրքին որեւէ մէկ էջին վրայ իբրեւ աղբիւր ձեր ընդօրինակութեանց:

Ցաւալի է որ, Սփիւռքի այս ամէնէն տգեղ սովորութիւնը, ձեր կողմերն ալ հասած է:

Գրական հանդէսները, ժողովուրդի մը մշակութային հարստութեան թանկագին մէկ մասը կը կազմեն: Յաճախ շատ աւելի գուրգուրանքի եւ նկատառութեան արժանի են անոնք, քան շատ մը, ստեղծագործական պիտակով հրատարակուած անհատական գործերը:

Անոնք ապագայ պրպտողներու համար, ո՛չ միայն գրական շրջաններու էութիւնը եւ անոնց պատմութիւնը կը ցոլացնեն, այլ կը մնան հարազատ պատկերը շրջանի մը, ուր թեւ ու թռիչք առած են, ցեղին լաւագոյն տաղանդները, հոն դրոշմելով իրենց առաջին քայլերուն կենսունակութիւնը:

Անոնք, իրենց էջերուն մէջ, անկեղծ հաղորդականութեամբ մը խմբուած գրողներուն հաւատքին ու բոցին մշտանջենական նարօտներն են, որ գրական շրջանները իրարու կը կապեն, ածուներու նման՝ իրենց ծոցին մէջ պահելով իւրաքանչիւր ծաղիկին բոյրն ու թոյրը՝ յաւերժօրէն կենդանի:

Ես չեմ գիտեր, ուրիշ որեւէ միջոց, որ այս հաւաքական կենսունակութեան ոգին, կարենայ աւելի յաջող կերպով փոխարինել:

Ուրեմն, ոչ մէկը իրաւունք ունի, գրական որեւէ թերթէ մը, յիշատակուելու այս արդար պահանջը կապտելու ու ուրանալու:

«Բմածին Պատկերներ» վերնագրով արձակ երկու գրութիւնները Դանիէլ Վարուժանի գրչին չեն պատկանիր:

Անոնց հեղինակն է, Հրանդ Մամուրեանը, որ այն ատեն, իբրեւ կեղծանուն կը ստորագրէր «Վարուժան», թէ «Արեւելեան Մամուլի» «Մտածին Պատկեր»ներու շարքը եւ թէ «Հայ Գրականութեան» մէջ, «Բմածին Պատկերներ»ու երկու արձակները:

Բախտաւոր դիպուած մըն է որ, Արեւելեան Մամուլի մէջ լոյս տեսած ու «Վարուժան» ստորագրուած արձակներն ալ չմտան ձեր այդ հաւաքածոյին մէջ:

Մեր նահատակ բայց անմահ բանաստեղծը, իր ամէնէն մտերիմ նամակներն իսկ վերջացուցած է, «Դանիէլ Վարուժան» ստորագրութեամբ, եւ ոչ թէ, լոկ Վարուժան անունը գործածելով, որքան որ ես տեղեակ եմ:

Արդէն վերլուծում մը բաւական է ցուցնելու թէ պարունակութեամբ, ոգիով եւ ոճով, այդ երկու գրուածքները, մեր հանճարեղ բանաստեղծին ստեղծագործութեանց հետ ոչ մէկ խնամութիւն ունին:

Այս տեսակ սխալ մը գործելու արդարացում չկայ, քանի որ «Հայ Գրականութեան» մէջ, առաջին յօդուածը հրատարակելու առիթով, գրութեան տակը, խմբագրութեան կողմէ աստղանիշով մը, հետեւեալ տողերը աւելցուած էին, — «Արեւելեան մամուլի» «Մտածին Պատկերներ»ու շարքը ստորագրող համակրելի գրիչը իր աշխատակցութիւնը կը բերէ այս թիւով, բան մը, որ կը յուսանք հաճոյքով պիտի ողջունուի մեր յարգելի ընթերցողներէն»:

Բարեբախտութիւն մըն է որ ողջ եմ, այս տխալին՝ ձեր ու գրասէր հանրութեան ուշադրու-

Թիւնը հրաւիրելու եւ այսպէս զայն յաւերժացնելու վտանգէն ազատելու համար :

Սակայն եթէ աղբիւրը յիշած ըլլայիք, անտարակոյս, ներկայ կամ աւազդայ պրպտումներու միջոցին, այս սխալը ուրիշներու աչքէն պիտի չսպրդէր, եթէ ուշադրութենէս վրիպած ըլլար իսկ :

Այս տողերը գրելով, ոչ մէկ նպատակ ունիմ ձեր աշխատանքին արժէքը, ու անոր հանդէպ ձեր նուիրումը նսեմացնելու :

Ընդհակառակը, անկեղծ հիացումս եւ շնորհաւորութիւններս կը բերեմ ձեզի, սպասելով որ Արեւմտահայ բանաստեղծութեան ուրիշ տաղանդներ ալ զան հարստացնել ձեր այդ շարքը, եւ այսպէս, ամբողջացնել մեր նորածին երկրին գրականութիւնը՝ իր ցեղին լաւագոյն ստեղծագործութիւններով : ԶԱՐԵՀ ԳԱԶԱԶԵԱՆ

★

ՎՐԻՊԱԿ.— «Յառաջ»ի անցեալ կիրակի օրուան թիւին մէջ հրատարակուած Պ. Զարեհ Գազազեանի քերթուածին խորագիրը պէտք է ըլլայ «Արտի մը առջեւ» :

Նոյն թիւին մէջ, Պ. Ա. Փափազեանի յօդուածին առաջին սիւնակին վարէն 18րդ տողը կարդալ — «կը հնչէ դարձեալ ինչ որ սրտէն կը բխի, սակայն» : Իսկ երկրորդ սիւնակին վերէն 8րդ տողը «կը ջնջուի» բառը կարդալ «կը չնչուի» :

ԺԱՄ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՐԻՕ ՏԸ ԺԱՆԵՐՈՅԷՆ կը տեղեկացնեն թէ Մոսկուայի պրազիլեան նախորդ դեսպանը Մարիօ Պրանտաօ որ Մոսկուա գտնուած է 18 ամիս, յայտարարած է երեքշաբթի օր թէ մարաջախտ Ստալին աջ կողմէն կաթուածահար եղած է եւ անթացուպերով կը քալէ : Դեսպանը բսած է որ Ստալին ծանր հիւանդ է եւ իրեն պիտի յաջորդէ Մոլոթով :

ՕԴԱՆԱՒԱՅԻՆ ահռելի արկած մը պատահեցաւ երեքշաբթի իրիկուն երբ Պրիւքսէլէն հանող օդանաւը Պուրժէի օդակայանը կրակ առաւ երբ հազիւ վար իջած էր : Տասնըչորս ճամբորդներ ածխացան, հինգ հոգի ծանրապէս վիրաւորուած են :

ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ երկաթուղիներու տոմսակներու հետեւեալ յաւելումները կրած են յունուար 6էն սկսեալ.— Առաջին կարգ — քիլոմեթրը 4.95, Բ. կարգ — 3.21 Ապրանքներու փոխադրութեան սակացոյցը աւելցած է հարիւրին 35 :

ԱՐԱԲ ղեկավար Ապտ էլ Քէրիմ անցեալները դիմում կատարած էր Ֆրանսական կառավարութեան մօտ խնդրելով որ բանակցութիւններ տեղի ունենան «Հիւսիս - արեւմտեան Ափրիկէի ազատագրութեան» հարցը քննելու համար : Արտաքին նախարարութեան պաշտօնատունէն կը հաղորդուի թէ կառավարութիւնը ընթացք պիտի չտայ այդ առաջարկին : Ապտ էլ Քէրիմ կը պահանջէ Մարոքի եւ Թունուզի անկախութիւնը :

ՊՈՒՔՐԷՇԷՆ կը տեղեկացնեն թէ ռումանական կառավարութիւնը «բնակարանային արդելափակման» դատապարտած է նախկին արտաքին նախարարը, Թաթարէսքու : Վերջերս ցկեանս բանտարկութեան դատապարտուած նախկին վարչապետ Մանիու ծանրապէս հիւանդացած է, 75 տարեկան է :

ՊԱՂԵՍՏԻՆԻ բրիտանական իշխանութիւնները երեքշաբթի օր յայտարարեցին թէ անհիմն է հրէական Հականա կազմակերպութեան այն ամբաստանութիւնը թէ Երուսաղէմի Սէմիրամիս պանդոկը արաբական զինարան մըն էր եւ խստորէն դատապարտեցին երկուշաբթի օրուան ոճրագործութիւնը : Հրեաները, սակայն, տակաւին կը պնդեն որ իրենք փաստացի տեղեկութիւններ ստացած են թէ պանդոկէն կը հայթայթուէր մերձակայ արաբական գիւղերու ռազմամթերքը :

Բրիտանական ոստիկանութիւնը զրահապատ բեռնակառքերով ուտեստեղէն կը փոխադրէ Երուսաղէմի մէջ Արաբներէն պաշարուած 1500 Հրեաներուն : Ծանօթ հրեայ ղեկավար մը երեքշաբթի օր Թէլ Ավիվէն Ամերիկա մեկնեցաւ դրամական օգնութիւն խնդրելու համար : Միջազգային ուժի մը պէտք ունինք բաժանման ծրագրին գործադրութեան համար, բսաւ ան, եթէ մենք առանձին պիտի յաջողցնենք այդ ծրագիրը, պատրաստ ենք պայմանաւ որ մեզի օգնութիւն տրուի :

ԲՐԻՏԱՆԱԿԱՆ կառավարութիւնը ներկայիս կ'ուսումնասիրէ զօրավար Մոնթկոմըրիի կողմէ ներկայացուած տեղեկագիր մը որ կարգ մը յանձնարարութիւններ կ'ընէ Միջին Արեւելքի բրիտանական շրջաններու ապահովութեան մասին : Պաղեստինի պարպումէն ետք անհրաժեշտ պիտի ըլլայ ռազմագիտական նոր խարիսխներ հաստատել Իրաքի, Անդր Յորդանանի, Կիպրոսի, Լիբիոյ կամ Ցրենայկանի մէջ՝ Սուէզի պաշտպանութեան համար : Քաղաքական շրջանակներուն մէջ դիտել կը տրուի որ Իրաքի վարչապետին այցելութիւնը Լոնտոնի կառավարութեան նպատակ ունի քննելու համար այս շատ կենսական խնդիրը :

Տարեկան շքեղ ցերեկոյթ պարահանդէս

Փարիզի Հայ Տիկնանց Միութեան Կարմիր Խաչի եւ Աղքատախնամի տարեկան ցերեկոյթ պարահանդէսը տեղի պիտի ունենայ 8 Փետր. կիրակի օր ժամը 15էն մինչեւ կէս գիշեր, Hôtel Lutétiaի շքեղ սրահներուն մէջ, 43 Bld. Raspail, Paris:

Ցերեկոյթ պարահանդէս

Կազմակերպուած Փորթ տ'Իթալիի Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղին կողմէ : Կիրակի 18 Յունուար կէսօրէ վերջ ժամը 15էն 23 : Պէտ Տուշի սրահը, Rue Jules Ferry. Petit Ivry, մէթրօ Porte de Choisy :

Գեղարուեստական ճոխ բաժին.— Պիտի ներկայացուի ՀԱՐՍԸ եւ զաւեշտ մը, Սէվրանի Ֆ. Կ. Խաչի թատերախումբին կողմէ :

Եւրոպական պարերը կը սկսին ժամը 6ին, ղեկավարութեամբ Պ. Սոսեանի նուագախումբին : Ճոխ պիւֆէ դիմադրելի գիներով :

Մուտքը 75 ֆրանք :

ՓԵՏՐՈՒԱՐ 1ԻՆ ՅԵՏԱՁԳՈՒԱԾ Է Փարիզի Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի մասնաճիւղին թէյասեղանը որ նախապէս տեղի պիտի ունենար յառաջիկայ կիրակի :

Ֆր. Կ. ԽԱՉԻ Փարիզի մասնաճիւղին ընդհ. ժողովը Ուրբաթ 9 Յունուար, ժամը 4ին Սոսիէթէ Սավանթի մէջ : Կարեւոր օրակարգ : Բոլոր ընկերուհիներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է :

ՏՕՆԱԾԱՌ - ԽՆՋՈՅՔ - ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Կրընոպլի Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղին կողմէ, 11 Յունուար Կիրակի ժամը 15էն կէս գիշեր, Salle Armenonvilleի մէջ (Exposition կեդրոնը) :

Խնամուած յայտագիր եւրոպական պարերով, ընտիր խմիչք եւ ուտելիք :

Կաղանդ Պապան պիտի բաժնէ նուէրներ : Կը հրաւիրուին գաղութի բոլոր երախաները անխտիր :

«ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ« ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Վալանսի Ֆր. Հայ Կապոյտ Խաչի «Մանուկներու Օր»ուան հանդէս տօնածառը, տեղի պիտի ունենայ Յունուար 11ին, կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2.30ին ընկեր Յակոբ Կօշկակարեանի կառատան մէջ : Պիտի ըլլան երգեր, արտասանութիւններ, գեղջկական պարեր սանուհիներու կողմէ : Կը հրաւիրենք տեղւոյս հայութիւնը քաջալերելու համար մեր մանուկները :

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ, Մէզոն Ալֆորի, Շուազի լը Ռուայի եւ Վիթրիի Հայերը եկեղեցի կը հրաւիրուին յառաջիկայ Կիրակի, 11 յունուար, Ծննդեան պատարագին ներկայ գտնուելու համար :

ՊՈՒԼԿԱՐԻՈՅ Բազարճըք քաղաքէն, Տէր Զաքարեան քհնյ. Շիրինեան կը փնտռէ իր քրոջ տղան, Արզալանկէկցի Գէորգ Խաչերեան (Եղիաեան) ընտանեօք : Մարսիլլոյ եւ Լիոնի հայրենակիցներէն կը խնդրուի իմացնել թերթիս վարչութեան :

« ԳՈՅԱՄԱՐՏ » պատի օրացոյցներ ստացուած են եւ կը ծախուին Բալուեանի գրատան մէջ, 43 Rue Richer, Paris (9), ինչպէս նաեւ Նոր Սերունդի անդամներուն քով : Գինն է 100 Ֆրանք : Ծաւալը մեծ ըլլալով փոստով չի ղրկուիր : Անձամբ դիմել եւ ստանալ :

ԼԻՈՆԷՆ Տէր եւ Տիկին Մամուրեան իրենց երրորդ զաւկին ծննդեան առթիւ Ֆր. Կ. Խաչի Լիոնի մասնաճիւղին կը նուիրեն 500 (հինգ հարիւր) ֆրանք :

ՎԻՐԱԲՈՅԺ - ԱՏԱՄՆԱԲՈՅԺ
Պ. Ա. ԴԱՒԻԹԵԱՆ

Կը յայտարարէ Պօմօնաքնակ իր յարգելի յաճախորդներուն որ օգտուելով քաղաքին ելեկտրականութեան շաբաթական երկու օրուան դադարէն կ'ընդունի իր հիւանդները,

ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻ ԵՒ ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ

Իր անձնական բնակարանը 15 Bld. du Nord, La Rosière (Marseille) առտուան ժամը 9էն մինչեւ 5: Իսկ՝ ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ ՕՐԵՐԸ

քաղաքի իր դարմանատունը, 53 Cours Lieutaud : Կարօտ հիւանդները եւ երկսեռ ուսանողները ձրի :

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 Rue Dameme - 13e
Le Gérant : A. NERCESSIAN

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

Հ. Յ. Դ. ՄԱՐՍԷՅԼԻ Շրջ. Կոմիտէն ընկ. ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ հետեւեալ մարմինները.—

Զաւարեան ենթակոմիտէն, շաբաթ 10 Յունուար ժամը 8ին :

Ակնունի ենթակոմիտէն շաբաթ 10 Յունուար ժամը 8ին :

Քեռի խումբը շաբաթ 10 Յունուար ժամը 8ին :

Նիկոլ Թուման ենթակոմիտէն կիրակի 11 յունուար ժամը 3ին :

Արամ խումբը կիրակի 11 Յունուար ժամը 8.30ին :

Այս ժողովները տեղի կ'ունենան սովորական հաւաքատեղիները : Ներկայ պիտի ըլլայ Շրջ. կոմիտէի ներկայացուցիչը :

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Մարսէյլի Շրջ. վարչութիւնը կը հրաւիրէ Մարսէյլի եւ շրջանի բոլոր խումբերու վարչութիւնները ժողովի մը, որ տեղի կ'ունենայ 10 Յունուար 1948, «Bar Pigalle», շաբաթ իրիկուն ժամը 6.30ին, ներկայանալ գրաւոր զեկոյցով :

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Փարիզի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը, հինգշաբթի 8 Յունուար, ժամը 9ին, Sociétés Savantesի մէջ: Հայերէնի դաս 8էն 9 :

Հ. Յ. Դ. Ս. ԷԹԻԷՆԻ «Անտոք» ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերները յառաջիկայ շաբաթ 10 Յունուար երեկոյեան ժամը 8ին, սովորական հաւաքատեղին, 14 rue Brassard: Կարեւոր օրակարգ, բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է :

ԱՆԻԷՒԻ Հ. Յ. Դ. Արամ ենթակոմիտէն ընկերական ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս ուրբաթ ժամը 8.30ին, Պուա Քոլոմպի կայարանի դէմի սրճարանը : Պարտաւորիչ ներկայութիւն :

ԻՍԻ ԼԷ ՄՈՒԼԻՆՈՅԻ «Զաւարեան» կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս շաբաթ 10 Յունուար, ժամը 8.30ին, Խրիմեան սրահին մէջ. պարտաւորիչ ներկայութիւն :

ՓԱՐԻԶԻ «Եգիպտացի» կոմիտէին ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս շաբաթ իրիկուն ժամը ճիշդ 8.30ին ընկերվարականներու սրահը (9 rue Victor Massé): Պարտաւորիչ ներկայութիւն :

ՎԻԷՆԻ Հ. Յ. Դ. Կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերները, շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին, Հ. Օհանջանեան Ակումբը : Խիստ կարեւոր օրակարգ, բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է :

ՓԱՐԻԶԻ Հ. Ա. Դ. «Ռոստոմ» խումբի բացառիկ ժողովը, այս կիրակի ժամը 9.30ին, 57 rue des Couronnes, իջնել Métro Courronnes: Բացակայողները պատասխանատու են :

ԼԻՈՆԻ Հ. Յ. Դ. «Վարանդեան» կոմիտէն ընկերական ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս կիրակի 11 Յունուար, կէսօրէ վերջ ժամը 2ին, 78bis, rue Rabelais, պրոցին սրահը: Կարեւոր օրակարգ : Պարտաւորիչ ներկայութիւն : Ներկայանալ անդամատետրով

ԽԱՐԲԵՐԴԻ Համախմբերդցիական Միութեան Մարսէյլի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը այս կիրակի առաւօտ ժամը 9ին Հ. Ա. Ը. Մ. սրահը, 63 rue Longue des Capucines, Մարսէյլ : Կը խնդրուի բոլոր անդամներէն ներկայ գտնուիլ այս խիստ կարեւոր ժողովին :

Հ. Յ. Դ. ՍԷՆ ՇԱՄՈՆԻ կոմիտէին ընդհ. ժողովը տեղի կ'ունենայ 11 Յունուար, կիր. ժամը 2.30ին սովորական հաւաքավայրը : Կարեւոր օրակարգ, բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է :

Ֆ. Հ. Կ. ԽԱՉԻ Իսիի մասնաճիւղին ընդհ. ժողովը տեղի կ'ունենայ շաբաթ իրիկուն, 10 Յունուար, ժամը 8.30ին Խրիմեան դպրոցին մէջ, 2, Rue de la Défense: Բոլոր անդամուհիներուն ներկայութիւնը անհրաժեշտ է : Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ :

Հ. Յ. Դ. ԿՐԸՆՈՊԼԻ ենթակոմիտէին ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերները շաբաթ իրիկուն 10 Յունուար ժամը 8.30ին, սովորական հաւաքատեղին : Կարեւոր օրակարգ :

Պ. ԳՐԻԳՈՐ ՔԻՒՐՔՃԵԱՆ եւ զաւակը իրենց խորին շնորհակալութիւնը կը յայտնեն բոլոր անոնց որոնք անձամբ կամ նամակով ցաւակցութիւն յայտնեցին իրենց ողբացեալ կնոջ եւ մօր ՏԻԿԻՆ ԱՂԱՒՆԻ ՔԻՒՐՔՃԵԱՆի մահուան առթիւ :

ԸՆԿԵՐԱՀԱՄԱԿՐԱԿԱՆ ԽՆՋՈՅՔ

Կազմակերպուած Անիէռ Պուա Քոլոմպի Հ. Յ. Դ. Արամ ենթակոմիտէին կողմէ Նոր Տարւոյ եւ Ծնունդի առթիւ, տեղի կ'ունենայ յառաջիկայ շաբաթ, 10 Յունուար ժամը 9էն մինչեւ լոյս, Ընկերվարականներու սրահը 149bis, Ave. d'Argenteul, Asnières: Ճոխ պիւֆէ, գեղարուեստական յայտագիր :

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. Seine 376.286
Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13e)
Տար. 1200, 6ամս. 650, Արտ. 15 տոլ. կամ 3 անգլ.
Tél.: GOB. 15-70 — C.C.P. Paris 1678-63
Vendredi 9 Janvier 1948 Ուրբաթ 9 Յունուար

Ի. ՏԱՐԻ — 20e Année No 5235-Նոր շրջանի թիւ 844 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ Գին՝ 5 Ֆր.

Ինչ տուրքեր պիտի վճարէք

Պաշտօնաթերթը չորեքշաբթի օր հրատարակեց տուրքերու ինչպէս նաեւ ելմտացոյցին հաւասարակշռութեան համար քուէարկուած նոր օրէնագծին տրամադրութիւնները :

Ստորեւ կուտանք ցանկը այն տուրքերուն որոնք վճարելի են յունուար 1էն սկսեալ .—

Թոշակներ եւ օրավարձեր

Տուրքէ զերծ է տարեկան ընդհանուր եկամուտին առաջին 96.000 ֆրանքը : Տուրքի ենթակայ է վերոյիշեալ գումարը անցնող կոտորակը . սակը 15 առ հարիւր :

Ընտանեկան նպաստ

Առեւտրական, ճարտարարուեստական եւ երկրագործ . գործառնութիւններէ ինչպէս նաեւ թոշակներէ եւ օրավարձերէ գոյացած եկամուտներէն կը զեղչուին հետեւեալ գումարները . — 15 առ հարիւր երբ ընտանիքի մը մէջ կան երկու անչափահաս երախաներ (մինչեւ 16 տարեկան) . 45 առ հարիւր երրորդ երախային համար : Այս զեղչերուն գումարը պէտք չէ անցնի 4000 ֆրանքը առաջին պարագային եւ 12.000 ֆրանքը երկրորդ պարագային :

Միանուագ եկամուտ ունեցող առեւտրականներ .— Անոնք որոնց տարեկան եկամուտը նախապէս սահմանուած է .—

20 առ հարիւր մինչեւ 25.000 ֆրանք, 30 առ հարիւր մինչեւ 35.000 ֆրանք, 40 առ հարիւր մինչեւ 50.000 ֆրանք, 50 առ հարիւր մինչեւ 50 հազարէն վեր գումարներու համար :

Ազատ ասպարէզներու հետեւողներ

25 առ հարիւր, ընդհանուր գումարէն 10.000 ֆրանք զեղչուելէ ետք : Այս զեղչը մինչեւ 40.000 ֆրանքի կը բարձրանայ եթէ խնդրոյ առարկայ անձը հինգ տարիէն պակաս ժամանակէ մը ի վեր կը զբաղի իր ներկայ գործով եւ իր եկամուտին գումարը 200.000էն աւելի չէ :

Եկամտային տուրք

20 առ հարիւր 450.000էն մինչեւ 1 միլիոն (առանց զաւակի) : 600.000էն մինչեւ 1 միլիոն (մէկ կամ երկու զաւակ), 750.000էն 1 միլիոն (երեք կամ չորս զաւակ), 850000էն 1 միլիոն (առնուազն հինգ զաւակ) :

30 առ հարիւր երբ եկամուտը 1 միլիոնէն մինչեւ 3 միլիոն է :

40 առ հարիւր երբ եկամուտը 3 միլիոնէն բարձր է :

Ինչ վարձք պիտի վճարէք

ԲՆԱԿԱՐԱՆՆԵՐ .— 70 առ հարիւր աւելի այն գումարէն զոր վճարած էիք 1943ի Ապրիլ - Յուլիս եռամսեային համար, եթէ ձեր բնակած շէնքը շինուած էր 1914էն առաջ : 35 առ հարիւր աւելի այն գումարէն զոր վճարած էիք 1939ի Յուլիս — Հոկտեմբեր եռամսեային համար, եթէ ձեր բնակած շէնքը շինուած էր 1914էն 1939 :

ԲՆԱԿԱՐԱՆ - ԱՇԽԱՏԱՆՈՑ .— Եթէ ձեր բնակարանն ու աշխատավայրը միեւնոյն հասցէն ունին, պիտի վճարէք վերոյիշեալ գումարը եւ յաւելուածական 10 առ հարիւր աշխատավայրի վերածուած մասին համար :

Վերոյիշեալ յաւելումներէն զերծ են Ա.— Անոնք որոնց տարեկան եկամուտը 40.000էն աւելի չէ (մէկ հոգի) կամ 60.000էն աւելի չէ (երկու հոգի) : Բ.— Այն աշխատաւորները որոնց ընտանիքի անդամներուն հաւաք. օրավարձերը ամսական նուազագոյն 10.920 ֆրանքին հարիւրին 120էն վար են :

×

Ֆրանսայի 1948ի ելմտացոյցը կը ներկայացնէ հետեւեալ պատկերը .— Հասոյթներ՝ 913 միլիառ ֆրանք : Ծախքեր .— Պետական սովորական ծախքեր 415 միլիառ, արտասովոր՝ 55 միլիառ, զինուորական ընթացիկ ծախքեր 205 միլիառ, արտասովոր 45 միլիառ :

★ Համաձայն ամերիկեան կառավարութեան հրատարակած ցուցակին, Ֆրանսա՝ 1948 Ապրիլէն մինչեւ 1952ի յունիս ամիսը Միացեալ Նահանգներէն պիտի ստանայ հետեւեալ ապրանքները (Մարշըլի ծրագիր) .—

Ցորեն .— 750.000 թոն, զանազան արմտիքներ՝ 300.000 թոն, ճարպեղէն եւ իւղ՝ 183 հազար թոն, կաթնեղէն (պանիր եւայլն) 63 միլիոն 500.000 տոլարի արժողութեամբ, թարմ պտուղ՝ 229 հազար թոն, ծխախոտ՝ 32.700.000 տոլարի արժողութեամբ, բամպակ՝ 539 հազար թոն, ածուխ՝ 22.636.000 թոն, ատաղձ՝ 35.900.000 տոլար արժողութեամբ, երկաթ եւ պողպատ 3 միլիոն թոն, բեռնակառքեր 4800 հատ, երկրագործական մեքենաներ՝ 188.5 միլիոն տոլար արժողութեամբ, ինչպէս նաեւ մեծաքանակ ելեկտրական եւայլ տեսակի գործիքներ ու մեքենաներ :

★ Հանրապետութեան նախագահը չորեքշաբթի օր անգլեւամերիկեան մամուլի ընկերակցութեան կողմէ իրեն ի պատիւ տրուած հացկերոյթի մը ընթացքին խօսք առնելով, կոչ ըրաւ Եւրոպայի ժողովուրդներուն որ գործակցին Եւրոպայի վերականգնումը իրականացնելու համար : Նախագահը գնահատական բառերով ողջունեց Մարշըլի ծրագիրը եւ բացատրեց թէ Ֆրանսա որքան երախտապարտ է Ամերիկայի : Եթէ պատերազմ չենք ուզեր, պարտաւոր ենք խաղաղութիւնը կազմակերպել ըսաւ Պ. Վէնսան Օրիոլ :

Յունաստանի դէպքերը

Վարչապետ Սոֆուլիս յայտարարեց չորեքշաբթի օր թէ հելլէնական բանակը կրնայ ջախջախել Մարկոսի ապստամբական շարժումը, առանց Ամերիկայի զինուորական միջամտութեան, պայմանաւ, սակայն, որ պէտք եղած զէնքերը հայթայթուին եւ ապստամբները նոր օժանդակութիւն չստանան ուրիշ տեղերէ : Վարչապետը կը պահանջէ նոր թնդանօթներ եւ գնդացիրներ : Ամերիկեան առաքելութեան վարիչը չորեքշաբթի օր Ուաշինկթընէն Աթէնք վերադարձաւ եւ տեսակցութիւն ունեցաւ վարչապետին հետ :

Աթէնքի մամուլին մէկ մասը կը գանգատի թէ մինչեւ հիմա տրուած օգնութիւնը անբաւական է : Տարաձայնութիւններ կան թէ Մոսկուա մեծաքանակ ռմբաձիգ օդանաւեր ղրկած է ապստամբ զինուորականին որուն բանակը կը մարզուի Ալպանիոյ մէջ : Ամերիկեան նաւատորմը պէտք է Եգէականի ջուրերը մտնէ, կը պահանջեն կարգ մը թերթեր :

★ Ինչպէս արդէն կը նախատեսուէր, Ամերիկեան եւ բրիտանական կառավարութիւնները պաշտօնապէս ազդարարած են Պուլկարիոյ, Եուկոսլաւիոյ եւ Ալպանիոյ կառավարութեանց որ չճանչնան հելլէն ապստամբ Մարկոսի «կառավարութիւնը» : Այս լուրը կ՚ըհաստատուի Լոնտոնի եւ Ուաշինկթընի պաշտօնական շրջանակներէն : Ազդարարութիւն եղած չէ Ռումանիոյ քանի որ այդ երկիրը նուազ չափով կապ ունի Յունաստանի դէպքերուն հետ :

ՊԱՂԵՍՏԻՆԻ ԿՌԻՒՆԵՐԸ ԿԸ ՇԱՐՈՒՆԱԿՈՒԻՆ

Չորեքշաբթի օր Հրեաները երկու ռումբեր նետեցին Եաֆայի կեդրոնը, եւ սպաննեցին 8 Արաբներ եւ 2 Հայեր : Վիրաւորուած են 42 Արաբներ : Ռումբը նետող ահաբեկիչներէն երեքը սպաննուեցան բրիտանացի զինուորներուն արձակած գնդակներէ : Մնացեալ երեքը ձերբակալուած են : Մինչեւ հիմա սպաննուած են 621 հոգի :

Պէյրութի համալսարանին Հրեայ ուսանողները հրաման ստացած են երկրէն հեռանալու :

ՍՈՖԻԱՅԷՆ կը հաղորդեն որ վարչապետ Կէորկի Տիմիթրով մօտ օրէն Պուքրէշ պիտի երթայ բարեկամական դաշնագիր մը ստորագրելու համար ռումանական կառավարութեան հետ :

ԹՈՒՐՔԻՈՅ Ազգային Ժողովը քուէարկեց 1948ի ելմտացոյցը : Ընդհանուր ծախք նախատեսուած է 1.245.565.697 թրք. ոսկի (մօտաւորապէս 110 միլիոն ստերլին) : Զինուորական պէտքերու յատկացուած է 376.934.895 թրք. ոսկիի վարկ մը : Այս գումարին վրայ կրնայ բարդուիլ 170 միլիոն եւս : Այս հաշիւով Թուրքիոյ ընդհանուր հասոյթներուն 45 առ հարիւրը յատկացուած է բանակին, նաւատորմին եւ օդային ուժին :

ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ կառավարութիւնը որոշած է երկիրը ութը «պաշտպանողական շրջաններ»ու բաժնել : Իւրաքանչիւր շրջան պիտի ունենայ մարզպան մը որուն պաշտօնը պիտի ըլլայ ամրապնդել կառավարութեան հակակշիռը՝ ընդհանուր գործադուլի մը կամ խռովութեան մը պարագային :

Մարզպանները պատասխանատու պիտի ըլլան օրուան ներքին նախարարին եւ իրենց իրաւասութիւնները պիտի ըլլան աւելի լայն քան քաղաքապետներուն իրաւասութիւնները :

Նախագահ Թրումընի ճառը

Միացեալ Նահանգներու նախագահը, Պ. Թրումըն, չորեքշաբթի օր Ծերակոյտին եւ երեսփոխանական ժողովին խառն նիստին մէջ քաղաքական կարեւոր ճառ մը խօսելով յանձնարարեց որ քուէարկուի Մարշըլի ծրագիրը որուն մանրամասնութիւնները մամուլին յանձնուած էին քանի մը ժամ առաջ : Կուտանք իր ճառին գլխաւոր մասերը .—

«Ես համոզուած եմ որ այս ծրագիրը դրական արդիւնքներ պիտի տայ : Եւրոպայի տնտեսական վերականգնումով, իր ճարտարարուեստին արդիւնքը օգտակար պիտի ըլլայ նաեւ տնտեսապէս քայքայուած ուրիշ շրջաններու համար : Մեր նպատակն է գործակցիլ բոլոր ազգերուն՝ ամբողջ աշխարհի տնտեսական վերելքը իրականացնելու համար : Պիտի շարունակենք գործակցիլ արեւմտեան կիսագունդի ժողովուրդներուն հետ : Խորհրդարանին պիտի ներկայացնենք Չինաստանին անմիջական օգնութիւն փութացնելու ծրագիր մը : Դժբախտաբար կան երկիրներ որոնք յոյս չունին թէ աշխարհի վերականգնումը կրնայ իրականանալ ազգերու համերաշխ գործակցութեամբ : Հակառակ այդ տարակարծութեան, սակայն, մենք պիտի շարունակենք մեր ճիգերը : Ոչ մէկ ազգ կրնայ ինքնիրեն իրագործել այդ ծրագիրը . բայց, անտարակոյս, առաջնորդի դերը պիտի կատարենք մենք :

Շատ կենսական է որ խորհրդարանը քուէարկէ Եւրոպայի օգնութեան օրինագիծը որուն գործադրութիւնը պէտք է սկսի ապրիլ 1ին եւ լրանայ 1952 յունիս 30ին : Առաջին 15 ամիսներուն, պիտի յատկացնենք 6.800 միլիոն տոլար : Մենք կռիւ կը մղենք թշուառութեան, անօթութեան եւ տառապանքին դէմ այս ծրագիրը մեզի խաղաղութեան կ՚առաջնորդէ, ոչ թէ պատերազմի» :

Խօսելով ներքին խնդիրներու մասին, նախագահը դիտել տուաւ որ Ամերիկա կը հետապնդէ հինգ գլխաւոր նպատակներ .— Ա.— Ապահովել քաղաքացիին մարդկային կենսական իրաւունքները : Բ.— Պաշտպանել ու զարգացնել մեր աղբիւրները : Գ.— Տրամադրել մեր ազգային հարստութիւնները ժողովուրդին բարօրութեան : Դ.— Բարձրացնել ժողովուրդին կենցաղի պայմանները եւ ուժեղացնել մեր տնտեսական կարգուսարքը որպէսզի ամէն քաղաքացի հաւասար չափով օգտուի մեր արտադրութիւններէն . Ե.— Իրագործել համաշխարհային խաղաղութիւնը որ հիմնուած պէտք է ըլլայ ազատութեան եւ արդարութեան ինչպէս նաեւ ազգերու հաւասարութեան սկզբունքին վրայ :

Նախագահը դիտել տալէ ետք թէ արժեզրկումի վտանգ կայ Ամերիկայի մէջ եւ գիները հետզհետէ կը բարձրանան, առաջարկեց կարգ մը ելմտական բարեկարգումներ — քառասուն տոլար զեղչել իւրաքանչիւր Ամերիկացիի եկամտային տուրքէն, աշխատանքի ժամական սակը բարձրացնել 75 սէնթի, վարձքերու հակակշիռը շարունակել :

Մօտ օրէն նախագահը խորհրդարանին պիտի ներկայացնէ օրինագիծ մը որ կ՚առաջարկէ ջնջել ցեղային խտրութիւնները Ամերիկայի մէջ : Համաձայն նախագահին յայտարարութեանց, Ալասքան եւ Հավայի կղզիախումբը նահանգներու պիտի վերածուին եւ պիտի ըլլան Ամերիկայի 49րդ եւ 50րդ նահանգները :

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՄԻԱՑԵԱԼ ԱԶԳԵՐՈՒ շրջանակներուն մէջ մեծ մտահոգութիւն կը տիրէ Պաղեստինի քննիչ յանձնաժողովին անդամներուն ապահովութեան մասին :

ԲՐԻՏԱՆԱԿԱՆ իշխանութիւնները յայտարարեցին չորեքշաբթի օր թէ վերջ պիտի տան Հականա գաղտնի ընկերակցութեան գործունէութեան :

ՔՍԱՆԸՄԷԿ Պելճիքացիներ մահուան դատապարտուեցան Պրիւքսէլի զինուորական դատարանին կողմէ, ամբաստանուած ըլլալով թէ բազմաթիւ ոճիրներ գործած էին պատերազմի ընթացքին : 14 ամբաստանեալներ ցկեանս բանտարկութեան դատապարտուեցան :

ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ բրիտանական եւ ամերիկեան գօտիներու իշխանութիւնները չորեքշաբթի օր գերման քաղաքական ղեկավարներուն առաջարկեցին առժամեայ կառավարութիւն մը հաստատել երկու գօտիներուն մէջ հետեւեալ պայմաններով .— Ա.— Կրկնապատկել Միացեալ գօտիներու տնտեսական խորհուրդին անդամներուն թիւը եւ ընդլայնել անոր իրաւասութիւնները .— Բ.— Հաստատել օրէնսդիր երկրորդ ժողով մը՝ ամերիկեան ծերակոյտին տրուած իրաւունքներով : Գ.— Նշանակել գործադիր իշխանութիւն մը որ իրականին մէջ պիտի ըլլայ դահլիճ մը : Դ.— Հիմնել դատարան մը՝ տնտեսական խորհուրդին օրէնքներու գործադրութեան համար . Ե.— Բանալ դրամատուն մը՝ Զինուորական Մարմնին հակակշիռին ենթակայ :

ԻՆՉՈ՞Ւ ՉԵՆ ԽՕՍԻՐ

Մէկ կողմէ Հայաստան, ու միւս կողմէ գաղութներու համայնավար ճակատը,— Բոլշեւիկներ, Հնչակեան եւ Ռամկավար ազբարիկներ,— կը շարունակեն իրենց քար լռութիւնը՝ հանդէպ այն ընդվզեցուցիչ յայտարարութեան, զոր ըրաւ Խորհ. Միութեան փոխ–Արտաքին նախարար Վիշինսքի, Մ. Ազգերու Կազմակերպութեան Քաղաքական Յանձնաժողովի 24 Հոկտեմբերի նիստին մէջ:

Ինչպէս արձանագրեց հայ մամուլը, եւ ինչպէս արձանագրեցին անգլիական, ֆրանսական, թրքական, ամերիկեան գործակալութիւններ ու թերթեր, Խորհրդ. Միութեան փոխ – արտաքին նախարարին եւ Թուրքիոյ ՄԱԿի պատուիրակ Սելիմ Սարփէրի միջեւ քաղաքական մենամարտի մը ընթացքին է, որ Վիշինսքի արտասանած է իր խօսքերը: Արդարեւ, երբ Թուրք պատուիրակը կը մեղադրէ Խորհ. Միութիւնը 1940ի սովիէթեւ-գերման սակարկութիւններուն, ու այդ սակարկութեանց հետեւանք՝ Մոսկուա Պերլին հովուերգութեան համար, Վիշինսքի կը հակաճառէ՝ յայտնելով որ սովիէթ իշխանութեանց ձեռք կը գտնուին փաստեր, որոնց համաձայն Թուրքիա կը բաղձար մէկ կողմէ կոտորակումը սովիէթ հողերուն, ու միւս կողմէ՝ բնաջնջումը սովիէթ ժողովուրդին: Վերոյիշեալ աղբիւրները, հաղորդելէ վերջ լուրը այս ձեւով, կը ճշդէին բառ առ բառ.

— «Սովիէթ պատուիրակը իր ճառին մէջ ըսաւ նաեւ, թէ անհրաժեշտ է Կարսն ու Արտահանը Վրաստանի կցել, եւ թէ՝ ինչ որ ալ ըլլան Սարփէրի համոզումները, այդ նահանգները վրացական են (25-10-1947, «Րէօթէր»):

Պէտք է յիշել, թէ լուրը, այս իմաստով, արձագանգեց նախ Անգարայէն, Ֆրանսական գործակալութեան (ԱՖՓ) Թղթակցին խողովակով: Ու մենք, ինչպէս ընդհանրապէս հայ մամուլը, վերապահութեամբ դիմաւորեցինք լուրը, այն բացարձակ համոզումով, որ, նախ՝ Անգարայի աղբիւրով հասած ամէն տեղեկատուութիւն կրնար խարդախուած ըլլալ, եւ,, երկրորդ՝ Խորհրդային Միութեան փոխ–արտաքին նախարար մը չէր կրնար այսքան բացայայտ ուրացում մը գործել միջազգային ատեանի մը առջեւ:

Դժբախտութիւն, սակայն, որ ոչ միայն միջազգային հեռագրական գործակալութիւններ եւ թերթեր, այլեւ նոյնինքն սովիէթ պաշտօնաթերթեր, «Փրավտա» եւ «Իզվեստիա», 28 Հոկտեմբերի իրենց թիւերով՝ եկան հաստատելու անհաւատալին: Արդարեւ, Սովիէթ այս երկու օրգանները եւս անդրադառնալէ վերջ Վիշինսքի—Սարփեր մենամարտին, կը հրատարակեն ամբողջութիւնը սովիէթ փոխ–արտաքին նախարարի յայտարարութիւններուն, ուր կը կարդանք հետադայ տողերը՝ բառ առ բառ.

— «... Այդ հողերը պէտք է վերադարձուին վրացական հանրապետութեան, Վրացի ժողովուրդին, պատմական - աշխարհական – քաղաքական ու այլ հիմունքներով: Ասիկա արդար է այն պատճառով, որ այդ հողերը վրացական են»:

Պէ՞տք էր, որ Սթալին խօսէր Մոսկուայի ձայնասփիւռէն այս իմաստով, որպէսզի իր արտասահմանեան հայ հաւատացեալները հաւատային իրենց աչքին ու ականջներուն: Կը տարակուինք, որ անոնք պարկեշտութիւնն ունենային այդ պարագային իսկ վրդովելու, ընդվզելու Հրապարակաւ հայ ժողովուրդի երեսին շպրտուած այս նախատինքին դէմ: Յառաջդիմականները իրենց բոլոր գոյնի արբանեակներով ու ծաղրանկարներով, ոչ միայն մերժեցին ու հերքեցին ստուգութիւնը Վիշինսքիի յայտարարութիւններուն, — երբ հայ մամուլը յաջորդ օրն իսկ ապշանքով եւ ցասումով կը դիմաւորէր հրապարակային այդ ուրացումը, այլ շարունակեցին ու կը շարունակեն իրենց մունջ խամաճիկի դերը, անշուշտ ալլայլած ու շշմած անհաւատալիին իրացումէն: Կը հարցնենք:— Ինչո՞ւ չեն խօսիր: Կը հարցնենք:— Ինչո՞ւ այս ուրացումը՝ այնքան երկար ու յամառ յուսադրութիւններէ, Գէորգ Զ. Կաթողիկոսին տրուած հաւաստիքներէ, Հայ Եկեղեց. Համագումարի ընթացքին արտասանուած շողշողուն խօսքերէ եւ մօտ երկու տարուան շնդալից քարոզութիւններէ վերջ: Իրաւունք չունի՞նք կասկածելու Քրեմլինի կողմէ ընծայուած ամէն խոստումի անկեղծութեան, Մոսկուայի կողմէ պարգուած ամէն ձեռքի մաքրութեան եւ անշահախնդրութեան մասին: Ինչո՞ւ ուզեր հանել Հայաստանի թէ արտասահմանի մօտ երեքուկէս միլիոն հայութիւնը, ու յանկարծ այս Թուքը նետել անոր երեսին: Եթէ չեն կրնար պոռթկալ հայրենիքի հայ բազմութիւնները, ինչո՞ւ բռնուած է լեղուն արտասահմանի բոլշեւիկ–հնչակ-ռամկավար թութակներուն, որոնք տակաւին մինչեւ այսօր կը յամառին Խորհրդ. Միութենէն եւ... «Ժողովուրդներու Հայր» Սթալինէն յուսալ պսակումը իրենց արդար իրաւունքներուն:

Կաղանդի պատմութիւն

(Գ. Խ. վերջին մաս)

Իշխանը իջաւ ձիէն, մօտեցաւ հրաշակերտ դղեակին, զմայլեցաւ անոր տեսքին ու հօտին, հպարտացաւ իր իշխանութեան սահմաններուն մէջ այսքան բերրի ու պտղատու երկիր մը ունենալուն համար, ու այդ հողամասը կոչեց Մայր Դիւարիք (Անա Ջայըր) (*) դարձաւ անոր շուրջը տասնեակ մը քայլափոխերով ու հրամայեց հետեւորդներուն առանց վնասելու ու վիրաւորելու փոխադրել զայն իր պալատը:

Հաւաքեցին մօտակայ շինականները, լծեցին զանոնք պարտադիր աշխատանքի, ու երկու ամիսէն հազիւ կարողացան փոխադրել զայն իշխանին պալատը:

Դղումը ցուցադրուեցաւ դղեակի մեծ սրահին մէջ մինչեւ տարւոյն վերջաւորութիւնը: Պատանի իշխաններն ու իշխանուհիները հաւաքուած անոր շուրջը խրախճանք կ'ընէին, կը մագլցէին անոր կողերէն վեր ու կէս ճամբան հազիւ հասած վար կը գլորէին:

Ամավերջի օրն էր, այդ տա բուայ ցամքեփող պատրաստելու արարողութիւնը՝ մտաւոր հանդիսութեան առարկայ դարձած, պիտի կըտրուէր հրաշք դդումը, ու անոր հարուստ միսով պիտի մեծարուէին իշխանական հիւրերն ու քաղաքի բնակչութիւնը, ու անոր կուտը իբր սերմնցու պիտի ղրկուէր երկրին բոլոր ծագերը: Կրօնական հանդամանք տուին այս գործողութեան: Մեծ սրահին մէջ, կրօնական ու վարչական բոլոր պետերը, օրհնեցին զայն, թմբուկ ու տաւիղ զարկին, երիտասարդ փուսաներն ու պարիկները երգեցին ու շուրջ պար դարձան անոր շուրջը: Յետոյ իշխանը, ոսկիէ տապարը ձեռքին, մօտեցաւ ու տուաւ առաջին հարուածը անոր կողերուն: Բացուած ճեղքէն սրատաշ տոսախէ շեղբեր զետեղեցին, ու հազիւ մինչեւ արեւամուտի պահը կարողացան զայն երկու մասի բաժնել: Կիսալուսնի աղօտ ճառագայթ մը սրահին ստուերները վանեց դէպի անկիւնները:

Ով հրաշք՝ դդումին փորոտիքներուն մէջ սլացիկ հասակով աղջիկ մը ընկողմանած էր: Անոր աչքերը ծովերնի գոյն ունէին, նայուածքէն կը ծորէին քաղցրութիւն, բարութիւն ու միամտութիւն: Մարմինը կաթնաթոյր անդուստով շինուած, ու բրինձի փոշիով էր օծուած: Ձեռքերուն, ոտքերուն մատները հասուն ծիրանի գոյն ունէին: Կոնակէն՝ ուսերուն եռեւը, շուշանի թերթիկներու նմանող շղարշի ծալքերու խուրձ մը կը կրէր:

Ահաբեկած, ներկաները զարմանքի ու վախի աղաղակ ձգեցին: Խոնարհեցան, ծունկի եկան ու իրենց ճակատը գետնին քսեցին: Ձայն մը լսուեցաւ — կղո՛ւ կղա՛ կըղո՛ւ...

Անհամարձակ ու վախով, չոկեցին իրենց մէջէն, զինուոր քաջալերելով կորաքամակ ոտքի ելան, կրօնապետը խունկով ու կնդրուկով մօտեցաւ դդումի երկու կիսագունդերուն, խնկարկեց ու աղօթեց այդ տեսիլքին առջեւ: Անշարժ էր աղջիկը ու կրկին ձայն կուտար.

— Կղո՛ւ, կղա՛, կըղո՛ւ...

Իշխանը հրամայեց բերել պալատին դանձերէն, արեւելքի բեհեղներէն պատրաստուած թանկարժէք շրջազգեստներ: Բերին դրին անոր առջեւ, մերկութիւնը ծածկելու համար ու հեռացան սրահէն:

Սպասեցին քովընտի սենեակին մէջ ու խորհուրդ ըրին լռելեայ: Ամփոփուած էին ամէնքն ալ իրենց խորհրդածութիւններուն մէջ ու չէին արտայայտուեր:

Կրօնապետն ու իշխանը հրաման ըրին երթալ, սրահը եւ տեղեկութիւն բերել:

Հաղուստները կը մնային իրենց տեղը, իսկ աղջիկը անշարժ ընդհատ, ընդհատ կը կըկչար:

Վերադարձին՝ արտայայտուեցան բոլորը, անոր անշարժութիւնը վերագրեցին անսովորու-

(*) Անայ Ջայըր անունը՝ մինչեւ մեր օրերը պահած էր այդ հողամասը, որ կ'իյնար ընդհանրապէս Մեծ Նոր Գիւղի սահմաններուն մէջ, Նիկիոյ լիճին մօտերը:

« Յառաջդիմական » ճակատի կրաւորականութիւնն ու քար լռութիւնը համազօր են մատնութեան: Մենք արձանագրեցինք ու կ'արձանագրենք մեր խոր վրդովումը այս հանդիսաւոր ուրացման դէմ, ու կը կրկնենք մեր անսասան համոզումը՝ թէ Կարսի եւ Արտահանի վերադարձը, հրաշքի մը պարագային, ոչ միայն պիտի չլուծէ հայկական դատը, այլ պիտի թաղէ զայն, այդ հողերը կցելով «սովիէթական հայրենիք»ին,— Ռուսիոյ: Ի զուր կը յուսանք ձայներուն ու անոնց ներկայի սերունդներուն միջեւ տեսնել ոեւէ բարեչրջութիւն:

Մեր հողերուն վրայ պիտի նստին առանց խղճի խայթի: Առանց «ազգ»երու վայել արդարութեան եւ ուղղամտութեան:

«ԱԶԴԱՐԱՐ»

Գուրգէն Մ. Ալէմշահի յուղարկաւորութիւնը

Ձմեռնամուտի խայթող ցուրտով այս պայծառ առաւօտուն, սիրուած երգահան խմբավար Գ. Ալէմշահի յուղարկաւորութեան ներկայ ըլլալու եկած էր բարեկամներու, ազգականներու եւ գեղարուեստասէրներու ստուար բազմութիւն մը:

Իր մարմինը, որ կը հանգչէր մեռելատան մէջ, Տիթրոյիթէն Նիւ Եորք փոխադրուելէն ի վեր, կորսուած էր ծաղիկներու տխրաժպիտ պարտէզի մը մէջ: Ինք, վերջին անգամ հագած խմբավարի իր սեւ անթերի վերարկուն, անդորրութեամբ կը ննջէր իր մետաղեայ դագաղին մէջ: Այնքան խաղաղ էր իր դէմքը եւ այնքան բնական, որ կ'ըսես, քուն է, խոր քուն, կը սպասես, կարծես, որ ան յաջորդ րոպէին վեր կանգնի եւ ճպոտը առած՝ իր խումբը ղեկավարէ:

Դագաղին վրան էր սքանչելի, սպիտակ ու կարմիր վարդերէ կազմուած խոշոր պսակ մը՝ իր մօր կողմէ: Բազմաթիւ անհատներու, ազգականներու եւ կազմակերպութեանց կողմէ ղրկուած ծաղիկներուն մէջ, աչքի կ'իյնային Փարիզի «Սիփան – Կոմիտաս» երգչախումբին ծաղկէ քնարը՝ «Մեր սիրելի խմբավարին» մակագրուած եւ Տիթրոյիթի Ալէմշահ Միմորիըլ Քըմիթիի ծաղկեպսակը՝ նուիրուած «շատ սիրելի Գուրգէնին»:

Ժամը 10ին մարմինը փոխադրուեցաւ, մեռելատունէն մէկ փողոց անդին գտնուող Սէյնթ Սթիվընս եկեղեցին, ուր տեղի ունեցաւ հոգեհանգստեան յատուկ ձայնաւոր պատարագ՝ Ս. Գր. Լուսաւորիչ Մայր Եկեղեցիին երգեցիկ խումբին մասնակցութեամբ, եւ ողբացեալին մտերիմ բարեկամ Պ. Պապամեանի առաջնորդութեամբ:

Խումբին կը մասնակցէր նաեւ մեծ թիւ մը՝ Հայ Ազգ. Երգչախումբի անդամներէն:

Պատարագիչն էր Յարութիւն Ծ. վրդ. Մալճեան. կը սպասարկէր Յովսէփ վրդ. Գալայճեան:

Զգացումով թրթռուն յուզիչ դամբանական մը խօսեցաւ Հ. Ս. Կողեան: Ան ներկայացուց երիտասարդ վարպետին նուիրումը իր արուեստին, իր ժողովուրդին եւ իր ժողովուրդի բոլոր սրբութիւններուն: Իր խօսքը եղաւ Գուրգէնը պանծացնող քերթուած մը, որ խռովեց ու անգամ մը ա-

թեան, պատրաստեցին խորոտիկներ, համադամ կերակուրներ, շարեցին անոր շուրջը: Արդիւնքը եղաւ դարձեալ բացասական:

Արշալոյսի մօտ էր, ցամքեփոցը դեռ պատրաստ չէր ու աղջիկը չէր շարժած իր տեղէն:

Բոլոր միջոցները փորձելէ վերջ, ճարահատ անոր առջեւ դրին կաթսայով ջուր: Երբ հեռացան քովէն, լսեցին ջուրին շղշփոցը: Աղջիկը ելած էր դդումէն ու կը լողար ջուրին մէջ:

Լուրը տարածուեցաւ ապարանքին մէջ, իշխանուհիները փութացին սրահը, տալու անուշահոտ ձէթ ու հինայ անոր մարմինը օծելու համար: Երբ մտան, տեսան կարապ մը կաթսային մէջ ու դդումը պարպուած՝ իր շքեղութենէն:

Փնտռեցին աղջիկը սրահին չորս կողմը, բացին պատուհանին դուռը շարունակելու համար իրենց փնտռտուքը: Յանկարծ կաթսային խորէն երկար կղկղոց մը ձգեց կարապը, թեւածեց սրահին պարապութեանը մէջ եւ խոյացաւ դուռէն դուրս ու հեռացաւ:

Կաթսային բիւրեղ ջուրը պղտորած էր: Անոր յատակը ցեխի մրուր էր պատած ու արիւնի բիծեր կային: Աղջիկը մկրտուած, մաքրուած էր մարդու հեշտանքի, նախանձի, կեղծաւորութեան գարշելի կեղտէն ու դարձած էր կարապ, ու փախած, փախած ոճրագործ բռնակալ մարդկութեան ձեռքէն:

Ան թռաւ, հեռացաւ եւ հասաւ հեռու աշխարհներ: Փնտռեց կարապներու խումբը: Երբ զանոնք գտաւ, անոնց մէկ քանիին կտուցը տուդէն սեւցած էր: Եւ իրենց վիզին պարանոցին վրայ սեւ շղարշ մը օղակուած էր: Անոնք հրճուեցան, ուրախութիւն ըրին ու խօսք - մէկ ըրին հեռու մնալ մարդոցմէ: Ու այդ օրէն ասդին զգուշացան թառելէ հոն ուր մարդիկ կը վժան ճճիներու պէս, զիրար բզքտելով, սաւառնեցան ամպերուն մէջ ու կարաւան կազմած թափառեցան երկիրէ երկիր:

Իշխանը բարկացաւ կշտամբեց կանանոցի բոլոր բնակչութիւնը, խելագարի պէս թափեց կաթսային ջուրը պատշգամէն վար ու փոշի դարձած ցեխը յանձնեց քամիներու բուռն հոսանքին որ տարածուեցաւ աշխարհի չորս ծագերը:

Անցան դարեր, բռնակալ մարդկութեան հանճարեղ հնարամտութիւնը միջոցը գտաւ դարձեալ ձեռք ձգելու միամիտ կարապներ ու կաշկանդեց զանոնք պուրակներու խորը, արհեստական աւազաններու մէջ, ու ծառայեցուց անոնց բարութիւնը իրենց բիրտ հեշտանքին ու չտես պերճանքին:

... Իսկ մենք, երախաներս, սպասեցինք դըդումէն ելլող աղջկան յայտնութեան...

Գ. ԶԱՔՐԵԱՆ

ւելի լացուց բոլորը: Երանի թէ Հայր Կոմիտաս գրի առնէր եւ մամուլին տար զայն:

Ամէն բան անցաւ խաղաղ եւ կարգին, ինչպէս որ կ'ակնկալուէր ու հարկ էր որ ըլլար: Շքեղ ու պատկառազդու եկեղեցին իր սքանչելի երեք խորաններով, իր Աստուածաշնչական յաջող պատկերներով, գունաւոր ապակիներէն ներս մաղուող արեւի շողերով կը թողուր սքանչելի տպաւորութիւն, եւ կը մղէր երկիւղածութեան եւ վերացման:

Ունկնդրելով պատարագիչի հանդիսաւոր ու հաճելի ձայնին, կը մտածէի մեր շատ սիրելի Գուրգէնի մասին...: Ինչ արդար հպարտութեամբ կը պատմէր Փարիզի Նոթր Տամի մէջ ամէն տարի Ծնունդի յաջորդ չարթուն իր ղեկավարած հայկական պատարագի մասին. «Կը հեռարձակեն Ֆրանսայի ամէն կողմը, իսկ եկեղեցին մէջ, լացող լացողի»,— կ'ըսէր ան երջանիկ: Ցուցումէն լացնելը արուեստի գերագոյն յաղթանակն էր իրեն համար:

Իսկ հիմա՞, Գուրգէն ջան, հիմա մենք ինչո՞ւ կուլանք...

Այժմ, բախտի մէկ տխուր հեգնանքով հաւաքուած ենք Նիւ Եորքեան աղօթատեղիի մը մէջ, քեզ համար մատուցուող հոգեհանգստեան պատարագին ունկնդրելու...: Ալ մեզի հետ պիտի չըաժնես երազներդ ու ծրագիրներդ, որոնք սահման չունէին: Ալ պիտի չլսենք զուարթ ու քաղցր ծիծաղդ, որ այնքան վարակիչ էր: Ալ պիտի չխանդավառուինք բարձրացող աստղիդ ի խնդիր, որովհետեւ ան մարեցաւ անժամանակ:

Պատարագը կը յառաջանայ. նոր, ուշացած այրեր ու կիներ կը հասնին, կ'աղօթեն, կը խաչակնքեն ու կը կենան սպասող: Երբ «Ի վերին Երուսաղէմ»ի առաջին խաղերը կ'արձագանգեն եկեղեցիի բարձր կամարներուն տակ, մինչեւ այդ զըսպուած յուզումները կը յորդին, կը պոռթկան. կը քանդուին ամբարտակներն ու լացը կը սկսի՝ աջէն, ձախէն, առջեւէն ու ետեւէն՝ խոր, անվերջ, վարակիչ:

Մարմինը ուսամբարձ դուրս կը հանեն եկեղեցիէն, մինչ երգչախումբը, վերէն, այս անգամ Միհրան Թումաճանի առաջնորդութեամբ, կ'երգէ Ալէմշահի անմահ յուղիչ «Աւարայր»ի չարականը:

Փոխան ծաղկեպսակի նուիրատուութիւններ եղան Վենետիկի Մխիթարեան Միաբանութեան, որուն մէկ աշխարհիկ սանն էր ինք:

Փարիզի իր ղեկավարած «Սիփան Կոմիտաս Երգչախումբ»ի հեռաձայնով խնդրանքին վրայ, ֆիլմի առնուեցաւ ամբողջ արարողութիւնը:

Մարմինը, բազմաթիւ կառքերու ուղեկցութեամբ տարուեցաւ պահ դրուելու Քէլվըրի գերեզմանատան պահարանը, մինչեւ հանգուցեալ արուեստագէտին եղբօր ժամանումը, Փարիզէն:

Հազար ափսոս, սիրելի Գուրգէն, քեզ կորսնցնելու մեր ցաւը այնքան մեծ է, որքան մեծ էր քեզ տեսնելու մեր ուրախութիւնը: Բայց որքան սիրով պիտի հրաժարէինք անկէ, եթէ միայն դուն դեռ ապրէիր, հոգ չէ թէ հեռու. միայն թէ ապրէիր ու ստեղծագործէիր...

Հողը թեթեւ գայ վրադ, Գուրգէն ջան:

«Հայրենիք» Ա. Հ.

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ԽԱՆԱՔԻՆԻ (Իրաք) հայ գաղութը կը հաշուէ շուրջ 30 տուն եւ աւելի քան 20 տարուան կեանք ունի: Բաղկացած մեծ մասամբ արհեստաւորներէ, կ'աշխատին անգլ. K. O. C. քարիւղի ընկերութեան մէջ, քաղաքէն մօտ 5 քիլոմեթր հեռու: Փոքր մաս մըն ալ կ'ապրի քաղաքը, զանազան զբաղումներով: Հակառակ անոր որ մեծ կեդրոններէ կտրուած եւ ինք իր մէջ ամփոփուած գաղութ մըն է, սակայն շնորհիւ իւրաքանչիւր անհատի պարտականութեան գիտակցութեան, կրցած է պահել իր ազգային դիմագիծը, ձգտելով լաւագոյնս կազմակերպել եւ վարել իր առօրեայ ընթացիկ կեանքը:

Հասարակական կազմակերպութիւններէն գոյութիւն ունի միայն Ի. Հ. Կ. խնամակալութեան մասնաճիւղը որ կը բաղկանայ մօտ 45 անդամուհիներէ: Մասնաճիւղը շնորհիւ իր յաջորդական վարչութիւններու ժրաջան աշխատանքին, անցնող երեք տարիներու ընթացքին կրցած է կեդրոնական վարչութեան գանձարկղը մտցնել աւելի քան 300 իրաքեան տինար: Երկու տարիէ ի վեր գաղութը ունի իր մանկապարտէզը: Մանկապարտէզի պիւտճէն կազմուած է ծնողներու տուած դըրամով եւ Ի. Հ. Կ. խնամակալութեան պատգամաւորական ժողովի, քուէարկած տարեկան 50 տինարի նպաստով:

Ինչպէս միշտ, ընթացիկ տարուան մէջ ալ տօնուեցան Ապրիլ 24ի Նահատակաց Սգատօնը եւ Մայիս 28ի մեր անկախութեան հիմնադրութեան պատմական թուականը: Գաղութը տօնեց նաեւ Հ. Օհանջանեանի եւ Ն. Աղբալեանի մահուան սգատօնը: Պաղտատի կրօնական խորհուրդի ուշադրութեան կը յանձնուի հոգեւոր հովիւներու այցելութեանց պակասը:

1947ի կարեւոր թուականները

(Բ. եւ վերջին մաս)

ՅՈՒԼԻՍ.— 2.— Անգլիոյ, Ֆրանսայի եւ Ռուսիոյ արտաքին նախարարներու ժողովը կը փակուի:

3.— Անգլիա եւ Ֆրանսա կ'որոշեն տնտեսական խորհրդաժողովի մը հրաւիրել եւրոպական ազգերը:

5.— «Համազգային»ի ճեմարանը կ'օժտուի սեփական շէնքով:

6.— Սպանիոյ հանրաքուէին մէջ կը շահի Ֆրանքօն:

9.— Աթէնքի մէջ կը ձերբակալուին համայնավար ղեկավարները:

11.— Չեխոսլովաքիա կը մերժէ մասնակցիլ տնտեսական խորհրդաժողովին:

12.—Կը բացուի Եւրոպայի տնտեսական խորհրդաժողովը:

22.— Ռուսիա կը մերժէ մասնակցիլ Ճափոնի դաշնագրին համար Ամերիկայի կողմէ առաջարկուած խորհրդաժողովին:

29.— Ռումանիոյ մէջ կը լուծուի գիւղացիական կուսակցութիւնը:

31.— Մահ ողբ. ընկ. Համօ Օհանջանեանի:

31.— Ազգերու Դաշնակցութիւնը վերջնական կերպով կը լուծուի:

ՕԳՈՍՏՈՍ, 1.— Մահ նկարիչ Շարլ Ազնաւեանի:

15.— Մահ ողբ. ընկեր Նիկոլ Աղբալեանի:

15.— Հնդկաստան եւ Փաքիստան անկախութիւն կը ստանան:

16.— Մահուան կը դատապարտուի Պուլկար ընդդիմադիր Նիքոլա Փեթքով:

21.— Միացեալ Ազգերը կը մերժեն Գերմանիոյ հինգ արբանեակներուն անդամակցութիւնը:

29.— Յունաստանի վարչապետ կը նշանակուի Ցալտարիս:

31.— Համայնավարները կը շահին Հունգարիոյ ընտրութիւններուն մէջ:

ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ, 2—. Րիօ տը Ժանէյրոյի մէջ կը ստորագրուի համամերիկեան պաշտպանութեան դաշնագիրը:

4—. Մահ Տօքթ. Նէվրուզի:

4.— Եգիպտոսի Ս. կարաւանը կը մեկնի:

6.— Ներգաղթի Ա. կարաւանը կը մեկնի Ռուսիա չոգենաւով Մարսէյլէն:

7.— Յունաստանի նոր վարչապետ կը նշանակուի Սոֆուլիս:

10.— Թուրքիոյ վարչապետ կը նշանակուի Հասան Սաքա:

15.— Փարիզի մէջ կը ստորագրուի խաղաղական դաշնագիրը:

16.— Միացեալ Ազգերու տարեկան համագումարը կը բացուի Նիւ Եորքի մէջ:

18—. Վիշինսքի կ'ամբաստանէ Ամերիկան թէ նոր պատերազմ մը կը պատրաստէ:

25.— Քոլերայի համաճարակ Եգիպտոսի մէջ:

25.— Մահ ողբ. ընկեր Լիպարիտ Նազարեանցի:

30.— Փաքիստան եւ Եէմէն Միացեալ Ազգերու անդամ կը նշանակուին:

ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ, 3.— Լոնտոնի մէջ կը բացուի արտաքին փոխ նախարարներու խորհրդաժողովը՝ իտալական գաղթավայրերու հարցը քննելու համար:

5.— Կը հրատարակուի կոմինֆորմի կազմութեան լուրը:

11.— Ամերիկա կը յայտարարէ թէ համաձայն է Պաղեստինը բաժնելու ծրագրին:

14.— Փարիզի փապուղիին գործադուլը կը սկսի:

19—. Ֆրանսայի թաղապետական ընտրութեանց մէջ կը շահի զօր. տը Կոլ:

21.— Միացեալ Ազգերը կը նշանակեն պալքանեան յանձնաժողով մը:

22.— Կը վերակազմուի Րամատիէի դահլիճը:

22.— Իրանի խորհրդարանը չեղեալ կը յայտարարէ Ռուսիոյ հետ կնքուած քարիւղի համաձայնութիւնը:

24.— Վիշինսքի Միացեալ Ազգերու ժողովին մէջ կը յայտարարէ թէ Կարսը եւ Արտահանը վրացական են եւ պէտք է Վրաստանի վերադարձուին:

25.— Լեհաստանի ընդդիմադիր առաջնորդ — ներէն Միքոլայչիք — նախկին վարչապետ — արտասահման կը մեկնի գաղտնաբար:

27.— Զօր. Տը Կոլ կ'առաջարկէ խորհրդարանին լուծումը եւ սահմանադրութեան վերաքննութիւնը:

30.— Րամատիէ վստահութեան քուէ կը ստանայ խորհրդարանէն:

ՆՈՅԵՄԲԵՐ, 1.— Անգլիոյ թաղապետական ընտրութեանց մէջ կը շահին պահպանողականները:

6.— Ռումանիոյ արտաքին նախարարուհի կը նշանակուի համայնավար Աննա Փաուքէր:

11.— Խառնակութիւններ Մարսէյլի մէջ:

12.— Ընդհանուր գործադուլ Միլանի մէջ:

16.—Կը յետաձգուի Ֆրանսայի Ներգաղթի Բ. կարաւանին մեկնումը:

17.— Համատարած գործադուլ Ֆրանսայի մէջ:

19.— Վարչապետ Րամատիէ կը հրաժարի:

20.— Անգլիոյ դահաժառանգուհին կ'ամուսնանայ:

22.— Պ. Րոպէր Շումանֆրանսայի վարչապետ:

24.— Գործադուլները կը տարածուին ամբողջ Ֆրանսայի մէջ:

25.— Լոնտոնի մէջ կը բացուի Չորսերու խորհրդաժողովը:

29.— Միացեալ Ազգերը կ'ընդունին Պաղեստինի բաժանման ծրագիրը:

ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ, 9.— Ռուսիա կը խզէ ֆրանքօ-խորհրդային առեւտրական բանակցութիւնները:

14.— Տիթրոյթի մէջ յանկարծամահ կ'ըլլայ երաժշտագէտ Գուրգէն Ալէմշահ:

14.— Անգլիոյ մէջ կը մեռնի նախկին վարչապետ՝ Լորտ Պոլտուին:

15.— Լոնտոնի խորհրդաժողովը կը ձախողի:

15.— Ռուսիա կ'արժեզրկէ րուպլին եւ կը ջնջէ բաժնեչափի դրութիւնը:

19.— Ֆրանսայի Աշխատաւորներու Դաշնակցութենէն կը բաժնուին ոչ-համայնավար Արհեստակցականները:

19.— Նախագահ Թրումըն խորհրդարանէն կը պահանջէ 17 միլիառ տոլար՝ Եւրոպայի համար:

23.— Ներգաղթի Բ. կարաւանը կը մեկնի Մարսէյլէն:

24.— Ապստամբ «կառավարութիւն» մը կը կազմուի հիւս. Յունաստանի մէջ:

28.— Մահ Իտալիոյ գահընկէց թագաւոր, Վիքթոր Էմանուէլի:

29.— Ողողումներ արեւելեան Ֆրանսայի մէջ:

30.— Ռումանիոյ թագաւորը կը հրաժարի, հանրապետութիւն կը հռչակուի:

Հ. Մ. Ը. Մ.Ը ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Coupe de Provenceի խաղարկութեան համար Հ. Մ. Ը. Մ.ի վիճակուած էր մրցիլ Gardanneի տեղական խումբին հետ:

Ամբողջ Gardanneի հայ եւ ֆրանսացի մարզասէր հասարակութիւնը դիմած էր մարզադաշտը:

Շատ դժուարին խաղարկութենէ մը վերջ Հ. Մ. Ը. Մ.ը տարաւ յաղթութիւնը 2ի դէմ 1ով:

Մեր մարզիկները թէեւ ցոյց տուին գեղեցիկ ընկերական ֆութպոլի խաղարկութիւն մը, բայց ի գործ չի դրին իրենց լաւագոյնը, անտարակոյս խնայելու համար իրենց ոյժերը ապագայի դըժուարին մրցումներուն:

★ Այս կիրակի 11 Յունուար Port St. Louis du Rhôneի մէջ Հ. Մ. Ը. Մ.ը կը կատարէ ախոյենական մրցում մը տեղացի խումբին դէմ:

Կը յուսանք որ մեր տղաքը ամէն ջանք ի գործ պիտի դնեն ձեռք ձգելու համար պատուաբեր արդիւնք մը: Ճամբորդութիւնը պիտի կատարուի Air Franceի, 40 հոգինոց օթօքառերով: Ամէն անոնք որ կ'ուզեն ընկերանալ մեր տղոց կանուխէն թող արձանագրուին: 250 ֆրանք է ամէն մէկ անձի համար:

Ուրախութեամբ կը ծանուցանենք մեր մարզասէր հասարակութեան որ District de Provenceի Comité de Selectionի որոշումով Հ. Մ. Ը. Մ.ի եւրոպասարդ մարզիկներէն Պ. Ֆէրմանեան, Պ. Գալուստեան, Պ. Աւետեան եւ Պ. Ղազարեան յաջողած են իրենց նուրբ խաղարկութեան շնորհիւ մաս կազմել Provenceի ներկայացուցիչ Cadet խումբին մէջ:— Վ. Շ.

ՁԱՅՆԻՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ԼԱ ՍԻՈԹԱ.— Կաղանդի առթիւ ընտանեկան ջերմ մթնոլորտի մը մէջ խնջոյք մը ունեցանք ընկեր Յ. Աճէմեանի բնակարանը՝ հրջանիս Դաշնակցական ընկերներուն եւ իրենց ընտանեկան պարագաներու ներկայութեամբ:

Ընկեր Աճէմեան խօսեցաւ մեր կուսակցութեան կատարած աշխատանքներուն ինչպէս նաեւ մեր նահատակ ընկերներու հայրենասիրական գործունէութեան մասին եւ յանձնարարեց ամուր կառչիլ Դաշնակցութեան դրօշին:

Կատակի համար աճուրդի դրուեցաւ նապաստակի մը գլուխը: Արդիւնքը եղաւ 3400 ֆրանք որուն 1700ը յանձնուեցաւ վեթերաններու հիմնադրամին, իսկ մնացեալը Կապոյտ Խաչի տեղւոյս մասնաճիւղին:

ԿԸ ԽՆԴՐՈՒԻ Հ. Յ. Դ., Կապոյտ Խաչի եւ զանազան կազմակերպութեանց գաւառի կոմիտէներէն եւ մարմիններէն որ ժողովներու եւ ձեռնարկներու ազդերը խմբագրատուն հասցնեն թուականէն առնուազն երեք օր առաջ:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԹԷՀՐԱՆԷՆ կը տեղեկացնեն թէ խորհրդարանին ներկայացուեցաւ նոր օրինագիծ մը որ կ՚առաջարկէ Անգլիայէն եա պահանջել Պահրէյն կղզեխումբը :

ՍԷՆԸ Փարիզի մէջ բարձրացած է 3 մեթր 10 սանթիմեթր : Իշխանութիւնները կ՚ապահովցնեն թէ ողողումի վտանգ չկայ, եթէ տեղատարափ անձրեւ չգայ :

ՔՍԱՆ ՏԱՐԵԿԱՆ պատանի մը Ժընեւի համալսարանին փրահաշիւի ուսուցիչ նշանակուած է : Կ՚ըսուի թէ արտակարգ տաղանդով օժտուած մէկն է :

ԵԳԻՊՏՈՍԻ վարչապետը, Նոքրաշի փաշա, խորհրդարանին մէջ ճառ մը խօսելով շեշտեց թէ իր կառավարութիւնը կը պահանջէ որ Անգլիա անմիջապէս եւ առանց որեւէ պայմանի, պարպէ Եգիպտոսը: Եթէ Սուտանի մասին բանակցութիւններ կը վարենք, ատիկա չի նշանակեր թէ կ՚ընդունինք յաւերժացնել Միացեալ վարչութեան ներկայ դրութիւնը, ըսաւ վարչապետը :

ՓԱՐԻԶԱՌՆԱԿ այրի տիկին Ովսաննա Շահպազեան, բնիկ Սէօլէօզցի, երեքշաբթի իրիկուն ծանրապէս վիրաւորուեցաւ Րիւ Տամէմի իր բնակարանին մէջ երբ խոնջոյքի մը ընթացքին իր բարեկամներէն Յակոբ Գրիգորեան, 33 տարեկան, դաշոյնով յարձակում գործեց իր վրայ: Կը պատմեն թէ այս վերջինը, «գլուխը բաւական տաքցուցած», նախ կը յարձակի Տիկին Շահպազեանի 15 տարեկան աղջկան վրայ որ խոհանոց կը վազէ սարսափահար: Մայրը, իր աղջկան օգնութեան հասնելու համար կը միջամտէ, ու քանի մը վայրկեան վերջ հիւրերը կը լսեն իր ճիչերը: Գինով եղբայրասպանը կուրծքէն վիրաւորած էր խեղճ հայուհին: Ոստիկանութիւնը ձերբակալած է չարագործը :

ՊՈԼՍՈՅ «Ճիւմհուրիէթ»ը կը գրէ թէ ռումանական տարագիր կառավարութիւն մը պիտի հաստատուի եւրոպական երկրի մը մէջ, մասնակցութեամբ հետեւեալ դէմքերուն — զօրավար Րատէսքու՝ նախկին վարչապետ, Կէօրկի Կրէցիանու՝ Թուրքիոյ նախկին դեսպանը, եւ Կրէկոր Կաֆէնքու նախկին արտաքին նախարարը :

Գահընկէց թագաւորը տակաւին Լոզան կը գտնուի :

ՀԱՄԱՁԱՅՆ Միլանէն ստացուած տեղեկութեանց Պելկրատի կոմինֆորմը գաղտնի ժողով կը գումարէ Միլանի մէջ՝ իտալական համայնավար կուսակցութեան համագումարին զուգընթաց: Դիտել կը տրուի որ համագումարի նիստերէն երբեմն խումբով կը բացակային կոմինֆորմի գլխաւոր անդամները :

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ կառավարութիւնը կը հերքէ այն լուրը թէ Զինաստանի համայնավարները զինուորական աջակցութիւն կը ստանան Խորհրդային Միութենէն :

ԳՐԱԽՕՍԱԾ ՕՐ.— Ֆր. Կ. Խաչի Սէվրանի մասնաճիւղի թատերապարահանդէսը տեղի կ՚ունենայ կիրակի 7 Մարտ, 1948ին: Կը խնդրուի չխաչաձեւել :

ՏԻԿԻՆ ԱՐՄԵՆՈՒՀԻ Լ. ԳԵՒՈՆԵԱՆ իր սրտագին շնորհակալութիւնը կը յայտնէ ամէն անոնց որ Պոլսոյ մէջ հանգուցեալ իր սիրեցեալ մօր՝ ՏԻԿԻՆ ԿԻՒԼԻՋԱՐ ՏԷՐ ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆԻ մահուան առթիւ իրենց ցաւակցութիւնը յայտնեցին անձամբ, գրով կամ նուիրատուութեամբ : Մասնաւոր շնորհակալութիւն Պոլիս Պ. Զարեհ Բոտէեանին եւ Բոտէեան ընտանիքին որոնք նիւթական եւ բարոյական ամէն զոհողութիւն յանձն առած են հանգուցեալին հանդէպ, նաեւ Ազգ. Հիւանդանոցի վիրաբուժապետ Տոքթ. Մանուէլեանի իր հոգածութեան եւ խնամքներուն համար :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ.— Լէ Միլէն Տէր եւ Տիկին Բաբար Խ. Աւետիսեան, Պ. Սարգիս Աւետիսեան, Տէր եւ Տիկին Յարութիւն Օհանեան, Տէր եւ Տիկին Աստուր Յովակիմեան շնորհակալութիւն կը յայտնեն բոլոր անոնց, որոնք մեզ հետ ողբացին արկածամահ կորուստը մեր սիրելի զաւկին ԳԷՈՐԳԻ՝ ծնած 15 Մարտ 1932ին, արկածամահ՝ 5 Նոյեմբեր 1947 :

ՏԻԿԻՆ Ս. ՍԻՆԱՆԵԱՆ ծնեալ Թէրճանեան Երզնկացի, կը փնտռէ կնքահայրը Սարգիս Կիրակոսեան Երզնկացի որ Տիթրոյթ ըլլալ կը կարծուի : Նաեւ մօրաքրոջ աղջիկը Սրբուհի Զուքուրեան որ նոյնպէս Ամերիկա ըլլալ կը կարծուի: Տեղեկացնել Տիկին Սիրանոյշ Սինանեանի, 31 rue de Nice, Alfortville, Seine:

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 Rue Damesme - 13e
Le Gérant : A. NERCESSIAN

Տարեկան շքեղ ցերեկոյթ պարահանդէս

Փարիզի Հայ Տիկնանց Միութեան Կարմիր Խաչի եւ Որբախնամի տարեկան ցերեկոյթ պարահանդէսը տեղի պիտի ունենայ 8 Փետր. կիրակի օր ժամը 15էն մինչեւ կէս գիշեր, Hôtel Lutétiaի շքեղ սրահներուն մէջ, 43 Bld. Raspail, Paris:

Ցերեկոյթ պարահանդէս

Կազմակերպուած Փորթ տ՚Իթալիի Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղին կողմէ: Կիրակի 18 Յունուար կէսօրէ վերջ ժամը 15էն 23: Պէն Տուշի սրահը, Rue Jules Ferry. Petit Ivry, մէթրօ Porte de Choisy :

Գեղարուեստական ճոխ բաժին.— Պիտի ներկայացուի ՀԱՐՍԸ եւ զաւեշտ մը, Սէվրանի Ֆ. Կ. Խաչի թատերախումբին կողմէ:

Եւրոպական պարերը կը սկսին ժամը 6ին, ղեկավարութեամբ Պ. Օհաննեանի նուագախումբին: Ճոխ պիւֆէ դիւրամատչելի գիներով :

Մուտքը 75 Ֆրանք :

Ֆր. Կ. ԽԱՉԻ Փարիզի մասնաճիւղին ընդհ. ժողովը Ուրբաթ 9 Յունուար, ժամը 4ին Սոսիէթէ Սավանթի մէջ: Կարեւոր օրակարգ: Բոլոր ընկերուհիներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է:

ՏՕՆԱԾԱՌ - ԽՆՋՈՅՔ -ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Կրընոպլի Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղին կողմէ, 11 Յունուար Կիրակի ժամը 15էն կէս գիշեր, Salle Armenonvilleի մէջ (Exposition կեդրոնը) :

Խնամուած յայտագիր եւրոպական պարերով, ընտիր խմիչք եւ ուտելիք :

Կաղանդ Պապան պիտի բաժնէ նուէրներ: Կը հրաւիրուին գաղութի բոլոր երախաները անխտիր :

«ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ« ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Վալանսի Ֆր. Հայ Կապոյտ Խաչի «Մանուկներու Օր»ուան հանդէս տօնածառը, տեղի պիտի ունենայ Յունուար 11ին, կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2.30ին ընկեր Յակոբ Կօշկակարեանի կառատան մէջ: Պիտի ըլլան երգեր, արտասանութիւններ, գեղջկական պարեր սաներուհիներու կողմէ: Կը հրաւիրենք տեղւոյս հայութիւնը քաջալերելու համար մեր մանուկները:

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ, Մէզոն Ալֆորի, Շուազի լը Ռուայի եւ Վիթրիի Հայերը եկեղեցի կը հրաւիրուին յառաջիկայ Կիրակի, 11 յունուար, Ծննդեան պատարագին ներկայ գտնուելու համար :

ՊՈՒԼԿԱՐԻՈՅ Բազարճըք քաղաքէն, Տէր Զաքարեան քհնյ. Շիրինեան կը փնտռէ իր քրոջ աղջան, Արսլանպէկցի Գրիգոր Խաչէրեան (Եղիաեան) ընտանեօք : Մարսիլիոյ եւ Լիոնի հայրենակիցներէն կը խնդրուի իմացնել թերթիս վարչութեան :

« ԳՈՅԱՄԱՐՏ » պատի օրացոյցներ ստացուած են եւ կը ծախուին Բալուեան գրատան մէջ, 43 Rue Richer, Paris (9), ինչպէս նաեւ Նոր Սերունդի անդամներուն քով: Գինն է 100 Ֆրանք: Ծաւալը մեծ ըլլալով փոստով չի ղրկուիր: Անձամբ դիմել եւ ստանալ :

ԿԱՐԵՒՈՐ ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ

Փարիզի Հայոց եկեղեցւոյ կրօնական ընկերակցութեան վարչութիւնը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ ընկերակցութեան բոլոր անդամները՝ 18 Յունուար 1948, կիրակի ժամը 2.30ին Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյ մէջ, օրակարգ ունենալով եկեղեցւոյ օգնական լուսարար Պ. Յակոբ Ճօրթուեանի քահանայական թեկնածութեան հարցը :

Կը խնդրուի բոլոր անդամներէն որ հաճին անձամբ ներկայ ըլլալ այս ընդհ. ժողովին եւ կատարել իրենց եկեղեցասիրական պարտականութիւնը : :

ՀՐԱՒԻՐԱԿՈՂ ՎԻԷՆԱԲՆԱԿ ԽԱՐԲԵՐԴԻ ՀԱՅՐԵՆԱԿԻՑՆԵՐՈՒՆ

Յարգելի հայրենակիցներ,

Համա - Խարբերդցիական Միութեան Վիէնի մասնաճիւղի վարչութիւնս իր պաշտօնէութեան տարեշրջանը աւարտէլ առաջ, նախապէս պարտք կը զգայ մամուլի միջոցաւ յայտարարել որ տեղւոյս մասնաճիւղի արտակարգ ժողովը տեղի պիտի ունենայ 10 Յունվ., շաբաթ երեկոյեան ժամը 8ին Պ. Տ. Տէրվիշեանի ընդարձակ բնակարանին մէջ (8 P. Croix Rouge): Օրակարգի հարցեր տեղւոյն վրայ :

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

Հ. Յ. Դ. ՄԱՐԱԷՅԼԻ Շրջ. Կոմիտէն ընկ. ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ հետեւեալ մարմինները.—

Զաւարեան ենթակոմիտէն, շաբաթ 10 Յունուար ժամը 8ին :

Ակնունի ենթակոմիտէն շաբաթ 10 Յունուար ժամը 8ին :

Քեռի խումբը շաբաթ 10 Յունուար ժամը 8ին:

Նիկոլ Դուման ենթակոմիտէն կիրակի 11 յունուար ժամը 3ին:

Արամ խումբը կիրակի 11 Յունուար ժամը 8.30ին :

Այս ժողովները տեղի կ՚ունենան սովորական հաւաքատեղիները: Ներկայ պիտի ըլլայ Շրջ. կոմիտէի ներկայացուցիչը :

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Մարսէյլի Շրջ. վարչութիւնը կը հրաւիրէ Մարսէյլի եւ շրջանի բոլոր խումբերու վարչութիւնները ժողովի մը, որ տեղի կ՚ունենայ 10 Յունուար 1948, «Bar Pigalle», շաբաթ իրիկուն ժամը 6.30ին, ներկայանալ գրաւոր ղեկոյցով :

Հ. Յ. Դ. Ս. ԷԹԻԷՆԻ «Անտոք» ենթակոմիտէին ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերները յառաջիկայ շաբաթ 10 Յունուար երեկոյեան ժամը 8ին, սովորական հաւաքատեղին, 14 rue Brassard: Կարեւոր օրակարգ, բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է :

ԱՆԻԷՌԻ Հ. Յ. Դ. Արամ ենթակոմիտէն ընկերական ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս ուրբաթ ժամը 8.30ին, Պուա Քոլոմպի կայարանի դէմի սրճարանը: Պարտաւորիչ ներկայութիւն :

ԻՍԻ ԼԷ ՄՈՒԼԻՆՈՅԻ «Զաւարեան» կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս շաբաթ 10 Յունուար, ժամը 8.30ին, Խրիմեան սրահին մէջ. պարտաւորիչ ներկայութիւն :

ՓԱՐԻԶԻ «Եգիպտացի» կոմիտէին ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս շաբաթ իրիկուն ժամը ճիշդ 8.30ին ընկերվարականներու սրահը (9 rue Victor Massé): Պարտաւորիչ ներկայութիւն :

ՎԻԷՆԻ Հ. Յ. Դ. Կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերները, շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին, Հ. Օհանջանեան Ակումբը: Խիստ կարեւոր օրակարգ, բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է :

ՓԱՐԻԶԻ Հ. Յ. Դ. «Ռոստոմ» խումբի բացառիկ ժողովը, այս կիրակի ժամը 9.30ին, 57 rue des Couronnes, իջնել Métro Courronnes: Բացակայողները պատասխանատու են :

ԼԻՈՆԻ Հ. Յ. Դ. «Վարանդեան» կոմիտէն ընկերական ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս կիրակի 11 Յունուար, կէսօրէ վերջ ժամը 2ին, 76bis, rue Rabelais, պրոցին սրահը: Կարեւոր օրակարգ: Պարտաւորիչ ներկայութիւն: Ներկայանալ անդամատետրով

ԽԱՐԲԵՐԴԻ Համախարբերդցիական Միութեան Մարսէյլի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը այս կիրակի առաւօտ ժամը 9ին Հ. Ա. Ը. Մ. սրահը, 63 rue Longue des Capucines, Մարսէյլ : Կը խնդրուի բոլոր անդամներէն ներկայ գտնուիլ այս խիստ կարեւոր ժողովին :

Հ. Յ. Դ. ՍԷՆ ՇԱՄՈՆԻ կոմիտէին ընդհ. ժողովը տեղի կ՚ունենայ 11 Յունուար, կիր. ժամը 2.30ին սովորական հաւաքավայրը: Կարեւոր օրակարգ, բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է :

Ֆ. Հ. Կ. ԽԱՉԻ Իսիի մասնաճիւղին ընդհ. ժողովը տեղի կ՚ունենայ շաբաթ իրիկուն, 10 Յունուար, ժամը 8.30ին Ազատին սրահը : 4 rue de la Défense: Բոլոր անդամուհիներուն ներկայութիւնը անհրաժեշտ է: Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ :

Հ. Յ. Դ. ԿՐԸՆՈՊԼԻ ենթակոմիտէին ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերները շաբաթ իրիկուն 10 Յունուար ժամը 8.30ին, սովորական հաւաքատեղին: Կարեւոր օրակարգ :

Հ. Յ. Դ. ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ Ս. Մինասեան ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերները 12 Յունուար երկուշաբթի իրիկուան ժամը 8.30ին, սովորական հաւաքատեղին :

ԸՆԿԵՐԱՀԱՄԱԿՐԱԿԱՆ ԽՆՋՈՅՔ

Կազմակերպուած Անիէռ Պուա Քոլոմպի Հ. Յ. Դ. Արամ ենթակոմիտէին կողմէ Նոր Տարւոյ եւ Ծնունդի առթիւ, տեղի կ՚ունենայ յառաջիկայ շաբաթ, 10 Յունուար ժամը 9էն մինչեւ լոյս, Ընկերվարականներու սրահը 149bis, Ave. d'Argenteul, Asnières: Ճոխ պիւֆէ, գեղարուեստական յայտագիր :

ՀԱՅ ԱՐԻՆԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԵԱՆ

Փարիզի շրջանի 17րդ տարեկան ցերեկոյթը, տեղի կ՚ունենայ կիրակի 7 Մարտ, 1948 կէսօրէ վերջ ժամը 2.30ին: Salle de la Chimie, 28bis rue St. Dominique: Կը խնդրուի նկատի առնել սոյն թուականը :

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ
ՕՐԱԹԵՐԹ

HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. Seine 376.286
Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13e)
Տար. 1200, ճամս. 650, Արտ. 15 տոլ. կամ 3 անգլ.
Tél.: GOB. 15-70 — C.C.P. Paris 1678-63
Samedi 10 Janvier 1948 Շաբաթ 10 Յունուար

Ի. ՏԱՐԻ — 20e Année N° 5236-նո տրջան թիւ 845 խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ ԳԻՆ՝ 5 Ֆր.

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

Ի Ժ Ա Ր Շ Ա Ի

Ինչպէս կ՚երեւայ, փողոցային խառնիճաղանճին «անտեսանելի խմբագիրը» նոր հրամաններ արձակած է իր արտասահմանեան լագէններուն որպէսզի սաստկացնեն հակադաշնակցական իժարշաւը եւ փութացնեն հայոց ազգին ամէնէն հայրենասէր, ամէնէն հարազատ եւ ամէնէն կուռ ու ծաւալուն կազմակերպութեան տապալումը:

Քսանը հինգ տարուան ապարդիւն ու զզուելի պայքարին ընթացքին, այսքան ինկած չէր մեր անզուգական հակառակորդներուն բարոյականը:

Երբեք՝ ստորնութիւնը իր ներկայ գերադրականին հասցուցած չէին:

Այսօր, կը գրեն այնպիսի տողեր զորս ոճրածին Թուրքը անգամ չգործածեց Դաշնակցութեան հասցէին — այն Դաշնակցութեան որուն անունն իսկ քուն փախցնել կուտայ Անգարայի էֆէնտիներուն: Խոստովանինք՝ որ հոգեկան անկումի ճակատին վրայ ալ դիմացի իժերը հակայաքայլ յառաջդիմած են, թերեւս, արդարացնելու համար իրենց «Յառաջդիմական»ի տիտղոսը:

Ինչե՛ր, ինչե՛ր գրել կուտայ իրենց հիւանդագին ատելութիւնը: Ի՛նչ գարշելի զրպարտութիւններ, ի՛նչ ստայօդ բարբանջանքներ իրենց քուրջի կտորներուն լայնքին ու երկայնքին՝ Սէնի ափերէն մինչեւ Նիւ Եորք կամ Սուրիա:

Եւ ի՛նչ սրտառուչ «փաստեր» — արձարաններու անկիւններէն հաւաքուած՝ ապացուցանելու համար Դաշնակցութեան երեւակայական մեղքերը:

Երեք տարիէ ի վեր բերնի — ծամոց ըրեր են թէ Դաշնակցութիւնը փաշական հակումներ ունի եւ թրքասէր է իր քաղաքականութեամբ:

Դաշնակցութիւնը փաշակա՞ն, Դաշնակցութիւնը թրքասէ՞ր: Զրոտեր է ձեր ուղեղը, պարոններ:

Եթէ պուտ մը խելք եւ պուտ մը պատիւ ունիք, արտասահմանեան Հայաստանի բազմութիւններուն հրամցուցէք կարգ մը պատմական դէպքեր եւ այդ ամբաստանութիւններով դատապարտեցէք ձեր փաթրոնները:

Այս վերջինները չէի՞ն որ ամբողջ տասնըհինգ տարի — մինչեւ 1945 — բարեկամական դաշնագրով կապուած էին մեր երէկուան — եւ այսօրուան — ջարդարարներուն:

Ձեր փաթրոնները չէի՞ն որ հազար կտոր կ՚ըլլային փաստելու համար Թուրքերուն «անմեղութիւնը» 1915ի ջարդերուն մէջ:

Ո՞վ էր որ դաշնակցեցաւ մարդասպան Հիթլէրին, 1939ին, որպէսզի «մի լաւ ծեծ քաշի, սըրանց, Անգլիացիներին». (ականջը խօսի Լոնտոնի խորհրդային դեսպանատան պաշտօնատարներէն մէկուն):

Ո՞վ էր որ ցորեն ու պատերազմական ուրիշ պիտոյքներ հայթայթեց խելագար Նացիներուն 1939էն մինչեւ 1941ի կէսերը:

Զունի՞ք նկարը Մոլոթովին ու Ռիպէնթրոփին: Կամ նկարագրութիւնը անոնց սիրալիր տեսակցութեան:

Արտասահմանեան Հայաստանի ո՞ր թերթերը կը փառաբանէին Նացիներու եւ Ռուսերու դաշնակցութիւնը 1939 Օգոստոս 23էն մինչեւ 1941ի Յունիս 22ը:

Ո՞ր պետութիւնը դաշնակցեցաւ Ճափոնի հետ այն պահուն երբ Ֆրանսացի, Անգլիացի կամ Միացեալ ժողովուրդներուն ծաղկահասակ երիտասարդութիւնը արիւն կը թափէր արեւմուտքի մէջ՝ յանուն ազատութեան եւ արդարութեան:

Տեսե՞ր, կարդացե՞ր էք այն պաշտօնական յայտարարութիւնը զոր Հայ Յեղափոխական Դաշնակցութիւնը մեծ դաշնակիցներուն — եւ Մոսկուայի կառավարութեան — կը յանձնէր 1941ի Յունիսէն ետք, իր ունեցածը - չունեցածը տրամադրելով ընկեր Սթալինին:

Լսե՞ր էք Մոսկուայի վարիչներուն պաշտօնական կարծիքը մեր կուսակցութեան հայրենասիրութեան եւ հեղինակութեան մասին — լրագրական բամբասանքները մէկդի:

Լսե՞ր էք մանաւանդ ձեր փաթրոններուն կարծիքը ձեր մասին՝ Ռամկավարներ, Յառաջդիմականներ, «այծեր ու կապիկներ»:

Դաշնակցութիւնը Նացիներուն բարեկա՞մ:

Երազի մէջ էք, դեղնած ու մետասաններորդ ժամու կեղծաւոր «Հայաստանասէր»ներ:

Սթալին մեռա՞ծ է

ԱՆՀԻՄՆ ԶՐՈՅՑՆԵՐ

Երկու օրէ ի վեր անհիմն զրոյցներ շրջան կ՚ընեն եւրոպական մայրաքաղաքներուն մէջ, մարաջախտ Սթալինի առողջական վիճակին — կամ մահուան — մասին: Համաձայն զուիցերիական աղբիւրներէ հասած լուրերու, Խորհրդային Միութեան վարչապետը որ ծանրապէս հիւանդացած էր վերջերս, մեռած է:

Պերն հրատարակուող «Տէր Պունտ» թերթը առաջին անգամ լուրը հաղորդած է՝ հարցական նշանով: Ընկերվարական օրաթերթ մըն ալ տուած է լուրը՝ առանց հաւատալու անոր ճշմարտութեան: Պոլսոյ եւ Անգարայի թերթերուն մէջ եւս լուրը հրատարակուած է:

Հաւանաբար այս տարաձայնութիւններ հետեւանք են Շուէտացի, խլիրդի մասնագէտ բժիշկի մը Մոսկուա այցելութեան ինչպէս նաեւ Մոսկուայի պրազիլիական նախկին դեսպանին այն յայտարարութեան թէ մարաջախտը կաթուածահար եղած էր ամիսներ առաջ:

Լուրը հաստատուած — կամ հերքուած — չէ որ եւ է պաշտօնական աղբիւրէ:

Պաղեստինի դէպքերը

Տասնըհինգ հոգի եւս սպաննուեցան Պաղեստինի մէջ՝ Հինգշաբթի օրԵրուսաղէմի մէջ: Արիւնալի ընդհարումներ տեղի ունեցան Արաբներուն, Հրեաններուն եւ Բրիտանացի զինուորներուն միջեւ:

Բրիտանական իշխանութիւնները խիստ միջոցներ ձեռք առած են երկու կողմի ահաբեկիչները զսպելու համար:

Երկու Հրեաներ սպաննուեցան երբ Արաբները Հայֆայէն Թէլ Աւիվ գացող հանրակառքին վրայ յարձակեցան: Հականայի ահաբեկիչները Արաբ մը սպաննեցին Երուսաղէմի մէջ:

★ Միացեալ Ազգերու ընդհանուր քարտուղար Թրիկվի Լի, Պաղեստինի ապահովութեան խնդիրը յանձնաժողովին ներկայացուց երէկ:

★ Հրէական գործակալութեան ամերիկեան հատուածին ներկայացուցիչը յայտարարեց Հինգշաբթի օր Փարիզի մէջ թէ «մենք կ՚ուզենք զէնք ստանալ՝ պայմանաւ որ Միացեալ Ազգերու կազմակերպութիւնը հաւանի»: Անգլիա իր խոստումները չի յարգեր, ըսաւ ներկայացուցիչը:

ՀԱՄԱՅՆԱՎԱՐՈՒԹԻՒՆԸ ՕՐԷՆՔԷ ԴՈՒՐՍ ՊՐԱԶԻԼԻՈՅ ՄԷՋ

Պրազիլիոյ կառավարութիւնը խորհրդարանէն վտարել տուաւ բոլոր համայնավար երեսփոխանները եւ քուէարկել տուաւ համայնավար կուսակցութիւնը օրէնքէ դուրս հռչակելու Մայիսի օրինագիծը: Հինգշաբթի առտու ոստիկանութիւնը գրաւեց «Թրիպունա Փոփուլար» թերթին խմբագրատունը: Ոստիկանները հասան այն պահուն երբ թերթը մամուլին յանձնած էր բացառիկ թիւ մը: Ընդհարումներ տեղի ունեցան: Ոստիկանութիւնը ստիպուեցաւ գնդացիրներով եւ արտասուաբեր ռումբերով յարձակիլ շէնքին վրայ: Համայնավարները ձեռնառումբ գործածեցին, բայց ի վերջոյ անձնատուր եղան: Ցոյցեր տեղի ունեցան նաեւ խորհրդարանէն ներս երբ նախագահը վերջին անգամ մը եւս քուէի դրաւ կառավարութեան օրինագիծը որ ընդունուեցաւ 74ի դէմ 181 ձայնով: Համայնավար երեսփոխանները յարձակեցան իրենց պաշտօնակիցներուն վրայ:

Խորհրդարանէն վտարուած են 76 երեսփոխաններ: Ինչպէս նաեւ մէկ ծերակուտական եւ 18 քաղաքապետական խորհրդականներ:

Կարդացէք Դաշնակցութեան յիսունըութը տարուան կենսագրութիւնը:

Դաշնակցութեան դրօշին տակն էր որ Հայոց ազգին արիւնոտ քաջերը կռուեցան ու նահատակուեցան որպէսզի հայրենիքը ըլլար ազատ, անկախ ու միացեալ:

Դաշնակցութեան դրօշին տակն է որ հայ ժողովուրդը պիտի շարունակէ իր ճամբան մինչեւ որ հրաշափառ արեւը ցաթէ Արարատեան աշխարհին վրայ:

Ժ.

«Կացութիւնը չափազանց ծանրակշիռ է» կ՚ըսէ Մարշըլ

Հինգշաբթի օր, Միացեալ Նահանգներու ծերակոյտին Արտաքին Յարաբերութեանց Յանձնաժողովին մէջ, արտաքին նախարարը, Պ. Ճորճ Մարշըլ, Եւրոպայի ազգերուն նիւթական օգնութիւն հասցնելու հարցին քննութեան առթեն, խօսք առնելով յայտարարեց թէ «կացութիւնը չափազանց ծանրակշիռ է»:

Նախարարը պատրաստած էր 5500 բառնոց ճառ մը յանձնարարելու համար որ անպայման քուէարկուի նախագահ Թրումընի օրինագիծը:

Ստորեւ կուտանք իր ճառին գլխաւոր մասերը.— Եթէ թոյլ տանք որ Եւրոպան իր սեփական միջոցներով վերականգնի, իր տնտեսական տագնապը այնքան ծանրակշիռ պիտի ըլլայ եւ իր դժգոհութիւնը այնքան մեծ որ պիտի վտանգուի նաեւ Միացեալ Նահանգներու ապահովութիւնը: Տոլարը չի կրնար փրկել աշխարհը, բայց եւ այնպէս աշխարհը չի կրնար փրկուիլ առանց մեր տոլարներուն: Շատ անգամներ ըսուած է որ պատերազմը շահեցանք, բայց տակաւին շահած չենք խաղաղութիւնը: Այս յայտնութիւնը իրական կացութիւնը չի պատկերացներ: Այսօր շատ մը կէտերու վրայ աւելի կռիւ կայ քան պատերազմի օրերուն:

Մեր դիմացը ունինք ժողովրդավար կառավարութիւններ որոնք, ինչպէս մեր կառավարութիւնը, պատասխանատու են իրենց ժողովուրդներուն: Թոյլ պիտի չտայինք որ տարբեր ըլլար կացութիւնը: Կը սպասենք որ ժողովրդավար կառավարութիւն մը որ յանձնարարութիւններ ըրած է հանդէպ իր ժողովուրդին, յարգէ այդ յանձնառութիւնները:

Եթէ որոշում տանք թէ Միացեալ Նահանգները չեն կրնար կամ չեն ուզեր մասնակցիլ Եւրոպայի վերաշինութեան աշխատանքին, պարտաւոր ենք դիմագրաւել այն հետեւանքները որոնք յառաջ պիտի գան այդ որոշումէն, այսինքն սպասել որ ամբողջ Եւրոպան ենթարկուի ոստիկանական պետութեանց լուծին: Մի մոռնաք որ հիւանդագեր կան: Պէտք է որ բարձրացնենք զանոնք որպէսզի ժամանակի ընթացքին, ինքնաբաւ ըլլան:

Տասնըհինգ ամիս պիտի տեւէ մինչեւ որ մեր դերը կատարած ըլլանք: Ներկայացուած ծրագրին գաղափարն անգամ մեծ քաջալերութիւն մը եղած է Եւրոպայի ժողովուրդներուն:

Մարշըլ, յիշելէ ետք այն ընդդիմութիւնը զոր համայնավարները կը մղեն իր անունը կրող ծրագրին դէմ, դիտել տուաւ թէ տագնապը կը լուծուի այն պարագային երբ բոլոր ազգերը գործակցին:

Նախարարը յետոյ ըսաւ թէ խորհրդային կառավարութեան ներկայ քաղաքականութիւնը կը դժուարացնէ այդ բաղձանքին իրագործումը, բայց «մենք պիտի չթերանանք մեր աշխատանքներուն մէջ՝ հակառակ անոր որ Խորհրդային Միութիւնը եւ համայնավար կուսակցութիւնները վճռապէս որոշած են ձախողեցնելու մեր ծրագրին գործադրութիւնը:

Ներկայ առաջարկները, պէտք է իրենց ամբողջութեամբ քուէարկուին, այլապէս պէտք չէ գործի ձեռնարկենք, ըսաւ Մարշըլ:

Ծերակուտական Վէնտընպըրկ հարցուց թէ Մոսկուայի կառավարութիւնը իսկապէս «պատերազմ հրատարակա՞ծ է Մարշըլի ծրագրին դէմ»: Արտաքին նախարարը բացատրեց թէ Մոսկուայի պաշտօնատարներուն եւ Մոլոթովի յայտարարութիւնը որոշ կերպով ցոյց կուտան թէ Ռուսիա թշնամական վերաբերում ունի ծրագրին դէմ:

Մարշըլ, իր ճառը վերջացնելէ առաջ, սպառնաց հրաժարիլ, եթէ ծրագիրը չքուէարկուի:

★ Ամերիկա 6800 միլիոն տոլար պիտի յատկացնէ Եւրոպայի յառաջիկայ 15 ամսուան մէջ եթէ խորհրդարանը վաւերացնէ Թրումընի օրինագիծը: Մինչեւ 1952, յատկացուցած պիտի ըլլայ 17 միլիառ տոլար:

Պետական ծախսերը պիտի կրճատուին

ԵԼՄՏԱԿԱՆ ՆԱԽԱՐԱՐԻՆ ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Հինգշաբթի երեկոյ, ելմտական նախարար, Պ. Ռընէ Մայէր, ձայնասփիւռին վրայ, օրուան տնտեսական տագնապին ու ելմտական նոր ծրագրին մասին խօսելով, յայտարարեց թէ կառավարութիւնը որոշած է զգալի չափով կրճատել պետական ծախքերը եւ երեսուն միլիառ ֆրանք խնայել մինչեւ Մարտի վերջը:

Ազատ պիտի արձակուին 150.000 պետական պաշտօնեաներ: Կարգ մը հանրային հաստատութիւններ պիտի փակուին: Բոլոր պաշտօնատարները պիտի աշխատին 10 առ հարիւր խնայողութիւն մը ընել՝ իրենց ընթացիկ ծախքերէն: Կրճատումներ պիտի կատարուին նաեւ պատերազմական

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

Մեծն Տիգրա՞ն, թէ Միհրդատ Եւպատոր

Ա.

Քրիստոսէ առաջ՝ Ա. դարուն, Կապադովկիոյ թագաւորութիւնը, երբ Փոքր Ասիոյ ու Հայաստանի միջեւ տարածուած շատ կարեւոր երկիր մը, կը նկատուէր հռոմէական հողամաս մը, մանաւանդ Սկիպիոս Ասիատիկոսի յաղթանակներէն վերջ:

Կապադովկիոյ գրաւումը կը դիւրացնէր Հայաստանի աշխարհակալութիւնը եւ կը նշանակէր Միջագետքի ու Պարսկաստանի պարտութիւնը: Կապադովկիոյ անջատ թագաւորութեան մը գոյութիւնը վտանգ մըն էր նաեւ Պոնտոսի թագաւորութեան ու տպաւորելիք մը Պարթեւներուն, որոնց վերջին զօրաւոր թագաւորն էր Միհրդատ Ա. որ իր դրամներուն վրայ կը կրէր «Նիքաթոռ» եւ «Թէոպատոր» տիտղոսները:

Ա. Դարուն (Ն. Ք.) Ասիական երեք զօրաւոր պետութիւններ կային: Պարթեւաստանէն վերջ զօրաւոր էր Պոնտոսի թագաւորութիւնը որուն գահին վրայ նոր բարձրացած էր Մեծն Տիգրան (95 — 55 Ն. Ք.), որ աշխարհակալական նոր ձգտումներու կը պատրաստուէր ու կը փափաքէր Պարթեւները տկարացնել, Հալէպի Սելեւկեան թագաւորութիւնը իրեն ենթարկել ու հայկական նոր կայսրութիւն մը հիմնել, որուն սահմանները պիտի հասնէին ծովերու ափերը ու որուն ուժը պատկառազդու պիտի ըլլար Արեւմուտքի մեծազօր Հռոմի հասարակապետութեան: Այս վերջին ծրագիրը յաջողցնելու համար, պէտք էր Կապադովկիան գրաւուէր, որուն սահմանակից եղող Հայկական Ծոփաց թագաւորութիւնը անգամ չէր կրցած նուաճել Տիգրանի հզօր նախորդներէն՝ նոյն իսկ Արտաշէս Ա. «Աշխարհակալը»: Եթէ նըկատի ունենանք որ Տիգրան Մեծին գահակալութեան տարին, արեւմտեան Հայաստանի մէջ գոյութիւն ունէր Ծոփաց (Sophene) հայկական անկախ թագաւորութիւնը, որուն գահին վրայ կը բազմէր Տիգրանը չճանչցող հայազգի Արտաշէս թագաւորը, կրնանք մակաբերել թէ Տիգրանի համար կանուխ նկատուած էր Կապադովկիան գրաւելու հարցը: Երբ Պարթեւներու Մեծն Միհրդատ Ա. թագաւորը մեռաւ, Մեծն Հայքի շրջակայ փոքր պետութիւնները՝ ինչպէս Կորդուկի, Ատիապէնի, Օսրոյէնի, ու Ատրոպաթանի անջատ թագաւորութիւնները կը պատկանէին Պարթեւաստանին: Մեծն Տիգրան ոչ միայն այս 4 երկիրները իր ձեռքին տակ չունէր, այլ դեռ իր պապենական երկրէն 70 հայկական հովիտներ պարտադրաբար «նուէր» տուաւ Պարթեւ Արքային՝ որպէսզի կարենար Հայաստանի գահը բարձրանալ ու իշխել Արտաշատ մայրաքաղաքին մէջ:

Մինչդեռ Տիգրան այսպիսի պայմաններու տակ գահ կը բարձրանար, Միհրդատ Եւպատոր արդէն իսկ զօրաւոր թագաւորի մը հմայքը ունէր, ու միշտ Ասիոյ զօրաւորագոյն թագաւորը ըլլալու յաւակնութեամբ ինքզինք կը խաբէր, որովհետեւ քանի մը յաղթանակներ տարած էր, օգտուելով Հռոմի մէջ տիրող ներքին անհամաձայնութիւններէն: Դէպքերը սակայն, կուգան հակառակը ցոյց տալ: Որովհետեւ Եւպատորին թաթերուն տակ գտնուող Կապադովկիան անգամ չէր կրցած տեւականապէս գրաւել իր կողմէ, (ինչպէս որ այժմու Իտալիոյ թաթերուն տակ գտնուող Մալթան այսօր չի պատկանիր Իտալիոյ), ու Կապադովկիոյ գահին վրայ բազմած էր Հռոմէասէր Արիոբարզան թագաւորը՝ թշնամին Տիգրանի ու Միհրդատի:

Ռազմագիտական խորունկ արժանիքի տէր էր սակայն Տիգրան, որ հազիւ գահ բարձրացած՝ իր թագին իսկոյն կցեց նախ Ծոփաց Հայկազնեան անկախ թագաւորութիւնը, ծնունդ տալով Միացեալ Մեծ Հայաստանին: Տիգրան յետոյ վերագրաւեց Պարթեւաստանի «նուիրած» 70 հովիտները ու իսկոյն աշխարհակալեց շուրջի 4 անկախ թագաւորութիւնները, ու 500.000 զինուորներով (ըստ Ապիանոսի) գրաւեց Սելեւկեան բովանդակ թագաւորութիւնը, հալածելով անոր գահակալը ու մէկէ աւելի թագապահանջները, խրոխտաբար հասաւ մինչեւ Միջերկրականի ծովը (որուն չէր կարողացած հասնիլ Ռուսիոյ Մեծ Պետրոսն անգամ), ու հայկական յաղթական դրօշները ծածանեցուց Սուրիոյ, Փիւնիկէի, Կոմագէնէի, հիւսիսային Պաղեստինի, ու ըստ Յովսեփոսի մինչեւ Եգիպտոսի սահմանները): Կիլիկիոյ քաղաքները, Պէյրութ ու Դամասկոս, Անտիոք ու Եփրատեան — Միջերկրականեան երկիրը հայկական եղած էին: Երուսաղէմի Աղէքսանդրա թագուհին հպատակութիւն յայտնեց Տիգրան Մեծին ու խնդրեց որ չարիք չի հասցնէ Հրէից ազգին: Տիգրան ազնուօրէն չասպատակեց անոր երկիրը, ու ոչ ալ չարիք հասցուց Հրէաներուն, պահելով իր խոստումը, մինչդեռ դարեր առաջ Մեծն Աղէքսանդր Փիւնիկէ արշաւած օրերուն նման խնդրանքի մը ընթացք չէր տուած, իսկ անոր յաջորդող Սելեւկեան թագաւորները շատ անգամներ խաբած էին Հրէաստանի ժողովուրդը: Իր առաջին տարիներուն մէջ, Տիգրան այնքան յաջողութիւններ կ'ունենար, որոնք քիչ վերջ կրկնապատկուած էին նորանոր իր աշխարհակալութիւններով: Մինչդեռ Եւպատոր նոյնիսկ չէր կարողացած Կապադովկիան իր ձեռքին մէջ պահել հակառակ որ Տիգրան զայն քանիցս գրաւած էր Միհրդատին առաջարկով ու անոր հաշւոյն...

Մեծն Տիգրանի այս առաջին ռազմային յաղթանակներուն համար էր որ խորամանկ Միհրդատ Եւպատորը իսկոյն ծրագրեց անոր դաշնակիցը ըլլալ: Համեստ սկզբնաւորութենէ մը նոր մեծցած Տիգրանի կը մօտենար սկիզբէն ի վեր մեծ ու զօրաւոր նկատուած Միհրդատ Եւպատորը, որ Տիգրանի հետ ազգական ըլլալն ալ պատիւ համարելով, իսկոյն կնքեց 2 դաշինքներ ու կնութեան տուաւ իր դեռատի եւ լաւ դաստիարակուած դուստրը — Կղէոպատրան:—

Այս դաշինքներով, Կապադովկիան ու Փոքր Ասիան կը ձգուէր Միհրդատին, իբր ռազմային ասպարէզ: Իսկ Արեւելքը կը ձգուէր Տիգրանին, իբր ռազմային իրաւունք, հակառակ որ Ծոփաց թագաւորութեան քանդումով՝ Տիգրան կը փափաքէր իր պետութեան կցել Կապադովկիան, որուն սահմանակից Կիլիկիան արդէն իր ձեռքին տակ կը գտնուէր, ու ամենայն իրաւամբ՝ Կապադովկիան ալ գրաւելու փափաք կրնար ունենալ: Տիգրան միշտ հաւատարիմ իր խոստումներուն՝ սկիզբները Հայաստանի չի կցեց Կապադովկիան, ու բաւականացաւ չափուելու Պարթեւներու, Սելեւկեաններու ու շրջակայ ուրիշ ազգերուն հետ:

Բայց այս 2 դաշինքներէն վերջ, կը սկսէր Տիգրանին վերապահուած նոր յաղթութիւններուն՝ երկրորդ շրջանը, որ Միհրդատին նախանձը գրգռելով գիջանած էր Տիգրանի արքունիքին մէջ խառնակութիւններ ու երկպառակութիւններ ստեղծել, որոնք դիւրաւ կրնար յաջողցնել իբր Տիգրանի աները:

Տիգրան այս անգամ մտաւ բուն Պարսկաստան ու աշխարհակալեց ամբողջ Մարաստանը (Media), ու յաղթանակով հասաւ մինչեւ Եկբատան Եօթնապարիսպ քաղաքը (այժմու Պարսկաստանի Համատանի շրջակայքը):

Այս յաղթութիւններուն վրայ Կովկասեան ազգերը ճանչցան Տիգրան Մեծին գերիշխանութիւնը, հակառակ որ Միհրդատ Եւպատոր ունէր Կիմերեան տիրապետութիւնը: Աղուանից պետութիւնը (Albania Caspii) Վրաստան ու ուրիշ երկիրներ հպատակեցան Տիգրանին, որուն պետութեան սահմանները հիմա կ'երկարէին Երուսաղէմէն մինչեւ Թիֆլիս, ու պատկառանք կ'ազդէին մինչեւ Պարսից Ծոցին բնակիչներուն:

Մեծն Տիգրան իբր Արեւելքի մեծագոյն ինքնակալը՝ Սելեւկեաններէն ժառանգեց «Թէոս» (Աստուծոյ), իսկ Պարթեւներէն խլեց «Վասիլեւս Վասիլէօն» (Արքայից Արքայ) մակդիրները, ու իր ձիուն առջեւը առած 4 գահազուրկ թագաւորներ շրջեցաւ Կապադովկիայէն մինչեւ Կովկաս: Նոյնիսկ Հռոմի աչքին, Տիգրան երեւցաւ իբր «Ասիոյ հզօրագոյն Արքան», որ «իր ուժերով սարսափեցուց Հռոմը», ինչպէս իր մասին գրեց աշխարհահռչակ Կիկերոնը:

Կապադովկիան, սակայն, Միհրդատին սեփականութիւնը չեղաւ: Անոր Հռոմէասէր Արիոբարզան թագաւորը Տիգրանի ու Միհրդատի բազուկներով հինգ անգամներ գահէն հալածուելէ վերջ, կրկին կը վերադառնար, ու գահ կը բարձրանար Հռոմի բազուկով, որովհետեւ Միհրդատին էր վերապահուած անոր պահպանութիւնը ու ոչ Տիգրանին...: Միհրդատ միշտ կ'աղերսէր Տիգրանին որ օգնէր իրեն որպէսզի գլուխ հանէր Կապադովկիոյ գրաւումը ...: Տիգրան զգուած Միհրդատին վերջին անկարողութիւններէն, առանձինն արշաւեց Կապադովկիոյ վրայ, 77 թուականին, ու բոլոր երկիրը գրաւեց ահ ու սարսափ պատճառելով Հռոմայեցւոց: Կապադովկիոյ գահազուրկ թագաւորը փախաւ մինչեւ Հռոմ իր ամբողջ թագաւորութիւնը ձգելով Տիգրան Մեծին, որ Կապադովկիոյ բնակիչներէն 300.000 ժողովուրդ բռնութեամբ Հայաստան փոխադրեց, ու նոյնպէս ուրիշներ ալ փոխադրեց Կիլիկիոյ Սօլի քաղաքէն ամենայն վեհափառութեամբ ու աննման ռազմային յաջողութիւններով, որոնք թերեւս գերազանցեցին Նաբուգոդոնոսորը կամ Սալմանասարը ...:

Համաձայն իր դաշինքներուն, Տիգրան ազնուօրէն կրկին Միհրդատին ձգեց Կապադովկիոյ աշխարհակալութիւնը, բայց ապիկար Միհրդատ դարձեալ չկրցաւ պահել զայն...: Միհրդատ իր Լուկուլլեան պատերազմներէն վերջ՝ ոչ միայն Կապադովկիան, այլ իր բովանդակ թագաւորութիւնը կորսնցուց ու երեք հոգիով սկսաւ փախչիլ անմատչելի լեռներ...: Յուսահատ Միհրդատ Եւպատորը, իր ձեռքով իր կիները, աղջիկները ու հաւատարիմները մի առ մի թունաւորելէ վերջ ջորիներուն վրայ բեռցուց իրեն մնացած գանձերը, որոնք սկսաւ առատօրէն գետին թափել որպէսզի զինքը մօտէն հալածող Հռոմայեցիները գրաւեցին, ու հազիւ հազ մազապուրծ կեանքը ազատեց՝ հասնելով Հայաստանի սահմանները, ուր սահմանապահ հայ պահակները ներս ընդունեցին զինքը՝ որ անծանօթ դարձած էր իր երկիւղէն ու տագնապներէն: Պատրաստուեցաւ Տիգրանի առջեւ ծունկի գալ իր փրկութեան համար:

ՆՈՒՊԱՐ ՄԱՔՍՈՒՏԵԱՆ

(Մնացեալը յաջորդով)

ԹՈՒՐՔԻՈՅ ՆԵՐՔԻՆ ՀՈԳԵՐԸ

Քեմալականութեան փառքի օրերուն, լեզուագիտական ակադեմական ժողովներ սարքուեցան Պոլսոյ մէջ, ապացուցանելու համար թէ Թուրքերէնը «արեւ լեզու» մըն է, ուրկէ ծնած են միւսները:

Նոյնիսկ մարդկային քաղաքակրթութեան ծնունդը վերագրուեցաւ Թրքական հանճարին:

Օտար գիտնականներ անգամ ծախու հանեցին իրենց հմտութիւնն ու գրիչը, ապացուցանելու համար այս «նոր գիւտերը»:

Միեւնոյն ատեն զարկ տրուեցաւ Թուրքերէնի զտման: Անխնայ վտարուեցան պարսկերէն եւ արաբերէն բառերն ու բացատրութիւնները:

Մ. Քէմալի մահէն վերջ, լեզուները հետզհետէ բացուեցան, գլուխները բարձրացան, եւ այժմ կատարեալ ջղագրգռութեան մը մատնուած է նոյնիսկ Մ. Քեմալի կուսակցութիւնը, «Հալք», որուն բացառիկ համագումարը նոր վերջացաւ:

Մէկէ աւելի ծանրակշիռ հարցեր դիզուած էին օրակարգին վրայ: Իսկ մթնոլորտը այնքան պղտոր էր որ, գոռում – գոչումներ, ընդհարումներ իրարու կը յաջորդէին շարունակ:

Այսպէս, Դեկտ. 2ի նիստին մէջ, պատգամաւոր մը բեմ ցատկեց բարկաճայթ, վար առնելու համար ճառախօս մը որ անխնայ կը քննադատէր քեմալական կարգուսարքը:

Շատ խոր են այս իրարանցումին շարժառիթները եւ սերտօրէն կապուած Թուրքիոյ ոչ միայն ներքին, այլեւ արտաքին քաղաքականութեան հետ:

Հրատարակուած տեղեկութիւնները կը հաստատեն կարգ մը նշանակալից իրողութիւններ. —

Ա.— Դժգոհութիւն «Հալք»ի աշխարհական (լայիք) եւ ընկերային գործունէութեան դէմ: Ոչ միայն բողոք, այլեւ ծանր մեղադրանքներ, — անկրօնութիւն, անաստուածութիւն, անբարոյականութիւն: Պատգամաւոր մը իբրեւ դարման կ'առաջարկէր աստուածաբանական համալսարան մը հիմնել եւ բոլոր միջոցներով ուժ տալ կրօնի ուսման:

— «Երբ միւս համայնքները ժառանգաւորաց վարժարաններ բանալով րաբունիներ, քահանաներ կը հասցնեն, մեր կրօնից տեսուչը ամէն իրաւասութենէ զրկուած՝ օրը իրիկուն կ'ընէ համրիչ քաշելով: Այսօր երկրին մէջ բախտախաղը եւ գինեմոլութիւնը աւերներ կը գործեն եւ բարոյական ապականութիւն կը տիրէ: Պատճառը անկրօնութիւնն է: Աստուածավախութիւն չմնաց»:

Նոյնքան պատկերալից բացագանչութիւններ՝ ուրիշ պատգամաւորներու կողմէ, որոնց մէկը, բժիշկ, վէրք մը եւս կը բանայ.

— «Բացարձակապէս սուտ է այն վայնասունը թէ յետադիմութիւնը գլուխ կը ցցէ, հայրենիքը վտանգի մէջ է, վարչաձեւը ձեռքէ կ'ելլէ եւն: Բուն յետադիմութիւնը այն շարժումն է որ կ'ուզէ մեզ տանիլ «կինէշ – մինէշ» լեզուներու, ցափուտուքներու»:

Բ.— Շատ աւելի բնորոշ է երկրորդ երեւոյթը:

Համագումարի օրակարգին վրայ կը գտնըւէր քաղաքական խնդիր մը եւ այս առթիւ փոխն ի փոխ արտասանուեցան կարգ մը իմաստալից բառեր, — ազգայնականութիւն, ցեղապաշտութիւն, Թուրանականութիւն, համայնավարութիւն:

Վերջին հոսանքը, համայնավարութիւն, աչքի փուշ դարձած է ատենէ մը ի վեր: Այն աստիճան որ, առաջարկուեցաւ մասնաւոր մարմին մը կազմել, պայքարելու համար անոր դէմ: Իսկ իբրեւ անմիջական միջոց, համայնավարները վտարել բոլոր հանրային հաստատութիւններէն եւ դպրոցներէն:

Տեսակէտները այնքան ալ յստակ չեն միւս վարդապետութեանց մասին: Աւելի ճիշդ, բեռնի տակ խօսքեր կան որոնք վերապահութեամբ կ'արտասանուին:

Նոր Թուրքիան դարձեալ խարխափումի մէջ է, իր ճամբան գտնելու համար ազգայնականութեան եւ Թուրանականութեան միջեւ: Եւ այս՝ իբրեւ հետեւանք սլաւականութեան ծաւալման:

Պատգամաւոր մը յայտարարեց.— «Մենք բոլորս ազգայնականներ ենք Թրքական սահմաններուն մէջ»:

Ուրիշ մը, ծանօթ բանաստեղծ Համտուլլահ Սուպհի, Թուրքէշի նախկին դեսպանը, կը ձգտի ընդարձակել համաթրքական շարժման սահմանները: Իր տեսութեամբ, ազգայնականութիւնը

պէտք չէ հիմնուի լեզուի եւ կրօնի վրայ: Ան 60 միլիոն հաշուելով Կեդր. Ասիոյ, Կովկասի, Պալքաններու եւ Անատոլուի Թուրքերուն թիւը, կ՚ըսէ.—

«Մենք սիրով ձամբով կը չահագրգռուինք արտասահմանի բոլոր Թուրքերով: Միայն թէ քաղաքական չէ այս չահագրգռութիւնը»:

Կ՚արժէ աւելի լայնօրէն պարզել այս նոր խըմորումը, որ կը չահագրգռէ մեզ ալ:

Այն օրէն ի վեր որ կոյանցուց Պալքանեան ձակատը, Թուրքիա նոր յենարաններ կը փնտռէ, յանուն արտաքին ապահովութեան եւ ներքին անդորրութեան:

Այլեւս իրականութիւն է սլաւական ցանցը իր սահմաններու երեք չորրորդին վրայ, հոգ չէ թէ տարբեր նչանախօսքերով: Պալքանեան ձակատին միակ հաւատարիմ բարեկամն ու զինակիցը, Յունաստան: Ինք պէտք ունի արտաքին օգնութեան, դիմանալու համար ներքին փոթորիկներուն: Իսկ անգլեւսաքսոն աջակցութիւնը, որքան ալ թանկագին, դեռ ամէն վստահութիւն չի ներչնչեր:

Կը մնայ արաբական աչխարհը, որուն մօտենալու ձեւեր է որ կը փնտռեն «Հալք»ի չափաւոր հոսանքները եւ օրուան վարիչները իրենք, առանց չատ սուր հանգամանք տալու իրենց մարզանքներուն:

Երբեմնի միակ հոսանքը, Մ. Քեմալի կուսակցութիւնը, հարկադրուած է չափաւորել իր եռանդը, որովհետեւ իր դիմացն ունի ընդդիմադիր կազմակերպութիւն մը, «Դեմոկրատ», որ այնքան ալ համաձայն չէ չեչտակի դիրք բռնելու Հիւսիսի հարեւանին դէմ: Տ.

Վահան Արծրունի

Յուլիս 28ին, 87 տարեկան հասակում վախճանուեց Գիտութեան վաստակաւոր գործիչ, դոկտոր – պրոֆ. Վահան Մակարի Արծրունին:

Արծրունին հանդիսանում է Սովետական Հայաստանի բժչկական գիտութեան ականաւոր ներկայացուցիչներից մէկը, որը ունեցել է աւելի քան 60 տարիների բժչկական, գիտական եւ մանկավարժական բեղուն գործունէութիւն:

Նրա գրչին են պատկանում բազմաթիւ գիտական աշխատութիւններ:

Լինելով Երեւանի պետական համալսարանի բժչկական ֆաքիւլթէի վարիչը, ապա Բժշկական Կաճառի հիմնադիրներից մէկն ու նրա Նորմալ Անատոմիայի բեմի վարիչը, Վահան Արծրունին անցած 25 տարիների ընթացքում դաստիարակել, աճեցրել է հարիւրաւոր բժչկական մասնագէտներ:

Վահան Արծրունին ծնուել է 1860ին Նոր Բայազիտում: Տարրական կրթութիւնն ստացել է իր ծննդավայրում, ապա փոխադրուել Թիֆլիս, որտեղ չարունակել է ուսումը դասական գիմնազիայում: Գիմնազիան աւարտելուց յետոյ անցել է Փարիզ եւ մասնագիտական կրթութիւն ստացել այստեղ.

Վերադառնալով Թիֆլիս, 1890ին Արծրունին աշխատում է որպէս Թաղամասային առողջապահական բժիշկ: Փաստօրէն այդ թուականներից էլ սկսւում է նրա գիտական հասարակական գործունէութիւնը:

Պարբերական մամուլում լոյս են տեսնում նրա հանրամատչելի լեզուով գրուած մժչկական բազմաթիւ յօդուածները, որոնցից յիչատակութեան արժանի են յատկապէս «Ամուսնութիւն» եւ «Աղջիկը» ընդարձակ ուսումնասիրութիւնները, որոնք տպագրուել են «Մուրճ» ամսագրի 1901—1902 թուականների համարներում եւ յետագայում լոյս են տեսնել առանձին գրքոյկներով:

Բացի վերոյիչեալ աշխատութիւններից, Վահան Արծրունին այդ չրջանում գրում է առողջապահական մի չարք գրքոյկներ, («Մի ծխիր», «Մի խմիր», վարակիչ հիւանդութիւնները եւ նրանց թոյնը», «Դողերոցք կամ մալարիա» «Ինֆլուենցա կամ նոր ցաւ», «Ծաղիկ եւ պատուաստ», «Վատ ցաւ» եւայլն), բոլորն էլ գրուած ժողովրդի համար հասկնալի, մատչելի լեզուով:

Ժողովրդական առողջապահութիւնը էլ աւելի զարկ տալու նպատակով 1903ին Արծրունին սկսում է հրատարակել «Առողջապահիկ թերթ» պատկերազարդ հանդէսը, որը չարունակւում է երեք տարի եւ լայն ժողովրդականութիւն է ձեռք բերում յատկապէս բանուորական ընտանիքներում, դառնալով այդ ընտանիքների մտերիմ բժչկական խորհրդատուն: ռ

Առաջին համաչխարհային պատերազմի տարիներին մի պահ ընդհատւում է Բժ. Վահան Արծրունու գիտահետազօտական աշխատանքը: Նա հարկադրուած է լինում զբաղուել բացառապէս բժչկութեամբ: Հայաստանում սովետական կարգերի հաստատումից անմիջապէս յետոյ Արծրունուն գտնում ենք Երեւանում:

1921ին Վահան Արծրունին հրաւիրւում է Երեւանի նորաստեղծ համալսարանի բժչկական համալսարանը դասախօսելու: Նրա ղեկավարութեան է յանձնւում Ֆաքիւլթէի Նորմալ Անատոմիայի բեմը: Սովետական կառավարութեան լայն աջակցութեամբ ընդարձակւում է ֆաքիւլթէն, վերածւում առանձին կաճառի, որի հիմնադիրներից մէկն է Արծրունին:

Արծրունու յետագայ տարիների ամբողջ գործունէութիւնը կապուած է այդ կաճառին հետ: Մնալով երկար տարիներ որպէս կաճառին դասախօս եւ Նորմալ Անատոմիայի բեմի վարիչ, Արծրունին ոչ մի ջանք չի խնայել նոր մասնագէտների պատրաստման, այդ մասնագէտներին բժչկական գիտութեամբ զինելու գործում:

1924ին լոյս է տեսնում նրա «բժչկական տերմինների բառարանը» (ԽՄԲ.— Այս բառարանին կասկածելի արժէքի մասին ընդարձակ քննադատական մը հրատարակեցինք «Յառաջ»ի մէջ մէկ տարի առաջ): Այս բառարանը պարունակում է 17.000 բառ եւ մեծապէս օգնել է ուսանողներին՝ մայրենի լեզուով ուսումնասիրելու բժչկական գիտութիւնը:

Բժիշկ Արծրունին գրել է «Մարդու Անատոմիայի» դասագիրքը բաղկացած 6 պրակներից, որոնցմով սովորել եւ սովորում են հարիւրաւոր ուսանողներ:

Չնայած իր առաջացած տարիքին, դոքթ. պրոֆ. Արծրունին մինչեւ վերջին չրջանումն էլ չէր կտրւում իր սիրած կաճառից եւ մասնագիտութիւնից:

(Սովետական Հայաստան Ամսագիր, թիւ 8)

Ոտնակոխուած իրաւունքներ

Մտածում եմ երբեմն — անէծքի տա՞կ ենք ծնուել մենք: Բայց այդ չի կարող պատահել, քանի որ մեր ամբողջ պատմութեան ընթացքում մենք ոչ ոքին, վատութիւն չենք արել:

Մտածում եմ — անիրաւունք ենք ապրում մենք, բայց անյիչելի ժամանակներից պետութիւն ենք ունեցել, առաջին քրիստոնեայ ժողովուրդն ենք եղել ամբողջ աչխարհում, լուսաւորեալ Եւրոպայի մչտավառ փարոսն ենք հանդիսացել խաւարակուռ Ասիոյ մէջ: 451 թուին, քրիստոնէութեան պաչտպանութեան համար դիւցազնական ձակատամարտ ենք մղել հզօրագոյն յետադիմութեան դէմ: Դարեր չարունակ անհաւասար պայքար ենք տարել արնախում հորդաներին դէմ:

Պետութիւն ենք մենք եւ այժմս, եւ այն էլ հզօր Խ. Միութեան 16 հանրապետութիւններից մէկը, հաւասարաիրաւունքի տէր: Ուրեմն մենք կանք: Օրինաւոր, մչտական, անխորտակ մեծութիւն ենք մենք, եւ այդ հանգամանքից էլ բխող իրաւունքների եւ պարտականութիւնների տէր: Պետական գործիչների չարան ունինք մենք, որոնք միութենական չափանիչով աչխատողներ են, հայ անունը իրենց միջազգային գործունէութեանը մասնակից դարձնողներ, բայց դարձեալ ոչինչ չունենք մենք:

Համաչխարհային առաջին պատերազմի ժամանակ, Դաշնակիցների կողքին կռուեցինք, մեր կէսը վրայ տալով: Կռուից յետոյ յաղթողների չարքում դասուեցինք, բայց որպէս վաստակ Լոզանը միայն ստացանք:

— «Մեզ չի բերում»,— ասում է հայ ժողովուրդը:

— «Բերելու» կամ «չբերելու» խնդիր չկայ, — բացատրեցին մեր երկրի այսօրուայ տէրերը, — դրամատիրական պետութիւնները ձեզ խաբեցին— իրենց աչխարհատիրական նպատակների համար, ձեր արիւնն էր նրանց պէտք եւ ոչ ձեր բարօրութիւնը:

Լսեցինք նրանց եւ լռեցինք:

— Միայն խորհրդային իչխանութիւնն է պաչտպանը հայ ժողովրդի իրաւունքներին, չարունակում էին նրանք:

Դարձեալ լսեցինք եւ սպասեցինք արդիւնքին:

Ծագեց համաչխարհային երկրորդ պատերազմը: Փոքրիկ Հայաստանը, Դաշնակիցների կողքին, ամենադործօն կռուողներից մէկը հանդիսացաւ:

Հենց իրան, Խ. Միութեան ղեկավար Ստալինի յայտարարութեան համաձայն, Խ. Միութեան անդամ ժողովուրդներից ոչ մէկը հայ ժողովուրդին չափ զոհաբերեց:

Կերչը՝ հայ երիտասարդութեան համատարած գերեզմանոցը դարձաւ:

Հայ զինուորը քաջաբար կռուեց եւ իրեն զոհ բերեց ճակատի բոլոր դիրքերում: Հայ սպայութիւնը պատերազմի վարման անզուգական հմտութիւն, եւ հերոսութիւն ցուցաբերեց: Հայերը վաստակուած զոլասանքների թեւերի վրայ երկինք բարձրացուեցին:

Մնում էր գործով հատուցման խնդիրը: Այդ ուղղութեամբ էլ կարծես ոչ բան կատարւում էր: Եթէ չէր էլ կատարւում, գոնէ խօսւում էր այդ մասին:

Եւ խօսւում էր չատ. լուրջ, չատ կտրուկ, չատ որոշ կերպով:

Այդպէս, Խ. Միութեան հզօրագոյն տէր ու տիրական քաղաքական բիւրոյի օրգանը, իր քաղաքական արտայայտութիւնների մէջ չատ զուսպ «Պրավդա»ն խօսելով այդ ուղղութեամբ, սեւով սպիտակի վրայ գրում էր հէնց 1946ին.—

— Կովկասահայութեան իրաւունքն է Սուրմալուն, Կարս եւ Արտահան, իսկ Տաճկահայութեան իրաւունքն են Վան, Բիթլիս եւ Կարինվիլայէթները»: «Խ. Հայաստանը ունի բոլոր միջոցներն ու հնարաւորութիւնները այս նահանգներն էլ դարձնելու ծաղկեալ ու բարգաւաճ, որպէսին է արդի ծաղկեալ Խ. Հայաստանը»....:

Բոլորս մեծ հրճուանքի մէջ էինք:

Իսկապէս պէտք էր որ դրամատիրական եւ համայնավար պետութիւնների ղեկավարների խօսքերի եւ գործերի միջեւ մի տարբերութիւն լիներ. ուրիչ կերպ չէր կարող լինել»:

Բայց ինչպէս ասում են, «սարը մուկ ծնեց»:

«Կարսն ու Արտահանը վրացական են եղել եւ նրանց էլ պէտք է վերադարձուեն» Ազգերի միութեան ժողովում յայտարարում է պարոն Վիչինսքին:

Վիչինսքու յայտարարութիւնը երկնքից ընկնող կայծակի տպաւորութիւն թողեց հայ ժողովուրդի վրայ եւ արդար զայրոյթ եւ վրդովմունք առաջ բերեց նրա հոգում:

Նորից, Վիչինսքու յայտարարութիւնից յետոյ, լսում ենք հայ ժողովուրդի իմաստուն բառերը, երբ իր իրաւունքները տրորւում են.

— «Մեզ չի բերում»...

Սակայն դրանով ամէն ինչ չվերջացաւ:

Պարոնայք համայնավարները, մեր ժողովուրդի այսօրուայ ճակատագրին տէրերը, երէկ համարձակօրէն բացատրում էին թէ մենք խաբուած ենք եղել, որ մենք զոհ ենք գնացել դրամատիրական, աչխարհակալական պետութիւնների չահերին:

Այսօր մենք նորից սպասում ենք նրանց իմաստուն բացատրութիւններին: Մենք ցանկանում ենք իմանալ թէ, հայ ժողովուրդը հիմի՞ էլ խաբուած է:

Եթէ խաբուած է, ո՞ւմ կողմից:

Արդարամիտ համայնավարները պէտք է որ պատասխանեն այդ հարցին:

Պէտք է պատասխանեն, եւ բացատրեն, հանուր աչխարհին թէ այս անգամ էլ հայ ժողովուրդը իր անհամար զոհերը տուեց իր համայնավար հայրենիքի ազատութեան եւ արդարութեան համար:

Եւ պէտք է որ նա վարձատրուի, գոնէ այս անգամ:

Ս. ԱՐԱՔՍ

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՆԱՄԱԿ ԲՈՒԺԱՐԱՆԷՆ

ՓԹԻԹ – ԱՐՊՈՒԽ.— Իսկապէս մարդ կը չուարի թէ ի՞նչ անուն տայ այն անձնուրաց եւ անձնազոհ Կապոյտ Խաչուհի գթասիրտ քոյրերուն, որոնք իրենց ընտանեկան հոգերէն վեր կը դասեն հիւանդներու օգնութեան գործը եւ հեւ ի հեւ ու անխոնջ կը վազվզեն հիւանդանոցէ հիւանդանոց, բուժարանէ բուժարան իրենց հետ բերելով մխիթարութիւն եւ զոհաբերութիւն:

Անգամ մը եւս, Նոր տարուայ առթիւ, բուժարանս այցելեցին Մարսէյլի ժրաջան տիկիններէն, Տիկին Փափազեան, Գասպարեան, Թիւթէրեան եւՇիկերէյեան եւ հոս գտնուող տասներկու հայ հիւանդներուն անխտիր բաժնեցին մէյ մէկ զոյգ սօքէթ, երկ երկու տուփ սիկար, կարկանդակ, պտուղ, նարինջ եւ խնձոր:

Դժբախտաբար ներկայիս իրենց այս զոհողութիւնը եւ անփոխարինելի բարիքը չենք կրնար փոխարինել, ուստի մեր վրայ կ՚իյնայ գոնէ մեր սիրելի «Յառաջ»ին միջոցաւ հրապարակաւ մեր խորին չնորհակալութիւնները եւ երախտագիտութեան յայտնելու պարտականութիւնը: Փառք եւ պատիւ իրենց, փառք ցեղիս ո րիր մէջէն կ՚արտադրէ այսպիսի տիպար Հայուհիներ:

Յաջողութիւն իրենց բոլոր ձեռնարկներուն որոնք ըլլան բեղուն եւ արդիւնաւոր:

Շնորհակալութիւն նաեւ Մարսիլարնակ հայրենակից Պ. Աւագ Ահարոնեանի որ յանձն առած էր մեր դթութեան քոյրերը իր անձնական օթոյով մինչեւ բուժարան բերել եւ վերադարձնել:

Մկրտիչ Մատոյեան

ԿԸ ԽՆԴՐՈՒԻ Հ. Յ. Դ., Կապոյտ Խաչի եւ զանազան կազմակերպութեանց գաւառի կոմիտէներէն եւ մարմիններէն որ ժողովներու եւ հանդէսներու ազդերը խմբագրատուն հասցնեն թուականէն առնուազն երեք օր առաջ:

ծախքերուն մէջ։ Պետութիւնը նոր փոխառութիւններ պիտի չկնքէ պետական դրամատունէն։ Մօտ օրէն շրջաբերութեան հանուելիք փոխառութեան գումարը ամբողջութեամբ պիտի յատկացուի շինարարական ձեռնարկներու։

★ Տակաւին յայտնի չէ թէ Ֆրանքին արժեզրկումը — օտար շուկաներու համար միայն — երբ տեղի պիտի ունենայ։ Ամերիկացի երեսփոխան մը որ միեւնոյն ատեն նախագահն է դրամատուներու յանձնախումբին, յայտարարեց հինգշաբթի օր թէ «խորհրդարանը նախարար Մարշըլի ծրագրին ամբողջական կամ մասնակի գործադրութիւնը պէտք չէ քուէարկէ մինչեւ որ Եւրոպայի ազգերը չարժեզրկեն իրենց թղթադրամները»։ Իր կարծիքով մէկ սթերլինը պէտք է արժէ 2.65 տոլար — փոխանակ 4ի— իսկ տոլարը Ֆրանսայի մէջ պէտք է արժէ 240 Ֆր. փոխանակ 119ի ։

«ՀԵԼԼԷՆ ԱՊՍՏԱՄԲՆԵՐԸ ՊԻՏԻ ՊԱՐՏՈՒԻՆ»

Յունաստանի ամերիկեան զինուորական առաքելութեան պետը յայտարարեց հինգշաբթի օր թէ հելլէն ապստամբները չարաչար պիտի պարտուին յառաջիկայ գարնան կամ ամառուան ընթացքին։

Ամերիկեան կառավարութիւնը ի մօտոյ թընդանօթներ եւ գնդացիրներ պիտի յանձնէ հելլէն կառավարութեան։ Անգլիա 40.000 հրացան եւ ռազմանիւթ պիտի ղրկէ շուտով ։ —

Աթէնքէն կը տեղեկացնեն թէ լեռնային կռիւներու վարժ Ամերիկացի զինուորականներ քանի մը շաբաթէն Յունաստան պիտի երթան՝ իբրեւ մարզիչ։ Քսան Ամերիկացի գնդապետներ օգնական Աթէնք մեկնած են, իրենց պիտի հետեւին վաթսուն սպայակոյտ զինուորականներ եւս։

ԺԱՆԻՐ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԼՈՆՏՈՆԻ մէջ հինգշաբթի օր մեռաւ աշխարհահռչակ երգիչ Րիչարտ Թաուպըր։ Ծագումով գերմանացի էր եւ 55 տարեկան ։

ՊԵԼՃԻՔԱՅԻ տարագիր թագաւորին վերադարձի խնդրին քննութիւնը յետաձգուած է անպայման ժամանակով, համաձայն վարչապետ Սփաքի յայտարարութեան ։

ԹՈՒՐՔԻՈՅ ռումանական հիւպատոսը կը մերժէ Պուքրէշ վերադառնալ, հակառակ իրեն եղած ազդարարութեան, առարկելով թէ թագաւորին գահընկէցութենէն ետք նշանակուած հանրապետական կառավարութիւնը ճանչցուած չէ Թուրքիոյ կողմէ։ Գահընկէց թագաւորը որ ներկայիս Լոզան կը գտնուի, պաշտօնապէս չէ յայտնած թէ ինչ պարագաներու տակ ստորագրած է իր հրաժարականը։ Զանազան աղբիւրներէ կը հաստատուի, սակայն թէ համայնավար արտաքին նախարարուհին խմբագրած է իր հրաժարականը զոր ստորագրել տուած է սպառնալիքով։

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ընկերվարական կուսակցութեան անդամներէն փոքրաթիւ համրանք մը որ համակիր է համայնավարներուն հետ գործակցելու քաղաքականութեան, կուսակցութեան շարքերէն հեռանալով պիտի կազմակերպէ նոր կուսակցութիւն մը «Միացեալ եւ ժողովրդավար Ընկերվարական Շարժում» անունին տակ։ Շարժումին գլուխը կեցած են կարգ մը ծանօթ ընկերվարականներ որոնց մէջ նաեւ Ֆռան – Թիւէօռ Թերթին խմբագիրը։ Այս ապստամբները համայնավարներուն տեսակէտները կը պաշտպանեն հետեւեալ հարցերուն մէջ — պայքարիլ Մարշըլի ծրագրին դէմ, պայքարիլ ներկայ կառավարութեան դէմ, պաշտպանել Սէ Ժէ Թէի տղղութիւնը եւ արդարացնել Նոյեմբերի գործադուլները ։

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ «Թասս» հեռագրական գործակալութիւնը կը հաղորդէ որ ամբողջովին հաշուեյարդարի ենթարկուած է յունական կաթոլիկ եկեղեցին որ Վատիկանի ենթակայ էր։ Եկեղեցին ունէր չորս միլիոն հաւատացեալներ Ուկրայնայի եւ Կարբաթներու այն նահանգներուն մէջ որոնք նախապէս մաս կը կազմէին Չեխոսլովաքիոյ եւ Լեհաստանի ։

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ.— Այրի Տիկին Բերկրուհի Մազլումեանի ամուսնոյն՝ Կարապետ Մազլումեանի, հօրը, Եազկիւլեան Խոսրովի եւ Վարդանեան ընտանիքի ննջեցելոց համար հոգեհանգիստ տեղի կ'ունենայ վաղը, կիրակի, Յունուար 11, Ալֆորվիլի եկեղեցիին մէջ։ Անոնց յիշատակը յարգողները կը հրաւիրուին ։

ՏԻԿԻՆ Ս. ՍԻՆԱՆԵԱՆ ծնեալ Թէրճանեան Երզնկացի, կը փնտռէ կնքահայրը Սարգիս Կիրակոսեան Երզնկացի որ Տիթրոյթ ըլլալ կը կարծուի ։ Նաեւ մօրաքրոջ աղջիկը Սրբուհի Զուքուլեան որ նոյնպէս Ամերիկա ըլլալ կը կարծուի։ Տեղեկացնել Տիկին Սիրանոյշ Սինանեանի, 31 rue de Nice, Alfortville, Seine:

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 Rue Damesme - 13e
Le Gérant : A. NERCESSIAN

Տարեկան շքեղ ցերեկոյթ պարահանդէս

Փարիզի Հայ Տիկնանց Միութեան Կարմիր Խաչի եւ Որբախնամի տարեկան ցերեկոյթ պարահանդէսը տեղի պիտի ունենայ 8 Փետր. կիրակի օր ժամը 15էն մինչեւ կէս գիշեր, Hôtel Lutétiaի շքեղ սրահներուն մէջ, 43 Bld. Raspail, Paris:

Ցերեկոյթ պարահանդէս

Կազմակերպուած Փորթ տ'Իթալիի Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղին կողմէ։ Կիրակի 18 Յունուար կէսօրէ վերջ ժամը 15էն 23։ Պէն Տուչի սրահը, Rue Jules Ferry. Petit Ivry, մէթրօ Porte de Choisy :

Գեղարուեստական ճոխ բաժին.— Պիտի ներկայացուի ՀԱՐՍԸ եւ զաւեշտ մը, Սէվրանի Ֆ. Կ. Խաչի թատերախումբին կողմէ։

Եւրոպական պարերը կը սկսին ժամը 6ին, ղեկավարութեամբ Պ. Սոսեանի նուագախումբին։ Ճոխ պիւֆէ դիւրամատչելի գիներով :

Մուտքը 75 ֆրանք :

ԿԻՐԱԿԻ, 25 ՅՈՒՆՈՒԱՐ 1948, ԺԱՄԸ 14.30ԻՆ

Մըւթյըւալիթէի սրահին մէջ, **métro Mutualité**

Յովհ. Թումանեանի մահուան 25ամեակի առիթով

Նախաձեռնութեամբ Փարիզի Հայկական երգչախումբին, մեծ պատրաստութեամբ կը ներկայացուի

ԱՆՈՒՇ

Երաժշտական ողբերգութիւն 5 արար, մասնակցութեամբ Օր. ԱՆԺԷԼ ՎԱՐԺԱՊԵՏԵԱՆԻ (Անուշ), Ա. grand Prix Wicard de la Ville de Marseille : Գր. ՄԷՀԹԷՐԵԱՆԻ (Սարօ) եւ Վ. ԱԼԹՈՒՆԵԱՆԻ (Մօսի)։ Սէնփօնիք մեծ նուագախումբ ղեկավարութեամբ ԱՐԱ ՊԱՐԹԵՒԵԱՆԻ (60 հոգի)։ Թումանեանի մասին պիտի խօսին եւ կ'արտասանեն ծանօթ արուեստագէտներ :

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ.— Բոլոր տոմսերը թուագրուած ըլլալով կը խնդրուի նախապէս ապահովել Հրանդ Սամուէլէն Tel. Dan. 88–65, Եկեղեցւոյ դիւանէն։ Սապօնճեանէ 39 rue Trévise, Պ. Պարթեւեանէ, 14 rue Petit. Bot. 99–22, Պ. Բամպուքճեանէ, 9 rue Jouy Rouve, Ուշագլեանէ 61 rue Rébéval, Պարսամեան գրատունէն, եւ նոյն օրը թատրոնի կիշէէն, առաւօտէն սկսեալ։

Տոմսերու գիները՝ հարիւրէն երեք հարիւր յիսուն, տուրքերով միասին :

ԳՐԱՒՈՒԱԾ ՕՐ.— Ֆր. Կ. Խաչի Սէվրանի մասնաճիւղի թատերապարահանդէսը տեղի կ'ունենայ կիրակի 7 Մարտ, 1948ին։ Կը խնդրուի չխաչաձեւել ։

ՏՕՆԱԾԱՌ - ԽՆՋՈՅՔ -ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Կըլնոպլի Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղին կողմէ, 11 Յունուար Կիրակի ժամը 15էն կէս գիշեր, Salle Armenonvilleի մէջ (Exposition կեդրոնը)։

Խնամուած յայտագիր եւրոպական պարերով, ընտիր խմիչք եւ ուտելիք :

Կաղանդ Պապան պիտի բաժնէ նուէրներ։ Կը հրաւիրուին գաղութի բոլոր երախաները անխտիր :

«ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ« ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Վալանսի Ֆր. Հայ Կապոյտ Խաչի «Մանուկներու Օր»ուան հանդէս տօնածառը, տեղի պիտի ունենայ Յունուար 11ին, կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2.30ին ընկեր Յակոբ Կօշկակարեանի կառատան մէջ։ Պիտի ըլլան երգեր, արտասանութիւններ, գեղջկական պարեր սանուհիներու կողմէ։ Կը հրաւիրենք տեղւոյս հայութիւնը քաջալերելու համար մեր մանուկները։

« ԳՈՅԱՄԱՐՏ » պատի օրացոյցներ ստացուած են եւ կը ծախուին Բալուեան գրատան մէջ, 43 Rue Richer, Paris (9), ինչպէս նաեւ Նոր Սերունդի անդամներուն քով։ Գին է 100 Ֆրանք։ Ծաւալը մեծ ըլլալով փոստով չի ղրկուիր։ Անձամբ դիմել եւ ստանալ :

ԿԱՐԵՒՈՐ ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ

Փարիզի Հայոց եկեղեցւոյ կրօնական ընկերակցութեան վարչութիւնը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ ընկերակցութեան բոլոր անդամները՝ 18 Յունուար 1948, կիրակի ժամը 2.30ին Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյ մէջ, օրակարգ ունենալով եկեղեցւոյ օգնական լուսարար Պ. Յակոբ Ճօրթուեանի քահանայական թեկնածութեան հարցը :

Կը խնդրուի բոլոր անդամներէն որ հաճին անձամբ ներկայ ըլլալ այս ընդհ. ժողովին եւ կատարել իրենց եկեղեցասիրական պարտականութիւնը : :

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

Հ. Յ. Դ. ՄԱՐՍԷՅԼԻ Շրջ. Կոմիտէն ընկ. ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ հետեւեալ մարմինները.—

Զաւարեան ենթակոմիտէն, շաբաթ 10 Յունուար ժամը 8ին :

Ակնունի ենթակոմիտէն շաբաթ 10 Յունուար ժամը 8ին :

Քեռի խումբը շաբաթ 10 Յունուար ժամը 8ին։

Նիկոլ Դուման ենթակոմիտէն կիրակի 11 յունուար ժամը 3ին։

Արամ խումբը կիրակի 11 Յունուար ժամը 8.30ին :

Այս ժողովները տեղի կ'ունենան սովորական հաւաքատեղիները։ Ներկայ պիտի ըլլայ Շրջ. կոմիտէի ներկայացուցիչը :

ԻՍԻ ԼԷ ՄՈՒԼԻՆՈՅԻ «Զաւարեան» կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս շաբաթ 10 Յունուար, ժամը 8.30ին, Խրիմեան սրահին մէջ. պարտաւորիչ ներկայութիւն :

ՓԱՐԻԶԻ «Եգիպտացի» կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս շաբաթ իրիկուն ժամը ճիշդ 8.30ին ընկերվարականներու սրահը (9 rue Victor Massé)։ Պարտաւորիչ ներկայութիւն :

ՓԱՐԻԶԻ Հ. Ե. Դ. «Ռոստոմ» խումբի բացառիկ ժողովը, այս կիրակի ժամը 9.30ին, 57 rue des Couronnes, իջնել Métro Courronnes: Բացակայողները պատասխանատու են :

ԼԻՈՆԻ Հ. Յ. Դ. «Վարանդեան» կոմիտէն ընկերական ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս կիրակի 11 Յունուար, կէսօրէ վերջ ժամը 2ին, 78bis, rue Rabelais, պրոցին սրահը։ Կարեւոր օրակարգ։ Պարտաւորիչ ներկայութիւն։ Ներկայանալ անդամատետրով

ԽԱՐԲԵՐԴԻ Համախարբերդցիական Միութեան Մարսէյլի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը այս կիրակի առաւօտ ժամը 9ին Հ. Ա. Ը. Մ. սրահը, 63 rue Longue des Capucines, Մարսէյլ ։ Կը խնդրուի բոլոր անդամներէն ներկայ գտնուիլ այս խիստ կարեւոր ժողովին :

Հ. Յ. Դ. ՍԷՆ ՇԱՄՈՆԻ կոմիտէին ընդհ. ժողովը տեղի կ'ունենայ 11 Յունուար, կիր. ժամը 2.30ին սովորական հաւաքավայրը։ Կարեւոր օրակարգ, բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է :

Ֆ. Հ. Կ. ԽԱՉԻ Իսիի մասնաճիւղին ընդհ. ժողովը տեղի կ'ունենայ շաբաթ իրիկուն, 10 Յունուար, ժամը 8.30ին Ազատին սրահը : 4 rue de la Défense: Բոլոր անդամուհիներուն ներկայութիւնը անհրաժեշտ է։ Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ :

Հ. Յ. Դ. ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ Ս. Մինասեան ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերները 12 Յունուար երկուշաբթի իրիկուան ժամը 8.30ին, սովորական հաւաքատեղին :

ՏԷՍԻՆԻ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի միճաբանական ժողովը այս երկուշաբթի իրիկուն ժամը 9ին Հ. Յ. Դ. Տան մէջ։ Նիւթ՝ «Խորհրդային վարչաձեւը Հայաստանի մէջ»։

ԸՆԿԵՐԱՀԱՄԱԿՐԱԿԱՆ ԽՆՋՈՅՔ

Կազմակերպուած Անիէռ Պուա Քոլոմպի Հ. Յ. Դ. Արամ ենթակոմիտէին կողմէ Նոր Տարւոյ եւ Ծնունդի առթիւ, տեղի կ'ունենայ յառաջիկայ շաբաթ, 10 Յունուար ժամը 9էն մինչեւ լոյս, Ընկերվարականներու սրահը 149bis, Ave. d'Argenteul, Asnières: Ճոխ պիւֆէ, գեղարուեստական յայտագիր :

ՆԱՄԱԿԱՏՈՒՓ

Շնորհակալութեամբ ստացանք հետեւեալ գումարները .—

ՓԱՐԻԶ (17) Ամիր. հազար ֆրանք, (17) Պակ. հազար, Ս. ԼՈՒ Խ.Լ. 1000, ԱՆԿԷՆ Առաք. 500, ՏԻԹՐՈՅԹ Ս. Ս. 1200, ՌՈՄԵՆՎԻԼ Գում. հազար, ԹՈՒԼՈՒԶ Ռես. հազար, ՓԱՐԻԶ Ճետ. հազար, ՄԱՐՍԷՅԼ Մուր. 1700, Օհա. հազար, Մարդ. 500, ՓԱՐԻԶ (13) Ալեք. հազար, ԼԻՈՆ Քրաթ. 600, ՆԻՍ Զոտ. հազար, ԱՎԷՅՐՈՆ Սւե. հազար, ՊԱՆԵԽՕ Զաթ. հազար, ՓԱՐԻԶ (11) Կոստ. 500, ԼԷՀԷՅԼԷՐՈԶ Ֆէն. հազար, ՄԱԼԱՔՈՎ Պար. 500, ՓԱՐԻԶ (20) Գաս. հազար, ԼԻՈՆ Մ. Տ. Պ. հազար, ԿՐԸՆՈՊԼԸ Օնպ. հազար, ՖՈՆԹԷՆ Հաճ. հազար, ՄԱՐՍԷՅԼ Յակ. հազար, ՄԱՐՍԷՅԼ Ալթը. հազար, Արգ. հազար, Արծր. հազար, Ակո. 500, Աւլ. հազար, Պապ. հազար, Պալ. հազար, Պան. հազար, Պաք. հազար, Պար. հազար, Պօղ. 2000, Դանի. 1000, Գրիգ. 500, ՔԱՍԻՍ Ա. Փ. 1500, ԹՈՒԼՈՆ Էկկ. հազար, ՓԱՐԻԶ (17) Տաթ. հազար, ԻՋԷՐ Կիւլ. 500, ՌՈՆ Ճընկ. 2000, ՓԱՐԻԶ (16) Շահ. 1500, ՕՐԼԷԱՆ Մավ. հազար, ՌՈՄԱՆ Մահմ. 500, ԼԻՈՆ Դաւ. 2000, ՖԻՄԵԼ Դան. հազար, ՓԱՐԻԶ (18) Հալ. 500, ՆԷՕՅԵԻ Փամ. հազար ֆրանք :

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. Seine 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13e)

Տար. 1200, 6ամս. 650, Արտ. 15 տոլ. կամ 3 անգլ.

Tél.: GOB. 15-70 — C.C.P. Paris 1678-63

Dimanche 11 Janvier 1948 Կիրակի 11 Յունուար

Ի. ՏԱՐԻ — 20e Année N° 5237-Նոր շրջան թիւ 846 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ ԳԻՆ՝ 5 Ֆր.

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԹՈՒՂԹ ԱՌ ԵՐԵՒԱՆ

Իրաւունք ունի՞նք հարցնելու ձեզի, արենակիցներ, թէ ուր կ'ուզէք հասնիլ ձեր հակադաշնակցական խաչակրութեամբ :

Քսանըեօթը տարի է կը հայհոյէք, կ'ամբաստանէք, կը զրպարտէք, ձեր հասկցած ձեւով ու ձեր լաճէններուն միջոցաւ, բայց դուք ալ, աչօք-բացօք կը տեսնէք որ Հայ Յեղափոխական Դաշնակցութիւնը առաւել քան երբեք գոյութիւն ունի՝ ամէն տեղ :

Քսանըեօթը տարին բաւական երկար ժամանակաշրջան է՝ աշխարհի չորս ծագերուն փռուած քաղաքական կուսակցութիւն մը հաշուեյարդարի ենթարկելու համար, մանաւանդ երբ նկատի ունենանք որ հարուածը կուգայ ձեզմէ՝ վիթխարի պետութեան մը կուշտին կուչ եկած մանրանկար հայրենիքի մը վարիչներէն :

Կը թուի, սակայն, որ հակառակ ձեր թափած քրտինքին ու վատնած ժամանակին, առիւծին բաշերէն թել պակսած չէ :

Այլապէս, տրամաբանօրէն, շատոնց հրաժարած պիտի ըլլայիք մոլեգին պայքարէ մը որ հետաքրքրական ըլլալու առաքինութիւնն ալ կորսնցուցած է երկար ժամանակէ ի վեր :

Ձեր սեւ բիծերն ալ ճերմակ տեսնող եւ զարհուրելի սորկամտութեամբ ձեր բոլորտիքը պար բռնող արտասահմանեան շողոքորթները մեր մահը կ'աւետեն ձեզի, յանուն «երեսուն արծաթի» :

Եւ դուք երբեմն կը հաւատաք այդ հէքեաթին :

Յիշեցնե՞նք ձեզի, ընկերներ, որ ձեր Լոնտոնի դեսպանատան առաջին քարտուղարը (Ռուս մը) բոլորովին տարբեր կարծիք ունի Դաշնակցութեան մասին որովհետեւ ինքն էր որ 1945ի Ապրիլ 6ին, տասնըհինգ «հակա»ներու եւ մէկ Դաշնակցականի ներկայութեան կը յայտարարէր.—

— Ո՛չ, Դաշնակցութիւնը մեռած չէ. ընդհակառակն ...

Օտարի մը վկայութեան պէտք չկար թէեւ այդ ճշմարտութիւնը հաստատելու համար :

Անիմաստ է ձեր խաչակրութիւնը մեզի դէմ, Երեւանցի հայրենակիցներ :

Մենք չենք բաժներ ձեր քաղաքական, ընկերային, վարդապետական աշխարհահայեացքը որովհետեւ հիմնովին տարբեր է հայրենասիրութեան մասին մեր ունեցած ըմբռնումը :

Դուրսէն հզօր պետութեան մը տուներուն ապաւինած, հայրենիքի հողէն ու ջուրէն զրկեցիք այն կազմակերպութիւնը որ հիմը դրաւ ներկայ Հայաստանին :

Ձեր բոցավառ ճառերով չէ որ պիտի խեղաթիւրէիք պատմութիւնը :

Քսանըեօթը տարուան մէջ դուք չկրցաք հայ ժողովուրդին սրտէն փրցնել, նետել Դաշնակցութեան հաւատամքը : Չկրցաք Դաշնակցութեան դէմ հանել արտասահմանեան Հայաստանի աշխատաւոր զանգուածները :

Ու երբեք պիտի չկրնաք հասնիլ ձեր «մուրազ»ին, որովհետեւ Դաշնակցութիւնը կրօնք է այդ բազմութեան համար :

Մեր սիրտը կ'արիւնի երբ կը տեսնենք որ ամենայն Հայոց կառավարութեան իմաստո՛ւն վարիչները, արտասահմանի մէջ հաւաքեր են խայտաբղէտ համրանք մը հակադաշնակցական ճիհատը ի կատար ածելու համար :

Որովհետեւ պայքարի դրօշը՝ պատեհապաշտ, անբարեխիղճ, դաւանափոխ ու սորկամիտ մունետիկներու յանձնելով չէ որ դուք պիտի տապալէիք Հայ Յեղափոխական Դաշնակցութիւնը :

Աչք մը նետեցէք ձեր շարականը կարդացող այդ ողորմելիներուն վրայ :

Ու յետոյ, աչք մը, արտասահմանի Դաշնակցական ու համակիր բազմութեան վրայ :

Եթէ քսանըեօթը տարի չհամոզուեցաք, քսանըութերորդ տարին թերեւս համոզուիք որ հայ ժողովուրդին ամէնէն կենսավառ ու ամէնէն հզօր կազմակերպութիւնը սուտերով ու վայրահաչութիւններով չէ որ կը լուծուի :

Դաշնակցութեան հաշիւը մաքրելու համար պէտք է իրագործուին հայ ժողովուրդին բաղձանքները, ամբողջութեամբ :

Այո՛, ամբողջութեամբ :

Երբ այդ օրը գայ, Դաշնակցութիւնը, ինքը, հրապարակէն կը քաշուի :

Այս լուրը օղ ձեր ականջին, Երեւանցի արենակիցներ :

Ժ.

Քո կարօտը, իմ սէրը ..

... Անցան օրերը անդարձ բեքարեր ու հողմաւար,
Ծաղկանց բոյրը թեւերին զարունն անցաւ անժպիտ,
Կախարդական այն երկրում, ուր կեանքը երգ էր վառվառ,
Ցանկարծ խինդը դարձաւ սուգ եւ երգը մահ չարախինդ:

Մրրիկն անցաւ ու փշրեց կեանքիս շիւղերը մէկ - մէկ,
Կորզե՛ց, տարաւ ինձանից՝ ինչ վեհ էր ու լուսաւոր ...
Բայց փայփայած իղձերիս, երազներիս հետ մէկտեղ,
Կարօտիդ հուրը անշէջ պայծառ մնաց իմ հոգում:

Եւ օրերի փոթորկոտ յորձանքներից հալածուած՝
Թափառեցի ոտքիս տակ ծով ու ցամաքներ անծիր,
Ինչ ունեցի՝ տուեցի և ինձ ոչինչ չըմնաց,
Լո՛կ քո կարօտն ու սէրը ես ինձ համար պահեցի:

Շատ անգամներ ես տեսայ աղէտ, աւերն և չարիք,
Իմ մէջ ամէն հաւատ, յոյս այրեց աւեր եւ անկում,
Արարատի պէս յաւերժ միայն քո սէրն հայրենիք,
Որպէս դրօ՛շ արնաներկ՝ մնաց մի՛շտ վառ, մի՛շտ կանգուն :

Թող հալածեն ինձ օտար նենգ ուժերը վայրենի,
Ո՛ւր էլ կ'ուզէ չար հողմը թող ինձ քշի ու տանի:
Դարձեալ հոգիս կառչած է քար ու հողիդ հայրենիք,
Քո սուրբ գրկից ոչ մի ուժ հոգիս չիկարող վանի:

Գ. ԾԻԾԵՌՆԱԿ

Պաղեստինի դէպքերը

ԱՐԱԲՆԵՐԸ ԿԸ ՅԱՐՁԱԿԻՆ ՍՈՒՐԻԱՅԷՆ

Վեց հարիւր հոգիէ բաղկացած Արաբ հրոսախումբ մը ուրբաթ օր, սուրիական սահմանագլուխէն, յարձակում գործեց հիւսիսային Պաղեստինի վրայ՝ պաշտպանելու համար 12.000 Հրեաներ :

Հականայի «գինուոր»ները հակայարձակում սկսելով, եօթը ժամուան արիւնալի կռիւէ մը ետք յաջողեցան ետ մղել թշնամին : Բրիտանական օդանաւերը ռմբակոծեցին Արաբները :

Պաղեստինի մարզպանը, Սըր Էլըն Քանինկըմ բողոքեց սուրիական կառավարութեան :

Արաբներուն նպատակն էր քարուքանդ ընել ջուրի աւազանները եւ յարձակիլ սահմանագլուխին վրայ հաստատուած հրէական գիւղերուն վրայ :

ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ դահլիճը երէկ բացառիկ նիստ գումարեց օրուան միջազգային կացութիւնը քննելու համար : Օրակարգի գլխաւոր խնդիրներէն մէկն էր արեւմտեան Գերմանիոյ բրիտանական և ամերիկեան գօտիներուն մէջ միացեալ վարչութիւն մը ստեղծելու առաջարկը որուն համաձայն չէ Ֆրանսական կառավարութիւնը : Լոնտոնի Ֆըրանսական դեսպանը այս մասին տեսակցութիւններ ունեցաւ ուրբաթ օր արտաքին նախարարութեան հետ :

ՊԵԼՃԻԱԿԱՆ կառավարութիւնը խրատասութիւն տուաւ վարչապետ Սփաքի որ տեսակցութիւն ունենայ տարագիր Լէոփոլտ թագաւորին հետ՝ այս վերջինին վերադարձի խնդիրը կարգադրելու համար : Ընկերվարականները հակառակ են վերադարձի ծրագրին, իսկ կաթոլիկ խմբակցութիւնը կը պաշտպանէ թագաւորը : Հաւանական է որ Լէոփոլտ համաձայնի հրաժարելու եթէ իրեն յաջորդ նշանակուի գահաժառանգ իշխանը :

ԻՍՊԱՆԻՈՅ հանրապետութեան նախագահ նշանակուած է 84 տարեկան Փրոֆ. Կոստանդին Փարոն : Պիտի ունենայ միեւնոյն իրաւասութիւնները որոնք տրուած էին պահընկէց թագաւորին :

ՓԱՔԻՍՏԱՆԷՆ կը հերքուի այն տարաձայնութիւնը թէ խորհրդային կառավարութիւնը դիմում կատարած է բարեկամական դաշնագիր մը կնքելու համար նորաստեղծ պետութեան հետ :

Ամերիկեան նաւատորմը Միջերկրականի մէջ

ԶՕՐԱՓՈՐՁ ԿԸ ԿԱՏԱՐՈՒԻ

Աթէնքէն կը տեղեկացնեն թէ ամերիկեան նաւաբաժին մը այս օրերս ռազմափորձ կը կատարէ Միջերկրականի ջուրերուն մէջ Յունաստանի ափերուն բաւական մօտիկ կէտի մը վրայ :

Նաւային կցորդ՝ հրամանատար Մորթըն Մըտըրլընտ յայտարարած է որ ռազմափորձը սկսած է յունուար 7ին եւ պիտի տեւէ մինչեւ Յունուար 16, արեւելեան Միջերկրականի ինչպէս նաեւ Յոնիական ծովու մէջ : Հրամանատարը աւելցուցած է որ «բացառիկ բան չկայ» : Ռազմափորձին կը մասնակցին Միտուէյ օդանաւակիրը, եւ Փորթսմըթհի, Փրավիտընս եւ Լիթլ Րաք յածանաւերը եւ բազմաթիւ թորփիլահալածներ :

Երբ ռազմափորձերը աւարտին, նաւաբաժինը պիտի այցելէ Կրետէ, Յունուար 17էն 19 ինչպէս նաեւ կարգ մը հելլէնական նաւահանգիստներ — Պիրէոն, Սելանիկ, Աթէնք եւ Հերաքլեան : Թորփիլահալածներէն մէկ մասը պիտի երթայ Հռոդոս, Լերոս, Վոլոս եւ Սամոս կղզիները :

★ Յունաստանի պատերազմական նախարարը, Եօրկի Սթրաթոս, յայտարարեց Ուրբաթ օր թէ ապստամբները երկու զօրագունդ տեղաւորած են Պուլկարիոյ մէջ, սահմանագլուխին շատ մօտը : Աթէնքի պաշտօնական շրջանակներուն մէջ կը տիրէ այն կարծիքը թէ այդ զօրագունդերը բեռնակառքերով փոխադրուած են Ալպանիայէն անցնելով Եուկոսլաւիայէն : Ապստամբները կը պատրաստուին յարձակիլ Թրակիայէն՝ Քոնիցայի մէջ իրենց կրած ձախորդութիւնը դարմանելու համար : Կառավարութիւնը հրահանգ տուած է զինուորական իշխանութեանց որ աչալուրջ հսկողութիւն կատարեն Պուլկարիոյ սահմանագլուխին վրայ :

Ինքնաթիռներ ապստամբներ դէրի բռնուեցան Ողիմպոսի հիւսիս-արեւմտեան լանջերուն վրայ : Ապստամբները 35 հոգի առեւանգեցին երբ յարձակում գործեցին լայն պողոտայէ մը անցնող հանրակառքին վրայ Լամիայի մէջ :

★ Հելլէնական համայնավար կուսակցութիւնը որ այլեւս ապօրինի կազմակերպութիւն մըն է Յունաստանի մէջ, հրաւէր պիտի ստանայ Պելկրատի Քոմինֆորմին անդամակցելու : Այս տեսակ որոշում մը տրուած է վերջերս Քոմինֆորմի ժողովին մէջ : Աթէնքի մէջ դիտել կը տրուի որ աւելիս պիտի ըլլայ նոր ձեւ մը ապստամբ Մարկոսի «կառավարութիւնը» ճանչնալու :

Ամերիկա չորս սուզանաւեր կը յանձնէ Թուրքիոյ

Ամերիկեան ծովակալութիւնը, մօտ օրէն, Թուրքիոյ պիտի յանձնէ չորս սուզանաւեր ի հաշիւ՝ Թրումընի օրինագծով սահմանուած հարիւր միլիոն տոլար վարկէն : Համաձայն վերոյիշեալ օրինագծին տրամադրութեանց, Թուրքիա Ամերիկայէն պիտի ստանար 15 պատերազմական նաւեր :

Այս սուզանաւերը շինուած են 1944ին եւ ունին տասը ռմբարձակ խողովակներ : Կը փոխադրեն 65 նաւաստիներ : Յանձնումը պիտի կատարուի ամերիկեան նաւահանգիստի մը մէջ :

Այս լուրին զուգընթաց Ուաշինկթընի մէջ դիտել կը տրուի որ Խորհրդային Միութիւնը սուզանաւերու խոշոր տորմիղ մը ունի Սեւ ծովին մէջ :

«Եթէ պիտի չօգնենք, պիտի զինուինք»

Լոնտոնի ամերիկեան դեսպանը Լուիս Տակլըս որ ներկայիս Ուաշինկթըն կը գտնուի, Ծերակոյտի Արտաքին Յարաբերութեանց Յանձնաժողովին մէջ յայտարարեց Ուրբաթ օր որ եթէ խորհրդարանը չքուէարկէ Եւրոպայի նիւթական օգնութեան օրինագիծը, հետեւանքը պիտի ըլլայ այն որ աշխարհի ռազմագիտական կէտերուն մեծ մասը պիտի ենթարկուի ոստիկանական վարչութեան մը :

«Թիւրիմացութեան մէջ են անոնք որ կ'ըսեն թէ օգնութեան ներկայ ծրագիրը յառաջ պիտի բերէ գինեդու յաւելում մը Ամերիկայի մէջ : Եթէ օգնութիւն չտանք, մեր երկիրը պիտի վերածուի զինարանի մը՝ եթէ չօգնենք, պիտի զինուինք : Այդ պարագային ալ հետեւանքը պիտի ըլլայ միեւնոյնը — արժեզրկում» :

Դեսպանը յետոյ բացատրեց իր ունկնդիրներուն որ օգնութիւնը պիտի յատկացուի աշխարհի այն մասին որ ունի աշխարհի բնակչութեան 12 առ հարիւրը, դրել - կարդալ գիտցողներուն 26 առ հարիւրը, ճարտարարուեստական արտադրութեանց 27 առ հարիւրը, պողպատին 37 առ հարիւրը եւ փոխադրանաւերուն 68 առ հարիւրը : Այդ հողերուն վրայ էր որ մշակոյթը զարգացաւ

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՀԱՆԳԱՆԱԿ

Ա.

Սեբուհ Սարաֆեան.— Կարդացի նամակդ (Ցառաջ, Նոյեմբեր 12, 13, 23): Եթէ չկրցայ պատասխանել օրը օրին, մեղքը իմս չէ: Պայքարի մէջ, ինչպէս որսորդի մը նշանառութեան ժամանակ, սխալ է հարցում ուղղել պայքարողին կամ որսորդին,— նման պահու մը՝ որեւէ պատասխան կը դատապարտուի, յանուն վիճաբանութեան օրէնքներուն, ա՛յն մեղքով, որ, զառածութիւն (diversion) կոչուած, կը վերագրուի հարցումին տիրոջ, այս վերջինը որքան ալ չունենայ մեղաւոր նպատակներ: Օրէնքը կ'ըսէ.— Վա՜յ զառածութեան զոհին: Ճարտասանութեան լաւին վարպետները ծանօթ էին զառածութեան վտանգին, այնքան որ Կատոն, հակառակ քովնտի եւ օրըստօրէական աղմուկներու, երբեք չշեղեցաւ պայքարի իր նպատակէն, ընդհակառակն օգտագործեց եւ իր պայքարին մէջ նետեց ամէն առիթ, նոյնիսկ... Կարքեդոնի թուզը:

Անշուշտ, երէկ չէր որ կատարեցի վիճաբանութեան նախափորձս՝ սորվելու համար գրական այս սեռին օրէնքները: Եւ յետոյ, միաժամանակ երե՛ք ճակատի վրայ պարսատիկ փորձածելու վարժ՝ բարեկամական միջամտութեամբդ չէր որ պիտի կորսնցնէի ուշադրութեանս ուղղութիւնը: Եւ եթէ հարկ տեսայ սախ զգետնել ոտքիս վրայ կոխող մարդը, այն որ անձնական ոխ մը, իր հոգեախտաբանական խառնուածքին բերումով, ազգային աղէտ համարելու փորձեր կ'ընէ՝ obsessionի դուռները հասած արդէն եւ վաղն ալ՝ յիմարանոցի մը դուռները ապահովաբար, պատճառն այն էր, որ ուզեցի մասնաւոր հետաքրքրութեամբ մը քննել նամակիդ «միտ բանին»:

Ու վերջապէս, գիտես արդէն, իմ նկարագիրս թոյլ չի տար, որ յօդուած գրեմ նմանօրէն կարգ մը տափակ մարդոց, որոնք ուրիշ մտահոգութիւն չունին՝ բայց եթէ ցոյց տալ, իրենք, իրենց ստորագրութիւնը.— Կ'ի՛կ, տես ի՛նչ գրեցի «զաղէթային» մէջ: Կամ նմանօրէն այն տղոց, որոնք ստորագրութիւն կը ցանեն թերթերու մէջ, ճրնկըլ ոտանաւորի մը կոնակը կամ պաղ-զաւակ խորհրդածութեան մը տակը, 20 տարեկան աղջիկ մը շլացնելու միամտութեամբ, ինչպէս, է՛ր երբեմն, Պոլսոյ եօթը բլուրներուն վրայ: Այո՛, գիտես արդէն, յօդուած գրելու ամէն առիթ զիս կը դնէ հրաբուխի մը գիրքին մէջ՝ ժայթքելու համար ցնցումով, որոտումով եւ ընդերահոս ալիքներով: Ինքզինքս քամելով եւ սպառելով: Նիւթը կազմալուծելով եւ տարբաղադրելով: Միշտ նոր բան մը ըսելու համար: Յեղափոխութեա՛ն համար:

Ուրկէ՞ այս տենդը: Ռոմիկը պիտի վերագրէր փառասիրութեան: Բայց դուն՝ որ կը ճանչնաս սկեպտիկներուն լեղի ըմպելիով գինովցող եւ անպատասխանատուներուն պէս զուպայով կշտացող գրագէտը՝ պիտի չծիծաղէ՞ր միթէ, երբ սոխալաճառներու շուկային մէջ փորձէի բանալ Կղէոպատրայի սիրած մեծարժէք անուշահոտութեանց սրուակներէն մին, սոխալաճառները էփաքէ ընելու միամտութեամբ: Կ'ուզէի այստեղ խոստովանիլ, քեզի իբրեւ աւելորդ լուսաբանութիւն, թէ շատ քիչ պիտի պժգայի այն ձեռքերէն, որոնք սխտոր— դուշը վար դնելով՝ փառապսակ կ'երկարէին, որքան այն կեանքէն, որուն, յանուն ցամաք իրապաշտութեան, դարպաս կ'ընեն կարգ մը գրողներ:

Սարաֆեա՛ն, հասկցի՛ր զիս, գէթ դո՛ւն հասկցիր,— պայման չէ հեղէն փիլիսոփաները կարդալը, տակաւին պատանի՝ մեծ-հօրս բարձրաբերձ ընկուզենիներուն գագաթէն ծաղրեր եմ կեանք ըսուած բանը — այն հարստութիւնը զոր չունին ալ ունի — եւ թքե՛ր մահուան ժանիքներուն վրայ: Եթէ ողջ ըլլար մեծ-մայրս, պիտի վկայէր՝ յիշելով ու պատմելով իր մեծ դողերն ալ, ի տես սկիւռի խաղերուս: Կեանքը, սիրելի բանաստեղծ, կեանք չէ՝ երբ չի ծաղկիր տաղանդով: Օրինակ,— թող սրբապղծութիւն չհամարուի՝ Թոռը գիտէ իր դրածը,— կեա՞նք էր մեծ-հօրս ապրած կեանքը՝ վարդապետ բուծանելով դպրեվանքին խոհանոցին մէջ, որթատունկ խնամելով բարձրաւանդակին վրայ, կարմիր գօտին քակելով մեծ-մօրս պչրանքին դիմաց՝ չորս մանչ եւ երկու աղջիկ պարգեւելու համար ազգին:

Կեանքը, ա՛յ իմ ընկեր, երկունք ճանչցած արգանդն է միայն, որ մշակոյթ կը ծնի, արուեստ կը ծնի, քաղաքակրթութիւն կը ծնի: Հեւքով, տենդով, տառապանքով:

Այս փիլիսոփայութեամբ, հասարակ կեանքէն վեր՝ դէպի տաղանդին բարձունքները մագլցելու ճիգով մը, դժգոհութիւնը ինծի մղիչ ուժ առած, երբ հասեր եմ հո՛ն՝ ուր կարելի է տեսնել այլեւս, որ մէ՛կ է տառապանքին եւ հաճոյքին ակը, դաշտի մարդոց սուտ խօ՞սքն է որ պիտի գինովցնէ զիս:

Ո՛չ, փոյթս չէ թէ ի՛նչ կ'ըսեն եւ ի՛նչ կը խօսին:

Իբրեւ մտաւորական մը, որ բոլորովին անտարբեր է qu'en - dit _ on վարդապետութեան, իբրեւ գրագէտ մը, որ հաշտ է l'écrivain qui se suffit տարազին, վերջապէս հաղորդակից իմ ժամանակիս զգայարանքներուն հետ եւ իմ ժողովուրդիս դարերէն եկող հեւքին հետ,—

ահա, կէս - գիշերը մէկ ժամ անց, յիսնեակիս սեմին վրայ եւ յաւիտենականութեան դրան առջեւ, Ցունուարին ցուրտը մատներուս մէջ եւ սամնաշունչ հովին երգը սենեակիս ծխնելոյզին ի վար կաթուլի լացով մը,—

կ'ուզեմ գրել հայ գրագէտին հանգանակը:

Կը զգամ թէ ուշ - գիշերուան այս պահուն՝ Հայոց պատմութեան ներշնչումն է որ դուռս կը բախէ, ներս կը մտնէ, ու կ'ըսէ.

— Կանա՛նչ Սերոպ, ատեն է այլեւս որ բանաձեւես քու հանգանակդ:

Եւ անմիջապէս մտածումս կ'երթայ քու նամակիդ, սիրելի՛ Սարաֆեան: Բայց տարտամ է, նամակիդ մէջ, ինչ որ կը դնես իբրեւ պահանջ եւ իբրեւ վարդապետական տեսակէտ: Թէեւ այդքանն իսկ բաւական է՝ ինծի թելադրելու համար որ ընդարձակեմ, պայծառացնեմ, հանգանակի վերածեմ գրագէտին իրաւունքը կամ կոչումը: Վանդի հասած ենք այլեւս այն տարիքին, երբ Հայոց Պատմութիւնը կը հանգչի մեր ուսերուն վրայ, (երեւակայէ՛, ո՞վ կը մնայ շուրջդ տասը տարի ետքը): Անհրաժեշտ է ստանձնել պատասխանատուութեան գլխաւոր բաժինը:

Տե՛ս հայ մամուլը,— աղաւաղեալ:

Թերթեր լոյս կը տեսնեն, որոնք կը լեցուին կռինչով եւ գարշահոտութեամբ,— ուր դեռ դարձուցեր են Հայոց օգոստափառ լեզուն, եւ կաղամբի շուկայ՝ հայրենասիրութեան գաղափարը: Չէք գտներ, այնտեղ, մէկ հատիկ յօդուած՝ որ խօսէր Հայոց գրականութեան մասին, Հայոց պատմութեան մասին, Հայոց մշակոյթին մասին, որովհետեւ ըսելիք չունին, պատրաստութիւն չունին, գիտութիւն չունին: Եւ Հայաստանն կը կանչեն մարդիկ, մեղա՜յ, ծանթէին փողով ('Իժոլխ, ԻԱ): Նախակրթարանի երէկուան աշակերտը, որ դոմէշին սանտրը այժ կը կարծէ տակաւին, կը հայհոյէ հայ մտաւորականին: Ոչ մէկ յարգանք անհատին մասին: Քեզի իրաւունք չի տրուիր տարբեր տեսակէտ ունենալու: Ընդհակառակն ամէն բան կը փորձեն ազգին կէսը միւս կէսին դէմ հանելու համար, օտար թելադրանքով: Եւ ի՞նչպէս չողբալ Խորենացիին հետ. «Աշակերտք հեզգ առ ուսումն եւ փոյթ առ ի վարդապետել, որք նախ քան զտեսութիւնն՝ աստուածաբանք»:

Ահա թէ ինչո՛ւ անհրաժեշտ է, որ հրապարակ իջնեն մաքրակրօն եւ տաղանդաւոր գրագէտները, անոնք, որոնց ժառանգութի՛ւնն է այս դժբախտ ժողովուրդը, խզեն ոսկեղէն լռութիւնը եւ յայտարարեն.

— Ժողովո՛ւրդ Հայոց, մռա՜յլ է քաղաքական մթնոլորտը, աւելի մռայլ քան 1914ին, աւելի մռայլ քան 1939ին: Անհրաժեշտ է աշխատիլ եղբայրօրէն Հայաստանէն ներս եւ Հայաստանէն դուրս: Աշխատանք կայ Հայաստանէն ներս, աշխատանք կայ Հայաստանէն դուրս: Մենք որ կ'աշխատինք Հայաստանէն դուրս, չենք թոյլատրեր որ անպատասխանատու մարդիկ խանգարեն չլուծուած նուիրական դատի մը հետապնդումը: Ցախաւելով դուրս նետել այդ անպատկանները:

Ահա ինչ որ պէտք է ըսել համարձակօրէն,— ոեւէ մէկէն վախ չունիմ, ոչ ալ ակնկալութիւն, ոչ աթոռի կը ցանկամ, ոչ ալ փառքի կը տենչամ,— հրապարակ դնել առաջ հանգանակը, որ յաջորդով:

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

Մեծն Տիգրա՞ն, թէ Միհրդատ Եւպատոր

(Բ. եւ վերջին մաս)

Բայց Մեծն Տիգրան Արքայից - Արքան չի դիմանեց իր երկրակործոյս դաշնակիցին նուաստացումը դիտել, ոչ ալ փափաք յայտնեց անոր երեսն իսկ տեսնելու, բայց հրամայեց Եւպատորին տրամադրութեան տակ դնել հեռաւոր ամրոց մը ու կանոնաւորաբար վճարել արքայավայել մեծ ռոճիկ մը: Տիգրան ամբողջ 20 ամիսներ Միհրդատը պաշտպանեց հայկական վեհանձնութեամբ ու հայկական ակնյայտ բարոյական ժեստով, որուն մէկ օրինակը իրմէ առաջ Արտաշէս Ա. թագաւորը ցոյց տուած էր Աննիբալին համար ...:

Մեծն Տիգրանին այս գերագոյն ընթացքը պատճառ եղաւ որ Հռովմի ու Հայաստանի պետութիւններուն միջեւ քաղաքական մռայլ մթնոլորտ մը ստեղծուէր ...: Այս վտանգը ուշ երեւան ելաւ սակայն, որովհետեւ 25 տարիներ անընդհատօրէն յաղթական ծերացած Տիգրան մը պիտի չափուէր զօրաւոր Հռովմին երիտասարդ զօրավարներուն հետ, որոնք Միհրդատին յաղթելով կործանած էին Պոնտոսի թագաւորութիւնը, ու ամբողջ Փոքր Ասիան, մինչեւ Կապադովկիա գրաւած էին իրենց կիրթ լեգէոններով: Անշուշտ տարբեր պիտի ըլլար պարագան, եթէ Տիգրանի երիտասարդական տարիներուն մէջ՝ ու իր գահակալութեան առաջին շրջանին հայ-հռոմէական պատերազմը յայտարարուէր:

Բայց յոգնած ու ծերացած Մեծն Տիգրանը, մինչեւ վերջ պահեց հայկական վեհանձնութիւնը ու իր Արքայից Արքայի փառաւորութիւնը: Երբ 70 թուականին Ն. Ք. Անտիոք քաղաքին մէջ (որ Տիգրանի երրորդ մայրաքաղաքն էր) Տիգրանին յանկարծ ներկայացաւ Միհրդատը՝ պահանջելու եկող Հռովմի երիտասարդ դեսպան, Կլովտիոս Բուլքեր՝ Լուկուլլոսի տեղակալը, Տիգրան իր բարձր գահին վրայ՝ ու շուրջը շարելով իրեն ենթարկուող չորս թագաւորները որոնք իբր ձեռատունկ վեհապետներ առջեւը կը կանգնէին թագերով պճնուած, հրամայեց որ իրեն ներկայանար Հռովմի ներկայացուցիչը:

Երիտասարդ Հռովմայեցին պատկառանքով բարեւեց Արքաներու մեծ Արքան ու Միհրդատ Եւպատորը պահանջեց իբր Հռովմի գերին: Տիգրան մէկէն ի մէկ մերժեց Հռովմին դաժան առաջարկը՝ ու բարձրաձայն պոռաց Բուլքերի երեսին.—

— Ոչ, չեմ յանձներ Միհրդատ Եւպատորը, իմ երկրակործոյս հիւրս ու պարտուած աները՝ որ ինձ միայն ապաւինեցաւ կեանքը փրկելու համար: Ոչ, ես չեմ կրնար աշխարհիս դատաստանին առջեւ նախատանքի ենթարկուիլ որպէսզի Լուկուլլոս «զօրավարը» իր երազած սին փառքերուն տիրանայ իմ պատճառաւ:

Ու Տիգրան յետոյ աւելցուց.—

— Եթէ այս ազնիւ վերաբերումիս համար պատերազմ պիտի հռչակէր, ես պատրաստ եմ Հռովմին հետ չափուելու:

(Տես Պլուտարքոսը, Մեմնոնը, Ապիանոսը, Ռէյնախը ու դեռ 10 ուրիշներ):

Մեծն Տիգրան իր այս տեսակցութեան ընթացքին, դիտումով «զօրավար» կոչած էր Լուկուլլոսը, որովհետեւ այս վերջինը Տիգրանին ուղղեալ իր նամակին մէջ անամօթաբար զլացած էր անոր սեփական «Թագաւորներու Թագաւոր» տիտղոսը տալու, ու բաւականացած էր միայն «Վասիլէօս Տիգրանու» գրելու ...:

Մեծն Տիգրանին ցոյց տուած այս նկարագիրը, շատ հազուագիւտ ու թերեւս եզակի է Ազգերու պատմութեան մէջ: Մեծն Տիգրան իր մէջ կը մարմնաւորէր Հայ ցեղին ինքնածին ազնուութիւնը, Արմէններուն վեհանձնութիւնը ու Ուրարտացիներու անվեհերութիւնը:

Իսկ, ի՞նչ եղաւ Կապադովկիան ...

Հայ-հռոմէական պատերազմին առիթով մղուած Տիգրանակերտին ու Արտաշատին մեծ ճակատամարտներէն վերջ, որոնք տեղի ունեցած էին 69 ու 68 թուականներուն, Մեծն Տիգրան կրկին գրաւած էր Կապադովկիան, անկէ վեցերորդ անգամ ըլլալով հալածելով Հռոմէասէր Արիոբարզան արքան ...: Կապադովկիան մնաց Տիգրանին ձեռքը մինչեւ 66 թուականը, մինչեւ որ, նոյն թուականին կնքուեցաւ Հայահռոմ հաշտութիւնը Արտաշատի առջեւ: Այս դաշինքով Տիգրանին պայման դրուած էր որ ուրիշ երկրատասն մը երկիրներու կարգին, պէտք էր Հռովմին ձգեր Կապադովկիան: Այս դաշինքով Տիգրանէն պահանջուած էր նոյնպէս «Արեւելեան Գաղատիան», որ կը նշանակէ թէ Տիգրան Լուկուլլոսը Հայաստանէն փախցնելէն վերջ, Կապադովկիան գրաւելով՝ յաղթականօրէն քալած էր մինչեւ Անգարա, այսինքն Թուրքիոյ այժմու մայրաքաղաքը:

Այս է իսկական պատկերը՝ իսկական մեծ Հայ ռազմագէտին, ու Արեւելքի մեծագոյն կայսեր, որ իսկականապէս աշխարհակալ, անմահօրէն վեհանձն, եզակիօրէն անվեհեր ու յաւէտ պատկառազդու Հայորդի մըն էր: Այս անման Հայորդին էր՝ Մեծն Տիգրան «Արքայից Արքան», ու «Արեւելքի Աստուածը», ու ոչ երբեք խորամանկ, անվստահելի, դաւաճան, ընտանեսպան ու ամբարտաւան Միհրդատ Եւպատորը, որ պատուհաս մը եղաւ Տիգրան Մեծին, եւ որ դժբախտաբար հին պատմիչներու կողմէ թերեւս Տիգրան Մեծէն գերիվեր կը նկատուի մինչեւ այսօր ...:

Դեռ խօսք չըրի Տիգրան Մեծին գրասիրութեան, արուեստասիրութեան ու հելլենասիրութեան շուրջ, որուն արդիւնքով Յոյն մատենագիրներով ու իմաստասէրներով լեցուած էին Հայաստանի քաղաքները, ուր Մետրոդոր եւ Ամփիկրատէս իմաստասէրները հայ ազնուականութեան կորիւնները կը կրթէին, ու երբ Յոյն նշանաւոր դերասանները ու բանաստեղծները հոյակապ թատրոններով լեցուցած էին Մեծն Տիգրանին իրարմէ մեծ չորս մայրաքաղաքները ...

Դեռ խօսք չըրի Մեծն Տիգրանի Փիզիքական գեղեցկութեան ու բարոյական բարձրութեան վրայ, որոնց մասին կը խօսին Մովսէս Խորենացին

ՊՈՒՏ'Մ ԾԻԾԱՂ

Տոտիկ-տոտիկ...

Կը հիմնամ համերաշխութիւն քարոզողներուն եւ կը նախանձիմ հաւատացողներուն վրայ:

Դժբախտ մարդ եմ: Ոչ համերաշխութեան կը հաւատամ, ոչ եղբայրութեան: Հաւատք չունիմ եւ «հայաստանասիրութեան» մասին:

— Հապա «հառաջդիմականութեա՞ն»: Վըստահ եմ, որ գոնէ անոր կը հաւատաք:

— Կախուած է տակաւին: Երբ ծերանամ եւ ազատութեան ծարաւս մարի այն ատեն «հառաջդիմական» պիտի արձանագրուիմ:

Ըստ իմ տեսակէտիս, այս բոլոր գեղեցիկ բառերը հնարուած են բառագիրքերը ճոխացնելու եւ վախկոտները զինելու համար...

Քարոզի ու խրատի հաւատալու մէջ ալ շատ տկար եմ...

— Հապա ի՞նչ բանի կը հաւատաս, երբ այնքան նուիրական առաքինութիւններ հովին կուտաս:

— Առաքինութիւննե՞ր: Կրօնքի հետ՝ հնավաճառին տուր: Ես կը հաւատամ վէճի, կռուի, իրար մրածեփելու, ստելու, հայհոյելու, խեղաթիւրելու...

Ասոնք թմրութիւնը փարատող եւ յեղափոխական ոգին ամրացնող ազդակներ են: Մարդուն ջիղերը, ջութակի լարերուն պէս կը պրկեն եւ գործ կ'արտադրեն: Մանաւանդ իսկական Հայը միշտ եւ ամէն բանի դէմ պէտք է հակաճառէ...

— Այս կերպով, բոլորին աչքէն կ'իյնաս:

— Ընդհակառակը, բոլորին աչքը կը մտնես եւ «հառաջդիմական» կը դառնաս: Եւ արդէն «աչքէ իյնալը» թաշկինակին քովը դիր: «Աչք մտնելու» եռանդով բռնկածներ, հանդիպած մըկիթին առջեւ նամազի նստողներ են յաճախ:

— Ուրեմն, ինչպէ՞ս բուժելու է սա մեր անհամաձայնութիւնը:

— «Հայ Բոյժ»ին դիմէ: Թերեւս «Կաղամբ կերէք» մը յանձնարարէ:

— Կարծեմ, այդ թերթին խմբագիրն ալ, բարեկամ չէ համերաշխութեան...

— Եթէ անպայման համերաշխութիւն կ'ուզէք, դեղահատի վերածեցէք զայն ու կլլեցուցէք բոլոր Հայերուն: Կամ, վարչական աթոռներ շինեցէք անկէ, որպէսզի բոլորը վազեն անոր ետեւէն...

— Հայրենակից, պզտիկէն սկսինք: Նախ՝ միութեան մը վարչական երկու անդամները իրարու հետ համերաշխեցնելու, կամ երկու տէրտէրներուն իրարու «ողջոյն տէր եղբայր»ով բարեւելու միջոցը գտնէք, անկէ ետքը կը խօսինք ձեզի հետ:

— Այդ պզտի՞կ բաներով ազգը պիտի բուժենք:

— Համերաշխութիւնը կաթիլ - կաթիլ խմելու է, ապա թէ ոչ սիրտխառնուք կուտայ:

Քիչ մըն ալ ընդարձակելով: Իրար բարեւելու վիճող քանի մը մտաւորականներ, առնուազն ամիսը հեղ մը իրարու քով գալով, յուշիկ-յուշիկ զրցելու են: Իրենց ծրագիրները թէյի գաւաթին մէջ կաթեցնելով ումպ - ումպ խմելու են: Իրենց գրութիւնները իրարու կարդալով հրապարակ դնելէ առաջ՝ եթէ սուկելիք բաներ կան, կարգի դնելու են:

— Արդէն այդ ըսածներդ կ'ընեն մերինները: Հաւաքոյթներ կը սարքեն սրահներու մէջ եւ հոն իրենց ընկերներուն գնահատանքին կ'ենթարկեն իրենց մտքին արտադրութիւնները:

— Այո, յաճախ «պռավօ Կոնստոս, շատ հիանալի բան ես չարադրեր» մը փրցնելու համար: Հոն, այդ սրահներուն մէջ, ունկնդիրէն աւելի աթոռները մեծամասնութիւն կը կազմեն, որոնք դիտողութիւն ընելու եւ ծափահարելու իրաւունքէն զրկուած են:

Նախընտրելի է, սանկ մէկ ձեռքի մատներու համրանքով մտքի տղաքը, մաքուր սրճարանի մը անկիւնը, մէկ մէկ գաւաթ հեղուկի շուրջ բոլորուին, ցած՝ փա միճէօռ ձայնով զրոյց ընելու համար... ոչ ծրագիր - կանոնագրի, ոչ վարչութիւն կոչուած ղալմաղալի պէտք կայ:

— Այդ խմբակին նոր մասնակցող մը, առնուազն ամիս մը լուռ ու մունջ, մտիկ ընելու է միայն:

— Աս ինչ դիւրին միջոց է եղեր:

— Ոչ կարծուածին չափ: Կեր ապա դոհացիր:

Կ. ՊԵՏՈՒՇ

ՄՏՔԻ ՋՐՕՍԱՆՔ

ՈՐՔԱՆ ԲԱՆ ԳԻՏԷՔ

(Պատասխանները կարդալ վարը)

1.— Ե՞րբ կը պատահի Ա.— Արեւին խաւարումը, Բ.— Լուսինին խաւարումը:

2.— Ո՞րն է աշխարհի ամէնէն երկար ջրանցքը եւ ամէնէն մեծ ովկիանոսը:

3.— Ո՞ր լորտերը կրնան Անգլիոյ երեսփոխանական ժողովին անդամ նշանակուիլ:

4.— Քանի՞ համայնավար երեսփոխան ունի Ֆրանսական խորհրդարանը: Քանի՞ M.R.P.:

5.— Ճի՞շդ գրուա՞ծ են հետեւեալ բառերը — Դեղերիլ, հերձուած, յեղյեղուկ, հերաթափ, յեսան, անդայտ, քարակոփ, դիւցազն, դիցաբանութիւն, փքոցուռոյց:

6.— «Իսկ անծանօթ եթէ մնայ երկրի մէկ խորշն հողակոյտ եմ». կը յիշէ՞ք մնացեալ երկու տողերը:

7.— Անին ներկայ Հայաստանի սահմաններէն նե՞րսն է դուրսը:

8.— Գիտէ՞ք Լենինականի, Կիրովականի, Սթալինկրատի նախկին անունները:

9.— Արաբները քանի՞ տարի տիրապետեցին Հայաստանի:

10.— Ե՞րբ կնքուած է Սան Սթէֆանոյի դաշնագիրը, Պերլինի դաշնագի՞րը:

11.— Ո՞ր աշխարհահռչակ ողբերգակը ծնած է 1564ին:

12.— Իսրայէլ Օրին, ո՞ր թուականին եւրոպական պետութեանց օժանդակութիւնը խնդրեց Հայաստանի համար:

13.— Լեւոն Զ. Թագաւորը ո՞ր երկրէն վերադարձին Ֆրանսայի մէջ մեռաւ:

14.— Ռուսական առաջին յեղափոխութիւնը ե՞րբ պայթեցաւ:

15.— Ինչո՞ւ համար ՚երբ դեկտեմբեր 21ին եւ Յունիս 21 ին երկիրը արեւէն ամէնէն հեռու դիրքին մէջ է, տարբեր եղանակներ կ'ունենանք:

×

ՊԱՏԱՍԽԱՆՆԵՐԸ.— 1.— Ա.— Երբ լուսինը արեւին եւ երկրին միջեւ գայ. Բ.— Երբ երկիրը արեւին եւ լուսինին միջեւ գայ:

2.— Սուէզը, Խաղաղականը: 3.— Անոնք որոնց տիտղոսը պատուակալ է: 4.— 186, 162:

5.— Այո՛: 6.— «Եւ յիշատակս ալ թառամի, Ո՛հ, այն ատեն ես կը մեռնիմ»:

7.— Դուրսը: 8.— Ալեքսանդրապոլ, Ղարաքիլիսէ, Ցարիցին:

9.— 400 տարի: 10.— 1878ի Մարտին, Յուլիսին: 11.— Շէյքսփիր: 12.— 1702ին:

13.— Անգլիայէն 14.— 1905ին:

15.— Որովհետեւ եղանակները երկրին միայն արեւին շուրջ կատարած թաւալումին արդիւնք չեն, այլ նաեւ իր առանցքին տատանումներէն կախուած են:

ԿԸ ԽՆԴՐՈՒԻ Հ. Ց. Դ., Կապոյտ Խաչի եւ զանազան կազմակերպութեանց գաւառի կոմիտէներէն եւ մարմիններէն որ ժողովներու եւ հանդէսներու ազդերը խմբագրատուն հասցնեն թուականէն առնուազն երեք օր առաջ:

(երբ կը նկարագրէ Տիգրան Երուանդեանը) ու օտար մատենագիրներ: Խորենացին մասնաւորապէս կը բացատրէ անոր կերուխումի մէջ իսկ չափաւոր ու իր կեանքին ընթացքին ժուժկալ ապրիլը, ու օտարներուն հետ կը հիմնայ անոր ուկեզանդուր առատ մազերուն, լայն ճակատին, բարձր հասակին ու քաղցրահայեաց աչքերուն վրայ: Մինչ Միհրդատ Եւպատոր վտանգի պահուն Տիգրանի քով չապաստանած՝ ոչ միայն լքեց իր կիները ու զաւակները, այլ հոգ տարաւ իր մեկնումին առիթով որ բոլորն ալ թունաւորուին ու մահանան: Նոյնը չէր պատահած Տիգրան Մեծին կողմէ, երբ ան 69 թուականին քրիստոսէ առաջ՝ պաշարուած Տիգրանակերտէն կրցաւ Հռովմայեցի զինուորները ճեղքել ու գիշերանց անկէ փոխադրել Տիգրանակերտ ապաստանած իր կիները ու սիրելիները, ու յետոյ միայն պատրաստուեցան իր պետութիւնը փրկել ընչաքաղց Հռովմէն արիւնարբու զինուորներէն ...:

Օտար պատմիչներէ քաղելով, կը տեսնենք թէ օտար շատ մը կարեւոր աշխարհակալներ ոչ միայն զուրկ էին Տիգրանի բարոյական բարձրութենէն, այլ նաեւ անոր ֆիզիքական գեղեցկութենէն: Արդարեւ, Յուլիոս Կեսար ճաղատ էր ու անբարոյական (զարմանալիօրէն իր մասին կը պատմուի որ օրինագիծ մը ստորագրած էր՝ որով իւրաքանչիւր Հռովմայեցի կրնար իր կինը փոխանակել ուրիշներու կիներուն հետ՝ համաձայն իր կիրքին ու ճաշակին, ու այս փոխանցումը հաւասար էր նոր ամուսնութեան): Միւս կողմէն՝ Աղէքսանտր Մեծը քիչ մը ապառող էր ու միշտ գինով, Նաբոլէոն կարճահասակ էր ու ճաղատ, իսկ նշանաւոր Աննիբաղը կոյր էր ու տգեղ:

ՆՈՒՊԱՐ ՄԱԳՍՈՒՏԵԱՆ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ

ԼՈՅՍ ԵՒ ՀԱՄԱՏ

(ԽՈՐՀՐԴԱՎԷՊ)

Ա. ԳԼՈՒԽ

ԱՐԵՒԱԳԱԼ

Գրեց՝ ՏԻԳՐԱՆ ՓԻՐԱՆԵԱՆ

Դարը պատմական էր, Արեւելքը՝ կախարդական:

Արշալոյսը նման էր ամենօրեայ վհուկի մը, որ քօղերը կամաց, կամաց վեր առնելով, կուզար, կը նստէր աւազուտքին վրայ, իր լայնածալ փեշերը փռած: Անոր աստղահիւս անութին տակէն կը յորդէր, կը քակուէր դիւթահրաշ ծրարը թալիսմանին: Սեւալոյս ուրուրներ, սուր չեղքեր, հնչեղ մետաղներ, խունկ ու կնդրուկ:

Ան, նախ կը հանէր մէջքէն երկար ու ծանրակիր համրիչը խաւարին, որուն իւրաքանչիւր հատիկներուն հազիւ թէ իր մոգական մատները հըպած՝ խաւարը կը հալէր, անապատին դեւերը կը հալածուէին, օձերը կը փախչէին, շնագայլերը լեռները կը քաշուէին խուճապահար, ու ջրաշուները կը նետուէին Նեղոսի գիրկը գետամոյն: Խաւարը կ'ըլլար մարմնաթափ, բայց իր փէշերուն վրայ դեռ կ'արածէին սեւ ոչխարներ շրջախումբ: Լպիրշ երազներ, մեղաքարշ ուրուականներ խումբ, անձկութիւն եւ բովանդակ կարաւանը դիշերափորձութեան: Աղամասարսուռը կը հալէր, կ'անէանար Աղամամութեան հետ, երբ «Գառն Աստուծոյ»ն իր շուշանաթոյր դլուխը կը ցցէր հորիզոնէն, լուսաստղի մը նման:

Զանգակահարութիւնը կը սկսի, ուժգին, միաթափ, չորս դիէն: Անապատը կ'արձագանգէ պղնձաղօռ: Ռումբեր կը թաւալին իր տոքին վրայէն արընթաց: Պայթիւններ, համազարկներ՝ վրաններու, քարայրներու եւ վանքերու կուրծքին: Խունկի, կնդրուկի ծխաշունչ սիւներ կը բարձրանան, իրարու վրայ կ'իյնան, կը ձուլուին ու իրենց միախառնումէն կը տարածուիմ չկահիւս շղարշ մը միջոցին մէջ, որ կը բաժնէ աստղերը աւազուտքէն:

Բայց ո՞ւր է կախարդուհին, ինքը կայ ու չկայ: Ան կախեր է ամէնքին լայնջքին ու թեւերուն թաւահունչ հնչակներ ու ինք անկիւն մը քաշուած՝ կ'ունկնդրէ հոգեզմայլ:

Ու հիմա, փակեցէք ձեր աչքերը, որ չկլանան ու բացէք լուսամուտները ձեր հոգիներուն:

Երկնակամարին խորունկ ու մերհալ աչքերէն՝ դէպի երկիր՝ հալած լոյս մը կը հոսի պոռթկաչունչ: Ակունքը անհունին, ու հոնը կապոյտին լոյծ խորացումներուն մէջ լուսաթաթախ: Ճանապարհին աստղերը կը մեռնին, կապոյտը կը նուաղի չաղերու չողերու եւ չամանթաղներու անձրեւացումներուն տակ, ուր դիցանոյշներ, դեղանոյշներ, օդանոյշներ կը լողան, կը պարեն, կը թեւածեն բազմահոյլ: Երեք կապոյտներու արանքէն՝ Արեւելքի բարձրաբերձ դուները կը դողան, կը փլէին լուսակոտոր: Սամաւուն փեղկեր, խոյակներ, քանդակներ, դրասանդներ՝ որոնց վրայէն լուսագիրը կը նետուի խենթեցած գառան մը պէս փրփրածին:

Այդ պահուն, Բեթղեհէմի Աստղը՝ հազարաւոր փշուրներու բաժնուած՝ անապատի իւրաքանչիւր աւազահատիկը կը փոխակերպէ ադամանդի, յակինթի, զմրուխտի, այսպիսի տաճարահիւս պրիսմակներու:

Վերը՝ հրեշտակային տաղեր ու խաղեր: Սուրբ, Սուրբ, Սուրբ, Ալէլուիա...: Վարը՝ Արեւագալ:

Լոյս, արարիչ լուսոյ՝ առաջին լոյս,
Բնակեալդ ի լոյս անմատոյց, հայր երկնաւոր,
Ի դասուց լուսեղինաց օրհնեալ,
Ի ծագել լուսոյ առաւօտուս,
Ծագեա ի հոգիս մեր զլոյս քո իմանալի:

Հեռուն, Սեւլիլէյի սփինքսը՝ մատները ական ջին կծուըցած աչքերով կը դեգերի հին Աստուածներու խորտակուած դռներուն առջեւ:

×

Այս կախարդական առաւօտներէն մին, պատատած չրթներով, սեւաքիթ նաւակ մը, թեւերը կուշտին՝ տոքերը խրեց ափունքին: Ան, Նեղոսի ոսկիէ ու կրակէ ալիքներէն ջրաքարշ ջրէն ելած ձուկի մը պէս կը դողար հեւաշունչ: Բայց անմիջապէս որ թեթեւցաւ իր բեռէն, սկսաւ խայտալ, սպրել ու ծափ զարնել ծփանքին հետ ծիծղուն:

Բրդաղէմ, սեւամոյն նաւավարը իր խոժոռ ու մռայլ աչքերը յառած, քիթին տակէն մռլտաց թթուաղէմ:

— Ահա ապուշ մըն ալ, քուրձերու աշխարհէն...:

(1)

եւ խորհրդարանական դրութիւնը ծնունդ առաւ, ըսաւ դեսպանը: «Օգնութեան ծրագրին նպատակըն է ոչ միայն տնտեսական վերաշինութիւնը խնդրոյ առարկայ երկիրներուն, այլեւ պահպանումը մարդկային ազատութեանց: Այս ծրագրին դէմ է որ Խորհրդային Միութիւնը կը կռուի»:

★ Արտաքին նախարար Մարշըլ մամուլի ներկայացուցիչներուն յայտարարեց որ ճիշդ չէ այն լուրը թէ ինք սպառնալիք ըրած է հրաժարելու եթէ ծրագիրը չընդունուի:

★ Անգլիոյ եւ Ֆրանսայի արտաքին նախարարները ծրագիր կը մշակեն բացառիկ նիստի հրաւիրելու համար Եւրոպայի տնտեսական խորհրդաժողովը որ, ինչպէս յայտնի է, առաջին անգամ գումարուեցաւ յուլիս 12ին, Փարիզի մէջ՝ Մարշըլի ծրագրին նախնական քննութեան համար: Կը մասնակցէին 16 ազգեր, հինգ հրաւիրեալ պետութիւններ մերժեցին մասնակցիլ:

Հաւանական է որ խորհրդաժողովը տեղի ունենայ Փետրուարի առաջին շաբթուն:

ԺԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՈՉ ՄԷԿ ԱՂԲԻՒՐԷ չեն հաստատուիր մարաջախտ Սթալինի «մահուան» շուրջ եղած տարաձայնութիւնները որոնք հիմնուած են զանազան ենթադրութեանց վրայ: Լոնտոնի խորհրդային դեսպանատունը «չարամիտ քարոզութեան» կը վերագրէ լուրը: Մոսկուայէն որեւէ լուր ստացուած չէ այս մասին: Սթոքհոլմի մասնագէտը որ Մոսկուա հրաւիրուած էր շաբթուան սկիզբը, պիտի վերադառնայ երեքշաբթի օր: Համաձայն տեղական թերթի մը, հիւանդը ոչ թէ Սթալինն է, այլ Միկոյեանը:

ԲՐԻՏԱՆԱԿԱՆ նորընտիր դեսպանը Սըր Օլիվըր Հարվի իր յանձնարարականները հանրապետութեան նախագահին պիտի ներկայացնէ Յունուար 16ին:

ՊՈՒԼԿԱՐԻՈՅ վարչապետը Կէորկի Տիմիթրով այս օրերս Պուտափէշթ պիտի երթայ դինակցութիւն մը կնքելու համար Հունգարիոյ կառավարութեան հետ: Երկու պետութիւններն ալ նախապէս նոյնիմաստ դաշնագիրներ կնքեցին վերջերս Եուկոսլաւիոյ հետ:

ՄԱՐՈՔԻ սուլթանը, անձնական նամակով մը, կը խնդրէ հանրապետութեան նախագահէն որ անմիջապէս ետ կանչէ Մարոքի կառավարիչը զօրավար Ալֆոնս Ժիւէն ամբաստանելով այս վերջինը թէ «բռնաբարած է 1912ին երկու երկիրներուն միջեւ կնքուած դաշնագրին տրամադրութիւնները:

SALLE MAZENOD-Ի ՄԷՋ
ՄԱՐՍԷՅԼ, RUE D'AUBAGNE
2ՐԴ ԵՐԳԱՀԱՆԴԷՍԸ ԹԷՆՕՌ

Կիրակ Սագզլեանի

(Ռումանական օփերայէն)

17 Յունուար, շաբաթ ժամը **20.30**ին

Յայտագիր.— Եւրոպական եւ հայկական կտորներ:

Տոմսերը ապահովել.— Bottier Royal, 39 rue de Rome, A. Aroutian 37 Canebière, Boyagian Georges, 39 rue E. Rostand, Kevork Esmerian Beaumont, A. Krikorian 37 Tapis Vert :

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՇՔԵՂ ՑԵՐԵԿՈՅԹ

Նախաձեռնութեամբ՝ Սեբաստիոյ Նահանգային Միութեան, վաստակաւոր դերասան՝ ՏՐԴԱՏ ՆՇԱՆԵԱՆԻ, մասնակցութեամբ Փարիզի հայ բեմի լաւագոյն ուժերուն, 8 Փետրուար, 1948, կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2.30ին, Մարսըլէն Պէռթըլօի շքեղ թատրոնին մէջ, 28bis, rue St. Dominique, métro Invalides:

Առաջին անգամ ըլլալով կը ներկայացնէ հանճարեղ ողբերգու Վ. Շէյքսփիրի

ԱՐՔԱՅ ԼԻՐ

Պատմական տրամ 6 արար եւ 2 պատկեր, թարգմ. եւ բեմադրութիւն Տ. Նշանեանի:

Տոմսերու գիները, 100էն 400 Ֆրանք, կը ծախուին հայկական բոլոր գրատուններու, ճաշարաններու, Սեբ. Նահ. Միութեան կեդրոնին եւ մասնաճիւղերուն մօտ: Հասոյթին տասը պիտի յատկացուի Սեբ. Նահանգ. Միութեան ներգաղթի ֆոնտին: Սրահին ջերմութիւնը ապահովուած է: Փնտռել յայտագիրը:

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

ՍԱՍՈՒՆՑԻ ԴԱՒԻԹԻ

Ե... յունի դիւցազներգութիւնը, շարահիւսեց

Կ. ՍԱՍՈՒՆԻ

350 մեծադիր էջ, ընտիր տպագրութեամբ, գին՝ 500 ֆրանք: Կը գտնուի Փարիզի հայ գրավաճառներուն մօտ: Տպ. Պէյրութ, 1947:

Տարեկան շքեղ ցերեկոյթ պարահանդէս

Փարիզի Հայ Տիկնանց Միութեան Կարմիր Խաչի եւ Որբախնամի տարեկան ցերեկոյթ պարահանդէսը տեղի պիտի ունենայ 8 Փետր. կիրակի օր ժամը 15էն մինչեւ կէս գիշեր, Hôtel Lutétia-ի շքեղ սրահներուն մէջ, 43 Bld. Raspail, Paris:

Ցերեկոյթ պարահանդէս

Կազմակերպուած Փորթ տ'Իթալիի Ց. Կ. Խաչի մասնաճիւղին կողմէ: Կիրակի 18 Յունուար կէսօրէ վերջ ժամը 15էն 23: Պէն Տուշի սրահը, Rue Jules Ferry. Petit Ivry, մէթրօ Porte de Choisy :

Գեղարուեստական ճոխ բաժին.— Պիտի ներկայացուի ՀԱՐՍԸ եւ զաւեշտ մը, Սէվրանի Ց. Կ. Խաչի թատերախումբին կողմէ:

Եւրոպական պարերը կը սկսին ժամը 6ին, ղեկավարութեամբ Պ. Օննեանի նուագախումբին: Ճոխ պիւֆէ դիւրամատչելի գիներով:

Մուտքը 75 ֆրանք:

ԿԻՐԱԿԻ, 25 ՅՈՒՆՈՒԱՐ 1948, ԺԱՄԸ 14.30ԻՆ
Միւթիւալիթէի սրահին մէջ, **métro Mutualité**
Յովհ. Թումանեանի մահուան **25**ամեակի առիթով

Նախաձեռնութեամբ Փարիզի Հայկական երգչախումբին, մեծ պատրաստութեամբ կը ներկայացուի

ԱՆՈՅՇ

Երաժշտական ողբերգութիւն 5 արար, մասնակցութեամբ Օր. ԱՆԺԷԼ ՎԱՐԺԱՊԵՏԵԱՆԻ (Անոյշ), Ա. grand Prix Wicard de la Ville de Marseille: Գր. ՄԷՀԹԷՐԵԱՆԻ (Սարօ) եւ Վ. ԱԼԹՈՒՆԵԱՆԻ (Մօսի): Սէնֆօնիք մեծ նուագախումբ ղեկավարութեամբ ԱՐԱ ՊԱՐԹԵՒԵԱՆԻ (60 հոգի): Թումանեանի մասին պիտի խօսին եւ կ'արտասանեն ծանօթ արուեստագէտներ:

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ.— Բոլոր տոմսերը թուագրուած ըլլալով կը խնդրուի նախապէս ապահովել Հրանդ Սամուէլէն Tél. Dan. 88–65, Եկեղեցւոյ դիւանէն: Սալօնճեանէ 39 rue Trévise, Պ. Պարթեւեանէ, 14 rue Petit. Bot. 99–22, Պ. Բամպուքճեանէ, 9 rue Jouy Rouve, Ուշագլեանէ 61 rue Rébéval, Պարսամեան գրատունէն, եւ նոյն օրը թատրոնի կիշէէն, առաւօտէն սկսեալ:

Տոմսերու գիները՝ հարիւրէն երեք հարիւր յիսուն, տուրքերով միասին:

ԳՐԱՒՈՒԱԾ ՕՐ.— Ֆր. Կ. Խաչի Սէվրանի մասնաճիւղի թատերապարահանդէսը տեղի կ'ունենայ կիրակի 7 Մարտ, 1948ին: Կը խնդրուի չխաչաձեւել:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ.— Այրի Տիկին Բերկրուհի Մալումեանի ամուսնոյն՝ Կարապետ Մալումեանի, հօրը, Եագկիւլեան Խոսրովի եւ Վարդանեան ընտանիքի ննջեցելոց համար հոգեհանգիստ տեղի կ'ունենայ այսօր, կիր., Յունուար 11, Ալֆորվիլի եկեղեցին մէջ: Անոնց յիշատակը յարգողները կը հրաւիրուին:

ՏԻԿԻՆ Ս. ՍԻՆԱՆԵԱՆ ծնեալ Թէրճանեան Երզնկացի, կը փնտռէ կնքահայրը Սարգիս Կիրակոսեան Երզնկացի որ Տիթրոյթ ըլլալ կը կարծուի: Նաեւ մօրաքրոջ աղջիկը Սրբուհի Զուքուրեան որ նոյնպէս Ամերիկա ըլլալ կը կարծուի: Տեղեկացնել Տիկին Սիրանոյշ Սինանեանի, 31 rue de Nice, Alfortville, Seine:

« ԳՈՅԱՄԱՐՏ » պատի օրացոյցներ ստացուած են եւ կը ծախուին Բալուեան գրատան մէջ, 43 Rue Richer, Paris (9), ինչպէս նաեւ Նոր Սերունդի անդամներուն քով: Գին է 100 Ֆրանք: Ծաւալը մեծ ըլլալով փոստով չի ղրկուիր: Անձամբ դիմել եւ ստանալ:

ԿԱՐԵՒՈՐ ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ

Փարիզի Հայոց եկեղեցւոյ կրօնական ընկերակցութեան վարչութիւնը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ ընկերակցութեան բոլոր անդամները՝ 18 Յունուար 1948, կիրակի ժամը 2.30ին Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյ մէջ, օրակարգ ունենալով եկեղեցւոյ օգնական լուսարար Պ. Յակոբ Ծօրթուեանի քահանայական թեկնածութեան հարցը:

Կը խնդրուի բոլոր անդամներէն որ հաճին անձամբ ներկայ ըլլալ այս ընդհ. ժողովին եւ կատարել իրենց եկեղեցասիրական պարտականութիւնը::

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 Rue Damesme - 13e
Le Gérant : A. NERCESSIAN

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶԻ Հ. Յ. Դ. «Ռոստոմ» խումբի բացառիկ ժողովը, այսօր կիր. ժամը 9.30ին, 57 rue des Couronnes, իջնել Métro Couronnes: Բացակայողները պատասխանատու են:

Հ. Յ. Դ. ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ Ս. Մինասեան ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերները 12 Յունուար երկուշաբթի իրիկուան ժամը 8.30ին, սովորական հաւաքատեղին:

ՏԷՍԻՆԻ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի վիճաբանական ժողովը այս երկուշաբթի իրիկուն ժամը 9ին Հ. Յ. Դ. Տան մէջ: Նիւթ՝ «Խորհրդային վարչաձեւը Հայաստանի մէջ»:

ԱՌ Ի ԳԻՏՈՒԹԻՒՆ կը տեղեկացուի որ Մարսէյլի «Արմենիա» երգչախումբի համերգը տեղի կ'ունենայ յառաջիկայ ապրիլ 18ի կիրակին, կէսօրէ վերջ: Կը խնդրուի չխաչաձեւել:

ԼԻՈՆԷՆ Տիկին Արմաւենի Սէրայտարեան իր ներոջը՝ Տիկին ՄԱՐԻ ՍԷՐԱՅՏԱՐԵԱՆԻ մահուան առթիւ՝ փոխան ծաղկեպսակի հազար ֆրանք կը նուիրէ Լիոնի Ֆրանսահայ Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղին:

ԳՐԱՒՈՒԱԾ ՕՐ.— Կապոյտ Խաչի Տեսինի Ազգային վարժարանի կրթական մարմինը կը պատրաստուի տալ պարահանդէս մը յառաջիկայ, 21 Փետրուար շաբաթ երեկոյ: Կը խնդրուի չխաչաձեւել: Մանրամասնութիւնները յառաջիկային:

ԼԱ ՍԻՈԹԱՅԻ ընկերներուն մէջ հաւաքուած է 1700 ֆրանք, ի նպաստ Վեթ. Ֆոնտին: Ստանալ «Յառաջ»էն:

ՅԱՌԱՋ
ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. Seine 376.286
Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13e)
Տար. 1200, 6ամս. 650, Արտ. 15 տոլ. կամ 3 անգլ.
Tél.: GOB. 15-70 — C.C.P. Paris 1678-63
Mardi 13 Janvier 1948 Երեքշաբթի 13 Յունուար

Ի. ՏԱՐԻ — 20e Année N° 5238-Նոր շրջան թիւ 847 — խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ — ԳԻՆ՝ 5 Ֆր.

Յունաստանի դէպքերը

Աթէնքէն կը տեղեկացնեն թէ Յոյն զինուորական իշխանութիւնները աչալուրջ հսկողութիւն կը կատարեն Պուլկարիոյ սահմանագլուխին վրայ ուր ապստամբ զինուորականը մեծ թիւով ուժեր համախմբած է :

Պատերազմական նախարար Սթրաթոս յայտարարեց շաբաթ օր թէ «զօրավար» Մարկոս կրնայ նոր յարձակողական մը սկսիլ այդ շրջաններէն :

Միաժամանակ, ամերիկեան նաւատորմիղը որ կը բաղկանայ մէկ օդանաւակիրէ, երեք թեթեւ յածանաւերէ եւ բազմաթիւ թորփիլահալածներէ, կը շարունակէ իր ռազմափորձերը արեւելեան Միջերկրականի ջուրերուն մէջ, Յոյնական ափերուն շատ մօտիկ տեղ մը : Բսան Ամերիկացի զինուորականներ Աթէնք հասան շաբաթ օր՝ հետեւելու համար ճակատի անցուդարձերուն :

★ Ինչպէս արդէն գրած էինք անցեալ օր, քաղաքական շրջանակներու մէջ շատ հաւանական կը նկատուի որ Մարկոս պաշտօնապէս դիմում մը կատարէ կոմինֆորմին անդամակցելու համար որպէսզի աւելի մեծ օժանդակութիւն ստանայ իր բարեկամներէն : Ապստամբ զինուորականը պիտի չսպասէ որ Եուկոսլաւիա, Պուլկարիա կամ Ալպանիա պաշտօնապէս ճանչնան իր «կառավարութիւնը» : Ամերիկա եւ Անգլիա արդէն ազդարարած են վերոյիշեալ պետութեանց որ ճանաչումը նոր բարդութիւններ պիտի ստեղծէ եւ յառաջ պիտի բերէ ծանրակշիռ հետեւանքներ :

★ Պուլկարիայէն կը հաղորդուի որ կառավարութիւնը առայժմ քննած չէ Մարկոսի կառավարութիւնը ճանչնալու կամ չճանչնալու խնդիրը : Բացատրուած է, ուրեմն, Սոֆիայի ամերիկեան եւ բրիտանական իշխանութեանց որ բողոքելու անհրաժեշտութիւն չկար : Կառավարութիւնը աւելցուցած է սակայն թէ «ասիկա չի նշանակեր որ փոփոխութիւններ յառաջ չեն կրնար գալ յառաջիկային՝ Պուլկարիոյ ներկայ քաղաքականութեան մէջ» :

★ Համաձայն Նիւ Եորքէն հասած տեղեկութեանց, Պ. Փոլ Փորթըր, նախագահ Թրումընի խորհրդականներէն մէկը, յայտարարած է անցեալ շաբթու թէ «Ամերիկա պէտք է պատրաստութիւններ տեսնէ զինուոր ղրկելու Յունաստան՝ այն պարագային երբ վտանգուի օգնութեան ծրագրին գործադրութիւնը : Փորթըր աւելցուցած է նաեւ որ Ամերիկա իր հեղինակութենէն շատ բան պիտի կորսնցնէ եւ Մարշըլի ծրագիրը պիտի ձախողի եթէ համայնավարները յաղթեն Յունաստանի մէջ : «Յոյս ունիմ որ զինուորական ուժ ղրկելու պէտք չենք ունենար, բայց պէտք է պատրաստ գտնուինք ամէն պատահականութեան առջեւ, աւելցուցած է խորհրդականը :

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ «Թաս» հեռագրական գործակալութիւնը կը տեղեկացնէ թէ ռուսական Ուղղափառ եկեղեցիին Մոսկուայի պատրիարքը, որոշած է դատի կանչել Շիքակոյի, Պրուքլինի, Ալասքայի ռուս եպիսկոպոսները որոնք կը մերժեն հպատակիլ պատրիարք Ալեքսիի եւ Ամերիկայի իր լիազօրին, Մակարիոս արքեպիսկոպոսի հրահանգներուն եւ կ՚աշխատին ռուսական անկախ եկեղեցի մը հիմնել հիւսիսային Ամերիկայի մէջ :

ՍՊԱՆԻԱԿԱՆ զինուորական դատարանը երկուքէն մինչեւ 25 տարուան բանտարկութեան դատապարտեց 16 ընկերվարականներ որոնք ձերբակալուած էին 1946ի Մայիսին : Գլխաւոր ամբաստանեալներէն Էտուարտօ Վիլէկաս քաջաբար խոստովանեցաւ որ ինք եւ իր ընկերներուն նպատակն էր վերակազմել ընկերվարական կուսակցութիւնը որպէսզի իշխանութեան գլուխ գան՝ Ֆրանքոյի վարչաձեւին տապալումէն ետք : Ուրիշներն ալ յայտարարեցին թէ բռնի միջոցներու դիմած չէին եւ հրահանգներ ստացած չէին արտասահմանէն : Ամբաստանեալներու մէջ կան չորս կիներ :

ՄՈՍԿՈՒԱՅԷՆ կը տեղեկացնեն թէ մարաջախտ Սթալին ո՛չ մեռած է, ո՛չ ալ հիւանդ : Կ՚ըսուի թէ Ճուխտացի մասնագէտը Մոսկուա կանչուած է ուրիշ ականաւոր անձնաւորութեան մը համար :

ԱԹԷՆՔԻ մէջ շաբաթ օր անգլիական մետաղ ոսկին կ՚արժէր 235.000 տրախմի : Թղթադրամին այս զահավէժ անկումը մեծ մտահոգութիւն կը պատճառէ Յոյն կառավարութեան :

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

«ԱՍՏՈՒԱԾ ՉԵՆՔ ՃԱՆՉՆԱՐ»

Լսեցէք, լսեցէք : Խումբ մը Թուրք պատգամաւորներ են որ կ՚աղաղակեն, իրենց կուսակցական համագումարին մէջ.

— Գինովութիւն, խաղամոլութիւն եւ անբարոյութիւն չափազանց շատցան : Եւ գիտէ՞ք ինչու, որովհետեւ բոլորս ալ դարձանք անկրօն եւ անհաւատ : Աստուած չենք ճանչնար ... :

Թուրք թերթերը մասնաւորապէս կը շեշտեն թէ բոլորն ալ խորապէս յուզուած էին : Մեր վարժապետը պիտի ըսէր՝ «յարտասուս փղձկած» :

Չէ՞ք փորձուիր հարցնել այս բարեպաշտ մարդոց.

— Կրօն եւ բարոյական ունէի՞ք երէկ, Աստուած կը ճանչնայի՞նք, երբ.—

Ծծկեր երախաներ սնտուկներու մէջ դամելով ծովը կը նետէիք (Տրապիզոն) :

Հարիւրաւոր կիներ, աղջիկներ եւ մանուկներ եկեղեցիները լեցնելով կը վառէիք (Մուշ եւ այլուր) :

Բիւրաւոր այրեր չորս - չորս իրարու կապած՝ հրացանի կը բռնէիք, գետը կը նետէիք, ողջ ողջ կը թաղէիք :

Հազարաւոր կիներ եւ աղջիկներ Սեւ Ծովու ափերէն մինչեւ անապատները կը քշէիք անլուր վայրագութիւններով :

... Ի՞նչ հարկ երկարել : Ամէն մէկ Հայ կրնայ հատոր մը լեցնել, իր տեսածով կամ լսածով :

Կը թուի թէ մեր երբեմնի «վաթանտաշ»ները Աստուծոյ շուքը, կրօն եւ բարոյական փնտռել սկսեր են անոր համար որ, ամայացած է Անատոլուն... ո՛չ մատղաշ աղջիկ մնացեր է, ո՛չ ալ քրիստոնէական աւար :

Քիչ մըն ալ, եւ իրար պիտի ուտեն :

ՎԱՐԱԶ

ՊԱՎԱՐԻՈՅ մէջ ձերբակալուած է Հիթլէրի թարգմանը, Շմիտ : Պերլինի արտաքին պաշտօնատան մէջ գտնուած են կարգ մը փաստաթուղթեր որոնց քննութիւնը ցոյց տուած է որ թարգմանը դատապարտելի ընթացքի մէջ գտնուած է :

ՖԻՐՊԱԽԻ մէջ, ածխահանքի մը ներսը պայթիւն մը տեղի ունեցաւ շաբաթ օր եւ սպաննուեցան 8 հանքագործներ : Վիրաւորուած են 45 հոգի :

ԻՏԱԼԻՈՅ Աշխատանքի Դաշնակցութիւնը կը յանձնարարէ բոլոր աշխատաւորներուն որ ուժ տան դրամատուներու պաշտօնեաներուն որոնք գործադուլի մէջ են 14 օրէ ի վեր : Խստօրէն կը քննադատուին դրամատուներու վարչութիւնները որ «տակաւին կարգադրած չեն վէճը» : Դիտել կը տրուի որ միլիոնաւոր աշխատաւորներ իրենց շաբաթականները չեն ստացած որովհետեւ փակ են դրամատուներու կիշէները : Գործադուլ հռչակած են Ճենովայի, Նափոլիի եւ Սավոնայի նաւահանգիստներուն աշխատաւորները : Վարչապետ Կասփերի ըսաւ շաբաթ օր թէ մօտաւորապէս 1.800.000 հոգի բանթող հռչակած են : Նպաստ կը ստանան միայն կէս միլիոն հոգի :

ԻՏԱԼԻՈՅ համայնավար կուսակցութեան համագումարը շաբաթ օր վերջացուց իր աշխատանքները : Իրենց փակման ճառերուն մէջ պատգամաւորներէն շատերը բուռն կերպով քննադատեցին Մարշըլի օգնութեան ծրագիրը, կառավարութեան արտաքին քաղաքականութիւնը, ինչպէս նաեւ Վատիկանը : Կուսակցութեան օգնական քարտուղարներէն Փիէթրօ Սէքիա, յանձնարարեց որ աշխատանք կատարուի համայնավարութիւնը բանակին մէջ տարածելու համար : Տակաւին կան մարդիկ, մեր շարքերուն մէջ, որ չեն տեսներ թէ խորհրդային բանակը անխորտակելի է, եւ կը գերագնահատեն մեր հակառակորդներուն ուժը, ըսաւ քարտուղարը :

ՌՈՒՄԱՆԻՈՅ դահընկէց թագաւորին շրջապատէն կը տեղեկացնեն թէ թագաւորը նպատակ ունի դիմում մը կատարելու բրիտանական եւ ամերիկեան կառավարութեանց մօտ, յանձնարարելու համար որ չճանչնան Ռումանիոյ ներկայ համայնավար կառավարութիւնը : Այս մասին Ռումանացի դիւանագէտներ, տեսակցութիւն պիտի ունենան Լոնտոնի եւ Ուաշինկթընի վարիչներուն հետ : Դիտել կը տրուի որ եթէ երկու մեծ Դաշնակիցները մերժեն ճանաչումը, թագաւորը կրնայ իր դատը ներկայացնել Միացեալ Ազգերուն :

Մարշըլի օգնութեան ծրագիրը

ՆՈՐ ԽՈՐՀՐԴԱԺՈՂՈՎ ՄԸ

Ֆրանսայի արտաքին նախարարութեան տնտեսական բաժնին վարիչը, Պ. Էրվէ Ալֆան երէկ Լոնտոն մեկնեցաւ կարեւոր առաքելութեամբ : Երկու կառավարութիւնները կը բանակցին քանի մը օրէ ի վեր 16 ազգերու տնտեսական խորհրդաժողովը բացառիկ նիստի հրաւիրելու համար :

Եթէ Անգլիա եւ Ֆրանսա համաձայնութիւն գոյացնեն այդ մասին, իրենք նախաձեռնարկ պիտի ըլլան ժողովի հրաւիրելու մնացեալ 14 պետութիւնները : Խորհրդաժողովին նպատակը պիտի ըլլայ ոչ թէ վերաքննել Մարշըլի ծրագրին գործադրութեան համար դրուած պայմանները, այլ աւելի գործնական մակարդակի մը վրայ դնել խնդրոյ առարկայ պետութեանց յանձնառութիւնները եւ իրականացնել օգնութիւն ստացող երկիրներու գործակցութիւնը :

Ամերիկեան կառավարութիւնը հասկցուցած է որ իր օժանդակութիւնը պատճառ մը պէտք չէ ըլլայ որ նպաստընկալները «իրենց ձեռքերը ծալլեն ու սպասեն» : Յառաջիկայ խորհրդաժողովը պիտի քննէ Եւրոպայի մաքսային միութիւնը իրագործելու առաջարկը ինչպէս նաեւ փոխադրական միջոցներու,, ելեկտրական ուժի փոխանակութեան խնդիրները :

Լոնտոնի ամերիկեան դեսպանը դիտել տուաւ շաբաթ օր թէ նպաստընկալ պետութիւնները պիտի կրնան, տարիներու ընթացքին վերադարձնել՝ առաջին 15 ամիսներուն համար իրենց յատկացուած 6800 միլիոնին մէկ երրորդը կամ քիչ մը աւելին : Մնացեալը պիտի նկատուի «նուէր» մը Միացեալ Նահանգներէն :

Կռիւն կը տեւէ Պաղեստինի մէջ

Տասներկու Հրեաներ եւ ութը Արաբներ սպաննուեցան Հայֆայի մէջ երբ Անգլիացի զինուորները կրակ բացին Արաբներուն վրայ : Հիւսիսային Գալիլեայի մէջ ուր 600 Արաբներ յարձակում կը գործեն սուրիական սահմանագլուխէն, կացութիւնը անփոփոխ էր շաբաթ օր : Արաբները առայժմ սահմանէն անդին քաշուած են, բայց վախ կայ որ մօտ օրէն աւելի բուռն յարձակողական մը սկսին :

Հարիւրի չափ Արաբներ, շաբաթ օր, Երուսաղէմի մէջ պաշարեցին հրէական թաղամասը : Անգլիացի ոստիկան մը վիրաւորուեցաւ :

★ Համաձայն Երուսաղէմէն ստացուած վերջին լուրերու, սուրիական սահմանին վրայ կատարուած յարձակումը կազմակերպած էր Շէյխ Ֆառուք, 62 տարեկան Սուրիացի մը որ իր երկրին պատգամաւորն էր Միացեալ Ազգերու Ս. Ֆրանսիսքոյի 1945ի խորհրդաժողովին :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

« ՀԻԹԼԷՐ մեռած է, ես իմ աչքերովս տեսայ» կը յայտարարէ Հերման Կարնաու որ միակ վերապրողն է Հիթլէրի շրջապատէն եւ հիմա կը գտնուի Գերմանիոյ ամերիկեան գօտիին մէջ : «Ապրիլ 30ին, կէսօրէն ետք ժամը 3ին ես տեսայ Հիթլէրի եւ Եվա Պրաունի դիակները, կը գրէ ան Նոյէ Ռուր Ցայթունկի մէջ :

ԲՐԻՏԱՆԱԿԱՆ կառավարութիւնը խորհրդարանին պիտի ներկայացնէ նոր օրինագիծ մը՝ Լորտերու ժողովը բարեկարգելու համար : Ազնուապետական հիմնարկութեան անդամներուն թիւը հաւանաբար պիտի զեղչուի 820էն 300ի : Պիտի փոխուին վեհապետին անունով տրուած հաւատարմութեան ուխտին բառերը :

ԸՆԿԵՐՎԱՐԱԿԱՆ Միջազգային կոմիտէն շաբաթ օր բացառիկ նիստ գումարեց Լոնտոնի մէջ 19 ընկերվարական կուսակցութեանց ներկայացուցիչներուն մասնակցութեամբ : Հինգի դէմ 11 ձայնով պաշտօն յանձնուեցաւ Աշխատաւորական կուսակցութեան որ ժողովի հրաւիրէ Մարշըլի ծրագրէն օգտուող 16 երկիրներու ինչպէս նաեւ Գերմանիոյ եւ Աւստրիոյ ընկերվարական կուսակցութիւնները : Խորհրդաժողովը տեղի պիտի ունենայ մարտ 21ին, Լոնտոնի մէջ :

ՊԵՐԼԻՆԷՆ կը տեղեկացնեն թէ գերմանացի գիտուններ բազմաթիւ գիւտեր ըրած են՝ օգտուելով պատերազմի իրենց փորձառութիւններէն : Հնարուած է թուաբանութեան չորս գործողութիւնները կատարող մեքենայ մը որ կատարեալ հրաշալիք մըն է : Պատրաստուած է նոյնպէս լուսանկարչական գործիք մը որուն նմանը գոյութիւն չէ ունեցած մինչեւ հիմա : Հացի պատրաստութեան համար հնարուած է բարդ մեքենայ մը որ յիսուն առ հարիւրով կը խնայէ ածուխը : Անհաւատալի նուաճումներ կատարուած են խոշորացոյցերու, հեռադիտակներու եւ զանազան մասնագիտական գործիքներու պատրաստութեան մէջ :

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

Խօսինք, որ լռութիւնը անիմաստ է այլեւս

Ներգաղթի 1947ի ծրագիրը, դժբախտաբար չիրականացաւ ամբողջութեամբ: Թէեւ մեր տրամադրութեան տակ չունինք այս տարուան ընթացքին փոխադրուողներու ճիշդ թիւը, սակայն, ուր այդ թիւը զգալապէս պակաս կը մնայ ծրագրուած չափէն (70 հազար) :

Ֆրանսայէն, Եգիպտոսէն, Ռումանիայէն, Իրանէն, Իրաքէն, Սուրիայէն, Լիբանանէն եւ Պաղեստինէն մեկնումի հրահանգ ստացող եւ իրենց բոլոր պատրաստութիւնները տեսած բազմութիւններէն հազարաւորները, ամիսներէ ի վեր կը սպասեն փոխադրուելու համար :

Սովորական սպասումի բնական ջղայնութիւնէն աւելի ծանր վիճակի մը մատնուած են, այս պայմաններու մէջ անգամ մը եւս տնաքանդ եղած մեր հայրենակիցները: Առանց բնակարանի, գործի եւ աշխատանքի, առանց նիւթական միջոցներու անոնք՝ դատապարտուած են սպառնական եւ անստոյգ կացութեան :

Բիչ թիւ չեն կազմեր այնպիսիներ ալ, որոնք իրենց ամբողջ ունեցած միջոցները (նիւթական) ժամանակաւորապէս անօգտագործելի մեծ եւ փոքր կալուածներու վերածած, տեղափոխուեր են մեկնումի համար նշանակուած վայրերը: Նոր գաղթականի կեանք մը ստեղծուած է այս պայմաններուն մէջ, ծանր եւ անհաճոյ տեւական անակնկալներով լեցուն :

Այս բոլոր դժուարութիւններէն ոչ նուազ մտահոգիչ են նաեւ զանազան երկիրներու մէջ ստեղծուած աննպաստ տրամադրութիւնները հայութեան եւ մասնաւորապէս մեկնողներու դէմ :

Ներգաղթի հետ կապուած կամ ներգաղթի հետեւանքով ստեղծուած այս կացութեան մէջ, մենք չէ որ կը հրահրենք պատասխանատուութեան խնդիրը :

Ներգաղթի շուրջ, յայտնի եւ անյայտ բոլոր դայթակղութիւնները յաճախ հարկադրաբար եւ ցաւով արձանագրած ենք: Այդ պարագաներուն իսկ, մենք կարելիութեան սահմաններուն մէջ, հրաժարած ենք կուսակցական նկատումներէ : Հակառակորդ հարուածելու կիրքը, գիտակցաբար սանձեր ենք մեր մէջ, Ներգաղթի հարցը աւելի կենսական նկատելով, մեր ողորմելի հակառակորդները տապալելու մտահոգութիւնը:

Ծանօթ, մեր գոյգոյն հակառակորդներու բարոյական ըմբռնումներուն, մանաւանդ անոնց միշտ քօղարկուած նպատակներուն մեր նկատմամբ, մեզի անծանօթ չէ նոյնպէս մեր այս կեցուածքի շուրջ ստեղծուած շփոթը: Անոնք՝ մեր զսպուած կեցուածքէն սիրտ առած, ամէն օր քիչ մը աւելի քաջալերուած, չեն վարանիր այլեւս մեզի վերագրելու ոճրային արարքներ ալ, որպիսին է օտար միջամտութիւնը ներգաղթը վիժեցնելու համար :

Գիտենք բուն հեղինակները, այս եւ դեռ զարմանազան առասպելներուն, որոնց միակ հետապնդած նպատակն է՝ հարուածել Դաշնակցութիւնը :

Ներգաղթի կապակցութեամբ եւ ներգաղթի դէմ Դաշնակցութեան եղած վերագրումները, գիտենք նոյնպէս, որ միշտ, ճիշդ արտայայտութիւնը չեն, ներգաղթի գործով պատասխանատուութիւն ունեցող բոլոր անկուսակցական կազմակերպութիւններուն եւ հանրային գործիչներուն: Կարեւոր մաս մը այս վերջիններէն, ոչ միայն կը մերժեն Դաշնակցութեան եղած վերագրումները, այլեւ կը հաստատեն Դաշնակցութեան ցարդ ցոյց տուած դրական վերաբերմունքը ներգաղթի ձեռնարկներուն :

Այս վերջիններու հետ է նաեւ մեր անկուսակցական զանգուածը, իր ջախջախիչ մեծամասնութեամբ :

Կը մատնանշենք գաղթահայութեան այն առողջ տարրերը, որ ներգաղթի մասին շատ աւելի ճիշդ եւ իրական ըմբռնում ունին, քան այն ողորմելի աղմկարարները, որոնց համար ներգաղթը միջոց մըն է միայն հակառակորդին դէմ պայքարելու :

Մեր դժբախտ իրականութեան մէջ սակայն, ներկայիս, անպատասխանատու աղմկարարներու եւ խռովարարներու ձայնն է որ հրապարակը կը լեցնէ :

Ներգաղթի շուրջ, ներքին երկպառակութեան եւ կիրքերը հրահրելէ խուսափելու թելադրանքը, իր բուն արժէքը կը կորսնցնէ այլեւս: Սուտի, զրպարտութեան, կեղծիքի եւ դաւաճանութեան հետեւանքներով աղմուկին մէջ, աւելորդ է կառչած մնալ մեր ցարդ որդեգրած ուղղութեան: Ինչ օգո՞ւտ մանաւանդ այսօր, երբ մեր անհաւասարակշիռ հակառակորդները վճռած են ամէն գնով իրենց ուսերէն նետել պատասխանատուութիւնը հազարաւորներու թշուառութեան : Մինչդեռ, իրենց իսկ շահը կը պահանջէր լռել, որպէսզի ծածկուէր բուն պատասխանատուութիւնը, այդ գնով, ժամանակ մը եւս յետաձգելու յուսախաբութեան եւ հիասթափութեան այն անխուսափելի ալիքը որ պիտի պայթի օր մը իրենց դէմ :

Բայց քանի որ ոչ մէկ նման մտահոգութիւն ունին մեր կամակոր հակառակորդները, եւ կ՚ուզեն անպայման վերը մատնանշուած ծանր կացութեան մէջ Դաշնակցութիւնը ցոյց տալ որպէս բուն պատասխանատու, այլեւս ոչ ոք կրնայ արգիլել մեզի որ խօսինք քիչ մը աւելի հանգամանօրէն :

Թ. Ս.

Գրաքննութիւնը Խ. Միութեան մէջ

ԽՄԲ.— Հռոմ հրատարակուող «Իտալիա Սոցիալիստա» թերթը հետեւեալ շահեկան տեղեկութիւնները կուտայ խորհրդային գրաքննութեան մասին.—

«Բոլոր բռնատիրական երկիրներուն մէջ կառավարութիւնները կը կիրարկեն գրաքննութեան զանազան եղանակներ իրենց մամուլին վրայ: Բայց այդ գրաքննութիւններէն ոչ մէկը կը հասնի այն հրբացած արուեստին, այն կատարելութեան եւ այն արդիւնաւէտ ձեւին զոր Ստալին ի գործ կը դնէ Ռուսիոյ մէջ: Գրաքննութեան պարզ եղանակ մը չէ ան, այլ վերին աստիճանի բարդ ձեւ մը որմէ ոչ մէկ կերպով աննկատ կրնայ անցնիլ ընդդիմադիր հոսանքին կողմէ անմեղօրէն ներկայացուած յօդուած մը:

Ամէնէն առաջ կայ նախնական գրաքննութիւնը ամէն մէկ խօսքի համար որ պէտք է հրատարակուի: Եւ այս, ոչ միայն գիրքերու, մամուլի կամ պարբերականներու համար այլ նոյնիսկ այցետոմսերու համար :

Այս նախնական գրաքննութիւնը կը կատարուի մասնաւոր պաշտօնատան մը կողմէ որ կը կոչուի «կլաւիդ»: Այս պաշտօնատունը երկու կերպ գրաքննութիւն կը կատարէ իրարմէ բոլորովին անկախ: Առաջինը յանձնուած է մասնաւոր պաշտօնատարներու որոնք ներկայ են ամէն մէկ տպագրական եւ հրատարակչական հաստատութեան մէջ եւ առանց անոնց հաւանութեան ոչ մէկ բառ կամ տառ կը տպուի: Այս կարգի պաշտօնեաները մաս կը կազմեն տպագրութեան գործաւորութեան, եւ տպարանին մէջ իսկ ունին իրենց բնակարանը ու վճարուած են նոյն տպագրութեան վարչութեան կողմէ, աւելի բարձր սակով քան որեւէ տպագրական աշխատաւորի օրավարձ :

Երկրորդը կազմուած է Կլավլիտի աւելի ընտրուած պաշտօնեաներէն եւ որոնք շատ լայն իրաւասութիւններ ունին:

Ասոնք անակնկալ այցելութիւններ կ՚ընեն ամէն մէկ տպարան կամ հրատարակչական տուն, ստուգելու համար թէ բոլոր հրատարակուածները տառացիօրէն կը համապատասխանե՞ն առաջին կարգի գրաքննիչներու թոյլտուութիւններուն: Այս գրաքննութիւնը որ Ստալինի նախընտրած ձեւն է, մենաշնորհն է ուղղակի համայնավար կուսակցութեան կեդրոնական վարչութեան որ սանձարձակ քննութիւն կը կատարէ բոլոր մամուլին վրայ :

Հրատարակչական տուներուն բոլոր տնօրէնները նշանակուած են այդ կուսակցութեան մամուլի դիւանէն որ կը հրահանգէ թէ ինչ պէտք է տպուի: Այս աշխատանքը կը կատարուի ծայրայեղ աչալրջութեամբ:

Միեւնոյն գրաքննիչները կը հետեւին թէ հեղինակներն ու հրապարակագիրները համայնավար կուսակցութեան ցուցմունքներուն համաձայն լուսաբանած են օրուան քաղաքական խնդիրները: Ամէն հրատարակութիւն տառացիօրէն կը վերլուծուի նոյն դիւանին կողմէ եւ ամենածանր պատիժներ նշանակուած են ամէն անոնց համար որոնք անոր տեսակէտէն դուրս տարբեր մեկնաբանութիւններ կուտան :

Խորհրդային թերթեր բացի «Փրավտա»յէն եւ «Իզվեստիա»յէն, արտասահմանի մէջ աշխատակից ունենալու իրաւունք չունին. որով արտասահմանեան լուրերու համար, միայն «Թաս»ն է որ իրաւասու է հաղորդելու իր խմբագրած եւ մեկնաբանած եղանակով: Բայց նոյն այդ «Թաս»ի հաղորդագրութիւնները կ՚անցնին ամենախիստ քննութիւնէ համայնավար կուսակցութեան մամուլի դիւանէն: Շատ անգամ կը պատահի որ ամենամեծ նշանակութիւն ունեցող լուրերու մասին մամուլը լուռ մնայ, որովհետեւ մամուլի դիւանը կրնայ դատած ըլլալ որ անոնք հակազդեցութիւններ առաջ բերեն ընթերցողներու վրայ: Կարծես այդքան ալ բաւական չըլլար, գաղտնի ոստիկանութիւնն ալ իրեն լրագրական դերը կը կատարէ մամուլին եւ հրատարակութիւններու մէջ, եւ աւելին, կը հսկէ մամուլին աշխատաւորներուն ու հասարակ բոլոր գրողներու խօսակցութիւններուն վրայ մշակութային հաւաքատեղիներու մէջ: Կը հետեւի նոյնիսկ անհատական զրոյցներու: Ամէնէն ժողովրդական հեղինակները ամէնէն աւելի գաղտնի ոստիկանութեան քննութեան եւ հսկողութեան ենթակայ են որովհետեւ համայնավարներու տեսակէտով, անկախութեան ամէն սեւեռում գրութիւններու միջոցով է որ կը կատարուի: Որով այդ կարգի հեղինակները կեղծիքով արտայայտուելու դատապարտուած են եւ կը գոհանան գրելով միայն այն ինչ որ կը հրահանգէ իրենց մամուլի դիւանը, հակառակ պարագային կը զրկուին գրողի իրենց մակդիրէն եւ քանի որ բոլոր հրատարակչական տուները մենաշնորհն են կուսակցութեան, անոնց մէկ ցուցմունքով կրնան րոպէապէս աներեւութանալ հրապարակէն, ինչպէս եղած են Բիլփաք, Բաւէլ Վասիլէեֆ եւ Պապէլ որոնք տարիներէ ի վեր մէջտեղը չեն եւ իրենց մասին ոչ մէկ լուր կայ :

... Պոլշեւիկեան ըմբռնումով այս կարգի հալածանքները անհրաժեշտութիւններ են եւ այդ միջոցով մտցուած են մամուլին մասին եղած այս ամենախիստ սեղմումները կուսակցութեան ծրագրին մէջ :

Կեղծիք եւ իրականութիւն

« Երեւանի արտասահմանեան մունետիկները ատենէ մը ի վեր կը ճառեն Հայաստանի ազատութեան եւ անկախութեան մասին՝ միամիտները շփոթութեան մատնելու համար :

Այս տողերով «Յառաջ» մատը ճիշդ վէրքին վրայ կը դնէ եւ կը պարզէ այն կեղծիքը զոր գործիք ըրած են կարգ մը ինքնակոչ հայրենասէրներ ոչ թէ «միամիտները շփոթութեան մատնելու համար», այլ հրապուրելու համար հասարակութիւն մը որ տքնաջան աշխատանքով եւ անհուն զոհաբերութիւններով կրցած է իրեն համար քիչ շատ բարեկեցիկ վիճակ մը ստեղծել եւ ժամանակ ու կարելիութիւն չունի պողպատէ ցանցի մը ետեւը գտնուած իրականութեան մասին ծանօթութիւն ունենալու :

Ներգաղթը հայրենասիրական ձեռնարկ մըն է ու եթէ քաղաքական հաշիւներ մաքրելու պատրուակի մը չվերածուէր ան, ոչ ոք անոր մասին հակառակ արտայայտուելու իրաւունք պիտի ունենար :

Մէկ կողմ դնենք, առ այժմ, այդ շարժումին հետեւանքով ստեղծուած միջազգային տեսակէտը՝ հայ ազգային դատին եւ իրաւունքներուն շուրջ: Բայց հարց կուտանք — արդարացնելի՞ են այն կեղծապատիր յայտարարութիւնները զորս կ՚ընեն պաշտօնական լրագրողներ եւ աղմկարար թմբկահարներ՝ ամէն ինչ փայլուն ցոյց տալով, այդ դրախտավայրի կամ գեհենական միջավայրին մէջ: Ամէն ինչ թող ըսուի եւ գրուի շինարարութեան, ճարտարարուեստի բարգաւաճման, գործարաններու եւ ջրուղիներու շինութեան մասին: Թող ոսկի տառերով արձանագրուի ինչ որ տեղի կ՚ունենայ մշակոյթի մարզին մէջ, հոգ չէ թէ այդ մշակոյթը ըլլայ ճարտարարուեստական արտադրոյթ եւ ոչ թէ մտքի ազատ ճախրումի ստեղծագործութիւն: Բայց ինչպէ՞ս կարելի է ներկայացնել երկիր մը «Ազատ եւ Անկախ» ուր՝ ազատութիւնը հիմնական կերպով ջնջուած է եւ ուր՝ պաշտօնական մարմիններ իրենք իսկ կը հաստատեն թէ ազատութիւնը քաղքենիներու պատրանքն է, եւ ուր՝ անկախութիւնը, իւրաքանչիւր ազգային զանգուածի համար, ուրիշ բան չէ եթէ ոչ աշխատաւորական մայր համադաշնակցութեան դէմ դաւադրութիւն մը: Ինչպէ՞ս կարելի է անկախութեան մասին խօսիլ երբ չկայ նոյնիսկ տեղական ինքնավարութիւն մը: Հայաստանի մէջ գործածուած լեզուն հայերէն է, բայց ջարդուփշուր լեզու մը որուն մէջ օրինական պարտադրութիւնը իր դերը կը խաղայ բոլորովին խորթ ու աններդաշնակ խօսքեր անոր մէջ ներմուծելով բռնադատութեամբ եւ հակառակ պարագային, յետադիմական, (ռէակցիայի, ֆաշիստի գործիք) եւ ուրիշ մեղադրանքներու ու լուտանքներու սպառնալիքներու տակ: Բայց հակառակ այդ պարտադրութեան ընդունինք որ խօսուած լեզու մը կայ որ «հայերէն» կը կոչուի: Եթէ պաշտօնական գրութիւնները հայերէն կը գրուին, հոգ չէ թէ հոն ալ մուրճն ու մանգաղը իրենց բացասական դերը կատարեն, ընդունինք սակայն որ այդ գիրն ալ «հայերէն» եղած ըլլայ, ասոնք դեռ բաւական չեն ըսելու համար որ այդ երկրին մէջ լայն ինքնավարութիւն կայ: Քանի որ Հիւսիսէն պարտադրուած օրէնքն է որ ցոյց կուտայ իր թաթը եւ համայնավարական բջիջներն են որ կ՚առաջնորդեն ղեկավարութիւնը բոլոր մարզերուն մէջ, բջիջներ որոնք կեդրոնական մարմիններու հրահանգները ամբողջութեամբ գործադրել տալու իրաւունքը, եւ հակառակ պարագային, «մաքրագործում»ի ենթարկելու իրաւասութիւնը ունին :

Եթէ այս է իրականութիւնը, ինչպէ՞ս կարելի

է կեղծիքով արտայայտուիլ, այն ալ արտասահմանի մէջ եւ պաշտօնական լիազօրներու բերաններով կամ հրապարակային արտայայտութիւններու մէջ: Ինչպէ՞ս կարելի է արդարացնել այս ուղղութեամբ կատարուած քարոզչութիւն մը որ ուրիշ նպատակ չունի եթէ ոչ խաբելու միամիտ ժողովուրդ մը որպէսզի չարժի համաձայն «վերէն տրուած հրամաններու :

Արդեօ՞ք այդ պարոնները կամ լիազօրները կ'անգիտանան թէ Խանջեան մը սպաննուեցաւ բանտին մէջ, որովհետեւ միամտօրէն հաւատացած էր թէ կարմիր դրախտին սահմանադրութեան մէջ «այլացեղ ժողովուրդներու համար լայն ինքնավարութիւն» բացատրութիւնը օրինական, եւ ոչ թէ ձեւական հիմունք ունէր: Ծիծաղ այդ միամտութեան զոհ չգացի՞ն Կասեանն ու Աստուածատուրեանը, Մխսնիկեանն ու Մակինցեանը, Շահվէրտեանն ու Շահումեանը, Իգպաշեանն ու Երզնկեանը, Դաւիթեանն ու Վարդանեանը, Աթանասեանն ու Ղեւոնդեանը, Գալիկեանն ու Զօփուրեանը: Այդ «յանցանք»ին համար չէ՞ր որ սպաննուեցաւ Չարենցը : Եւ դեռ ուրիշներ :

Նահատակներու եղերական վախճանը չ'ապացուցանե՞ր թէ այնտեղ կարելի չէ ,ոչ ազատութեան, ոչ ալ արուեստական ինքնավարութեան մասին խօսք ընել: Ալ ուր կը մնայ անկախութիւնը :

(1)

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ԿՈՒՍԱԿՑԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔԸ ԼԷ Զ'ՕԼԻՎԻ ՄԷՋ

Ընկալեալ սովորութեամբ հանդէսներու անունները պճնազարդող « աննախընթաց » բառը թերեւս անզօր պիտի ըլլար պատկերացնելու համար բացման հանդէսը Լէ զ'Օլիվի Հ. Յ. Դաշնակցութեան «Իշխան» ու Համօ Օհանջանեան «Նոր Սերունդ»ի խումբերուն, որ տեղի ունեցաւ Յունուար երեքին չարաթ երեկոյ :

Այս պզտիկ գիւղին պարզունակ սրահը լեցուած էր ընտրեալ բազմութեամբ մը, ոչ միայն թաղեցիներով, այլ նաեւ շրջաններու ենթակոմիտէներու ներկայացուցիչներով: Հոս եւս պատուոյ տեղ գրաւած էին ֆրանսացի ընկերվարականներ : Բացի Mme. Irma Rappuziէն ներկայ էր քաղաքապետարանի խորհրդական Jean Mass եւ Լէ զ'Օլիվի ընկերվարականներէն Michel Garo :

Գիւղին աղքատիկ բեմին վրայ կային Դաշնակցութեան հիմնադիրներուն մեծադիր ու գունաւոր նկարները, ինչպէս նաեւ Կաղանդի ծառը:

Հինգ հարիւրի մօտ հանդիսականներու ներկայութեամբ բացումը կատարուեցաւ ֆրանսական քայլերգով, որուն յաջորդեց «Մշակ բանուոր»ը, որոնք ունկնդրուեցան երկիւղածութեամբ եւ յոտնկայս :

Գեղարուեստական բաժնի առաջին մասին տեղի ունեցան, նոր տարուայ յատուկ երգեր ու արտասանութիւններ տասներկու տարեկան պզտիկներու կողմէ, որոնք իրենց արտասանած նիւթը ըմբռնած , կատարեալ դերասաններ էին կարծես, որոնց մէջէն ամէնէն տաղանդաւորն էր եօթը տարեկան ժաննէթ Զինեանը մէկէ աւելի դերերով եւ արտասանութիւններով որ արժանացաւ անվերջ ծափերու: Օր. ժաննէթ Դաւիթեան իր հնչեղ ու անուշ ձայնով «Շնորհաւոր ձեզ, բարի Կաղանդ եկաւ նոր տարի, աւետիս» երգելով բեմ առաջնորդեց «Հայր Բարսեղ»ը Կաղանդ պապան երկայն ու ճերմակ մօրուքով :

Երկրորդ մասը սկսաւ տասը վայրկեան դադարէ վերջ, երբ կարգը եկած էր «Նոր Սերունդ»ի երկսեռ պատանիներուն, որոնք հայրենաշունչ արտասանութիւններ ըրին եւ երգեցին :

Ընկերվարականներէն խօսեցան Jean Mass, եւ Mme. Irma Rappuzi, որոնք հայ ժողովուրդի բարեմասնութիւնները թուելէ վերջ խոստացան իրենց կարելին ընել օժանդակելու համար, անոր նեղ օրերուն :

Շրջանային կոմիտէի կողմէ խօսեցաւ ընկեր Աստուր Քէօսէեան, Դաշնակցութիւնը նմանցնելով, հայ ժողովուրդի հարազատ զաւկին որուն ժառանգ մնացած էր իրական ոսկի գնդակը: Ու Դաշնակցութիւնը արժեցուց հարազատ զաւկի մակդիրը, ստեղծելով Մայիս 28ը, շեշտեց ընկերը:

« Իշխան խումբի կողմէ խօսեցաւ ընկեր Ս. Միլտոնեան որ շնորհակալութիւն յայտնելով ներկաներուն, Դաշնակցութիւնը նմանցուց խորարմատ կաղնիի մը որ շարունակ նոր ճիւղեր կ'արձակէ, այդ ճիւղէն մին է Լէ զ'Օլիվի «Իշխան» խումբը եւ անոր ծիլն է քան հինգ հոգինոց Համօ Օհանջանեան Նոր Սերունդի խումբը :

Ժամը մէկէն վերջ սկսան եւրոպական պարեր, որոնք մերթ ընդ մերթ կը համեմուէին հայկական եւ կովկասեան պարերով որոնք տեւեցին մինչեւ լոյս:— Պարթեւեան

×

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ

Ֆ. Կապոյտ Խաչի Մարսէյլոյ մասնաճիւղի Մանուկներու օրուան տօնակատարութիւնը տեղի ունեցաւ Յունուար 3ի, կէսօրէ վերջ : Ընկերուհի Հ. Շալճեան ազնուօրէն իր բնակարանը տրամադրած ըլլալով, ընդարձակ սրահին մէջ պատրաստուեցաւ հայկական Կաղանդի աւանդական սեղանը, ամէն տեսակ պտուղներով եւ խմորեղէններով, որուն շուրջը տեղ բռնեցին 45 փոքրիկներ 4էն 10 տարեկան: Խաչուհիները մայրական հոգածութեամբ եւ ժպտուն ու երջանիկ, նախընթրիքը եւ ուտելիքներ կը բաժնէին տղոց :

Ախորժակներուն հետ լեզուներն ալ բացուելով, արտասանութիւն, երգ , խմբերգ իրարու կը յաջորդէին, ստեղծելով զուարթ եւ տաքուկ մթնոլորտ մը: Բոլորն ալ բան մը ունէին ըսելիք կարծես իրարու հետ մրցումի ելած էին: Մխիթարական էր լսել 5 տարեկան երեխաները որոնք մաքուր առոգանութեամբ հայրենաշունչ երգեր կը թոթովէին: Մինչ Օր. Հ. Թորոսեանի եւ Օր. Ա. Առաքելեանի երգապնակները իրենց « Հօյ նար ով կամ «Պլպուլ»ով հայ երգը կը հնչեցնէին մատաղ ուղեղներէն ներս: Շարժանկարի ժապաւէնի մը ցուցադրութենէն վերջ, բոլորին անխտիր բաժնուեցաւ մէկ մէկ զոյգ կաշիէ sportի կօշիկներ եւ մէկ մէկ ծրար պտուղ :

Այս առթիւ վարչութիւնս պարտք կը զգայ հրապարակաւ իր շնորհակալութիւնը յայտնել Մարսիլահայ կօշիկի գործատէրերուն որոնք մեր բոլոր ձեռնարկներուն առատաձեռնօրէն կը մասնակցին եւ այս անգամ ալ մեզի նուիրեցին 50 զոյգ կօշիկ՝ փոքրիկներուն բաժնուելու համար : Վարչութիւնս նոյնպէս շնորհակալութիւն կը յայտնէ Տէր եւ Տիկին Շալճեաններու որոնք ոչ միայն իրենց բնակարանը տրամադրեցին մեզ, այլ նուիրատուութեանց ալ առատաձեռնօրէն մասնակցեցան :— Հ. Վ.

ԼՈՒՐԵՐ ԱՄԵՐԻԿԱՅԷՆ

ՊՕՍԹԸՆԻ ԹՕՓԱԼԵԱՆ ԳՐԱԴԱՐԱՆԸ

Պօսթընաբնակ Տիարպէքիրցի հայրենակից մը՝ Վահան Թօփալեան նուիրած է Պոսթընի հայ համայնքին իր ամբողջական հայկական հազուագիւտ գրադարանը: Բացումը տեղի ունեցած է Նոյեմբեր 6ին :

Թօփալեան գրադարանը կը պարունակէ ոչ միայն հայերէն, այլեւ աշխարհի բոլոր դասականներուն լաւագոյն գործերուն առաջին հրատարակութիւնները շքեղ կազմով: Ունի հայկական բոլոր թերթերու եւ պարբերաթերթերու հաւաքածոն մինչեւ 60ական թուականները: Անգին հաւաքածոյ մըն է որ կարելի է բաղդատել միայն Վենետիկի եւ Վիէննայի հայկական գրադարաններուն հետ :

Թօփալեան գրադարանին շէնքը որ կը գտնուի քաղաքին կեդրոնը ընդարձակ հաստատութիւն մըն է, եւ հայթայթուած եւ վերաշինուած է Թօփալեանի Տիգրանակերտցի հայրենակիցներու առատաձեռնութեամբ :

ՆԱՄԱԿՆԵՐ « ՅԱՌԱՋ »ԻՆ

Սիրելի «Յառաջ»,

Իմ անձման առաջնորդ, նախ քեզի շնորհակալութիւն, դուն որ ինծի եւ ինծի նմանչափ ու շատ Նոր Սերնդականներու մանուկ հոգիին մէջ կաթեցուցիր ազգային գիտակցութիւնը եւ սէրը եւ փրկեցիր այլասերումէ :

Շնորհակալութիւն նաեւ Հ. Յ. Դաշնակցութեան Ս. Լուի Ակումբի ենթ.ին ,Կապոյտ Խաչին, Նոր Սերունդի մեր ընկեր – ընկերուհիներուն եւ Բըլի Հայրկ. Միութեան Ս. Լուի մասնաճիւղին, որոնք հեռաւոր մեր բուժարանին մէջ ալ չմոռցան մեզ, հիւանդներս եւ մխիթարեցին ու քաջալերեցին մեզ տօնական օրերուն:

Ս. Լուի Նոր Սերունդի անդամներէն
Տիգրան Հուրոեան

ԿԸ ԽՆԴՐՈՒԻ Հ. Յ. Դ. , Կապոյտ Խաչի եւ զանազան կազմակերպութեանց գաւառի կոմիտէներէն եւ մարմիններէն որ ժողովներու եւ հանդէսներու ազդերը խմբագրատուն հասցնեն թուականէն առնուազն երեք օր առաջ:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ

ԼՍԱ ԵՒ ՀԱՄԱՏ

(ԽՈՐՀՐԴԱՎԷՊ)

Ա. ԳԼՈՒԽ

ԱՐԵՒԱԳԱԼ

Գրեց՝ ՏԻԳՐԱՆ ՓԻՐԱՆԵԱՆ

Նորածագ արեւուն սլացիկ առէջներուն տակ, խիկայէս հսկայ կետ ձուկ մը իր երկար ու դողահար ստուերը փռեց ցամաքի վրայ :

Անոր հասակը նման էր Հիւսիսի երկնաբերձ կաղնիներուն, ու գլուխը՝ Արեւելքի իմաստուններուն ծանրութեամբ: Նաւաստիները սարսափած, ետ, ետ քաշուեցան: Քարոն կը հեռանար:

Կոնակը արեւուն տուած այդ յաղթանդամ ստուերը պահ մը ետք սկսաւ շարժիլ, կծկուիլ ու ամփոփուիլ, մինչեւ որ մաս մը գլուխէն, մաս մը թեւերէն, խոշոր մաս մը հասակէն արեւուն փոխ տուած՝ աւազին վրայ ուրուագծեց օտարական մը, տառատոկը ուսին, ուռոտ գաւազանը ձեռքին եւ խորհրդի կնճիռը ճակատին: Անոր աչքերուն դէմքին ու տրեխներուն վրայ նստած էին փոշին ու ցեխը հեռաւոր աշխարհի մը, ուր մըրրիկներ կը ծնին ու կը մեռնին ճերմակ սաւաններու մէջ, լեռներ կը թաւալին ու կը բղխին դաշնաթաւալ աղբիւրներու կատարին: Ճերմակ շուշաններ կը ծնին ու չեն մեռնիր երբեք, շրջապատի ծիլին ու ծաղիկին հետ վերածնելով :

Իսկ հո՞ս... Տարաշխարհիկ, տարօրինակ հողամաս մը: Բնական ու անբնական, ներդաշնակ ու աններդաշնակ հակադիր ու համադիր : Նեղոս եւ Ստիւք, Եղիսեան դաշտ եւ Սբ. Թէփոյիտ ... :

Մովսէս դարահոլով ճանապարհին վրայ ինկած ուղեւորը առաւ ու քալեց յամրաքայլ: Անոր վիրաւոր կրունկներուն տակ աւազուտքը տքաց ու հեծեծեց հառաչակոծ ոտքի հանելով հսկայ թափօրը մրափող ոգիներուն, որ կ'ողջունեն զինք խորհրդաւոր շարժումներով: Անոնց ողջոյնը թէ հեթանոսական էր, թէ՛ Քրիստոնէական:

Արեւը նման էր Արեւելքի ոսկեքանդակ դըռներուն փակած հրաթաւալ մագնիսի մը որ իրեն կը քաշէ բովանդակ աւազուտքը: Անկամուրջ տարածութիւններու մէջէն կը հնչեցնէ հոսանուտ մը, որուն մագնիսածոր ալիքներուն մէջ բովանդակ անապատը կուչ եկած, կը ցնցէ իր բաշերը, կը դոփէ ոտքերը եւ իր պղինձէ այրած ճակատը կը դարձնէ ծնկաչոք Արեւելքին :

Այս ելեկտրահար երկրամասին մէջ, Հիւսիսն ու Հարաւը եւ Արեւմուտքը հալեր, տարրալուծուեր եւ նոյնացեր են Արեւելքին հետ, ուր արեւածաղիկներ կ'աճին, կը բազմանան, իրենց հոգիներուն բաժակները երկինքին կարկառած:

Գաւազանակիր ուղեւորը կը քալէ ծանրադէմ, բայց ո՞ւր եւ ինչո՞ւ ...:

Ոչ ոք չտեսաւ թէ ինչպէս անապատը ճչաց մէկէն պատռուելով իր արգանդէն, ուրկէ դուրս ելաւ աստուածներէն մին, հսկայ մագաղաթ մը բռնած, որուն էջերէն մէկուն վրայ մատները կոխած ցոյց կուտար ուղի մը ճակատագրական :

Ուղին իր ուղղութիւնն էր ուղղութիւնը աւաղէ քաղաքին սեմին վրայ կանգնած հարիւրութսուն աստիճանի վրայ իր հորիզոնաչափ հայեացքը:

Ահա դիմացը վրաններ, հիւղեր, խըրճիթներ ու խաչեր, եւ լայնքին կրծքին, ուսերուն ու թեւերուն վրայ: Իսկ բզզուն փեթակը անապատականներուն՝ ամէն տեղ, պարսի նստած :

Անոնցմէ ոմանք կը հառաչեն, լռութիւնը իրենց ծոմապահ ակռաներուն տակ սեղմած: Ոմանք գիշերէն մնացած փորձանաւոր պատկերի մը սեւ շղարշը կը կրծեն: Ուրիշներ կը ծամեն ձանձրոյթի փշուրներ , ամենօրեայ աղօթագրքին խղուռ էջերէն փրցուած: Աւելի ուրիշներ անջրդի աւազուտքին մեղրի խորխսններ հանելու, մեղուաջան աշխատանքին են լծուած :

Մշակութիւն, կողովագործութիւն, տաղաձագործութիւն, ոստայնակութիւն ու դեռ հոգեբուժութիւն: Բալասանը՝ հեշտութեան կաթսաներուն մէջ եռացած արիւնն ու քրտինքը մարդուն:

Կեանքի իմաստը՝ ոտքերը աւազին խրած, ճակատը արեւին կը հովուէ իր զոհարեր հոտը, խորհրդաւոր մականի մը տակ, հաւատք:

— Խաղաղութիւն ընդ քեզ ...

— Գովեալ է Աստուած, եղբայր օտարական:

(2)

ՅԱՌԱՋԻԿԱՅ չորս տարուան մէջ — Ապրիլ 1948էն մինչեւ յունիս 1952 — ամերիկեան կառավարութիւնը հետեւեալ գումարները պիտի յատկացնէ Եւրոպայի, եթէ խորհրդարանը վաւերացնէ օրինագիծը որ ներկայիս կը քննուի. — Անգլիա՝ 5348 միլիոն տոլար, Ֆրանսա՝ 3701 միլիոն, Իտալիա 2913 միլիոն, Գերմանիոյ անգլեւամերիկեան գօտիները 2499 միլիոն, Հոլանտա 2436 միլիոն, Պելճիքա եւ Լիւքսէմպուրկ 1419 միլիոն, Աւստրիա 713 միլիոն, Տանըմարքա 582 միլիոն, Իրլանտան 497 միլիոն, Յունաստան 473 միլիոն, Նորվեկիա 234 միլիոն, Փորթուգալ 150, Իսլանտա 38, եւ Թուրքիա 18 միլիոն :

ԼԻԲԱՆԱՆԻ կառավարութիւնը լուծեց խորհրդային - լիբանական մշակութային ընկերակցութիւնը եւ գրաւեց անոր կեդրոնատեղին : Արգիլուեցան Սաութ եւ Շաապ համայնավար թերթերուն հրատարակութիւնը :

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ կառավարութիւնը առաջարկած է Թէհրանի կառավարութեան զինուորական պիտոյքները ղրկել՝ կազմակերպելու համար իրանական բանակը :

ԱԹԷՆՔԻ զինուորական դատարանը մահուան դատապարտեց 26 Յոյներ որոնք ամբաստանուած էին թէ օժանդակած էին ապստամբ Մարկոսին :

ԼՈՆՏՈՆԻ քաղաքական շրջանակներուն մէջ կը նախատեսուի որ Խորհրդային Միութիւնը բոլորովին հեռանայ Միացեալ Ազգերու կազմակերպութենէն : Այս մասին կարգ մը քօղարկուած յայտնութիւններ բրաւ շաբաթ օր Մոսկուայի ձայնասփիւռը : Մոսկուայի մէջ մեծ վրդովում յառաջ բերած է Ամերիկայի կողմէ Յունաստանի տրուած զինուորական օժանդակութիւնը : Ձայնասփիւռին ըսելուցանողը գիտել տուաւ որ Նիւ Եորքի միջազգային հիմնարկութիւնը ամերիկեան քաղաքականութեան հլու, հնազանդ գործիքը եղած է :

ՀՈՒՆԳԱՐԻՈՅ Ընկեր - Դեմոկրատ կուսակցութեան վարիչներէն Կարլ Փէյէր որ Նոյեմբեր 18ին Աւստրիա փախաւ, շաբաթ օր Փարիզէն անցնելով Լոնտոն գնաց : Պուտափէշթի ռուսական իշխանութիւնները զինքը կը փնտռէին երկու ամիսէ ի վեր : Փէյէր հակառակ էր իր կուսակցութեան եւ համայնավար կուսակցութեան միացման առաջարկին :

Լոնտոնի մէջ պիտի մասնակցի այն խորհրդաժողովին զոր Եւրոպայի զանազան մասերէն Անգլիա ապաստանած քաղաքական տարագիրներ պիտի գումարեն այս օրերս : Պատասխանելով մամուլի ներկայացուցիչներուն հարցումներուն, Պ. Փէյէր շեշտեց թէ «շատ ուրախ է որ անգամ մը եւս առիթը կ'ունենայ այցելելու ազատ ու ժողովրդավար Անգլիան» :

ԱՆԳԼԻԱ եւ Ֆրանսա ծրագիրներ կը մշակեն մաքսային միութիւն մը ստեղծելու համար իրենց գաղութավայրերուն համար :

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՇՔԵՂ ՑԵՐԵԿՈՅԹ

Նախագահութեամբ՝ Սեբաստիոյ Նահանգային Միութեան, վաստակաւոր դերասան՝ ՏՐԴԱՏ ՆՇԱՆԵԱՆԻ, մասնակցութեամբ Փարիզի հայ բեմի լաւագոյն ուժերուն, 8 Փետրուար 1948, կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2.30ին, Մարսէլէն Պէոթըլօի շքեղ թատրոնին մէջ, 28bis, rue St. Dominique, métro Invalides:

Առաջին անգամ ըլլալով կը ներկայացնէ հանճարեղ ողբերգու Վ. Շէյքսփիրի

ԱՐՔԱՅ ԼԻՐ

Պատմական տաղ 6 արար եւ 2 պատկեր, Թարգմ. եւ բեմադրութիւն Տ. Նշանեանի:

Տոմսերու գիները, 100էն 400 ֆրանք, կը ծախուին հայկական բոլոր գրատուները, ճաշարանները, Սեբ. Նահ. Միութեան կեդրոնին եւ մասնաճիւղերուն մօտ: Հարիւրին տասը պիտ' յատկացուի Սեբ. Նահանգ. Միութեան Ներգաղթի ֆոնտին: Սրահին ջերմութիւնը ապահովուած է: Փնտռել յայտագիրը :

Կ'ՈՒԶՈՒԻ Քարտուղար մը կամ քարտուղարուհի մը որ տեղեակ ըլլայ նաեւ հաշուապահութեան եւ մեքենագրութեան: Դիմել Տապաղեանի, 30 rue de Trévise, Paris (9): Հեռաձայն Tai. 40 - - 63 :

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

ՍԱՍՈՒՆՑԻ ԴԱՒԻԹԻ

( ) յանի վերացադներգութիւնը, շարահիւսեց

Կ. ՍԱՍՈՒՆԻ

350 մեծադիր էջ, ընտիր տպագրութեամբ, գին՝ 500 ֆրանք : Կը գտնուի Փարիզի հայ գրավաճառներուն մօտ : Տպ. Պէյրութ, 1947:

Ցերեկոյթ պարահանդէս

Ֆր. Կ. Խաչի Փարիզի մասնաճիւղին տարեկան պարահանդէսը, տեղի պիտի ունենայ 15 Փետրուարին ժամը 15էն 24, Hôtel Continentalի շքեղ սրահներուն մէջ, 2 rue Rouget de Lisle, métro Concorde:

Նուագախումբ ՖԷՐՆԱՆ ՊՈՒՑՕՆ : Գեղարուեստական խնամուած բաժին եւ ճոխ պիւֆէ :

Տարեկան շքեղ ցերեկոյթ պարահանդէս

Փարիզի Հայ Տիկնանց Միութեան Կարմիր Խաչի եւ Աղքատախնամի տարեկան ցերեկոյթ պարահանդէսը տեղի պիտի ունենայ 8 Փետր. կիրակի օր ժամը 15էն մինչեւ կէս գիշեր, Hôtel Lutétiaի շքեղ սրահներուն մէջ, 45 Bld. Raspail, Paris:

Ցերեկոյթ պարահանդէս

Կազմակերպուած Փորթ տ'Իթալիի Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղին կողմէ: Կիրակի 18 Յունուար կէսօրէ վերջ ժամը 15էն 23: Պէն Տուչի սրահը, Rue Jules Ferry. Petit Ivry, մէթրօ Porte de Choisy :

Գեղարուեստական ճոխ բաժին.— Պիտի ներկայացուի ՀԱՐՍԸ եւ զաւեշտ մը, Սէվրանի Ֆ. Կ. Խաչի թատերախումբին կողմէ:

Եւրոպական պարերը կը սկսին ժամը 6ին, ղեկավարութեամբ Պ. Սասունեանի նուագախումբին: Ճոխ պիւֆէ դիւրամատչելի գիներով :

Մուտքը 75 ֆրանք :

ԿԻՐԱԿԻ, 25 ՅՈՒՆՈՒԱՐ 1948, ԺԱՄԸ 14.30ԻՆ

Միւթիւալիթէի սրահին մէջ, métro Mutualité

Յովհ. Թումանեանի մահուան 25ամեակի առիթով

Նախագահութեամբ Փարիզի Հայկական երգչախումբին, մեծ պատրաստութեամբ կը ներկայացուի

ԱՆՈՒՇ

Երաժշտական ողբերգութիւնը 5 արար, մասնակցութեամբ Օր. ԱՆԺԷԼ ՎԱՐԺԱՊԵՏԵԱՆԻ (Անուշ), Ա. grand Prix Wicard de la Ville de Marseille : Պր. ՄԷՀԹԷՐԵԱՆԻ (Սարօ) եւ Վ. ԱԼԹՈՒՆԵԱՆԻ (Մօսի): Սէնֆօնիք մեծ նուագախումբ ղեկավարութեամբ ԱՐԱ ՊԱՐԹԵՒԵԱՆԻ (60 հոգի): Թումանեանի մասին պիտի խօսին եւ կ'արտասանեն ծանօթ արուեստագէտներ :

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ.— Բոլոր տոմսերը թուագրուած ըլլալով կը խնդրուի նախապէս ապահովել Հրանդ Սամուէլէն Tél. Dan. 88–65, Եկեղեցւոյ դիւանէն: Սապօնճեանէ 39 rue Trévise, Պ. Պարթեւեանէ, 14 rue Petit. Bot. 99–22, Պ. Բամպուքճեանէ, 9 rue Jouy Rouve, Աւշարլեանէ 61 rue Rébéval, Պարսամեան գրատունէն, եւ նոյն օրը թատրոնի կիշէէն, առաւօտէն սկսեալ: Եւ թերթերու խմբագրութենէն :

ԳՐԱՒՈՒԱԾ ՕՐ.— Ֆր. Կ. Խաչի Սէվրանի մասնաճիւղի թատերապարահանդէսը տեղի կ'ունենայ կիրակի 7 Մարտ, 1948ին: Կը խնդրուի չխաչաձեւել :

« ԳՈՅԱՄԱՐՏ » պատի օրացոյցներ ստացուած են եւ կը ծախուին Բալըեան գրատան մէջ, 43 Rue Richer, Paris (9), ինչպէս նաեւ Նոր Սերունդի անդամներուն քով: Գինն է 100 Ֆրանք: Ծաւալը մեծ ըլլալով փոստով չի ղրկուիր: Անձամբ դիմել եւ ստանալ :

ԿԱՐԵՒՈՐ ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ

Փարիզի Հայոց եկեղեցւոյ կրօնական ընկերակցութեան վարչութիւնը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ ընկերակցութեան բոլոր անդամները՝ 18 Յունուար 1948, կիրակի ժամը 2.30ին Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյ մէջ, օրակարգ ունենալով եկեղեցւոյ օգնական լուսարար Պ. Յակոբ Ծօրթուեանի քահանայական թեկնածութեան հարցը :

Կը խնդրուի բոլոր անդամներէն որ հաճին անձամբ ներկայ ըլլալ այս ընդհ. ժողովին եւ կատարել իրենց եկեղեցասիրական պարտականութիւնը : :

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 Rue Damesme - 13e
Le Gérant : A. NERCESSIAN

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԼԻՈՆԻ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Սիամանթօ խումբին դասախօսութիւնը տեղի կ'ունենայ վաղը, չորեքշաբթի ժամը 8.30ին դպրոցին սրահին մէջ, 78bis, rue Rabelais: Կը դասախօսէ ընկեր Կ. Մանուկեան, նիւթ ունենալով «Մեր հայրենիքը»: Կը հրաւիրուին բոլոր Կ. Խաչուհիները եւ համակիրները :

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդին մասնաճիւղի դասախօսութիւնը այսօր, երեքշաբթի իրիկուն ժամը 8.30ին «Հայ Ազգային տան» մէջ: Կը դասախօսէ ընկեր Հայկ Սարգիսեան :

ՄԱՐՍԷՅ.— «Քրիստափոր» ենթակոմիտէի ժողովը տեղի կ'ունենայ այս ուրբաթ իրիկուն ժամը 8ին, Պար տիւ Կլօպի մէջ: Կարեւոր օրակարգ :

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ Փարիզի մասնաճիւղի դասախօսութիւնը, այս հինգշաբթի, ժամը 9ին, SociétésSavantesի մէջ: Նիւթ «Հայ ժողովուրդը յեղափոխութենէն առաջ եւ յետոյ»: Դասախօս Պ. Վշտունի: Հայերէնի դաս 8էն 9:

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ Փարիզի շրջանային վարչութիւնը ժողովի կը հրաւիրէ Փարիզի շրջանի «Նոր Սերունդ»ի բոլոր մասնաճիւղերու վարչութիւնները, չորեքշաբթի 13 յունուար ժամը 8.30ին, ծանօթ հաւաքատեղին :

ՌՈՄԱՆ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդին դասախօսական ժողովը տեղի պիտի ունենայ այս չորեքշաբթի ընկեր Վարուժան Խուպիկեանի բնակարանը ժամը 8.30ին: Կը դասախօսէ ընկեր Ա. Պօյաճեան :

ՌՈՄԱՆ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի խնջոյքը տեղի պիտի ունենայ այս շաբաթ իրիկուն, ժամը 8ին Փաթրոնաժ Սէն Պէրնարի շքեղ սրահին մէջ: Մանրամասնութիւնները տեղւոյն վրայ: Ճոխ պիւֆէ: Մուտքը ազատ է:

ԱՌ Ի ԳԻՏՈՒԹԻՒՆ կը տեղեկացուի որ Մարսէյլի «Արմենիա» երգչախումբի համերգը տեղի կ'ունենայ յառաջիկայ ապրիլ 18ի կիրակին, կէսօրէ վերջ: Կը խնդրուի չխաչաձեւել :

ԳՐԱՒՈՒԱԾ ՕՐ.— Կապոյտ Խաչի Տեսինի Ազգային վարժարանի կրթական մարմինը կը պատրաստուի տալ պարահանդէս մը յառաջիկայ 21 Փետրուար շաբաթ երեկոյ : Կը խնդրուի չխաչաձեւել : Մանրամասնութիւնները յառաջիկային :

SALLE MAZENODի ՄԷՋ
ՄԱՐՍԷՅԼ, RUE D'AUBAGNE
2ՐԴ ԵՐԳԱՀԱՆԴԷՍԸ ԹԷՆՈՐ

Գրիգոր Սագզլեանի

(Ռումանական օփերայէն)

17 Յունուար, շաբաթ ժամը 20.30ին

Յայտագիր.— Եւրոպական եւ հայկական կտորներ :

Տոմսերը ապահովել.— Bottier Royal, 39 rue de Rome, A. Aroutian 37 Canebière, Boyagian Georges, 39 rue E. Rostand, Kevork Esmerian Beaumont, A. Krikorian 37 Tapis Vert :

ՎԻՐԱԲՈՅԺ - ԱՏԱՄՆԱԲՈՅԺ

Պ. Ա. ԴԱՒԻԹԵԱՆ

Կը յայտարարէ Պօմօնաբնակ իր յարգելի յաճախորդներուն որ օգտուելով քաղաքին ելեկտրականութեան շաբաթական երկու օրուան դադարէն կ'ընդունի իր հիւանդները,

ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻ ԵՒ ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ

Իր անձնական բնակարանը 15 Bld. du Nord, La Rosière (Marseille) առաւօտեան ժամը 9էն մինչեւ 5: Իսկ՝ ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ ՕՐԵՐԸ քաղաքի իր դարմանատունը, 53 Cours Lieutaud : Կարօտ հիւանդները եւ երկսեռ ուսանողները ձրի :

ՅԱՌԱՋ
ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE
HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. Seine 376.286
Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13e)
Տար. 1200, 6ամս. 650, Արտ. 15 տոլ. կամ 3 անգլ.
Tél.: GOB. 15-70 — C.C.P. Paris 1678-63
Mercredi 14 Janvier 1948 Չորեքշաբթի 14 Յունուար

Ի. ՏԱՐԻ — 20e Année N° 5239-Նոր շրջան 848 — Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ — ԳԻՆ՝ 5 Ֆր.

Պիտի զինուինք եթէ...

ԹՐՈՒՄԸՆԻ ԱԶԴԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆԸ

Նախագահ Թրումըն երկուշաբթի օր խորհրդարանին ներկայացնելով 1948ի ելմտացոյցը ըսաւ որ Ամերիկա ստիպուած պիտի ըլլայ զինելու եթէ Եւրոպայի մէջ հաստատուին մենատիրական վարչաձեւեր :

Յառաջիկայ տարեշրջանին համար (սկսեալ Յունիսէն) ընդհանուր ելք նախատեսուած է 39.700.000.000 տոլար որուն 46 առ հարիւրը պիտի յատկացուի ինքնապաշտպանութեան ինչպէս նաեւ արտասահմանեան երկիրներու տնտեսական օժանդակութեան : Զինուորական պէտքերու յատկացուած գումարն է տասնըմէկ միլիառ տոլար որուն 900 միլիոնը օդային ուժին : Ստորեւ կու տանք իր ճառին գլխաւոր մասերը.—

Նախագահը նախ դիտել տուաւ որ շատ աւելի «սուղ պիտի նստի» մեր սպառազինումը — այն պարագային երբ Եւրոպան ենթարկուի մենատիրական վարչաձեւի — քան ներկայիս առաջարկուած օգնութեան ծրագրին գործադրութիւնը : Առաջին մասնավճարը զոր պիտի ընենք եւրոպական ազգերուն եւ Չինաստանի, պիտի հանի 4.400 միլիոն տոլարի : Մարշըլի ծրագրին գործադրութեան համար պէտք պիտի ունենանք 6800 միլիոն տոլարի — յառաջիկայ 15 ամիսներուն : Կառավարութիւնը կը նախատեսէ 44.500 միլիոն տոլար հասոյթ 1948ի տարեշրջանին :

« Մեր բոլոր ծախքերը , տակաւին, անխուսափելիօրէն պատերազմին եւ իր հետեւանքներուն պատճառաւ կը կատարուին : Մեր ելմտացոյցին 79 առ հարիւրը ուղղակի արդիւնքն է անցեալ պատերազմին, աւերներուն ինչպէս նաեւ նոր պատերազմի մը առաջքը առնելու մեր ճիգերուն : Տասնըմէկ [illegible] պաշտպանութեան համար, 279 միլիոն աւելի քան նախորդ տարեշրջանին :

« Եթէ Եւրոպայի երկիրներուն տնտեսական օգնութիւն հասցնելու մեր ծրագիրը ձախողի եւ համատիրական վարչաձեւը ծաւալի այդ հողերուն վրայ, պիտի վերաքննենք մեր ապահովութեան խնդիրը եւ նոր քայլեր պիտի առնենք՝ տրուած պայմաններուն մէջ:

Նախագահը մանրամասնօրէն ներկայացուց պետութեան նախահաշիւը, բայց մերժեց մանրամասնութիւններ տալ հիւլէական ուժի զարգացման յատկացուած գումարներուն մասին : Ըսաւ միայն թէ պատկան յանձնաժողովին տրամադրութեան տակ դրուած է 400 միլիոն տոլար :

ՆԻՒ ԵՈՐՔԷՆ կը հաղորդեն որ հրէական գործակալութիւնը պաշտօնապէս դիմում պիտի կատարէ Միացեալ Ազգերուն որ միջազգային զինուորական ուժ մը յատկացնեն Պաղեստինի բաժանման ծրագրին գործադրութեան համար : Գործակալութիւնը պիտի առաջարկէ 15էն 20 հազար հոգինոց զօրախումբ մը՝ երկրին անդորրութիւնը ապահովելու նպատակաւ : Այս տեղեկութիւնները մամուլի ներկայացուցիչներուն հաղորդած է գործակալութեան քաղաքական բաժնին վարիչը Շէրթոք :

Երկուշաբթի օր դարձեալ ընդհարումներ տեղի ունեցան Պաղեստինի սուրիական սահմանին վրայ երբ Արաբները յարձակեցան հրէական գիւղերուն վրայ : Կռիւներն ու սպանութիւնները կը շարունակուին Երուսաղէմի, Հայֆայի եւ Թէլ Ավիվի մէջ :

ԼՈՆՏՈՆԷՆ կը տեղեկացնեն թէ Ռումանիոյ գահընկէց թագաւորին շրջապատէն կարեւոր անձնաւորութիւն մը յայտարարած է որ եթէ թագաւորը չստորագրէր իրեն ներկայացուած հրաժարականը, դատարան պիտի առաջնորդուէր իբրեւ լրտես :

Վարչապետ Կրոզա , համայնավար նախարարներու ընկերակցութեամբ երկուքուկէս ժամ տեսակցութիւն կ՚ունենայ թագաւորին հետ : Այս վերջինը կ՚ուզէ իմանալ թէ կառավարութիւնը ինչ միջոցներու պիտի դիմէ եթէ ինք մերժէ ստորագրել հրաժարականը : Կը պատասխանուի թէ դատի պիտի կանչուի եւ պիտի ամբաստանուի թէ լրտեսութիւն կը կատարէր ի նպաստ Ամերիկայի : Վարչապետը կը յայտնէ նոյնիսկ որ Մանիուի դատավարութեան ընթացքին, երեւան հանուած են այնպիսի փաստաթուղթեր որոնք կը հաստատեն իր մեղսակցութիւնը : Թագաւորը ճարահատ կը ստորագրէ ներկայացուած հրաժարականը :

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ՀԱՅԵՐԷՆ ՍՈՐՎԻՆՔ

Շարունակենք հայերէն սորվիլ, Երեւանի բարբառով, բայց մեր ուղղագրութեամբ. —

Միաւորեալ Ազգերի սամբլէայի սէսիայում սովետական դելեգացիան մի անգամ եւս մերկացրեց ամերիկական դիպլոմացիայի ագրեսիվ տենդենցները Իրանում :

★ Շուտով լոյս է տեսնելու լաուրեատ-պօէտ Ն. Զարեանի մի մադրիգալ պօէման՝ նուիրուած գեներալիսիմուս Ստալինի :

★ Երեւանի համալսարանի Ֆիլոլոգիական ֆակուլտետը լրացրեց մի շարք աստրոլոգիական, պոտանիկական, զօօլոգիական, գէօլոգիական, պատոլոգիական, էսթէտիկական, պսիքոլոգիական եւ ֆիզիոլոգիական բառերի տերմինոլոգիան :

★ Արտասահմանի հետ կուլտուրական կապի Ընկերութեան վիցէ պրեզիդենտ Մարիա Պետրոսեանը ընտրուել է դիպուտատ Երեւանի Ժ. օգրուկից :

★ Հոկտեմբերեան ռեվոլիւցիայի տարեդարձի առթիւ, Ֆրանսիայի կոմունիստական պարտիան մի դեկլարացիա հրատարակելով , դատապարտում է Չորրորդ Ռեսպուբլիկայի ռէակցիոն մեդալոմանիան :

★Արեւելեան Ֆրոնտի կոմենդենտ մայոր-գեներալ X.ը իր մօտ հրաւիրելով Գ. դիվիզիայի օֆիցերներին, նրանց բացատրեց ավիացիայի եւ նոր ստրատեգիայի պրոբլէմները :

X

Ձեր չհասկցած բառերը կրնաք փնտռել որեւէ օտար բառարանի մէջ, քիչ մը տառադարձութիւն [illegible] :

— Բայց աւելի լաւ չէ՞ անոնց հայերէնը սորվիլ, մէկ անգամէն :

— Ա՜յ դու մաուզերիստ, ֆաշիստ, բուրժուա - նացիոնալիստ, կորի՛ր ...

ՎԱՐԱԶ

Ռուսիա պիտի գրաւէ ամբողջ Պերլինը՞

Քաղաքական շրջանակներու մէջ կը տիրէ այն կարծիքը թէ խորհրդային իշխանութիւնները մօտ ատենէն քայլեր պիտի առնեն՝ Պերլինի արեւմտեան թաղամասերն ալ իրենց գօտիին մէջ առնելու եւ Ամերիկացիները, Անգլիացիները եւ Ֆրանսացիները հեռացնելու համար :

Այդ ձեռնարկը յաջողցնելու համար Ռուսերը — համաձայն Ամերիկացիներու ենթադրութեանց — պիտի սաստկացնեն ջլամարտը որ ներկայիս յառաջ կը մղուի Պերլինի մէջ : Խորհրդային իշխանութիւնները շաբաթներէ ի վեր կը քարոզեն թէ արեւմտեան Գերմանիոյ մէջ անկախ կառավարութիւն մը ստեղծելու ծրագիրը, անկարելի կը դարձնէ Միջդաշնակցային հակակշիռի յանձնաժողովին աշխատանքները : Կըսուի նաեւ թէ ռուսական իշխանութիւնները կրնան թէքնիք դժուարութիւններ յարուցանել եւ, օրինակ, գրաւել բոլոր կայարաններն ու փոխադրական միջոցները :Անհաւանական չինկատուիր նոյնիսկ որ Ռուսերը բանի կերպով դուրս հանեն Դաշնակիցները : «Եթէ այդքան առաջ երթան, կը նշանակէ թէ անոնք աչք առած են պատերազմը, դիտել կուտայ Ամերիկացի զինուորական մը :

Պերլինի խորհրդային մամուլը բացէ ի բաց կը յայտարարէ որ Դաշնակիցները Պերլին մնալու իրաւունք չունին : Թող մեկնին անոնք որ կ՚ուզեն անդամահատել Գերմանիան , կը գրէ «Կարմիր Բանակ » թերթը :

ՄԱՀԱԹՄԱ Կանտի կամաւոր ծոմապահութեան սկսաւ երէկ «իրականացնելու համար Հընդիկներու եւ Մահմէտականներու համերաշխութիւնը» : 1932էն ի վեր չորրորդ անգամն է որ այս միջոցին կը դիմէ :

ՄԻԱՑԵԱԼ ԱԶԳԵՐՈՒ Պալքանեան յանձնախումբը փաստերով ապացուցած է որ Ալպանիա գործօն դեր կատարած է ի նպաստ հելլէն ապստամբներուն եւ միջամտած է Յունաստանի ներքին գործերուն :

«Ռուսիոյ ընթացքը դէպի պատերազմ կը տանի»

Անգլիոյ փոխ-վարչապետը Հէրպըրթ Մորիսըն որ Աշխատաւորական կուսակցութեան յայտնի դէմքերէն մէկն է, կիրակի օր կարեւոր ճառ մը խօսելով Լէսթըրի մէջ, դիտել տուաւ որ Խորհրդային Միութեան ներկայ քաղաքականութիւնը մարդկութիւնը պատերազմի կ՚առաջնորդէ :

«Մենք բացարձակօրէն անկեղծ ենք երբ կը փափաքինք գործակցիլ Ռուսիոյ եւ Ամերիկայի ինչպէս նաեւ մնացեալ ազգերուն հետ՝ յանուն խաղաղութեան եւ յառաջդիմութեան, ըսաւ Պ. Մորիսըն : Երբ կը քննադատեմ Ռուսիոյ քաղաքականութիւնը , ցաւով է որ կ՚ընեմ ատիկա քան թէ զայրոյթով : Անգլիոյ Աշխատաւորական կուսակցութիւնը , պոլշեւիկեան յեղափոխութենէն ետք , օգտագործեց իր բոլոր միջոցները որպէսզի պետութիւնները չմիջամտեն Ռուսիոյ գործերուն :

Չկայ բան մը որ աւելի բաղձանք քան գործակցութիւն մը Խորհրդային Միութեան հետ՝ խաղաղութիւնը պահպանելու համար : Եւ սակայն թող չսպասուի որ ամէն ատեն մենք լուռ մնանք երբ ստայօդ ու չարամիտ յարձակումներ կ՚ըլլան մեր երկրին ու մեր կառավարութեան դէմ՝ Ռուսիոյ համայնավարներուն ինչպէս նաեւ միջազգային համայնավար կուսակցութեանց կողմէ որոնք հլու հնազանդ ծառաներն են խորհրդային արտաքին նախարարութեան :Մենք ուրախանալու պատճառներ չենք կրնար ունենալ երբ արեւելեան Եւրոպայի երկիրները իրարու ետեւէ կ՚ենթարկուին ոչ-ժողովրդավար եւ ժողովուրդներուն կամքը չարտայայտող համայնավար կառավարութեանց, երբ կը լուծուին քաղաքական կուսակցութիւնները, կը ջնջուի մամուլի ազատութիւնը, զանգուածային հալածանք կը սկսի եւ նոյնիսկ մահապատիժի կը դատապարտուին ոչ - համայնավարները : Մենք, ոչ միայն կը ցաւինք այդ իրողութեանց վրայ, այլ կը զայրանանք որովհետեւ մենք կը հաւատանք ժողովրդավարութեան եւ մարդկային ազատութեան սկզբունքներուն : Մեր ցաւն ու ցասումը շատ աւելի մեծ են երբ այս դէպքերը կեղծիքով ու աղմկարարութեամբ ցոյց կը տրուին իբրեւ միջոցներ ժողովրդավարութեան, ազատութեան եւ հակաֆաշականութեան յաղթանակին :

Ոչ ոք կ՚ուզէ խանգարել Խորհրդային Միութեան ներքին կարգուսարքը : Անոնք ալ չէի՞ն կրնար փոխել իրենց ուղղութիւնը եւ հրաժարիլ իրենց գրգռիչ քաղաքականութենէն որ ոչ միայն պատերազմի սպառնալիք մըն է այլեւ կը խափանէ տնտեսական վերականգնումի աշխատանքները» :

★ Լոնտոնէն կը տեղեկացնեն թէ արտաքին նախարար Պէվին, փորձ մը եւս պիտի կատարէ մերձեցում յառաջ բերելու համար Խորհրդային Միութեան եւ արեւմտեան դաշնակիցներուն միջեւ : Նախարարը այս մասին յայտարարութիւն մը պիտի ընէ խորհրդարանին մէջ՝ յառաջիկայ շաբթու :

Յունաստանի դէպքերը

Աթէնքէն կը տեղեկացնեն թէ 20 հրոսակներ սպաննուեցան եւ 16 հոգի ձերբակալուեցան երբ ընդհարում մը տեղի ունեցաւ, երկուշաբթի օր, Փաթրասի մէջ, 600 ապստամբներու եւ կառավարական ուժերուն միջեւ : Այս վերջինները գրաւած են Նիքանորա եւ Էքզոհի արուարձանները, (Քոնիցայի հիւսիսը) :

★ Տասնըինը Ամերիկացի սպաներ որոնց մէջ կան գնդապետներ եւ հազարապետներ, Աթէնք հասան անցեալ կիրակի օր եւ այս շաբթու ճակատ պիտի երթան զինուորական կացութիւնը քննելու համար : Սպաներու ուրիշ խումբ մը պիտի հասնի յառաջիկայ շաբթու : Այս բոլոր զինուորականներն ալ մաս պիտի կազմեն հելլենական զանազան սպայակոյտերու եւ հեռուէն պիտի վարեն պատերազմական գործողութիւնները՝ ապստամբներուն դէմ :

★ Ամերիկեան առաքելութեան պետը յայտարարեց որ եթէ հելլէնական թղթադրամին արժեզրկումը շարունակուի, Յունաստանի տագնապը անխուսափելի է եւ ապստամբները կռիւ ընելու պէտք չեն ունենար : Ինչպէս արդէն գրած էինք երէկ, անգլիական մետաղ ոսկին Աթէնքի մէջ կ՚արժէր 235.000 տրախմի : Վերջին վեց ամսուան մէջ գիները կրկնապատկուած են : Օրավարձերը , որոնք յաւելում կրեցին վերջերս, դարձեալ անբաւարար են : Ապստամբական շարժումը շատ անստոյգ վիճակ մը ստեղծած է երկրին մէջ : Շինարարական աշխատանքները ընդհատուած են : Ապստամբները զինուորական յաջողութիւն ձեռք չեն բերած, բայց քարուքանդ ըրած են սահմանագլուխի գիւղերը : Սովի վտանգ ալ կայ գիւղական շրջաններու մէջ :

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

Հայկական տարին

Տարի մը եւս աւարտեց եւ անցաւ՝ հայկական տեսակէտով: Աւելի մռայլ քան 1946ին:

Հայկական Դատը մնաց նոյն վիճակին մէջ, — «ազգային», ձեւով թէ բովանդակութեամբ: Օրուան յաղթականները անոր վրայ նայեցան առաւելն բարեացակամ չէզոքութեամբ: Իսկ այն պետութիւնը որ ամէնէն աւելի շահագրգռուած է, որուն արեւշատութեան համար օր'ն ի բուն կ'աղօթեն աջն ու ձախը, ոչ միայն մատը մատին չխըփեց, այլեւ արփին պղտորեց: Կրկնէ՞նք Վիշինսքիի այլեւս պատմական ելոյթը, որ դժբախտաբար չզարմացուց մինչեւ այսօր:

Դատին հետապնդումը երբեք չթուլցաւ Արտասահմանի մէջ: Ընդհակառակն: Զարնուեցան բոլոր դուռները, նոյնիմաստ յուշագիրներով: Տեղի ունեցան հրապարակային ժողովներ: Ամէնէն շռնդալիցը՝ այն որ կազմակերպուեցաւ Նիւ Եորքի մէջ, նախաձեռնութեամբ որոշ խմբակցութեան մը եւ որ կոչուեցաւ «Համաշխարհային Քոնկրէս»...

Այս բոլոր ձեռնարկները մնացին ապարդիւն:

Օրուան յաղթականները ճնշուած՝ լեռնակուտակ հոգերու տակ, երբեք տրամադրութիւն չունին մօտենալու այն հարցերուն որ կրնան խորացնել ճեղքերը:

Մեր չար բախտէն, միշտ ալ կը գտնուինք այն ճամբուն վրայ ուր իրարու կը բախին Մեծերու շահերը: Ինչ որ ձեռնտու է մէկուն, վնասակար կը համարուի միւսին համար: Բոլորն ալ արդար եւ հիմնաւոր կը գտնեն մեր Դատը, եւ ճառեր ալ կը խօսին, հանդիսաւոր առիթներու մէջ: Բայց երբ կարգը կուգայ որեւէ գործնական լուծում առաջարկելու, իրենց անկարողութիւնը կը յայտնեն: «Ցաւ ի սիրտ»:

Անշուշտ այս մշուշն ալ պիտի փարատի օր մը, եւ յաղթականներուն ամէնէն հզօրն իսկ պիտի խոստովանի թէ կարելի չէ յաւիտենապէս օփորել, խաբել փոքր ժողովուրդները:

Ոչ միայն ժողովրդապետութեան, այլեւ խաղաղութեան շահերը կը պահանջեն [illegible] վերադարձնել իր հողն ու ջուրը, ինչպէս եւ իր ճակատագիրը ազատօրէն տնօրինելու բնական իրաւունքը:

Մեր ձեռքը չէ փարատել համատարած մշուշը: Մեզի կը մնայ անսասան պահել մեր հաւատքը եւ մեր իրաւունքներուն հետապնդումը շարունակել նոյն յարատեւութեամբ ու վճռականութեամբ: Այլ մանաւանդ կարելին փորձել, որպէսզի անշէջելի չդառնայ մթնոլորտը, հայկական ճակատին վրայ:

Դժբախտաբար, այս տեսակէտով ալ աւելի քան տխուր յիշատակներ ձգեց անցնող տարին:

Ծանօթ խմբակցութիւնները կորսնցուցին ամէն չափ ու սահման, երկուքի բաժնելու համար Հայկական Արտասահմանը:

Չափազանց մեծ պատիւ պիտի ըլլար զբաղիլ այն զարշելի քսութիւններով եւ ցնդաբանութիւններով որոնք մինչեւ այսօր ալ կը շարունակուին Փարիզէն մինչեւ Սուրիա Լիբանան եւ Ամերիկա:

Մեզի համար գաղտնիք չեն ոչ այդ վայրահաչութեանց աղբիւրները, ոչ ալ հետապնդուած նպատակը:

Եթէ իրենք հաւատային իրենց ստորագիր եւ անստորագիր լրբութեանց, որոնք յաճախ կը գերազանցեն թրքական հէքիաթները, շատոնց թաղած կ'ըլլային Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը:

Խեղճերը որեւէ անելիք չեն գտներ մեր կազմակերպութեան համար, եւ սակայն, օրն ի բուն անոր աւելիքներով կը զբաղին:

Այս տխուր մարզանքները մազ չեն շարժեր Դաշնակցութեան գլուխէն: Բայց կը ծառայեն ջուր հասցնելու Թշնամիներու ջաղացքը:

Անշուշտ բարեկամներն ալ կ'արդահատին, տեսնելով այսքան պառակտում՝ փոքր ժողովուրդի մը ծոցին մէջ: Այն ալ հիմնական հարցերու քննութեան առեն:

Այս տարի ալ, ինչպէս 1946ին, միակ լուսաւոր իրականութիւնը պիտի դառնար Ներգաղթը:

Տարուան ծիգը, պաշտօնապէս յայտարարուեցաւ արտօնուած տարեչափը, — 70.000 հոգի: Փաստը այն է որ հազիւ կէսը կրցան տանիլ, այն ալ երկար առեն ձգձգելով եւ անակնկալ դժուարութեանց հանդիպելով:

Այսպէս, Իրանի ներգաղթը ձախողեցաւ, թըշուառութեան մատնելով հազարաւոր գիւղացիներ, արհեստաւորներ եւ աշխատաւորներ, որոնք շատոնց ամէն բան ծախած, բեռ կապած էին:

Կէս ճամբան մնաց Եգիպտոսի երկրորդ կարաւանը, որ նոյնպէս մատնուած է անհնարին դժուարութեանց, մինչեւ 1948 Մայիս, իրենց իսկ վկայութեամբ:

Աթէնքի թերթերը կը գրեն թէ եօթներորդ կարաւան մըն ալ պատրաստուած էր, բայց չփոխադրուեցաւ եւ այժմ 1600 հոգի դատապարտուած են թշուառութեան:

Ձուկի լռութիւն

Խորհրդային Միութեան պատուիրակ Վիշինսքի, բախելով Թուրք պատուիրակ Սելիմ Սարփէրի հետ Միացեալ Ազգերու Քաղաքական Յանձնախումբի Հոկտեմբեր 25ի նիստին մէջ, յայտնած էր, թէ «Ռուս գիտնականները հաստատած են, որ Թրքական երկու նահանգներ — Կարս եւ Արտահան — էապէս վրացական հողեր էին: Անոնք իրաւունք ունէին պահանջներու որ այդ երկու նահանգները միանային Խորհրդային Վրաստանի Հանրապետութեան»:

Այս պահանջը Թուրքերէն, ինչպէս ըսինք մեր նախորդ թիւի խմբագրականին մէջ, միանգամայն արդարացի է: Ոչ միայն Կարսի ու Արտահանի վերստացումը, այլ 1914ի ռուսեւթրքական սահմանագլուխի վերականգնումը, աւելին՝ Վիլսընի սահմանագծած հողամասերու կցումը Հայաստանին ամէն կերպով բանաւոր է, պատմական ու աշխարհագրական տեսակէտներէ օրինաւոր ու անվիճելի:

Թուրքերը բռնագրաւած են այդ հողամասերը, ջարդած ու կոտորած այնտեղի հայ բնակչութիւնը եւ, օգտուելով քաղաքական նպաստաւոր պարագաներէ, ցարդ բռնագրաւման ու Թրքական դժոխային լուծի տակ պահած են զանոնք:

Բայց այդ հողամասերը, թէ պատմականօրէն, թէ աշխարհագրականօրէն եւ թէ ցեղագրական տեսակէտէ, անբաժանելի մասն են Հայաստանի ու կը պատկանին հայութեան, ոչ Վրաստանի ու Վրացիներուն:

Հոկտեմբեր 25էն ի վեր ահա ամիս մըն է անցած եւ միայն մեր՝ Դաշնակցական մամուլն է, որ հարցը դրած է ու կը պաշտպանէ հայկական այս անվիճելի դարաւոր իրաւունքը: «Հայրենիք», օրաթերթ ու շաբաթաթերթ, ոչ միայն լուրը արձանագրած են քաղելով «Նիւ Եորք Հէրըլտ Թրիպիւն»ի եւ Միացեալ Ազգերու պաշտօնական հաղորդագրութիւններէն, այլ խմբագրականներով անդրադարձած են ու այդ հողամասերու հայկականութիւնը շեշտած:

Նոյնը ըրած է «Ասպարէզ»:

Նոյնը ըրած է նաեւ Փարիզի մեր «Յառաջ» օրաթերթը, իր Հոկտեմբեր 28ի թիւին մէջ, որ քանի մը օր առաջ ստացանք, քաղելով լուրը Լոնտոնի օրաթերթերէն եւ իր կողմէ գրելով խմբագրական մը:

Իսկ հայկական մամուլի միւս օրկաննե՞րը:

«Յառաջդիմական» (իմա համայնավար) օրկանը՝ Հոկտեմբեր 28ին տուած է Վիշինսքիի ու Սարփէրի վիճաբանութիւնը, յիշատակած է որ «Սովետ Միութիւնը իրաւունք ունի պահանջելու Թուրքիոյ հիւսիս - արեւելեան Կարս եւ Արտահան քաղաքները», բայց լրագրական անճապարութեամբ յապաւած է մեզ համար ամէնէն էական մասը, այն թէ՝ Վիշինսքի ըսած է որ այդ հողամասերը կը պատկանին Վրաստանի:

Ռամկավարներու (իմա ուղեկից) օրկան «Պայքար» նոյնպէս արձանագրած է, Հոկտեմբեր 31ի իր թիւին մէջ, Վիշինսքի Սարփէր վիճաբանութիւնը ու խմբագրական մըն ալ գրած է այդ առթիւ, բայց ոչ մէկ բառ՝ Վիշինսքիի այն միտքին մասին, թէ այդ հողամասերը պէտք է կցուին Խորհրդային Վրաստանի:

Համայնավար ուղեկիցներու մեր քաղաքի օրկանը, որ յաճախ աւելի կարմիր է քան ինքը «Իզվեսթիա»ն կամ «Փրավտա»ն, եւ երկարապատում խմբագրականներով ամէն օր հայհոյած է Դաշնակցութեան հասցէին իր փողոցային ցեխարձակումներով, մէկ բառ իսկ չէ արձանագրած Վիշինսքիի արտայայտութեան առթիւ, կարծես թէ Կարս - Արտահանի մասին վրացական պահանջի ոչ մէկ խօսք ըսուած ըլլար:

Պատկերը պարզ է ու մեկին:

Համայնավարներն ու ուղեկիցները ձուկի լռութիւն կը պահեն, կը ծածկեն ճշմարտութիւնը հայ ժողովուրդէն ու իրենց իսկ մոլորեալ ընթերցողներէն, որպէսզի չըլլայ թէ Կարսի եւ Արտահանի Հայաստանի պատկանելիութեան մասին անզգոյշ խօսք մը ընեն, որ Մոսկուայի ականջին հասնի:

Հապա եթէ տէրը բարկանա՞յ ...

Սարուկն ու ծառան կրնա՞ն բերան բանալ:

[illegible] Հայութիւնը լրագրական անճպարարութեամբ, ջայլամի նման գլուխնին թաղելով աւազի մէջ ու ամբողջ պոչ ու իրան դուրս ձգելով, այդպիսով կարծելով թէ օր ցերեկով, 57 ազգերու համաժողովին առջեւ խօսուած ճառ մը կրնան գաղտնի պահել:

Այս ձուկի լռութիւնը սակայն չի փրկեր զիրենք:

Վիշինսքի, իբրեւ սովետական պատուիրակ, պահանջ դրած է Կարսի ու Արտահանի՝ Վրաստանի հաշուոյն:

Ի՞նչ կ'ըսէք դուք այս մասին, ամէն գոյնի «Հայաստանասէր»ներ, համայնավարներ եւ ուղեկիցներ: Ինչ անուններով ալ կոչուիք՝ ռամկավար, հնչակ թէ յառաջդիմական:

Իրաւացի՞ է Վիշինսքի: Համաձա՞յն էք որ այդ հողերը վրացական են ու Վրաստանին պէտք է կցուին:

Պատէ պատ զարնուիլ, Դաշնակցութեան դէմ սարէն ձորէն սուտ թխել ու էջերով հայհոյանք թափել չեն փրկեր ձեզ: Յստակ ու որոշ պէտք է արտայայտուիք, եւ, եթէ տակաւին պուտ մը հայկականութիւն մնացած է ձեր մէջ, պէտք է, մեզ հետ միասին, պահանջէք ու բարձրաձայն հռչակէք թէ այդ հողամասերը Հայաստանին կը պատկանին:

Այլապէս դուք ոչ թէ հայութեան ծառայելու կոչումը կը զգաք, այլ՝ Խորհրդային Ռուսիոյ, որ մեր պատմական իրաւունքը կ'ուզէ տալ նոր բռնատէրի մը՝ Վրաստանի:

Ինչո՞ւ ձուկի լռութիւն կը պահէ «Ազգային Խորհուրդ» կոչուած դատարկ տակառը, որ, ամէն մեղքիս վրայ, այս օրերս ալ հրապարակ իջած է ու 100.000 տոլարի հանգանակութիւն է բացած՝ դաւելով ներքնապէս Բարեգործականի Ներգաղթի հանգանակութեան:

Ի՞նչ բանի համար է այս 100.000 տոլարը, անո՞ր համար որ մեր հարազատ ու պատմական հողամասերը Վրաստանի՞ն տրուին: Հին յափշտակիչ մը նոր յափշտակիչո՞վ մը փոխարինուի:

Փախուստի ճամբայ չկայ:

«Ազգային Խորհուրդ» եւ իր բաղկացուցիչ համայնավար եւ ուղեկից տարրերը, հրապարակով ու իրենց թերթերով, պարտաւոր են աղաղակել, թէ Կարս ու Արտահան Հայաստանին կը պատկանին:

Հայհոյութեան ասպետներ, բացէք այժմ ձեր բերանները Վիշինսքիներու դէմ:

Այլապէս ձեր պահած դատապարտելի լռութիւնը անգամ մը եւս կը փաստէ թէ, դուք հայ ժողովուրդի շահերը պաշտպանող մարմիններ չէք:

«ԱՍՊԱՐԷԶ»

Ի՞նչ վիճակի մէջ է Ներգաղթը

Դաշնակցութիւնը «Ներգաղթին դէմ է» կամ «Թշնամի ներգաղթին» երգը, այլեւս շատ անգամ եւ [illegible] եղանակ մը դարձաւ: «Յառաջդիմական» մեր հակառակորդները, ի զուր ճիգի գործ դնեն հանրութիւնը հրապուրել այս անբովանդակ եղանակով՝ շարունակաբար հրապարակ նետելով եւ մէջտեղ քաշելով իրենց բոլոր յայտ եւ անյայտ տաղանդները, այս մեռած երգը նորէն կոկորդին մէջ անգամ մը եւս մեռցնելով:

Ու աւելորդ եւ ունայն փորձերու փոխարէն, աւ չէ՞ր որ մեր բոլոր տեսակի Քաջ Նազարները քիչ մը աւելի լրջութեամբ հիմնաւորէին աշխարհին Դաշնակցութեան «տհրային արարքները ներգաղթի դէմ: Չէ՞ որ այս միջոցով, անոնք էկ անգամ ընդ միշտ փաստերով դիմակազերծնել պիտի յաջողէին Դաշնակցութիւնը՝ նախ մեր նկուսակցական - չէզոք հանրութեան եւ ապա նոյնինքն Դաշնակցական «բարեմիտ եւ հայրենասէր այն զանգուածը, որ դէմ է իր ղեկավարութեան դաւաճանական արարքներուն» առջեւ:

Մնացած եղանակ մըն է սակայն պայքարի այս ձեւը որմէ գիտակցաբար հրաժարած են մեր «Յառաջդիմական»ները, քիչ մը չեչտած ըլլալու համար իրենց հոգեկան կապը համայնավար բարոյական վարդապետութեան հետ:

Այլապէս անհնար է իմաստը այն «զոհար» միտքերուն, որ առնէ՞ մը ի վեր կը կրկնուին շարունակաբար մեր հակառակորդներու կողմէն «Դաշնակցութեան մասը» տեսնալով Ներգաղթի շուրջ ստեղծուած ամէն տեսակի խայտառակութիւններու եւ ցաւալի իրողութիւններու մէջ:

Ընդհանուր գծերով, մենք պարզեցինք անկէ առաջ, զանազան երկիրներէն ներգաղթի համար

Իսկ Ֆրանսահայ ներգաղթի Բ. կարաւանը, որ պիտի բաղկանար 3500—4000 հոգիէ, դեռ նոր ճամբայ ելաւ միայն 1068 հայրենակիցներով, իբրեւ հետեւանք նոր դժուարութեանց: (Առաջինը մեկնած էր Սեպտ. 4ին):

Կ'արժէ առանձին քննել այս բոլոր ձգձգումներուն եւ ձախողանքներուն պատճառները, որոնք միայն արտաքին չեն, այլեւ ներքին:

Ամէն պարագայի մէջ, մեղքեր կան որ պէտք է ճշդուին, հրապարակաւ: Կարելի չէ այսպէս թեթեւօրէն խաղալ հազարաւորներու ճակատագրին հետ:

Բարեմիտ մարդիկ որքան ալ փորձեն չքմեղանքներ ճարել, պիտի չկրնան ժխտել անհեռատեսութեան եւ ապիկարութեան բաժինը՝ այս նոր ողբերգութեան մէջ:

Եթէ ոչ Երեւանը, գոնէ Մոսկուան ամէն միջոց ունէր նախատեսելու «անակնկալները»: Երկուքն ալ դժուար թէ կարենան արդարացնել ամիսներու ձգձգումը, երբ ոչ դրամ կը պակսէր, ոչ ալ նաւ:

Յ.

պատրաստուած եւ դեռ չմեկնած հազարաւորներու անել եւ թշուառ կացութիւնը :

Թող ներուի մեզի որ հարկադրուած ենք կրկնելու որ մեզի կը պակսին ստացուած թիւերը 1947ի ամբողջութեան Հայաստան արդէն մեկնածներու եւ մինչեւ այժմ մեկնումի պատրաստ սպասողներու : Ասոր փոխարէն մենք գիտենք հետեւեալ փաստերը :

Ռումանիայէն՝ Օգոստոսէն ի վեր ներգաղթի արտօնութիւն ստացած եւ իրենց բոլոր պատրաստութիւնները տեսած հայրենակիցները ձմրան այս ծանր օրերուն կը սպասեն միշտ փոխադրող նաւերուն :

Պարսկաստանի մէջ աւելի ծանր վիճակ մը ստեղծուած է : Շուրջ 15.000 արձանագրուածներ՝ մեկնումի արտօնութեամբ, լքեր են իրենց գիւղերն ու բնակավայրերը, տեղափոխուելով գլխաւոր կայաններու մէջ : Ասոնք ալ կը սպասեն, միշտ կաղմ ու պատրաստ :

Պաղեստինի մէջ 700 ընտանիքներէ, 100ը փոխադրուեցաւ միայն Հոկտեմբերի վերջերը, շաբաթներով Հայֆայի մէջ ամէն տեսակի թշուառութեան մատնուելէ ետք : Իսկ 600 ընտանիքները կը սպասեն դեռ, թէեւ միշտ 947ի փոխադրուողներու ցանկերուն ալ արձանագրուած :

Եգիպտոսի մէջ 15.000 արձանագրուողներէն, 7000ը արտօնուած էին մեկնելու երկու կարաւաններով : Ասոնցմէ կէսը փոխադրուեցաւ Հոկտեմբերին, իսկ 1500 հոգիի բոլոր իրերը Աղեքսանդրիոյ նաւահանգիստը ամբարուած, տէրերը գլխիկոր կը թափառին ենթակայ անլուր թշուառութեան :

Ֆրանսայի մասին, աւելորդ կը նկատենք կրկնութիւններ ընել : Գոհունակութեամբ հաստատենք, որ Մարսէյլի մէջ կատարուած վերջին անախորժութիւններէն յետոյ,այսուամենայնիւ մեծ թիւ մը չեն ներկայացներ մեկնումի դժուարութիւն ունեցողները :

Զխօսինք ուրիշ վայրերու մասին, այլապէս հետաքրքրական թէեւ— այլ աշխատինք հանել ճիշդ եզրակացութիւն վերը յիշուած չոր փաստերէն :

Որպէսի մեկնութիւն ալ տրուի մատնանշուած կացութեան, վճռապէս կարելի է պնդել, որ ներգաղթի այս դժուարութիւնները երկու աղբիւրներէ կուգան : Առաջինը՝ Մոսկուան — Խորհրդ. մեր հայրենիքի բուն քաղաքական կեդրոնը, իսկ երկրորդը՝ այն օտար երկիրները, որոնք որոշդժուարութիւններ ունեցան արտօնելու համար իրենց հպատակ Հայերու ներգաղթը :

Այս երկու գլխաւոր արգելքները ճշդելէն ետք, արդարութիւնը կը պահանջէ սակայն ընդգծել նոյնպէս, որ երկրորդ դժուարութիւնը հազիւ թէ վճռական դեր կատարած է ներգաղթին վրայ :

Ֆրանսական կառավարութեան ցոյց տուած վերջի խոստութիւնը իր քաղաքացի Հայերու վերաբերմամբ, մասնաւոր դէպք մը պիտի նկատել : Վերջին հաշուով քանի մը հարիւր, անդամ մէկ քանի հազար Ֆրանսահպատակ Հայերու հանդէպ եղած արգելքէն զերծ կը մնան տասնեակ հազարաւորներ, որոնք միշտ ալ ազատ են մեկնելու, նոյնը կարելի է ըսել Ամերիկայի վերաբերմամբ, ուր նոյնպէս մեծ աղմուկ բարձրացաւ մէկ քանի հարիւր ներգաղթողներու շուրջ :

Մնացեալ բոլոր երկիրներուն մէջ, հայ գաղթականութիւնը, տեղական կառավարութիւններէն ոչ միայն դժուարութիւններու չէ հանդիպած, այլեւս ստացած է ամենալայն եւ բացառիկ հնարաւորութիւններ :

Այս պայմաններուն մէջ, խնդրին լուսաբանութիւնը, հարկադրաբար մեզ կը մղէ ծանրանալ վերը մատնանշուած առաջին արգելքի վրայ, որմէ ետք աւելի հեշտութեամբ կը ճշդուին ներգաղթի վրական թշնամիները :

Թ.Ս.

Կեղծիք եւ իրականութիւն

(Բ. եւ վերջին մաս)

Այս անժխտելի փաստերէն վերջ ի՞նչ համաձայնութեամբ կարելի է իրականութեան բոլորովին հակառակ քարոզ կարդալ արտասահմանի մէջ, այն ալ պաշտօնական բերաններով :

Ընդունինք պահ մը — օրինակ մը տուած ըլլալու համար — որ մեր կաթողիկոսը ազգին դերագոյն հեղինակութիւնն է, իմաստուն ու հայրենասէր, եւ ան ինչ հրահանգներ տայ մեզի կրօնական գետնի վրայ, պէտք է համակերպինք : Բայց սխալ պիտի չըլլա՞ր եթէ կուրօէն հետեւէինք իրեն առանց ի գործ դնելու մեր սեփական դատողութիւնը : Ո՞ւր կը մնար ազատութեան խաէատողութիւնը : Կաշկանդուած հայրենիքին ո՞ր ազատութեան մասին է որ կը խօսին :

Գիտենք որ Հայոց կաթողիկոսը հեղինակաւոր անձնաւորութիւն մըն է : Եւ սակայն իր տըւած հրահանգները անքննադատելի չեն :

Գիտենք որ ան կը ներկայացնէ հայ եկեղեցին իսկ իր լիազօրները իրենց գտնուած շրջաններուն մէջ, կը ներկայացնեն մեր գաղութները՝ յաչս օտար իշխանութեանց :

Այս պարագան ոչեւէ առթիւ կրնա՞յ արդարացնել իրականութիւնները խեղաթիւրելու քաղաքականութիւնը :

Հայ ժողովուրդին մեծամասնութիւնը կ՚արդարացնէ՞ կեղծիքը իբրեւ իրականութիւն ներկայացնելու ուղղութիւնը : Զենք կարծեր որ նոյնիսկ Հայաստանի մէջ գտնուող հայութեան մեծագոյն մասը համամիտ ըլլայ այդ ընթացքին :

Ներգաղթողներուն մէջ չկա՞ն շատեր որոնք ակամայ նոր «Փարուլայ»ի գրականութեամբ կը խօսին :

Ներկայ պայմաններուն մէջ կաթողիկոսը չի կրնար ներկայացնել հայ ազգին տեսակէտները քանի որ ան ներկայացուցիչն է օտար տիրակալի մը եւ անոր գործիքը : Իր ձայնը կուգայ ոչ թէ Էջմիածինէն, այլ Մոսկուայէն :

Եթէ այս յայտնութիւնները անհերքելի ճշմարտութիւններ են, ի՞նչ է նպատակը կատարուած խեղաթիւրումներուն :

Սթալինեան կաթողիկոսութեան մը ծրագի՞րը, արդեօք :

Թ. ԳԱՌՆԻԿ

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

« ԳՈՅԱՄԱՐՏ » ՕՐԱՑՈՅՑԸ

Սեղանիս վրայ ունիմ 1948ի «Գոյամարտ Օրացոյց»ը մէկ հատիկ իր տեսակի մէջ,մանաւանդ այս անորոշ օրերուն : Անոր ներկայութիւնը ամէն Հայու տան մէջ, իրական վայելք մը կրնայ ըլլալ : Մեր անցեալը յիշեցնելով, Գոյամարտ Օրացոյցը, կը կատարէ շատ կարեւոր աշխատանք մը միայն թէ շատ ուրախ պիտի ըլլայինք եթէ քանի մը սխալներ — թերեւս ակամայ— տեղ գտած չըլլային անոր էջերուն մէջ :

Օրինակ, գրուած է թէ 15 Մայիս 1905ին, Անդրանիկի եւ Գէորգ Զաւուշի ղեկավարութեամբ տեղի կ՚ունենայ Ծովասարի կռիւը :

Այդ թիւին Անդրանիկ երկիրը չէր, Ծովասար, Կիփին, եւ ամբողջ շրջանին մէջ Թուրք զօրքերը կը վխտային :

Մայիս 29ի էջին վրայ կը կարդանք թէ 27 Փետրուար 1907ին պատահած է Գէորգ Զաւուշի մահը :

Յունիս 12 էջին վրայ — 9 Յունիս 1907ին Գէորգ Զաւուշ հերոսաբար, կ՚իյնայ Սուլուխի կռուին մէջ :

Գէորգ սպաննուած է 1907ի Մայիս 27ին, որուն հետ նոյն օր նոյն կռուին մէջ կ՚իյնան իր լաւագոյն ընկերներէն Սպղանկցի Կալէն, եւ Խարսա Յակօն :

Յուլիս 24ի էջին վրայ կը կարդանք, 23 Յուլիս 1904 Անդրանիկի եւ Գէորգ Զաւուշի ղեկավարութեամբ տեղի ունեցած է Կուսավարի կռիւը :

Նոյն թիւին տեղի ունեցած է Կուրայու գիւղի կռիւը : Կուսավար անուն գոյութիւն չունի :

Գալով նկարներուն .

Օննիկ Նէվրուզի խմբի տակ գրուած է «Մուրատ իր ընկերներով» :

Իսկ հանրածանօթ Պօլէ Մճոյի նկարին տակ գրուած է Պոլեան :

Թումանեանի «Թորգոմ» խմբի տակ ոչ մէկ արձանագրութիւն :

Աղաղակող են այս սխալները, կարելի չէ պատմութեան յանձնել Դաշնակցութեան պատկանող խմբանկար մը, դէմքերու եւ դէպքերու թիւերը սխալ ու մանաւանդ կարծիքով :

Վիէն Մարգար Բարխեան

×

ՀԱՅ ԿԱՄԱՒՈՐՆԵՐՈՒ ԵՒ ՄԱՐՏԻԿՆԵՐՈՒ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

Քանի մը օր առաջ տեղի ունեցաւ Հայ Կամաւորներու եւ Մարտիկներու Միութեան Վալանսի մասնաճիւղի անդամական ժողովը :

Ներկայ էին բոլոր հրաւիրեալները, սակաւաթիւ բացակաները բանաւոր համարելով, ներկաներու թիւը օրինաւոր նկատուեցաւ :

Պատերազմի հետեւանքով, այս մասնաճիւղը կազմալուծուած էր եւ կեդր. վարչութեան կողմէ ձեռնարկուած վերակազմութեան փորձը տուաւ իր առաջին պտուղը :

Կեդր. վարչութեան ընդհ. քարտուղար, ընկեր Ա. Մարտիրոսեանի զեկոյցը եւ վարչութեան հրահանգները լսելէ յետոյ, ժողովը ընտրեց՝ «Առժամեայ վարչութիւն»ը եւ լծուեցաւ շինարար աշխատանքի :

Յունուար 4ին ալ Մարսէյլի մէջ տեղի ունեցաւ Մարսէյլի մասնաճիւղի վերակազմութեան անդամական ժողովը : Բոլոր հրաւիրեալները ուրախութեամբ ողջունած էին կեդր. վարչութեան ձեռնարկը :

Ներկաները կարեւոր թիւ մը կը կազմէին, բայց աշխատանքի պատճառով բացակայողներու թիւը նկատի ունենալով, որոշուեցաւ՝ ամսոյս 18ին կիրակի, ժամը 2էն վերջ գումարել լիակատար նիստը եւ ընտրել մասնաճիւղի վարչութիւնը :

Առ այդ ժողովը լիազօրեց նախորդ վարչութիւնը շարունակելու իր գործունէութիւնը, մինչեւ նոր ընտրութիւնը :

Ժողովը լսեց ընդհ. քարտուղարին զեկոյցը եւ կեդր. վարչութեան թելադրանքները եւ խոստացաւ սրտագին փարիլ գործին :

Ֆրանսահայ գաղութի բոլոր Հայ Կամաւորներուն եւ Մարտիկներուն կոչ կ՚ընենք՝ շուտով տեղեկացնել մեզ, իրենց ներկայ հասցէները եւ անդամագրելու հաւանութիւնը :

Միութեանս կրնան անդամագրուիլ նաեւ երկու սեռէ ե քսանէն վեր տարիք ունեցող այն բոլոր անձերը, որոնք կ՚ընդունին միութեան ծրագիրը եւ կը փափաքին նպաստել մեր գործունէութեան, պայմանաւ որ, ոեւէ պատճառաւ դատապարտուած չըլլան : Հասցէ Ouzounian, 59 rue Lafayette, Vienne (Isère) :

Թղթակից

ՄԱՐԶԱԿԱՆ

ՎԱԼԱՆՍ .— Կիրակի 4 Յունուար, Վալանսի Հայ Մարզականի առաջին խումբը յաղթականօրէն կատարեց Coupe de Lyonnaisի իր Անդրանիկ մրցումը Cheureuxի դէմ անոնց դաշտին վրայ : Թէ մերինները եւ թէ հակառակորդը 1er Série դասաւորման շարքին կը պատկանին : Ինչպէս միշտ այս անգամ ալ մեծ բազմութիւն մը փութացեր էր դիտելու մեր աննման մարզիկները :

Մրցումը վերջացաւ հակառակորդ խումբին պարտութեամբ 4—0 : Նման պարտութիւն մը սեփական դաշտի վրայ, անպատուաբեր կը նկատուի մարզական ըմբռնումով :

Շնորհաւորելի է մեր խումբը ամբողջութեամբ : Նմանապէս ախոյենական մրցում մը տեղի ունեցաւ նոյն օրը Վալանս, մեր դաշտին վրայ : Մեր Cadetներուն եւ Անոնէի կրտսեր Ֆրանս. խումբին հետ ախոյենական 6րդ մրցումն էր այս, զոր մերոնք շահեցան 6—0ով :

Այժմ մեր աննման կրտսեր հայորդիները իրենց դասաւորման շերտին ըլլալով քիչ առենէն demi finale մրցումներուն պիտի սկսին :

Եթէ այս տարի ալ յիշեալ մրցումներէն յաջող դուրս գան, երրորդ տարին պիտի ըլլայ որ Տոմ, Արտէշ ախոյենական տիտղոսին պիտի արժանանան :

Փութանք ըսելու որ մեր այս կրտսեր խումբը միշտ աստիճանաբար կը բարձրանայ : Օրինակ անցեալ տարուան մեր մինիմները, այս տարի կը խաղան իբրեւ Cadet: Երեք ամբողջական մինիմներու խումբեր պատրաստ կը սպասեն յաջորդելու իրենցմէ մեծ եղբայրներուն : Տեղական թերթերու թղթակիցները զարմանքով կը դիտեն այս երեւոյթը ներկայացնելով զայն զեղեցիկ Ազգ. հըպարտութիւն մը : Ասիկա կը պարտինք միութեան U.S.A., որը կը ներկայացնէ հայ ժողովուրդը առանց բացառութեան : Շնորհիւ գնդակին մեր տըղաքը կը մեծնան առողջ հոժկու եւ բարձր բարոյականով : Ո՞ր Հայն է որ պիտի չուրախանար ի տես այս երեւոյթին :— Թղթակից

ՍՏԱՑԱՆՔ

«ԿԵԱՆՔԸ ԿԵՆՍԱԲԱՆԱԿԱՆ ՀԱՅԵԱՑՔՈՎ» , գրեց Վահան Հապէշեան , Կիպրոս 1947, գին 4 շիլին :

ՕՐՕՐՈՑԻ ԵՐԳԸ , Մելօդրամա, գրեց բժիշկ Ստեփել Փարսատան, Շտուտեարտ : Տպարան « Մաշտոց » :

ԴԷՊԻ ՊԱՌՆԱՍ (բանաստեղծութիւններ) : Գրեց Մ. Գուրգէն, Շտուտկարտ, տպարան «Մաշտոց» :

ԱՄԱՆ - ԱՌՈՒՁԻ ԴԵՒԸ (դրամա 4 արար) : Ստեփել Փարսատան, Շտուտկարտ : Տպարան « Մաշտոց » :

ՏԱՂԵՐ ԵՒ ՅՈՒՇԵՐ : Գրեց Խ. Նուպարեան : Գին 75 ֆրանք : Տպարան Թիւրապեան, Փարիզ :

ԿԸ ԽՆԴՐՈՒԻ Հ. Յ. Դ. , Կապոյտ Խաչի եւ զանազան կազմակերպութեանց գաւառի կոմիտէներէն եւ մարմիններէն որ ժողովներու եւ հանդէսներու ազդերը խմբագրատուն հասցնեն թուականէն առնուազն երեք օր առաջ :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՄԻԱՑԵԱԼ Նահանգներու արտաքին նախարարը երկուշաբթի օր, խորհրդարանի արտաքին յարաբերութեանց յանձնաժողովին մէջ դարձեալ յանձնարարեց քուէարկել Եւրոպայի օգնութեան օրինագիծը: Եթէ ընդ առաջ չերթանք Եւրոպայի պահանջներուն, մեզի համար պիտի ստեղծուին շատ աննպաստ պայմաններ, ըսաւ նախարարը: Առեւտրական նախարարն ալ իր կարգին, դիտել տալէ ետք թէ ծրագիրը շատ խոշոր զոհողութիւն մը պիտի ըլլայ Ամերիկայի ժողովուրդին համար, կոչ ըրաւ որ խորհրդարանը քուէարկէ զայն «որովհետեւ մեր ձեռք բերելիք օգուտը շատ աւելի մեծ է քան այսօրուան մեր զոհողութիւնը»:

ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ խորհրդարանին 1948ի տարեշրջանը բացուեցաւ երէկ, քաղաքական անստոյգ մթնոլորտի մը մէջ: Ֆրանքը փրկելու համար կառավարութեան մշակած օրինագիծը որ մեծ դժուարութիւններով քուէարկուեցաւ խորհրդարանէն, մեծ ընդդիմութիւն յառաջ բերած է երկրագործներու եւ մանր առեւտրականներու մօտ: Գիներու զգալի անկում չկայ տակաւին. կարգ մը պտուղներ եւ բանջարեղէններ աժանցած են, բայց միսը բարձրացած է:

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ՄԻՈՒԹԵԱՆ յայտնի գրագէտներէն ոմանք, խստօրէն կը քննադատուին դարձեալ համայնավար կուսակցութեան մամուլէն: Շատերը ամբաստանուած են թէ չեն յարգեր խորհրդային արուեստին մաքրութիւնը եւ սկզբունքները: «Ամբաստանեալներուն» մէջ կան Ալէքսանտր Ֆատէյեւ, Իլիա Էրէնպուրկ, Կոստանդին Ֆէդին եւ Ալէքսանտր Մակարով: Գրական շաբաթաթերթ մը ցոյց կը յայտնէ որ կարգ մը գրողներ ի գործ չեն դրած ինքնաքննադատութեան պոլշեւիկեան սկզբունքը: Սիմոնովի գործերուն մէջ նշմարուած են «գաղափարական սայթաքումներ»: Ֆատէյեւ յանձն առած է վերստին գրել իր «Երիտասարդ պահակը» որուն մէջ հեղինակը կը նկարագրէ գիւղացիներու սարսափը՝ գերմանական գրաւման օրերուն:

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ «Փրավտա»ն կատաղի յարձակում մը կը գործէ աշխատաւորական ընկերվարութեան ու մասնաւորաբար Անգլիոյ վարչապետին, Պ. Էթլիի վրայ որ անցեալ շաբթու կը յայտարարէ թէ համայնավարութիւնը գերութիւն է: Այդ ճառը կ'ապացուցանէ որ բրիտանական ընկերվարութիւնը ոչ միայն հեռու մնացած է աշխարհակալութեան դէմ մղուած պայքարէն, այլ, ընդհակառակն, անձնատուր եղած է Ամերիկայի ելմտական շրջանակներուն, կը գրէ «Փրավտա» հետեւաբար Էթլին ալ իր կարգին, միացած է Լէոն Պլումին, միջազգային պատեհապաշտութեան այդ նահապետին:

ԱՆԳԱՐԱՅԻ համալսարանէն վտարուեցան երեք փրոֆէսէօրներ որոնք ձախակողմեան համումներ ունէին: Վերջերս ուսանողները բողոքած էին եւ ցոյցեր կազմակերպած էին պահանջելով երեք ամբաստանեալներուն հրաժարականը:

ԲԱՐԵԳՈՐԾԱԿԱՆԻ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Հ. Բ. Ը. Միութեան ցերեկոյթ-երեկոյթը տեղի պիտի ունենայ, Առաքել փաշա Նուպարի հովանաւորութեամբ, 1948 Յունուար 18 կիրակի օրը Hôtel Georges Vի սրահներուն մէջ: Ջոյգ օրքէսթրա եւ հաճելի անակնկալներ:

Հրաւիրեալներու թիւը սահմանափակ ըլլալով, նախապէս ապահովել տոմսր եւ սեղանը:

Ուսանողներու համար մասնաւոր տոմս:

Դիմել Բարեգործականի գրասենեակը, 11 Սքուար Ալպոնի, կամ Պ. Պ. Պետրոս Պալըքճեանի, 43 rue des Petits Carreaux, Paris (2), Հեռ. Gut. 08-48, Խաչիկ Բէպապճեանի, 66 rue d'Hauteville, Paris (10), Հեռ. Pro. 25-36, Գէորգ Փարմաքի, 47 rue Blanche, Paris (9), Հեռ. Tri. 39-09, եւ Մանուէլ Ոսկերիչեանի, 62 rue Beaubourg, Paris (3), Հեռ. Arc. 77-90:

— Հ. Բ. Ը. ՄԻՈՒԹԵԱՆ Փարիզի մասնաճիւղին դասախօսութեանց երկրորդը տեղի կ'ունենայ 24 Յունուար, շաբաթ օրը, ժամը 16ին: Բանախօս՝ Փրոֆ. Հ. Խաչպալեան, մխաբան Վիէննայի, Աւստրիոյ Պետ. համալսարանէն: Նիւթ՝ «Հայ ժողովուրդին ծագումը»: Վայր.— Հայ Ուս. Ոստան, 57 Պուլվար Ժուրտան, մէթրօ Փորթ տ'Օրլէան: Հայ մտաւորականութեան եւ երիտասարդութեան մասնաւոր ուշադրութեան կը յանձնենք սոյն շահեկան բանախօսութիւնը, որուն կը յաջորդէ ազատ վիճաբանութիւն: Մուտքը ազատ է:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ.— Այրի Տիկին Նուրիճանեան եւ բոլոր պարագաները իրենց խորին շնորհակալութիւնը կը յայտնեն բոլոր անոնց որոնք անձամբ, նամակով եւ ծաղկեպսակներով իրենց յարգանքը եւ ցաւակցութիւնը յայտնեցին իրենց ողբացեալ ամուսնոյն եւ ազգականին Պ. ՍՏԵՓԱՆ ՆՈՒՐԻՃԱՆԵԱՆԻ մահուան առթիւ:

Ցերեկոյթ պարահանդէս

Ֆր. Կ. Խաչի Փարիզի մասնաճիւղին տարեկան պարահանդէսը, տեղի պիտի ունենայ 15 Փետրուարին ժամը 15էն 24, Hôtel Continentalի շքեղ սրահներուն մէջ, 2 rue Rouget de Lisle, métro Concorde:

Նուագախումբ ՖԷՐՆԱՆ ՊՈՒՑՕՆ: Գեղարուեստական խնամուած բաժին եւ ճոխ պիւֆէ:

Տարեկան շքեղ ցերեկոյթ պարահանդէս

Փարիզի Հայ Տիկնանց Միութեան Կարմիր Խաչի եւ Որբախնամի տարեկան ցերեկոյթ պարահանդէսը տեղի պիտի ունենայ 8 Փետր. կիրակի օր ժամը 15էն մինչեւ կէս գիշեր, Hôtel Lutétiaի շքեղ սրահներուն մէջ, 43 Bld. Raspail, Paris:

Ցերեկոյթ պարահանդէս

Կազմակերպուած Փորթ տ'Իթալիի Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղին կողմէ: Կիրակի 18 Յունուար կէսօրէ վերջ ժամը 15էն 23: Պէն Տուչի սրահը, Rue Jules Ferry. Petit Ivry, մէթրօ Porte de Choisy:

Գեղարուեստական ճոխ բաժին.— Պիտի ներկայացուի ՀԱՐՍԸ եւ զաւեշտ մը, Սէվրանի Ֆ. Կ. Խաչի թատերախումբին կողմէ:

Եւրոպական պարերը կը սկսին ժամը 6ին, ղեկավարութեամբ Պ. Օհանեանի նուագախումբին: Ճոխ պիւֆէ դիւրամատչելի գիներով:

Մուտքը 75 ֆրանք:

ԳՐԱԽՈՒԱՆ ՕՐ.— Ֆր. Կ. Խաչի Սէվրանի մասնաճիւղի թատերապարահանդէսը տեղի կ'ունենայ կիրակի 7 Մարտ, 1948ին: Կը խնդրուի չխաչաձեւել:

«ԳՈՅԱՄԱՐՏ» պատի օրացոյցներ ստացուած են եւ կը ծախուին Բալուեան գրատան մէջ, 43 Rue Richer, Paris (9), ինչպէս նաեւ Նոր Սերունդի անդամներուն քով: Գինն է 100 Ֆրանք: Ծաւալը մեծ ըլլալով փոստով չի ղրկուիր: Անձամբ դիմել եւ ստանալ:

ԿԱՐԵՒՈՐ ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ

Փարիզի Հայոց եկեղեցւոյ կրօնական ընկերակցութեան վարչութիւնը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ ընկերակցութեան բոլոր անդամները՝ 18 Յունուար 1948, կիրակի ժամը 2.30ին Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյ մէջ, օրակարգ ունենալով եկեղեցւոյ օգնական լուսարար Պ. Յակոբ Ծորթուեանի քահանայական թեկնածութեան հարցը:

Կը խնդրուի բոլոր անդամներէն որ հաճին անձամբ ներկայ ըլլալ այս ընդհ. ժողովին եւ կատարել իրենց եկեղեցասիրական պարտականութիւնը::

Կ'ՈՒԶՈՒԻ Քարտուղար մը կամ քարտուղարուհի մը որ տեղեակ ըլլայ նաեւ հաշուապահութեան եւ մեքենագրութեան: Դիմել Տապաղեանի, 30 rue de Trévise, Paris (9): Հեռաձայն Tai. 40 — 63:

ԱՅՐԻ ՏԻԿԻՆ Հ. ՏԱՏՐԵԱՆ իր զաւկին Բարսեղ Տատրեանի մահուան 4րդ տարելիցին առթիւ 1000 ֆրանք կը նուիրէ Ֆր. Կ. Խաչին: Ստանալ «Յառաջ»էն:

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Մօտ օրէն կը ներկայացուի
ՀՐԱՉ ՏԱՐՕՆԵԱՆԻ
Նոր թատերգութիւնը

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

ՍԱՍՈՒՆՑԻ ԴԱՒԻԹԻ

Ցայտնի դիւցազներգութիւնը, շարահիւսեց

Կ. ՍԱՍՈՒՆԻ

350 մեծադիր էջ, ընտիր տպագրութեամբ, գին՝ 500 ֆրանք: Կը գտնուի Փարիզի հայ գրավաճառներուն մօտ: Տպ. Պէյրութ 1947:

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 Rue Damesme - 13e
Le Gérant : A. NERCESSIAN

Օր. ՍԻՐԱՆՈՅՇ ՆԻԿՈՂՈՍԵԱՆ
Ընկեր ԳԷՈՐԳ ԹՈՒՖԱՆԵԱՆ
Նշանուած

1 Յունուար 948 — Պանեէօյ

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶԻ Հ. Յ. Դ. Եգիպտացի կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ ընկերները այս շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին, ընկերվարականներու սրահը, 9 rue Victor Massé: Կարեւոր օրակարգ:

ՄԱՐՍԷՅ.— «Քրիստափոր» ենթակոմիտէի ժողովը տեղի կ'ունենայ այս ուրբաթ իրիկուն ժամը 8ին, Պար տիւ Կլօպի մէջ: Կարեւոր օրակարգ:

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ Փարիզի մասնաճիւղի դասախօսութիւնը, այս հինգշաբթի, ժամը 9ին, Sociétés Savantesի մէջ: Նիւթ «Հայ ժողովուրդը յեղափոխութենէն առաջ եւ յետոյ»: Դասախօս Պ. Վչտունի: Հայերէնի դաս 8էն 9:

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ Փարիզի շրջանային վարչութիւնը ժողովի կը հրաւիրէ Փարիզի շրջանի «Նոր Սերունդ»ի բոլոր մասնաճիւղերու վարչութիւնները, չորեքշաբթի 13 յունուար ժամը 8.30ին, ծանօթ հաւաքատեղին:

ՌՈՄԱՆ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդին դասախօսական ժողովը տեղի պիտի ունենայ այս չորեքշաբթի ընկեր Վարուժան Խուպիկեանի բնակարանը ժամը 8.30ին: Կը դասախօսէ ընկեր Ա. Պօյաճեան:

ՌՈՄԱՆ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի խնջոյքը տեղի պիտի ունենայ այս շաբաթ իրիկուն, ժամը 8ին Փաթրոնաժ Սէն Պէրնարի շքեղ սրահին մէջ: Մանրամասնութիւնները տեղւոյն վրայ: Ճոխ պիւֆէ: Մուտքը ազատ է:

Հ. Յ. Դ. ԻՍԻ ԼԷ ՄՈՒԼԻՆՈՅԻ Զաւարեան կոմիտէի ժողովը այս շաբաթ, 17 Յունուար, ժամը 8.30ին, Կ. Խաչի Խրիմեան սրահը:

ԱՌ Ի ԳԻՏՈՒԹԻՒՆ կը տեղեկացուի որ Մարսէյլի «Արմենիա» երգչախումբի համերգը տեղի կ'ունենայ յառաջիկայ ապրիլ 18ի կիրակին, կէսօրէ վերջ: Կը խնդրուի չխաչաձեւել:

ԳՐԱԽՈՒԱՆ ՕՐ.— Կապոյտ Խաչի Տեսինի Ազգային վարժարանի կրթական մարմինը կը պատրաստուի տալ պարահանդէս մը յառաջիկայ 21 Փետրուար շաբաթ երեկոյ: Կը խնդրուի չխաչաձեւել: Մանրամասնութիւնները յառաջիկային:

SALLE MAZENODի ՄԷՋ
ՄԱՐՍԷՅԼ, RUE D'AUBAGNE
2ՐԴ ԵՐԳԱՀԱՆԴԷՍԸ ԹԷՆՕՐ

Գիրակ Սազլեանի

(Ռումանական օփերայէն)

17 Յունուար, շաբաթ ժամը 20.30ին

Յայտագիր.— Եւրոպական եւ հայկական կտորներ:

Տոմսերը ապահովել.— Bottier Royal, 39 rue de Rome, A. Aroutian 37 Canebière, Boyagian Georges, 39 rue E. Rostand, Kevork Esmerian Beaumont, A. Krikorian 37 Tapis Vert :

ՃԱՇԱՐԱՆ ԼԻԼԸ

Որ բոլորած է իր քսանամեակը եւ տիրացած արդար համբաւի մը,
Պատրաստ է գոհացնելու իր ամէնէն դժուարահաճ յաճախորդները իր համադամ կերակուրներով ու բազմապիսի աղանդերներով
Հեռաձայն TRI 31 - 62
24, Rue St. Lazare, PARIS (9)

ՎԻՐԱԲՈՅԺ - ԱՏԱՄՆԱԲՈՅԺ

Պ. Ա. ԴԱՒԻԹԵԱՆ

Կը յայտարարէ Պօմօնաբնակ իր յարգելի յաճախորդներուն որ օգտուելով քաղաքին ելեկտրականութեան շաբաթական երկու օրուան դադարէն կ'ընդունի իր հիւանդները,

ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻ ԵՒ ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ

Իր անձնական բնակարանը 15 Bld. du Nord, La Rosière (Marseille) առտուան ժամը 9էն մինչեւ 5: Իսկ՝ ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ ՕՐԵՐԸ քաղաքի իր դարմանատունը, 53 Cours Lieutaud: Կարօտ հիւանդները եւ երկսեռ ուսանողները ձրի:

ՅԱՌԱՋ
ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE
HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. Seine 376.286
Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13e)
Տար. 1200, 6ամս. 650, Արտ. 15 տոլ. կամ 3 անգլ.
Tél.: GOB. 15-70 — C.C.P. Paris 1678-63
Jeudi 15 Janvier 1948 Հինգշաբթի 15 Յունուար

Ի. ՏԱՐԻ — 20e Année N° 5240-Նոր շրջան թիւ 849 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ ԳԻՆ՝ 5 Ֆր.

Հակադաշնակցական թերթերը եւ Վըշինսկիի յայտարարութիւնը

Աւելի քան ամիս մը անցած է այն օրէն (հոկտեմբեր 24), երբ Վիշինսկին ըրաւ իր տխրահռչակ յայտարարութիւնը այն մասին թէ՝ Կարսն ու Արտահանը «անվիճելիօրէն» կը պատկանին Վրացիներուն եւ պէտք է օր առաջ վերադարձուին Վրաստանին։

Անիկա այլեւս երկու ցաւագար Վրացի փրոֆէսէօրներու «անպաշտօն» եւ «անպատասխանատու» մէկ յայտարարութիւնը չէր միայն, որ կարելի ըլլար յիմարական կատակ մը նկատել։ Անիկա Մոսկուայի պատասխանատու լիազօր ներկայացուցչի պաշտօնական յայտարարութիւնն էր, եղած Միացեալ Ազգերու մէկ ժողովին մէջ։ Հետեւաբար, ոչ ոք կրնար անտես առնել զայն, իբրեւ անլուրջ, մանաւոր կամ անպատասխանատու ելոյթ մը։ Ուրեմն կասկած չէր կրնար ըլլալ այլեւս, որ՝ ինչ որ Վիշինսկին կըսէր, Խորհրդային կառավարութեան պաշտօնական վերաբերումն էր դէպի Կարսն ու Արտահանի խնդիրը։

Եւ, սակայն, անցած հինգ շաբաթներու ընթացքին Ամերիկայի մէջ հրատարակուող հակադաշնակցական երեք գլխաւոր թերթերէն եւ ոչ մէկը ուզեց լրջօրէն անդրադառնալ Խորհրդային կառավարութեան այդ անակնկալ եւ այնքան վրդովեցուցիչ դիմադարձութեան։ Ռամկավար «Պայքար»ը, հաւատարիմ համայնավարներու ուղեկցի իր վաղեմի հանգամանքին, թեթեւամտօրէն փորձեց խնդիրը զանց ընել՝ անհատական սխալ մը կոչելով Վիշինսքիի յայտարարութիւնը եւ ջանալով ձգել այն տպաւորութիւնը թէ՝ Խորհրդային կառավարութիւնը տարբեր եւ Հայաստանի համար աւելի նպաստաւոր տեսակէտ ունի։ Անոնով Հնչակեան, բայց իրապէս համայնավար «Երիտասարդ Հայաստան»ը փորձեց մոլորեցնել հանրութեան միտքը՝ այնպէս մը ներկայացնելով խնդիրը, որ իբր թէ Վիշինսքիի կարծիքը կարելի է դիւրութեամբ փոխել, բաւական է միայն, որ հայ գիտնականներ մէջտեղ գան եւ հերքեն երկու Վրացի «գիտնականներու» սխալ տեսութիւնը Կարսի ու Արտահանի մասին։ Իսկ «Յառաջդիմական» կոչեցեալ համայնավար հայաթերթը պարզապէս անտեսեց Վիշինսքիի յայտարարութիւնը եւ այնպէս ձեւացուց, որ կարծես թէ ոչինչ տեղի ունեցած էր։

Այնքան անպարկեշտ, խաբեպատիր վերաբերում ցոյց տալով դէպի Խորհրդային կառավարութեան լիազօր ներկայացուցչի յիշեալ խիստ ծանրակշիռ ելոյթը՝ համայնավարներու եւ անոնց ուղեկիցներու թերթերը պարզապէս կ'աշխատին ծածկել Խորհրդային կառավարութեան դաւաճանութիւնը Հայ Դատին, որպէսզի առաջուայ պէս կարենան Սովետները ներկայացնել ներկայ Հայաստանի ընդարձակման ջերմ ախոյեան, մինչդեռ այժմ իրենք արդէն շատ լաւ գիտեն թէ՝ Խորհրդային կառավարութիւնը իրապէս կը ձգտի Կարսն ու Արտահանն իսկ Թուրքիայէն առնել եւ Վրաստանին տալ եւ այդ կերպով ընդմիշտ թաղել Միացեալ Հայաստանի խնդիրը։

Ոչ նուազ յատկանշական է եւ այն, որ յիշեալ հակադաշնակցական երեք ամերիկահայ թերթերն ալ, խուսափելով ոեւէ քննադատական խօսք ըսելու կամ ոեւէ ցասում կամ գէթ թեթեւ դժգոհութիւն յայտնելու Խորհրդային կառավարութեան զզուելի դիմադարձութեան առթիւ, սկսան աւելի կատաղի յարձակումներ գործել մեր վրայ։ Ինչո՞ւ։ Որովհետեւ յանդգնած էինք սեւով ճերմակի վրայ արձանագրել դառն ճշմարտութիւնը Խորհրդային կառավարութեան դաւաճանական ընթացքի մասին եւ առկէ հանել այն միակ ողջախոհ եզրակացութիւնը, զոր պէտք է հանէր ոեւէ պարկեշտ ու հայրենասէր անձ։ Մեր հակառակորդ թերթերը այնպէս կը շարժին, որ կարծես ոչ թէ Խորհրդային կառավարութիւնը, այլ Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը կ'ուզէ Կարսն ու Արտահանը Վրաստանին տալ եւ այդ կերպով ընդմիշտ թաղել Միացեալ Հայաստանի խնդիրը։ (Հայրենիք)

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ Միութեան մէջ խլիրդի նոր բուժարաններ բացուած են վերջին երկու տարին 1500 բժիշկներով։ «Փրավտա» կը գրէ թէ Միութեան բժիշկներուն թիւը 17.000 աւելցած է։ 1947-ին բացուած են 391 հիւանդանոցներ, 300 բուժարաններ եւ 2500 ապաքինարաններ։

Յունաստանի դէպքերը

ԱՊՍՏԱՄԲՆԵՐԸ ՕԳՆՈՒԹԻՒՆ ԿԸ ՍՏԱՆԱՆ ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆԷՆ

Աթէնքէն կը տեղեկացնեն թէ կառավարութիւնը համոզուած է որ ապստամբները զինուորական օժանդակութիւն կը ստանան դրացի երկիրներէ եւ օտար զինուորներ կը կռուին Մարկոսի բանակին մէջ։

Ապստամբները երեքշաբթի օր, ալպանիական սահմանին մօտերը, Ֆիլիատէսի շրջանը, գիւղի մը վրայ յարձակում գործելով, այրեցին բոլոր տուները եւ կողոպտեցին բնակիչները։ Տէսփոթիկոնի մէջ առեւանգեցին երկու հոգի եւ գողցան 250 ոչխարներ։

Մարկոսի թնդանօթները դարձեալ ռմբակոծեցին Քոնիցայի արուարձանները՝ տասնըմէկ մըղոն հեռաւորութենէ մը։

Կառավարական ուժերը ընդհանուր յարձակողականի սկսան Աթէնքէն 75 մղոն դէպի հիւսիս-արեւմուտք գտնուող Պառնասոս լեռան վրայ ուր 800 ապստամբներ դիրք բռնած են քանի մը օրէ ի վեր։ Յարձակումը կատարուեցաւ օդէն եւ Կորընթոսի ծոցէն։

Սելանիկէն կը հեռագրեն թէ Մակեդոնիոյ ապստամբներուն առաջնորդը՝ Սոֆիանոս սպաննուած է, իսկ իր օգնականը՝ Աորիսթոս ծանրապէս վիրաւորուած է։

Աթէնքի ոստիկանութիւնը ձերբակալեց 200 «համակիր»ներ մայրաքաղաքին Ասիրմատոս արուարձանին մէջ եւ աքսորեց 120 հոգի։

★ Ամերիկեան առաքելութեան պետը յուշագիր մը ներկայացնելով հելլէն կառավարութեան գանգատած է թէ պատերազմական նախարարը, Եորկի Սթրաթոս չի գործակցիր առաքելութեան հետ ու եթէ շարունակէ իր այդ ընթացքը, կառավարութիւնը պէտք է հրաժարեցնէ զինքը։

ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ խորհրդարանին 1948ի նստաշրջանը բացուեցաւ երեքշաբթի օր։ Բուռն վիճաբանութիւններ տեղի ունեցան եւ նոյնիսկ ապտակներ փոխանակուեցան երբ կը կատարուէր դիւանին ընտրութիւնը։ Պ. Էտուար Էրիօ, դարձեալ նախագահ ընտրուեցաւ 174ի դէմ 317 քուէով։ Իրարանցումը սկսաւ այն պահուն երբ կը նշանակուէին խորհրդարանին վեց փոխ նախագահերն ու տասնըչորս քարտուղարները։ Համայնավարները փորձեցին նախագահական թեկնածու առաջարկել Պ. Ժաք Տիւքլօ, բայց չյաջողեցան։

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ելմտական նախարարը, Պ. Րընէ Մայէր վաղը Լոնտոն պիտի երթայ խորհրդակցութիւններ ունենալու համար Անգլիոյ ելմտական նախարարին հետ։ Իրենց տեսակցութեան գլխաւոր նիւթը պիտի ըլլայ Ֆրանքին եւ սթերլինին արժեզրկումին խնդիրը։

Լոնտոնի պաշտօնական շրջանակներուն մէջ կը հաստատուի այն լուրը թէ Անգլիա երբեք տրամադիր չէ արժեզրկելու իր թղթադրամը։ Ֆրանքին համար նոր սակ մը նշանակուած չէ տակաւին, բայց անհաւանական չէ անոր զգալի արժեզրկումը։

ԼՈՆՏՈՆԷՆ կը տեղեկացնեն թէ համաձայն Մոսկուայէն հասնող լուրերուն, անդրեղէններու զգալի տագնապ կայ երկրին մէջ՝ բաժնեչափի դրութեան ջնջումէն ի վեր։ Հակառակ Մոսկուայի թերթերուն տուած տեղեկութեանց, բրիտանական արտաքին նախարարութիւնը կը յայտնէ թէ անդրեղէններու հայթայթումը շատ դժուարացած է։ Սեւ շուկայի գիները եռապատիկ բարձրացած են։ Օտար դեսպանատուներու պաշտօնէութիւնը «անձուկ վիճակի մէջ է» րուբլիին անկումին պատճառաւ։

ՇՈՒԷՏԱՑԻ մասնագէտը որ վերջերս Մոսկուա կանչուած էր բարձրաստիճան անձնաւորութիւն մը բժշկելու համար, երեքշաբթի օր Հելսինքիի (Ֆինլանտա) մէջ յայտարարեց թէ «դարմանած է ռուս մարաջախտ մը որ Սթալինը չէ»։

ՊՈՒԼԿԱՐԻՈՅ վարչապետը յայտարարեց երեքշաբթի օր թէ զինակցութիւն մը պիտի կնքուի Խորհրդային Միութեան, Հունգարիոյ եւ Չեխոսլովաքիոյ հետ։

ՌՈՒՄԱՆԻՈՅ համայնավար կառավարութիւնը սկսած է փոխել անունները այն պողոտաներուն եւ փողոցներուն որոնք, մինչեւ հիմա, մկրտուած էին դահընկէց թագաւորին կամ արքայական գերդաստանին անդամներուն անուններով։

Պաղեստինի դէպքերը

ԱՐԱԲՆԵՐԸ ՊԻՏԻ ՅԱՐՁԱԿԻՆ ՓԵՏՐՈՒԱՐ 15ԻՆ

Համաձայն Դամասկոսի արաբական շրջանակներու տեղեկութեանց Արաբները ընդհանուր յարձակողականի պիտի սկսին Փետրուար 15ին «Սիոնականութիւնը Պաղեստինէն միանգամ ընդմիշտ հեռացնելու համար»։

Շոգեպինդ պատրաստութիւններ կը տեսնուին բանակը մարզելու համար։ Սուրիոյ պատերազմական նախարարը, Ահմէտ Շարապաթի, երեքշաբթի օր յայտարարեց թէ պատերազմը — Հրեաներուն դէմ — պիտի սկսի մէկ ամիսէն։ «Մութին մէջ չէ որ պիտի ռմբակոծենք ինչպէս Հրեաները կ'ընեն. մենք մեր զինուորներով ու զէնքերով պիտի յարձակինք եւ պատուաւոր պատերազմ պիտի մղենք՝ պաշտպանելու համար մեր Արաբ եղբայրակիցներուն իրաւունքները»։

Ուրիշ յայտնի Արաբ մը, Ֆէվզի էլ-Քաւուքճի որ Արաբ կամաւորներու առաջնորդ նշանակուած է, ըսաւ.— «Մէկ ամիսէն պիտի տեսնէք արդիւնքը մեր պատրաստութիւններուն։ Պատերազմը սկսած է։ Մեր նպատակն է Պաղեստինը մաքրագործել սիոնականութենէն»։

Վերոյիշեալ թուականը տակաւին կրնայ փոխուիլ։ Կ'ըսուի թէ Արաբները ունին 2500 մարզուած զինուորներ որոնց 700ը Պաղեստինի Արաբներ են, 30ը Եուկոսլաւ մահմետականներ եւ 70ը Եգիպտացիները։ Սակայն Սուրիոյ մէջ կան 80.000ի չափ կամաւորներ որոնք, ի հարկին, կրնան օգտագործուիլ։

Սուրիական բանակին շրջանակներէն կը հաւաստուի թէ Հրեաները Երուսաղէմի մէջ շինած են հրթիռներ պատրաստող գործարան մը որ ներկայիս ձեռնառումբեր կ'արտադրէ։

Պաղեստինի Արաբներուն գերագոյն մարմնին փոխ նախագահը, Ճէմալ Հիւսէյնի, յայտարարեց որ իրենց նպատակը չէ Պաղեստինեան կառավարութիւն մը հիմնել երկրէն ներս կամ դուրս։ Բայց պիտի նշանակեն 10 հոգինոց յանձնաժողով մը որուն պաշտօնը պիտի ըլլայ Պաղեստինը կառավարել ժողովրդավար սկզբունքներով եւ ձախողեցնել բաժանման ծրագրին գործադրութիւնը։

★ Երկու ամսուան մէջ Պաղեստինի կռիւներուն զոհ գացած են 708 հոգի, 302ը Հրեաներ, 364ը Արաբ եւ մնացեալը Հայեր կամ ուրիշ ազգութեանց պատկանող տեղացիներ։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՊՈՒԼԿԱՐԻՈՅ խորհրդարանին երեքշաբթիի նիստին մէջ Ընդդիմադիրները քննադատեցին կառավարութեան ներկայացուցած ելմտացոյցը։ Վարչապետը, Կէորկի Տիմիթրով, պատասխան տալով իրենց, յայտարարեց — «Տասն անգամ ազդարարեցի Փեթքովի խմբակցութեան ձեր բարեկամներուն, սակայն չկախեցին։ Ջախջախուեցան եւ իրենց առաջնորդը, այսօր, հողին տակը պառկած է։ Լաւ մտածեցէք, դուք օտար գործակալներ եւ Պուլկարիոյ թշնամիներ, թերեւս դուք ալ ձեր դաշնակիցներուն ճակատագրին արժանանաք։ Եթէ քիչ մը աւելի իմաստութիւն ցոյց չտաք, ազգը ձեզի պիտի տայ պէտք եղած դասը»։ Վարչապետը դիտել տուաւ որ եթէ Անգլիա եւ Ամերիկա միջամտած չըլլային, Փեթքով իր գլուխը փրկած պիտի ըլլար։

ՔՍԱՆԵՐԵՔ Գերմանացիներ որոնք մահուան դատապարտուած էին լեհական զինուորական դատարանին կողմէ, գնդակահարուեցան երեքշաբթի օր Քրաքովի մէջ։ Ամբաստանուած էին թէ ահաւոր խժդժութիւններ կատարած էին Աուշվիցի արգելարանին մէջ։ Մահապարտներուն մէջ կային երկու հրէշ կիներ։

ԻՐԱՆԻ դահլիճը որոշած է քարիւղի իրանական ընկերութիւն մը հիմնել։ Խորհրդարանը մօտ օրէն պիտի քննէ այս առաջարկը եւ, համաձայն իրազեկ շրջանակներու կարծիքին, անմիջապէս պիտի վաւերացնէ։ Նորակազմ ընկերութեան դրամագլուխը պիտի հայթայթուի անգլօ-իրանեան քարիւղի ընկերութենէն ստացուած տարեկան 20 միլիոն սթերլինի շահաբաժինէն։ Հանքերու շահագործման համար օտար մասնագէտներ պիտի կանչուին, բայց անոնց մէջ պիտի չըլլան ոչ Ամերիկացիներ, ոչ ալ Ռուսեր։

ՆԱԽԱԳԱՀ ԹԸՐՈՒՄԸՆԻ օդային խնդիրներու մասնագէտները յայտարարեցին երեքշաբթի օր թէ Ամերիկա հիւլէական ուժի մենաշնորհին տէր պիտի մնայ մինչեւ 1952ի վերջերը, բայց այդ թուականէն ետք բոլոր ազգերը հիւլէական զէնքեր պիտի ունենան եւ ի վիճակի պիտի ըլլան յարձակելու Ամերիկայի վրայ։ Պատկան յանձնախումբը տեղեկագիր մը տալով, կը յանձնարարէ որ Ամերիկա անյապաղ քայլեր առնէ եւ միլիոններ յատկացնէ հիւլէական զէնքերու պատրաստութեան համար, «այլապէս յուսահատօրէն ետ

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

Հայաստան եւ Արտասահման

Տարեկան տեսութիւն մը չէ որ պիտի կատարենք։ Պարզապէս փորձ մը վերլուծելու կարգ մը իրողութիւններ եւ երեւոյթներ, դրական թէ բացասական։

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ.— Մինչ Արտասահմանը 1947-ին ալ ամէն միջոց փորձեց Հայկական Դատը արծարծելու, սեղանի վրայ բերելու համար, Երեւան մնաց մունջ հարս։

Անցեալ տարի Փետրուարին, Կեդրոնական կոմիտէի ընդհ. քարտուղարը, Գ. Յարութիւնեան, հրապարակային ճառով մը կը նախատեսէր 350 — 400.000 տարագիրներու վերադարձ, իսկ մնացեալին համար՝ հողերու ընդարձակում։

Այդ առթիւ ուրիշ արտայայտութիւններ ալ տեղի ունեցան,— հրապարակային ժողովներ, լրագրական հրատարակութիւններ, պատմական ակադեմական տեսութիւններ, եւայլն։

Առտու մը բոլոր ձայները մարեցան։ Ամէն պաշտօնական մէջ, այլեւս բառ չեն արտասաներ պաշտօնական բերանները։ Ոչ իսկ Հայաստանի արտաքին գործերու նախարարութիւնը որուն իրաւասութիւնները մինչեւ այսօր ալ կը մնան գաղտնիք։

Մինչ Ուկրայնայի եւ Սպիտակ Ռուսիոյ ներկայացուցիչները բարձրաձայն կ՚արտայայտուին միջազգային ժողովներու մէջ, ամէն հարցի մասին, Երեւան ոչ իսկ եզովբոսեան լեզու մը կրնայ գործածել, յիշեցնելու համար կարգ մը միջազգային կամ խորհրդային յանձնառութիւններ։

Անշուշտ մեզի չիյնար բանալ այս խորհրդաւոր լռութեան ծալքերը։ Այդ պատիւն ալ կը թողունք անոնց որ հանճարեղ իմաստութեան չողեր կը տեսնեն սովետական քաղաքականութեան ամէնէն խրթին խաղերուն մէջ։

ՑԱՐԱԲԵՐԱԿԱՆ.— Կապը՝ երկրի եւ հայկական արտասահմանի միջեւ՝ 1947ին ալ մնաց մենաշնորհը «յառաջդիմական» կոչուած խմբակցութեանց։

Ինչպէս ամբողջ Խ. Միութիւնը, Հայկական Ռեսբուպլիքան ալ շատ քիչ բան փոխած է յեղափոխական շրջանի խստութիւններէն եւ սովորութիւններէն։

Հոկտեմբերեան Յեղափոխութեան երեսուն տարիները բաւական չեղան, բնականոն յարաբերութիւններ հաստատելու համար աշխարհի մնացեալ մասին հետ։ Եւ մեր մինուճար Երեւանն ալ իր արտաքին յարաբերութիւնները, նոյնիսկ մշակոյթի կապերը վստահած է զանազան «Ճակատ»ներու եւ «Խորհուրդ»ներու, ամէն բանէ առաջ պահանջելով կոյր վստահութիւն եւ բացարձակ հպատակութիւն։

Այս պատճառով ալ, Հայաստանի Խորհրդային իշխանութիւնը առ հասարակ Արտասահմանի տարագիր բազմութեանց հարազատ ձայնը չէ որ կը լսէ, այլ կողմնակի եղանակներ,— մեծ մասով սարքուած, իրեն հաճոյք պատճառելու համար։

Վերջին Աշխարհամարտէն ի վեր, Երեւանի երկրորդ խողովակը, յարաբերութեանց միջնորդը կը կազմէ Էջմիածինը, իր դոյնդդոյն «լիազօր պատուիրակներով»։

1945ի եկեղեցական համագումարէն եւ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսին ընտրութենէն ի վեր, երբ տասը վարդապետներ եպիսկոպոս ձեռնադրուեցան մէկ անգամէն, այդ պատուիրակները կը փորձեն իրենց թաթին տակ առնել Արտասահմանի ազգ. իշխանութիւնները, «տիրաւանդ» հրահանգներ պարտադրելով։

Այս քաղաքականութեան պատկերազարդ արտայայտութիւնները տեսանք մինչեւ անգամ Կիլիկիոյ կաթողիկոսութեան շրջանին մէջ։

Նոյն քաղաքականութեան շնորհիւ էր — կաթողիկոսական հրաման — որ տարիներէ ի վեր հաստատուած աւանդութիւն մը, Մայիս 28ի պաշտօնական տօնակատարութիւնը այս տարի արգիլուեցաւ Եգիպտոսի մէջ եւ այլուր, եւ անոր տեղ հաստատուեցաւ Նոյեմբեր 29ի «երջանկաբեր» թուականը։

Ու վերջապէս «արտակարգ դեսպանութեան» ապաւինելով է որ Յունաստանի անուղղայ վեղարաւորը, Մալլեմեան արք. ծախու հանած է ազգային կալուածներ, դպրոց կամ եկեղեցի, առանց աջ ձախ նայելու։

Անշուշտ երկար չի տեւեր այս խեղկատակութիւնը եւ մեր բարձրաստիճան կղերը կը դառնայ «ի լոյս գիտութեան», ամփոփուելով իր պատեանին մէջ, խոնարհաբար ծառայելով ժողովուրդին, եւ ոչ թէ անոր գլխուն վրայ թառելով իբրեւ իշխանաւոր։

ՆԵՐԳԱՂԹ ԵՒ ՀԱՆԳԱՆԱԿՈՒԹԻՒՆ.— Արտասահմանի բոլոր գաղութները իրենց հայրենասիրութիւնը գործնապէս ապացուցին ոչ միայն խանդավառութեամբ աջակցելով Հայկական Դատին վերաբացման, զանգուածօրէն արձանագրուելով ներգաղթին, այլեւ առատաձեռնութեամբ մասնակցելով այդ առթիւ կատարուած հանգանակութեանց։

Բարեգործականը արդէն ձեռնարկած է երկրորդ միլիոնի հանգանակութեան, որ անշուշտ պիտի պսակուի նոյն յաջողութեամբ։ Միեւնոյն ատեն կը կատարուին ուրիշ հանգանակութիւններ, տարբեր նպատակներով։

Հանգանակուած գումարներուն չափ, թերեւս աւելի թանկագին հարստութիւն մը կը կազմեն այն գոյքերը, մեքենաները եւ մեծաքանակ, բազմազան ապրանքները որ չոգենաւ դրուեցան գացողներուն հետ, Սուրիա Լիբանանէն, Եգիպտոսէն, Ֆրանսայէն եւ Պալքաններէն։

Կ՚ուզէինք հաւատալ թէ Երեւան ամէն դիւրութիւն ընծայած կամ ստացած է, առաւելագոյն չափով օգտագործելու համար զանոնք, ի շահ մեր հայրենիքին, որ ամէնէն աւելի կը կարօտի բացառիկ օգնութեանց։ Հայաստանէն գրուած նամակներն ալ ուրիշ բան չեն ապացուցաներ։

Տակաւին չենք յիշեր մարդկային հարստութիւնը, մասնաւորապէս երիտասարդութիւնը, որ Երկիր հասեցաւ երկու տարուան ընթացքին, գործնական գիտելիքներու թանկագին պաշարով մը։ Շ.

ՆԱՄԱԿՆԵՐ ԳԵՐՄԱՆԻԱՅԷՆ

Մեր բարեկամները

Գաւառիոյ հայ գաղութը՝ իր տարագիրի տաժանելի կեանքին մէջ, դաշնակից յաղթական բանակներու կողմէ Գերմանիոյ գրաւումէն վերջ՝ ունեցած է Հայ եւ Ամերիկացի վեհանձն բարերարներ՝ որոնք սիրով օժանդակած են անոր ծով կարիքներուն եւ փրկարար դեր կատարած են։ Սըրժանտ՝ Սէյմըր Մաքտօուալտ, Ֆէրթըր Բրայզ, Ֆէրթըր Վիլհելմս, որոնք ամերիկեան զին. կառավարութեան միջոցաւ նիւթապէս եւ բարոյապէս խիստ օգտակար եղած են մեզի։ Գաւառիոյ Ամերիկեան գօտիներու ընդհ. հրամանատար, Զօր. Միւլլըր՝ որ Միւնիխի հայ կոմիտէի սարքած գեղարուեստական մեծ հանդէսին ներկայ գտնուելէ ետք, եղած է կատարեալ հայասէր ու օժանդակ մեր ձեռնարկներուն, հետեւեալ բառերով կ՚արտայայտուէր.—

— «Հայերու մասին լաւ կարծիք ունէի արդէն, սակայն երբեք չէի երեւակայեր որ այս տանջուած ու թափառական ժողովուրդը՝ իր տարագրի կեանքին մէջ, այսքան տոկուն, ընդունակ ու լուսամիտ է։ Առա տեսայ անոր մշակոյթը, լսեցի տխուր պատմութիւնը ու խորապէս ազդուեցայ։ Ասկէ այս ժողովուրդը, եւ ես սիրով պիտի կատարեմ, իմ շրջանիս մէջ անոր հարկ եղած դիւրութիւնները»։

Ֆրանքֆուրտ Զօր. Այզընհաուէրի անձնական քարտուղարուհի՝ Օր. Ս. Սարաֆեան Միւնիխի Հայ Կ. Խաչի պատուիրակութեան դիմած է որպէս սրտցաւ Հայուհի, ի նպաստ իր ազգակիցներուն, բազմաթիւ առատներ խօսած է իր պետերուն եւ ջանացած է օգտակար ըլլալ։

Պ. Հրանտ Ակոնեան որ՝ Զօր. Այզընհաուէրէն ստորագրուած լիազօրագրով շրջած է, Գերմանիոյ Հայկական գաղութները, հաւաքոյթներ կազմակերպած, բանախօսութիւններ ըրած, քաջալերած ու ցուցմունքներ տուած է անոնց եւ Հայ Կ. Խաչի վարիչ Սաք Պարոնեանի ընկերակցութեամբ աղդու դիմումներ կատարած է առ որ անկ է՝ յօգուտ հայ տարագիրներուն։

Վերջերս՝ Լոս Անճելոսէն, Ամերիկահայ յարգելի անձնաւորութիւն մը, Պ. Ճորճ Մարտիկեան, իր այցելութեամբ մեծ խանդավառութիւն ստեղծեց, ճառեր խօսեցաւ ու խոստացաւ ջանք չի խնայել իր ազգակիցներուն փրկութեան համար։ Ցիշեալին Ամերիկա մեկնումէն ժամանակ մը վերջ արդէն շրջանիս հայութեան զրկուեցան ուտեստեղէնի ծրարներ։ Կ՚իմանանք որ մինչեւ այսօր ալ այդ ուղղութեամբ կ՚աշխատի Ամերիկահայ կազմակերպութիւններու կողքին։

Ամերիկեան բանակի զինուորականներէն Գոմթընցի Յարութիւն Էմինեան, որպէս ազգասէր տիպար հայորդի, իր անձնական միջոցներով նիւթապէս մեծ զոհողութիւններ ըրած է, մխիթարելով ու ուրախացնելով հայ մանուկները, ծերերը, եւ հիւանդները։ Այս անզուգական երիտասարդ Հայը, Սեբաստացի մեծ ընտանիքի մը շառաւիղը՝ վեհոգի էր ու բարեսիրտ։ Պատի՛ւ իր ընտանիքին։

Այդ հայապաշտպան բարերարներու վրայ կ՚աւելնայ նոր աստղ մըն ալ, Տիթրոյթէն (Ամերիկա) Պ. Հայկազ Քօչեան, Միւնիխի զինուորական կառավարութեան մէջ գործակատար, երիտասարդ սպայ մը։ Ցարգելի Պ. Ճ. Մարտիկեան, իր մեկնումէն առաջ գաղութիս հայ կոմիտէին ներկայացուցած էր այս համակրելի երիտասարդ զինուորականը՝ որպէս իրեն փոխանորդը։

Արտաքինով խիստ հրապուրիչ, վարքով բարձր, գթասիրտ ու հայասէր այս երիտասարդը՝ գթութեան հրեշտակի դեր կը կատարէ Գաւառահայ տարագիր կեանքին մէջ, յօգուտ իր հայրենակիցներուն տրամադրելով յաճախ իր թանկագին ժամերը։

Ան է որ, անձամբ հրաւիրած է Զօր. Միւլլըրը, հայկական երգահանդէսին, ապահովելու համար յիշեալին համակրանքն ու պաշտպանութիւնը հայ տարագիրներուն։

Ան է որ, անվերջ դիմումներ կ՚ընէ դրսւոր թէ բերանացի Ամերիկացի բարձրաստիճան զինուորականներուն մօտ։

Ան է որ, գլուխը կանգնած է, հայկական պատուիրակութեան, քանիցս դիմելով պատկան իշխանութեանց Միւնիխի մէջ հայկական եկեղեցիի մը կառուցումը յաջողցնելու համար ծրագիր մը զոր գլուխ պիտի հանէ յայտնի երկրաչափ ճարտարապետ Կիրակոսեան Տիգրան՝ որ ատենապետն է Միւնիխի վարչութեան։

Ան է որ հայ բանտարկեալներ ազատած է եւ հայահալած Նացիներու դէմ բողոքած ու զանոնք պատժել տուած է։

Վերջապէս Պ. Հայկազ Քօչեանն է որ, մեր վարչական ժողովներուն յաճախ ներկայ ըլլալով, թելադրութիւններ ըրած է ազգային, եկեղեցական ու զետեղման խնդիրներու համար եւ անխոնջ աշխատած է, սիրով եւ խանդավառութեամբ։

Հայկազ Քօչեան, Հայկազուններու հարազատ տոհմիկ արիւնէն անձնուէր հայ մըն է, անձնուէր ու օգտակար։ Քօչեաններու եւ Էմինեաններու պէս զաւակին հայորդիներ՝ պարծանք են մեր ազգին։

Ցաւէտ կեցցէն այդպիսիները։

Միւնիխ ՍՏԵՓԱՆ ՊՕՅԱՃԵԱՆ

ԽՆՋՈՅՔ Ի ՊԱՏԻՒ ՆՈՒՊԱՐԵԱՆ ՏԱՆ ՈՒՍԱՆՈՂՆԵՐՈՒՆ

Շաբաթ իրիկուն Տր. Կապոյտ Խաչը ճաշկերոյթ մը սարքած էր Հայ Ուսանողական տունին տղոց համար, որոնք հեռաւոր վայրերէ եկած հաւաքուած Փարիզ, զրկուած են ընտանեկան ջերմ մթնոլորտէ եւ ազգային շրջանակէ։

Այս գեղեցիկ մտածումը այնքան հաճելի կերպով իրագործուած էր որ Սալ Վոլթէրի սրահը հազիւ թէ այդքան ուրախ եւ խանդավառ մթնոլորտ մը ունեցած ըլլար։

35 ուսանողներ պատասխանած էին Կապոյտ Խաչի հրաւէրին, նոյնքան մըն ալ անդամուհիներ եւ հրաւիրեալներ շրջանակած էին ուտելիքներով, կարկանդակներով եւ պտուղներով գեղազարդուած սեղանները։

Շրջ. վարչութեան կողմէ Տիկին Շ. Միսաքեան բացաւ հաւաքոյթը բացատրելով Միութեան նպատակը այս ձեռնարկին առթիւ։

— Ամէն տարի տօնական օրերուն Տր. Կապոյտ Խաչը մէկ սրահի մէջ կը հաւաքէր հարիւրաւոր հայ մանուկներ, անոնց ոչ միայն գեղեցիկ ու հաճելի օր մը անցնել տալու նպատակով այլեւ ներշնչելու իրենց ազգային հաւաքական արժէքին գիտակցութիւնը եւ հայ ժողովուրդին պատկանած ըլլալու հպարտութիւնը։

Այս տարի մտածեցինք մէկ յարկի տակ, մէկ սեղանի շուրջ հաւաքել մեր երիտասարդ ուսանողները, ոչ միայն քանի մը ժամով փոխարինելու համար իրենց հեռաւոր ընտանիքները, այլեւ ըսելու համար իրենց թէ մեր վաղուան յոյսը եւ հայ մշակոյթին տեւականութիւնը ու բարձրացումը կը կապենք իրենց ճիգերուն եւ այս օր իսկ հպարտ ենք իրենցմով։

Երբ տարիներ առաջ Ուսանողական Ոստանին մէջ ունեցանք մեր տունը շնորհիւ Նուպար փաշայի, անհուն ուրախութիւն մը զգաց Ֆրանսահայ գաղութը։ Այդ մշակոյթի վառարանին մենք ալ բերած էինք մեր վառելանիւթը, շատ մը մեծ ազգերու կարգին, մինչ շատեր, մեզմէ շատ աւելի հարուստ ու ծանօթ բացակայ էին այդ լուսաւոր թաղէն։

Ինչ իմաստ պիտի ունենար սակայն այդ Տունը, եթէ պարապ մնար կամ լեցուէր օտար ուսանողներով։ Անգամ մը եւս արժէք կը ստանայ ան, այսօր մեր աչքէն երբ զանազան հեռաւոր գաղութներէ երիտասարդ Հայորդիներ մեզմէ փեթակի մը վերածած են զայն, մեղուներ որոնք կը բզզան համալսարաններու շուրջ լոյս ծծելու համար ամէն ժամ։

Տիկին Միսաքեան հրաւիրեց ներկաները որ իրենց սեղանապետ ընտրեն ընկ. Էլէն Բիւզանդը։

Տիկին սեղանապետուհին իր առաջին բաժակը առաջարկեց ոտքի վրայ խմել Նուպարեան դերդաստանին կենացը եւ ի յիշատակ Տան հիմնադրին, Պօղոս Նուպարի։

Խմբական երգեր սկսան ոգեւորել բոլորը, հետզհետէ խօսք տրուեցաւ Պ. Սահակ Տէր Թովմասեանի, Ռ. Թադէոսեանի, Շաւարշ Նարդունիի, Եսայալեան վարդապետի, որոնք գեղեցիկ ճառերով պարզեցին մեր վաղուան սերունդէն սպասուած աշխատանքը հայրենիքին համար եւ սփիւռքի մէջ ցրուած մեր ժողովուրդին համար։ Ընկեր Յ. Եղիազարեան բաժակ առաջարկեց Տր. Կապոյտ Խաչին կենաց որ ունեցած էր այս գեղեցիկ հաւաքոյթին գաղափարը, հաւաքոյթ մը ա-

ւելի քան շահեկան որ մեր երիտասարդ ուսանողները կը խառնէր Փարիզի հայ գաղութի կեանքին եւ անոնց այժմէն իսկ այն պարտականութիւնը որ ունին իրենց բարձրագոյն կրթութեամբ իրենց հասակակիցները առաջնորդելու :

Ընկեր Հ. Բալուեան որ սեղանապետի օգնական էր, անակնկալներ վերապահած էր ներկաներուն որոնց դերակատարը Տիկին Ա. Գազանճեան յայտնութիւն մը եղաւ իր շատ յաջող «ծաղրանկար»ներով :

Գեղարուեստական բաժինը յանպատրաստից եւ ինքնաբուխ մեծ հաճոյք պատճառեց բոլորին, արտասանեցին Օր. Ալին Մաթէոսեան, Օր. Ալիս Սամուէլեան եւ Պ. Ժիրայր Փալամուտեան, մեներգեցին Օր. Ս. Մալեան, Պ. Պ. Վահրամ Սարաֆեան, Արծիւ Ուլուպէյեան :

Իսկ Օր. Մ. Աճէմեան ողբացեալ Ալէմշահի «Նազեր»ով յուզեց բոլորը: Տիկին Է. Բիւզանդ մէկ վայրկեան յոտնկայս լռութեամբ յարգանքի հրաւիրեց ներկաները Գուրգէն Ալէմշահի յիշատակին :

Ուսանողներու կողմէ հետզհետէ խօսք առին Տօքթ. Անուշեան, Հրաչ Աբրահամեան, Ժ. Փալամուտեան, Քիւփէլեան եւ Վ. Օշական: Բոլորն ալ իրենց ուրախութիւնը յայտնեցին իրենց տրուած այս գեղեցիկ առիթին համար, շեշտելով մասնաւորաբար իրարու մօտ գալու անհրաժեշտութիւնը: Իրենց ուսանող ընկերներուն կողմէ բոլորն ալ խոստացան ի դերեւ չհանել իրենց վրայ տրուած յոյսերը ծառայելու համար հայ ժողովուրդին եւ մանաւանդ հայ մշակոյթին :

Այս գեղեցիկ, զուարթ եւ խանդավառ հաւաքոյթը շարունակուեցաւ պարերով մինչեւ կէս գիշեր :

ՇՐՋՈՒՆ ԹՂԹԱԿԻՑ

Ֆինլանտան

Իրեն բախտակից, յաղթուած մանր պետութիւնների միջեւ Ֆինլանտան այսօր համեմատաբար ամէնէն երջանիկն է: Ազատ մնալով յաղթողի զինուորական գրաւումից, նա ազատ է նրա քաղաքական հակակշռից: Իբրեւ այդպիսի կացութեամբ, Ֆինլանտան կարծես ինքն իրեն է թողուած իր քաղաքական ուղղութիւնն ընտրելու :

Համայնավարութիւնը Ֆինլանտիոյ մէջ դրեթէ զարգացած չէ, որովհետեւ Ֆինն ժողովուրդը նրա մէջ է տեսնում իրեն այնքան ատելի ռուսական աշխարհակալութիւնը: Յետոյ էլ, Եւրոպայի այդ օրինակելի հայրենասէր ժողովուրդը իր հայրենիքի ազատութիւնն ու անկախութիւնը միշտ էլ վեր է դասում հազար ու մէկ օտար «երջանկաբեր» քաղաքական ներմուծումներից: Ամէն Ֆինն նախ վառ հայրենասէր է յետոյ միայն մեր լեզուով ասած «յառաջադիմասէր» :

Բայց եւ այնպէս կողք կողքի ապրելով համայնավար հզօր պետութեան հետ եւ նրանից պարտուելով, պարզ է որ այսպէս կամ այնպէս Ֆինլանտան այսօր ունի փոքրիկ համայնավար կուսակցութիւն մը: Չունենալ չէր կարող :

Ֆինլանտայի համայնավարների ձեռքին է գտնւում (Խ. Միութեան թելադրանքով), ներքին նախարարութիւնը եւ նրա պատրաստած քաղաքական ոստիկանութիւնը, որը «Ստապօ» է կոչւում, յիշեցնելով նացիական մահատարած «Կէսթապօ»ն: Սակայն իրենց գործունէութեան ծաւալով, վերջինը մի սարսափելի կազմակերպութիւն էր իսկ առաջինը, միայն վերահսկիչ ուժ մը երկրին մէջ :

Այդպէս, համայնավարների ձեռքին է գտնւում «Ստապօ»ն իսկ ժողովրդավարներին՝ խորհրդարանը, ուրեմն եւ օրէնքների հաստատումը ինչպէս նաեւ դատարանը: Քաղաքական այդ տարբեր հոսանքների ներքին պայքարն էլ տարւում է այդ երեք պետական կարեւոր մարմինների միջոցով :

Պարզ է որ քաղաքական ոստիկանութիւնը ինչպէս բոլոր նրա նմանները ամէն տեղ, զբաղուած է մութ գրգռումներով, դաւադրութիւններ պատրաստելով եւ նրանց յայտնաբերելով : Սակայն միշտ էլ անյաջող, քանի որ գոյութիւն ունի Ֆին արդարադատութիւնը որ գործում է համաձայն օրէնքի :

Շատ ծանր է Ֆինլանտայի տնտեսական դրութիւնը: Ֆինլանտան կարիք ունի ամերիկեան վարկերի, բայց Խ. Միութեանը չգրգռելու համար նա նոյնիսկ հրաժարուեց Եւրոպայի տնտեսական վերականգնումի Մարշալի ծրագրին մասնակցելուց: Դրա հետ միասին նա ստիպուած է Խ. Միութեան վճարել 237 միլիոն տոլար պատերազմական տուգք, որ ծանր քարի նման նստել է առանց այն էլ քարից հաց քամող աշխատասէր Ֆինն ժողովուրդի ուսերին :

Ֆինլանտական կառավարութիւնը ոչինչ չի խնայում լաւ յարաբերութիւնների մէջ գտնուելու համար հզօր Խ. Միութեան հետ: Դրա համար էլ կատարում է պարտուածի բոլոր պարտականութիւնները յաղթական պետութեան հանդէպ, աշխատելով աւելորդ թիւրիմացութիւնների տեղի չտալ: Եւ այդ շատ կարեւոր է Ֆինլանտայի քաղաքական ապագայի համար: Հարցը ազատ մնալու եւ կուլ գնալու մէջն է կայանում: Խ. Միութեան հանդէպ այդպիսի քաղաքականութիւն վարելու ծրագիրն էլ հանդիսանում է Ֆինլանտայի ընդհանրապէս արտաքին քաղաքականութեան բացատրող բանալին: Այդպէս պատերազմական տուրքի լրիւ վճարման համար Ֆինլանտան կարիք ունի դիմելու Հիւս. Ամերիկայի դրամական օգնութեան, բայց չի անում Խ. Միութեան դժգոհութիւնից վախենալով :

ՄԱԿի վերջին նստաշրջանում Անգլիոյ եւ Հիւսիսային Ամերիկայի կողմից հարց տրուեց Ֆինլանտան Մակի անդամ նշանակելու համար, բայց Խ. Միութիւնը մերժեց նրա անդամակցութիւնը: Եւ զարմանալին այն է, որ այդ արգելքը Ֆինլանտական քաղաքական շրջանակներում մեծ գոհունակութեամբ ընդունուեց: Պատճառները միանգամայն հասկանալի են: ՄԱԿի անդամ Ֆինլանտան բացորոշ կերպով պէտք է ցոյց տար երկու հզօր հակամարտ կողմերին, թէ ով է ինքը: Իսկ այդ բանը առ այժմս ձեռնտու չէ նրան :

Մէկ ուրիշ հանգամանք: Պատերազմական տուրքի մնացորդի վճարման ժամկէտի երկարաձգման համար Խ. Միութիւնը պահանջում է զինուորական դաշինքի կազմում, որից Ֆինլանտիան սարսափում է, այնպէս ինչպէս գառը գայլի դաշնակցութիւնից :

Այդ բոլորից պարզ է որ Ֆինլանտայի այսօրուայ արտաքին քաղաքականութիւնը, ոչ թէ երկու լարի վրայ խաղալու քաղաքականութիւն է, ինչպէս սխալմամբ ուրիշներն են կարծում, որը միայն յատուկ է կեղծաւոր Թուրքիային, այլ ինքն իր մէջ քաշուելու, չնկատուելու, զրկանքներ կրելու, բայց ազատ մնալու քաղաքականութիւնն է :

Այդ քաղաքականութիւնը ճակատագրական է բոլոր ազատասէր մանր ազգերին որոնք այս կամ այն կերպ անցել են նման պատմական ժամանակաշրջան :

Այդ քաղաքականութիւնը յիշեցնում է Հայաստանի հանրապետութեան կառավարութեան վարած քաղաքականութիւնը, 1918 թուի Մայիսից մինչեւ Թուրքիայի պարտութիւնը նոյնն թուին :

Ս. ԱՐԱՔՍ

ԲԱՐԵԳՈՐԾԱԿԱՆ

ԽՄԲ.— Բարեգործականի յունուար 8ի զեկոյցէն կը քաղենք հետեւեալ մասերը .—

Գործադիր Ժողով.— Հ. Բ. Ը. Միութեան լիազօր վարիչ պատուիրակ Վ. Մալէզեանի նախաձեռնութեամբ եւ նախագահութեամբ, գործադիր ժողովը յաջորդական նիստերու մէջ կարեւոր տնօրինութիւններ ըրաւ վերջերս, իր շրջանին, այսինքն Եւրոպայի եւ մասնաւորապէս Փարիզի կազմակերպական եւ վարչական մարզերուն մէջ:

Գործադիր ժողովը վերակազմուեցաւ հետեւեալ կերպով.— Արտաւազդ Արք. Սիւրմէեան, պատուոյ նախագահ եւ տօքթ. Պօղոս Քօլօլեան, Պատ. անդամ Պ. Զարեհ Նուպար, նախագահ Պ. Պ. Վահէ Ֆրէնկեան եւ (առժամապէս) Վահան Մալէզեան, փոխ նախագահներ, Վահան Էմմէրեան, ատենադպիր, Սարգիս Սաղըրեան, գանձապետ, իսկ խորհրդականներ Գէորգ Եսայեան, Ատաքել Զաքըրեան, Երուանդ Պարկիրճեան, Խաչիկ Սվաճեան, Կրօնիկ Փափազեան եւ Պօղոս Ֆրէնկեան :

Գործադիր ժողովի կողքին կազմուեցան հետեւեալ յանձնախումբերը.— Ա.— Ելմտական յանձնախումբ, Պ. Պ. Ս. Սաղըրեան, Խ. Սվաճեան, Կ. Փափազեան եւ Վ. Ֆրէնքեան: Բ.— Կրթական յանձնախումբ.— Պ. Պ. Վ. Էմմէրեան, Ա. Զաքըրեան եւ Յ. Պօղոսեան : Գ.— Նուպարեան մատենադարանի եւ Մելգոնեան հրատարակութեան յանձնախումբ, Պ. Պ. Զ. Գազազեան, Ա. Հարենց, Վ. Ֆրէնկեան, Ա. Զօպանեան եւ Ա. Զաքըրեան (միանգամայն վերատեսուչ մատենադարանի) : Քարտուղար՝ դրադարանապետ Պ. Ա. Անտոնեան:

Բաց աստի, պատուիրակներ նշանակուած են Ներգաղթի կոմիտէին, Մարի Նուպար Ուսանող. Տան եւ Դպրոցասէր Տիկնանց խնամակալութեան մօտ: Փարիզի գրասենեակ.— Ինչպէս յայտնի է, ներկայ տարիէն՝ սկսեալ վերջ գտած ըլլալով վարիչ պատուիրակ եւ ընդհ. տնօրէն Վ. Մալէզեանի պատասխանատու պաշտօնը, այսուհետեւ իր գործակցութիւնը պիտի ընծայէ «պատուակալ» հանգամանքով : Փարիզի գրասենեակին վարչութիւնը յանձնուեցաւ Միութեան երկու վաղեմի պաշտօնեաներուն, Պ. Գաբրիէլ Խանճեան, որպէս տնօրէն պահելով դիւանապետի եւ արկղակալի պաշտօնները եւս, եւ Պ. Օննիկ Թադէոսեան, որպէս ընդհ. քարտուղար եւ հաշուակալ :

Փարիզի մասնաճիւղը.— Գործադիր ժողովը լրջօրէն զբաղուած է նաեւ Եւրոպայի մասնաճիւղերուն վերակազմութեան եւ գործունէութեան վերաբերեալ հարցերով, եւ կրկնակ շրջաբերականներով ամրապնդած է փոխադարձ յարաբերութիւնները, տրուած ըլլալով որ 1945ին Նիւ Եորքի մէջ գումարուած ընդհ. ժողովը իրեն վստահած էր Եւրոպայի կեդր. յանձնաժողովի պաշտօնը եւս :

Մասնաւոր յիշատակութեան արժանի են Փարիզի, Մարսէյլի, Մանչէսթրի, Լոնտոնի, Ժընեւի, Միլանի, Աթէնքի, Սելանիկի եւ Փլովտիվի մասնաճիւղերը, որ առաջին գիծին վրայ կուգան եւ որոնց վրայ ուրախ ենք յայտարարելու որ հետզհետէ ուրիշներ կուգան աւելնալ իրենց գնահատելի գործունէութեամբը :

Ներգաղթի հանգանակութիւնը.— Երբ Միութեան կեդր. վարչ. ժողովը 1946ին չքաւոր ներգաղթողներու ճանապարհածախսը ապահովելու համար, Երեւանի կառավարութեան հրաւէրովն իսկ, ձեռնարկեց մէկ միլիոն տոլարի համազգային հանգանակութեան, Ֆրանսայի բաժին հանած էր 50.000 տոլար: Այսօր ուրախ ենք յայտնելու որ ֆրանսահայութիւնը եւ մասնաւորապէս ժողովրդային զանգուածները խանդավառութեամբ ընդ առաջ գացին Միութեան կոչին, եւ հանգանակիչ յանձնաժողովը, հովանաւորութեամբ Կաթ. պատուիրակ Արտ. արք.ի, որ բոլորանուէր լծուեցաւ սոյն գործին, յաջողեցաւ գոյացնել շուրջ 27 միլիոն ֆրանքի գումար մը, չի հաշուելով խոստացուած, բայց դեռ չի գանձուած գումարները:

Սոյն հանգանակութեան, ինչպէս նաեւ ներգաղթի հաշիւներուն ամփոփումը քիչ ատենէն պիտի ներկայացնենք հրապարակաւ :

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ

ԼՈՅՍ ԵՒ ՀԱՄԱՏ

(ԽՈՐՀՐԴԱՎԷՊ)

Ա. ԳԼՈՒԽ

ԱՐԵՒԱԳԱԼ

Գրեց՝ ՏԻԳՐԱՆ ՓԻՐԱՆԵԱՆ

Ճանապարհի լուսանցքին ջրհորի մը բերանը կանգներ է բարձրահասակ արեւածաղիկ մը, վերէն վար լայնածալ քուրձի մը մէջ թաղարուած, գլխին՝ կնգուղ ու մէջքին հաստ չուան: Անոր հունտ կապած արեւախանձ երեսներէն կը թափին լոյսի չորցած շիթեր, ածխացած կայծեր ու ճակտին մութ փապարներու մէջ ման կուգան, անանուն զսպուած ալիքներ: Ան նման էր անապատի թոնիրներէն ելած ու խարկուած եգիպտացորենի խոշոր հատիկի մը, որուն վրայէն խորոված սոխի եւ սխտորի հոտ կուգար :

— Օրհնեալ է Աստուած, եղբայր, ի յիսուս քրիստոս ... : Խմէ այս կենաց ջուրէն, որուն մէջ մի կաթիլը մեր աղօթքի մրմունջներովն է թորուած ու զտուած :

Ջրհորին հայելին փշրուեցաւ Բեթեզդայի աւազանին պէս բայց երբ օտարականը վերցուց շրթները կարկառուած դոյլէն երբ այնպէս եկաւ թէ անապատը կը մկրտէր զինքը աւազով ու արփիով :

Օրհնեալ ըլլաս հիմա պատասխանդ ըլլայ ինծի ուղեցոյց եւ աղօթքդ ռահվիրայ, ո՞ւր է Սկիւթ :

Հաստ ճպոտին աղեղումին տակ հորիզոնը իր մէջքը ծռեց, թեւերը շարժեց ու բազուկները երկարած՝ գծեց ուղին մատնացոյց :

— Ահա Սուրբ Թէպայիսի վրանները, դիմացը Պախոմեան վանքերը ... Հեռուն Կորզին լեռը, ուր մեծաւորն Ս. Անտոն իր մենաստանէն կը կառավարէ անապատին Սուրբ Թագաւորութիւնը ի Յիսուս Քրիստոս: Աւելի անդին, Սկիւթի անապատն ու լեռները փէշերը Հիթրիոյ աւազներուն ու կարմիր ծովուն տուած :

Անապատը անապատներու կողքին ու լեռները լեռներու փէշին փակած ետ քաշուեցան ու հեռացան երկու օրուայ մշուշապատ ճանապարհով :

Սպիտակ առագաստները արմաւահիւս չուաններով աւազուտքին ոտնակապուած արեւուն տակ կը մրափեն թեւածալ: Գիշերը մօրակից էր եւ փորձանաւոր, տիրոջ ծառաները մութէն վախցած երախաներու նման դուրս թափուած՝ իրենց թրջուած մարմինները կը դարձնեն արեւուն տակ ու թուլցած մկանները կը զօրացնեն բահով ու բրիչով :

— Հայր Մարկոս, հայր Մարկոս, նայէ, նայէ, սա տուարծիկներուն ուսերուն վրայ թառած՝ ինչպէս սրտաբուխ ողջերթ կը մաղթեն սա արադաւաղ օտարականին:

— Փառաւորեալ է Աստուած եւ հաւատացած եմ որ թռչունին ձայնը օրհներգ է, ինչպէս վանականներուն աղօթքը հաց՝ եւ արտասուքը ըմպելի:

պիտի մնանք»։ Տեղեկագրին հեղինակները դիտել կուտան թէ «բաղդատաբար ապահով ենք այսօր, բայց անապահով ապագային համար երբ՝ ըուրջ վտանգ մը կրնայ սպառնալ մեզի»։ Ցանձնարարուած է նաեւ բարձրացնել ամբաձիգ ու ռազմիկ օդանաւերու թիւը ։

ՈՒՈՇԻՆԿԹԸՆԻ քաղաքական շրջանակներուն մէջ հաւանական կը նկատուի որ զօրավար Այզնհաուըր ընդունի թեկնածու նշանակուիլ այս տարուան նախագահական ընտրութեանց մէջ։ Զօրավարը պաշտօնական որեւէ յայտարարութիւն չէ ըրած այս մասին։

ՄԱՀԱԹՄԱ Կանտի, Հնդկաստանի հոգեւոր առաջնորդը, երեքշաբթի օր սկսաւ իր 15րդ ծոմապահութեան։ Պիտի սնանի միայն այծի կաթով եւ խաշած բանջարեղէնով ։ Եօթանասունըինը տարեկան է եւ շատ հիւանդկախ։ Իր բարեկամները կը վախնան որ այս անգամ իր կամաւոր ծոմը փութացնէ իր վախճանը ։

ԵՒՐՈՊԱՅԻ տնտեսական խորհրդաժողովին անդամ պետութիւնները սկզբունքով համաձայնած են որ բացառիկ նիստ մը գումարուի մօտ ատենէն՝ Մարշըլի ծրագրին գործադրութեան համար դրական քայլեր առնելու համար։ Խորհրդաժողովին թուական նշանակուած է Փետրուար 16։ Հրաւէրները պիտի ղրկեն Անգլիա եւ Ֆրանսա ։

ՊՈԼՍՈՅ երեսփոխան Համտուլլահ Սուպհի Թանրըէօվէր որ վերջերս հրաժարեցաւ Հալք կուսակցութենէն, հետեւեալ յայտարարութիւնները ըրած է իր ապագայ ծրագիրներուն մասին.—

Այլեւս հնչած է ժամը, որպէսզի մթնոլորտ փոխէ Թուրք ազգը։ 1908ի սահմանադրութեան դառն եւ ցաւագին փորձի շրջանին երկիրը պատերազմի մտաւ՝ առանց ազգին գիտակցութեան եւ հաւանութեան։ Մեր երկիրը պատերազմի պատրաստ չէր ։

Ազգային պայքարի ընթացքին քաղաքական տեսակէտով աւելի հասուն էինք եւ հանրապետութիւն հռչակեցինք ։

1825ին Ռուսիոյ մէջ Փէրթէլ Դեկտեմբերեան յեղափոխութիւնը պայթեցուց եւ պարտուեցաւ հետեւեալ դառն խոստովանութիւնը ընելով. — Ուզեցի հնձել՝ առանց նախապէս սերմերը ցանելու եւ պատիժս կը կրեմ »։

Մեզի համար ալ նոյնն է կացութիւնը։ Մինչեւ այսօր հանրապետական դրականութիւն մը չունինք։ Հալք կուսակցութիւնը եւ ընդդիմադիրները նոյն հիւանդութենէն վարակուած են ։ Հալքի համաժողովը յուսախաբութեամբ վերջացաւ ։

ՄՆԱԿԵԱՆ ԵՒ ԱԼԻՔՍԱՆԵԱՆ

Այդ ժողովի մէջ յուզիչ ճառեր արտասանուեցան յիշեցնելով Մնակեանը եւ Ալիքսանեանը։ Հիացայ եւ հասկցայ թէ այդ երկու մեծ արուեստագէտները ինչ աստիճան զօրաւոր ազդեցութիւն գործած են մեր վրայ ։

Մեր երկրին մէջ ոչինչ փոխուած է։ Զենք հետաքրքրուած երիտասարդութեամբ, մինչդեռ Լայոնից ըսած է.— «Երիտասարդութիւն մը տուէք ինծի ու ես աշխարհ մը կուտամ ձեզի »։

Ռուս ժողովուրդը միայն ընդունակ եղած է իր պատմութեան մէկ ծայրէն միւսը սահելու. երիտասարդութիւնը պէտք չէ հրաման ստանայ կուսակցութենէ մը ։

Հալք կուսակցութիւնը ներկայիս վերածուած է խառնաշփոթ գաղափարներու տէր մարդոց խմբակի մը, որ չի կրնար դիմադրաւել արդի վտանգաւոր եւ փոթորկոտ շրջանը »։

ԻՏԱԼԱԿԱՆ կառավարութիւնը յուշագիր մը յանձնելով Զօրս Մեծերուն, պահանջ դրած է որ Սոմալիի հոգատարութիւնը դարձեալ Իտալիոյ յանձնուի։ Նոյնիմաստ պահանջ մը պիտի ներկայացուի նաեւ Լիբիոյ եւ Էրիթրէայի համար։

ՆԻՒՐԸՄՊԷՐԿԻ դատարանին մէջ, երկուշաբթի օրուան հարցաքննութեանց ընթացքին Չեխոսլովաքիոյ նախկին նախագահը Հախայի աղջիկը յայտնեց թէ իր հայրը 1939ի Մարտ 13ին յանկարծ Պերլին հրաւիրուած էր կարեւոր գործով ։ Գերման կառավարութիւնը մեծարանքներով առաջնորդած է զայն Հիթլէրի մօտ որուն անձնական բժիշկը «ներարկում» մը ըրած է իրեն ։ Այդ ներարկումին ազդեցութեան տակն է որ Հախա ստորագրած է իրեն ներկայացուած դաշնագիրը ։ Երկու օր վերջ Հիթլէրի բանակը գրաւած էր ամբողջ Չեխոսլովաքիան ։

ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ խորհրդային գօտիին ընդհանուր հրամանատարը, մարաջախտ Սոքոլովսքի Մոսկուա կանչուեցաւ երեքշաբթի օր։ Իրազեկ շրջանակներուն մէջ կը հաւաստուի որ ռուս զինուորական հրահանգներ պիտի ստանայ թէ ինչ քայլեր պիտի առնէ իր գօտիին մէջ երբ Անգլիա եւ Ամերիկա անկախ կառավարութիւն մը ստեղծեն արեւմտեան Գերմանիոյ մէջ ։ Այս մեկնումին հետ կապ ունի, թերեւս Պերլինը ամբողջութեամբ գրաւելու եւ դաշնակիցները դուրս հանելու ռուսական ծրագիրը ։

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ կառավարութիւնը յուշագիր մը ներկայացնելով Ֆինլանտական կառավարութեան, կը պահանջէ որ իրեն յանձնուին կարգ մը փախստական խոթոնիացիներ ։

Ցերեկոյթ պարահանդէս

Ֆր. Կ. Խաչի Փարիզի մասնաճիւղին տարեկան պարահանդէսը, տեղի պիտի ունենայ 15 Փետրուարին ժամը 15էն 24, Hôtel Continentalի շքեղ սրահներուն մէջ, 2 rue Rouget de Lisle, métro Concorde ։

Նուագախումբ ՖԷՐՆԱՆ ՊՈՒՑՕՆ ։ Գեղարուեստական խնամուած բաժին եւ ճոխ պիւֆէ ։

Տարեկան շքեղ ցերեկոյթ պարահանդէս

Փարիզի Հայ Տիկնանց Միութեան Կարմիր Խաչի եւ Որբախնամի տարեկան ցերեկոյթ պարահանդէսը տեղի պիտի ունենայ 8 Փետր. կիրակի օր ժամը 15էն մինչեւ կէս գիշեր, Hôtel Lutétiaի շքեղ սրահներուն մէջ, 45 Bld. Raspail, Paris:

«Մանուկներու Օր»

Ֆր. Կարմիր Խաչի Պոմոնի մասնաճիւղը կը տօնէ Մանուկներու Օրը, Յունուար 18ին, կիրակի կէս օրէ վերջ, ժամը 2ին, Պոմոնի Նորակառոյց սրահին մէջ ։

Ցերեկոյթ պարահանդէս

Կազմակերպուած Փոքր Ա'Իթալիի Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղին կողմէ։ Կիրակի 18 Յունուար կէսօրէ վերջ ժամը 15էն 23։ Պէն Տուշի սրահը, Rue Jules Ferry. Petit Ivry, մեթրօ Porte de Choisy ։

Գեղարուեստական ճոխ բաժին.— Պիտի ներկայացուի ՀԱՐՍԸ եւ զաւեշտ մը, Սէվրանի Ֆ. Կ. Խաչի թատերախումբին կողմէ ։

Եւրոպական պարերը կը սկսին ժամը 6ին, ղեկավարութեամբ Պ. Սոսեանի նուագախումբին։ Ճոխ պիւֆէ դիւրամատչելի գիներով ։

Մուտքը 75 Ֆրանք ։

« ԳՈՅԱՄԱՐՏ » պատի օրացոյցներ ստացուած են եւ կը ծախուին Իալուեան գրատան մէջ, 43 Rue Richer, Paris (9), ինչպէս նաեւ Նոր Սերունդի անդամներուն քով։ Գինն է 100 Ֆրանք։ Ծաւալը մեծ ըլլալով փոստով չի ղրկուիր։ Անձամբ դիմել եւ ստանալ ։

ԿԱՐԵՒՈՐ ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ

Փարիզի Հայոց եկեղեցւոյ կրօնական ընկերակցութեան վարչութիւնը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ ընկերակցութեան բոլոր անդամները՝ 18 Յունուար 1948, կիրակի ժամը 2.30ին Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյ մէջ, օրակարգ ունենալով եկեղեցւոյ օգնական լուսարար Պ. Յակոբ Ծօրթուեանի քահանայական թեկնածութեան հարցը ։

Կը խնդրուի բոլոր անդամներէն որ հաճին անձամբ ներկայ ըլլալ այս ընդհ. ժողովին եւ կատարել իրենց եկեղեցասիրական պարտականութիւնը ։ ։

Կ'ՈՒԶՈՒԻ Քարտուղար մը կամ քարտուղարուհի մը որ տեղեակ ըլլայ նաեւ հաշուապահութեան եւ մեքենագրութեան։ Դիմել Տապաղեանի, 30 rue de Trévise, Paris (9)։ Հեռաձայն Tai. 40 — 63 ։

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

ՍԱՍՈՒՆՑԻ ԴԱՒԻԹԻ

Ցայտնի դիւցազներգութիւնը, չարահիւսեց

Կ. ՍԱՍՈՒՆԻ

350 մեծադիր էջ, ընտիր տպագրութեամբ, գին՝ 500 ֆրանք ։ Կը գտնուի Փարիզի հայ գրավաճառներուն մօտ։ Տպ. Պէյրութ, 1947:

Գործ կը փնտռէ

Երիտասարդ մը գործ կը փնտռէ իբրեւ ճաշարանի պնակ լուացող (plongeur)։ Դիմել «Յառաջ»ի ։

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 Rue Damesme - 13e
Le Gérant : A. NERCESSIAN

ՑՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶԻ Հ. Յ. Դ. Եգիպտացի կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ ընկերները այս շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30էն, ընկերվարականներու սրահը, 9 rue Victor Massé: Կարեւոր օրակարգ ։

ՄԱՐՍԷՅ — «Քրիստափոր» ենթակոմիտէի ժողովը տեղի կ'ունենայ այս ուրբաթ իրիկուն ժամը 8ին, Պար տիւ Կլօպի մէջ։ Կարեւոր օրակարգ ։

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ Փարիզի մասնաճիւղի դասախօսութիւնը այսօր, ժամը 9ին, Sociétés Savantesի մէջ։ Նիւթ «Հայ ժողովուրդը յեղափոխութենէն առաջ եւ յետոյ»։ Դասախօս Պ. Վչտունի։ Հայերէնի դաս 8էն 9:

ՌՈՄԱՆ — Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի խնջոյքը տեղի պիտի ունենայ այս շաբաթ իրիկուն, ժամը 8ին Փաթրոնաժ Սէն Պէրնարի շքեղ սրահին մէջ։ Մանրամասնութիւնները տեղւոյն վրայ։ Ճոխ պիւֆէ։ Մուտքը ազատ է։

Հ. Յ. Դ. ԻՍԻ ԼԷ ՄՈՒԼԻՆՈՅԻ Զաւարեան կոմիտէի ժողովը այս շաբաթ, 17 Յունուար, ժամը 8.30ին, Կ. Խաչի Խրիմեան սրահը ։

ՖՐ. Կ. ԽԱՉԻ Լիոնի վարչութիւնը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերուհիներն ու սանուհիները, կիրակի 18 Յունուար 1948, կէսօրէ ետք ժամը 3ին, 78 rue Rabelais, դպրոցին սրահը ։ Կարեւոր օրակարգ։ Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ ։

ԼԻՈՆԻ Հ. Յ. Դ. Վարանդեան կոմիտէին ընկերական ընդհ. ժողովը այս կիրակի, 18 Յունուար 1948, կէսօրէ վերջ ժամը 2.30ին 73 rue Rabelais դպրոցին սրահը։ Կարեւոր օրակարգ։ Պարտաւորիչ ներկայութիւն։ Ներկայանալ անդամատետրով ։

ՀԱՅ ԿԱՄԱՒՈՐՆԵՐՈՒ եւ Մարտիկներու Միութեան Մարսէյլի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը այս կիրակի, կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, Պառ Կլօպին մէջ։ Կարեւոր օրակարգ ։

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ՝ ՄԱՐՍԷՅԼ

Թէնօռ ԿԻՐԱԿ ՍԱԳՋԼԵԱՆԻ երգահանդէսը, որ տեղի պիտի ունենայ, 17 Յունուար 1948, Շաբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին, Սալ Մազընոյի մէջ, մուտքը միմիայն հրաւիրատոմսով ըլլալուն պատճառաւ, կը խնդրուի Մարսէյլի երաժշտասէր հասարակութենէն որ կանխօրօք ապահովեն իրենց տեղերը, այլապէս երգահանդէսի երեկոյեան, կիշէէն ոչ մէկ հրաւիրատոմս հայթայթել կարելի չի պիտի ըլլայ ։

Յանձնախումբ

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Մօտ օրէն կը ներկայացուի
ՀՐԱՉ ՏԱՐՕՆԵԱՆԻ
Նոր թատերգութիւնը

Կ'ուզուի

Հոլանտայէն արեւելեան անուշեղէններ պատրաստող շատ լուրջ վարպետ մը։ Նախընտրելի է որ ամուրի ըլլայ։ Դիմել ՄԱՆԿԻԿԵԱՆի, 135 Ave. de Bois de Boulogne à Clamart (Seine)։ Շատ գոհացուցիչ վճարում ։

ՃԱՇԱՐԱՆ ԼԻԼԸ

Որ բոլորած է իր քսանամեակը եւ տիրացած արդար համբաւի մը,
Պատրաստ է գոհացնելու իր ամէնէն դժուարահաճ յաճախորդները իր համադամ կերակուրներով ու բազմապիսի աղանդերներով
Հեռաձայն TRI 31 - 62
24, Rue St. Lazare, PARIS (9)

ՎԻՐԱԲՈՅԺ - ԱՏԱՄՆԱԲՈՅԺ
Պ. Ա. ԴԱՒԻԹԵԱՆ

Կը յայտարարէ Պոմոնարնակ իր յարգելի յաճախորդներուն որ օգտուելով քաղաքին ելեկտրականութեան շաբաթական երկու օրուան դադարէն կ'ընդունի իր հիւանդները,

ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻ ԵՒ ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ

Իր անձնական բնակարանը 15 Bld. du Nord, La Rosière (Marseille) առտուան ժամը 9էն մինչեւ 5: Իսկ՝ ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ ՕՐԵՐԸ քաղաքի իր դարմանատունը, 53 Cours Lieutaud ։ Կարօտ հիւանդները եւ երկսեռ ուսանողները ձրի ։

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. Seine 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13e)

Տար. 1200, 6ամս. 650, Արտ. 15 տոլ. կամ 3 անգլ.

Tél.: GOB. 15-70 — C.C.P. Paris 1678-63

Vendredi 16 Janvier 1948 Ուրբաթ 16 Յունուար

Ի. ՏԱՐԻ — 20e Année N° 5241-Նոր շրջանի թիւ 850 խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ ԳԻՆ՝ 5 Ֆր.

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԻՆՉՈ՞Ւ ՉԵՆ ՍՈՒԼԵՐ ԱՅՍՕՐ

Վերջերս մեր սիւնակներուն մէջ արտատպեցինք Դաշնակցական շարք մը թերթերու խմբագրականներն ու յօդուածները՝ Վիշինսքիի ծանօթ յայտարարութեան մասին

Մեր ընթերցողները տեսան թէ Դաշնակցութիւնը ինչ տեսակէտներ ունի Խորհրդային Միութեան փոխ վարչապետին այդ անորակելի ելոյթին նկատմամբ եւ ինչ արդար ընդվզումով բողոք կը բարձրացնէ՝ յանուն հայ ժողովուրդին :

Շարլաթաններու խառնիճաղանճը, սակայն, քար լռութիւն կը պահէ տակաւին, Վիշինսքիի բարբանջանքներէն մօտաւորապէս երեք ամիս ետքն ալ, հակառակ որ Միացեալ Ազգերու խորհրդաժողովին ատենագրութիւնները, անգլիական եւ ամերիկեան մամուլը եւ մանաւանդ «Փրավտա»ն ու «Իզվեստիա»ն հաստատեցին որ ականաւոր Ռուսը արտասանած է իրեն վերագրուած բառերը:

Քար լռութիւն կը պահեն որովհետեւ լծուած են աւելի կենսակա՛ն աշխատանքներու —

Հայհոյել Դաշնակցութեան դէմ եւ զրպարտել այս կամ այն Դաշնակցականը:

Բամբասել Անգլիան ու Ամերիկան եւ «Հին ազգայ» պատմութիւնը քրքրել օրուան բուն խնդրէն շեղելու համար:

Համայնավարական քարոզ կարդալ Ֆրանսայի մէջ թէ այլուր եւ անփառունակ վարդապետութեան մը թոյնը ներարկել մեր հայրենասէր, այլ միամիտ աշխատաւորներու մտքին մէջ :

Ու մանաւանդ, երդիքներէն ճառ կարդալ, երկաթէ վարագոյրին արեւելեան սահմաններէն ներս գոյութիւն ունեցող ազատութեան եւ անկախութեան մասին

Ի՛նչ համարձակութեամբ բերան պիտի բանային Մոսկուայի կամ Երեւանի սուրբերուն դէմ: Կեցցէ՛ ստրկամիտ հոգեբանութիւնը, սողալու եւ գարշապար համբուրելու, Ստալիններու եւ Վիշինսքիներու սայթաքումներն ալ ծափահարելու եւ փառաբանելու առաքինութիւնը :

Այս մարդիկը չէի՞ն որ երբ, 1946ի փետրուար 21ին, Անգլիոյ արտաքին նախարարը — դիւանագիտական բառերով եւ առանց «հայ» կամ «հայկական» բացատրութիւնները բերանը առնելով, կը ժխտէր մեր իրաւունքները, իրար անցան եւ երկու ամիս վերջ Ապրիլ 24ի սգահանդէսին մէջ սուլեցին ամէն անգամ որ Անգլիացի նախարարին անունը կ՛արտասանուէր :

Ինչո՞ւ չեն սուլեր հիմա, ինչո՞ւ չեն բողոքեր, ինչո՞ւ չեն հետաքրքրուիր թէ ինչ ըսած է ընկեր Վիշինսքին, եւ ինչո՞ւ չեն ապացուցաներ, փաստերով, թէ խնդրոյ առարկայ նահանգները վրացական չեն :

Ամէնէն առաջ Դաշնակցական մամուլն էր որ բողոքեց Պէվինի ելոյթին դէմ :

Դաշնակցութիւնն էր որ իր սեփական միջոցներով հայ ժողովուրդին ցասումը տեղեկացուց Մեծն Բրիտանիոյ պատկան իշխանութեանց՝ կատարուած անփառունակ յայտարարութեան առթիւ :

Այո՛, Դաշնակցութիւնը, «արեւմտասէր» Դաշնակցութիւնը որ միշտ պատնէշին վրայ է երբ յարձակումներ կը գործուին մեր իրաւունքներու դէմ :

Խառնիճաղանճին ամօթալի լռութիւնը չապացուցանե՞ր որ իրենք ամէն ազատութիւն կը վայելեն այս ափերուն վրայ, իրենց ատած արեւմտեան քաղաքակրթութեան դրօշին տակ:

Ամէն ազատութիւն՝ աջին ու ձախին հայհոյելու, բայց չեն համարձակիր իրենց շրթունքները բանալ եւ քննադատել իրենց փաթրոնները նոյնիսկ այն պարագային երբ այս վերջինները ոտքի տակ կ՛առնեն հայ ժողովուրդին շահերը :

Ո՞ր ազատութեան մասին է ձեր ճառը, Մոսկուայի գոյնզգոյն լաքէներ:

Ե՞րբ պիտի բանաք ձեր աչքերը տեսնելու համար որ Մոսկուայի «հանճարափայլ» վարիչները անսխալական չեն վերջ ի վերջոյ եւ անոնք ալ սայթաքումներ կ՛ունենան երբեմն:

Կամ գիտակցօրէն կը մոռնան մեր հայրենիքին գերագոյն շահերը :

Ստալինը տակաւին ինչե՞ր պէտք է ընէ մեզի դէմ որպէսզի դուք քիչ մը կարմրիք, արթըննաք ու բողոքէք :

Եւ սուլէք :

Ժ.

Կոմինֆորմը կը գործէ

ՄԱՐՇԸԼԻ ԾՐԱԳԻՐԸ ՁԱԽՈՂԵՑՆԵԼՈՒ ՀԱՄԱՐ

Համաձայն Պերլինէն ստացուած տեղեկութեանց, Դաշնակից պետութեան մը ներկայացուցիչները երեւան հանած են գաղտնի փաստաթուղթ մը — M — որ կը հաստատէ թէ ծրագիր մը մշակուած է համատարած գործադուլներ կազմակերպելու համար Գերմանիոյ մէջ :

Այս տեղեկութիւնը անգլիական եւ ամերիկեան թերթերուն հաղորդուած է լաւատեղեակ ու վստահելի աղբիւրէ մը :

Խորհրդային կառավարութիւնը տեղեակ է փաստաթուղթին գոյութեան ինչպէս նաեւ հետապնդուած նպատակին :

Որոշուած է որ մարտի սկիզբը, նախապէս ճշդուած օր մը, գործադուլ հռչակուի Գերմանիոյ չորս կողմը եւ ամէն քայլ առնուի որպէսզի գործադուլը տեւէ չորս ամիս կամ աւելի: Ծրագրին յաջողութեան պարագային, բնականաբար տակնուվրայ պիտի ըլլայ երկրին տնտեսական կարգուսարքը եւ Ամերիկա պիտի չկրնայ գործադրել Մարշըլի ծրագիրը :

Պելկրատի կոմինֆորմը որուն կը մասնակցին ինը երկիրներու համայնավար կուսակցութիւնները, ամէն ջանք ի գործ պիտի դնէ սերտ գործակցութիւն ստեղծելու համար բոլոր ընկերվարական — այսինքն համայնավար — կուսակցութեանց միջեւ՝ Մարշըլի ծրագիրը ջուրը ձգելու համար: Կոմինֆորմը այս նպատակով, յատուկ յանձնախումբեր նշանակած է Գերմանիոյ մէջ :

Համայնավարներուն գլխաւոր նպատակն է իրենց ափին մէջ առնել Գերմանիոյ բոլոր աշխատաւորներն ու Արհեստակցականները եւ, վերջին պահուն, ձեռք անցընել երկրին փոխադրական միջոցները :

Որոշում տրուած է կտրել Պրէմէն — Տուսէլտորֆ եւ Համպուրկ — Պիէլֆէլտ երկաթուղիի երկու կարեւոր գիծերը Րուրի մէջ : Փոխադրութեան աշխատաւորներուն գործադուլը պիտի սկսի Տորթմունտէն:

Որոշուած է նոյնպէս որ համայնավարները պիտի չմասնակցին այդ գործադուլներուն եւ անցուդարձին պիտի հետեւին՝ հեռուէն: Ազդարարուած է գործադուլներու ղեկավարներուն որ Դաշնակիցները կրնան զինուորական միջոցներու դիմել :

Այս բոլոր որոշումները տրուած են անցեալ Նոյեմբերին, հաւանաբար Պելկրատի մէջ ուր հաստատուած է կոմինֆորմի կեդրոնը: Յունուար եւ Փետրուար ամիսներուն գործադուլները վարողները վերջնական պատրաստութիւններ պիտի տեսնեն իսկ Մարտին պիտի պայթի գործադուլը :

Այս զգայացունց փաստաթուղթը առաջին անգամ տուած է Պերլինի ֆրանսական գօտիին մէջ հրատարակուող «Տէր Քուրիէր» օրաթերթը որուն խմբագիրը կը հաստատէ անոր վաւերականութիւնը: Փաստաթուղթը, տակաւին մամուլին չյանձնուած, ցոյց տրուած է ֆրանսական իշխանութեանց որոնց արտօնութեամբ թերթը հրատարակած է բացառիկ թիւ մը :

ԱՅՍՕՐ ԺԱՄԸ 17.20ԻՆ ՓԱՐԻԶԻ ձայնասփիւռէն (Paris - Interne) Օր. Մառիա Պերոնիքա պիտի երգէ Օննիկ Պէրպէրեանի ԱԼԱԳԵԱԶԻ ԵՐԳԵՐԸ :

ՌՈՒՄԱՆԻՈՅ գահընկէց թագաւորին շրջապատէն կարեւոր անձնաւորութիւն մը ըսաւ չորեքշաբթի օր թէ թագաւորին հրաժարականին գլխաւոր պատճառն էր Մոսկուան որ կը պահանջէր որ Պուքրէշի կառավարութիւնը ճանչնար հելլէն ապստամբ զինուորականին «կառավարութիւնը» :

ՀԱԿԱՌԱԿ կարգ մը տարաձայնութեանց Միացեալ Նահանգներու կառավարութիւնը վճռապէս որոշած է չհեռանալ Պերլինէն: Անհիմն են ռուսական աղբիւրներէ հասնող այն լուրերը թէ Անգլիա եւ Ամերիկա կը պատրաստուին լքել իրենց գօտիները :

ՊԱՂԵՍՏԻՆԻ բրիտանական իշխանութիւնները կ՛աշխատին որ զինադուլ մը հռչակուի Արաբներուն եւ Հրեաներուն կողմէ որպէսզի չվտանգուին եկեղեցիներն ու մզկիթները :

Համայնավարները չեն մասնակցիր խորհրդարանի դիւանին

Համայնավար կուսակցութեան խորհրդարանական խմբակցութիւնը չորեքշաբթի օր որոշեց չմասնակցիլ խորհրդարանի դիւանին որուն անդամներուն ընտրութիւնը բուռն վիճաբանութեանց տեղի տուաւ ամբողջ երկու օր :

Երեքշաբթի օր Պ. Էտուառ Էրիօ նախագահ ընտրուեցաւ ձայներու մեծամասնութեամբ եւ հակառակ ընդդիմադիրներու իրարանցումին : Փոխ նախագահ նշանակուեցաւ ընկերվարական մը, Պ. Մաքս Լըժէօն իսկ համայնավար կուսակցութեան գլխաւոր ներկայացուցիչներէն Պ. Ժաք Տիւքլօ որ նախորդ նստաշրջանին փոխ նախագահն էր, չկրցաւ քուէ ստանալ: Համայնավարները բողոքեցին թէ «հրամանը կուգար Ուաշինկթընէն»:

Կարեւոր պատճառներ կային թէ ինչու խորհրդարանը մերժեց փոխ նախագահ նշանակել համայնավար մը: Համաձայն սահմանադրական օրէնքին տրամադրութեանց, առաջին նախագահին մահուան կամ հիւանդութեան պարագային, իրեն յաջորդ կը նշանակուի փոխ նախագահը: Իսկ խորհրդարանի լուծման պարագային, առժամեայ վարչապետ կը նշանակուի խորհրդարանին այդ օրուան նախագահը:

Բացայայտ է որ զօրավար տը Կոլ կը պահանջէ խորհրդարանին լուծումը, իսկ Պ. Էրիօ երիտասարդ չէ. հետեւաբար, անյարմար նկատուած է փոխ նախագահութեան պաշտօնը վստահիլ համայնավարի մը :

Հանրապետութեան խորհուրդին նախագահ ընտրուեցաւ Պ. Մոնէրվիլ, իսկ առաջին փոխ նախագահ ընկերվարական, Տիկին Ժէլպէռ Պրօսոլէթ :

Կիպրոս զինուորական խարիսխ

Լոնտոնի, գաղթավայրերու նախարարութեան բարձրաստիճան պաշտօնատարներէն մէկը, չորեքշաբթի օր յայտարարեց թէ Անգլիա որոշած է զինուորական խարիսխ մը հաստատել Կիպրոսի մէջ եւ այնտեղ փոխադրել Պաղեստին գտնուող 70.000 զինուորները: Ինչպէս ծանօթ է, այս բանակը Պաղեստինէն պիտի հեռանայ յառաջիկայ Մայիս 15ին :

Կիպրոս Թրքական ծովափէն քառասուն մղոն հեռու է: Քանի մը տարիէ ի վեր շարժումներ տեղի կ՛ունենան հելլէնական շրջանակներուն մէջ, կղզին Յունաստանի կցելու համար: Բրիտանական իշխանութիւնները որոշ կերպով հասկցուցած են շահագրգռուողներուն որ հրաժարին այդ պահանջէն որովհետեւ Կիպրոսը ռազմական մեծ արժէք կը ներկայացնէ Մեծն Բրիտանիոյ համար: Կառավարիչը, Լորտ Ուինսթըր, վերջերս խորհրդակցութիւն մը ունեցաւ տեղական իշխանութեանց հետ եւ առաջարկեց տեսակ մը ինքնավարութիւն տալ իրենց, պայմանաւ որ կղզին պաշտպանութիւնը յանձնուի Անգլիոյ: Տեղացի Յոյներէն կազմուած ազգ. ժողովին անդամներուն մեծ մասը համայնավարներ են, դիտել տըւած է գաղթային նախարարը:

Յունաստանի դէպքերը

ԱՐԻՒՆԱԼԻ ԿՌԻՒՆԵՐ ԱԹԷՆՔԻ ՇՐՋԱԿԱՆԵՐԸ

Կառավարական ուժերը չորեքշաբթի օր ետ մղեցին Աթէնքէն քանի մղոն հեռաւորութեան վրայ գտնուող Ապախովայի արուարձանին վրայ յարձակող ապստամբները որոնց դէմ օդային յարձակում մը սկսած էր նախորդ օրը :

Հելլէնական օդանաւերը ռազմանիւթ նետեցին քաղաքը պաշտպանողներուն: Հազար հինգ հարիւր ապստամբներ կը մասնակցէին յարձակումին :

Հիւսիսային արեւմտեան սահմանին վրայ ապստամբները յաջողեցան յառաջանալ քանի մը մղոն տարածութեան վրայ, կառավարական ուժերը դիրք բռնած են պաշտպանողական երկրորդ գիծի մը վրայ: Երկու հարիւր ապստամբներ յարձակում գործելով Սփէնտամի գիւղին վրայ, բռնի կերպով զինուորագրեցին վաթսուն գիւղացիներ, այրեցին տուները եւ գրաւեցին ոչխարներն ու կովերը :

Աթէնքէն վաթսուն մղոն հիւսիս, Լէվատիայի մէջ, ապստամբները առեւանգեցին 200 հոգի: Երեք երիտասարդներ գնդակահարեցին Տիսթոմոյի հրապարակին վրայ :

Լարիսայի մէջ մահուան դատապարտուեցան տասը ահաբեկիչներ:

Կառավարութիւնը զէնքի տակ կանչած է 29 հազար զինուորներ եւս :

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ կառավարութիւնը Պուլկարիա պիտի ղրկէ 75000 թոն ցորեն «որպէսզի ժողովուրդը անօթի չմնայ» :

Նոր տարի, նոր բարի

Տարիները կը թաւալին տխուր եւ միօրինակ: Աւելի քան մռայլ է հորիզոնը, մէկ տարիէն միւսը: Ոչ միայն ազգային, այլեւ միջազգային տեսակէտով:

Դեռ նոր լռեցին հրանօթները: Այլեւս չենք լսեր «թռչուն բերդերու» մահասփիւռ ճռինչը Եւրոպայի, Ասիոյ եւ Ափրիկէի վերեւ: Միլիոնաւոր երիտասարդներ վերադարձած են տուն: Նոյնքան ալ դժբախտներ կը մխիթարուին որ ողջ մնացին, թէեւ գերի կամ հաշմանդամ:

Եւ սակայն, ահա նորէն վառօդ է որ կը շնչենք: Ու վայրերան կանչեր շրջան կ'ընեն պարբերաբար: Հետզհետէ աւելի խտանալով, ռունաւորուելով:

Վեց - եօթն էին աշխարհի հզօրները, վերջին պատերազմէն առաջ: Եւ գիտենք թէ ինչ քստմնելի խաղեր, արիւնաղանդ դաւեր կը սարքէին, փոխադարձաբար: Ի հարկին, մատղաշ ուժերու վերածելով ամբողջ ժողովուրդներ:

Այժմ իջած են երեք չորսի: Աւելի ճիշդ՝ երեքի: Բայց կը թուի թէ շատ աւելի դժուար կը հասկնան իրար, քան երէկ: Աւելի մոլեգնօրէն կ'ատեն իրար, քան երէկուան թշնամին:

Մարդ կը փորձուի հարցնել թէ ատոնք չէի՞ն որ ձեռք ձեռքի տուին աշխարհի բոլոր ռազմադաշտերուն վրայ, խորտակելու համար հասարակաց թշնամին...

Եւ ահաւասիկ տարի մըն ալ կը փակուի ծանր ձախողանքներով, եթէ չհաշուենք հինգ պարտեալ պետութեանց դաշնագիրներուն ստորագրութիւնը:

Ինչ որ միջազգային դիւանագիտութիւն կը կոչեն, յայտնի կամ գաղտնի, դարձեր է իրական լաբիւրինթոս մը: Ժողովուրդները ի զուր լոյսի ճեղքեր, ելքեր կը փնտռեն անոր պայթուցիկ բաւիղներուն մէջ:

Ուրեմն, ինչո՞ւ զարմանալ որ, մենք ալ, միշտ հալածական եւ տարուբեր՝ Մեծերու ճամբուն վրայ, դարձեալ «օր ու արեւ չտեսանք»:

Զտեսանք այնպէս ինչպէս կը սպասէինք: Ինչպէս իրաւունք ունէինք սպասելու:

Ոչ թէ իբրեւ խեղճուկրակ բազմութիւն մը, այլ իբրեւ մարտական ուժ:

Ի վերջոյ եթէ մարդիկ ուրանան, աշխարհասասան պատերազմին բոլոր ռազմադաշտերը, բոլոր խրամներն ու քարաժայռերը, ծովերն ու ճարճատումները պիտի վկայեն.—

Այս այն ժողովուրդն է որ իր զաւակներէն աւելի քան 300.000 քաջեր տրամադրեց ընդհանրական յաղթանակին համար, մօտ մէկ երրորդ կորսնցնելու գնով:

Եւ պատմագիրն ալ պիտի աւելցնէ.— Միայն Կովկասի մէջ, այս ժողովուրդը, համեմատաբար փոքրաթիւ, ստացաւ քաջութեան շքանշաններու ամէնէն մեծ թիւը, Խորհրդային կարգուսարքին տակ:

Այսպէս ըլլալով հանդերձ, ընդհանուր յաղթանակէն մեզի բաժին ինկաւ նոյն լեռնակուտակ չռայլաբանութիւնը, ինչպէս Նախորդ Աշխարհամարտին:

Եւ մենք, յաւիտենական մանուկ, ծափահարեցինք ով որ խնդաց մեր երեսին կամ շոյեց մեր գանգուր մազերը:

Ոչինչ: Այս այն ժողովուրդն է որ իբրեւ խորհրդանշան ունի Արագածն ու Արարատը, իսկ իբրեւ յաւիտենական ուժ՝ Աշխատանքը:

Քանի կան այդ լեռն ու գետը,— լեռներն ու գետերը — բոլոր դաւերն ու չարակամութիւնները դատապարտուած են ամլութեան:

Եթէ այսօր մեր արեւը աւելի շատ ուրիշներուն ճամբան կը լուսաւորէ, այդ չի նշանակեր թէ այսպէս ալ պիտի մնայ:

Ունինք արդէն կորիզը հայրենիքի մը որ կրնայ հետզհետէ աւելի լայն բանալ իր թեւերը, քանդել արուեստական սահմանաքարերն ու փշաթելերը, գտնելու համար իր բնական, եթէ ոչ պատմական տարածութիւնը:

Եւ նոյն ատեն անշուշտ այսօրուան ամենակալ թեւարկութիւնն ալ պիտի դառնայ իրական դաշնակցութիւն, ինչպէս ազատ եւ անկախ հարեւանի մը հետ, որ չունի ուրիշ փառասիրութիւն եթէ ոչ իր չինարար ստեղծագործութեան բարիքը բերել մարդկութեան:

Պիտի մնանք անսասան՝ այս հաւատքին մէջ, իբրեւ հաւատարիմ ժառանգորդները դարաւոր աւանդին:

Ատոր համար ալ, տարրական պայման է որ Հայաստանն ու Հայկական Արտասահմանը իրարու բացուին ազատ համարձակ, առանց կողմնակի, ծուռ բերան միջնորդներու:

Եւ պայման է որ Երեւանը ոչ թէ Թերխաշ, թխանձոյ հրամաններ արձակէ, այլ փարժուի լսել, ունկնդրել, ըմբռնել:

Ի վերջոյ ոչ բանաւոր հօտ է Արտասահմանի մէկ միլիոնը, ոչ ալ բայաներու ամբոխ մը, որպէսզի փարախներու բաժնեն, վեղարաւոր թէ անվեղար հովիւներ կամ լիազօրներ նշանակելով անոնց գլխուն վերեւ:

Դարձեալ պայման է որ Արտասահմանը ինքն ալ ունենայ յստակ դիրք, հիմնական շահերու հասուն գիտակցութիւն, մէկդի դնելով «յառաջդիմական» ծեքծեքումները:

Եւ այս՝ ոչ միայն քաղաքական տեսակէտով, այլեւ մշակոյթի ճակատին վրայ:

Օրինակ, երբ մենք անդադար կը յիշեցնենք թէ Երեւանը իրաւունք չունի քմահաճօրէն խաղալու բուն հայկական մշակոյթին, լեզուին ու գրականութեան հետ, ամօթ է որ Արտասահմանի գրող բրոցները տուտ խենդ ձեւանան, կամ ճակատ յարդարեն, անփառունակ դասալքութեամբ:

★

... Նոր տարի, նոր բարի, կ'ըսէ մեր իմաստուն ժողովուրդը:

Կրկնենք մենք ալ բարձրաձայն, նոյն կենսուրախ լաւատեսութեամբ:

ՑՈՒՍԱԲԵՐ

Մոսկուայի մէջ փնտռեցէք պատճառները

Ներգաղթի շուրջ 1945—46ին ստեղծուած ոգեւորութիւնը, նուազեցաւ 1947ին: Մեր հայրենասէր եւ հայրենաւէր գաղթահայը, ներքին ուժեղ հաւատք մը ունէր հայրենիքէն եկած պաշտօնական հրաւէրներու մասին:

Ան կը հաւատար զանգուածային ներգաղթի իրական նշանակութեանը, որ իր մէջ կը բովանդակէր նաեւ, հայրենի հողերու ընդարձակման արդար երազն ալ:

Ոչ ոք կրնայ առանց մեղանչանքի պնդել, որ միեւնոյն տրամադրութիւնները չունէին մեր երկրի իշխանաւորները, իրենց՝ հոգ չէ թէ ցուցական բազմազան պաշտօնական եւ անպաշտօն յայտարարութիւններովը:

Մեր «Յառաջդիմական»ները կրնան խռովիլ եւ գաղազել, եթէ ըսենք, հայութեան մէջ, ոգեւորութիւնը այս ուղղութեամբ ընդհանուր էր, բոլորին ու բոլորին հայրենիքի մէջ թէ հայրենիքէն դուրս, առանց խտրութեան եւ առանց բացառութեան:

Այս ընդհանուր ոգեւորութեան մէջ, առաջին պաղ հովը եկաւ 1947ին, թէեւ նկատելի էր ան՝ դեռ 1946ին:

Ճիշդ է, որ անցեալ տարուան համար ալ 70 հազար ներգաղթողներու լուրը տրուեցաւ պաշտօնապէս: Այս առթիւ ճշդուեցան գաղթահայութեան պարտաւորութիւնները, ինչպէս եւ այն պատրաստութիւնները, որ տեսնուած էին եւ դեռ պիտի տեսնուէին բուն հայրենիքին մէջ, դիւրացնելու ներգաղթողներու փոխադրութիւնն եւ տեղաւորումը:

Հակառակ այս բոլորին, Սեպտեմբեր ամսուն միայն ձեռնարկուեցաւ բուն փոխադրութեան, քիչ մը բոլոր գաղութներէն:

Առանց պատճառի՞ էր այս որոշումը, եւ կամ, պատճառները հետեւանք էին միա՞յն գործնական դժուարութիւններուն, (նաւարկային չինարարութեան կարճ ժամանակը, փոխադրական նաւերու պակասը եւայլն), մենք կը վարանի՞նք դրական պատասխան տալու: Որովհետեւ, ցարդ, խորհրդային ոեւէ հրատարակութեան մէջ, կը հանդիպէինք նման արդելք մը մատնանշող ոեւէ տեղեկատուութեան:

Իսկ ընդհակառակն, անպակաս են միշտ նկարագրութիւնները նկող ու գալիք ներգաղթողներու համար շինուած աւաններու, թաղերու եւ բնակարաններու, ինչպէս նաեւ ուրիշ պատրաստութիւններու:

Միւս կողմէն՝ գաղութներն ալ ոչ մէկ ձեւով չդժկամակեցան իրենցմէ եղած պահանջներէն՝ նիւթական թէ բարոյական: Հոս աւելորդ չէ յիշել, որ մեր ամենաղքատ գաղութներն անգամ — ինչպէս օրինակ Յունաստանը եւ Ռումանիան չը վարանեցան հոգալ իրենց բոլոր ծախսերը: Բարեգործականը իր կարգին, արտակարգ եռանդ եւ հոգածութիւն մը յայտնաբերեց ներգաղթի համար, կանգ չառնելով ոեւէ զոհողութեան առջեւ:

Բայց որ դժուարութիւնները այս ուղղութեամբ չէին, մենք նկատի ունինք ուրիշ իրողութիւններ ալ:

Այսպէս օրինակ, վերցնենք Ռումանիայէն փոխադրուողներու պարագան:

Յայտնի է, որ Օգոստոսին միայն Խորհրդ. կառավարութիւնը կ'որոշէ Ռումանիայէն ալ մաս մը Հայեր Հայաստան փոխադրել: Նախապատրաստական բոլոր աշխատանքները կը կատարուին, միշտ ներգաղթի լիազօր Ապրասամօֆի անմիջական հրահանգներովն ու հսկողութեան տակ: Կը ճշդուին անմիջական մեկնողներու ցուցակները, կը կատարուին վերջնական բոլոր գործողութիւնները, առանց մոռնալու «ողջերթի» ընդհանուր եւ մասնակի ցոյցերն ու հաւաքոյթները:

Աշունը անցաւ, ձմեռ է այլեւս, այն ալ Ռումանիոյ ձմեռը, սակայն մեկնումի հրամանը չը կայ: Ո՞ւրկէ այս արգելքը: Ռումանական կառավարութիւնէ՞ն.— Անշուշտ ծիծաղելի է այս մասին մտածել: Կը խորհի՞ք «Դաշնակցութեան մատը» տեսնել այս անլուր ողբերգութեան մէջ — այդ արդէն, լաւագոյն բարենիշ մը կրնայ ըլլալ ուղեղային հիւանդութիւնէ տառապողներու համար:

Ուղիղ եւ միակ արդար լուծումը, մենք կրնանք գտնել Մոսկուայի մէջ, որ ոչ միայն տէրն է այս կարգի հարցերուն, այլեւ բուն հեղինակը նման անլոյծ դաղտնիքներուն:

Երբ կը խօսուի Դաշնակցութեան կողմէ ներգաղթի շուրջ ոլպէս, թէ կատարուած մեքենայութիւններու մասին, եւ երբ անբարեխղճութեամբ եւ անպատասխանատու ձեւով «Դաշնակցութեան մատը» ցոյց կը տրուի Ֆրանսական եւ ամերիկեան կառավարութիւններու կողմէն յարուցուած ըստ ամենայնի օրինական դժուարութիւններու առթիւ — լաւ է, առկէ առաջ գիտել տարբեր վայրեր ալ:

Ռումանիոյ օրինակը միայն, շատ բան կրնայ բացատրել, ամէնէն առաջ մեր «Յառաջդիմական»ներուն: Դժբախտաբար իրականութիւնը տեսնելը հաճելի բան չէ անոնց համար: Որովհետեւ, ներգաղթի այսօրուայ իրականութեան մէջ, ոչ մէկ իրական արժէք կը ներկայացնեն ոչ Ֆրանսական, ոչ ամերիկեան դժուարութիւնները, եւ ոչ ալ Դաշնակցութեան երեւակայական «մեքենայութիւնները»:

Զանգուածային ներգաղթը, հաստատուած եւ հրամանագրուած Մոսկուայէն, դժբախտաբար, այսօր չունի այն իմաստն ու նշանակութիւնը, ինչ որ ունէր 1945—46 թուականներուն:

Ան տարբեր իմաստ եւ բովանդակութիւն ունէր ոչ միայն Մոսկուայի համար մեր յիշած թուականներուն, այլ նաեւ բովանդակ Հայութեան համար, հայրենիքի մէջ թէ հայրենիքէն դուրս:

Այդ թուականներէն ասդին, շատ բան փոխուեցաւ մեր այս անիծուած երկրագունդին վրայ:

Փոխուեցաւ նաեւ Մոսկուան, Հայոց մեծ ու փոքր իր խնամակալներուն հետ:

Եւ մենք տեսանք զանգուածային ներգաղթի հետ մէջտեղ նետուած Թրքահայոց հողերու կցման պահանջի ստրիճանական մոռացումը:

Դեռ ասկէ առաջ, երբ Վիշինսկին Կարսն ու Արտահանը վրացական կը յայտարարէր, միթէ՞ այդ յայտարարութեամբ չէր լուծեր նաեւ ներգաղթի շուրջ ստեղծուած հարցերը...

Լաւ է, քիչ մը երեսներդ այդ ուղղութեամբ դարձնէք պարոնայք «Յառաջդիմական»ներ, ո՞վ գիտէ, գուցէ, Վիշինսքիի յայտարարութեան մէջ ալ «Դաշնակցութեան մատը» գտնել յաջողիք...

Թ. Ս.

Լեզուական

Գ. Ալէմշահի նուիրած գրութեանս մէջ կարճ ակնարկ մ'ունէի հայերէն տառերու դաշնաձայնութեան մասին: Նամակագիր մը կը խնդրէ «Յառաջ»ի մէջ ներկայացնել իմ «Նոր աղբիւրներս»ի մասին Լ եւ Ղ տառերուն անուանակոչութեան (լիւն = լիւուն = յունական Լ), ինչպէս եւ անոնց ծագման (ղա՞տը հայեցի է եւ հին թէ լիւնը):

Ահա թէ ինչ:

Եւ դեռ կան, որ գիս կը մեղադրեն թէ յօդուածներս չարունակելի կը մնան: Ի՞նչպէս ընեմ որ չարունակելի չմնան: Հազիւ կը սկսիմ քրքրել նիւթ մը, եւ ահա մէկը աղդին կը քաշէ թեւէս, միւսը՝ անդին:

Պատասխան: Իմ ակնարկիս մէջ՝ գիս հետաքրքրողը դաշնաձայնութեան (euphonie) օրէնքն էր,— ընդարձակ է նիւթը, բայց որեւէ հետաքրքրութիւն չի կրնար ներկայացնել օրաթերթի ընթերցողներուն:

Տառերու անուանակոչութեան մասին նոր բան մը չեմ գիտեր: Ուսուցիչս Արամ Նիկողոսեան կը պնդէր թէ լիւնը աղաւաղուած է լիւուն անուան, (նոյնը Տ տառին համար),— առով հաստատելու համար թէ յունարէնէ փոխ առնուած տառ մըն է, յաճախ յունարէն բառերու տառադարձութեամբ եւս համապատասխան:

Գալով Ղ եւ Լ տառերու ծագման եւ հնութեան կամ պատմական հնչումներուն հարազատութեան՝ վէճը կայ ու կը մնայ: Ոմանք կը պնդեն թէ մեր լեզուին յատկանիշն էր, ակիզբները, Լ տառը հնչել Ղ, ինչպէս մեղր, աղ: Ընդհակառակն, ուրիշներ կը պնդեն թէ հայ լեզուն Ղ տառը կը չինէ Լ, ինչպէս մառախուղ — մառախլապատ, թող (թոյղ) — թոյլ: Առաջին տեսակէտը պաշտպանողներուն գլուխը կը կանգնի Գ. Այվազովսկի: Հակառակ տեսակէտը պաշտպանողներուն գլուխը՝ Բագրատունի, (որ կը պնդէ թէ Լ եւ Ղ տառերուն միջեւ գոյութիւն ունէին երկու միջին ձայներ եւս, որոնք կը նշանակուէին փշիկով մը,— ուրեմն ընդամէնը չորս Լ կամ

չորս Ղ)։ Տեսնել Ա) Բագրատունիի աշխատութիւնը՝ «Ցաղագս հնչման Լ եւ Ղ տառից մերոց», իր նշանաւոր Քերականութեան իբրեւ յաւելուած, 22 էջ, (1852, Վենետիկ)։ Բ) Այվազովսկիի գրքոյկը՝ «Ձառ յաղագս հնչման Ղ եւ Լ տառից», 33 էջ, (1852, Վենետիկ)։

Այս վէճին թերուղէմ տեսնել նաեւ Գր. Վանցեանի յօդուածները՝ նախ «Մուրճ»ի մէջ (1899), «Գիր եւ Հնչմունք» խորագրին տակ, ուր «Պատմական քերականութեան» այս հեղինակը կը պնդէ թէ ոչ միայն հայ, այլեւ յոյնելատին տառերու պատմական հնչիւնները կորսուած են բոլորովին։ Երկրորդ՝ «Լումայ» մէջ (1905), ուր, խօսելով Ղ եւ Լ տառերու հնչաբանական վէճին մասին, կը պնդէ թէ ոչ ոք կրնայ ճշդել հազարաւոր տարիներ առաջուան հնչիւնները, բացի Մեսրոպէն։

Տեսնել նոյնպէս Մ. Աբեղեանի տեսակէտները՝ «Հայոց լեզւի տեսութիւն» (տպ. Երեւան, 1931), էջ 108, ուր բանագրօսիկ փորձեր կը կատարէ նոր ուղղագրութեան տեսաբանը, հաստատելու համար թէ Ղ տառին հնչիւնը «սկզբնապէս հաւանօրէն ձայնորդ կոկորդային Լ է եղել» եւ նման կարմախօսական քրտնածոր ենթադրութիւններ։

Եթէ կան հետաքրքրուողներ նման հարցերով, կրնան ուսումնասիրել Աճառեանի «Հայոց գրերը», տպ. Վիէննա 1928, Տաղաւարեանի «Ծագումը հայ տառից», տպ. Վիէննա 1895, Ի. Ցարութիւնեանի «Հայոց գիրը», տպ. Թիֆլիս, 1892։ Աճառեան ունի նաեւ «Ս. Մեսրոպի եւ գրերու գիւտի պատմութեան աղբիւրներն ու անոնց քննութիւնը» գրքոյկը, տպ. Փարիզ, 1907, որ կը վերջանայ օգտակար եւ անարժէք աղբիւրներու ընդարձակ մատենացոյցով մը։

Կան անշուշտ նորագոյն աշխատութիւններ եւրոպական մատենագրութեան մէջ՝ գիրերու ծագման մասին։ Կրնամ մատենացուցական օժանդակութիւն ընել փափաքողներուն, բայց յօդուած գրել այդ նորութեանց մասին՝ զբաղումներս կ'արգիլեն ինծ։

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

Բարեգործականն

1.— Քանի մը օր առաջ, Կեդր. Վարչ. ժողովը Հայաստանէն ստացաւ հետեւեալ երկու հեռագիրները, Ներգաղթի Կեդր. Կոմիտէի նախագահ քաղ. Բ. Աստուածատուրեանի ստորագրութեամբ.

«Շնորհակալութեամբ յայտնում ենք ձեր կողմից ուղարկուած 111 հակ հագուստեղէն եւ 104 սնտուկ կօշիկների ստացման մասին, որ տրամադրուած է չքաւոր ներգաղթողների օգնութեան համար»։

«Շնորհակալութեամբ յայտնում ենք 4 էքսքավաթորների ստացման մասին, որոնք մեծապէս կ'օժանդակեն ներգաղթողների համար կառուցուող աւաններում հողերի չորացման եւ ոռոգման գործին։ Խնդրում ենք հաղորդել, ե՞րբ կարելի է սպասել մնացած 2 էքսքավաթորների ուղարկումը»։

Պեղիչ մեքենաներու ստացումը ծանուցանող երկրորդ հեռագիրն է այս, աւելի բացատրական բովանդակութեամբ։ Ակնարկուած մնացեալ երկու մեքենաները եւս պատրաստ են եւ պիտի ուղարկուին ի մօտոյ։

2.— Ասկէ առաջ գրած էինք արդէն թէ Իրանէն կառաւարութեան ներգաղթին յառաջիկայ գարնան յետաձգման հետեւանքով, բազմահազար Հայեր օգնութեան կարօտ վիճակի մը մէջ կը գտնուէին։ Այս առթիւ Միութեան Թեհրանի մասնաճիւղէն իրեն ուղղուած կոչին ի պատասխան, Կեդր. Վարչ. ժողովը քուէարկած էր խնդրուած նպաստագումարը, որուն հաշւոյն իր ուղարկած առաջին 15.000 տոլարի գումարէն ետք, անցեալ շաբթու ղրկեց նաեւ 30.000 տոլար։

Իրանի կարօտեալներուն համար ուղարկեցինք նաեւ 17 հակ հագուստեղէն, ու քանի մը օրէն ճամբայ կը հանենք ուրիշ 40 հակ, Միութեան գնեստահաւաքման ձեռնարկին արդիւնքէն։

3.— Եգիպտոսէն ներգաղթի երկրորդ կարաւանին մեկնումը եւս յետաձգուած ըլլալով, այդ երկրին մէջ ծագած համաճարակին պատճառաւ, եղբայրական աջակցութեան պէտքը կը չեշտուէր այն տեղի համար ալ։ Այս նպատակով Կեդր. Վարչ. ժողովը 40.000 տոլարի վարկ մը դրաւ Միութեան Գահիրէի կեդր. յանձնաժողովին տրամադրութեան տակ, տեղւոյն Ազգային իշխանութեան ջանքերուն իր գործակցութիւնը բերելու եւ դարմանելու համար ժամանակաւոր կերպով հաստատուն կեանքի մը առաւելութիւններէն զրկուած մեր հայրենակիցներուն կարօտութիւնները։

4.— Պուլկարիոյ մեր զանազան մասնաճիւղերը ազգային վարժարաններու աշակերտներուն անօթի անբաւարարութեան մասին տեղեկութիւններ հաղորդած եւ կարգադրութիւն մը խնդրած էին։ Ժողովը մասնաւոր վարկ մը սահմանեց կարգ մը անհրաժեշտ ուտեստեղէններ փութացնելու համար այդ դպրոցականներուն։

5.— Որոշուեցաւ, նմանապէս, պայծնի առաքում մը կատարել Փարիզի Կեդր. յանձնաժողովին, այդ քաղաքին համալսարանական ոստանի Մարի Նուպար հիմնակին հայ ուսանողներուն ճաշերու մատակարարումը դիւրացնելու համար։

Փարիզի յանձնաժողովը գոհունակութեամբ կ'իմացնէ թէ յիսունի չափ համալսարանական ուսանողներ կը բնակին այդ հիմնարկին մէջ, որոնց ճաշերուն համար կատարուած նպաստակայարմար կարգադրութիւնները պիտի ամբողջանան, երբ մեր կողմէ հայթայթուին տեղւոյն վրայ դժուարագիւտ կարգ մը նպարեղէններ։

6.— Աթէնքի մասնաճիւղը սփոփարար բուրեր կը հաղորդէ, ներգաղթին բարերար արդիւնքները պատկերացնելով։ Սելանիկի եւ շրջակայքին մէջ 1300ի չափ Հայեր միայն մնացած են որոնց մեծագոյն մասը ինքնաբաւ վիճակ ունին։ Նուազած են նաեւ կարօտութիւնները Աթէնքի եւ անոր արուարձաններուն մէջ, ուր Միութեան դպրոցական, առողջապահական եւ օգնութեան ձեռնարկներուն համար 12.000 տոլարի ամավարկ մը կը ներկայացնէր մասնաճիւղը։ Այս վարկը քուէարկուեցաւ Կեդր. Վարչ. ժողովի վերջին նիստին մէջ։

7.— Կոակային յատկացումներու համաձայն, իրենց սահմանուած վարկագրամները ուղարկեցինք Երուսաղէմի եւ Պոլսոյ Ազգային Պատրիարքարաններուն, Ս. Փրկչի Ազգ. հիւանդանոցին, եւն.։

8.— Միութեան կեդր. դիւանին ստացած տեղեկութեանց համաձայն, այս տարի Հայաստան ներգաղթած են՝

Ցունաստանէն 13.322 անձ, Սուրիայէն եւ Լիբանանէն 2.953 անձ, Ֆրանսայէն 4.280 անձ, Եգիպտոսէն 1.680 անձ, Պաղեստինէն 1.305 անձ, Իրաքէն 857 անձ, Ամերիկայէն 152 անձ, ընդհանուր գումար 34.549 անձ։

ԴԻՒԱՆ ԿԵԴՐ. ՎԱՐՉ. ԺՈՂՈՎԻ

23/12/47

Հ. Մ. Ը. Մ.Ը ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Այս կիրակի Հ. Մ. Ը. Մ.ի մարզադաշտին Atlanticի վրայ տեղի կ'ունենայ Promotion d'honneurի մրցումը Հ. Մ. Ը. Մ.ի եւ St. Loupի միջեւ։

Առաջին խաղարկութեան, դատաւորին վճիռով Հ. Մ. Ը. Մ.ը պարտուած յայտարարուեցաւ 2ի դէմ 1ով, բայց այս անգամ մեր տղաքը վրէժ ունին լուծելիք, երկար տարիներու վրէժ մը։

Հ. Մ. Ը. Մ.ի մարզադաշտը շատ պզտիկ պիտի գայ այն բազմահազար հանդիսականներուն համար որոնք ներկայ պիտի ըլլան դիտելու այս կարեւոր մրցումը։ Մարզական թերթերը գուշակութիւններ չեն ըներ տակաւին, հակառակ որ St. Loup շատ աւելի զօրաւոր է իր յարձակողական գիծով քան մենք։ Հ. Մ. Ը. Մ.ը պէտք է յաղթէ St. Loupին, որովհետեւ ամէն անգամ այս երկու խումբերուն հանդիպումը գրեթէ միշտ վերջացած է Հ. Մ. Ը. Մ.ի յաղթութեամբ։

Կը խնդրենք մեր մարզասէր հասարակութենէն որ չմիջամտէ դատաւորին տուած որոշումներուն եթէ նոյնիսկ անոնք հակառակ ըլլան մեզի։ Այս կարեւոր մրցումը տեղի պիտի ունենայ 5 պաշտօնական դատաւորներու եւ déléguéներու ներկայութեան, իսկ ոստիկանական ջոկատ մը պիտի հսկէ մարզադաշտին վրայ։

Ժամը 1ը 30 անցած Հ. Մ. Ը. Մ.ի պահեստին կը մրցի St .Loupի պահեստին հետ։

Վահան Շամլեան

Անցեալ կիրակի օրուան Port St. Louis du Rhôneի մէջ մեր տղոց տարած յաղթութիւնը 1—0 կ'արդարացնէ այն գոհունակութիւնները զորս Հ. Մ. Ը. Մ.ի վարիչները, բարերարները եւ համակիրները ըրած են մինչեւ հիմա, Միութեան անունը բարձր պահելու համար։

Մեր անմահ բերդապահը բացակայ էր եւ զայն կը փոխարինէր Պ. Էմանէթեան որ իր պաշտօնը լիովին կատարելով բոլորին ծափահարութեան եւ շնորհաւորութեան արժանացաւ։ Մեր պաշտպանողական գիծը այս անգամ եւս ցոյց տուաւ որ promotion d'honneurի ամենազօրաւոր պաշտպանողական գիծն էր։

Գալով մեր յարձակողական գծին, հետզհետէ կազմակերպուելով աւելի փայլուն արդիւնքներ ձեռք պիտի ձգէ։ Ֆէրմանեան, Տիգրան եւ Գալուստեան անբաժանելի երրորդութիւնը ֆութպոլի կատարեալ ցուցադրութիւն մըն է որ կը կատարեն մարզադաշտերուն վրայ։ Օտար մարզական շրջանակները գովեստով կը խօսին Հ. Մ. Ը. Մ.ի խաղարկութեան մասին։ Կրնամ վստահեցնել որ եթէ մերոնք շարունակեն իրենց յաղթութիւնները կրնան այս տարի Division d'honneurի դասակարգին բարձրանալ։

★ Վերադարձին, օթօքարին մէջ յաղթու -

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ

ԼՈՅՍ ԵՒ ՀԱՄԱՏ

(ԽՈՐՀՐԴԱՎԷՊ)

Ա. ԳԼՈՒԽ

ԱՐԵՒԱԳԱԼ

Գրեց՝ ՏԻԳՐԱՆ ՓԻՐԱՆԵԱՆ

Պանանիներու նեարդները ափին մէջ, հաւատքին թելերը աւելի երկարեցան եւ տուայտիկներէն մին թեւերը իր կոչկոճած մատներուն քսելով իջաւ, թառեցաւ իր գործած փախթին վրայ ու սկսաւ ոստոստել ճռուողուն։

Բայց ո՞ւր մնաց Սկիւթի ուղեւորը ... Ահա քէչ մը անդին Սպիտակ վանքին սեղանատունը. Պախումեան հացկերոյթի է նստեր, արմաւ, թուզ, նուռ գինի, հաց, գոպայ, հում խոտեր եւ ալ։ Ուգլխահակ մօտիկ կ'ընէ վանահօր խօսքերը։

— Հոգիի առողջութիւնը սակաւասնունդ մարմնի մէջ է, իսկ հոգեկան վերացումը ծոմապահութեան։ Վանականին տխերմ թշնամին՝ տխրութիւնը ու մելամաղձոտութիւն, իսկ բարեկամը՝ խաղաղութիւն։ Տիրոջը խաղաղութիւնը վրադ, բարի ճանապարհ ...։

Երբ դուրս ելաւ այդ սպիտակ սպանդանոցէն, ճանապարհը երկուքի էր բաժնուած, եւ տեսաւ կածանները ներաշխարհին ուր սկսաւ դեգերիլ։

— Ինչ որ ճշմարիտ կը թուի սուտ է, եւ ինչ որ սուտ՝ ճշմարիտ։ Այս հաւատքը ճշմարտութիւն մըն է ինքնին, բայց մտքին թռիչքը հաւատքին բոցերուն մէջ այրել, դատողութեան լոյսը մտքին ուրացումներուն ժխտական շունչին տակ մարել, սա՝ ստութիւն է։ Հոգիին բժշկութիւնը մարմնին հիւանդութեան մէջ փնտռել... Երկուքէն մէկը — կամ մարմինն է մեր մէջ ուժեղ եւ հոգին տկար, եւ կամ հոգին Աստուծմէ է շնորհուած ու մարմինը՝ չաստուածներէն։ Ո՛հ, քաւ լիցի.. Անոնք միեւնոյն Արարիչին զուգընթաց ստեղծագործութիւններն են. կը մնայ զանոնք իրարու հետ հաշտեցնել ու ներդաշնակել։

Լոյսը ստուերին, ստուերը լոյսին, քարը քարին ու ինք ամէնուն զարնուած՝ ինկաւ ու ելաւ, մինչեւ որ հորիզոնին վրայ խոշոր կարմիր գլուխ մը կապոյտին քղանցքները բռնած, դուրս ցցուեցաւ ու սոսկատեսիլ ու արիւնած աչք մը նետելէ ետք՝ սուզուեցաւ վարագոյրի ետին։

Մայրամուտ։ Գիշեր։ Խաւար։

Ո՞ւր են բարի վհուկն առաւօտեան։ Ահա մարմնաթափ խաւարը կրկին յարութիւն կ'առնէ. հալածուած շնագայլերը կրկին կը սկսին ոռնալ, Ո՞ւր են ամենահզօր հալածիչն դեւերու և չար ոգիներու։ Սեւ ոչխարներու մեղաքարշ երամակները դարձեալ կը շրջին ու գիշերուան կարաւանը հեշտանքով ու տռփանքով բեռնաւոր կրկին կը քալէ երիկամունքի տարփայոյզ ճանապարհով։

Բայց ի՞նչ է մօտէն շատ մօտէն գինքը դիմաւորող ու տարօրինակ, վայրենի ստուերը. մա՞րդ թէ կենդանի... յանկարծ հսկայ աչք մը, իր եւեւի ոտքերուն վրայ չարագուշակ սիւնի մը պէս անկուած, կ'իջեցնէ խոշոր թաթերը՝ սարսափած ուղեւորին ուսերուն։

— Բարի եւ խաղաղ գիշեր ամէնուս վրայ, եղբայր պատուական։

Մէկը՝ արջին չափ մազոտ ու խաւարին չափ սոսկալէմ, ձեռքէն բռնած, կ'առաջնորդէ զինքը իր քարայրը ուր խաւարը չերեփով, հալած սեւ ձիւթ կը հոսեցնէր, սարսափի կղպանքով մը դռները փակած։

— Օտարական այս է մեր կեանքը, կրակ չփառել, կրակին չմօտենալ, ցերեկը կարդալ, գիշերը հսկել ու միշտ աղօթել ...

— Այո, այո՛ կը հասկնամ, վառել լոյսն ու կրակը մտքին ու թունաւորել հոգին... Սա է ճշմարիտ ճգնաւորութիւնը, գիշեր բարի, Աստուած օգնական ...

***

Միջօրէն՝ ոտքերը անապատի հրավառ թոնիրներուն մէջ կախած՝ կը քրտնի Ջրասոյզ. կանաչ կարմիր օձեր կը վազեն բերանաբաց վրան ու կատաղօրէն լիզելով, կը չորցնեն անոր ծով քրտինքը, միայն աղ ու լռութեան աղէ արձանը թաղուած, վառուած թոնիրներուն շուրջ։ Շուքը՝ լեզուն այրած համրի մը պէս, քարին ու աւազին կպած՝ կամ կայ, կամ չկայ։

Սկիւթի անապատ... աւելի դաժան, աւելի հրաշէկ երկաթ՝ քան Ս. Թեմեյիրը։

թեան երգերը կը թնդային։ Պ. Պագըճեան, Պ. Գալուստեաններ եւ Տիկին Փափազեան իրենց գեղեցիկ ձայնով մեզ կը խանդավառէին ։

Յաղթութեան գինեձօնը կատարուեցաւ Հ. Մ. Ը. Մ.ի հաւաքատեղիին մէջ։ Մեր խորին շնորհակալութիւնները կը յայտնենք Պոմօնի Արմենուհիներուն որ Հ. Մ. Ը. Մ.ի մեծ յաղթութենէն ուրախացած, խոշոր կարկանդակ մը նուիրեցին մեր տղոց ։ — Վահան Շամլեան

Նախագահ Թրումըն կ'ազդարարէ

ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ՏԱԳՆԱՊ ԵԹԷ...

Նախագահ Թրումըն չորեքշաբթի օր խորհրդարանին ներկայացնելով տնտեսական նոր ծրագիր մը, ազդարարեց որ «տագնապ մը անխուսափելի է եթէ խիստ միջոցներ ձեռք չառնենք գիներու բարձրացումը կասեցնելու համար» ։

Ամերիկայի ժողովուրդը գիտէ որ արժեզրկումը մեզ զբաղեցնող կարեւոր խնդիրներէն մէկն է ներկայիս, ըսաւ Նախագահը եւ խորհրդարանին քննութեան յանձնեց տասը կէտերէ բաղկացած նոր «յայտագիր» մը ։

Եթէ ազգը ցոյց չտայ թէ ինք կրնայ չափաւորել իր պահանջները եւ կառավարութեան կողքին կանգնիլ, «գիներու վտանգաւոր բարձրացում մը տեղի պիտի ունենայ եւ յառաջ պիտի գայ տնտեսական տագնապ մը» ։

Նախագահը յետոյ առաջարկեց — հակակշիռ հաստատել բոլոր գիներուն վրայ, պատկան իշխանութեանց իրաւասութիւն տալ բաժնեչափի դրութիւնը հարկ եղած պարագային վերահաստատելու, աւելցնել Ամերիկայի արտադրութիւնները 35 առ հարիւր համեմատութեամբ՝ յառաջիկայ տասը տարուան ընթացքին եւ աշխատանք ապահովել 59 միլիոն՝ աշխատող ձեռքերու՝ 1948ին ։

Նախագահը դիտել տուաւ որ 1947ին իւրաքանչիւր Ամերիկացի միջին հաշուով, 1264 տոլարի զուտ եկամուտ ունեցած է այսինքն 170 տոլար աւելի քան նախորդ տարին ։

★ Ամերիկայի ելմտական նախարարը, Ճան Սնայտըր Նեւ-Եորքի արտաքին յարաբերութեանց յանձնաժողովին մէջ յայտարարեց որ պէտք պիտի ըլլայ պահանջել Մարշըլի ծրագրէն օգտուող 16 պետութիւններէն որ ծախսեն Ամերիկայի մէջ իրենց ունեցած 4800 միլիոն տոլարի վարկերը։ Նախարարը յանձնարարեց որ քուէարկուի ներկայացուած օրինագիծը ։

★ Միացեալ Նահանգներու արտաքին նախարարութիւնը իր հաւանութիւնը տուած է որ մանաւանդ տրուին Ցունաստանի, Աւստրիոյ եւ Ֆրանսայի մինչեւ որ քուէարկուի Մարշըլի ծրագիրը։ Փոխատուութիւններ պիտի ըլլան նաեւ Իրլանտայի, Շուէտի եւ Նորվեկիոյ ։ Զուիցերիա, Փորթուգալ եւ Թուրքիա պատրաստ են կանխիկ վճարել իրենց գնումներուն փոխարժէքները ։

ԹԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԵՐԷԿ գրած էինք որ Պուլկարիոյ վարչապետը յայտարարած է խորհրդարանին մէջ թէ Փեթքով իր գլուխը փրկած պիտի ըլլար եթէ Անգլիա եւ Ամերիկա միջամտած չըլլային։ Լոնտոնի քաղաքական շրջանակներուն մէջ դիտել կը տրուի որ Տիմիթրովի այդ յայտարարութիւնը կ'ապացուցանէ որ մահապատիժը գործադրուած էր քաղաքական շարժառիթներով ։

ԱՆԳԼԻՈՅ արտաքին նախարարութեան պաշտօնատունէն կը հաստատուի այն լուրը թէ բրիտանական կառավարութիւնը թոյլատրած է որ Ամերիկա դարձեալ օդակայան մը հաստատէ Պէնկազիի մէջ (Մելհալա)։ Այդ կէտէն էր որ դաշնակից օդանաւերը, պատերազմի ընթացքին, կը կատարէին իրենց յարձակումները Աթէնքի, Հռոմի, Թիրանայի վրայ ։

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Սէն Լուի-Ֆր. Կապոյտ Խաչի Մանուկներու Օրուան հանդէս տօնածառը այս կիրակի իրիկուն ժամը 8ին, Սէն Լու, Կրան Բէնի ազգային մանկապարտէզին մէջ։ Պիտի ըլլան երգեր, արտասանութիւններ եւ գեղջկական պարեր ։

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 Rue Dameseme - 13e
Le Gérant : A. NERCESSIAN

Ցերեկոյթ պարահանդէս

Ֆր. Կ. Խաչի Փարիզի մասնաճիւղին տարեկան պարահանդէսը, տեղի պիտի ունենայ 15 Փետրուարին ժամը 15էն 24, Hôtel Continentalի շքեղ սրահներուն մէջ, 2 rue Rouget de Lisle, métro Concorde ։

Նուագախումբ ՖԷՐՆԱՆ ՊՈՒՅՕՆ ։ Գեղարուեստական ճոխ բաժին եւ ճոխ պիւֆէ ։

Տարեկան շքեղ ցերեկոյթ պարահանդէս

Փարիզի Հայ Տիկնանց Միութեան Կարմիր Խաչի եւ Որբախնամի տարեկան ցերեկոյթ պարահանդէսը տեղի պիտի ունենայ 8 Փետր. կիրակի օր ժամը 15էն մինչեւ կէս գիշեր, Hôtel Lutétiaի շքեղ սրահներուն մէջ, 45 Bld. Raspail, Paris։

«Մանուկներու Օրը»

Ֆր. Կապոյտ Խաչի Պոմօնի մասնաճիւղը կը տօնէ Մանուկներու Օրը, Յունուար 18ին, կիրակի կէս օրէ վերջ, ժամը 2ին, Պոմօնի Նորականոյց սրահին մէջ ։

Ցերեկոյթ պարահանդէս

Կազմակերպուած Փորթ տ'Իթալիի Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղին կողմէ։ Կիրակի 18 Յունուար կէսօրէ վերջ ժամը 15էն 23։ Պէն Տուչի սրահը, Rue Jules Ferry. Petit Ivry, մեթրօ Porte de Choisy ։

Գեղարուեստական ճոխ բաժին.— Պիտի ներկայացուի ՀԱՐՍԸ եւ զաւեշտ մը, Սէվրանի Ֆ. Կ. Խաչի թատերախումբին կողմէ։

Եւրոպական պարերը կը սկսին ժամը 6ին, ղեկավարութեամբ Պ. Օնոսեանի նուագախումբին։ Ճոխ պիւֆէ դիւրամատչելի գիներով ։

Մուտքը 75 ֆրանք ։

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ ՓՈՆ Տ'ՕՊՆԱՅԻ ՄԷՋ

Փոն տ'Օպնայի Ֆր. Հայ Կապոյտ Խաչը կը տօնէ Մանուկներու Օրը, կիրակի ժամը 3ին Փոն տ'Օպնայի մէջ։

Անխտիր կը հրաւիրենք գաղութահայութիւնը։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ.— Ֆր. Կ. Խաչի Շրջ. վարչութիւնը իր խորին շնորհակալութիւնները կը յայտնէ Տիկիններ Կ. Կարապետեանի, Ս. Մավեանի, Ա. Փազազեանի, Իսաւրեանի, Տ. Մխաքեանի, Վ. Այրամճեանի, Տ. Սերէնկիւլեանի, Ա. Յակոբեանի եւ Օրդ. Ռ. Տակառեանի որոնք իրենց կարկանդակներով եւ զանազան նուէրներով ճոխացուցին ուսանողներու սեղանը ։

ԿԱՐԵՒՈՐ ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ

Փարիզի Հայոց եկեղեցւոյ կրօնական ընկերակցութեան վարչութիւնը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ ընկերակցութեան բոլոր անդամները՝ 18 Յունուար 1948, կիրակի ժամը 2.30ին Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյ մէջ, օրակարգ ունենալով եկեղեցւոյ օգնական լուսարար Պ. Յակոբ Ծօրթուեանի քահանայական թեկնածութեան հարցը ։

Կը խնդրուի բոլոր անդամներէն որ հաճին անձամբ ներկայ ըլլալ այս ընդհ. ժողովին եւ կատարել իրենց եկեղեցասիրական պարտականութիւնը ։ ։

ՖՐԱՆՔՕ-ՀԱՅԿԱԿԱՆ Միութիւնը ծրագրած է սարքել Հայ եւ ֆրանսական մշակոյթներուն նուիրուած նոր փառատօն մը որ տեղի պիտի ունենայ Սորպոնի մեծ ամփիթատրոնին մէջ Ապրիլ 18ին, կիրակի կէսօրէ վերջ։ Կը խնդրուի չխաչաձեւել ։

Հ. Բ. Ը. ՄԻՈՒԹԵԱՆ Փարիզի մասնաճիւղին դասախօսութեանց երկրորդը տեղի կ'ունենայ 24 Յունուար, շաբաթ օրը, ժամը 16ին։ Բանախօս՝ Փրոֆ. Հ. Ըսապալեան, միաբան Վիէննայի, Աւստրիոյ Պետ. համալսարանէն։ Նիւթ՝ «Հայ ժողովուրդին ծագումը»։ Վայր.— Հայ Ուս. Ոստան, 57 Պուլվար Ժուռտան, մեթրօ Փորթ տ'Օրլէան։ Հայ մտաւորականութեան եւ երիտասարդութեան մասնաւոր ուշադրութեան կը յանձնենք սոյն շահեկան բանախօսութիւնը, որուն կը յաջորդէ ազատ վիճաբանութիւն ։ Մուտքը ազատ է ։

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶԻ Հ. Յ. Դ. Եզնիկապատցի կոմիտէին ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ ընկերները այս շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին, ընկերվարականներու սրահը, 9 rue Victor Massé: Կարեւոր օրակարգ ։

ՄԱՐՍԷՅ .— «Քրիստափոր» ենթակոմիտէի ժողովը տեղի կ'ունենայ այսօր ուրբաթ իրիկուն ժամը 8ին, Պար տիւ Կլօպի մէջ։ Կարեւոր օրակարգ ։

ՌՈՄԱՆ .— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի խմբակը տեղի պիտի ունենայ այս շաբաթ իրիկուն, ժամը 8ին Փաթրոնաժ Սէն Պէրնարի շքեղ սրահին մէջ։ Մանրամասնութիւնները տեղւոյն վրայ։ Ճոխ պիւֆէ։ Մուտքը ազատ է։

Հ. Յ. Դ. ԻՍԻ ԼԷ ՄՈՒԼԻՆՈՅԻ Զաւարեան կոմիտէի ժողովը այս շաբաթ,17 Յունուար, ժամը 8.30ին, Կ. Խաչի Խրիմեան սրահը ։

ՖՐ. Կ. ԽԱՉԻ Լիոնի վարչութիւնը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերուհիները ու սանուհիները, կիրակի 18 Յունուար 1948, կէսօրէ ետք ժամը 3ին, 78 rue Rabelais, դպրոցին սրահը ։ Կարեւոր օրակարգ։ Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ ։

ԼԻՈՆԻ Հ. Յ. Դ. Վարանդեան կոմիտէին ընկերական ընդհ. ժողովը այս կիրակի, 18 Յունուար 1948, կէսօրէ վերջ ժամը 2.30ին 73 rue Rabelais դպրոցին սրահը։ Կարեւոր օրակարգ։ Պարտաւորիչ ներկայութիւն։ Ներկայանալ անդամատետրով ։

ՀԱՅ ԿԱՄԱՒՈՐՆԵՐՈՒ եւ Մարտիկներու Միութեան Մարսէյլի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը այս կիրակի, կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, Պառ Կլօպին մէջ։ Կարեւոր օրակարգ ։

ՏԷՍԻՆԻ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի դասախօսական ժողովը այս երկուշաբթի, ժամը 9ին, Հ. Յ. Դ. Տան մէջ։ Նիւթ՝ «Հայ թաթարական կռիւները » ։

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ՝ ՄԱՐՍԷՅԼ

Թէնոր ԿԻՐԱԿ ՍԱԳԶԼԵԱՆԻ երգահանդէսը, որ տեղի պիտի ունենայ, 17 Յունուար 1948, Շաբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին, Սալ Մազընոյի մէջ, մուտքը միմիայն հրաւիրատոմսով ըլլալուն պատճառաւ, կը խնդրուի Մարսէյլի երաժշտասէր հասարակութենէն որ կանխօրօք ապահովեն իրենց տեղերը, այլապէս երգահանդէսի երեկոյեան, կիչէէն ոչ մէկ հրաւիրատոմս հայթայթել կարելի պիտի չըլլայ ։

Յանձնախումբ

Կ'ուզուի

Հոլանտայէն արեւելեան անուշեղէններ պատրաստող շատ լուրջ վարպետ մը։ Նախընտրելի է որ ամուրի ըլլայ։ Դիմել ՄԱՆԿԻԿԵԱՆԻ, 135 Ave. de Bois de Boulogne à Clamart (Seine)։ Շատ գոհացուցիչ վճարում ։

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. Seine 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13e)

Տար. 1200, 6ամս. 650, Արտ. 15 տոլ. կամ 3 անգլ.

Tél.: GOB. 15-70 — C.C.P. Paris 1678-63

Samedi 17 Janvier 1948 Շաբաթ 17 Յունուար

Ի. ՏԱՐԻ — 20e Année N° 5242-Նոր շրջան թիւ 851 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ Գին՝ 5 Ֆր.

Մեծագոյն ոճիրը կը գործուի Հնդկաստանի մէջ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԵՒ ՍԱԿԱՅՆ ՑԱՅՏԱՐԱՐԵՑ...

Ո՛չ միայն տգէտ ու կամաւոր կոյրեր են մեր ապերասան հակառակորդները, այլ եւ լիրբ, ըստախօս ու անպատկառ ։

Զի բաւեր որ երեք ամիսէ ի վեր չորցած էր իրենց լեզուն Վիշինսքիի ծանօթ յայտարարութեան մասին, հիմա, մեռասաներորդ ժամուն, իրենց քուրջերէն «վկայութիւններ» կը հաւաքեն՝ հաւատացնելու համար արտասահմանի մեր զանգուածին, թէ Մոսկուայի երեւելին երբեք յայտարարած չէ թէ Կարսն ու Արտահանը վրացական են եւ պէտք է Վրաստանին վերադարձուին ։ Ու զզուելի իմաստակութեամբ, եւ ամէնէն վատոգի եւ խայտառակ ձեւերով կը փորձեն Դաշնակցութեան «սուտերուն»! վրայ բարդել նոր մը ։

Եթէ պուտ մը խելք ու քաջութիւն ունենային, Հոկտեմբեր 25ի առտուն իսկ պիտի վազէին Միացեալ Ազգերու Նիւ Եորքի պաշտօնատունը՝ հաստատելու — կամ հերքելու — համար Վիշինսքիի արտասանած բառերը ։

Երեք ամիս վերջ, իրենց ճամբան կորսնցուցած մուկերու պէս, պատէ պատ կը զարնուին արդարացնելու համար իրենց փաթթոններէն մէկուն կատարած անփառունակ ձեւոյթը ։

Մեր թերթը, այդ ձախաւեր յայտարարութեան լուրը ամէնէն առաջ հաղորդեց Հոկտեմբեր 28ի երեքշաբթի օրը, քաղելով տեղական թերթերէն ։

Ձեռագիրը գրաշարին յանձնելէ առաջ, անհրաժեշտ նկատեցինք հեռաձայնով յարաբերութեան մէջ մտնել ոչ-ֆրանսական թերթի մը խմբագրութեան հետ, ստուգելու համար լուրին վաւերականութիւնը ։

Այնքան անհաւատալի էր եղած պահանջը — ի նպաստ Վրացիներուն — որ մեր մտքէն անցաւ որ թղթակիցները կրնային Վրաստանը եւ Հայաստանը իրարու հետ շփոթած ըլլալ ։

Այդ ստուգումը կատարելէ ետքն էր որ լուրը լոյս տեսաւ մեր սիւնակներուն մէջ ։

Այսքանն ալ բաւական չէր սակայն ։

Դիմեցինք Միացեալ Ազգերու մամուլի դիւանին — Նիւ Եորք — եւ բերել տուինք Հոկտեմբեր 24ի նիստին ատենագրութիւնը որուն բովանդակութիւնը հրատարակեցինք մեր թերթին մէջ, Նոյեմբեր 18ին ։

Աւելորդ նկատած էինք յիշել խնդրոյ առարկայ փաստաթուղթին թիւը — GA/PS, 88, թուական 24 Հոկտեմբեր 1947 ։

Ձեռքի տակ ունինք, ի շարս այլոց, «Նիւ Եորք Հերըլտ Թրիպիւն»ի (Նիւ Եորքի հրատարակութիւն) Հոկտեմբեր 25ի համարը որուն մէջ, թերթին Միացեալ Ազգերու թղթակիցը — Peter Kihss — որոշ կերպով դրի կ'առնէ ընկեր Վիշինսքիի յայտարարութիւնը թէ «Խորհրդային բանասէրները ապացուցած են որ երկու թրքական նահանգները — Կարս եւ Արտահան — իրականին մէջ վրացական հողեր են եւ անոնք (Վրացիները) իրաւունք ունին պահանջելու որ այդ զոյգ նահանգները կցուին Խորհրդային վրացական հանրապետութեան » ։

Վիշինսքի «Յառաջդիմական» չորրորդներէն չէ եւ երբեւ տաղանդաւոր մտաւորական, գիտէ թէ ինչ կ'ըսէ եւ ինչ կը պահանջէ ։

Աղաղակող այդ յայտարարութիւնը հիմնած է երկու Վրացի գիտնականներու — Ս. Ճանաշիայի եւ Հ. Բերձենիշվիլիի 1945ի դեկտեմբեր 20ի այն յօդուածին վրայ որ լոյս տեսաւ « Կոմունիստ » թերթին մէջ ։

Վիշինսքի, անտարակոյս, ծանօթ է, «Փրավտա» պաշտօնաթերթին 1946ի Փետրուար 25ի համարին մէջ Վրաստանի կեդր. կոմիտէի ընդհանուր քարտուղարին ստորագրութեամբ հրատարակուած յօդուածին որուն մէջ կը պահանջուի Կարսի եւ Արտահանի վերադարձը Վրաստանին» ։

Պարկեշտութեան մասին Դաշնակցութեան դասեր շռայլող սմսեղուկներուն պիտի յանձնարարէինք որ մեր անհման կազմակերպութեան դէմ իրենց փողոցային ճիհատը շարունակելով հանդերձ, քիչ մը աւելի լայն բանային իրենց աչքերը եւ տեսնէին թէ ինչեր կանցնին կը դառնան խորհրդային դրախտէն ներս՝ ի վնաս հայ ժողովուրդին ։

Եւ տուն կանչէին իրենց խելքն ու արամարանութիւնը տեսնելու համար որ իրենց այս տխմար ելոյթներով, հերքումներով եւ ամէն կէտի մէջ Մոսկուան արդարացնելու իրենց փութկոտութեամբ, բացորոշ կերպով կը հաստատեն թէ իրենք կատաղի համայնավարներ են ։

Եւ համայնավարներուն ամէնէն ողբալիները, ամէնէն զզուելիները ։

Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ՆՈՒԷՐՆԵՐՈՒ ԱՌԱՏԱՁԵՌՆՈՒԹԻՒՆ...

— «Կաղանդ էր» պիտի ըսեն բարեմիտներ ։ Երբ մեծ ու պզտիկ, ամէն կարգի նուէրներով իրար կը կաղանդեն ինչո՞ւ չատ պիտի տեսնենք որ մեր բարեկամ Մեծերը, սանկ քանի մը սուղանաւ, մէկ երկու թօրփիլահալած կամ փոքրիկ յածանաւ մը տուէր ղրկեն «Նեղուցներու պահապանին» ։

Անշուշտ այս «խի՛ստ բարեկամական» վերաբերումը մեր սիրտը կը խոցոտէ ։

Բայց ե՞րբ չէ խոցոտուած մեր խեղճ սիրտը, որմէ, կաթիլ կաթիլ հոսող արիւնը կեանք կու տայ կարծէք «հիւանդ մարդուն» ։

Ցաղթականները՝ առաջին զինադադարին մէջ ցումի եղած էին իրարու հետ, հրացան մը, ռումբ մը աւելի ղրկելու համար «հրոսակ Քէմալին», մինչեւ որ բերին զայն նստեցուցին Սուլթաններու գահին վրայ ։ Ու անկէ ի վեր ի՜նչ սրտառուչ տեսարաններու ականատես չեղանք ։

Մեր աչքերը խոշոր, խոշոր բացինք զարմացած, երբ «Աշխարհի ամէնէն ժողովրդավար» իշխանութիւնը գեղեցիկ դաշինքով մը, ձեռք երկարեց իր պարտեալ ու արիւնարբու դրացիին ։

Ի՜նչ համբոյրներ... ի՜նչ նուէրներ, փո՜ւնջ փունջ, հղրկուեցան այդ հարիւրին հարիւր «դեմոկրատ» բարեկամին ։ Մինչեւ որ Արեւմուտքէն փչած խիստ հով մը նաւուն ղեկը դարձուց եւ առագաստը հրջեց ։

Հիմա այդ մեծ դրացին է որ տուածը տոկոսով ետ կը պահանջէ ։ Ու՞ր նուիրելու համար. այս անգամ դաղտնիք է, դիւանագիտական ծալքերով ։

Թուրքերը կ'ըսեն մեզի որ ի զուր մեր աչքերը յառած ենք այդ հողի կտորին ։ Անգլիան ըսաւ արդէն որ «ազգութեան խնդիր չկայ» հոն ։ Վիշինսքին ալ, իր կարգին, հաստատեց երկուքին ալ ըսածները, ճարպիկ դարձուածքով մը, ճիշդ պատրաստարան եւ մտացի Հրեային նման, որուն երբ հարցուցեր են թէ «ի՞նչ կը խնդրէ Աստուծմէ այդքան սրտառուչ կերպով աղօթելով երբ իր Հայ հայրենակիցը կը փափաքի իր աղօթքով բոլոր Թուրքերուն կորուստը, իսկ Թուրքը բոլոր Հայերուն բնաջնջումը ։

Ես ինծի համար բան չեմ ուզեր Աստուծմէ, թող ան երկուքին ալ փափաքածը կատարէ, այդ է իմ խնդրանքս իրմէ...» կը պատասխանէ նուրբ ժպիտով մը ։

ԱՐԱՄԱԶԴ

ԱՆԳԼԻԱ ԵՒ ԻՐԱՔ ԴԱՇՆԱԳԻՐ ԿԸ ՍՏՈՐԱԳՐԵՆ

Հինգշաբթի օր քսան տարուան բարեկամական դաշնագիր մը ստորագրուեցաւ Փորթսմըթհի մէջ (Անգլիա) Մեծն Բրիտանիոյ եւ Իրաքի միջեւ ։ Համաձայն այդ դաշնագրին տրամադրութեանց — Անգլիա իրաւունք կը ստանայ զինուորական ուժ ղրկելու Իրաք երբ պատերազմի սպառնալիք գոյութիւն ունենայ — Անգլիա տեւականապէս պիտի պահէ Հապանիյէի եւ Շայպայի օդակայանները եւ միշտ զինուորական գործողութեանց ձեռնարկելու վիճակի մէջ ։

Անգլիա յանձն կ'առնէ զէնք, ռազմանիւթ, արդիական օդանաւեր եւ շոգենաւեր հայթայթել Իրաքի բանակին ։ Դաշնագիրը կը տրամադրէ նաեւ որ պայմանադիր կողմերէն իւրաքանչիւրը ընդունի փոխադարձ օգնութեան սկզբունքը այն պարագային երբ իրենցմէ մէկը պատերազմի մէջ է երրորդ պետութեան մը հետ ։ Պատերազմի սպառնալիքի մը առեն, երկու կողմերը պիտի խորհրդակցին ձեռք առնուելիք միջոցներուն մասին ։

Արտաքին նախարարութեան պաշտօնատարներէն մէկը դիտել տուաւ որ անգլեւիրաքեան ներկայ դաշնագիրը առաջինն է դաշնագիրներու այն շարքին որոնք հետզհետէ պիտի կնքուին Մերձաւոր Արեւելքի երկիրներուն հետ ։

ՀՆԴԻՍՏԱՆ ԿԸ ԲՈՂՈՔԷ

Հնդկաստանի կառավարութիւնը հինգշաբթի օր Միացեալ Ազգերու Ապահովութեան Խորհուրդին յուշագիր մը ներկայացնելով, յայտարարեց որ եթէ միջազգային հիմնարկութիւնը վճռական քայլեր չառնէ, պատերազմ պիտի ծագի Հնդկաստանի եւ Փաքիստանի միջեւ ։

« Զափազանց անհրաժեշտ է որ անյապաղ քայլեր առնուին վերջ տալու համար արիւնահեղութեան, ոչ միայն մեր կեանքը,ստացուածքը եւ պատիւը փրկելու համար, այլ արգիլելու համար պատերազմ մը որ, ներկայ պայմաններուն մէջ, կրնայ անխուսափելի դառնալ, ըսաւ Հնդկաստանի ներկայացուցիչը ։

Ոչ մէկ համաձայնութիւն գոյացած է երկու նորածին հանրապետութեանց միջեւ որովհետեւ «Փաքիստան տրամադիր չերեւար հրաժարելու Քաշմիրի ցեղապետներուն իր ընծայած օժանդակութենէն» ։ Փաքիստանի կառավարութիւնը, աւելցուց ներկայացուցիչը, ոչ միայն թոյլ կու տայ որ ապստամբողները իր հողերէն անցնին, այլ ռազմանիւթ եւ զինուորական այլ պիտոյքներ կը տրամադրէ անոնց ։ Ամիսներէ ի վեր, հազարաւորներ Քաշմիր կ'արշաւեն, իսկ Փաքիստանի կառավարութիւնը չի դատապարտեր անոնց արարքը, ընդհակառակն, կ'արդարացնէ զանոնք ։

Հնդկաստանի ներկայացուցիչը կ'առաջարկէ ուրեմն — Արգիլել որ Փաքիստան զինուորական օժանդակութիւն հասցնէ ապստամբողներուն — թոյլ չտալ որ Փաքիստանի մահմետականները մասնակցին Քաշմիրի կռիւներուն — արգիլել որ Փաքիստանի սահմաններէն ներս զինուորական փոխադրութիւններ կատարուին յօգուտ արշաւողներուն ։

Երբ Հնդկաստանի պատուիրակը այս պահանջները կը ներկայացնէր Միացեալ Ազգերուն, վարչապետ Նեհրու, բոլորովին տարբեր յայտարարութիւններ կ'ընէր Նիւ Տէլհիի մէջ ։ Իմ կարծիքովս պատերազմի անմիջական վտանգ չկայ, բայց, անշուշտ, իբրեւ կառավարութիւն, պէտք է պատրաստ գտնուինք ամէն տեսակի պատահականութեանց առջեւ, կ'ըսէր վարչապետը ։ «Եթէ պատերազմ ծագի, կը վստահեցնեմ որ ոչ մէկ զինուոր մեր սահմաններէն ներս կրնայ մտնել » ։

★ Նիւ Տէլհիէն կը տեղեկացնեն որ բժիշկները լրջօրէն մտահոգուած են Մահաթմա Կանտիի վիճակով ։ Հնդկաստանի հոգեւոր առաջնորդը չորս օրէ ի վեր ծոմ կը պահէ «ըրպէսզի խաղաղութիւնը վերահաստատուին ։ Բժշկական վկայագիր մը դիտել կու տայ որ Կանտի շատ տկարացած է, ձայնը շատ տկար, տաք ջուր կը խմէ եւ ի վիճակի չէ ինքնիրեն հոգ տանելու ։

Պաղեստինի դէպքերը

Համաձայն Երուսաղէմէն ստացուած տեղեկութեանց, Հրեաները հինգշաբթի օր կրակ բացին բրիտանական օդանաւի մը վրայ որ հետախուզական թռիչքներ կը կատարէր քաղաքին արուարձաններուն վրայ ։ Առաջին անգամն էր որ անգլիական օդանաւերը այս տեսակ յարձակումի մը կ'ենթարկուէին ։

Արաբները կը շարունակեն յարձակիլ սուրիական սահմաններէն ։ Հինգշաբթի օրուան ընդհարումներու ընթացքին 20 Արաբներ եւ 30 Հրեաներ սպաննուեցան ։ Արաբները յարձակեցան նաեւ Երուսաղէմէն 15 մղոն արեւմուտք Նիվ Եյլան արուարձանին վրայ ։ Հայֆայի մէջ սպաննուեցաւ մէկ Արաբ եւ վիրաւորուեցան 6 Հրեաներ երբ յարձակում գործուեցաւ հանրակառքի մը վրայ ։ Նման դէպքեր պատահեցան հարաւային Պաղեստինի մէջ ։

★ Արաբական Դաշնակցութեան մամուլի դիւանին վարիչը Եսատ Տաղէր, յայտարարեց որ բոլոր արաբական երկիրները պէտք է գրաւեն Պաղեստինը երբ բրիտանական հոգատարութիւնը վերջ գտնէ ։ Դաշնակցութեան շրջանակներուն մէջ դիտել կը տրուի որ Արաբ ժողովուրդները ոչ — բարեկամական արարք մը պիտի նկատեն միջազգային ոստիկանական ուժի մը առաքումը Պաղեստին ։

★ Նախագահ Թրումըն հինգշաբթի օր յայտարարեց որ Ամերիկա տակաւին ոչ մէկ կարգադրութիւն ըրած է ամերիկեան զինուորներ Պաղեստին ուղարկելու համար ։ Բայց լոյս յայտնեց որ Միացեալ Ազգերը պիտի մտածեն ոստիկանական ուժ մը յատկացնելու մասին՝ երբ անհրաժեշտութիւն ծագի ։

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

Ո՞ւր է մեր բացասական կեցուածքը

Հաճոյքով չէ անշուշտ, որ մեր հակառակորդները սեւով ճերմակի վրայ կը յայտարարեն թէ՝ «մինչեւ այժմ գաղութահայ եւ ոչ մի հոսանք, քաղաքական եւ ոչ մի կազմակերպութիւն հրապարակաւ, բացորոշ կերպով ներգաղթի դէմ չի արտայայտուել, բացի մէկը»: Բայց այդ մէկին (Կարտինալ Աղաճանեան) բացորոշ արտայայտութիւնը կը խոստովանին, «պակաս վնասակար եղաւ «Ներգաղթի գործին:

Հրապարակային արտայայտութիւններով տրամաբանօրէն պէտք է ընդունիլ նաեւ հրապարակային քայլերով ալ, ոչ մէկ հոսանք եւ կազմակերպութիւն դէմ չէ եղած ներգաղթի գործին:

Մեր հակառակորդներու կողմէն այս հանդիսաւոր հաստատութիւնը սակայն, խնդիրը չի լուսաբաներ ամբողջովին: Պէտք է, անհրաժեշտ է որ ներգաղթի գործին վնասողներ մատնանշուին, մութին թէ խաւարին մէջ, եւ ստեղծուի ի հարկին — եթէ անկարելի արդիւնքի հասնին — փընտռտուքներով:

Համայնավար բարքերուն մէջ, դժուարին գործ մը չէ այս. անոնք հրաշագործներ են այս ուղղութեամբ:

Առ այժմ պատէ պատ կը զարնուին ցոյց տալու համար Դաշնակցութեան երկդիմի դերը ներգաղթի հանդէպ:

Ամենալուրջ փաստը, որ մեր դէմ կը բերուի, մեր մամուլի դիրքն է ներգաղթի եւ Խ. Հայաստանի վերաբերմամբ: Բայց այստեղ ալ մեր քննադատները չեն կրնար միշտ իրենց տեսակէտներուն ի նպաստ փաստեր հայթայթել: Անոնք կը բաւականանան իրենց վայել արտայայտութիւններով հաւկցնել, որ եթէ մեր «թերթերի մէկ սիւնակը նպաստաւոր էր իսկ միւսը աննպաստ լուրերով» լեցուցինք: Ուրիշ խօսքով, անոնք չեն ժխտեր որ դրական արտայայտութիւն ունեցած ենք, բայց այսքանը ոչինչ կը նշանակէ, որովհետեւ երբ լաւին, լաւ ենք ըսեր, պէտք էր որ վատին ալ լաւ ըսէինք: Մեր յանցանքը ուրեմն այն է, որ մենք չվարժուեցանք դեռ լաւ ըսել միայն, միշտ աւելի լաւ, երբ կը հրամանագրուի լաւ ըսել:

Հոս մեղքը մեր չէ, խոստովանինք: Լաւ ըսել միշտ, եւ լաւին եւ վատին, այս արդէն, բացառիկ արժանիք մըն է՝ յատուկ համայնավարին, իսկ մեր իրականութեան մէջ «Յառաջդիմական»ին: Ի՞նչ ընենք, որ բնութիւնը մեզի զլկած է եւ մէկի եւ միւսի արժանիքներէն եւ առաքինութիւններէն:

Բայց ի՞նչ է եղած ի վերջոյ մեր թերթերու բացասական կեցուածքը:

«Այն օրերին — կը յայտարարէ իրենցմէ մէկը — երբ մենք տակաւին պէտք էինք տեւում գաղութահայութեան մէջ ներգաղթիհամար նպաստաւոր տրամադրութիւններ ստեղծել, երբ մենք խրախուսում էինք մեր հայրենակիցներին, որ արձանագրուեն Ներգաղթի Կոմիտէների բացած ցուցակներում, մեր կեղծ ներգաղթականները (Դաշնակցութեանն է ակնարկը, Թ. Ս.) իրենց թերթերը լեցնում էին Փրանսահպատակութիւն ընդունած Հայերի անունով»:

Անպայման շատ լուրջ ճշմարտութիւններ կան վերի տողերուն մէջ: Ամենակարեւորը այս ճըշմարտութիւններէն այն է, որ մենք «Ներգաղթի համար նպաստաւոր տրամադրութիւններ» ստեղծելու համար դիտակցաբար հրաժարած ենք մեր հակառակորդներու որդեգրած մեթոտէն:

Ներգաղթի հարցին մէջ, թէ քաղաքական եւ թէ հայահաւաքման կրկնակ տեսակէտներով, որոշապէս դրական վերաբերմունք ունենալով, մենք քաջալերած ենք ներգաղթը մեր բոլոր թերթերուն մէջ: Քաջալերած ենք այս առթիւ կատարուած բոլոր ձեռնարկները — անգամ քննադատելի մեր կողմէն — միշտ չմոռնալով նաեւ իրականութիւնը, իր լաւ եւ վատ, կարելի եւ անկարելի կողմերովը:

Խ. Հայաստանը, այս կապակցութեամբ ներկայացուած ենք խիստ առարկայական եղանակով, դիտակցաբար խուսափելով անժամանակ քննադատութիւններէ:

Ուրիշ խօսքով, գաղթահայութեան մէջ ներգաղթին ի նպաստ տրամադրութիւն ստեղծելու համար, մենք աշխատեր ենք որ գաղթահայը սիրէ, անգամ նպաստաւոր պայմաններէ, որովհետեւ կայ, իր առաւելութիւններովն ու պակասութիւններովը: Գրած ենք, կը գրենք ու պիտի գրենք, որ գաղթահայը նաւը նստած, պէտք է դիտակցաբար եւ համոզումով հրաժարի անհատական եւ հաւաքական կարգ մը դիւրութիւններէ, անգամ նպաստաւոր պայմաններէ, որովհետեւ մեր՝ երկրի մէջ տիրող կարգերուն հետ խորտակ կը համեմատեն այդ բոլորը:

Եւ վերջապէս պարզ ու յստակ գրած ենք եւ պիտի գրենք ալ, որ հայ հայրենիքը, անկախ իր վարչաձեւէն, անկախ այդ վարչաձեւի ամէն տեսակի դժուարութիւններէն մեր ազգային ժառանգութիւնն է, մեր սեփականութիւնը, որու բարօրութեան համար, իր տուրքը պէտք է տայ նաեւ գաղթահայութիւնը:

Մեր խիղճը թեթեւ է, աւելի քան թեթեւ, միայն այս ուղղութեամբ գրած ըլլալնուս համար:

Իրենց խղճի վրայ ծանրութիւն մը ունին անկասկած մեր հակառակորդները, որոնք տարբեր ձեւով կը տանին իրենց քարոզութիւնը: Այլապէս ալ չէր կրնար ըլլալ, որովհետեւ տասնեակ հազարաւոր ներգաղթողները, մեր դրածներու մէջ չէր որ անճշդութիւններ գտան եւ ոչ ալ Հայաստանի դէմ արտայայտութիւն:

Անոնց զայրոյթն ու դառնութիւնը ընդհակառակն, ուղղուած է հրամանագրով հրապարակ եկած «Հայաստանասէրներու» դէմ, որոնք դժբախտաբար դիտակցօրէն ստեցին եւ կեղծեցին Հայաստանի իրականութիւնը բոլոր մարզերուն մէջ:

Բայց դեռ մենք չվերջացուցինք:

Թ. Ս.

Գիտական անկիւն

Կենդանիներուն գաղթը կը կազմէ բնութեան ամէնէն թաքուն ու հետաքրքրական երեւոյթներէն մէկը: Արդարեւ, դարերէ ի վեր գիտական աշխարհը զբաղած է այդ հարցով, առանց սակայն թափանցելու անոր բոլոր գաղտնիքներուն:

Կենդանիներու գաղթին նպատակը երբեմն ցեղին պահպանումն ու վերապրումն է, երբեմն արդիւնք սնունդի չգոյութեան, եւ երբեմն ալ անոր պատճառները բոլորովին անծանօթ կը մնան:

Մարախները որ տաք երկիրներու, տեւական աղէտը կը կազմեն, մասնաւորապէս Ալժերիոյ, Սէնէկալի եւ Միջերկրականի Հար. ծովեզերեայ երկիրներու, խմբովին կը գաղթեն երկիրէ երկիր եւ յաճախ անսահման վնասներ կը պատճառեն բուսականութեան: Անոնց խմբական գաղթին պատճառը սնունդի եւ ջուրի պակասն է:

Ֆանտայի եւ Նորվեկիոյ մէջ գոյութիւն ունին «Լէմմինկ» կոչուած դաշտամուկի նմանող կենդանիներ, որոնք տեւեն տեւեն բարձրաւանդակներէ իջնելով եւ անցնելով ընդարձակ դաշտերու մէջէն, խմբովին ծովու մէջ կը նետուին ու հոն անհետ կը կորսուին:

Հարաւային Ափրիկէի մէջ «Springbox» կոչուած յամոյրի նմանող փոքր կենդանիներու հօտեր խիտ շարքերով դէպի ծովեզերք կուղղուին, ու հոն խմբովին ծովամոյն կ'ըլլան:

Սոյն երկու խմբական գաղթերուն եւ հաւաքական ինքնասպանութեան պատճառները անծանօթ են:

Ճամայիքայի ցամաքային խեչեփառները որոնք ժայռերու մէջ կ'ապրին, ամէն տարի սերնդագործութեան շրջանին դուրս կ'ելլեն իրենց թաքստոցէն եւ կանոնաւոր շարքերով իրենց ճամբուն վրայ գտնուած բոլոր արգելքներէն անցնելով դէպի ծովեզերք կ'ուղղուին:

Ենքելէս (anguille) անուշ ջուրի օձաձուկերը, որոնք Եւրոպայի եւ Հիւսիսային Ամերիկայի գետերուն ու լիճերուն մէջ խաղաղ կեանք մը կը վարեն, օրին մէկը յանկարծ կը թողուն իրենց բնակավայրը, եւ գետերու հոսանքին հետեւելով կ'երթան Ատլանտեան ովկիանոս, ու հոն շարունակելով իրենց ընացքը Պերմուտեան կղզիներէն դէպի հարաւ, ովկիանոսի խորութեան մէջ կը կորսուին:

Որոշ ժամանակէ մը վերջ, սունկի նման ջուրին երեսը կ'ելլեն թափանցիկ ու թելանման մանր ճակներ, որոնք հետզհետէ կը բաժնուին երկու խումբերու, որոնց մէկը 3 տարիէն կը հասնի Եւրոպայի եզերքը, իսկ միւսը դէպի արեւմուտք ուղղուելով աւելի կարճ ժամանակամիջոցի մը մէջ կը հասնի Ամերիկայի ծովեզերքը: Այդ երկու խումբերը անջատաբար գետերու ընթացքէն վեր ելլելով կ'երթան այն տեղերը՝ ուրկէ մեկնած էին իրենց ծնողքը:

Սալամոն ձուկը, թառափը, տառեղը, թիւնիքը, աղկերը (սարտէլա), անձրուկը (խամսի) եւն. ծովերու մէջ զանազան կողմեր կը գաղթեն: Ձուկերու գաղթին պատճառները կը վերագրուին մասնաւորապէս այն բնազդին՝ որով անոնք ի բնէ օժտուած են ձուներու համար նպաստաւոր ծովափներ, հոն զետեղելու իրենց հաւկիթները եւ բաւարար սնունդ հայթայթելու ի մօտոյ ծնելիք ձագուկներուն:

Ծիծեռնակներու, արագիլներու եւ ուրիշ թռչուններու ձմեռնային գաղթը ծանօթ է ամէնուն: Այդ թռչունները ձմեռուան եղանակէն առաջ խմբովին կը գաղթեն դէպի հարաւային տաք երկիրներ, կտրելով օդի անհուն տարածութիւններ, ձմեռը հոն կ'անցընեն եւ գարնան կրկին կը վերադառնան իրենց ծննդավայրը: Հաստատուած է թէ գաղթող թռչունները միշտ միեւնոյն երկիրը եւ միեւնոյն տեղը կ'ընտրեն իրր ձմեռանոց, սակայն անոնք ի՞նչպէս չեն կորսնցներ իրենց ուղղութիւնը եւ միշտ միեւնոյն ճամբուն կը հետեւին. ասիկա խորհուրդ մըն է որ խիկապէս մեծ զարմանք կը պատճառէ բնագէտներուն:

Թռչուններու գաղթին նպատակը ցեղին պահպանումն է, այսինքն չկրնալով ցուրտին տոկալ եւ ձմեռուան եղանակին անօթի չմնալու համար տաք երկիրներ կը գաղթեն, իսկ «լեմմինկներ»ու եւ «springbox»ներու գաղթը, ինչպէս ըսինք կը վերջանայ հաւաքական անձնասպանութեամբ, ինչ որ տարօրինակ ու անբացատրելի երեւոյթ մըն է:

Կուղբը կրծող անասուններու դասակարգին պատկանող կաթնասուն կենդանի մըն է, որուն ցեղը հետզհետէ անհետանալու վրայ է Եւրոպայէն:

Անոնք համախումբ կ'ապրին գետերու եզերքը ու հոն կը շինեն իրենց տնակները, բաղկացած երկու յարկէ, որոնց մէկը զետեղուած է ջուրի մակերեւոյթէն վեր, իսկ միւսը ջուրին մէջ: Տնակներուն պատերը, որոնք խրճիթի մը երեւոյթը ունին, հաստ կոճղերով շինուած են, իսկ տանիքը կազմուած է ծառերու ճիւղերէ ու կաւահողէ:

Կուղբերը իրենց բնակարանները շինելու համար խմբովին կ'արշաւեն մօտակայ անտառներ, ու հոն բարտիի եւ ցախաւի ծառերուն վրայ յարձակելով կը խորտակեն զանոնք: Հաստատուն ծառերը չեն կրնար տոկալ բիւրաւոր կուղբերու աւերիչ յարձակումին եւ գետին կը տապալին: Ծառերու ճիւղերը մի առ մի կտրտելէ եւ մինչեւ գետեղերք փոխադրելէ ետք, զանոնք իբր առաղձ կը գործածեն իրենց բնակարաններուն համար, որ ճարտարապետական տեսակէտէն անթերի կառուցումներ են:

Հ. ՏԻՐՈՍԿԻ

Հայերը Հունգարիոյ մէջ

(Կ'ամփոփենք «Բազմավէպ» թիւ 9—10ի մէջ Տօքթ. Ցէլլէրս Աւետիքի (Պուտափէշտի Պատմական տեսանի փոխ նախագահ) յօդուածէն:

Զանազան դարերու ընթացքին ժողովուրդներու մեծ կամ փոքր զանգուածային գաղթականութիւններ՝ քաղաքական, տնտեսական կամ մինչեւ իսկ կրօնական պատճառներէ մղուած՝ նոր ու աւելի խաղաղ հայրենիք մը փնտռելու ելած են իրենց գոյութիւնը ապահովելու համար:

Հայ առաջին գաղթականները Թ. դարուն տեղաւորուեցան Հունգարական Սորիգոնիա քաղաքին մօտ: Ասոր յաջորդեց երկրորդ գաղթականութիւն մը, որ հետեւեցաւ Անդրէաս Բ. Հունգարիոյ թագաւորին ձախողած խաչակրութեան (1217), որուն բանակը երկար ամիսներ Հայաստան մնաց:

Հայ - Հունգար բարեկամական լաւ յարաբերութիւններու ցոյց մըն է նաեւ Հայոց Լեւոն թագաւորի եւ Հունգարիոյ Անդրէաս Բ.ի զաւակներուն ամուսնութեան խոստումը, որ սակայն տեղի չունեցաւ հայ թագաւորին մահուան պատճառով:

ԺԴ. դարուն Թալմազ (Թրանսիլվիա) կը գտնենք հայ կաթողիկէ եպիսկոպոս մը որ բազմաթիւ հաւատացեալներ ունէր: Փաստեր ունինք որ նոյն ժամանակները Թալմազի Պրաշով եւ Սիպիու քաղաքներուն մէջ ալ Հայեր կ'ապրէին: Հայկական ամենամեծ խումբը (3000 ընտանիք) 1672ին խնդրեց տեղւոյն իշխաններէն եւ հրաման ստացաւ Թրանսիլվանիա տեղափոխուելու:

Այս Հայերը գաղթականներու այն սերունդին կը պատկանէին՝ որոնք մեր արքայանիստ Անի քաղաքին աւերումէն վերջ (1239) տեղափոխուեցան նախ Խրիմի թերակղզին, յետոյ թշնամիներու յարձակումներէն բռնադատուած, Ուքրայինայի վրայէն Լեհաստան քշուեցան, ապա դրացի պետութիւնը Մոլտաւիա անցան: Մոլտաւիոյ յունական ծագումով պետերը, կրօնական ու ցեղային մոլեռանդութենէ մղուած, նորանոր հալածանքներ յարուցին, ուստի շուրջ երեք հազար ընտանիք դէպի դրացի Թրանսիլվանիան ուղղեցին իրենց քայլերը: Թրանսիլվանիա տեղաւորուած Հայ ընտանիքներու անունները շատ անգամ կը ցուցնեն իրենց պանդխտութեան օրերուն կտրած ճամբան. օրինակ Անեցի, Ուրմանցի, Փերսիան, Մոլտովան եւն.:

1703ին ; 1848ին հունգարական պատերազմներուն Հայերէն շատեր կռուեցան: Այս փոքրաթիւ ազգը երեք առաջնորդ զօրավարներ տուաւ: Անոնցմէ երկուքը Էրնէսթ Քիշ Kiss Ernö = Պըղտիկեան) ու Կուլիէլմոս Լազար (Lazar Vilmo = Ղազարեան) Աւստրիացիներէն բռնուեցան ու մահուան դատապարտուեցան: Երրորդը Յովհաննէս Ցեց (Czetz Yànos = Ցեցեան) զօրավարը արտասահման փախաւ ու ի վերջոյ Արճինթինայի (Պուէնոս Այրէս) զինուորական դպրոցին հիմնադիրն ու առաջին հրամանատարը եղաւ:

Հայութեան ստարացումը սկսաւ ու աւելի սաստկացաւ իրենց Թրանսիլվանիա մուտքէն անմիջապէս վերջ, որուն պատճառն էր Հունգարացիներուն սիրալիր ընդունելութիւնը: Իրարու

հետ դարաւոր կենակցութիւնը ձուլեց այս երկու ազգերը առանց վնասելու ազգային նկարագրին: Թրանսիլվանիոյ Հունգարացիներուն հիւրասիրութիւնն ու բարեացակամութիւնը հնարաւոր դարձուց Հայերուն — նիւթական ապրուստի հետ — ազգային նկարագիրն ալ պահպանել եւ իրենց հին աւանդութիւններուն համաձայն ապրիլ: Ատոր մեծապէս նպաստեց Մխիթարեան, ինչպէս նաեւ Օգսենտիոս Վերզար (1655—1715) Հայ կաթողիկէ եպիսկոպոսէն հաստատուած չորս ժողովրդապետութիւններու մեծ գործունէութիւնը: Ուստի պէտք էնք մասնաւոր ուշադրութիւն դարձնել Թրանսիլվանիոյ չորս եւ Պուտափէշտի միակ Հայ կաթողիկէ ժողովրդապետութիւններու գոյութեան եւ անոնց բարոյական ու նիւթական բարձրացումին:

Հայերը սկիզբը Հունգարիոյ քաղաքական կեանքին մէջ դեր չունէին: Սակայն Թրանսիլվանիոյ իշխանապետներէն եւ Հունգարիոյ թագաւորներէն ընդունած զանազան մենաշնորհներու օժանդակութեամբ՝ ամենակարեւոր դեր խաղացին Թրանսիլվանիոյ արուեստներու եւ վաճառականութեան բարգաւաճման համար: Շատ փնտռուած էր Հայերէն հիմնուած կաշեգործութիւնը (Kordovan անունով):

Արտասահմանի վաճառականութիւնն ալ իրենց ձեռքով կը կատարուէր: Անասուններու վաճառականութեան համար հողային մեծ ստացուածքներու պէտք ունէին, մանաւանդ արօտավայրերու: Մեծ Պատերազմէն վերջ, երբ այլեւս անասուններու վաճառականութիւնը այնքան շահաբեր չէր, Հունգարիոյ հարաւային մասին մէջ հայ մեծ հողատէրերու դասակարգ մը առաջ եկաւ այս վաճառականներէն:

Արուեստի ու վաճառականութեան մէջ մեծ ընդունակութիւնը՝ Հայերու հարստութեան աղբիւրը եղաւ:

Սակայն 1847 — 49ի պատերազմը ծանր հարուած մը տուաւ: Շրջակայ ազգերը դրդուած Աւստրիացիներէն կողոպտեցին Հունգարացիներու միացած Հայերուն բնակարանները եւ խանութները:

Անանկացած բնտանիքներու անդամները դիմեցին պաշտօնեայի ապահով գործին եւ ցրուեցան Հունգարիոյ զանազան կողմերը: Կիրլա եւ Եղիսապէթուպոլիս հայ քաղաքներէն զատ, նաեւ Ճուրճոյի մէջ շատ մը անուններ սրբուեցան: Այսօր շատերուն դիմագիծը միայն կը մատնէ իրենց հայութեան պատկանիլը:

Հայերը Թրանսիլվանիոյ տնտեսական կեանքին մէջ մեկուկէս դար պատուաւոր դեր մը ունեցան: ԺԹ. դարու կէսին — 1848ի դէպքէն վերջ — երբ Հունգարացիները ստիպուեցան հրաժարիլ իրենց անկախութեան պահանջներէն՝ Հայերն ալ մտաւորական ու քաղաքական շրջանակներու մէջ բարձր տեղեր գրաւեցին, շատեր հասան մինչեւ նախարարութեան ու քաղաքական կեանքի մէջ ցայտուն դէմքերէն համարուեցան: (1914—1918)ի ջարդերէն ազատած Հայերը եկան Հունգարիա եւ երեք դարէ ի վեր Հունգարիոյ մէջ ապրող Հայերուն մէջ ցեղին սէրը արծարծեցին: 1920ին այս տողերը գրողը կոչ ըրաւ Հունգարահայերուն «Արծարծել սէրը հայ անցեալին ու աւանդութիւններուն եւայլն»

Այս վերջին պատերազմի արհաւիրքները Հայերը Հունգարացիներու հետ ֆիզիքապէս տկարացան ու տնտեսապէս փճացան:

ՏՈՔԹ. ՖԷԼԻՔՍ ԱՒԵՏԻՔ

«Հայ-Բոյժ»ի ընթերցողներուն

Դեկտեմբերի թիւով լրացաւ ՀԱՅ-ԲՈՅԺի եօթներորդ տարեշրջանը:

«Տունին Բժիշկը» կը կոչուի այս թերթը: Իր տեսակին մէջ միակ պարբերականը՝ գտած ընդունելութեամբ եւ վայելած ժողովրդականութեամբ հպարտութիւն կը պատճառէ ինծի: Իր առաքելութիւնն է ժողովուրդին տալ, առանց երբեք գիտականութիւն ընելու, առողջապահական եւ բժշկական ծանօթութիւններ, որոնք գործնական են, օգտակար եւ ամէնուն մատչելի: Ներկայացնել օրուան հիւանդութիւնները եւ դարմանումի ժողովրդական եղանակները, ծանօթացնել մանրէները եւ անոնց դէմ պաշտպանուելու միջոցները, ճանչցնել մարդկային մարմինը եւ անոր գործարանական պաշտօնները, եւ վերջապէս՝ հարցարանի մը մէջ պատասխանել հիւանդներու նամակներուն,— ահա աշխատանքը, որ կը կատարէ ՀԱՅ - ԲՈՅԺ իր գոյութեան եօթը տարիներու ընթացքին: Աշխատուած է որ թերթին լեզուն ըլլայ մաքուր, պայծառ եւ հասկնալի: Ջանք չի խնայուիր, ընթերցումը հաճելի դարձնելու նպատակով, գրական ու պատմական նշմարներով ճոխացնելու համար յօդուածները, միշտ կարճ, միշտ այժմէական: Կարելիութեան չափով՝ արձագանգ կը տրուի Հայաստանի բժշկական աշխատանքներուն,— ամէն մէկ թիւով՝ յօդուած մը կը դրուի Երեւանի բժիշկներէն մէկուն ստորագրութեամբ կամ Հայաստանի բժշկական աշխարհագրութեան ծանօթ մասնագէտի մը կողմէ:

Այսպէս, ՀԱՅ - ԲՈՅԺը փոքրիկ բժշկատուն մըն է, որ կը գործէ իր օգտակար խորհուրդները եւ գիտութեան բարիքը հասցնելով ամէն ուր որ Հայ մը կ'ապրի:

Բայց տնտեսական աննախընթաց տագնապը կը ճնշէ նաեւ ՀԱՅ - ԲՈՅԺի գործունէութեան վրայ: Թուղթին սուղը, տպարանին ելեկտրական ուժին կրճատումը եւ կեանքին սղութիւնը թոյլ չտուին, որ ՀԱՅ - ԲՈՅԺը աւելի եւս ճոխանայ: Արտասահմանէն դրամական փոխադրութեանց արգելքները եւս մեր դժուարութիւնները կ'աւելցնեն:

Հակառակ բոլոր այս նեղութեանց, վճռած ենք շարունակել ՀԱՅ - ԲՈՅԺի հրատարակութիւնը, հետեւելով մեր բարեկամներուն քաջալերութեանց: ՀԱՅ - ԲՈՅԺ ինքնաբաւ թերթ մըն է, բայց մեր բարեկամները պէտք է այնպէս մը ընեն որ մենք կարենանք վարչական գործերը յանձնել ուրիշին՝ միաժամանակ կատարելու համար ուրիշ հրատարակութիւններ եւ զբաղելու համար մեր գրական աշխատանքներով, — ա՛յդ է արդէն մեր գլխաւոր նպատակը, երազը:

ՀԱՅ - ԲՈՅԺ պէտք է ապահովէ այդ ծրագիրը: Ատոր համար կոչ կ'ընեմ բոլոր ընկերներուս եւ բարեկամներուս,— տարածել թերթը եւ օր առաջ հասցնել բաժնեգինները: Այս տարի, ես ալ իմ կարգիս, պիտի աշխատիմ օրը օրին պատասխանել հասած նամակներուն, — գիտեմ որ շատեր կը գանգատին չպատասխանելուս համար, բայց երբ գիտնան թէ ինչքան ծանրաբեռնուած եմ, պիտի ներեն անշուշտ:

Յառաջիկայ Մարտ 1էն սկսեալ, պիտի սղէ ՀԱՅ - ԲՈՅԺի բաժնեգինը: Ստիպուած ենք բարձրացնել գինը, տնտեսական անօրինակ տագնապին պատճառով: Ով որ կանուխ կը բաժանորդագրուի, Մարտ 1էն առաջ, կը վճարէ հին բաժնեգինը: Յետնեալ որեւէ բաժնեգին կը հաշուենք նոր սակով, Մարտ 1էն ետքը:

ՀԱՅ - ԲՈՅԺ կ'ապրի շնորհիւ իր բարեկամներուն,— այդ բարեկամներէն կը խնդրեմ կրկնապատկել իրենց ճիգը, որպէսզի կարենամ ՀԱՅ - ԲՈՅԺին հետ տալ նաեւ տարեկան առնուազն երկու հատոր գրականութիւն կամ ուսումնասիրութիւն, միակ հաճոյքս կամ երազս՝ որ զիս կը կապէ այս պարապ աշխարհին:

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

Յ. Գ.— ՀԱՅ - ԲՈՅԺի տարեկան բաժնեգինն է, մինչեւ Մարտ մէկ, 300 ֆրանք Ֆրանսայի համար, արտասահման 350—400 ֆրանք:

Հասցէ.— 17 Rue Damesme, Paris (13):

ՆՈՒԷՐ ՄԸ ԵՐԵՒԱՆԻ ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆԻՆ

Ֆրանսահայկական Միութեան վարիչ մարմինը որոշած էր, անցեալ տարուան ընթացքին Սորպոնի մեծ ամփիթատրոնին մէջ իր սարքած «Հայ բանաստեղծութեան եւ երաժշտութեան փառատօն»ին զուտ հասոյթին կէսը նուիրել Փարիզի համալսարանի ուսանողաց իրերօգնութեան սնտուկին եւ միւս կէսով նուէր մը ղրկել Խորհրդային Հայաստանի համալսարանին:

Զուտ հասոյթը եղած է 52.000 ֆրանք որուն կէսը յանձնուած է Փարիզի Համալսարանի վերատեսուչին, իսկ միւս կէսով գնուած են շարք մը գիրքեր որոնք Պ. Հինայէկեանի միջոցով ղրկուած են Երեւանի Համալսարանի վերատեսուչին իբր Ֆրանքեւհայկական Միութեան նուէրը Հայաստանի համալսարանի մատենադարանին: Ահա ցուցակը այդ գիրքերուն.—

Լառուսի 20րդ դարու բառարանը, վեց հատոր, Ֆրանսական նկարչութեան գանձերը — 7 հատոր, Ն. Ադոնցի «Հայոց պատմութիւն»ը — երկու հատորներ, Եուկիս Պալթրուսայթիսէն — Հայկական ճարտարապետութեան մասին — Մարսէլ Լորանի «Քանդակագործութեան եւ ճարտարապետութեան գլուխ գործոցները» — Լուկամսքիի «Կեանքը եւ բարքերը Ռուսիոյ մէջ՝ Մեծն Պետրոսէն մինչեւ Լենին» — չորս շահեկան հատորներ, Օր. Սիրարփի Տէր-Ներսէսեանէն — հինգ հատորներ Ֆրէտէրիք Մաքլէրէն — Արմ. Սարգիսեանի «Հայկական արուեստի նմոյշներ»ը — Շոթա Ռուսթավելիի «Ցովազի մորթով մարդը»:

ԿԸ ԽՆԴՐՈՒԻ Հ. Յ. Դ., Կապոյտ Խաչի եւ զանազան կազմակերպութեանց գաւառի կոմիտէներէն եւ մարմիններէն որ ժողովներու եւ հանդէսներու ազդերը խմբագրատուն հասցնեն թուականէն առնուազն երեք օր առաջ:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ

ԼՄԱ ԵՒ ՀԱՄԱՏ

(ԽՈՐՀՐԴԱՎԷՊ)

Ա. ԳԼՈՒԽ

ԱՐԵՒԱԳԱԼ

Գրեց՝ ՏԻԳՐԱՆ ՓԻՐԱՆԵԱՆ

Համանուն լեռը, այրած ոտքերը ափերուն մէջ, վեր կը փախչի կաղնիկաղ, իսկ Համանուն ուղեւորը անոր ուռած ցուցամատը բռնած՝ կը բարձրանայ ցից զառիվերը՝ քրտնաթոր: Իր կարգին, կը կաղայ ինքն ալ, խորհուրդի սուր փուշ մը գանկին մէջ մխրճուած:

— Ամէն մարդ կը ճգնի Աստուծոյ նմանիլ ու հաճելի ըլլալ: Նմանութիւնը պատրանք է սուտ, որովհետեւ Աստուած է որ կրնայ նմանիլ մարդուն, ոչ թէ մարդը Աստուծոյ: Հաճելին հնարաւոր է, բայց յարաբերական: Երազով սնանողները կ'իյնան հաճելիին մօտաւոր սահմաններուն մէջ բայց երազը աւելի հզօր է քան իրականութիւնը: Ան իրերու հոգին է ու ինքնին գերազոյն իրականութիւն եւ դեռ...

Ցանկարծ լեռը իր լայնանիստ գագաթին վրայ մեծաչուք պարիսպ մը քաշեց իր առջեւ ու կեցուց զինքը խռհաթափ ու մարմնաթափ:

Հայոց վանք ... հո՞ս ալ ... բայց ո՞ւր կաս ու չկաս դուն, ով Արմէնի սերունդ եւ ամէնուն սերունդ:

Այս գիշեր Մասիսը իր ճերմակ, ձիւնահիւս շղարշը փոխեց, քուրձ հագաւ, ծնունդ տալով անսովոր արեւածաղիկի մը: Ճրեխները քաշած՝ վազեց Սկիւթ: Իսկ աղին, վանքին համանուն տարբը, Ս. Գէորգ, պատէն վար իջաւ գաղտագողի, ոտքերուն թաղիքի մուճակներ՝ երեք անգամ խուցին շրջանը ըրաւ ուշադիր: Զննեց բազկերակը նորեկ վանականին, սիրտը շօշափեց, գանկը մատնահարեց եւ յետոյ գլուխը շարժելով խորհրդաւոր, քաշուեցաւ իր տեղը:

Յոգնած մկանունքները, գետնին եւ ուղեղին նեարդները երազին գամած՝ Եսայի վանականը ամենեւին չիմացաւ, ամենեւին չիմացաւ:

×

Պալիրոսը մտեր է խուցէն ներս, մեծածաւալ պաստառները պատին վրայ փռեր ու ցուցամատը տնկած՝ կը բարբառէ մեծատառ.—

— Ուխտադրութիւն, աղօթք, ծոմապահութիւն, աղքատութիւն, հնազանդութիւն եւ պատիժ...

Լերան ազատ լոյսը՝ նեղ լուսամուտէ մը ներս ինկած կը քսէ ճակատը կանոնագրի թեւերուն, կը մօտեցնէ շրթները հաստագիծ վերտառութիւններուն եւ անոնց արտաշունչ սեղմումներէն ու ճնշումներէն խրտչած՝ կը վերադառնայ դուրսի ազատ ու անկաշկանդ մթնոլորտին: Ներսը իր ձգած ստուերները կը կախուին ու կը ծոփին խուցին կարասիներուն շուրջ: Սեղան մը, գիրքեր, խաչեր, ջուրի կուժ մը եւ խշտեակ մը գետնատարած:

Անկիւնի սեղանը կը կքի սրբազան ծանրութեան տակ: Խաչը ծռեր է թեւերէն մին, շուքի մը դիրկը ջրին կուժը կը քրտնի կաթիլ - կաթիլ, երկունքի մը ցաւերէն տառապահար:

Եսայի վանականը փախչող լոյսէն փշուր մը բռնած իր աչքին, կը հալածէ մռայլ ստուերները իր խուցին եւ կը հոսեցնէ շունչ ու կենդանութիւն Պալիրոսի չորցած շերտերուն վրայ մտքին լուսածոր ծորակը բացած: Զարդուած լեզու մըն է որ կը թաւալի, իր օրագրութեան ինքնագիր էջերուն վրայէն:

ՆԱԽԱՄՈՒՏ: Դուրսը ժամանակը կը թաւալի աստեղահիւս օրացոյցի մը էջերուն վրայէն, հոս, օրը, օրուան թեւերէն կախուած, կը մեռնի անթուակիր կրօնացոյցի մը մաշած գիրքերուն մէջ: Օր՝ Սուրբ պատարագի, Օր՝ ծոմապահութեան, ը կիրակմուտքի, ժամ աղօթքի, ժամ աղուհացի, ժամ մարմնաթափութեան: Ոչ տարի, ոչ ամիս, այլ եօթնեակ ու եօթնեակներ, իրարու նման, վանական կառքի մը միաթաւալ անիւներուն լծուած: Երեւոյթներ, կրկներեւոյթներ, միօրինակութիւններ, միեւնոյն կաղապարին՝ մէջ քաշուած: Ոչ էութիւնը որ ողբերգութեան մը նման փրերուն խորը թաքնուած՝ չի հոսիր երբեք:

«Այո, ամէն երեւոյթի տակ կայ անտեսանելի եւ համր ողբերգութիւն մը որ հետզհետէ կ'ուռի եւ օրին մէկը կը պայթի պատռած վարագոյրի մը մէջէն որպէս ցնցող դրամա: Ես քաշուած եմ խաւարին մէջ աւելի լաւ տեսնելու համար քաոսին մէջ շողացող ողբերգութիւնը:

« ԳԱՂՏՆԻ ՓԱՍՏԱԹՈՒՂԹԻ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆԸ ՇԻՆԾՈՒ Է» Կ'ԸՍԵՆ ՀԱՄԱՑՆԱՎԱՐՆԵՐԸ

Մեր երէկուան թիւով տեղեկացուցած էինք թէ Պերլինի ֆրանսական եւ բրիտանական իշխանութիւնները երեւան հանած էին գաղտնի փաստաթուղթ մը որուն հիման վրայ ընդհանուր գործադուլներ տեղի պիտի ունենային Գերմանիոյ մէջ, յառաջիկայ մարտ ամսուն — կոմինֆորմի եւ Մոսկուայի կառավարութեան գիտակցութեամբ եւ հաւանութեամբ — Մարշըլի ծրագիրը ձախողեցնելու համար:

Այս լուրը հրատարակուած էր Լոնտոնի, Փարիզի եւ Նիւ Եորքի բոլոր թերթերուն մէջ:

Պերլինէն կը հաղորդեն, սակայն, որ «եղածը շինծու պատմութիւն մըն է եւ այդ տեսակ ծրագիր գոյութիւն չունի»:

Ծրագրուած դաւադրութեան մասին ամէնէն առաջ լուր ստացած են բրիտանական իշխանութիւնները որոնք «համոզուած են փաստաթուղթին վաւերականութեան»: Պերլինի համայնավար օրկանը կը գրէ թէ ամբողջ պատմութիւնը սուտ է եւ գրգռիչ եւ անոր նպատակն է խաբել Գերման ժողովուրդը եւ անոր ուշադրութիւնը ուրիշ տեղ հրաւիրել այն տեսակ ատեն մը երբ անգլեւամերիկեան դրամատիրութիւնը հակագերման ծրագիրներ կը մշակէ»:

Շատ նշանակալից է, կ'ըսեն, որ խորհրդային հակակշիռին ենթակայ մամուլը, հերքումը տալու համար սպասած է քանի՜ չորս ժամ:

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԻ ԴԷՊՔԵՐԸ

Համաձայն Աթէնքէն ստացուած տեղեկութեանց, ամերիկեան կառավարութիւնը խիստ միջոցներ ձեռք պիտի առնէ Յունաստանի մէջ որպէսզի կարգ մը նախարարներ եւ պաշտօնատարներ դժուարութիւններ չյարուցանեն ամերիկեան առաքելութեան աշխատանքներուն մէջ: Պիտի պահանջուի, ի հարկին, քանի մը նախարարներու հրաժարումը: Այս տեղեկութիւնը մեծ վրդովում պատճառած է Աթէնքի մէջ: Հելլէնական շրջանակներուն մէջ զարմանք կը յայտնուի թէ ինչու Ամերիկա — որուն շահերուն տեսակէտէն, Յունաստանը չափազանց կարեւոր խարիսխ մըն է — դրամ ու ռազմանիւթ չի հասցներ անհրաժեշտ քանակութեամբ: Աջակողմեան մամուլը կը քննադատէ Ամերիկայի այդ քաղաքականութիւնը:

Ապստամբները գրաւեցին Արախովա գիւղը՝ մեծ կորուստներ պատճառելով կառավարական ուժերուն: Ընդհարումներ տեղի ունեցան նաեւ Տրամայի եւ Ինլանդատայի մէջ, Սելանիկէն հիւսիս: Եպիրոսի մէջ, կառավարական գինուորները բուռն յարձակողականի մը սկսան: Ապստամբները կը նահանջեն:

★ Զրոյց կը շրջի թէ ամերիկեան առաքելութեան պետը, Կրիզուըլտ, Ուաշինկթըն պիտի երթայ յանձնարարելու համար որ վերաքննուի Յունաստանի օգնութեան ծրագիրը:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՀԱՄԱՁԱՅՆ ՈՒՈՇԻՆԿԹԸՆԷՆ հասած տեղեկութեանց, ամերիկեան եւ բրիտանական կառավարութիւնները որոշած են որ ներկայ պայմաններուն մէջ կանխահաս է խորհրդաժողովի հրաւիրել՝ Մարշըլի ծրագրէն օգտուող երկիրները:

Այս կարգադրութիւնը անհրաժեշտ նկատուած է քանի որ Մարշըլի օրինագիծը տակաւին քուէարկուած չէ եւ յայտնի չէ թէ որքան գումար պիտի տրամադրուի իւրաքանչիւրին եւ ինչ պայմաններով:

ԹՈՒՐՔԻՈՅ Ազգային ժողովը չորեքշաբթի օր լիազօրութիւն տուաւ կառավարութեան որ պատրաստէ ընտրական նոր օրինագիծ մը որպէսզի «խորհրդարանական քուէարկութիւնը կատարուի գաղտնի եւ քուէները համրուին հրապարակաւ»: Ընդդիմադիրները կը գանգատէին ժամանակէ մը ի վեր թէ զեղծումներ կատարուած են մինչեւ հիմա: Հալք կուսակցութեան անդամները հակառակ են բարեկարգումներու որովհետեւ եթէ նոր օրինագիծ մը պատրաստուի, ընդունած պիտի ըլլան որ նախորդ ընտրութիւններուն ընթացքին ապօրինի քայլեր առնուած են: Նոր օրինագիծը խորհրդարանին պիտի ներկայացուի քանի մը շաբաթէն:

★ Ամերիկայի Պաշտպանութեան նախարարը Ֆորըսթըլ, խորհրդարանի արտաքին յարաբերութեանց յանձնաժողովին մէջ, Մարշըլի ծրագրին մասին խօսելով, շեշտեց թէ «ոչ մեր օգնութեան ծրագիրը, ոչ ալ ազգային պաշտպանութեան համար ծախսուած գումարները նպատակ ունին կասեցնելու օտար ազգերը»: Միացեալ Նահանգներու կառավարութիւնը կ'ուզէ որ ազատ ժողովուրդները իրաւունք ունենան նշանակելու իրենց սեփական կառավարութիւնները եւ ոչ մէկ երկիր կամ քաղաքական վարդապետութեան թոյլ տրուի որ իր տիրապետութիւնը տարածէ աշխարհի վրայ՝ բռնի կերպով, ըսաւ նախարարը:

Ցերեկոյթ պարահանդէս

Ֆր. Կ. Խաչի Փարիզի մասնաճիւղին տարեկան պարահանդէսը, տեղի պիտի ունենայ 15 Փետրուարին ժամը 15էն 24, Hôtel Continentalի շքեղ սրահներուն մէջ, 2 rue Rouget de Lisle, métro Concorde:

Նուագախումբ ՖԷՐՆԱՆ ՊՈՒՅՕՆ: Գեղարուեստական խնամուած բաժին եւ ճոխ պիւֆէ:

Տարեկան շքեղ ցերեկոյթ պարահանդէս

Փարիզի Հայ Տիկնանց Միութեան Կարմիր Խաչի եւ Որբախնամի տարեկան ցերեկոյթ պարահանդէսը տեղի պիտի ունենայ 8 Փետր. կիրակի օր ժամը 15էն մինչեւ կէս գիշեր, Hôtel Lutétiaի շքեղ սրահներուն մէջ, 43 Bld. Raspail, Paris:

«Մանուկներու Օր»

Ֆր. Կապոյտ Խաչի Պոմոնի մասնաճիւղը կը տօնէ Մանուկներու Օրը, Յունուար 18ին, կիրակի կէս օրէ վերջ, ժամը 2ին, Պոմոնի Նորակառոյց սրահին մէջ:

Ցերեկոյթ պարահանդէս

Կազմակերպուած Փորթ տ'Իթալիի Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղին կողմէ: Կիրակի 18 Յունուար կէսօրէ վերջ ժամը 15էն 23: Պէն Տուշի սրահը, Rue Jules Ferry. Petit Ivry, մէթրօ Porte de Choisy:

Գեղարուեստական ճոխ բաժին.— Պիտի ներկայացուի ՀԱՐՍԸ եւ զաւեշտ մը, Սէվրանի Ֆ. Կ. Խաչի թատերախումբին կողմէ:

Եւրոպական պարերը կը սկսին ժամը 6ին, ղեկավարութեամբ Պ. Սասունեանի նուագախումբին: Ճոխ պիւֆէ դիւրամատչելի գիներով:

Մուտքը 75 ֆրանք:

Այրի Տիկին Գազազպաշեան եւ իր աղջիկը Օր. Գազազպաշեան, Տիկին Վ. Գազազեան իր սանամայրը եւ Պ. Աբրահամեան իր բարեկամը սրտի խորունկ ցաւով կը ծանուցանեն մահը՝

Պ. ԲԱՐՍԵՂ ԳԱԶԱԶՊԱՇԵԱՆԻ

իրենց ամուսնոյն, հօր եւ ազգականին:

Յուղարկաւորութիւնը պիտի կատարուի այսօր շաբաթ ժամը 10.45ին, Փարիզի Հայոց եկեղեցին եւ մարմինը պիտի ամփոփուի Պանթէօնի գերեզմանատունը:

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ ՓՈՆ Տ'ՕՊՆԱՅԻ ՄԷՋ

Փոն տ'Օպնայի Ֆր. Հայ Կապոյտ Խաչը կը տօնէ Մանուկներու Օրը, կիրակի ժամը 3ին Փոն տ'Օպնայի մէջ:

Անխտիր կը հրաւիրենք գաղութահայութիւնը:

ԿԱՐԵՒՈՐ ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ

Փարիզի Հայոց եկեղեցւոյ կրօնական ընկերակցութեան վարչութիւնը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ ընկերակցութեան բոլոր անդամները՝ 18 Յունուար 1948, կիրակի ժամը 2.30ին Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյ մէջ, օրակարգ ունենալով եկեղեցւոյ օգնական լուսարար Պ. Յակոբ Ճօրթուեանի քահանայական թեկնածութեան հարցը:

Կը խնդրուի բոլոր անդամներէն որ հաճին անձամբ ներկայ ըլլալ այս ընդհ. ժողովին եւ կատարել իրենց եկեղեցասիրական պարտականութիւնը:

ԼՈՆՏՈՆԻ մէջ հինգշաբթի օր լոյս տեսան Մերձաւոր Արեւելքի բրիտանական ընդհանուր հրամանատար զօրավար Սըր Քլոտ Օըքինլէքի տեղեկագիրները զոր ան ղրկած էր պատերազմական նախարարին: Այդ տեղեկագիրներէն մէկուն մէջ զօրավարը դիտել կու տայ իր կառավարութեան թէ Ռուսերը պէտք եղած օժանդակութիւնը չէին տար: «1942ին հասկցուցինք սպայակոյտի պետերուն թէ չէինք կրնար պաշտպանել հիւսիսային Պարսկաստանը եթէ դիւրութիւններ չստանայինք Ռուսերէն: Բայց Ռուսերը չտուին այդ դիւրութիւնները: Չէինք գիտեր թէ Կովկասի պաշտպանութեան համար ինչ միջոցներ ձեռք առած էին: Ռուսերը զարձեալ որեւէ տեղեկութիւն չտուին մեզի»: Խօսելով Թուրքիոյ չէզոքութեան մասին, զօրավարը գրած է հետեւեալ տողերը.— Թիւրիմացութիւններ ծագեցան Ռուսերուն հետ երբ ծրագիրներ կը մշակէինք Թուրքիոյ պաշտպանութեան համար: Թուրքերը չէին ուզեր կասկածներ արթնցնել Գերմանիոյ մէջ՝ իրենց չէզոքութեան մասին: Հակառակ ատոր, մեծ քանակութեամբ պատերազմական պիտոյքներ գաղտնի կերպով Թուրքիա ղրկեցինք, նորոգեցինք իրենց նաւահանգիստները, ճամբաները եւ երկաթուղիները»:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶԻ Հ. Յ. Դ. Եդիպտացի կոմիտէին ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ ընկերները այս շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին, ընկերվարականներու սրահը, 9 rue Victor Massé: Կարեւոր օրակարգ:

Հ. Յ. Դ. ԻՍԻ ԼԷ ՄՈՒԼԻՆՈՅԻ Զաւարեան կոմիտէի ժողովը այս շաբաթ, 17 Յունուար, ժամը 8.30ին, Կ. Խաչի Խրիմեան սրահը:

ՖՐ. Կ. ԽԱՉԻ Լիոնի վարչութիւնը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերուհիները եւ սանուհիները, կիրակի 18 Յունուար 1948, կէսօրէ ետք ժամը 3ին, 78 rue Rabelais, դպրոցին սրահը: Կարեւոր օրակարգ: Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ:

ԼԻՈՆԻ Հ. Յ. Դ. Վարանդեան կոմիտէին ընկերական ընդհ. ժողովը այս կիրակի, 18 Յունուար 1948, կէսօրէ վերջ ժամը 2.30ին 73 rue Rabelais դպրոցին սրահը: Կարեւոր օրակարգ: Պարտաւորիչ ներկայութիւն: Ներկայանալ անդամատետրով:

ՀԱՅ ԿԱՄԱՒՈՐՆԵՐՈՒ եւ Մարտիկներու Միութեան Մարսէյլի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը այս կիրակի, կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, Պառ Կլօպին մէջ: Կարեւոր օրակարգ:

ՏԷՍԻՆԻ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի դասախօսական ժողովը այս երկուշաբթի, ժամը 9ին, Հ. Յ. Դ. Տան մէջ: Նիւթ՝ «Հայ թաթարական կռիւները»:

ՇԱՎԻԼԻ Ֆր. Կ. Խաչի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը յունուար 20ին, երեքշաբթի, ժամը 9ին մանկապարտէզին սրահը: Բոլոր ընկերուհիներու ներկայութիւնը պարտադիր է: Ներկայանալ անդամատետրերով:

ԲԱՐԵԳՈՐԾԱԿԱՆԻ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Հ. Բ. Ը. Միութեան ցերեկոյթ - երեկոյթը տեղի պիտի ունենայ, Առաքել փաշա Նուպարի հովանաւորութեամբ, 1948 Յունուար 18 կիրակի օրը Hôtel Georges Vի սրահներուն մէջ: Ջազ օրքէսթրա եւ հաճելի անակնկալներ:

Հրաւիրեալներու թիւը սահմանափակ ըլլալով, նախապէս ապահովել տոմսր եւ սեղանը:

Ուսանողներու համար մասնաւոր տոմս:

Դիմել Բարեգործականի գրասենեակը, 11 Սքուար Ալպոնի, կամ Պ. Պ. Պետրոս Պալըքճեանի, 43 rue des Petits Carreaux, Paris (2), Հեռ. Gut. 08-48, Խաչիկ Քէպապճեանի, 66 rue d'Hauteville, Paris (10), Հեռ. Pro. 25-36, Գէորգ Փարմաքի, 47 rue Blanche, Paris (9), Հեռ. Tri. 39-09, եւ Մանուէլ Ոսկերիչեանի, 62 rue Beaubourg, Paris (3), Հեռ. Arc. 77-90:

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ՝ ՄԱՐՍԷՅԼ

Թէնօռ ԿԻՐԱԿ ՍԱԳԶԼԵԱՆԻ երգահանդէսը, որ տեղի պիտի ունենայ, 17 Յունուար 1948, Շաբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին, Սալ Մազընոյի մէջ, մուտքը միմիայն հրաւիրատոմսով ըլլալուն պատճառաւ, կը խնդրուի Մարսէյլի երաժշտասէր հասարակութենէն որ կանխօրօք ապահովեն իրենց տեղերը, այլապէս երգահանդէսի երեկոյեան, կիշէէն ոչ մէկ հրաւիրատոմս հայթայթել կարելի պիտի չըլլայ:

Յանձնախումբ

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Սէն Լուի Ֆր. Կապոյտ Խաչի Մանուկներու Օրուան հանդէս տօնածառը այս կիրակի իրիկուն ժամը 8ին, Սէն Լու, Կրան Բէնի ազգային մանկապարտէզին մէջ: Պիտի ըլլան երգեր, արտասանութիւններ եւ գեղջկական պարեր:

Կ'ուզուի

Հոլանտայէն արեւելեան անուշեղէններ պատրաստող շատ լուրջ վարպետ մը: Նախընտրելի է որ ամուրի ըլլայ: Դիմել ՄԱՆԿԻԿԵԱՆԻ, 135 Ave. de Bois de Boulogne à Clamart (Seine): Շատ գոհացուցիչ վճարում:

Հ. Բ. Ը. ՄԻՈՒԹԵԱՆ Փարիզի մասնաճիւղին դասախօսութեանց երկրորդը տեղի կ'ունենայ 24 Յունուար, շաբաթ օրը, ժամը 16ին: Բանախօս՝ Փրօֆ. Հ. Էսապալեան, միաբան Վիէննայի, Աւստրիոյ Պետ. համալսարանէն: Նիւթ՝ «Հայ ժողովուրդին ծագումը»: Վայր.— Հայ Ուս. Ոստան, 57 Պուլվար Ժուրտան, մէթրօ Փորթ տ'Օրլէան: Հայ մտաւորականութեան եւ երիտասարդութեան մասնաւոր ուշադրութեան կը յանձնենք սոյն շահեկան բանախօսութիւնը, որուն կը յաջորդէ ազատ վիճաբանութիւն: Մուտքը ազատ է:

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 Rue Damesme - 13°
Le Gérant : A. NERCESSIAN

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. Seine 376.286
Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13e)
Տար · 1200, 6ամս · 650, Արտ. 15 տոլ · կամ 3 անգլ ·
Tél.: GOB. 15-70 — C.C.P. Paris 1678-63
Dimanche 18 Janvier 1948 Կիրակի 18 Յունուար

Ի · ՏԱՐԻ — 20e Année N° 5243-Նոր շրջանի թիւ 852 Խմբագիր՝ Շ · ՄԻՍԱՔԵԱՆ Գին՝ 5 Ֆր ·

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՊՈՒԱՎՕ, ԸՆԿԵՐ ՎԻՇԻՆՍՔԻ

Նոյեմբեր 25ին Նիւ Եորքի խորհրդային հիւպատոսարանին մէջ տեղի կ'ունենայ հայկական «անմախըմբթաց» մը՝ տօնելու համար Հայաստանի խորհրդայնացման 27րդ տարեդարձը :

Պ · Անտրէ Վիշինսքի որ օրուան գլխաւոր հիւրն է, ճառ մը խօսելով, կ'արտասանէ հետեւեալ բառերը .—

« Դաշնակ «Հայրենիք » թերթը խեղաթիւրած է « Միացեալ Ազգերու ժողովին մէջ արտասանած իմ ճառս :

« Ես ըսած էի թէ Վրացի գիտնականներ յայտնած են թէ Կարսն ու Արտահանը 1500 թուականներէն ի վեր կը պատկանին Վրաստանին : Ես չըսի թէ Կարսն ու Արտահանը Վրաստանին կը պատկանին : Ըսի նաեւ թէ Կարսն ու Արտահանը Հայաստանին կը պատկանին : Ես ըսի որ Խորհ · Միութիւնը պիտի առնէ Կարսն ու Արտահանը եւ զանոնք պիտի տայ անոնց որոնց կը պատկանին : Պէտք է ի մտի ունենաք որ Խորհ · Միութիւնը փոս չի բանար իրեն մաս կազմող հանրապետութիւններէն ոչ մէկուն համար » :

Պ · Վիշինսքիի այս բառերը հայերէնի թարգմանած է նախկին փոխ-հիւպատոսը, Պ · Ազրեսեան, իւրաքանչիւր նախադասութիւն առանձին :

Նիւ Եորքի հայ համայնավարներուն եօրեան հանդէսին նկարագրութիւնը տալով հանդերձ, «կը մոռնայ» իր ընթերցողներուն հրամցնելու Պ · Վիշինսքիի բառերը Կարսի եւ Արտահանի մասին :

Փարիզի իրենց լուսաղբարը —դոկտոր, վարդապետ կամ վարժապետ — Վիշինսքիի ճառէն կը փրցնէ միայն քանի մը բառեր , բայց չի համարձակիր հրատարակելու Պ · Վիշինսքիի ամէնէն կարեւոր յայտարարութիւնը .—

« Ըսի նաեւ թէ Կարսն ու Արտահանը Հայաստանին կը պատկանին» :

Կարեւոր չէ թէ դիմացի պառաւները ինչ կը գրեն, ինչ կը կարդան, ինչպէս կը կարդան կամ ինչ կը հասկնան իրենց կարդացածներէն :

Մեզի համար հետաքրքրական է Պ · Վիշինսքիի մեռասաներորդ ժամու «հերքում»ը :

Պ · Վիշինսքի իրեն վերագրուած բառերը արտասանած էր Հոկտեմբեր 24ի Միացեալ Ազգերու քաղաքական յանձնաժողովին մէջ : Վերոյիշեալ «հերքում»ը կարդալէ ետք, իրաւունք ունի՞նք բանիմացներու ուշադրութեան յանձնելու հետեւեալ կէտերը .—

Ա .— Ականաւոր Ռուսը ինչո՞ւ պաշտօնապէս չհերքեց իրեն անունին կապուած յայտարարութիւնը : Երեւութը մէկ օր վե՞րջն էր որ անհրաժեշտ նկատեց «հերքել», եւ այն ալ, հայկական «չքեղ ու անմախընթաց»ի մը մէջ՝ ափ մը հայ ունկնդիրներու առջեւ :

Բ .— Իր ճառը լոյս տեսաւ Լոնտոնի, Նիւ Եորքի, Ուաշինկթընի, եւ Փարիզի թերթերուն մէջ : Պ · Վիշինսքի ձայն - ծպտուն չհանեց : «Փրավտա»ն ու «Իզվեստիա»ն հրատարակեցին իր բառերը, Պ · Վիշինսքի դարձեալ լուռ մնաց : Ի՞նչ դիւային փաստարկութեամբ կ'արդարանայ այդ լռութիւնը :

Գ .— Եթէ չենք սխալիր, թաղական խորհուրդի մը նիստերուն ատենագրութիւններն անգամ կը կարդացուին ու կը վաւերացուին : Իսկ Միացեալ Ազգերու ժողովներուն մէջ արտասանուած ամէն բառ մաղէ կ'անցնի՝ ատենագրութեանց մէջ արձանագրուելէ առաջ : Պ · Վիշինսքիի բազմաթիւ քարտուղարները ո՞ւր էին Հոկտեմբեր 24էն մինչեւ Նոյեմբեր 25 :

Դ .— Աւելցնէ՞նք որ Պ · Վիշինսքիի տարօրութիւնը ունեցող մարդոց ճառերը մեր «դոկտոր»ին ճառերուն չեն նմանիր եւ կ'արձանագրուին, պատշաճ կերպով : Զայնադիր մեքենան մեր դիմացի խառնիճաղանճին շարականներուն համար հնարուած չէ :

Եւ ի՛նչ սրտառուչ հերքում — ես չըսի, Վրացի գիտունները ըսին թէ Կարսն ու Արտահանը վրացական են · բայց չըսի նաեւ թէ այդ նահանգները Հայերուն կը պատկանին :

Պ · Վիշինսքի ոչ թէ կը հերքէ իր նախորդ ճառը, այլ, ընդհակառակն, կը հաստատէ զայն դիւանագիտական դարձուածքներով :

Վրացի գիտունները «անվիճելիօրէն» հաստատեր են երկու նահանգներուն վրացական նկարագիրը, իսկ ինք կրկներ է անոնց տեսակէտը : Այդ չէ՞ «հերքում»ին իմաստը :

Պ · Վիշինսքի չէր կրնար այս տեսակ «հերքում» մը չհրամցնել իր հայ ունկնդիրներուն, «փառաշուք» ընդունելութեան մը յորդառատ վոթքային ու խաւեարին հետ :

Որովհետեւ ինքն ալ գիտէ թէ ի՛նչ անփառունակ տպաւորութիւն գործած է իր Հոկտեմբեր 24ի անհերքելի յայտարարութիւնը՝ հայ ժողովուրդին վրայ :

Եւ սակայն պուավօ :

Ուրիշ ի՞նչ ձեւ կրնար հնարել իր հայ ունկնդիրները լռեցնելու եւ անոնց քթին խնդալու համար :

Իսկապէս պուավօ, ընկեր Վիշինսքի :

Ժ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԱՅՍ Ի՛ՆՉ ԱՂՄՈՒԿ Է

« Ըսաւ, չըսաւ » :

Ահա տրամախօսութիւն մը որ ամիսներէ ի վեր ամբողջ գաղթաշխարհը յուզումի մատնած է :

Հասկցաք անշուշտ, որ նիւթը Վիշինսքիին ծանօթ ելոյթն է : Կը բաւէ որ ենթական հեռուէն կամ մօտէն ծանօթութիւն մը ունենայ աշխարհի վեցերորդ ցամաքամասը նկատուող երկրին հետ : Բանակը ոտքի է արդէն, կը քալէ «տավուլ — զուռնայի» խլացուցիչ աղմուկով մը — չըսաւ , չէր կրնար ըսած ըլլալ ... չենք կրնար ընդունիլ որ ըսած ըլլայ ... կը կանչէ :

Եւ այս, իբր թէ հաստատելու համար այս «չըսուելիք»ը : Ի՛նչ ապացոյցներ նորէն, հաւաքուած դիմացի աղբիւրէն :

Ասոր կուշտին նորութիւն մըն ալ, նոյնքան չպարտկուելիք եւ ծիծաղաշարժ պատճառաբանութիւններով ապացուցուած :

Գրեր ու հարցուցեր են թէ ինչու բաց չեն Հայաստանի դուռները : Ինչո՞ւ գացողը չի կրնար, իր ուզած ատենը, դուրս ելլել այդ երկրէն, երբ աշխարհի ամէն կողմը, որեւէ մէկը իրաւունք ունի իր բնակավայրէն մեկնելու եթէ ուզէ : Եթէ նոյնիսկ այդ խնդրոյ առարկայ պետութիւնը ըլլայ ամէնէն յետադիմականը :

Պարզ տրամաբանութեամբ շատ տեղին կ'երեւայ այս անմեղ հարցումը : Բայց «Յառաջդիմական» պէտք չէ ըլլալ անոր պատասխանը նոյնքան պարզութեամբ տալու համար :

Ու կը սկսի «վերլուծումը» այս «չարամիտ» հարցումին : Ի՞նչպէս կարելի է պահանջել որ գացողը կարենայ դուրս ելլել, այդ ի՛նչ արտառոց միտք է, մի միայն Հայաստանի թշնամիները կրնան մտքէ անցնել եւ գրել սեւով ճերմակի վրայ այդպիսի անբնական խնդիր մը» : Եւ շարունակեցէք որքան որ կրնաք, մեղադրեցէք հարցնողն ալ, պատասխանողն ալ բայց երբեք չէք կրնար ձեր մտքէն անցընել այն հնաշխարհիկ եղրակացութիւնը զոր Ցիւրիխի համալսարանին փիլիսոփայութեան նախկին «դոկտոր»ը հանած է այս պարզ երեւոյթով հարցումէն :

— Ցիմար չէք, հօ՛, ինչպէ՛ս թէ...

ՁՐՕՍԱՇՐՋԻԿՆԵ՞Ր են գացողները որ դուրս գան երբ ուզեն, այդպիսի բան կապիտալիստ երկրներում է ընդունուած, ուր շահագործում են մարդոց երթեւեկն իսկ : Մեր «դեմոկրատ» հայրենիքում այդ կարգի բուրժուական սովորութիւններ արտօնուած չեն, ի շահ անշուշտ ժողովուրդին, որ կը խնայէ այսպէսով թէ իր ժամանակը, թէ դրամը եւ թէ մանաւանդ «իր ազատութիւնը :

ԱՐԱՄԱԶԴ

Լիբանան եւ համայնավարները դէմ

ՊԷՅՐՈՒԹԻ «ԺՈՂՈՎՈՒՐԴԻ ՁԱՅՆ»Ը ՓԱԿՈՒԱԾ

Պէյրութի մեր թղթակիցը կը գրէ թէ Լիբանանի կառավարութիւնը վերջնապէս փակած է երկու համայնավար օրկաններ, «Սաութ էլ Շաապ» (արաբերէն) եւ «Ժողովուրդի Ձայն» (հայերէն) :

Լիբանանի կառավարութիւնը եօթը տարի առաջ լուծած էր բոլոր կուսակցութիւնները, փակելով անոնց կեդրոնատեղիները : Նոյն միջոցը ձեռք առնուած էր համայնավար կուսակցութեան հանդէպ : Վարչապետը իրեն ուղղուած հարցումներու պատասխանելով, յայտարարեց .

— « Կառավարութեան կողմէ ճանչցուած համայնավար կուսակցութիւն մը գոյութիւն չունի : Անոնց գործունէութիւնը ապօրինի է եւ միջոցներ ձեռք պիտի առնուին վերջ տալու համար անոր :

Արդէն իսկ խուզարկուած են համայնավար կուսակցութեան կեդրոնատեղին, Լիբանանի բանուորներու եւ պաշտօնեաներու սէնտիքաներու համադաշնակցութեան նախագահին, « Սաութ էլ Շաապ»ի խմբագիր Նիքոլա Շաուի եւ համայնավար կուսակցութեան ընդհ. քարտուղար Ֆարաժալլա Հէլուի բնակարանները :

ԼԻԲԱՆԱՆԻ ՎԱՐՉԱՊԵՏԸ Կ'ԱՅՑԵԼԷ ԿԻԼԻԿԻՈՅ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻՆ

Անցած շաբաթ օր, 10 Յունուար , Լիբանանի վարչապետ Ռիատ պէյ Սօլհ, ընկերակցութեամբ երկու հայ երեսփոխաններու Ծնունդի առթիւ այցելութիւն տուաւ կաթողիկոսին, Անթիլիաս :

Մօտ մէկ ժամ տեւող տեսակցութեան մը ընթացքին կաթողիկոսը յայտնեց թէ հայ ժողովուրդին մէջ համայնավարները շատ չնչին փոքրամասնութիւն մը կը ներկայացնեն, առաւելագոյնը 5 առ հարիւր համեմատութեամբ :

Խօսակցութեան նիւթ դարձան Լիբանանի հայութիւնը շահագրգռող զանազան հարցեր : Ռիատ պէյ Սօլհ յայտնեց թէ կառավարութիւնը միջոցներ ձեռք առած է Պուրճ Համուտի մէջ քանդուելիք թիթեղեայ տուներու բնակիչները տեղաւորելու համար նոր վայրեր եւ այդ նպատակի համար արդէն կազմուած է մասնաւոր յանձնախումբ մը , որուն պիտի մասնակցին երկու հայ երեսփոխանները :

Վարչապետը յետոյ ըսաւ թէ ինք մանկութեան շրջանին, աքսորի ճամբաներուն վրայ եւ բանտերու մէջ ճանչցած է Հայերը եւ վիճակակից եղած անոնց : Որով հայ ժողովուրդին հանդէպ սկիզբէն իսկ ունեցած է մասնաւոր համակրանք :

Այս առթիւ Գարեգին արք · բարեմաղթութիւններ ըրաւ վարչապետին, իր գլխաւորած կառավարութեան եւ Լիբանանի նախագահին համար : Ռիատ պէյ Սօլհ յայտնեց թէ քիչ վերջ անձնապէս Նախագահին պիտի հաղորդէ այդ բարեմաղթութիւնը :

Վարչապետը հիւրասիրուեցաւ շամփանիայով, Երեւանի շօքոլայով եւ Դպրեվանքի պարտէզին նարինջով եւ մանտարինով : Մեծ հիւրը հետաքրքրուեցաւ Դպրեվանքի պարտէզով եւ տեղեկանալէ վերջ թէ այնքան ընտիր եւ առատ բերք կուտայ ան, սրամտութեամբ դիտել տուաւ թէ պատուասար միշտ լաւագոյն արդիւնքը կուտայ արաբական հող, հայկական աշխատանք :

Պերլինի գաղտնի փաստաթուղթը

ԶԳԱՅԱՑՈՒՆՑ ՅԱՅՏՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Բրիտանական արտաքին նախարարութիւնը ուրբաթ օր հրատարակեց Պերլինի մէջ ձեռք անցուած «M» փաստաթուղթին վաւերական պատճէնը :

Ինչպէս արդէն հաղորդած էինք, այդ փաստաթուղթով ճշդուած էին այն միջոցները որոնք ձեռք պիտի առնուէին՝ ընդհանուր գործադուլ հռչակելու համար ամբողջ Գերմանիոյ մէջ , յառաջիկայ Մարտին՝ Դաշնակիցներուն գործը դժուարացնելու եւ Մարշըլի ծրագրին գործադրութիւնը ձախողեցնելու համար : Երէկ հրատարակեցինք Պերլինի համայնավար շրջանակներու « հերքում »ը :

Արտաքին նախարարութեան պաշտօնատարներէն կարեւոր անձնաւորութիւն մը յայտարարեց որ բրիտանական իշխանութիւնները որոնք ամէնէն առաջ տեղեկութիւն ստացած էին փաստաթուղթին գոյութեան մասին, անոր պատճէնը հաղորդած են ամերիկեան եւ ֆրանսական — բայց ոչ ռուսական — կառավարութեանց :

Ահաւասիկ այդ փաստաթուղթին գլխաւոր տրամադրութիւնները .—

« Ներկայ ճակատամարտին նպատակը նախարարական պաշտօններ ձեռք բերելու մէջ չի կայանար : Ջանք պիտի թափենք որ դրաւենք այնպիսի դիրքեր ուրկէ կարելի ըլլայ պայքարիլ՝ իրականացնելու համար համաշխարհային աշխատաւորութեան ազատագրումը : Տարակոյս չկայ որ այս վերջնական յաղթանակը ձեռք բերելու համար , պիտի գործածուին աշխատաւորութեան բոլոր զէնքերը : Խորհրդային Միութիւնը, ընկերվարութեան այդ վառարանը, կրնայ օժանդակել եւ պիտի օժանդակէ իր բոլոր միջոցներով, որպէսզի պայքարը յառաջ տարուի դրամատիրական պետութեանց դէմ : Պելկրատի կոմինֆորմը պիտի գործակցի Եւրոպայի բոլոր ընկերվարական կուսակցութեանց հետ : Թէեւ Գերման ընկերվարութիւնը անդամ չէ այդ մարմնին, բայց կարեւոր դեր մը ունի կատարելիք : Ան պիտի կռուի Ռուրի մէջ : Բոլոր երկիրներու աշխատաւորները պիտի աջակցին : Գերման ընկերվարականներուն գործը պիտի ըլլայ, առանց խղճահարութեան օգտագործելու այդ վերջինները՝ լաւագոյն արդիւնքը ձեռք բերելու համար : Մեր գլխաւոր նպատակը պիտի ըլլայ ջախջախել, այս ձմեռ,

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՀԱՆԳԱՆԱԿ

Բ.

— Արտաւա՛զդ, Թագաւոր Հայոց:

Գիշերները, յաճախ այցելութեան կուգայ ինծի, ուսքին վրայ հնչեցնելով առասպելական շղթան՝ զոր շարունակ կը լիզէ շունը, միշտ իրեն ընկեր: Կը նստի մտքիս դահլիճին մէջ, նախ երկա՛ր կը նայի բուխերիկին վրայ՝ Մեֆիստոյի արձանին, կրակի գոյն,— աւանդութեան դարբիններէն մէ՞կն յիշելով՝ իրեն թշնամի, ինչպէս ծանօթ է մեր դպրոցականներուն, թէ զարմանալով որ միտքս կը կահաւորեմ եւրոպականացած սատանայի մը մտերմութեամբ, անոր բարբարոս հեգնանքով եւ քիչ մը չարախինդ ծիծաղով, չեմ գիտեր: Յետոյ, կը հարցնէ, տակաւին արքայական ողջոյնը չարտասանած.

— Պիտի սրբագրե՞ս ծերուկին մեղքը:

Ծերուկը Խորենացին է:

Ամէն անգամ նո՛յն գանգատը, թէ մեր պատմահայրը, հելլենական առասպելաբանութեանց մասին իր հիացումը դրօշի պէս պարզած, չի վարանիր, սակայն, բաջաղանք անուանել Հայկական դիցաբանական զրոյցները, զորս Հայոց պատմութեան իր շարահիւսութեան մէջ կ'առնէ կարկտանի՛ ձեւով, երբեք ամբողջական: Կարկտան զրոյց մըն ալ Արտաւազդի պատմութիւնը, որ Նոր դարերու մէջ յանկարծ կը դառնայ Մհերի դիւցազնավէպ: Այդ զրոյցին մէջ եղծուած խաթարուած է Հայկական նկարագիրը: Բայց ինչո՞ւ չէք տեսներ հակասութիւնը,— մէկ կողմէ կը յանիրաւացուի յո՛յսը հայ ժողովուրդին, որ կը սպասէ Արտաւազդի գալստեան՝ ամբողջ աշխարհը յեղաշրջելու զօրութեամբ, միւս կողմէ կը նսեմացուի դաւաճանութիւնը հայ դարբիններուն, որոնք կիրակի օրերն անգամ կը մրճահարեն իրենց սալը՝ ամրացնելու համար Արտաւազդի շղթաները: Դեռ աւելի ծիծաղելին կայ,— սիրուած թագաւորի մը գերեզմանին վրայ՝ հայ ժողովուրդը, յուսահատ, խելակորոյս, յաւիտենականութեան կրակը մարած, յանկարծական խելագարութեամբ մը կը վազէ դէպի անէութիւն, զանգուածային հարա-քիրի կը կատարէ՝ լքելով իր երազը կամ ապրելու եւ տեւելու ցեղային ոգին, ուրանալով վերջապէս կռուելու եւ նոր կռուքեր ստեղծելու իր տաղանդը: Մեր Պատմութեան ներշնչումովը, կը միջամտէ Արտաւազդ.

— Մինչ դու գնացեր, եւ զերկիրս ամենայն ը՛նդ քեզ տարար, ես աւերակացս ո՞րպէս թագաւորեմ:

Աշխարհակալը, գերեզմանէն ալ անդին ուզելով շարունակել իր տիրապետութիւնը, եսապաշտօրէն, կ'անիծէ երիտասարդ թագաւորը: Ու Խորենացի նախանձի եւ մախանքի մեղքերով՝ Պատմութեան առջեւ կը պախարակէ կը սեւցնէ Արտաւազդը, մոռնալով որ ան կը մարմնացնէ ապրելու եւ տեւելու Հայկական ոգին, գործելու կիրքը:

Արտաւազդ այն թագաւորն է, աղբիւր եռանդի, որ պատերազմ է յայտարարեր անտարբերութեան դէմ, վտանգաւոր թշնամի՝ պատմութեան, քաղաքակրթութեան եւ կեանքի:

×

Մտային հիւանդութիւն մըն է անտարբերութիւնը:

Բայց, նախ, կ'արժէ տալ անտարբերութեան պատմութիւնը:

Երբ տապալեցաւ Նափոլէոնի կայսրութիւնը, Ֆրանսացի ժողովուրդը մատնուեցաւ հոգեկան տարօրինակ վիճակի մը: Մեծ յեղափոխութիւնը կարծես պարպած էր ժողովուրդին ամբողջ կիրքը, յետոյ եկած էր կայսրութիւնը՝ ցամքեցնելու համար գործելու եռանդը, որով կը կազմուի անհատներու նկարագիրը: Ընդհանուր անտարբերութիւն մը կը տիրէր հոգիներու մէջ, «ով ինչ կ'ուզէ՝ թող ընէ» մը: Հաւատքը պակսած, երազները ցնդած, կիրքերը մարած,— համատարած յոգնութիւն մը հոգիներու եւ զգայարանքներու վրայ:

Ահա այսպիսի պահու մըն էր, որ Լամընէ ելաւ ու գրեց Փորձ անտարբերութեան վրայ գործը, չորս հատոր: Արժէքին մասին գաղափար մը տալու համար, աւելցնեմ որ դժուարահաճ քննադատ մը, Սէնթ-Պէօվ, զայն համեմատութեան կը դնէ Ս. Օգոստինոսի գործերուն հետ:

Ընդհանուր անտարբերութեան այսպիսի անտառոր երեւոյթ մը տեսնուած էր նաեւ, աւելի կանուխ, ԺԶ. դարուն(*),— Լութերի եւ Հռոմի միջեւ ծագած էր սուր պայքար մը յանուն ազգային եկեղեցիներու անկախութեան, (Պատմութեան մէջ թէեւ տարբեր անուն եւ յաւակնութիւն կը տրուի այդ պայքարին): Սակայն, համաճարակի նման՝ անտարբերութիւնը վարակեր էր մտաւորականները,— adiaphoriste կը կոչուէին պայքարի ջիղը զօսացած այդ մարդիկը:

Ի՞նչ կ'ուզեն թող ընեն, թող զգեն զիրար, հո՞գս:

Այս հիւանդութիւնը, որ այժմ կը ճարակէ մեր մէջ եւս՝ չէզոքութիւն անունին տակ, նոր աներեւոյթ մը չէ:

Հին Եղլադայի մէջ, Պիւռոնականները անտարբերութիւն կը քարոզէին իբրեւ երջանկութեան ապահով ուղի: Կ'արժէ կարդալ Լէոն Ռոպէնի սքանչելի աշխատութիւնը (Pyrrhon et le scepticisme grec), մասնաւորաբար 223 էջը, գաղափար մը կազմելու համար հին բարքերուն եւ անխոստովանելի մեղքերուն մասին, որոնց հանդէպ անտարբերութիւն կը յանձնարարէ հելլէն իմաստունը, երբ այդ մեղքերուն անունը տալն իսկ, հիմա, պիտի կարմրէր ամօթէն:

Այնուհետեւ կուգան ստոյիկեանները, որոնք անտարբերութեան վարդապետութիւնը կը տանին մինչեւ հոգեբնախօսական զգայութեանց ուրացումը:

Արդ, ընդունուած է թէ բոլոր այս փիլիսոփայական դպրոցները, անհատը առաջնորդելով դէպի գործերու առաքինութեան ուրացումը եւ ընկերային փոխադրեցութեան արգելքը, ի վերջոյ կը յանգին ընդհանուր կազմալուծման՝ քայքայելով ազգ, հայրենիք եւ պետութիւն:

Այդ պատճառաբանութեամբ, հելլէն օրէնսդրութեան հայրը, Սողոն, մասնաւոր օրէնքով մը պատիժ կը սահմանէր բոլոր այն քաղաքացիներուն դէմ, որոնք չէին միանար այս կամ այն կուսակցութեան՝ ապաստանելով իրենց անտարբերութեան մէջ:

Վասնզի ի՞նչ է անտարբերութիւնը, եթէ ոչ մտաւորական ամլութիւն, մտաւորական ամուսնութեան անկարողութիւն:

×

Անտարբերութեան պաշտպանները կ'աշխատին ճշդում մը կատարել, երկու աստիճանի բաժնելով անտարբերութիւնը:

Ա.— Հասարակ անտարբերութիւն, որ կը մատնէ ջիղերու յոգնութիւն, կիրքի պակաս, եռանդի ցամաքում, եսապաշտ անհոգութիւն:

Բ.— Ազնուական անտարբերութիւն, որ յատուկ է բարձր մտաւորականներուն, իբրեւ արտայայտութիւն իրենց արհամարհանքին՝ առօրեայ պայքարներու հանդէպ:

Այս դասակարգումը սխալ է,— երբ կը պակսի հրջապատին հակազդելու ուժը, անհատը կը փաթթուի անտարբերութեան մուշտակին մէջ՝ իր քիթին տալով արհամարհանքի մը արտայայտութիւնը, որ ուրիշ բան չէ, բայց եթէ փորձ մը իր անկարողութիւնը ծածկելու: Վասնզի հրջապատին հակազդելու ուժը կիրք մըն է՝ ինչպէս կիրք մըն է սեռային բնազդը,— քրիստոնէութիւնը ուզեց սանձել երկրորդ կիրքը (յաճախ վայրագօրէն ինչպէս Որիգինէս) հասնելու համար աստուածախոհութեան երանութեան, ինչպէս պիւհռոնականները ուզեցին կրտել առաջին կիրքը, հասնելու համար adiaphorieի երանութեան (անտարբերութեան ընկերային իմաստը), ինչպէս ստոյիկեանները իրենց կարգին ուզեցին արմատախիլ փրցնել առաջին կիրքը, հասնելու համար ataraxieի երանութեան (անտարբերութեան բնախօսական իմաստը): Այնպէս որ ի՛նչ իմաստ ալ տրուի անտարբերութեան, ի՛նչ աստիճանի վրայ դրուի անտարբերութիւնը, պէտք է ընդունիլ անպայման որ անտարբերութիւնը կը մատնէ եռանդի ցամաքում, գործելու (agir) եւ աշխատելու տկարութիւն,— «ի՛նչ կ'ուզեն թող ընեն, հանգիստ ձգեցէք զիս, ձանձրացած եմ, յոգնած եմ, ջիղերս մաշած են» ըսելու ձեւ մը:

×

Սիրելի Սարաֆեան.— Ըլլայ Ժիրայրը, ըլլայ ես, երբ պայքարի հանդիսատեսներուն պատին դէմ քար կը նետենք սանկ կողմնակի շարժումով մը, ուրիշ նպատակ չունինք՝ բայց եթէ արտայայտել մեր ընդվզումը համատարած անտարբերութեան դէմ: Չէզոքի, կուսակցականի եւ անկախի խնդիր չկայ այստեղ: Ու մանաւանդ պէտք չէ երբեք կարծել տալ թէ Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը զօրաշարժ կը կատարէ՝ ուզելով իր պայքարին լծել անկուսակցականները: Երբեմնի Փէտայիներու կազմակերպութիւնը սովորութիւն չունի դուրսի մարդոց օժանդակութիւնը խնդրելու: Բայց յանուն հայ գրականութեան եւ մշակոյթին հանդէպ իր պաշտամունքին, կը սպասէ որ հայ գրագէտներն ալ բարբառին ընդդէմ այն սատամբակութեանց, որոնք կը կատարուին մեր մտաւորական կալուածներուն մէջ:

Ողբալի է հայ մամուլին վիճակը: Գիտես անշուշտ թէ, մեր պայմաններուն մէջ, մամուլը այն աւազանն է, ուր կ'աճի եւ կը ծաղկի հայ գրականութիւնը, զուրկ՝ առանձին կալուածէ: Արդ, հայ մամուլը ինկած է անօթիներու եւ կուտը-պակասներու ձեռքը: Աշակերտական հայերէնով մը եւ դպրոցական քանի մը ծանօթութիւններով զինուած մարդոց ձեռքը: Կամ այնպիսիներու, որոնց համար մեր ժողովուրդը կ'ըսէ. «Դէզին ետեւ մարդ չկայ» (անմիտ):

Այս կացութեան առջեւ, երբ ամէն օր կը մեռնի հայ գրականութիւնը, երբ ամէն օր գերեզման կը դրուի հայ միտքը, երբ ամէն օր կը սպաննուի հայ լեզուն, երբ ամէն օր անդունդ կը նետուին մեր մտաւորական արժէքները, բոլոր այս սրբապղծութիւններուն եւ անբարոյութեանց դէմ՝ կարելի՞ է հանդուրժել որ անտարբեր մնան հայ գրագէտները եւ հայ գրականութիւնը սիրողները: Ի՞նչպէս չընդվզիլ յուղարկաւորներու յատուկ այդ լռութեան դէմ:

Հայոց երիտասարդ թագաւորը, Արտաւազդ, չէր ուզեր որ գերեզման նետուի հայ ժողովուրդը, վասնզի գործելու եռանդ ունէր եւ հաւատք՝ թէ Պատմութեան մեր Գիրքը չի կրնար գոցուիլ աշխարհակալ Արտաշէսի գերեզմանին հետ:

Մենք եւս չենք ուզեր թոյլ տալ, որ հարաքիրի կատարէ հայ ժողովուրդը, մեղսակցութեամբ անտարբերութեան վարդապետութեան հետեւորդներուն, ինքնալքումի հիւանդութեամբ վարակուածներուն եւ ողջ-ողջ իրենքզիրենք գերեզման դնող անտարբեր մտաւորականներուն:

Մենք բաց կը պահենք Հայոց պատմութեան Գիրքը, գրելու համար այնտեղ մեր օրերու հանգանակը, որ ընդհուպ:

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

(*) Պատկերացնելու համար այս պատմութիւնը, կ'ուզէի յիշեցնել որ indifférentisme կոչուած վարդապետութենէն զատ, Ֆրանսայի մէջ, 1738 տարիներուն, կազմուած էր Ordre des Indifférents միութիւնը, որոնց անդամները կ'ուզէին անտարբեր մնալ ... սիրոյ աստուածին:

Եթէ գիտակցութիւնը ունենայինք մեր ողորմելի դերին

«Յառաջ»ը ներգաղթի դէմ է գործեր, որովհետեւ փոխանակ «Յառաջդիմական»ներու նման Հայաստանն ու ներգաղթը ներբողելու, իր էջերը լեցուցած է եղեր «Ֆրանսահպատակութիւն ընդունած Հայերի անուններով»:

Մինչդեռ որ նորութիւն մըն է այս տարօրինակ գիւտը: Այս տարօրինակութիւնը նախ անոր համար, որ մինչեւ երէկ Ֆրանսահպատակութիւնը դատապարտելի քայլ մը չէր: Աւելին ըլլալով, Ֆրանսահպատակութիւնը պահանջողներու մէջ, միշտ ալ կարեւոր տեղ մը գրաւած են «Յառաջդիմական»ները, թէ երէկ եւ թէ այսօր:

Եւ վերջապէս Ֆրանսահպատակութիւն ընդունած ցանկերու մէջ անկարեւոր թիւ մը չեն կազմեր ամէն դիրքի եւ աստիճանի «Յառաջդիմական»ներն ալ: Ըսե՞նք նոյնպէս, որ եթէ հարիւրաւորներու հպատակութեան ընդունելութիւնը արգիլուած է երկար տարիներէ ի վեր կատարուած դիմումներուն, «Յառաջդիմական»ներ կան, որոնք իրենց դիմումը կատարած են ներգաղթի արձանագրութեան օրերուն:

Դէ՞մ էք, կը դատապարտէ՞ք այս քայլերը,— լաւ է, որ յստակօրէն պարզուի ձեր դիրքը այս խնդրի մասին ընդհանրապէս եւ ապա ճշդէք «Յառաջ»ի յանցանքը:

Բայց ինչպէս միշտ, մեր հակառակորդները վարժութիւն ունին խուսափիլ հիմնական խնդիրներու քննութենէն, աղմուկ եւ իրարանցում ստեղծելով անիմաստ եւ անտեղի խնդիրներու շուրջ: «Յառաջ»ը չէր կրնար օրաթերթի իր պարտականութենէն խուսափիլ եւ չհրատարակել Ֆրանսահպատակութիւնը ընդունողներու ցանկերը: Թողունք որ, այդ ցանկերու հրատարակութեամբ, ոչ մէկ իրական վնաս կը հասնէր գիտակցաբար ներգաղթել ուզողներու տրամադրութիւններու վրայ:

Արջօրէն, ոչ մէկը մեր հակառակորդներէն կարողացաւ ցարդ իմաստ մը տալ՝ «Դաշնակցութիւնը հակառակ է ներգաղթին» զզուելի քաշքշուքներուն: Կայ դեռ աւելին:

Երբ գործին տեղեակ (ներգաղթի կազմակերպման) անձերէն շատերը բարեմտօրէն գիտեն կուտան «Յառաջդիմական» հրապարակը աղմկողներուն, Դաշնակցութեան ցոյց տուած անվերապահութիւնը ներգաղթի ձեռնարկներու նկատմամբ — մեր երդուեալ «քննադատներու» միակ պատասխանն է — «Դաշնակցութիւնը ճիշդ է, որ ամէն տեղ կը մասնակցի ներգաղթի հանգանակութեան եւ տարբեր ձեռնարկներուն, բայց այդ բոլորը կը կատարուի ծածկելու համար՝ անոնց մութին մէջ կատարած մեքենայութիւնները»: Եւ կամ ուրիշ արտառոց եղանակ մը.— «Դաշնակցական շէֆերը, հրապարակով ներգաղթին համակիր են, վախնալով իրենց դէմ ըմբոստացող զանգուածէն»:

Ծիծաղելի է լրջութեամբ պատասխանել եւ մէկ եւ միւս բացատրութեան:

Դաշնակցութիւնը դեռ այն վիճակին հասած չէ, որպէսզի ան հարկադրուած ըլլայ հակառակը գործել իր կամքին եւ որոշումներուն: «Յառաջդիմական»ները տակաւին շատ խեղճ են ստիպելու որ Դաշնակցութիւնը դիմակ գործածէ հանրային կեանքին մէջ:

«Յառաջդիմական»ները տգէտ են միաժամանակ եւ անտեղեակ մեր իրականութեան, շարունակաբար խօսելով եւ աղմկելով Դաշնակցութեան ներսը գոյութիւն ունեցող խլրտումէն՝ ներգաղթի

չուրջ։ Եթէ անոնք ծանօթ ըլլային մեր ներքին կեանքին, ո՛վ գիտէ, գուցէ կարմրէին այլեւս եւ լռէին առնուազն «Դաշնակցական չարքայիննե - րու փրական վերաբերմունքի մասին» ներգաղթի հարցին չուրջ։

Ընդհատենք հոս. մանաւանդ որ մեր նպատակը չէ «Յառաջդիմական»ը լուսաբանել եւ կամ ուղղել։Անոնք,իրենց հիմնական նպատակն ունին, ներգաղթի սահղծած տագնապին մէջ առաջ բերած անտեղի, անճոռնի եւ գռեհիկ վլվլուքնե - րովը։

Անոնք, որ պատճառը դարձան հազարաւոր հայ մարդոց — Պարսկաստանէն մինչեւ Ռումանիա, Եգիպտոս եւ Ֆրանսա «... իրենց տուն տեղը քանդելէն հայրենիք վերադառնալու յոյսով եւ այսօր իրենց տեղերը պիտի վերադառնան երկրորդ անգամ գաղթական դարձած», անոնք՝ պատասխանատուները այս բոլորին, իսկական տէրերն են «Յառաջդիմական»ներուն։

Այս վերջիններու տեսողութիւնը, դեռ շատ թոյլ է եւ անզօր՝ համարձակութեամբ իրենց «տէրերու» երեսը նայիլ եւ տեսնել բուն իրողութիւնները։

Մեծ չէ իրենց դերն ու տեղը մեր կեանքը ալեկոծող բոլոր խնդիրներու մէջ, որովհետեւ, իրենք կամակատարներն են միայն, առանց խելքի եւ խղճի որ կը ծառայեն միշտ որպէս մեքենայ։

Այս չափով ալ ծանր է իրենց դերն ու պատասխանատուութիւնը ներգաղթի ներկայ տղբերգութեան մէջ։

Մենք ալ համոզուած ենք, «որ այս դրութիւնը երկար չի տեւի»։

Աւելին ըլլալով, մենք կուրօրէն հաստատած ենք, որ «Գաղութահայը իր հայրենիքն է ուզում, եւ ոչ ոք կարող է նրան արգիլել, որչափ թէ ուշ, օտարութեան փոշին թօթափէ իր ոտքերից եւ իր հայրենիքում հաստատէ իր վերջնական բնակութիւնը»։

Այդ օրը, կրկնենք, պիտի գայ, անպայման պիտի գայ, բայց վստահ եղէք առանց ձեզի եւ ձեր միջնորդութեան ...

Թ. Ս.

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Սէն Ժան տը Սէն Պառթիլիմիէն կը գրեն մեզի Յունուար 10ին.—

Երկու օր առաջ հոս վախճանած է Թաթուլ քահանայ Գեղունին որ տարիէ մը ի վեր յիշեալ գիւղը կը բնակէր կաթուածահար վիճակի մէջ։ Ողբացեալ Տէր հայրը նախկին շրջանաւարտ Պոլսոյ Ռոպէրթ Քոլէժէն, ապա վաստակած Իզմիրի մէջ, 1922ին հրաշքով ազատած հուրէն ու սուրէն, ապաստանած էր Ֆրանսա ուր կը քահանայագործէր։

Նախ որպէս առաջնորդական փոխանորդ պաշտօնավարած է Փարիզ Քիպարեան սրբազանի օրով։ Յետոյ Լիոն եւ վեց տարի ալ Մարսէյլ Ս. Լուսի եկեղեցիին մէջ։

Օծումը եւ թաղումը կատարուեցան Յունուար 10ին շրջանիս քահանայ հայրերու ներկայութեամբ եւ մարմինը ամփոփուեցաւ Լը Քանէի գերեզմանատունը։— Հ. Քիրիշեան

ՊՈՒՏ'Մ ԾԻԾԱՂ

«Չե՛մ կարդար...»

— Ուրեմն՝ ինչէ՞ն գիտես, որ սուտ կը գրեն միշտ։

— Մեր թերթը այնպէս կ'ըսէ։ Ես միայն մեր թերթերը կը կարդամ։ Անոնց վրայ միայն վստահութիւն ունիմ։

— Վստահութիւնը լաւ բան է։ Այդ առաքինութիւնը օգտակար է, նոյնիսկ Ֆիզիքական կոյրերուն համար։

— Չշեղինք նիւթէն։ Ես այդ թերթը չեմ կարդա՛ր։ Գիտեմ որ սուտ են ու սխալ անոր բոլոր գրածները, քանի որ հառաջդիմադործներուս շարքերուն չի պատկանիր։ Պէտք է որ սուտ եւ սխալ ըլլան անոր գրածները։ Արդէն, իրաւունք չունի ճշմարտութիւնը գրելու։

— Ատ ինչ այլանդակ գաղափար է։ Բիձա, խմա՞ծ ես թէ գլխու պտոյտ ունիս ...

— Դուք, ոչ - հառաջդիմականներդ, չէք կրնար հասկնալ այդ տեսակի բաներ։ Ձեր ուղեղները կաղապարի տակ մտած չեն։

— Լաւ։ Ըսել է, ՄԱԿի ժողովին մէջ, Վիշինսկիի, Կարս - Արտահանի մասին խօսածներն ալ սուտ են հա՞...

— Ինչո՞ւ սուտ ըլլան։ Կարսն ու Արտահանը, նոյնիսկ Վանն ու Կարինը Սով. Հայաստանի պէտք է կցուին։ Որքան կը փափաքիք որ սուտ ըլլան... Ախ դուք ...

— Փափաքողը մենք չենք։ Վիշինսքին ասում է, որ «Կարսն ու Արտահանը Վրաստանի կցուելու են։ Վրացական հող են...»։

— Թո՛ւ քու հայութեանդ։ Ծօ, ատ ինչ թըրքավարի զրպարտութիւն է։ Դուն ականջովդ լսեցի՞ր։

— Ոչ։ Կարդացի։

— Կարդացի՛ր։ Անշուշտ Դաշնակ թերթի մը մէջ։ Հէյ ողորմելի մարդ։ Զրպարտութիւնն ալ շնորհալի ձեւ ունի։Կատակի ձեւով իսկ կարելի չէ այդ տեսակ բան ըսել։

— Դաշնակցական թերթերը ՄԱԿի հաղորդագրութենէն առած են այդ լուրը։

— ՄԱԿը ո՞վ կ'ըլլայ։ Մեր թերթը այդ տեսակ լուր չէ տուած։ Եթէ ճիշդ ըլլար...

— Եթէ ճիշդ ըլլար, կուտա՞ր այդ լուրը։

— Այդ, մեր խմբագիր ընկեր վարդապետին գիտնալիք բանն է։ Մեր շարքայինները տիսիպլին ունին։ Ամէն բանի չեն խառնուիր՝ հակաՍովհայաստանեաններուն պէս։ Մեր պաշտօնն է կարդալ անոր գրածները եւ հաւատալ։

— Բայց պարտաւոր էք հաւատալ այս լուրին, քանի որ...

— Հա, քանի որ Փաշօ-իմպերիալիստ թերթերը կը գրեն ...

— Ընկեր Զաքէոս, Մոսկուայի «Փրաւտա»ն եւ «Իզվեստիա»ն են գրում, հա՛...

— Օ՛, օ՛։ Կը չափազանցես, կը զրպարտես։ Աչքովդ կարդացի՞ր։

— Հապա՛։

— Կը հաւատամ։ Ատ Դաշնակները Անգլիան, Ամերիկան համոզելէ ետքը կրնան «Փրաւտա»ն իսկ համոզել։ Եւ հիմա խնդիրը փոխուեցաւ։ Թէեւ ձեր աչքերուն կարելի չէ վստահիլ։ Եթէ ճիշդ է, ուրեմն՝ մեր շահուն, Սով. Հայաստանի շահուն համար է՝ ընկեր Վիշինսքիի այդ յայտարարութիւնը։ Ան, աւելի լաւ գիտէ ում ինչ է պիտոյ։ Եւ արդէն ի՞նչ տարբերութիւն։Սով.Վրաստանն ալ եղբայր ռեսպուբլիկա չէ՞։ Ինչ որ մերն է անորն է միեւնոյն ատեն։

— Բայց, ինչ որ անորն է, մերը չէ անշուշտ ...

— Անշո՛ւշտ, անշո՛ւշտ։ Հառաջդիմական ըլլալիք մարդ կ'երեւաս։ Ախ, եթէ բոլոր յետադիմականները քեզի պէս մտածէին ...

Կ. ՊԵՏՈՒՇ

ՄՏՔԻ ՁՔՕՍԱՆՔ

ՈՐՔԱՆ ԲԱՆ ԳԻՏԷՔ

(Պատասխանները Դ. էջին վրայ)

1.— Ո՞վ է հեղինակը «Թէ իմ ալեւոր հերքս սեւնային» երգին։

2.— Ո՞րն է հայր Արսէն Բագրատունիի գըլուխ-գործոցը։

3.— Ե՞րբ հրատարակուեցաւ առաջին ձեռագիր լրագիրը Եւրոպայի մէջ։

4.— Ո՞վ է հիմնած Էջմիածնի Գէորգեան Ճեմարանը։

5.— Ե՞րբ բացուած է Սուէզի ջրանցքը։

6.— Ե՞րբ մեռաւ Լեւոն Ե. Թագաւորը։

7.— Չեխոսլովաքիա եւ Ռումանիա սահմանակից երկիրնե՞ր են։

8.— Ո՞վ էր Ֆրանսայի վերջին Թագաւորը։

9.— «Դուն կանգներ ես ճամբաներու անկիւնը, մազերդ ի վար իջեր,, կախուեր է ձիւնը. կը յիշէ՞ք յաջորդ երկու տողերը։ Ո՞վ գրած է այս քերթուածը։

10.— Ֆրանսա քանի՞ նահանգներու բաժնուած է։

11.— Ճի՞շդ գրուա՞ծ են հետեւեալ բառերը.— կաթնաթօյր, ի դերեւ հանել, մտացիր, բուք, բարբանջանք, գոմէշ, գրգանք, պորփիւր, ե - ղունգ, եղջիւր։

12.— Ազգ. Սահմանադրութիւնը ե՞րբ վաւերացուեցաւ։

13.— Ռուսիոյ Աղեքսանդր Բ. ձարը երբ սպաննուեցաւ։

14.— Մեր եկեղեցին Քաղկեդոնի տիեզերական ժողովին մասնակցա՞ծ է։

15.— Գիւղացի մը պարկ մը ընկոյզ ունէր։ Եթէ հինգ հաւասար մասերու բաժնէր՝ 2 ընկոյզ կ'աւելնար, եթէ 7 հաւասար մասերու բաժնէր՝ 4 կ'աւելնար, եթէ 9 հաւասար մասերու բաժնէր՝ 6 կ'աւելնար։ Քանի՞ ընկոյզ կար պարկին մէջ։

ՌՈՒՄԱՆԻՈՅ վարչապետը Կրօզա եւ արտաքին նախարարուհին Անա Փաուքէր յառաջիկայ երեքշաբթի օր Պուտափէշթ պիտի երթան զինուորական դաշինք մը կնքելու համար Հունգարիոյ հետ։

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ

ԼՈՒՍԱ ԵՒ ՀԱՄԱՏ

(ԽՈՐՀՐԴԱՒԷՊ)

Ա. ԳԼՈՒԽ

ԱՐԵՒԱԳԱԼ

Գրեց՝ ՏԻԳՐԱՆ ՓԻՐԱՆԵԱՆ

«Ա՛հ, սիրելի ուխտակիցներ, մենք միասին ենք ու չենք. կը ճանչնանք զիրար ու չենք ճանչնար։ Մենք միայն տեսիլքով ենք յափշտակուած, բայց բոլորովին օտար աչքերով։ Միայն էակը կը փնտռենք, բայց տարբեր ճամբաներով ...

Այո, մեծ ոգերը, ոչ թէ վատ առուն։

« Ոչ ոք կարող է իր անցած ճամբաներուն հաշիւը տալ ու իր հոգեկան տագնապներուն վարագոյրը բանալ։ Ոչ ոք կարող է ըսել թէ ո՞ւր է այն նախախնամական ձեռքը որ մարդուն օձիքէն կառչած՝ կը քշէ, կը տանի դէպի իր կոչումը ... Մէկը կրնայ կոյսի մը արգանդէն ծնած՝ հիւսնի մը պարզ զաւակը ըլլալ, բայց հոգեկան եւ բարոյական անկախ ճամբաներէն քալել ու քալեցնել իրեն հետ ամբողջ կրօնի աշխարհ մը, որպէս մարդ Աստուած։

«Մէկը կրնայ առաքինութեան չտեմարաններէն աղքատութեան աղբակոյտին մէջ իյնալ, Մոգոքին աւելներովն աճիլ ու սնանիլ եւ օրին մէկը ոսկիէ գահեր խարխած՝ վրան նստել փառքի եւ պերճանքի մէջ թաղուիլ ու թաղել իր հպատակները՝ սուրի, հուրի եւ արիւնի մէջ, որպէս բռնատուած։

«Մէկը կրնայ փուշերու եւ տատասկներու մէջ աճած՝ անյայտ հոմը մը ըլլալ, օրին մէկը խենթեցած հովի մը թեւերուն վրայ ճամբորդել սարէ սար, անապատէ անապատ, ճակատագրական ճամբու մը եզրը իյնալ, աճիլ, հասունանալ ու ըլլալ ով գիտէ ինչ մը ...

« ՓԱՐԱԽԱՄՈՒՏ։ Զանգահարութիւններ՝ ուժգին ու երկար։ Համախոնում։ Միաբանակիցներ, մենակեցներ, ճգնաւորներ։ Անոնք որ արեւէն ծնած անդերու մէջ։ Անոնք որ խաւար են ծամած մթին քարանձաւներու խորը։ Անոնք որ խոտ ու կեղեւ ճաշակած են հեռաւոր լեռներու վրայ։ Եկեղեցին կը լեցուի աղօտ բուրդի եւ թթուած քրտինքի հոտերով։

« Աղօթք եւ հսկում։ Գետինը կը տքայ հառաչակալ, ծալլուած ծունկերու ծանրութեան տակ։ Խաւարը կը հեւայ, խունկով թաթաւուն, խորանը՝ յետաշարժ կծկումով մը կը բացուի, կը լայննայ կը խորանայ լուսեղէն սանդուղ մը իր կուրծքին վրայ բարձրացուցած, պատերը կը սկսին լողալ ջերմեռանդ շրթներու տամուկին մէջ։ Աղօթքը՝ թեւերը ծռած, կը խարխափէ միջոցին մէջ։ Ամէն մէկը իր Սուրբն ունի ու ամէնմեղաւոր իր բարեխօսը։ Իսկ ե՞ս ... Սիւնի մը տակ, Աստուծոյ հետ դէմ առ դէմ։

Քարոզ։ Ի սկզբանէ էր բանն եւ բանն էր Աստուած ...

Բնաբանը կը զարնէ գլուխը պատէ պատ եւ կը սկսի խորտակել պատուարները մտքին ու ճզմել դարշապարին տակ վարդն ու կինը՝ անողոք մոլեռանդութեամբ։ Անոնց դայթակղեցուցիչ դիակները կը յանձնէ սարսուռներուն, կը պոկէ անոնց մարմեղէն աչքերը իրենց ակնակապիճներէն, փոխարինելով հաւատքի կախարդալոյս ապակիներ, ի Յիսուս Քրիստոս.. .Հոգին կ'արդելափակէ կնքուած անօթի մը մէջ բանտակից տալով աղօթքն ու ապաշխարութիւնը մեր։

« Ոչ ոք չի թերահաւատիր, որ տիեզերքը կրնայ իր հիմունքէն սարսիլ, աստղերը կրնան մարիլ,արեւը իր ծիրէն դուրս ելած՝ կրնայ աջու ձախ իյնալ խելակորոյս, լեռները տեղափոխուիլ։ Արարը՝ Հիմալայա, Հիմալայան՝ Արարատ։

Ծովերը կրնան անապատանալ ու անապատները ծովանալ։ Բնութեան անխախտելի օրէնքները, հաւատքի կառքին լծուած՝ մանանեխի հատիկի մը զարնուելով, կրնան փշրուիլ։ Ու այլեւս գիտութիւնը, կրօնազէն բանակի մը առջեւէն կը փախչի, հալածական ու պարտուած։ Խորհուրդը կ'անէանայ, կը մնայ խորհրդանշանը միայն։ Բովանդակ փիլիսոփայ աշխարհը — Պիւթագոր, Սոկրատ, Պղատոն, Արիստոտէլ, իրենց չիրմաքարերը թաւալած, կուգան, կը շարուին սեղանին առջեւ, քարոզիչ մեծաւորի երեսին պոռալով միահամուռ։

« — Սկզբանէ են նիւթ եւ հոգի, անբաժան։ Բայց ծնծղաներու, քշոցներու տարափին տակ, կը մարի ձայնը բողոքի։

դրամամատէրներու յարձակումը զոր անոնք կը մղեն Մարշըլի ծրագրով: Ցանոնց ուզմավարութեան, անհրաժեշտ է որ ընկերները (համայնավարները) առաջին գծին վրայ չգտնուին երբ գործադուլները սկսին: Համայնավար կուսակցութիւնը ուղղակի մասնակցութիւն պիտի չունենայ :

Փաստաթուղթը յետոյ թելադրութիւններ կ'ընէ թէ ինչ ձեւով պիտի կազմակերպուին գործադուլները եւ ինչ քայլեր պիտի առնուին պարենաւորումը դժուարացնելու եւ փոխադրութիւնները խանգարելու համար: «Մարշըլի ծրագիրը, կը շարունակէ փաստաթուղթը, պիտի սարկացնէ ժողովուրդները : Դրամատիրական երկիրներու գործադուլները ցոյց կուտան թէ քաղքենի պետութիւնները ինչպէս կը քայքայուին :

ԱՆԳԼԻԱ ԵՒ ԱՐԱԲԱԿԱՆ ԱԶԳԵՐԸ

Լոնտոնէն կը տեղեկացնեն թէ արտաքին նախարարը յայտարարած է որ ի մօտոյ բանակցութիւններ տեղի պիտի ունենան Սաուտի Արաբիոյ եւ Անդր Յորդանանի կառավարութեանց հետ՝ բարեկամական դաշնագիրներ կնքելու համար: Անգլիա ջերմօրէն կը բաղձայ որ զինակցութիւններ կնքուին արաբական բոլոր երկիրներուն հետ :Այդ շարքին առաջինը կնքուեցաւ հինգշաբթի օր, Իրաքի հետ: Լոնտոն հրաւիրուած են Սաուտի Արաբիոյ արտաքին նախարարը, Էմիր Ֆայսալ ինչպէս նաեւ Անդր Յորդանանի վարչապետը, Թէվֆիք փաշա Ապուլհուտա :

ԽԱՌԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԵԷՄԷՆԻ Թագաւորը, Եահիա, հինգշաբթի օր մեռաւ: 85 տարեկան էր: Նոր կառավարութիւն մը կազմուած է Սանայի մէջ՝ իմամին գլխաւորութեամբ :

ԱՆԳԱՐԱՅԻ մէջ հինգշաբթի օր բացումը կատարուեցաւ « բրիտանական հնագիտական կաճառ»ին կրթական նախարար Սիրըրի միջոցաւ եւ դահլիճի բոլոր անդամներուն ներկայութեամբ : Անգլիոյ դեսպանը Սըր Տէյվիտ Քէլլի կարդաց արտաքին նախարարին ուղերձը որուն մէջ Պէվին յոյս կը յայտնէ թէ ներկայ հիմնարկութիւնը միջոց մը պիտի ըլլայ «աւելի եւս ամրապնդելու համար Թուրքիոյ եւ բրիտանացի ազգերուն երկարամեայ բարեկամութիւնը »: Կաճառին նախագահ նշանակուած է Փրօֆ. Ճան Կարսթէնկ, իսկ ծրագրին յաջողութեան օժանդակած են Աքսֆըրտի, Քէյմպրիճի եւ Էտինպըրկի համալսարանները :

ՊԱՂԵՍՏԻՆԻ մէջ ուրբաթ օր դարձեալ ընդհարումներ տեղի ունեցան եւ սպաննուեցան 20 հոգի: Հայֆայի մէջ Հրեաները ռումբեր նետեցին արաբական տուներուն վրայ, սպաննելով 7 երախաներ եւ վիրաւորելով 12 հոգի: Կռիւ տեղի ունեցաւ փողոցներուն մէջ երբ Արաբները յարձակեցան հանրակառքերուն վրայ: Նոյեմբեր 30էն ի վեր մեռած կամ վիրաւորուած են 123 Անգլիացիներ, 1069 Արաբներ, 769 Հրեաներ եւ 23 զանազան ազգութեան պատկանող տեղացիներ :

ՈՒՈՇԻՆԿԹԸՆԷՆ կը տեղեկացնեն թէ Խորհրդային դեսպանը Փանիուշկին ամերիկեան կառավարութեան դիմելով խնդրած է որ բանակցութիւններ տեղի ունենան պատերազմի ընթացքին Ռուսիա ղրկուած ապրանքներու փոխարժէքին վճարումը կարգադրելու համար: Ռուսիա միակ դաշնակիցն է որ մինչեւ հիմա տակաւին համաձայնութեան չէ եկած Ամերիկայի հետ՝ խնդրոյ առարկայ ապրանքներուն հատուցման համար:

ԵՈՒԿՈՍԼԱՒԻՈՅ՝ նախաձեռնութեամբ խորհրդաժողով մը տեղի պիտի ունենայ Պրիւքսէլի մէջ, Փետրուար 5ին, 13 դաշնակից փոքր պետութեանց մասնակցութեամբ: Խորհրդաժողովին նպատակը պիտի ըլլայ դիմում մը կատարել Զօրս Մեծերուն որպէսզի պատերազմական հատուցումներ կատարուին հետեւեալ երկիրներուն — Ալպանիա, Աւստրալիա, Լիւքսէնպուրկ, Հոլանտա, Հնդկաստան, Նոր Զելանտա, Չեխոսլովաքիա, Եգիպտոս, Տանիմարքա, Նոր Զելանտա, Պելճիքա, Նորվեկիա եւ Հարաւ. Ափրիկէ :

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ելմտական նախարարը, Պ. Րընէ Մայէր եւ Անգլիոյ համապատասխան նախարարը, Սըր Սթէֆըրտ Քրիփս, խորհրդակցութիւններ կը կատարեն Լոնտոնի մէջ երկու երկիրներու տնտեսական յարաբերութեանց, Ֆրանքին արժեզրկումին ինչպէս նաեւ Մարշըլի ծրագրին գործադրութեան հետ սերտ առնչութիւն ունեցող խնդիրներու մասին :

ՊԱՏԱՍԽԱՆՆԵՐԸ.— 1.— Գամառ Գաթիպա: 2.— «Հայկ Դիւցազն»ը: 3.— 1524ին: 4.— Գէորգ Դ. կաթողիկոսը : 5.— 1869ին:

6.— 1393ին: 7.— Ո՛չ: 8.— Նափոլէոն Գ. :

9.— «Մարմնոյդ վրայ կը բուսնան մութ խոցեր եւ աչուըներդ արիւնի լիճ են դարձեր: Ա. Զօպանեան: 10.— 90:

11.— Այո: 12.— 1863ին:

13.— 1881 Մարտ 13ին: 14.— Ոչ. 1[illegible]

Ցերեկոյթ պարահանդէս

Ֆր. Կ. Խաչի Փարիզի մասնաճիւղին տարեկան պարահանդէսը, տեղի պիտի ունենայ 15 Փետրուարին ժամը 15էն 24, Hôtel Continentalի շքեղ սրահներուն մէջ, 2 rue Rouget de Lisle, métro Concorde:

Նուագախումբ ՖԷՐՆԱՆ ՊՈՒՅՕՆ : Գեղարուեստական խնամուած բաժին եւ ճոխ պիւֆէ :

Տարեկան շքեղ ցերեկոյթ պարահանդէս

Փարիզի Հայ Տիկնանց Միութեան Կարմիր Խաչի եւ Որբախնամի տարեկան ցերեկոյթ պարահանդէսը տեղի պիտի ունենայ 8 Փետր. կիրակի օր ժամը 15էն մինչեւ կէս գիշեր, Hôtel Lutétiaի շքեղ սրահներուն մէջ, 43 Bld. Raspail, Paris:

«Մանուկներու Օրը»

Ֆր. Կապոյտ Խաչի Պոմոնի մասնաճիւղը կը տօնէ Մանուկներու Օրը, Յունուար 18ին, կիրակի կէս օրէ վերջ, ժամը 2ին, Պոմոնի Նորակառոյց սրահին մէջ :

Ցերեկոյթ պարահանդէս

Կազմակերպուած Փորթ տ'Իթալիի Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղին կողմէ: Կիրակի 18 Յունուար կէսօրէ վերջ ժամը 15էն 23: Պէն Տուշի սրահը , Rue Jules Ferry. Petit Ivry, մէթրօ Porte de Choisy :

Գեղարուեստական ճոխ բաժին.— Պիտի ներկայացուի ՀԱՐՍԸ եւ զաւեշտ մը, Սէվրանի Ֆ. Կ. Խաչի Թատերախումբին կողմէ:

Եւրոպական պարերը կը սկսին ժամը 6ին, ղեկավարութեամբ Պ. Օ. ոսեանի նուագախումբին: Ճոխ պիւֆէ դիւրամատչելի գիներով :

Մուտքը 75 ֆրանք :

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ ՓՈՆ Տ'ՕՊՆԱՅԻ ՄԷՋ

Փոն տ'Օպնայի Ֆր. Հայ Կապոյտ Խաչը կը տօնէ Մանուկներու Օրը, կիրակի ժամը 3ին Փոն տ'Օպնայի մէջ:

Անխտիր կը հրաւիրենք գաղութահայութիւնը:

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՇՔԵՂ ՑԵՐԵԿՈՅԹ

Նախաձեռնութեամբ՝ Սեբաստիոյ Նահանգային Միութեան, վաստակաւոր դերասան՝ ՏՐԴԱՏ ՆՇԱՆԵԱՆԻ, մասնակցութեամբ Փարիզի հայ բեմի լաւագոյն ուժերուն, 8 Փետրուար, 1948, կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2.30ին, Մարսըլէն Պէռթըլօի շքեղ թատրոնին մէջ, 28bis, rue St. Dominique, métro Invalides:

Առաջին անգամ ըլլալով կը ներկայացնէ հանճարեղ ողբերգու Վ. Շէյքսփիրի

ԱՐՔԱՅ ԼԻՐ

Պատմական տռամ 6 արար եւ 2 պատկեր, թարգմ. եւ բեմադրութիւն Տ. Նշանեանի:

Տոմսերու գիները, 100էն 400 ֆրանք, կը ծախուին հայկական բոլոր գրատուները, ճաշարանները, Սեբ. Նահ. Միութեան կեդրոնին եւ մասնաճիւղերուն մօտ: Հասոյթին տասը պիտի յատկացուի Սեբ. Նահանգ. Միութեան ներգաղթի ֆոնտին: Սրահին ջերմութիւնը ապահովուած է: Փնտռել յայտագիրը :

ԿԻՐԱԿԻ, 25 ՅՈՒՆՈՒԱՐ 1948, ԺԱՄԸ 14.30ԻՆ
Մինթիւալիթէի սրահին մէջ, **métro Mutualité**
Յովհ. Թումանեանի մահուան 25ամեակի առիթով

Նախաձեռնութեամբ Փարիզի Հայկական երգչախումբին, մեծ պատրաստութեամբ կը ներկայացուի

ԱՆՈՅՇ

Երաժշտական ողբերգութիւն 5 արար, մասնակցութեամբ Օր. ԱՆԺԷԼ ՎԱՐԺԱՊԵՏԵԱՆԻ (Անուշ), Ա. grand Prix Wicard de la Ville de Marseille : Պր. ՄԷՀԹԷՐԵԱՆԻ (Սարօ) եւ Վ. ԱԼԹՈՒՆԵԱՆԻ (Մօսի): Սէնֆօնիք մեծ նուագախումբ ղեկավարութեամբ ԱՐԱ ՊԱՐԹԵՒԵԱՆԻ (60 հոգի): Թումանեանի մասին պիտի խօսին եւ կ'արտասանեն ծանօթ արուեստագէտներ :

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ.— Բոլոր տոմսերը թուագրուած ըլլալով կը խնդրուի նախապէս ապահովել Հրանդ Սամուէլէն Tél. Dan. 88–65, Եկեղեցւոյ դիւանէն: Սապօնճեանէ 39 rue Trévise, Պ. Պարթեւեանէ, 14 rue Petit. Bot. 99–22, Պ. Բամպուքճեանէ, 9 rue Jouy Rouve, Ուշակլեանէ 61 rue Rébéval, Պարսամեան գրատունէն ,եւ նոյն օրը Թատրոնի կիշէէն, առաւօտէն սկսեալ: Եւ թերթերու խմբագրութենէն :

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

Հ. Յ. Դ. ԱՆԻԷՔ Պոլս Քոլոմպի «Արամ» ենթակոմիտէի ժողովը յառաջիկայ չորեքշաբթի, կայարանին դէմի սրճարանը, ժամը ճիշդ 9ին : Կարեւոր օրակարգ :

ՏԷՍԻՆԻ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի դասախօսական ժողովը այս երկուշաբթի, ժամը 9ին, Հ. Յ. Դ. Տան մէջ: Նիւթ՝ «Հայ Թաթարական կռիւները » :

ՇԱՎԻԼԻ Ֆր. Կ. Խաչի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը յունուար 20ին, երեքշաբթի, ժամը 9ին մանկապարտէզին սրահը: Բոլոր ընկերուհիներու ներկայութիւնը պարտադիր է: Ներկայանալ անդամատետրերով :

Այսօր

ԲԱՐԵԳՈՐԾԱԿԱՆԻ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Հ. Բ. Ը. Միութեան ցերեկոյթ - երեկոյթը տեղի պիտի ունենայ, Առաքել փաշա Նուպարի հովանաւորութեամբ, 1948 Յունուար 18 կիրակի օրը Hôtel Georges Vի սրահներուն մէջ: Ջոյգ օրքէսթրա եւ հաճելի անակնկալներ :

Հրաւիրեալներու թիւը սահմանափակ ըլլալով, նախապէս ապահովել տոմս եւ սեղանը:

Ուսանողներու համար մասնաւոր տոմս :

Դիմել Բարեգործականի գրասենեակը , 11 Սքուար Ալպոնի, կամ Պ. Պ. Պետրոս Պալըքճեանի, 43 rue des Petits Carreaux, Paris (2), Հեռ. Gut. 08-48, Խաչիկ Քէպապճեանի, 66 rue d'Hauteville, Paris (10), Հեռ. Pro. 25-36, Գէորգ Փարմաքի, 47 rue Blanche, Paris (9), Հեռ. Tri. 39-09, եւ Մանուէլ Ոսկերիչեանի, 62 rue Beaubourg, Paris (3), Հեռ. Arc. 77-90:

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Սէն Լուի Ֆր. Կապոյտ Խաչի Մանուկներու Օրուան հանդէս տօնածառը այս կիրակի իրիկուն ժամը 8ին, Սէն Լու, Կրան Բէնի ազգային մանկապարտէզին մէջ: Պիտի ըլլան երգեր, արտասանութիւններ եւ գեղջկական պարեր :

ԳՏՆՈՒԱԾ.— «Յառաջ»ի 9 յունուարի թիւով փնտռուած Եղիաեան ընտանիքին հասցէն է 23 Rue Jean Marc Bernard , Lyon 3me. Գրիգոր Եղիաեան :

ՓԱՐԻԶԻ Հ. Յ. Դ. «Ռոստոմ» խումբի համադէս - խնջոյքը տեղի պիտի ունենայ Փետրուար 22ին, կիրակի ժամը 3էն մինչեւ կէս գիշեր : Կը խնդրուի նկատի ունենալ այս թուականը :

Այրի Տիկին Ծ. Խանչերեան, Տէր եւ Տիկին Կարպիս Խանչերեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկ. Բիւզանդ Խանչերեան, Տէր եւ Տիկին Վահէ Խանչերեան եւ զաւակները, Յովսէփ Խանչերեան եւ բոլոր ազգականները ցաւով կը ծանուցանեն մահը

Պ. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ԽԱՆՉԵՐԵԱՆԻ

իրենց ամուսնոյն, հօր, մեծ հօր եւ ազգականին:

Յուղարկաւորութիւնը պիտի կատարուի վաղը երկուշաբթի, Յունուար 19 , առտուն ժամը 10.30ին, Փարիզի Հայոց եկեղեցին :

Մարմինը պիտի ամփոփուի Քաշանի գերեզմանատունը իր ընտանեկան դամբարանին մէջ :

ՖՐ. Կ. ԽԱՉԻ մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ ստացած է հազար ֆրանք Տիկին Նալպանտեանէ, Ե. Թօրիկեանէ, իրենց ողբացեալ մօր Տիկին ԽԱՆՏԱՆԵԱՆԻ յիշատակին :

ՆՈՒԻՐԱՏՈՒՈՒԹԻՒՆ ՄԸ ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ.— Պ. Յակոբ Փափազեան Մէրտէկէօզցի, այժմ Մարսիլիա հաստատուած, իր բարեպաշտ մօրը Տիկին Տիրուհի Փափազեանի յիշատակը յաւերժացնելու համար կարեւոր գումար մը նուիրեց Մուրատեան վարժարանի գրադարանի եւ ընթերցասրահի վերանորոգութեան :

Պարոն Յակոբ Փափազեան արդէն մասնակցած էր նուիրատուութիւններով վարժարանիս վերաշինութեան : — Տեսչութիւն Մուրատեան վարժարանի :

Ամենակարեւոր հաացէ մը

ԼՈՒՏԵՐ ՖԷՆԷՐՃԵԱՆԻ

Աշխատանոցը բացուած է եւ կը ստանձնէ չէնքի նորոգութեան եւ զետեղումներու ամէն կարգի աշխատանք վարպետներու ձեռքով: Նորոգութիւն աղօրիքներու, արդուկներու եւ կազի վառարաններու: Բաղնիքի եւ խոհանոցի նորոգութիւն եւ ապակիներու զետեղում : Դիմել՝ Entreprise Générale Etablissement LODER, 25 Route de Villejuif, L'Hay-les-Roses, դիմել նամակով: Autobus 186:

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 Rue Damesme - 13e
Le Gérant : A. NERCESSIAN

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. Seine 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13e)

Տար. 1200, 6ամս. 650, Արտ. 15 տոլ. կամ 3 անգլ.

Tél.: GOB. 15-70 — C.C.P. Paris 1678-63

Mardi 20 Janvier 1948 Երեքշաբթի 20 Յունուար

Ի. ՏԱՐԻ — 20e Année N° 5244-Նոր շրջան թիւ 853 — Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ — Գին՝ 5 Ֆր.

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՄՈՍԿՈՒԱՆ ԵՒ ՄԵՐ ԴԱՏԸ

Պ. Ա. Վիշինսքիի, Նիւ Եորքի հիւպատոսարանին նոյեմբեր 25ի ընդունելութեան ընթացքին արտասանած «հերքում»ին մէջ կայ նախադասութիւն մը որ չի կրնար վրիպիլ ամենէն կատաղի հակադաշնակցականին ուշադրութենէն ալ :

«Չըսի նաեւ թէ Կարսն ու Արտահանը Հայաստանին կը պատկանին» :

Ականաւոր Ռուսը խնդրոյ առարկայ երկու նահանգներուն՝ ազգագրականօրէն, պատմականօրէն եւ քաղաքականօրէն վրացական ըլլալու պարագան կը շեշտէ Միացեալ Ազգերու ժողովին մէջ, հիմնուելով պարզապէս երկու Վրացի գիտուններու յայտարարութեանց վրայ — «Ես չըսի, անոնք ըսին» — բայց չի հետաքրքրուիր անգամ թէ Հայ գիտուններն ու պատմաբանները ինչեր գրած են 1945էն շատ առաջ հայկական հողերու ամբողջութեան մասին :

Շատ նշանակալից է որ Խորհրդային Հայաստանի մէջ չեն գտնուած երկու հայ պատմաբաններ որպէսզի իրենք ալ, իրենց կարգին, փաստեր ներկայացնէին եւ հաստատէին թէ որ հողերը հայկական են «արեւմտեան կողմն աշխարհի» — եւ նոյնիսկ Խորհրդային Միութեան սահմաններէն ներս :

Շատ նշանակալից է որ կարմիր գիծէն ներս Վրացի գիտունը իրաւունք կ'ունենայ բարբառելու եւ զանազան պահանջներ ներկայացնելու, իսկ Հայը զրկուած է այդ առաւելութենէն, նոյնիսկ Հայաստանի հողային ամբողջութեան վերաբերեալ խնդիրներու մէջ :

Պ. Վիշինսքիի յայտարարութիւնը կարդալէ ետք, ամէնէն միամիտ Հայն ալ պիտի փորձուէր հարցնելու իրեն.

— Ընկե՛ր, միջազգային ժողովի մը մէջ դուք կը կրկնէք Վրացի գիտուններուն պահանջը Կարսի եւ Արտահանի մասին. այդ առթիւ չէի՞ք կրնար ձեր ունկնդիրներուն ներկայացնել աւելի ջախջախիչ փաստեր՝ ապացուցանելու համար Վանի, Կարինի, Բաղէշի եւ մնացեալներուն հայկական ըլլալու իրողութիւնը՝ պատմական, ազգագրական եւ քաղաքական տեսակէտներով... Ալ չենք յիշեր Ղարաբաղը, Ախալքալաքը, ու Նախիջեւանը՝ որոնք ներկայ Հայաստանի սահմաններուն մէջ կրնային մտնել մարաջախտ Ստալինի մէկ խօսքին վրայ ...

Պարզամիտ Հայը պիտի հարցնէր նաեւ Երեւանի վարիչներուն.

— Ո՞ւր էք, ի՞նչ կը բանիք, ինչո՞ւ ձայն–ձուն չէք հաներ երբ ուրիշներ հէքեաթ կը պատմեն՝ ականաւորներու բերնով ...

Բնականաբար մենք՝ ոչ Վիշինսքիներէն, ոչ ալ Երեւանի մեր եղբայրներէն է որ պատասխան կը սպասենք այդ հարցումներուն :

Միացեալ Ազգերու ժողովին մէջ եղած յայտարարութիւնը ապացոյց մըն է որ Խորհրդային Միութիւնը հայկական պահանջներով զբաղելու ոչ ժամանակ ունի, ոչ ալ տրամադրութիւն :

Երեք տարի է որ հրապարակ իջած է մեր Դատը, բայց Մոսկուայի կառավարութիւնը պաշտօնական ոչ մէկ քայլ առած է ի նպաստ անոր լուծման առնուազն յուսադրելու համար ժողովուրդ մը որ արիւն թափեց Միութեան սահմաններուն պաշտպանութեան համար :

Պաշտօնական յայտարարութիւններ այստեղ, այնտեղ, պաշտօնական առիթներով, բայց երկրորդական քարոզիչներու միջոցաւ միայն :

Ընդհանուր խօսքեր, քանի մը ճառ, կաթողիկոսական յուշագիր, կոնդակ, քարոզ եւ այդքան :

Նոյնիսկ Երեւանը երբեւ «անկախ» պետութիւն չհամարձակեցաւ թանձրացեալ կերպով ներկայացնելու մեր պահանջները առ որ անկ է :

Միայն Արտասահմանն էր որ դողդոջուն քայլեր առաւ հարցը արծարծելու եւ արդարութիւն պահանջելու համար՝ Մեծերէն:

Իրականութիւնն էր որ ամէնէն առաջ մեր պահանջները ներկայացուց միջազգային խորհրդաժողովի մը 1945ին :

«Չըսի նաեւ թէ Կարսն ու Արտահանը Հայաստանին կը պատկանին» :

Անգարայի ջարդարարներն ալ ուրիշ բան ըսած չունին քանըհինգ տարիէ ի վեր : Իսկ Անգլիոյ արտաքին նախարարը այդքան առաջ չգնաց, երբ կը կատարէր իր ծանօթ — ու դատապարտելի — ելոյթը 1946ի փետրուարին :

Խորհրդային Միութեան համար այսօր կայ միայն Վրացիներուն պահանջը երկու նահանգներուն մասին :

Ուիլսընեան Հայաստանի ծրագիր չկայ իր օրակարգին վրայ, գոնէ առայժմ: Օրակարգի վրայ դրուելէն ետքն ալ տակաւին չենք գիտեր թէ մեր հայրենիքը ինչ չափով պիտի օգտուի կամ ինչ բաժին պիտի ստանայ իր պատմական հողերէն: Կարսն ու Արտահանը մեր դրացիներուն «անվիճելի իրաւունքը նկատող պետութեան» ներկայ քաղաքականութիւնը շատ ալ յոյս չի ներշնչեր այդ տեսակէտէն :

Ժ.

Կարս եւ Արտահան

ՎԿԱՅՈՒԹԻՒՆ ՄԸ ԵՒՍ

ԽՄԲ.— Ստորեւ կը հրատարակենք բառացի թարգմանութիւնը խորհրդային «Թաս» գործակալութեան թիւ 54 եւ 3 Նոյեմբեր 1947 թուակիր պաշտօնական զեկոյցին՝ Պ. Վիշինսքիի հոկտեմբեր 24ի Միացեալ Ազգերու քաղաքական յանձնաժողովին մէջ ըրած ծանօթ յայտարարութեան վերաբերեալ.— (Հալէպի մեր պաշտօնակիցը իր 24 դեկտեմբերի թիւին մէջ կը հրատարակէ զեկոյցին ռուսերէն պատճէնին լուսանկարը, ի պէտըս զարգացելոց).—

— «Ան (Սէլիմ Սարփէր) ի միջի այլոց կը յայտարարէ, թէ Խ. Միութեան մղած հակաթուրք քարոզչութեան մէջ՝ որոշ տեղ կը գրաւէ Թուրքիայէն անոր հողերու անջատման քարոզչութիւնը եւս: Պ. Սարփէր նկատի ունի Կարսը եւ Արտահանը եւ առ այդ կը յիշատակէ Մոսկուայի մամուլին մէջ հրապարակուած նամակը Վրացի երկու ակադեմականներու, որոնք կ'ապացուցանեն, թէ ճիշդ այդ հողերը, որոնց յիշատակութիւնն ըրաւ հոս Թուրք պատուիրակը, վաղուց անտի վրացական հողեր էին :

«Այս բոլորը ապացուցուած են այնքան համոզիչ կերպով, որ ես կրկին անգամ խորհուրդ պիտի տայի Պ. Սարփէրի՝ կարդալ այդ նամակը Վրացի ակադեմականներուն,— երկուքն ալ, թէ Ճանաշիա եւ թէ Պերձենիշվիլի, իսկական անդամներ վրացական գիտութեանց կաճառին — որոնք կ'ապացուցանեն, թէ անգամ այն շրջանին, երբ Թուրքիա գրաւած էր այդ հողերը, այդ շրջանին իսկ՝ ան պահած էր անոնց հին վրացական անուանումները: 1595ին փաստաթուղթ մը հրատարակուեցաւ (Թուրքերու կողմէ.— «Յառաջ»), որ կը պահուի այսօր վրացական գիտութեանց կաճառին մէջ, «Ընդարձակ Մատեան Վրացական Վիլայէթի», ուր, ի թիւս այլ շրջաններու, կը յիշատակուին եւ այնպիսիք, ինչպիսիք են, օրինակ Փանեաքի (Պանա), Զըլտըրը, Փոցխովի, Արտահան: Այս շրջաններուն մէջ միայն Վրացիներ կ'ապրին, եւ հոս՝ Թուրքերու քանակը կամ շատ չնչին է կամ Թուրքեր բնաւ չկան :

«Այսպէս, այդ նամակին հեղինակները, խաղաղօրէն,— ինչպէս եւ վայել է ակադեմականներուն, որոնք իրենց զբաղումով իսկ չափազանց խաղաղ մարդիկ են արդէն,— կ'արտայայտուին, ինչպէս յայտնի է ձեզի, այն իմաստով, որ այդ հողերը պէտք է վերադարձուին վրացական հանրապետութեան, Վրաց ժողովուրդին, թէ պատմական, թէ ազգագրական եւ թէ քաղաքական ու բոլոր այլ հիմերով: Ասիկա արդար է այն պատճառով, որ վրացական են այդ հողերը »:

ԱՆԳԼԻԱՑԻ ԵՒ ՖՐԱՆՍԱՑԻ մասնագէտներ վերջերս խորհրդակցութիւններ կը կատարեն Մանշի տակէն փապուղի մը շինելու եւ երկու երկիրներուն միջեւ «ցամաքային» կապ մը հաստատելու համար: Այս ծրագիրը, առնուազն յիսուն տարի է սեղանի վրայ էր, բայց անկարելի եղած էր իրարու հետ հաշտեցնել երկու երկիրներու զինուորական իշխանութեանց տեսակէտները: Որոշուած է, սակայն, անմիջական եւ դրական քայլեր առնել այդ ուղղութեամբ եւ փապուղին շինել յառաջիկայ վեց տարուան մէջ: Անգլիացի ճարտարագէտները կ'առաջարկեն երկու ճամբայ շինել, մէկը երկաթուղիի իսկ միւսը կառքերու համար: Ֆրանսացիները բաւական կը նկատեն միայն առաջինը: Փապուղիին ամբողջ երկարութիւնը պիտի ըլլայ 36 մղոն, իսկ ջուրին տակէն անցնող հատուածին երկարութիւնը — Կոլնէ հրուանդանէն մինչեւ Ֆոքսթըն — 24 մղոն :

Պերլինի Գաղտնի փաստաթուղթը

Բրիտանական դահլիճը այս շաբթու պիտի զբաղի «M» փաստաթուղթով որ քանի մը օր առաջ երեւան հանուեցաւ Պերլինի մէջ եւ որուն նպատակն էր ընդհանուր գործադուլ հռչակել ամբողջ Գերմանիոյ մէջ, յառաջիկայ մարտին՝ Մարշըլի ծրագիրը ջուրը ձգելու համար :

Պատերազմական նախարարը, Շինուէլ, երէկ Լոնտոն վերադարձաւ Գերմանիայէն ուր գացած էր խորհրդակցութիւն ունենալու համար բրիտանական գօտիին ընդհանուր հրամանատար Սըր Պրայըն Րապըրթսընի հետ :

Լոնտոնի քաղաքական շրջանակներուն մէջ կը նախատեսուի որ Անգլիա աւելցնէ իր զինուորներուն թիւը Գերմանիոյ մէջ: Ըսողներ կան նոյնիսկ որ երկրորդ գաղտնի փաստաթուղթ մը եւս երեւան հանուած է՝ նախորդին շատ նման: Փորձեր կը կատարուին կազմակերպելու համար գերմանական ազգային մարմին մը որուն մաս պիտի կազմեն Նացիներու նախկին բանակին յայտնի զինուորականները: Այս կազմակերպութիւնը օժանդակութիւն պիտի ստանայ կարմիր բանակէն որ գործակալներ ունի ամերիկեան եւ բրիտանական գօտիներուն մէջ եւ պիտի աշխատի զինուորական վնասարարութիւն կատարել կարգ մը կեդրոններու մէջ :

Վախ կայ որ խառնակութիւններ սկսին Գերմանիոյ մէջ փետրուարին: Վտանգաւոր ամիսներ կը նկատուին Մարտ եւ Ապրիլը: Լոնտոնի մէջ կը տիրէ այն կարծիքը թէ Խորհրդային Միութիւնը Ֆրանսայի եւ Իտալիոյ մէջ, վերջին ամիսներուն, իր կրած պարտութիւններէն ետք, նոր «ռազմադաշտ» ընտրած է Գերմանիան միշտ միեւնոյն նպատակին համար — ձախողեցնել Մարշըլի ծրագրին գործադրութիւնը :

★ Պերլինի համայնավար օրկանը խօսելով փաստաթուղթին մասին եղած պաշտօնական յայտարարութեանց շուրջ, կը պահանջէ որ Միջդաշնակցային հակակշիռի յանձնախումբը քննութիւններ կատարէ անմիջապէս: Համայնավար կուսակցութիւն ալ, իր կարգին, կը պահանջէ որ Դաշնակից պետութիւնները յայտնեն թէ խնդրոյ առարկայ փաստաթուղթը ուր, երբ, ինչպէս եւ որուն մօտ «գտնուած է» :

Բրիտանական իշխանութիւնները բացարձակօրէն կը մերժեն գոհացնել այս վերջին պահանջը եւ կը կրկնեն որ փաստաթուղթը վաւերական է: Համայնավարները կը պնդեն որ պատմութիւնը շինծու է, իսկ արեւմտեան Գերմանիոյ մէջ Անգլիացիներուն յայտնութիւնը մեծ յուզում յառաջ բերած է :

Ֆրանսա 53 միլիոն տոլարի նպաստ ստացած է 24 օրուան մէջ

Փարիզի ամերիկեան դեսպանը, Պ. Ճէֆըրսըն Քէֆըրի, շաբաթ օր Ամերիկեան Առեւտրական Կրթասենեակին բացառիկ նիստին մէջ յայտարարեց որ Ֆրանսա մինչեւ Յունուար 10— Միացեալ Նահանգներէն ստացած է 53 միլիոն տոլարի արժողութեամբ զանազան ապրանքներ — ածուխ՝ 1.250.000 թոն (արժէք 25.500.000 մ. տոլար), ցորեն՝ 140 հազար թոն (արժէք 18.250.000 մ. տոլար), քարիւղ՝ 200 հազար թոն (արժէք 4.500.000 մ. տոլար), քիմիական նիւթեր, ճարպեղէն, բամպակ եւն. 28.000 թոն (արժէք 5 միլիոն տոլար):

Դեսպանը այս առթիւ ճառ մը խօսելով, ըսաւ.— Այս առաքումները ոչ միայն թանկագին նպաստ մը կը բերեն Ֆրանսայի ժողովուրդին, այլեւ ցոյց կու տան թէ ֆրանքօ-ամերիկեան գործակցութիւնը որքան անհրաժեշտ է երկու երկիրներուն համար: Միացեալ Նահանգներուն համար, Ֆրանսան անկիւնաքարն է Եւրոպայի վերականգնումին: Լաւատես ենք Ֆրանսայի ապագային մասին եւ կը մաղթենք որ ամերիկեան օժանդակութիւնը պիտի նպաստէ որ այս երկիրը վերագտնէ արտադրելու իր նախկին կարողութիւնը ...

Պաղեստինի դէպքերը

Երուսաղէմէն կը տեղեկացնեն թէ շաբաթ օր Անգլիացի զինուորները անկարգելներով սուրիական սահմանի մօտերը վար իջնելով, ետ մղեցին Արաբները որոնք երկու շաբաթէ ի վեր կը յարձակէին սահմանամերձ հրէական գիւղերուն վրայ: Զինուորները երեւան հանեցին 35 Հրեաներու դիակները :

Անգլիացի զինուորները օդը հանեցին արաբական եւ հրէական երկու տուներ Թէլ Ավիվի եւ Հայֆայի ճամբուն վրայ, ուրկէ հետեւ զինարաններու վերածուած էին: Հականա հրէական ընկերակցութիւնը նոր ուժեր կը համախմբէ հարաւային Պաղեստինի մէջ :

★ Միացեալ Ազգերու ներկայացուցիչները մօտ օրէն Պաղեստին պիտի հասնին փոխանցման պատրաստութեանց հետեւելու համար: Բրիտանական ուժերը պիտի մեկնին ամէնէն ուշը Մայիս

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

Թուրքիոյ երկաթուղիները եւ ճամբաները

Թուրքերը զինուորական ազգ մը ըլլալով, լաւ կ'ըմբռնեն երկաթուղիներու եւ ճամբաներու կարեւորութիւնը: Առաջին համաշխարհային պատերազմին, Թուրքիա աւելի կորուստներու ենթարկուեցաւ ցամաքային հաղորդակցութեան միջոցներու անբաւարարութեան հետեւանքով: Երկար շաբաթներ, ամիսներ կը տեւէր զօրամասի մը մէկ ճակատէն միւսը փոխադրութիւնը:

Քէմալական Թուրքիան երբ ձերբազատուեցաւ օտար տնտեսական կապանքներէն, առանձին ուշադրութիւն դարձուց երկաթուղային ցանցի տարածման դէպի երկրին խորերը:

Օսմանեան կայսրութեան օրով, Թուրքիոյ երկաթուղիները ամբողջովին կը պատկանէին օտար ընկերութիւններու, որոնք արտակարգ մրցակցութեան մէջ էին նոր մենաշնորհներ ստանալու համար: Առաջին դիրքի վրայ կուգար Ֆրանսան՝ Եւրոպական Թուրքիոյ եւ Անատոլուի արեւմտեան շրջանի երկաթուղիներով: Անգլիան ունէր՝ Իզմիր Այտըն գիծը, իր ճիւղաւորումներով: Գերմանիա յաջողեցաւ Ապտիւլ Համիտէն ձեռք բերել Հայտար Փաշա - Պաղտատ գիծի մենաշնորհը: Քայզերի ծրագիրն էր Համպուրկ - Կ. Պոլիս ճամբայով փնջել Պարսկական ծոցը, Հնդկաստանի անմիջապէս մօտը:

Պաղտատի մենաշնորհը էական պատճառ մը դարձաւ որ Անգլիացիները — ինչպէս կը պատմէ ռուս արտաքին նախարար Սազանով իր յուշերուն մէջ — ուժ տան Համիտի դէմ պատրաստուած Երիտ. Թուրքերու յեղափոխական շարժումին եւ Սուլթանը ի վերջոյ գահընկէց ըլլայ: Համաշխարհային առաջին պատերազմին Գերմանիա դարձեալ իր ազդեցութեան ներքեւ առաւ Թուրքիան, շարունակուեցաւ Տաւրոս - Պաղտատ գիծի կառուցումը, ճամբաներու վրայ հազարաւոր Հայեր չարաչար աշխատցուց:

Քէմալական Թուրքիան թէեւ կորսնցուց Պաղտատի գիծին մէկ մասը, բայց մենաշնորհներու ջնջումով, իր երկրին մէջ գտնուած 4132 քիլոմեթր երկարութեամբ երկաթուղագիծերը գնեց օտար ընկերութիւններէն վճարելով 93 միլիոն ոսկիի գումար մը:

Նոյն ատեն նոր Թուրքիան յաջողեցաւ արեւմտեան շրջանին մէջ գոյութիւն ունեցող երկաթուղային ցանցը տանիլ դէպի երկրին կեդրոնը ու այժմ ճիգ կը թափուի հասցնելու արեւելեան սահմանները:

Յիշենք գլխաւոր նոր գիծերը: Այժմ մայրաքաղաք Էնկիւրին երկաթուղին կ'երթայ մինչեւ Կեսարիա - Սվազ - Երզնկա — Էրզրում: Իսկ Էրզրում - Սարը Գամըշ գիծը որ նեղ է եւ Ռուսերու կողմէ շինուած է, արդէն առաջ կը տարուի լայն գիծին կառուցումը: Սեբաստիան կապուած է դէպի հիւսիս Սամսոնէն Սեւ Ծովի վրայ: Միւս կողմէն Սեբաստիա — Մալաթիա գիծը կը շարունակուի հասցնելու համար Այնթապ եւ Մարաշ:

Անցնող պատերազմին առանձինկարեւորութիւն ընծայուեցաւ Սեբաստիա - Խարբերդ գիծը երկարելու Տարօնի վրայով Թաթուան, Վանի լիճին արեւելքին եզերքը: 1940ին գործի սկսուեցաւ եւ անցեալ տարի աւարտեցաւ Խարբերդ Բալու 70 քիլոմեթրնոց գիծին շինութիւնը, իսկ նոր աւարտեցաւ Բալու Կէնճի (Մուշէն քիչ հեռու) միջեւ եղած 60 քիլոմեթր երկարութիւնը: 1947 Դեկտ. 16ին մասնաւոր հանդիսութիւնով մը կատարուեցաւ այս գիծին բացումը: Այդ ճամբային 100 քիլոմեթրի երկաթի գիծերը պատրաստուած են Քարապիւքի երկաթի եւ պողպատի գործարանին մէջ: Նոյնպէս Թուրքիոյ մէջ նոր հաստատուեցաւ մեծ գործարան մը վակոններու պատրաստութեան համար:

Այսպէսով քէմալական շրջանին կառուցուած երկաթուղագիծի երկարութիւնը հասած կ'ըլլայ 3576 քիլոմեթրի, որուն համար 500 միլիոն թրք. ոսկի ծախսուած է: Նախապէս օտար ընկերութիւններէն գնուած 4132 քիլոմեթր երկաթուղագծով միասին, ներկայիս կ'ունենայ 7708 քիլոմեթր երկաթուղի:

Յառաջիկայ տասը տարուան համար, ծրագրուած է նոր 2300 քիլոմեթր երկարութեամբ կառուցում մը: Այդ ծրագրին մէջ է Կէնճ հասած գիծը երկարել մինչեւ Թուրքեւպարսկական սահմանը: Այս շինութիւններուն համար կարեւոր ապսպրանքներ տրուած են ամերիկեան ընկերութիւններու:

Այսքան մեծ նշանակութիւն տրուած երկաթուղագծերը, մանաւանդ արեւելեան նահանգներուն մէջ՝ երբեք հասութաբեր չեն պետութեան համար: Բոլորովին երեսի վրայ ձգուած այդ ընդարձակ տարածութիւնները չունին անհրաժեշտ բնակչութիւնը զարգացնելու համար երկրագործական ու այլ արտադրութիւններ, շահարկելու երկաթուղագծերը որոնց կառուցումը եւ թէ պահպանումը մեծ ծախքերու կարօտ է: Թուրք պետութիւնը ոչ միայն շահ չստանար երկաթուղիներէն, այլեւ իր պիւտճէին մէջ մեծ բեռ մըն են անոնք:

Նկատի առնելու է նաեւ որ ներկայիս բոլոր երկիրներուն մէջ ինքնաշարժով փոխադրութիւնները կը մրցին երկաթուղիներու հետ. առաջինները նուազ ծախքի կարօտ են ու աւելի շահաբեր են: Զինուորական նպատակով ալ, այժմ մեծ կարեւորութիւն կը տրուի ինքնաշարժերով փոխադրական միջոցներուն:

Այս պատճառով ալ Մ. Նահանգներէն Թուրքիա ղրկուած առաքելութիւնները ծրագրեցին եւ արդէն իսկ ձեռնարկած են ճամբաներու շինութեան:

Թուրքիոյ մէջ 40 հազար քիլոմեթր ճամբայ կայ որ քաղաքները կը միացնէ գաւառներուն: Ճամբաներուն մեծ մասը ինքնաշարժերու համար անգործածելի են: Պետութիւնը թուղթի վրայ մտադրած է շինել կէսը 20 հազար քիլոմեթր ճամբայ, որուն համար 800 միլիոն թրքական ոսկիի կարիք կայ:

Զինուորական նպատակով, առաջին անգամ պիտի ձեռնարկուի Իսկէնտէրունէն մինչեւ Էրզրում երկարող ճամբու շինութեան, Ամերիկացի մասնագէտներու հսկողութեան տակ:

Առաջին համաշխարհային պատերազմին, հետեւակ զօրամասերու փոխադրութիւնը Իսկէնտէրունէն մինչեւ Էրզրում, հնարաւոր չէր ամսուան մը ընթացքին: Ինքնաշարժերու եւ երկաթուղագծերու աւարտելու պարագային, մէկ քանի օրէն կը կտրուի նոյն երկարութիւնը:

Մինչեւ այժմ Թուրքիոյ ներքին գաւառները, մանաւանդ Արեւելեան նահանգները անմատչելի վայրեր էին եւրոպական քաղաքակրթութեան համար: Մեծ պետութիւններու մրցակցութիւնը այդ կացութիւնը ստեղծած էր, փոխադարձաբար զիրար վանելով: Ցարական Ռուսաստանը ամէն ճիգ կը թափէր որպէսզի եւրոպական ընկերութիւններ չկարողանան իրենց ազդեցութիւնը տարածել դէպի Թրքահայաստան: Օսմանեան Սահմանադրութեան շրջանին, հանգուցեալ ընկեր Գարօ Փաստրմաճեանը արտակարգ ճիգ թափեց որպէսզի Չեսթըրի ընկերութեան տրուի եւ շուտով ձեռնարկուի Թրքահայաստանի երկաթուղիներու կառուցումը: Ռուս եւ գերման էնթրիկներ ձախողեցուցին այդ ծրագիրը, Հանրային Շինութեանց նախարար Խալուսի պէյի միջոցով եւ որուն դէմ Արմէն Գարօն բուռն պայքար մը մղեց:

Այդ օրերէն ի վեր Ռուսաստան շատ առիթներ կորսնցուց եւ այսօր դարձեալ Չեսթըրներու հայրենակիցները կը տեղաւորուին այդ մարզերուն մէջ, ամբողջ արաբական ընդարձակ շրջանները իրենց տնտեսական ու քաղաքական ազդեցութեան ներքեւ առնելէ ետք:

Թուրքիան քառորդ դարու ընթացքին, կրկնապատկելու վրայ է իր երկաթուղիները: Իսկ Կովկասի մէջ ցարերու օրով շինուած երկաթուղագծերը կարեւոր յաւելում դեռ չունեցան, որովհետեւ Ռուսաստանի նոր վարիչները զբաղած են ընկերային մարզանքներով եւ միջազգային յեղափոխութեան քարոզչութեամբ:

Գ. ԼԱԶԵԱՆ

Յստակ է մեր դիրքը ներգաղթի հանդէպ

Ներգաղթի մասին մեր նախորդ գրութիւններով, մենք աշխատեցանք, չափով մը միայն, պարզել իրական կացութիւնը:

Մեր քննութեան համար, նկատի առած էինք միայն եւ բացառաբար չոր փաստեր, առանց մօտենալու այն մանրամասնութիւններուն, որոնց մէջ դժուար չէր տեսնել մեր «Հայաստանասէր»ներու իսկական, ոչ հայկական եւ Հայաստանական ժանգոտ դէմքերը:

Գիտակցաբար եղած այս անտեսումը նաեւ անոր համար, որ ինչպէս կրկնած ենք միշտ, ներգաղթի հարցը մեզի համար հիմնական խնդիր մըն է, ազգահաւաքման թէ քաղաքական տեսակէտներով: Մեր վերաբերմունքը այս խնդրին շուրջ ճշդուած է եւ կը ճշդուի ոչ թէ «Հայաստանասէր յառաջդիմական»ներու այս կամ այն արարքներէն, այլ մեր երկրի եւ ազգային հիմնական պահանջներէն եւ իրական հնարաւորութիւններէն:

1945ին, Մոսկուայի ընդհանուր ազդանշանին վրայ չէր, որ մենք որդեգրեցինք ներգաղթի քաղաքականութիւնը: Մեր դիրքը եւ մեր պահանջները այս խնդրի վերաբերմամբ, ծանօթ էին եւ յստակ բոլորին՝ դեռ երկար տարիներ առաջ:

Հիմնական տարբերութիւնը մեր եւ մեր հակառակորդներու միջեւ, աւելի ճիշդը մեր եւ Խորհրդ. վարիչներու միջեւ, այն էր, որ այս վերջինները, 1945էն առաջ կը մերժէին ներգաղթին տալ ազգային պահանջի բնոյթ, անշուշտ նկատի ունենալով իրենց քաղաքական բարդ կացութիւնը:

Ռուսեւթրքական բարեկամական ուխտը եւ դեռ բազմաթիւ այլ համաձայնութիւններ, այդ շրջանին շատ աւելի մեծ արժէք մըն էին անոնց համար, քան ներգաղթը:

Հարկ կայ յիշեցնելու, որ միշտ այդ շրջանին, ներգաղթի մեր պահանջը կը նկատուէր, որպէս «հայ բուրժուազիայի պահանջ»ու դեռ «երազուած ծովէ ծով Հայաստանը՝ Թուրք աշխատաւորութեան հողերի վրայ»:

1945ին, երբ պահ մը կարծուեցաւ թէ հրաշքներ պիտի կատարուին Խորհրդ. իրականութեան մէջ, որպէս հետեւանք յետ-պատերազմեան նոր կացութեան ամէն հայ, իրաւացիօրէն կը յուսար որ Խորհրդ. իշխանութիւնը որդեգրած է նոր ուղղութիւն մը հայ քաղաքական դատի, ինչպէս նաեւ ներգաղթի մասին:

Չկրկնենք անկէ ի վեր տեղի ունեցող փոփոխութիւնները եւ կատարուած իրողութիւնները:

Փաստը այն է, որ զանգուածային ներգաղթը՝ կապուած յատկապէս հայկական հողերու ազատագրութեան եւ Հայաստանի սահմաններու ընդարձակման գործին հետ, մնաց դժբախտաբար այն կէտին վրայ, ուր որ էր 1945էն առաջ:

Կա՞յ ուեւէ բարեմիտ հայ մարդ, որ ներկայ պայմաններուն — ըսել կ'ուզեմ մեր երկրի ներկայ սահմաններուն մէջ—հնարաւոր գտնէ այլեւս խօսիլ եւ աղմկել զանգուածային ներգաղթի մասին:

Անտարակոյս որ ոչ: Որով, խոստովանինք, որ աննպատակ եւ վնասակար ալ է տեւականօրէն աղմկել ներգաղթի շուրջ, երբ քար լռութիւն կը պահուի նոյնպէս, հայկական հողերը Հայաստանին միացնելու կենսական հարցին շուրջ:

Բայց, եթէ հակառակ այս աղաղակող իրականութեան — այս ալ աւելցնենք, որպէս հետեւանք, ընդհանուր միջազգային յարաբերութեանց բարդութիւններուն — ներգաղթի շուրջ աղմուկը կը սաստկանայ անդադար այդ արդէն, խնդրին մէկ ուրիշ կողմը կը ներկայացնէ:

Այդ մեր հակառակորդներու արտակարգ աճապարանքն է արդէն, Դաշնակցութիւնը վերջնապէս թաղելու իրենց տենչէն ծնած:

Հայկական պահանջներու մասին Խորհրդային աշխարհին մէջ ստեղծուած նպաստաւոր մթնոլորտը — բացատրուեցաւ սխալ ձեւով:

Ընդհանուր ցանկութիւններն ու մաղթանքները — իրականութեան տեղ առնուեցան:

Հայկ. Դատը վերջնապէս եւ լիովին լուծուած ձեւացուցին, իսկ զանգուածային ներգաղթը նոյնպէս կատարուած փաստ:

Ուրախութեամբ չէ, որ կ'արձանագրենք այս մերկ իրողութիւնները — այլ շատ խոր ցաւով եւ դառնութեամբ:

Մեր հակառակորդներուն համար անշուշտ ըմբռնելի չեն մեր այս բացատրութիւնները, այլապէս իրենց կ'իյնար այս դերը: Եւ այս՝ յանուն Հայաստանի եւ հայութեան շահերուն, գաղթահայութեան եւ Խ. Հայրենիքի կապերու ամրապնդման:

Անոնք՝ այս դերը չեն կատարեր, որովհետեւ իրենց բուն դերը այլ է:

— Շահագործել ներգաղթը Դաշնակցութեան դէմ, պայքար մղելու եւ քայքայելու գաղութները, ինչպէս ցոյց տուին վերջին երկու տարուան դէպքերը:

Այսպէս է, որ անոնք՝ փոխանակ անապահովութեան, այլասերման եւ ամէն տեսակի թշուառութեան մատնուած գաղութները, հայրենիք փոխադրելու չվարանեցան դժուարութիւններ ստեղծել բոլորովին ապահով (գոնէ որոշ տարիներու համար դեռ) գաղութներու մէջ — Ամերիկա, Եգիպտոս, Ֆրանսա եւն.), ցուցական ներգաղթի ձեռնարկներով:

Չենք խօսիր դեռ եւս Խ. Հայաստանի սահմաններէն՝ Խ. Միութեան զանազան շրջաններու մէջ բազմութիւններու մասին ալ որոնց ներգաղթը շատ աւելի կենսական եւ հրամայական անհրաժեշտութիւն մըն է, քան Ամերիկայէն եւ Եգիպտոսէն:

Այս բոլորէն ետք, պարզ է, որ եթէ մարդիկ կան «Յառաջդիմական» թէ «Հայաստանասէր», որ պիտի չուզեն անհրաժեշտ դասը հանել, Դաշնակցութիւնը չէ որ իրենց պիտի նայի: Այս պատճառով ալ, այսօր աւելի քան երբեք յստակ է եւ պայծառ Դաշնակցութեան դիրքը ներգաղթի մասին:

Երէկ, այսօր, ինչպէս վաղը, ներգաղթը կը մնայ Դաշնակցութեան հիմնական պահանջներէն մէկը:

Միշտ, դրական եւ կարեւոր գործ մը ընդունելով ներգաղթը, Դաշնակցութիւնը այսօր այլեւս պիտի չհանդուրժէ այն բոլոր մեքենայութիւններուն, որոնք կը կատարուին ներգաղթի անուան շուրջ:

Այս ընդհանուր սկզբունքի սահմաններու մէջ

«Ամերիկահայ Յառաջդիմական Միութիւն»ը հակա-ամերիկեան կազմակերպութիւն մըն է

ԽՄԲ.— Պոսթընի «Հայրենիք»ի Դեկտեմբեր 14ի թիւէն.—

Քանի մը օր առաջ ամերիկեան կարդ մը թերթեր հրատարակեցին Միացեալ Նահանգներու ընդհ. դատախազ Թամ Քլարքի կազմած ցանկը, ուր նշանակուած էին անունները հակա-ամերիկեան գործունէութիւն ունեցող 70 կազմակերպութիւններու եւ կոմունիստներու հակակշիռին ներքեւ գտնուող 11 դպրոցներու: Այդ ցանկին մէջ դրուած էր նաեւ անունը հայ պոլշեւիկներու կազմակերպութեան, որ ծանօթ է հանրութեան «Ամերիկահայ Յառաջդիմական Միութիւն» անունով:

Երկար ժամանակէ ի վեր Հայերը Միացեալ Նահանգներու մէջ ճանչցուած էին աշխատասէր, պարկեշտ, օրինապահ ու հաւատարիմ տարր մը: Հայ պոլշեւիկները սակայն, որոնք հեռաւոր ուժի մը ձեռքին կոյր գործիքներ են, վերջին տարիներուս արատաւորեցին Հայու գեղեցիկ անունը ամերիկեան ժողովուրդի ու կառավարութեան աչքին: Այսօր, Հայ Յառաջդիմական Լիկը ամբաստանութեան աթոռին վրայ է. ան անցած է սեւ ցանկին մէջ. բայց այդ խմբակի գործունէութեան սեւ ստուերը ինկած է նաեւ ամերիկահայ գաղութին վրայ: Այդ է մեզ համար ամէնէն ցաւալին:

Ամերիկայի մէջ «Հայ Յառաջդիմական»ը նոյնինքն հայ պոլշեւիկն է. անոր օրկանը «Լրաբեր»ն է, որ աւելի 10 տարի առաջ յաջորդած է «Բանուոր»ին: Եթէ թղթատենք այս վերջինի հաւաքածոն, ինչեր պիտի չգտնենք հոն. սեւով ճերմակի վրայ ան յաճախ գրած է, որ չուտով Ամերիկայի մէջ ալ, փաշիզմի փլատակներուն վրայ, պիտի ծածանի համայնավար միջազգայնականի կարմիր դրօշը: Եւ «կարմիր դրօշը ծածանեցնելու» այս նոյն գիծը ուղիղ թելի մը նման անցած է նաեւ «Լրաբեր»ին: Տարբերութիւնը «Բանուոր»ին ու «Լրաբեր»ին միջեւ այն եղած է, որ մինչ առաջինը չէր ծածկեր իր պոլշեւիկ մը ըլլալը, «Լրաբեր»ը, թէեւ ամէն օր կը թափէ իր թոյնը, բայց կը կեղծէ ինքզինքը եւ հազար կոտր կ'ըլլայ իր հոգին ծածկելու: «Լրաբեր» եւ իր հետեւորդները ոչ մէկ ատեն այի եղած են. անոնք միշտ քաջութեան պակասէ տառապած են:

«Յառաջդիմական» խմբակը պոլշեւիկ կազմակերպութիւն մըն է: Մտէք այդ խմբակի ոեւէ մէկ ակումբը եւ պիտի տեսնէք հոն Սթալինի մեծադիր նկարները, որոնք կը փայլին պատերու վրայ, կամ պիտի տեսնէք որ պոլշեւիկեան գրականութիւնն է որ սնունդ կուտայ անոր բոլոր անդամներուն: Հայ Յեղափոխութեան մեծագոյն դէմքերու նկարներ չկան հոն, չկան նոյնիսկ Խրիմեաններու, Ալիշաններու, Նալբանդեաններու կամ Աբովեաններու նկարներ: Այլեւս աւելորդ է խօսքն իսկ ընել Ամերիկեան Հանրապետութիւնը կերտողներու. անոնք բուրժուաներ ու յետադիմականներ են, որոնք ոչ թէ պիտի յարգուին, այլ պիտի դառնան նշաւակ յարձակման: Եւ ինչ կարելի է սպասել այսպիսի Հայերէ, որոնց ամէնէն փայլուն գաղափարախօսը, վերջերս, Հայաստան մեկնելու ատեն իր ճամբու վրայ՝ Մոսկուայի մէջ, նախ եւ առաջ ուխտի գնաց Լէնինի դամբանին՝ իր երախտագէտ սրտի տուրքը տալու համար «մեծերու մեծին». առանց րոպէ մը մտածելու որ հայութեան համար «մեծերու մեծ» մըն ալ մեր անմահ Մեսրոպն է, որուն ոսկորները կը հանգչին Երեւանի այնքան մօտիկ Օշականի մէջ: Լենինի դամբանին այց տուող պոլշեւիկ պարոնը շաբաթներով Երեւան մնաց, բայց ան մտքէն իսկ չանցուց Օշական երթալ՝ Մեծ վարդապետի դամբանին այց մը տալու համար:

Ըստ այս երկրի կառավարութեան, Հայ Յառաջդիմական Միութիւնը հակամերիկեան կազմակերպութիւն մըն է եւ ատոր համար ալ ան սեւ ցանկին վրայ դրուած է: Ան շատոնց այդ ցանկին վրայ էր, ու եթէ այսօր միայն, ուրիշ կազմակերպութեանց կարգին, անոր անունն ալ հրատարակութեան կը տրուի, այդ միայն անոր համար է, որ միամիտ Հայեր չմոլորին եւ չիյնան անոր սեւ ծուղակին մէջ:

Հայ Յառաջդիմական Միութիւնը արժանի էր այս պատիւին:

է որ մենք կրնանք ուժ տալ ներգաղթին:

Այս միեւնոյն սկզբունքներու սահմաններու մէջ է, որ մենք պիտի կռուինք եւ պայքարինք ներգաղթը՝ պառակտումի, ատելութեան եւ գաղութներու քայքայման ձգտող բոլոր տեսակի հըրկիզներուն դէմ:

Թ. Ս.

«ԹԱՄՎԻՐ»ի մէջ Թահա Թօրոս «Ազգային պայքարի ընթացքին Ատանա» խորագրով թերթօնին մէջ կը պատմէ Ատանայի գրաւումը եւ ի մէջ այլոց կը գրէ.

«1918 Դեկտեմբեր 17ին Մերսին ելած Ֆրանս. եւ Հայ զօրքեր Դեկտեմբեր 19ին Թարսուս մտան: Մէկ օր ետք, այսինքն 20ին, 300 հոգինոց առաջին զօրամասը Ատանա եկաւ: Միակ ուշագրաւ կէտը սա էր որ այդ Ֆրանսական զօրամասին հարիւրին 80ը Օսմանեան հպատակ Հայերէ բաղկացած էր: Ասոնք կամաւոր Հայեր էին: Դժգոհութիւնը կ'աւելնար այն իրողութենէն թէ քաղաքը Ֆրանսացի զինուորներէ աւելի տեղացի եւ զինեալ հայ քօմիթաճիներու կողմէ կը գրաւուէր:

«Քաղաքին ամէն կողմը հայկական եւ հելլէն դրօշներ կախուած էին: Հայ զինուորները փողոցներուն մէջ խրոխտաբար կը շրջագայէին եւ մահմէտականներու կրօնքին եւ հաւատքին կը հայհոյէին:

«Առանց դժուարութեան չեղաւ սակայն Կիլիկիոյ գրաւումը: Նիհատ փաշայի կողմէ հիմնուած խլամական կազմակերպութիւնները այնքան տարածուած էին որ կրնային ապստամբութեան մղել Ատանան: Այդ կազմակերպութիւններուն պատրուակն էր հայկական հարստահարութիւնը որ երբեմն դժբախտաբար ճիշդ, շատ անգամ ալ անհիմն ու խեղաթիւրուած, առհասարակ չափազանցուած էր:

ՀԱՄԱՁԱՅՆ Աթէնքէն հասած լուրերու, ապստամբները ծանր կորուստներ կրեցին ուրբաթ օր, Նիկրիթայի մէջ: 64 ապստամբներ սպաննուեցան Լամիայի եւ Տոմոկոսի մէջ: Կառավարական ուժերը ազատեցին 40 պատանդներ: Կարնասոս

ՈՐԲՈՒՀԻԻՆ ԴԱՏԻՆ ՀԱՄԱՐ

Որբուհիին դատին համար իմ կոչիս իբրեւ պատասխան՝ հանգանակութեան մասնակցողներուն ցանկը տուած եմ երկու անգամ:

Ա.— Հոկտեմբեր 29ի թիւով յայտարարուած ցանկին գումարն էր 14.300 ֆրանք:

Բ.— Նոյեմբեր 11ի թիւով յայտարարուած ցանկին գումարն էր 16.350 ֆրանք: Ընդհ. գումար 30.650 ֆրանք:

Այժմ կուտամ Գ. ցանկ մը:

Ց. Մալաքեանի միջոցով՝ Մարսէյլէն Տէր եւ Տիկին Ն. Ներսէսեան եւ Տէր եւ Տիկին Վ. Քիպարեան 1000ական ֆրանք: Արայ Տէր Վարդանեանի միջոցով՝ Մոնփէլիէէն Յար. Թահմազեան 1000 եւ Ս. Վարդանեան ու Ս. Գասպարեան 500ական: Զինուոր Պարոյր Թուրեան հեռագրով Ալճերիայէն՝ 2000: Ծ. Զօտեան (Նիս) 1000, Օր. Զ. Փափազեան (Փարիզ) 150: Հայկուհիի ձեռքով՝ Պորտոյէն Տէր եւ Տիկին Հալաճեան եւ Տէր եւ Տիկին Կ. Տոնէրեան 1000ական, Ա. Քէնտիրեան, Կ. Վարդանեան, Կ. Հալաճեան եւ Հ. Թաշճեան 500ական, իսկ Ճ. Տօնիկեան, Մ. Յակոբեան եւ Մարգար Յակոբեան 200ական: Զօմունիք Վալանսէն (Բ. անգամ) 1300: Լիոնէն Ղազար Ղազարեան եւ Սահակ Կէնճեան 500ական եւ Վ. Շահպազեան 300: Անահիտ եւ Շաքէ Նիկողոսեան (Պուա Քոլոմպ) 300, Ս. Քէնտոյեան (Կարտան) 500: Վ. Խրիմեանի ձեռքով (Լուար) Կ. Սանճեան 500, Խ. Պալոյեան եւ Վ. Խրիմեան 300ական, Ա. Ասլանեան 150 եւ Գ. Սեդրակեան 100: Է. Էքսէրճեան (Ալճերիա) 500: Որբերու համակիր Տիկին մը Փարիզէն 500: Մ. Քիւրքճեան (Լիոն) 500 ֆրանք:

Այս երրորդ ցանկին գումարը 18.000 ֆրանք:

Երեք ցանկերուն ընդհ. գումարը 48.650 Ֆր.:

Այս ցանկերուն հետ ինծի հասած են նաեւ նամակներ, ոմանք հրատարակելի իբրեւ պատմութեան նիւթ, ոմանք ալ ատաղձ՝ իմ ուսումնասիրութիւններուս համար,— Բժշկութիւնը աւիթ մը եղաւ որ ճանչնամ հայ ցեղը իբրեւ կենսաբանական նիւթ, այս դատը պատճառ մը եղաւ որ աւելի խորանամ՝ ճանչնալու համար հայ ժողովուրդը իբրեւ ընկերային նիւթ: Եւ ի՛նչ նիւթ, — մարդ ի բնէ հետաքրքիր է գաղտնիքներու ծանօթանալու, բայց երբ կը ծանօթանայ գաղտնիքներուն՝ խորշանքով կը լեցուի հոգին: Լաւ որ Աստուած - պապան գաղտնիք մըն է դրեր ամէն բանի մէջ: Վայ անոր որ կը բանայ գաղտնիքի մը քօղը՝ երբ մատղաշ է տակաւին իր հոգին:

Տեսնենք ի՛նչ կը շահի հայ գրականութիւնը ի վարձ այս հետաքրքրութեան: Առ այժմ շնորհակալութիւն բոլոր իմ բարեկամներուս, որոնք պատասխանեցին կոչիս: Առիթ կ'ունենամ հարկաւ աւելի լուսաւոր խօսելու իրենց բաժին հանելով իմ հետաքրքրութիւններէս:

Տ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

լերան վրայ 17 ապստամբներ սպաննուեցան: Միսոլոնգիի մէջ, մահուան դատապարտուեցան 26 ահաբեկիչներ: Հելլէն համայնավար Նիքոլա Զաքարիատէս որ ներկայիս Պելկրատ կը գտնուի, մօտ օրէն Մոսկուա պիտի երթայ Մարկոսի «կառավարութեան» ճանաչումը առաջարկելու առաքելութեամբ:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ

ԼՍԱ ԵՒ ՀԱՄԱՏ

(ԽՈՐՀՐԴԱՎԷՊ)

Ա. ԳԼՈՒԽ

ԱՐԵՒԱԳԱԼ

Գրեց՝ ՏԻԳՐԱՆ ՓԻՐԱՆԵԱՆ

Ու տաճարին գմբէթը յանկարծ կը բացուի լայնափեռիկ ...: Աղօթատար կարաւանը, բարեխօս Սուրբերու առաջնորդութեամբ, լուսեղէն ամպրոպի մը վրայէն, կը բռնէ երկինքի ճամբան: Հսկայ թափօրը զԱստուած կը փնտռէ, մինչ Աստուած, վարը, տաճարին մէջ, սիւնի մը կռթնած, գլուխը կը շարժէ:

Անդրշիրիմեան:

— Հայր Եսայի, միշտ լռութիւն եւ մելամաղձոտութիւն կայ վրադ: Երկու ոխերիմ թշնամիները՝ վանականին: Մարդ աշխարհի ալեկոծութիւններէն երբ կ'անցնի միանստանի անդորրութեան, կ'ենթարկուի հոգեկան տագնապի մը, որ թէ ջերմութիւն է, թէ ցրտութիւն միանգամայն: Ասոր դարմանը՝ աշխատանք, մարմնի յոգնածութիւն, նոյնիսկ անդամներու հիւանդութիւն: Լաւ է, որ քիչ մը բանջարանոցին մշակութեամբ պարապիս: Յանուն Յիսուս Քրիստոսի զօրութեան, կը հաւատամ որ մեծ փոփոխութիւն մը պիտի կատարուի մէջդ....: Կ'ազդարարէ Վանահայրը խստադէմ, որուն առջեւ ուխտադրութիւնս կը խոնարհեցնէ իր վիզը — հնազանդութիւն:

« Հիմա, արեւը, կիզանուտ, մեծ կրակարան մը բռնած, կանգներ է գլխիս վերեւ, հողը ոտքերս կը լիզէ, կրակէ լեզուներով: Քարերը բահին ու բրիչին հետ հրախաղութեան են բռնուեր: Աջիս՝ հայր Սիմոն, արմաւենիի մը ծակոտկէն շուքին տակ, Պանաններու ցօղուները կը կտրէ ու քարի մը տակ տողելով, անոնց բարակ թելերէն հաստ չուաններ կը շինէ:

— Հայր Եսայի, կը բացագանչէ յանկարծ, դուն շատ գիտուն, եօթը լեզու կարդացող մարդ ես: Կ'ըսեն թէ՝ երկիրը կլոր է ու կը դառնայ, հրաշք մը չէ՞ մեր վրայէն չթափիլը:

— Այո, հայր Սիմոն... հրաշք մըն ալ իմ վարունգ, հազար, դդում ցանելս եւ չմահանալս է այս պահուս ...:

Բանջարանոցի եզրին, սապատաւոր ուղտ մըն է չոքեր, կռնակը արեւին: Հողին, աւազին կարծր ու բոհրած զուղձերուն տակ, խոր քուն մը կը քաշէ քարացած: Ո՞ր դարը, ոգիներու լուին կարաւանէն բաժնած, բերեր, նետեր է զինք, այս ամուլ ու դաժան սարաւանդին վրայ: Մկաններս բահին սրահատ ատամներուն յենած, ջիղերու գերագոյն պրկումով մը կը նետուիմ վրան: Այո, գերագանց յոգնածութիւնը կ՚ըլլայ գերազանցըրժշկութիւն:

Սապատաւոր հողակոյտը կը սկսի դողալ ու տքալ հեծեծալով, թեւերը թուլնալ: Կատաղի պայքարէ մը ետք՝ կ'իյնայ ոտքերուս տակ փշրուած ու ջախջախուած: Աստուած իմ, սապատին ընդերքէն, դարերու ատամներուն տակ մսաթափ գանկ մը, որ լեզուխս կապերը կը քակէ:

— Ահա, մահն ու կեանքը միասին, ձեռքերուս մէջ: Ոչ մի զանազանութիւն ... կեանքը մահ է ու մահը՝ կեանք: Ով, դու կենդանի խորհուրդը անդենականին, խօսիր, խօսիր...: Ես քու աշխարհէդ չեմ թէեւ, բայց կը ճանչնամ քեզ.. նոյն իսկ կարող եմ հասկնալու քու լեզուդ ...:

— Հայր Եսայի, հայր Եսայի, խելքի եկուր, միթէ՞ ասոր ո՞վ ըլլալը կը գիտցուի... միթէ՞ ոսկորը կը խօսի ...:

— Եղբայր Սիմոն, ես կը ճանչնամ այս գանկին տէրը այնչափ, որչափ քեզի: Այս մարդը ժամանակին մտեր է այս վանքը, մեզի պէս քուրձ հագած, ապաշխարհեր է աշխարհին դէմ աչքերը գոց: Աղօթքը հաց, արտասուքը ըմպելի է ըրեր, բնութեան աստուածատուր վայելքները արհամարհեր, վարդն ու կինը սատանաներուն բաժին է հաներ, ու վերջապէս օրին մէկը ափ մը հողճանկած, չուեր է Անդենական, աչքերը բաց:

Հիմա, կեանքին գերագոյն իմաստը սորված, կը վերադառնայ աշխարհին, ըղձակաթօտ աչքերով: Կ'ուզէ վերապրիլ, վայելել, ինչ որ բնական է ու բանական, ինչ որ հաճելի է եւ անմեղ: Նայէ, նայէ, ի՛նչ պէս բացեր է խոշոր, խոշոր, իր աչքերն ու բերանը, կարծես կուլ պիտի տայ աշխարհը ...:

— Յիսուս Քրիստոս, ի՛նչ որ կը լսեմ ... դուն մեղք չի համարես ...:

15ին: Միջազգային կազմակերպութեան աշխատանքներուն պիտի օժանդակեն 4500 Հրեաներ եւ 13.000 Արաբներ մինչեւ որ բաժանումի ծրագիրը գործադրուի :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՀՆԴԿԱՍՏԱՆԻ հոգեւոր առաջնորդը Մահաթմա Կանտի որ կամաւոր ծոմապահութեան սկսած էր անցեալ շաբթու, մահամերձ է՝ համաձայն Նիւ Տէլհիէն հասնող տեղեկութեանց: «Մահուան անկողինիս մէջն եմ, ըսաւ ան շաբաթ օր, եւ կոչ ըրաւ Փաքիստանի վարիչներուն որ ընդունին իրենց սխալները: Հնդկաստանի նախկին փոխարքան — այժմ ընդհանուր կառավարիչ — Լորտ Մաունթպէթըն եւ իր կինը այցելութիւն մը տուին իրեն :

ՖԻՆԼԱՆՏԱՅԻ կառավարութիւնը տեղի տալով Խորհրդային Միութեան պահանջներուն, որոշեց երկրէն վտարել 15 էսթոնիացիներ :

ՊԱԹԱՎԻԱՅԷՆ կը տեղեկացնեն որ հոլանտական կառավարութեան ներկայացուցիչներուն եւ Հոլանտական Արեւելեան Հնդկաստանի միջեւ զինադուլ մը կնքուեցաւ շաբաթ օր՝ Միացեալ Ազգերու պատուիրակներուն միջամտութեամբ: Այս ձեւով վերջ կը գտնեն աւելի քան հինգ ամիս տեւող արիւնալի կռիւները: Հանրաքուէ պիտի կատարուի Ժաւա եւ Սումաթրա կղզիներուն ապագան որոշելու համար :

ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ արտաքին նախարարը յայտարարեց շաբաթ օր թէ Միացեալ Նահանգներու կառավարութիւնը Եւրոպայի օգնութեան ծրագրով Եւրոպայի մէջ զինուորական խարիսխներ ստանալու ակնկալութիւններ չունի: Մեր հիմնական նպատակն է այնպիսի վիճակի մը մէջ դնել եւրոպական ազգերը որ վերագտնեն իրենց առողջութիւնն ու եռանդը, ըսաւ Մարշըլ :

ՆԵՐՔԻՆ ՆԱԽԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆԸ պաշտօնանկ ըրաւ Փարիզի 11րդ եւ 20րդ արուարձաններու համայնավար քաղաքապետները՝ ամբաստանած ըլլալով թէ Նոյեմբերի եւ Դեկտեմբերի գործադուլներուն ընթացքին «Թշնամական վերաբերում ցոյց տուած են կառավարութեան հանդէպ»: Համայնավար կուսակցութեան շրջանակները դիտել կուտան որ խնդրոյ առարկայ անձերը մասնակցած էին դիմադրական ճակատին :

ՎԱՏԻԿԱՆԻ լաւատեղեակ շրջանակներուն մէջ դիտել կը տրուի որ Պապը ներկայիս կ'ուսումնասիրէ համայնավար կուսակցութիւնը բանադրելու ծրագիր մը: Սակայն իրազեկները կ'ըսեն նաեւ որ կաթոլիկ եկեղեցին պետք այդ ծայրայեղ միջոցին կրնայ դիմել շատ բացառիկ պարագաներու մէջ եւ առայժմ նախապատիւ պիտի համարի բանադրելու միայն կարգ մը անհատներ փոխանակ պատժելու ամբողջ կուսակցութիւնը հաւաքաբար: Միլանի կարտինալը կը մերժէ հաղորդութիւն տալ համայնավարներուն :

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ԱՇԽԱՏԱՆՔԻ Դաշնակցութենէն վերջերս բաժնուող «Աշխատաւորներու ուժը» կազմակերպութիւնը կոչ կ'ընէ բոլոր աշխատաւորներուն որ կրկնապատկեն իրենց ճիգերը՝ երկրին արտադրութիւնը աւելցնելու համար: Նորակազմ Դաշնակցութիւնը համաձայն է Մարշըլի ծրագրին: Ունի երկու միլիոն անդամ :

ՊՈՒԼԿԱՐԻՈՅ վարչապետ Կէորկի Տիմիթրով յայտարարեց Պուքրէշի մէջ որ Պալքանեան համադաշնակցութիւն մը պիտի կազմուի «երբ ժամանակը գայ»: Այդ քաղաքականութիւնը կը հետապնդեն, ներկայիս, Պուլկարիա, Ռումանիա, Եուկոսլաւիա եւ Ալպանիա: Վարչապետը դիտել տուաւ որ համադաշնակցութիւնը պիտի ըլլայ արեւմուտքէն անկախ եւ պիտի գործակցի անոր հետ, անհրաժեշտ պարագային, տնտեսական եւ քաղաքական բացարձակ հաւասարութեան պայմանով :

ԹՈՒՐՔԻՈՅ ՆԱԽԱԳԱՀԸ, Ըսմէթ Ինէօնիւ, Ուրբաթ իրիկուն երկարատեւ խորհրդակցութիւն մը ունեցաւ ամերիկեան դեսպանին հետ: Որեւէ մանրամասնութիւն չէ հաղորդուած մամուլին, բայց դիտել կը տրուի որ իրենց խօսակցութեան նիւթը «չափազանց կարեւոր» էր:

ՈՒՈՇԻՆԿԹԸՆԷՆ կը հաղորդեն որ Խորհրդային Միութիւնը պիտի ստանայ իտալական նաւատորմին երկու կարեւոր մարտանաւերը—Ճիուլիօ Չէզարէ, 23 հազար թոն եւ Տուքա տ'Աօսթա 7000 թոն ինչպէս նաեւ երեք թորփիլահալածներ, երկու սուզանաւեր, երկու թորփիլահալածներ եւ երեսունի չափ պահականաւեր :

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՇՔԵՂ ՑԵՐԵԿՈՅԹ

Կազմակերպուած Ֆրանսահայ Կապոյտ Խաչի Սէվրանի մասնաճիւղին կողմէ, կիրակի 7 Մարտ 1948, ժամը 3էն 12, Casino des Etoiles, Մասիս սրահին մէջ, 87 Ave. de Livry, à Sevran :

Գեղարուեստական հաճելի բաժին: Խմբերգ, ներկայացում եւ անակնկալներ, եւրոպական պարեր: Ճոխ պիւֆէ: Մուտք՝ 75 ֆր.

Հաղ. միջոց.— Կառախումբ Gare du Nordէն ժամը 13.45ին եւ 14.15ին: Eglise de Pantinէն 147 թիւ օթօպիւս, իջնել Terminus :

Ցերեկոյթ պարահանդէս

Ֆր. Կ. Խաչի Փարիզի մասնաճիւղին տարեկան պարահանդէսը, տեղի պիտի ունենայ 15 Փետրուարին ժամը 15էն 24, Hôtel Continentalի շքեղ սրահներուն մէջ, 2 rue Rouget de Lisle, métro Concorde :

Նուագախումբ ՖԷՐՆԱՆ ՊՈՒՖՕՆ: Գեղարուեստական խնամուած բաժին եւ ճոխ պիւֆէ :

Տարեկան շքեղ ցերեկոյթ պարահանդէս

Փարիզի Հայ Տիկնանց Միութեան Կարմիր Խաչի եւ Որբախնամի տարեկան ցերեկոյթ պարահանդէսը տեղի պիտի ունենայ 8 Փետր. կիրակի օր ժամը 15էն մինչեւ կէս գիշեր, Hôtel Lutétiaի շքեղ սրահներուն մէջ, 45 Bld. Raspail, Paris:

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՇՔԵՂ ՑԵՐԵԿՈՅԹ

Նախաձեռնութեամբ՝ Սեբաստիոյ Նահանգային Միութեան, վաստակաւոր դերասան՝ ՏԻԳՐԱՆ ՆՇԱՆԵԱՆԻ, մասնակցութեամբ Փարիզի հայ բեմի լաւագոյն ուժերուն, 8 Փետրուար, 1948, կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2.30ին, Մարսըլէն Պէոթըլօի շքեղ թատրոնին մէջ, 28bis, rue St. Dominique, métro Invalides:

Առաջին անգամ ըլլալով կը ներկայացնէ համաշխարհեղ ողբերգու Վ. Շէյքսփիրի

ԱՐՔԱՅ ԼԻՐ

Պատմական տամ 6 արար եւ 2 պատկեր, Թարգմ. եւ բեմադրութիւն Տ. Նշանեանի:

Տոմսերու գիները, 100էն 400 ֆրանք, կը ծախուին հայկական բոլոր գրատուններ, ճաշարանները, Սեբ. Նահ. Միութեան կեդրոնին եւ մասնաճիւղերուն մօտ: Հասոյթին տասը պիտի յատկացուի Սեբ. Նահանգ. Միութեան ներգաղթի ֆոնտին: Սրահին ջերմութիւնը ապահովուած է: Փնտռել յայտագիրը :

ՆԱՄԱԿԱՏՈՒՓ, Հոկտ. 25էն 31

ՓԱՐԻԶ (19) Խպկ. հազար ֆրանք, ՄԱՐՍԷՅԼ Հաց. 1500, ՓԱՐԻԶ (19) Սել. 500, Ս. ՌԱՖԱՅԷԼ Ջիմ. հազար, ՄԱՐՍԷՅԼ Դիփ. 500, ՌԻԻԷԼ Մկրտ. 500, ՄԻՐԻՊԵԼ Ճլօ. 500, ՄԱՐՍԷՅԼ Գոճ. հազար, Փէք. 500, ՎԻԹՐԻ Շահ. հազար, ՄՈՆՓԵԼԻԷ Կի. հազար, ԱԼՖՈՐՎԻԼ Մուր. 1500, ԼՈՒԱՐ Նորհ. հազար, Սիս Սիւն. հազար, Ս. ԼՈՒ Մալ. 300, ՓԱՐԻԶ (16) Խարբ. հազար, ԹՈՒՐ Գըզ. հազար, ԻՍԻ Ղուկ. 500, ՍԵՎՐ Գապ. հազար, ԼԻՈՆ Պօղ. 500, ՓԱՐԻԶ (19) Նշան. 1000, ՌՈՄԱՆ Թաշ. 500, ՄԱՐՍԷՅԼ Մարշ. 2000, Անիս. հազար, Դաւի. 500, ՎԻԼՄՕՊԸԼ Երան. 500, ՓԱՐԻԶ (17) Վարդ. 2000, Ռ. (ՆՈՒ) Պաք. հազար, ՊՈՐՏՕ Հայր. հազար, ԱԼՖՈՐՎԻԼ Էմիր. հազար, ԲՐԷ ՍԷՆ ԺԵՐՎԷ Նիկ. 500, Ֆլավիաք Նազ. 500, ԱԼՓ ՄԱՐԻԹԻՄ Զաք. 500, ՓԱՐԻԶ (17) Ղազ. 500, ԳԼԱՄԱՐ Օնո. 1500, ԼԻՎՐԻ Ցակ. 800, ՍԵՎՐԱՆ Ոսկ. 300, ՓԱՐԻԶ (2) Խորէ. 550, Ս. ԷԹԻԷՆ Արք. 500, Պօղ. 500, ԿԱՐՏԱՆ Մարգ. հազար, Բոլ. հազար, ՄԱԼԱՔՕՖ Կար. 1200, ԱԼՖՈՐՎԻԼ Փաշ. հազար, ՓԱՐԻԶ (19) Մին հազար, ՓԱՐԻԶ (19) Տէյ. հազար, ՆԻՍ Պէր. Պ. հազար, Պէր. Կ. հազար, Պան. հազար, Ցակ. հազար, Ա. Թ. 1500, ՍԵՎՐԱՆ Նազ. հարիւր, ՌՈՄԱՆ Արք. 1700, ՓԱՐԻԶ Պահթ. հազար, ՄԱՐՍԷՅԼ Վարդ. 500, ՓԱՐԻԶ (5) Գազ. 1200, ՍԵՎՐԱՆ Մարտ. 300, ԱՆԿԷՆ Պազ. հազար, ԳԱԼԻՖՈՐՆԻԱ Վարդ. 1500, ՓԱՐԻԶ (10) Մասե. 1500 ֆրանք:

ՄՈՒՐԱՏ ՌԱՓԱՅԷԼԵԱՆ ՆԱԽԿԻՆ ԱՇԱԿԵՐՏԱՑ ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ հաւատարիմ իր ծրագրին, որ է ծաւալել հայ ժողովուրդին մէջ ազգային մշակոյթը, որոշած է պարբերաբար բանախօսութիւններ սարքել Սեւրի Մուրատեան վարժարանին մէջ, 26 րիւ Թրուայօն, Սէվր :

Առաջին բանախօսութիւնը տեղի կ'ունենայ 1 Փետրուար կիրակի ժամը 15.30ին: Պիտի բանախօսէ Հ. Սահակ Վ. Տէր Մովսէսեան: Նիւթ ունենալով «Հայ ցեղին ծագումը»:

Այրի Տիկին Վ. Խաչատուրեանի մահուան առթիւ փոխան ծաղկեպսակի Պորտոյի Կ. Խաչի մասնաճիւղին կը նուիրեն Տիկին Նարդուհի Քէնտիրեան 500 ֆրանք: Տիկին Վարդանեան 600 ֆրանք, Տիկին Եղիս Կարապետեան 200 ֆրանք, Տիկին Տօնէրեան 500 ֆր., Տիկին Գօնիալեան 300 ֆրանք, Տիկին Թաշճեան եւ Տիկ. Քէօսէեան 200ական ֆրանք: Ֆր. Կ. Խաչի Պորտոյի մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ ստացաւ բոլոր գումարները:

Օր. ԱԼԻՍ ՆՈՓԵԱՆ

եւ

Պ. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ՆԻԿՈՂՈՍԵԱՆ

Նշանուած

Choisy le Roi — 18 Յունուար — Փարիզ

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

Հ. Յ. Դ. ԱՆԻԷՌ Պոլսա Քոլոմպի «Արամ» ենթակոմիտէի ժողովը վաղը չորեքշաբթի, կայարանին դէմի սրճարանը, ժամը ճիշդ 9ին: Կարեւոր օրակարգ :

ՇԱՎԻԼԻ Ֆր. Կ. Խաչի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը յունուար 20ին, այսօր, ժամը 9ին մանկապարտէզին սրահը: Բոլոր ընկերուհիներու ներկայութիւնը պարտադիր է: Ներկայանալ անդամատետրերով :

Հ. Յ. Դ. «ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴ» Փարիզի մասնաճիւղի դասախօսութիւնը, այս հինգշաբթի ժամը 9ին, Sociétés Savantesի մէջ: Կը խօսի ընկ. ՀՐԱՆԴ ԲԱԼՈՒԵԱՆ: Նիւթ՝ «Աշխատանքն ու Աշխատանքայինը հայ ժողովրդական երաժշտութեան մէջ»: Հայերէնի դաս 8—9:

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴ Փարիզի շրջ. վարչութիւնը, ժողովի կը հրաւիրէ շրջանի մասնաճիւղերու վարչութիւնները, վաղը չորեքշաբթի 21 Յունուար, ժամը 8.30ին, ծանօթ հաւաքատեղին:

ԱՆՈՒՇԸ

Կիրակի 25 Յունուար 1948, ժամը 14.30ին

ՄԻՒԹԻՒԱԼԻԹԷԻ ՍՐԱՀԻՆ ՄԷՋ

Մեծ պատրաստութեամբ եւ խնամքով Յ. ԹՈՒՄԱՆԵԱՆԻ մահուան 25ամեակին առթիւ:

Փարիզի հայկական երգչախումբին կողմէ Սէնֆոնիկ մեծ նուագախումբ (60 հոգի):

Ղեկավարութեամբ ԱՐԱ ՊԱՐԹԵՒԵԱՆԻ

Անուշի դերը կը կատարէ Օր. ԱՆԺԷԼ ՎԱՐԺԱՊԵՏԵԱՆ, Ա. Grand prix Wicard de la Ville de Marseille :

Ներկայացումը կը սկսի ճիշդ ժամուն: Նուագի պահուն դուռները փակ կը մնան :

Տէր եւ Տիկին Ե. Իւթիւճեան եւ զաւակը, Տէր եւ Տիկին Մ. Իւթիւճեան, Պ. Արման Իւթիւճեան կը ծանուցանեն թէ Փետրուար 1ի կիրակին հոգեհանգստեան մասնաւոր արարողութիւն պիտի կատարուի Փարիզի Հայոց եկեղեցին մէջ, ի յիշատակ իրենց ծնողաց ՄԿՐՏԻՉ ԵՒ ԷԼԻԶ ԻՒԹԻՒՃԵԱՆՆԵՐՈՒ: Կը հրաւիրուին իրենց յիշատակը յարգողները :

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ. — Մուրատ Ռափայէլեան Նախկին Սանուց Միութեան Մարսէյլի մասնաճիւղը հոգեհանգստեան պաշտօն կատարել կու տայ ի յիշատակ տարաբախտ երաժշտագէտ

ԳՈՒՐԳԷՆ ԱԼԷՄՇԱՀԻ

Կիրակի 25 Յունուար 1948, 40 rue d'Aubagneի կաթողիկէ Հայոց եկեղեցւոյն մէջ: Կը պատարագէ Սէվրի Մուրատեան վարժարանի տեսուչ Հայր Սահակ Տէր Մովսէսեան: Երգեցողութեանց սիրայօժար մասնակցութիւնը կը բերէ «Արմենիա» երգչախումբը ղեկավարութեամբ Վ. Սարգսեանի:

Կը հրաւիրուի Մարսէյլի հայութիւնը անխտիր յարգելու համար բոլորէն սիրուած երաժշտագէտին յիշատակը :

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 Rue Damesme - 13e
Le Gérant : A. NERCESSIAN

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. Seine 376.286
Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13e)
Տար. 1200, 6ամս. 650, Արտ. 15 տոլ. կամ 3 անգլ.
Tél.: GOB. 15-70 — C.C.P. Paris 1678-63
Mercredi 21 Janvier 1948 Չորեքշաբթի 21 Յունուար

Ի. ՏԱՐԻ — 20e Année N° 5245—Նոր շրջան թիւ 854 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ Գին՝ 5 Ֆր.

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԿՈՄԻՆՖՈՐՄԸ ԿԸ ԳՈՐԾԷ

Օր նոր, չարիք նոր :

Գերմանիոյ բրիտանական իշխանութիւնները զգայացուցիչ յայտնութիւն մը ըրին անցեալ շաբթու, երեւան հանելով գաղտնի փաստաթուղթ մը :

Համաձայն այս վերջինին տրամադրութեանց, Գերմանիոյ Համայնավար կազմակերպութիւնները ի վերուստ հրաման ստացած էին որ ընդհանուր գործադուլներու ձեռնարկեն, արեւմտեան նահանգներուն մէջ, յառաջիկայ Մարտին կամ Ապրիլին, որպէսզի քայքայուի արեւմտեան Գերմանիոյ տնտեսական գոյավիճակը :

Դաւադիրները որոշած էին որ գործադուլները պիտի տեւէին չորս ամիս, պիտի գրաւուէին փոխադրական միջոցները — երկաթուղի, ճամբայ եւայլն. եւ Համայնավարները — ճակատէն եւ տեւէն — պիտի վարէին «գործողութիւնները», իրենց ափին մէջ առնելով բոլոր արհեստակցականներն ու համակիր կազմակերպութիւնները :

Ի՞նչ էր այս դաւադրութեան գլխաւոր նպատակը :

Շատ բացայայտ է — ստեղծել այնպիսի կացութիւն մը ամերիկեան, բրիտանական կամ ֆրանսական գօտիներուն մէջ որ անկարելի ըլլայ Մարշըլի ծրագրին գործադրութիւնը որ, ինչպէս երեւոյթները ցոյց կու տան, քուն փախցնել կու տայ Մոսկուայի մէջ :

Այս նորելուկ ռազմավարութեան գլուխը կեցած է, բնականաբար, Պելկրատի կոմինֆորմը որուն կը մասնակցին ինը Համայնավար կուսակցութիւններ, իսկ Մոսկուայի կառավարութիւնը չէ զլացած իր հովանաւորութիւնն ու օրհնութիւնը...

Պերլինի Համայնավար շրջանակները հերքեցին այս պատմութիւնը որ «չինծու էր», բայց բրիտանական կառավարութիւնը անցեալ ուրբաթ օր հրատարակեց փաստաթուղթին պատճէնը եւ հաստատեց անոր վաւերականութիւնը :

Թերեւս պէտք ալ չկայ այդ քայլը առնելու քանի որ վերջին հինգ ամսուան դէպքերը բացորոշ կերպով կը հաստատեն թէ կոմինֆորմը ինչ ռազմավարութեան կը հետեւի Եւրոպան տակնուվրայ ընելու համար :

Հոկտեմբեր 6ին Պուլկարիա կը մերժէր հետեւանք տալ Փեթքովի մահավճիռը ջնջելու ամերիկեան եւ բրիտանական խնդրանքներուն :

Հոկտեմբեր 8ին Յունաստանի Համայնավարները կոչ կ'ընէին որ հելլէն աշխատաւորները միանան ապստամբներուն :

Հոկտեմբեր 9ին, Վիշինսքի, Միացեալ Ազգերու ժողովին մէջ պոյքոթ կը յայտարարէր պալքանեան յանձնախումբին դէմ :

Նոյեմբեր 5ին ճամբու կը դրուէր Ռումանիոյ արտաքին նախարարը որուն յաջորդ կը նշանակուէր վեթերան համայնավար մը, Տիկին Աննա Փաուքէր :

Նոյեմբեր 27ին բարեկամական դաշնագիր մը կը ստորագրուէր Եուկոսլաւիոյ եւ Պուլկարիոյ միջեւ : Դեկտեմբեր 8ին՝ դաշնագիր մը Եուկոսլաւիոյ եւ Հունգարիոյ միջեւ : 16ին երրորդ մը Պուլկարիոյ եւ Ալպանիոյ միջեւ :

Դեկտեմբեր 17ին՝ Ռումանիա կ'ազգայնացնէր բրիտանական քարիւղի ընկերութիւն մը:

Դեկտեմբեր 19ին չորրորդ դաշնագիր մը կը կնքուէր Եուկոսլաւիոյ եւ Ռումանիոյ միջեւ:

Դեկտեմբեր 24ին ապստամբ զինուորական մը «կառավարութիւն» կը հաստատէր Յունաստանի հիւսիսային սահմաններուն վրայ :

Դեկտեմբեր 30ին՝ կը հռչակուէր Ռումանիոյ հանրապետութիւնը :

Քանի մը օր առաջ կը կնքուէին բարեկամական դաշնագիրներ Եուկոսլաւիոյ, Հունգարիոյ Ռումանիոյ եւ Պուլկարիոյ միջեւ :

Միեւնոյն ատեն, Պուլկարիոյ վարչապետը կը յայտարարէր տակաւին երեք օր առաջ որ ծրագիրներ կը մշակուին պալքանեան համադաշնակցութեան մը համար :

Այս բոլոր ձեռնարկները կը կատարուին ճակատ յարդարելու համար քաղքենի, դրամատէր ու աշխարհակալ արեւմտեան ազգերուն եւ մանաւանդ Միացեալ Նահանգներուն դէմ որպէսզի ձախողին Եւրոպայի քայքայուած տնտեսութիւնը վերականգնելու նպատակաւ մշակուած ծրագիրները :

Որպէսզի չզարմանուի համատարած թշուառութիւնը եւ աշխատաւոր բազմութիւնները պատառ մը հաց չստանան եւ օր մըն ալ, յուսահատ, յանձնուին բարեխնամ համայնավար կուսակցութիւններուն եւ կոմինֆորմին՝ յանուն համաշխարհային յեղափոխութեան :

Որովհետեւ համայնավար վարդապետութեան արեւը կը փայլի միայն այն հորիզոններուն վրայ ուր մարդիկ թշուառ են ու անօթի :

Բարեբախտաբար Արեւմուտքի մեծ ազգերը տակաւին շատ զօրաւոր են խաղաղ միջոցներով այս անարգելի ռազմավարութեան չարիքը խափանելու եւ քաղաքակրթութեան ապագան ապահովելու համար : Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ Է ...

Աչքի առջեւ ունինք 5 կամ 6 շքեղ պարահանդէսներ, զանազան բարենպատակ միութիւններու կողմէ կազմակերպուած, մէկ քանի թատերական կամ երաժշտական ներկայացում, բոլորն ալ այնպիսի սրահներու մէջ, որոնց մասին, աւելի քանի մը տարի առաջ, հազիւ թէ պիտի համարձակէինք մտածել :

Պատերազմէն առաջ ո՞վ կը մտածէր Ժորժ Ե.ի, Քոնթինանթալի կամ Լիւթեսիայի մասին : Ամէնէն շքեղը Ժան Կուժոնի վերնայարկն էր կամ Ընժէնիէօր Սիվիլ ու Օրթիքիւլթիւրը :

Ճաշակները նրբացան, քսակները պարարտացան, եւ մտայնութիւնները այնքան եւրոպականացան... որ այժմ եթէ պարահանդէսի համար պաշտօնական հագուստը պարտաւորիչ չըլլայ եւ մուտքը ըլլայ 500էն պակաս, կրնաս վստահ ըլլալ որ ձախողած է ձեռնարկը :

Պիտի ըսէք «ազգերնիս կը յառաջդիմէ կոր..» ինչ որ պատիւ կը բերէ գաղութիս : Եթէ կարգ մը ուրիշ հայաշատ կեդրոններու նման կապուած մնայինք մեր «եկած երկրին» սովորութիւններուն առնուազն ԽԷՄՉԻՒՆ եւ ՇԱԼՎԱՐԸ ի պատիւ պէտք էր ըլլային ամէն տեղ, ինչպէս ի պատիւ են ԽԸՅԱՄ ու ԼԷԽՄԱՃՈՒՆԸ :

Ահա մտածելիք, որաճալիք նիւթ մը : Եթէ մոռնանք մեր սովորութիւնները եւ ազգային դրոշմ ունեցող զանազան երեւոյթներ երգ, պար, տօնակատարութիւն եւ նոյնիսկ ուտելիքները, հագնելիքները եւն., շուտով օտարացման ճամբուն վրայ կրնանք հսկայաքայլ յառաջդիմել, իսկ երբ կապուած մնանք անոնց, չկորսնցնենք մեր հաւաքական կեանքին իմաստ տուող սովորութիւնները, շատ չերկարենք... համ առնենք մեր ՏՈԼՄԱՅԷՆ ու ՔԷՕՖԹԷՆ, այն ատեն ալ անտաշ, ԽԸՄԱՊԸ հայն է որ ամէնուն աչքը պիտի ծակէ, մանաւանդ մեր «նրբացածներուն», որոնք բարեւ տալու ալ պիտի վարանին, «հայկական...» ըսուած հանդէսներէն պիտի փախչին իրենց... բացակայութեամբ:

Երկուքին միջեւ ճամբան գտնել որքան դժուար է, եւ որքան իմաստութեան պէտք կայ որ Ժորժ Ե.ի կամ Քոնթինանթալի լոյսերուն տակ իրենց շողշողուն արդուզարդերը փայլեցնող «տիկնայք փափկասունք» գիտնան արժէքը նոյնպէս մեր «հայկականին» : ՍՕՍԻ

ՖՐԱՆՔԻՆ ԱՐԺԵԶՐԿՈՒՄԸ

Ելմտական նախարարին Լոնտոնէն վերադարձէն ետք, պաշտօնական յայտարարութիւն չէ եղած թէ Ֆրանքը պիտի արժեզրկուի՝ արտածումներուն նոր զարկ մը տալու համար : Բայց քաղաքական եւ ելմտական շրջանակները համոզուած են որ «արտածման ֆրանք» մը հրապարակ պիտի հանուի եւ նոր սակեր պիտի նշանակուին տոլարին եւ սթերլինին համար : Հաւանաբար առաջինը պիտի արժէ 240 ֆրանք, իսկ երկրորդը 800 :

Այս տարաձայնութիւններուն վրայ, սակարանի գիները զգալի անկում մը կրեցին երկուշաբթի օր :

★ Համայնավար կուսակցութիւնը նոր արշաւ մը սկսած է իր անդամներուն թիւը բարձրացնելու համար : Երկուշաբթի օր կուսակցութեան ընդհանուր քարտուղարը, Ժագ Տիւքլօ, միթինկ մը սարքած էր կառավարութեան ելմտական նոր օրինագծին դէմ բողոքելու համար : Ներկայ էին 4000ի չափ մանր առեւտրականներ եւ արհեստաւորներ որոնց անդամակցութեան քարթեր բաժնուեցան :

«Եւրոպայի Ազգերը պէտք է միանան» կ'ըսէ յայտնի Ամերիկացի մը

Պ. Պէրնըրտ Պարուք, ծանօթ Ամերիկացի տնտեսագէտը, երկուշաբթի օր Ծերակոյտի արտաքին յարաբերութեանց յանձնաժողովին մէջ Մարշըլի ծրագրին մասին արտայայտուելով, ըսաւ որ Եւրոպայի ազգերը պէտք է տնտեսական եւ քաղաքական միութիւն մը առաջ բերեն՝ երրորդ համաշխարհային պատերազմ մը կանխելու համար : Ստորեւ կու տանք իր ճառին հիմնական մասերը.—

«Եթէ յանձն պիտի առնենք Եւրոպային օգնելու, պարտաւոր ենք լաւ կատարել մեր դերը : Մեր դերը լաւ կատարել չի նշանակեր միայն միլիոններ յատկացնել, այլ կը նշանակէ մեր օժանդակութիւնը դնել ամուր հիմերու վրայ եւ ամբողջ գործը վարել վարպետօրէն : Կը նշանակէ նաեւ որ մեզմէ իւրաքանչիւրը, իր օժանդակութիւնը բերէ այդ ձեռնարկին խոհեմութեամբ եւ շրջահայեցութեամբ, եւ ի հարկին, զոհողութիւններ յանձն առնելով :

Եւրոպական միութեան մաս կազմող ամէն երկիր պարտաւոր պիտի ըլլայ օգնութեան հասնելու մնացեալներուն, յարձակումի մը պարագային եւ Միացեալ Նահանգներու կառավարութիւնն ալ նոյնիմաստ երաշխաւորութիւն մը պիտի տայ : Երաշխաւորութիւն ըսելով կը հասկնամ հաստատ խոստում մը պատերազմ հռչակելու այն պարագային երբ խնդրոյ առարկայ երկիրներէն մէկը յարձակումի ենթարկուի : Ամերիկայի նիւթական օգնութիւնը անօգուտ է եթէ Եւրոպայի ժողովուրդները հաւաքաբար պատրաստակամութիւն ցոյց չտան կռուելու՝ իրենց անկախութիւնն ու ազատութիւնը պաշտպանելու համար : Անգամ մը որ այդ ազգերը ունենան այդ վճռականութիւնը, Ամերիկան յանձն պիտի առնէ իրենց օգնելու երբ յարձակում գործուի իրենց դէմ : Պէտք չէ խրտչինք եւ հիմակուց պէտք է յայտարարենք թէ ինչ քայլեր առնելու պատրաստ ենք այն պարագային երբ պատերազմ փնտռող պետութիւն մը փորձուի նախայարձակ ըլլալու : Միացեալ Ազգերու Ուխտը նման երաշխաւորութիւններ կու տայ, բայց փոխադարձ պաշտպանութեան դաշինք մը պէտք է կնքուի հիմա : Այդ ձեւով է որ կարելի պիտի ըլլայ կանխել երրորդ պատերազմ մը : Վստահ եմ որ ուրիշ ազգեր ալ մեզի պիտի միանան այդ դաշինքին մէջ. յոյս ունիմ որ Ռուսիան ալ ժամանակի ընթացքին, պիտի միանայ մեզի :

Պ. Պարուք, մասնաւորաբար ծանրանալով Մարշըլի ծրագրին վրայ, յանձնարարեց որ Ամերիկա գնէ յառաջիկայ հինգ տարուան ընթացքին աշխարհի բոլոր հում նիւթերը — հանքային նիւթեր, մետաղ, կանեփը իր բոլոր տեսակներով, բուրդ, բամպակ, ձգախէժ եւայլն : Առաջարկեց նաեւ որ եւրոպական ազգերը մաքսային նոր համաձայնութիւններ կնքեն եւ զեղչեն իրենց սակացոյցերը, Պ. Պարուք ըսաւ որ բրիտանական կայսրութիւնը պէտք է իրաւունք ունենայ առանձին կարգադրութիւններ ընելու իր գաղթավայրերուն հետ :

Պ. Պարուք ներկայացուց նաեւ հետեւեալ առաջարկները — միջազգային հսկողութեան տակ առնել Ռուրի արտադրութիւնները եւ միաժամանակ, յառաջիկայ երկու տարուան մէջ բարձրացնել Ամերիկայի արդիւնաբերութիւնը եւ «աշխատիլ խաղաղութեան համար ինչպէս աշխատեցանք պատերազմին համար. երկարել աշխատանքի ժամերը, ուր որ կարելի է եւ դիւրացնել արտադրութեան պայմանները» : Եւրոպական թղթադրամներու կայունութիւնը ապահովել եւ հեռատես քաղաքականութեամբ մը, կարգադրել նախապատերազմեան եւ յետպատերազմեան պարտքերու խնդիրը : Նշանակել «ընդհանուր սպայակոյտ» մը խաղաղութեան պահպանումին համար եւ ստեղծել «տիեզերական ռազմավարութիւն» մը իրագործելու համար Միացեալ Նահանգներու խաղաղասէր ջանքերը :

Պ. Պարուք խօսելով Ամերիկայի ներքին խնդիրներուն մասին, թելադրեց հսկողութեան տակ առնել կարգ մը ապրանքներ, կարճ ժամանակի մը համար եւ նոր քայլեր առնել արժեզրկումի վտանգը կանխելու համար :

Յունաստանի դէպքերը

ԱՄԵՐԻԿԱՑԻ ԳԱՆԳԱՏՆԵՐԸ

Յունաստանի ամերիկեան առաքելութեան պետը, Տուայթ Կրիզուըլտ, յայտարարեց երկուշաբթի օր թէ ապստամբները դաւեր կը լարեն հելլէնական խառն կառավարութեան դէմ ու եթէ անմիջական քայլեր չառնուին, Յունաստանի քաղաքական կայունութիւնը պիտի վտանգուի : Կրիզուըլտ որեւէ անուն չտուաւ, բայց յայտնի էր որ կ'ակնարկէր փոխ-վարչապետ Ցալտարիսին : Նման ազդարարութիւն մը եղած էր անցեալ

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

Լենինն ու Ստալինը ինչպէս ազատեցին Հայաստանը

Ա.

Իմ անցած յօդուածներից մէկում ասել էի, որ Ռուսաստանի Խորհրդային կառավարութեան հիմնադիր – ղեկավարները, Լենին եւ Ընկերութիւն, «մարդասիրաբար» եւ «հայասիրաբար» ազգերի ինքնորոշման իրաւունքի սկզբունքի վրայ յենուած 1917 թուականի վերջերին 1915—17 թուին կայսերական Ռուսաստանի բանակների Օսմանեան կայսրութիւնից գրաւած Հայկական նահանգները անկախ յայտարարեցին, եւ, միեւնոյն օրերին ռուսական բանակները տուն կանչեցին Օսմանեան բանակներին վերոյիշեալ նահանգները կրկին գրաւելու կարելիութիւն տալով:

Ասել էի նաեւ, որ Ռուսաստանի Խորհրդային կառավարութեան նոյն «հայասէր» եւ «մարդասէր» հիմնադիր – ղեկավարները, Լենին եւ ընկերութիւն, Տաճկահայաստանի նահանգները անկախ յայտարարելուց մի քանի ամիս յետոյ, 1918 թուականի կէսերին, «հայասիրաբար» եւ «մարդասիրաբար» մոռանալով ազգերի ինքնորոշման իրաւունքի սկզբունքը, Թուրքիային նուիրեցին ոչ միայն Տաճկահայաստանի վեց – եօթը ամիս առաջ անկախ յայտարարուած նահանգները, այլեւ Արեւելեան Հայաստանի մի քանի հողամասերը, Կարս, Արտահան եւայլն եւ Օսմանեան բանակների առաջխաղացութիւնը ապահովեցին դէպի հայկական բոլոր հողամասերը:

Ապա ասել էի, որ Հայաստանի անկախութիւնը յայտարարուելուց եւ Օսմանեան կառավարութեան եւ նրա դաշնակիցների կողմից ճանաչուելուց մի քանի ամիս յետոյ, «հայասէր» եւ «մարդասէր» Ստալինը յանուն Լենինի եւ ընկերութեան յայտնում է Բագուի եւ Խորհրդային կառավարութեան ղեկավար Շահումեանին չճանաչել Հայաստանի անկախութիւնը:

1918 թուի Մայիսի 28ին Հայաստանը անկախ յայտարարուեց: Անկախ յայտարարուել էին նաեւ Վրաստանն ու Ատրպէյճանը:

Բայց հսկայական տարբերութիւն կար այդ երեք անկախ յայտարարուած երկիրներու քաղաքական եւ տնտեսական կացութեան մէջ: Նոյնպիսի տարբերութիւն էլ կար նրանց զինուորական — ռազմական — պաշտպանողական կացութեան մէջ:

Վրացիների ձեռքն էր ընկել Կովկասի կեդրոնական քաղաք Թիֆլիսը կեդրոնական քաղաքի ունեցած բոլոր հարստութիւններով, զէնք, ռազմամթերք, ամբարանոցներ, վաճառատները ծայրէ ծայր լիքը: Ազէրբէյջանը թէեւ թղթի վրայ Բագուի տէր, բայց հեռու Բագուից զրկուած էր այդ քաղաքում գոյութիւն ունեցող հարստութիւններից, բայց առանց Բագուի էլ նրա մասը կազմող հողամասերը Օսմանեան զինուորների ասպատակութիւններից ազատ էին. Հետեւաբար տնտեսական դրութիւնը այնտեղ համեմատաբար աւելի տանելի էր քան նոր ազատ ու անկախ յայտարարուած Հայաստանում, որի հողերի մեծ մասը բաժանուած էին Ազէրբէյճանի, Վրաստանի եւ Թուրքիոյ միջեւ եւ թուրք զինուորները ասպատակում էին երկրի բոլոր մասերում:

Օսմանեան կառավարութիւնը եւ նրա դաշնակիցները Վրաստանը եւ Ազէրբէյջանը բարեկամ երկիրներ էին համարում, բայց Հայաստանը, թէեւ նրա անկախութիւնը նրանց կողմից ճանաչուած. այնու ամենայնիւ թշնամի երկիր էր համարւում: Հայաստանը թշնամի երկիր էր համարւում նաեւ Վրաստանի եւ Ազէրբէյջանի կողմից:

Հայ զօրամարդկանց մի աչքի ընկնող տոկոսը պատերազմի բոլոր ճակատներում ցրուած էին ռուսական բազմաթիւ գնդերի մէջ Հայաստանից հեռու եւ տուն, հայրենիք, վերադառնալու համար պարտաւոր էին ընդարձակ Ռուսաստանի անիշխանութեան մատնուած նահանգները անցնել, անցնել Հիւսիսային Կովկասի նահանգները, Վրաստանը եւ Ազէրբէյջանը: Ազէրբէյջանի երիտասարդութիւնը եւ գրեթէ բոլոր զօրամարդիկ հայրենիքում էին մնացել, որովհետեւ մուսուլման ժողովուրդները կայսերական Ռուսաստանի բանակներին զինուորներ չէին տալիս: Վրաստանն էլ համեմատաբար աւելի շատ կարելիութիւն ունէր Ռուսաստանում գտնուող իր զաւակներին հաւաքելու եւ տեղաւորելու, որովհետեւ այդ երկրում օսմանցի զինուորների թիւը շատ քիչ էր եւ ամբողջ երկիրը չէր գրաւուած նրանցով:

Եւ համեմատաբար լաւ պայմաններում գտնուող Վրաստանը եւ Ազէրբէյջանը դաւաճանական վերաբերմունք ունեցան դէպի իրենց հարեւան Հայերը, մանաւանդ Ազէրբէյջանցիք եւ նոյնիսկ Հայաստանում գտնուող Թուրքերը աջակցում էին Օսմանեան բանակներին:

Մինչ Հայաստանի անկախութեան յայտարարութիւնը հայ ժողովուրդը անսպասելի, անբացատրելի, անչափ զոհողութիւններ արաւ: Անկախութեան յայտարարութիւնից յետոյ էլ նա ստիպուած էր նոյն զոհողութիւնները շարունակելու:

Հայ ժողովուրդը աշխարհից կտրուած, թըշնամիներով շրջապատուած, հարեւան ժողովուրդներից հալածուած գերագոյն ճիգ էր գործ դնում իր գոյութիւնը պահելու համար:

Աշխարհից կտրուած եւ Անդրկովկասում բոլորովին մենակ մնացած եւ իր գոյութիւնը պահելու համար հերոսաբար կռուող հայ ժողովուրդը երկու տարուայ ընթացքում (1917—1918) կորցրեց աւելի քան կէս միլիոն մարդ: Հայ պատմագիրները եւ օրագրողները գրեթէ չեն յիշել մեր այդ կէս միլիոն կորուստի մասին, թէեւ դա նոյնքան զգալի էր տաճկահայութիւնը կորցրած փոքրաթիւ մի ժողովուրդի համար ինչքան զգալի էին Տաճկահայկական կոտորածները:

Շնորհիւ Ռուսական Յեղափոխութեան եւ նրա կարմիր ղեկավարների մենք այդ կէս միլիոն կորուստը ունեցանք: Նրանք իրենց դիրքը ամրացնելու համար Ռուսաստանում Կովկասը լքեցին եւ մեզ, Հայերս, Ռուսաստանի բարեկամ համարուածներս, մատնեցին մեր հարեւանների վրէժխնդրութեան: Նրանք ոչ մի ջանք չգործադրեցին մեզ օգնութեան հասնելու գերագոյն ճգնաժամային մեր պայքարի օրերին:

×

Բայց մենք Հայերս Ռուսների կողքին մնացինք Բագուն պաշտպանելու եւ Ազէրբէյջանին տիրելու համար նրանց մղած պայքարի օրերին: Մենք Ռուսների կողքին շարունակեցինք կռիւը Օսմանեան դէպի Բագու արշաւող զօրագնդերի դէմ նոյնիսկ այն օրերին, երբ Հայաստանի եւ Թուրքիայի մէջ հաշտութիւն էր կայացած եւ Օսմանեան կառավարութիւնը ճանաչել էր Հայաստանի անկախութիւնը:

1918 թիւ Մարտ ամսին Ռուս համայնավարները կամեցան իշխանութիւնը ձեռք բերել Բագու քաղաքում եւ շրջակայքում: Թուրք ու թաթար ազգայնականներն էլ նոյն ցանկութեամբ արդէն վաղուց զինուած էին, եւ կամենում էին քաղաքը եւ շրջակայքը ձեռք բերել Թրքեւթաթարական մի իշխանութիւն այնտեղ հաստատելու համար: Հայոց Ազգային Խորհուրդը եւ Հայ Յեղափոխական կուսակցութիւնները միացման ռուս համայնավարների հետ ընդդէմ Թրքեւթաթարների (Ազէրբէյջանցիների) եւ Բագւում ապահովեցին ռուսական համայնավարական կուսակցութեան իշխանութիւն մը Ստեփան Շահումեանի ղեկավարութեան տակ:

(«Երուսաղէմ»էն) Գ. ԵՂԻԿԵԱՆ

(Մնացեալը յաջորդով)

ԼԻԲԱՆԱՆԵԱՆ ՆԱՄԱԿԱՆԻ

Կեանքը Այնճարի մէջ

(Սեփական թղթակցութիւն «ՅԱՌԱՋ»ի)

Դեկտեմբեր 21ին, կիրակի, տեղի ունեցաւ Հ. Յ. Դաշնակցութեան «Յառաջ» Պատ. Միութեան Գ. Ներկայացում — հանդէսը, Մուսա Լերան Հայ Ազգ. «Յառաջ» վարժարանի սրահին մէջ: Նիւթն էր «Թիւ 5 խեղադարը», երեք արարով:

Ներկայացումը սկսելէ առաջ, տեղս հասան ընկերներ Հրանտ Սամուէլ, Արամ Սահակեան եւ Հայկ Պայթարեան: Ընկերներուն ժամանումը մեծ խանդավառութեամբ ողջունուեցաւ:

Ընկեր Յ. Գ. Պուրսալեան Հ.Յ.Դաշնակցութեան Պատ. Միութեանց, կատարած ազգաշէն գործունէութիւնը շեշտելէ ետք ըսաւ.—

«Դաշնակցական պատանին եւ Դաշնակցական շարքայինը, իրենց պայքարի զէնքերը վար պիտի չդնեն, մինչեւ որ իրականանայ ազատ, անկախ եւ Միացեալ Հայաստանի ամբողջական ազատագրումը, արեգնափայլ եռագոյնի ծածանումովը Մասիսի ալեփառ գագաթին ...

Ապա ընկեր նախագահի հրաւէրին վրայ, հանդիսականները յոտնկայս եւ միաբերան երգեցին Հ. Յ. Դաշնակցութեան քայլերգ՝ «Մշակ բանուոր»ը, ելեկտրականացնելով մթնոլորտը:

Որմէ յետոյ, սկսաւ Ա. արարը, որ բաւական յաջող էր: Մեներգեց պատանի Ս. Շանադեան: Արտասանեց պատանի Փանոս Թօսունեան: Բ. արարն ալ անցաւ յաջող: Արտասանեց պատանի Սեդրաք Շանադեան: Գ. արարն ալ նոյնպէս ակնկալուածէն աւելի յաջող դուրս եկաւ: Ու երկարատեւ ծափեր խլեցին մեր տղաքը: Շատ ապրին: Շնորհաւորելի են:

Ընկեր Հրանտ Սամուէլ ձեպէլ Մուսայի ինքնապաշտպանութեան հերոսական կռիւներուն դրուատիքն ընելէ յետոյ, ի միջի այլոց ըսաւ.

«Կ'ողջունեմ ձեպէլ Մուսայի հերոս ժողովուրդը, որուն մէջ գտնուելու պատեհութիւնը վիճակուեցաւ ինձ այսօր: Փառք այս դիւցազնական ժողովուրդին, որ 1915ին չարաշուք թուականին, հայ ցեղին յատուկ առնականութեամբ՝ կրցան Հայոց պատիւը փրկել, ձեպէլ Մուսայի բարձրաբերձ կատարներուն վրայ կերտելով Սուէտիոյ հերոսամարտը, ցոյց տալու համար մեր դարաւոր ոսոխին՝ թէ Հայն ալ գիտէ կռուիլ ... ոչ միայն գիտէ կռուիլ... այլեւ յաղթանակել ...

«Յիսնօրեայ դիւցազնական մարտնչումներէ յետոյ, վերջապէս կարողացանք ձեռք բերել ձեր ազատագրութիւնը: Ու այդ ազատագրական պայքարներու ընթացքին, ունեցաք ձեր տասնըութը անմահ հերոսները: Կը խոնարհիմ այդ դիւցազուններու յիշատակին առջեւ: Եւ կը մաղթեմ, որ դուք արժանաւոր ժառանգորդները ըլլաք այդ առաքելատիպ անմահներուն:

«Կեցցէ ձեպէլ Մուսայի հերոս ժողովուրդը: Կեցցէ Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը, որ ազատութիւնը սիրել սորվեցուց ձեզի: Եւ կեցցէ Հայ ցեղը, որ երկարատեւ երկունքէ յետոյ, ծնունդ տուաւ հայ մարտական մեծ կազմակերպութեան, որուն հաւատոյ հանգանակն է Միացեալ եւ անկախ Հայաստանի ազատագրումը...»:

Յոտնկայս եւ հանդիսականներու մասնակցութեամբ երգուեցաւ «Յառաջ Նահատակ»ը: Ու ընկեր նախագահի փակման խօսքէն վերջ՝ ժողովուրդը մեկնեցաւ շատ գոհ եւ ուրախ տրամադրութեան տակ:

ԹՂԹԱԿԻՑ

ԹՈՒՐՔԻԱ

ԲԱՑ ՆԱՄԱԿ ԶՕՐ. ՔԵԱԶԻՄ ԳԱՐԱՊԷՔԻՐԻ

Հակահամայնավար պայքարին առթիւ «Միլլէթ» շաբաթաթերթը Զօր. Քեազըմ Գարապէքիրի ուղղած է բաց նամակ մը, զոր նոյնութեամբ կը հրատարակենք քաղելով պոլսահայ թերթերէն.—

«Հալք կուսակցութեան համաժողովը երբ որոշեց հաշուեյարդարի ենթարկել համայնավարութիւնը, սպասեցինք որ դուք ալ կը խօսիք եւ նոյնիսկ մերկացումներ կատարէք, նկատելով որ այդ մարզին մէջ միակ հեղինակաւոր անձնաւորութիւնը դուք էք Թուրքիոյ մէջ:

Իրենց բովանդակ կեանքը ազգին ծառայելու նուիրած անձնաւորութիւնները տեղեակ են բազմաթիւ ճշմարտութիւններու: Մեծ մեղք է այդ ճշմարտութիւնները գաղտնի պահել ազգէն, որովհետեւ նոյն ինքն ենթականերուն անցեալը թոյլատու չէ նման ընթացքի մը:

Արդարեւ, երբեմնի արեւելեան ճակատի հռչակաւոր հրամանատար Քազըմ Գարապէքիր փաշան զարմանքով կը դիտէ Ազգ. Մեծ Ժողովի արդի կրաւորական նախագահը եւ կը հարցնէ.

— Ասի՞կա պիտի ըլլար իմ վերջս ...

1920էն ի վեր դուք ամենամեծ թշնամին էք Փօլիթպիւրօյին եւ «անկախ Հայաստանի դահիճ» անունը տրուած էր ձեզի: Շրջանները փոխուեցան եւ այն միջոցին երբ դուք անկիւն մը քաշուած առանձին կ'ապրէիք ձեր յիշատակներուն հետ, Գարախան իր «Սեւ ցանկ»ին գլուխը կ'արձանագրէր ձեր անունը, հետեւեալ մակագրութեամբ.— Ի գին ամէն բանի պէտք է բնաջնջել Զօր. Քեազըմ Գարապէքիրը:

Այս բոլորը Թուրքիոյ մէջ ամէնէն մեծ փառքն ու պատիւը կը հանդիսանան եւ կը հաստատեն թէ դուք զօրաւոր Թուրք ազգայնական մըն էք եւ կը վախնան ձեզմէ:

Անկեղծօրէն կը բաղձայինք ուրեմն որ դուք ալ բեմ բարձրանայիք եւ մէկիկ մէկիկ բանայիք վարագոյրը այն բոլոր դէպքերուն, որոնք տեղի ունեցան 1920էն ի վեր: Կը փափաքէինք նաեւ որ հրատարակութեան յանձնէիք ձեր հռչակաւոր գաղտնի տեղեկագիրները:

Պատմութիւնը դիւրաւ պիտի չներէ ձեզի, որովհետեւ կոնակ դարձուցիք այս բացառիկ պատեհութեան: Ձեր բացատրութիւնները պիտի բանային փակ աչքերը, երեւան պիտի հանէին վարպետ դրդիչներու գործունէութիւնը եւ պիտի ամրապնդէին ազգայնական հիմնարկութիւնները, որոնք հիմը կը կազմեն մեր նուիրական հայրենիքին ապագայ ապահովութեան:

Վարանոտ ընթացք մը ունիք որովհետեւ հասկցած էք դրդապատճառները այն դժուարութիւններուն որոնց բախեցաք յաղթանակէն յետոյ: Այդ տեսակէտով իրաւունք ունիք, բայց հայրենիքին մէկ մասը փրկելէ նուազ կարեւոր չէ նման դժուարութեանց ենթարկուելու պատիւը:

Մենք գիտենք թէ ափ մը այլասերածներ վարպետօրէն յաջողած են ռազմագիտական կարեւոր դիրքեր գրաւել եւ արգելք հանդիսանալ ազգայնականութեան: Պիտի շարունակենք սակայն մեր պայքարը եւ իգին ամէն բանի հաշուեյարդարի պիտի ենթարկենք համայնավարութիւնը Թրումընի վարդապետութենէն աւելի զօրաւոր վարդապետութիւն մը հիմնելով:

Մեր այս վճռականութիւնը կը հաղորդենք ձեզի իբրեւ մխիթարանք ձեր արդի կրաւորականութեան, որ պարզապէս արդիւնքն է ներկայ քաղաքական մեծ պայմաններուն, որոնց մէջ կը գտնուիք դուք:

Աստուած պաշտպանէ Թուրք ազգին ողջմտութիւնը:

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Կիրակի, Յուլիս 11ին, Վալանսի Հայ եկեղեց. մանուկներու կարեւոր մէկ մասը նշանակալից օր մը ապրեցաւ :

Օր մը ուրախութեան, ոգեւորութեան եւ օր մը սփոփանքի ու քաջալերիչ նաեւ մեզ մեծերուս համար :

Ընկերուհի եւ ընկեր Յակոբ Կօշկակարեաններ սիրայօժար տրամադրած էին իրենց մեծ կառատունը, մանուկներու օրուան տօնակատարութեան համար :

Ընկերներ Ա. Տէր Սարգսեան, Արմէն, Ղազար, Մարտիրոս եւ ուրիշներ բեմի պատրաստութեան եւ կառած — սրահի յարդարումին դժուարին գործը յանձն առած էին, իսկ Խաչուհիներ եւ վարչութեան անդամուհիները լծուած էին մեղուական աշխատանքի :

Կէսօրէն վերջ, երբ սրահը լեցուած էր արդէն, Կապոյտ Խաչի քայլերգով հանդէսը բացուած յայտարարուեցաւ :

Վարչութեան ատենապետուհի Տիկին Շուշանիկ Տէր Սարգիսեանը, գրաւոր բովանդակալից ճառով մը բացատրեց «Մանուկներու Օր»ուան նշանակութիւնը եւ թուեց Կ. Խաչի գործունէութեան սահմաններուն մէջ գտնուած զանազան ազդօգուտ աշխատանքներ, որոնք տարիներէ ի վեր գործադրուած են :

Ի վերջոյ շեշտեց Կ. Խաչի դպրոցներու կատարած դերը եւ յայտարարեց «ճիշդ է որ մենք ցարդ մեր դպրոցը ունեցած չէինք, բայց այժմ միջոցներ ձեռք առած ենք եւ մօտ ատենէն պիտի ունենանք նաեւ մեր դպրոցը, ճշմարիտ ազգային դպրոց մը, հարազատ բոլորին համար :

Այս ճառէն վերջ, բեմ հրաւիրուեցան 5էն 15 տարեկան երկսեռ մանուկներ ու պատանիներ, որոնք բոլորն ալ երգերով, արտասանութիւններով, խանդավառեցին հանդիսականները :

Խաչուհիները դոհունակ ու ժպտերես մէկ սեղանէն միւս կ'անցնէին, ըմպելիներով եւ խմորեղէններով, գոհացում տալու համար մեծերուն եւ փոքրերուն :

Կարճ դադարէ մը վերջ, սկսաւ հանդէսի երկրորդ մասը :

Սանուհիները հայկական տարազներով ու հայկական պարերով, կրկնապատկեցին զուարթ մթնոլորտը :

Պ. Բ. Մուշեղեան իր նուագով աւելցուց փայլը հանդէսին : Սուրբահայ այս շնորհալի երիտասարդը քանիցս բեմ հրաւիրուեցաւ, խանդավառ ծափերով :

Պէտք է շեշտել որ բոլոր արտասանողները, երգողները եւ կենդանի պատկեր ներկայացնողները ու պարողները կատարելապէս մարզուած էին ու յաջող, շնորհիւ մեր եռանդուն ու կորովի Խաչուհիներու :

Հանդէսի վերջաւորութեան բեմ եկաւ աւանդական «Կաղանդ պապան» բեռնաւորուած մրգեղէններու ծանր պարկով :

Երախաներու հրճուանքն իր գագաթնակէտին հասաւ :

Կաղանդի ծառին գոյնզգոյն մոմերը լուսաւորեցին բեմը եւ զուարթ մանուկները իրենց մանկական պարով դիմաւորեցին առատաձեռն «Կաղանդ պապան» :

Հարիւրէ աւելի մանուկներ իրենց նուէրներու տոպրակները դրկած, ճռուողելով, ցատկռտելով գացին, տեղաւորուեցան իրենց ծնողներու քով :

Ընդհանուր խրախճանքի այդ պահուն սկսաւ աճուրդը եւ քանի մը վայրկեաններու ընթացքին գոյացաւ 14.000 ֆրանք :

Աճուրդի կնքահայրութիւնը ստանձնեցին Սուրբահայ երեք երիտասարդներ, 1000 ֆրանքով : Հանդէսի փակման խօսքը վիճակուած էր վարչութեան ժրաջան քարտուղարուհի Տիկին Պ. Մաղաքեանին, որ շնորհակալութիւն յայտնեց Տէր եւ Տիկին Կօշկակարեաններուն, իրենց կառատունը տրամադրած ըլլալուն համար, եւ բոլոր անոնց որոնք իրենց աշխատանքով եւ նըւէրներով օժանդակեցին հանդէսին :

«Յառաջ»ի ծաւալը նկատի ունենալով մի առ մի չենք արձանագրեր դերակատար երկսեռ մանուկներու անունները, ու կը բաւականանք, իրենց յարատեւութիւն ու նոր նուաճումներ մաղթելով :

Ապրին մեր Խաչուհիներ :— Ա. Մարալ

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԴԱՏԻ ԿԵԴՐ. ՅԱՆՁՆԱԽՈՒՄԲ

1944ին գաղութներու եւ Հայաստանի ամենայետին անկիւններուն մէջ անգամ կազմակերպուեցան հրապարակային ժողովներ ի նպաստ Հայկական Դատի վերարծարծման, կազմուեցան, քիչ մը ամէն տեղ, այդ նպատակաւ յանձնախումբեր, ենթայանձնախումբեր եւ հանգանակիչ մարմիններ : Ամէն Հայու սրտէն կը խօսէր Հայկական դատի սրբազան հանգանակը որ դարու արդար պահանջն է եղած տառապած հայ ժողովուրդին :

Ֆրանսայի մէջ եւս կազմուեցան կեդրոնական մարմիններ պաշտպանելու եւ հետապնդելու համար մեր դատը : Պարբերաբար լոյս կը տեսնէր նաեւ թռուցիկ մը :

Սակայն, դժբախտաբար, մեր մինուճար հայրենիքին պարտադրուած է լռութիւն եւ բռնի համակերպում : Սփիւռքը բարեբախտաբար ազատ է, բայց «վերի արտի» մարդիկը ձայն չեն բարձրացներ ու չեն բողոքեր այն վրդովիչ յայտարարութեան դէմ զոր խորհրդային պատուիրակութեան պատասխանատուն պատգամեց անցեալ Նոյեմբերին :

Արդ, ո՞ր օրուան կը սպասեն այն մարմինները՝ որոնց գերագոյն պարտականութիւնն է պաշտպանել մեր արդիւնոտ Դատը, ինչո՞ւ հրապարակային ժողովներ չեն կազմակերպեր, ինչո՞ւ բաց դրով չեն արտայայտուիր, ինչո՞վ պիտի արդարացնեն իրենց գոյութիւնը, ինչո՞ւ այս դետնաշարժ սարկութիւնը ... Յ. Հ.

ՄԻ ՄՈՌՆԱՔ կարճ գրել, մաքուր գրել, մեքենով գրել եւ թուղթին միայն մէկ էջին վրայ գրել խմբագրութեան եւ գրաշարին գործը դիւրացնելու համար :

ՁԵՆՈՑՑ ԳԱՂԹԱՀԱՅ ԳՐԱՄԵՆԵԱԿԷՆ

Հայ Գաղթականաց գրասենեակին տնօրէնը վերջերս այցելած է Լիոնի, Վալանսի, Մարսիլիոյ եւ Նիսի հայկական գաղութներուն ծանօթանալու համար անոնց կացութեան եւ կարիքներուն ինչպէս նաեւ իմանալու համար թէ ինչ գործունէութիւն ունին հանրային այն մարմինները որոնց նպատակ կը յատկացուի Նանսէնեան վկայագիրներուն դրոշմաթուղթի հասոյթէն յօգուտ վերոյիշեալ քաղաքներուն մէջ բնակող հայ գաղթականներու : Վարչական թուղթերու կամ զանազան վկայագիրներու ստացումը դիւրացնելու նըպատակով, կեդրոնական վարչութիւնը ներկայացուցիչներ նշանակած է այդ քաղաքներուն մէջ :

Այս վերջիններուն մէջ գտնուող հայ ազգային միութիւնները յանձն առած են վկայագիրներու համար իրենց ներկայացուած խնդրանքները Փարիզի կեդր. գրասենեակին յղել :

Կեդրոնական գրասենեակը կը յանձնարարէ, հետեւաբար, վերոյիշեալ շրջաններու բոլոր գաղթականներուն որ դիմեն տեղական ազգային մարմիններուն որոնց հասցէները հետեւեալներն են.—

Union Nationale Arménienne de Lyon et des Environs, 69 rue Louis Blanc, Lyon (Rhône) :

Union Nationale Arménienne de Valence et des Environs, 4 rue Bouffier, Valence (Drôme) :

Union Nationale Arménienne de Nice et des Environs , 38bis Bld. Victor Hugo, Nice (A. M.) :

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

Պոլսոյ վերջին թղթաբերէն կ'իմանանք թէ Տիարպէքիրի Հայ Համայնքի Աղքատախնամ մարմինը գրած է սրտաուչ նամակ մը՝ ուր կ'ըսուի թէ 30ի մօտ գաղթականներ հոն ժամանած ըլլալով առժամաբար պատսպարուած են տեղւոյն Ս. Կիրակոս եկեղեցիի մէկ կալուածին մէջ : Եկուորները զուրկ են նիւթական ամէն միջոցէ եւ անոնց հագած ցնցոտիները բաւական չեն զանոնք պաշտպանելու ձմրան խստաշունչ ցուրտին դէմ : Գաղթականներուն մէջ կան նաեւ անչափահաս երախաներ, որոնք մկրտուած են տեղւոյն Արեւէն քահանային կողմէ : Տիարպէքիրի հայութիւնը հակառակ իր նեղ պայմաններուն կարելի օժանդակութիւնը ընծայած է իր եկուոր ազգակիցներուն, քիչ թէ շատ ուտեստեղէն հայթայթելով անոնց :

ԼՈՆՏՈՆԷՆ ԿԸ ԳՐԵՆ ՄԵԶԻ.— Վերջերս կորսնցուցինք մեր գաղութին ամէնէն տարէց անդամը, պարոն Կիւլպէնկ Կիւլպէնկեան, 95 տարեկան : Այս առթիւ փոխան ծաղկեպսակի Լիբանանի Ազգ. բուժարանին եղած են հետեւեալ նուիրատուութիւնները — 5ական ոսկի Յ. Շահինեան, Շահպէնտէրեան եւ Իզմիրլեան ընտանիքները, 3 ոսկի Պ. Ա. Թօսունեան եւ մայրը, 2 ոսկի երկու շիլին՝ Տիկին Ասլանկիւլ եւ զաւակները, 2ական ոսկի Պ. Լ. Եազըճեան եւ Տէր եւ Տիկին Ճ. Ամասեան, 1 ոսկի Տէր եւ Տիկին Դերձակեան, իսկ Տէր եւ Տիկին Վ. Ունճեան, Տէր եւ Տիկին Հ. Ունճեան եւ Տօքթ. Գ. Կիւլպէնկեան 30 ոսկի, ընդհ. գումար 55 ոսկի 2 շիլին : Հանգուցեալին աղջիկը, Տիկին Ա. Ունճեան, թոռները եւ համայն ազգականները իրենց շնորհակալութիւնները կը յայտնեն բոլոր նուիրատուներուն :

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ

ԼՈՅՍ ԵՒ ՀԱՄԱՅ

(ԽՈՐՀՐԴԱՎԷՊ)

Ա. ԳԼՈՒԽ

ԱՐԵՒԱԳԱԼ

Գրեց՝ ՏԻԳՐԱՆ ՓԻՐԱՆԵԱՆ

— Չե՞ս լսեր իր ձայնը... : Ան կը խօսի զաղտնի լեզու մը, լուռ ու համր... : Աստուածներուն լեզուն՝ բարձրագոչ ու պերճախօս : Պայծառ մրրիկ՝ մեզի պէս ուղեկորոյսներու գլխին, շանթահարիչ կայծակ՝ սեւաթաթախ ամպերու կարաւանին : Մտիկ ըրէ, ինչպէս ուժգին կը բողոքէ մոլար վարդապետութիւններու, մանաւանդ զինքը մոլորեցնողներուն դէմ :

— Երկուքէն մէկը... այս բաները կամ շատ խելօք մարդու խօսքեր են եւ կամ խենթի... պիտի հասցնեմ վանահօր, այս գիշեր ...:

Փ.ՅԹՈՐԻԿ : Այս գիշեր չնազալ մր երկար ատեն ոսկայ ...լիս մօտ ... գէչ նշան : Առաւօտուն ... հով մը պատին վրայէն վար առաւ կանոն ... ու գետին փռեց պատառելով : Դարձ ալ գէշ նշան ... : Կէս օրին, լուր տուին, որ վա... ներկայանամ ... աւելի գէշ :

Գիտեմ, այս օրը կայծքարով է բռնկած : Ջերմութիւն, տենդ ու բոց ... : Ձեր գիտեր ճակատագրական վախճանը այս լուսաշարժ տարրերուն : Լո՞յս թէ խաւար ... : Միայն գիտցածս այն է, որ պէտք է ներկայանալ հաւատաքննական ատեանին ու դիմաւորել անխուսափելին ... : Ու երթամ :

— Գովեալ է Աստուած ... վանահայր ...

— Խաղաղութիւն ընդ քեզ, հայր Եսայի :

Բայց խաղաղութեան տեղ խռովք, որ չարաշուք ուրուականի մը պէս իր դէմքին վրայ նըստած, կը մաղէ ամպ ու կայծակ :

— Հայր Եսայի, գիտես որ միաբանական կեանքը հոգեւոր կղզիացում մըն է, մեղքին զարշայոյզ ալիքներէն ու աշխարհիկ ալեկոծութիւններէն, իսկ վանական օրինագիրքը համազօր Նովէսի Տասնաբանեային :

— Այո, այդպէս է ...:

— Այս սրբազան մենաստանին անդորրութեան դէմ ոեւէ մեղանչում եւ կանոնագրական ... է բռնաբարում, ենթակայ են խստագոյն պատժարկութեան :

— Այդպէս է ...:

— Իսկ ոսկորի մը բերանը լեզու դնել ու խօսցնել, կարդ մը նորահանուկ, հակասական վարդապետութիւններով միաբանակիցները գայթակղութեան մատնել ... սա, անուղղ դաւաճանութիւն է :

— Այդպէս չէ վանահայր ... : Ա... մեռելին գանկը աւելի կենդանի է քան հայր Ս... մոնը, աւելի իմաստուն եւ ճշմարտախօս՝ քան ... մբողջ միաբանութիւնը ...:

Վանահայրը չքացեր, անյատացեր էր կարծես : Անսպասելի վատ երազ մը, չորցած տերեւի մը կերպարանափոխեր էր զինքը : Դէմքը ծամեր, բերանը շրթներէն հեռացեր, մօրուքին թելերը ակռաներուն տակ սեղմեր, գլուխը երկու ձեռքերուն մէջ թաղուեր էր :

— Վանահայր, ինչ որ այլաբանօրէն խօսած եմ, մտքիս բանալիները խորհուրդին մէջ մխրճած մեկնաբանեմ պարզօրէն : Հայր Աստուած, Որդի Աստուած, Հոգին Սուրբ Աստուած՝ հաւասարակից, համագոյակից եւ բնութենակից ...:

Ահա, եռապետութիւնը քրիստոնէութեան : Եռապետութիւն մըն ալ մարդը, ինքը : Հոգի, միտք եւ մարմին : Համաստեղծ, համարժէք եւ անբաժանելի : Արարչագործութեան այս սրբազան խորհուրդը անդամահատել, միտքը բթացնել, մարմինը փտեցնել ու միայն կուրօրէն հոգիին ետեւէն վազել ... այո, Աստուածարեալ եռապետութիւնը քուրձապատ միապետութեան մը վերածել, ուր տխեղծական, անյեղլի օրէնքները չղթայակապ կը մնչեն, ուր իմացականութիւն ու դատողութիւն բանտուած կը հեծեն ... այս չէ՞ ձեր գործը :

— Բայց այլ է կրօնքը, այլ է փիլիսոփայութիւնը :

— Ոչ, ոչ, ամենեւին ... կրօնքը հոգեկան ըղձացում մըն է, թիկունքը հաւատքի ապառաժին տուած, չոր հողին տակ թաղուած հին քաղաքներու նման, որչափ պեղես, այնչափ կը մերկանայ իր վեհութենէն : Ու մենք առանց հաւատքի, չոր ու ցամաքի վրայ նետուած ձուկերու կը նմանինք :

— Լսեցէք, վանահայր ... : Կար ու չկար Թագաւորանիստ քաղաք մը կար, ուր ոսկին պալատներու վրայէն կը հոսէր լուսատարափ :

(8)

ամիս,, այդպէս տակաւին խմորումներ տեղի կ'ունենան կառավարական շրջանակներուն մէջ: Ցալտարիս կ'աշխատի հեռացնել 87 տարեկան վարչապետը, Սօֆուլիս որ պետն է ժողովրդական կուսակցութեան: Կրիզուըլտ հաստատած է օրուան վարչապետին որ Յունաստան պարտաւոր է վերջ տալ կուսակցական պայքարին:

Ամերիկեան կառավարութիւնը «ազատ արձակած» է Յունաստանի ոսկիի մթերքը որ կը գտնուի Նիւ Եորք, թղթադրամին թաւալգլոր անկումը կասեցնելու համար: Միեւնոյն ատեն նոր յանձնարարութիւններ եղած են կառավարութեան որպէսզի տնտեսական կարգ մը բարեկարգումներ կատարուին:

ԺԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՊՈՒԼԿԱՐԻՈՅ վարչապետը, Կէորկի Տիմիթրով, երկուշաբթի օր կարեւոր ճառ մը խօսելով, յայտարարեց թէ «Պուլկարիա կրնայ դաս տալ արեւմտեան ազգերուն թէ խաղաղութիւնը ինչպէս կը պահպանուի եւ աշխատաւորներու բարօրութիւնը ինչպէս կ'իրականանայ»: Վարչապետը նոր վերադարձած էր Պուքրէշէն ուր գացած էր բարեկամական դաշնագիր մը ստորագրելու համար Ռումանիոյ համայնավար կառավարութեան հետ: «Եուկոսլաւիոյ, Չեխոսլովաքիոյ, Լեհաստանի, Հունգարիոյ, Ռումանիոյ եւ Պուլկարիոյ մէջ ոչ գործադուլ կայ, ոչ տնտեսական տագնապ, ոչ ալ քաղաքացիական կռիւ, ըսաւ Տիմիթրով: Այդ բոլոր չարիքները կը գտնէք Թրումընի վարդապետութեան եւ Մարշըլի ծրագրին ենթակայ երկիրներուն մէջ: Ցարաճուն անգործութիւն, թշուառութիւն, աղքատութիւն — ահաւասիկ հետեւանքները արեւմտեան ժողովրդավարութեան զոր կ'ուզեն մեզի պարտադրել»:

ԱՆԳԼԻՈՅ արտաքին նախարարը, Պ. Էրնէսթ Պէվին, վաղը խորհրդարանին պիտի ներկայացնէ կառավարութեան նոր քաղաքականութիւնը որ արդիւնքն է Չորս արտաքին նախարարներու խորհրդաժողովներուն յաճախադէպ վիժումներուն: Դիւանագիտական շրջանակներու մէջ դիտել կը տրուի որ նախարարը պիտի շեշտէ Ամերիկայի եւ Անգլիոյ ինչպէս նաեւ արեւմտեան ազգերու սերտ գործակցութեան անհրաժեշտութիւնը, բայց պիտի «չգոցէ բոլոր դուռները»: Պ. Պէվին պիտի դատապարտէ Խորհրդային Միութեան ներկայ քաղաքականութիւնը, ինչպէս քանի մը շաբաթ առաջ ըրին վարչապետն ու փոխվարչապետը, բայց, միեւնոյն ատեն, պիտի առաջարկէ նոր խորհրդաժողով մը: Նախարար պիտի խօսի Յունաստանի, Պաղեստինի եւ ընդհանրապէս Եւրոպայի տնտեսական կացութեան մասին:

ՀԱՄԱՁԱՅՆ Լոնտոնէն հասնող լուրերու, Անգլիոյ նախկին փաշական կուսակցութեան պետը, Սըր Օզուըլտ Մոզլի, լուրջ աշխատանքներ կը կատարէ վերակենդանացնելու համար իր կազմակերպութիւնը: Սըր Օզուըլտ անցեալները յայտարարեց թէ 51 զանազան մարմիններ առաջարկած են իրեն որ վերակազմէ իր կուսակցութիւնը: Այս մասին յայտարարութիւն մը պիտի ընէ մօտ օրէն:

ՀՌՈՄԷՆ կը տեղեկացնեն թէ բարձրաստիճան Ամերիկացի զինուորական մը յայտարարած է թէ Միացեալ Նահանգներու նաւային կարեւոր ձեռնարկները սկսած են Միջերկրականի աւազանին մէջ՝ «տրուած ըլլալով մեր պատասխանատուութիւնները այդ շրջաններուն մէջ»:

ՊԵԼԿՐԱՏԻ զինուորական դատարանը մահուան դատապարտեց Սերպ քահանայ մը ամբաստանուած ըլլալով թէ օժանդակած էր ահաբեկչական ընկերակցութեանց, 1946ին եւ 1947ին:

ՆՈՅԵՄԲԵՐ 29էՆ Ի ՎԵՐ 900 հոգի սպաննուած են Պաղեստինի մէջ: Եօթը հոգի սպաննուեցան երկուշաբթի օր երբ Արաբները յարձակում գործեցին հրէական թաղերի մը վրայ՝ Երուսաղէմի մէջ: Եգիպտացի կին մը եւ 12 տարեկան Արաբ աղջիկ մը սպաննուեցան երբ հրեաները ռումբ մը նետեցին Նաբլուսի եւ Ամիր գիւղին վրայ: Հայֆայի նաւահանգիստին Հրեայ եւ Արաբ աշխատաւորներուն միջեւ ընդհարում մը տեղի ունեցաւ: Արաբական Գերագոյն Մարմինը պաշտօնապէս հաղորդեց Միացեալ Ազգերուն որ իրենք պիտի չմասնակցին Պաղեստինի բաժանման շուրջ կատարուող բանակցութեանց, հետեւաբար կը մերժեն այդ առթիւ իրենց ղրկուած հրաւէրը:

ՎԻԷՆՆԱՅԷՆ կը հաղորդեն որ Խորհրդային իշխանութիւնները 100 առ հարիւր բարձրացուցած են իրենց հակակշիռին ենթարկուած Ցիսթէրտորֆի հանքերէն Աւստրիոյ յանձնուելիք քարիւղին գինը: Բացատրուած է Վիէննայի կառավարութեան որ եթէ չընդունին նոր սակացոյցը, քարիւղ պիտի չստանան: Եթէ գինը ընդունուի հետեւանքը պիտի ըլլայ ապրուստիգիներուն անխուսափելի յաւելումը: Ամերիկա ամսական 4-5000 թոն քարիւղ կը յանձնէ Աւստրիոյ, թոնը 55 տոլարէն, Ռուսերուն այսօրուան գինն է 93 տոլար որ հիմա պիտի բարձրանայ 200ի:

Ցերեկոյթ պարահանդէս

Ֆր. Կ. Խաչի Փարիզի մասնաճիւղին տարեկան պարահանդէսը, տեղի պիտի ունենայ 15 Փետրուարին ժամը 15էն 24, Hôtel Continentalի շքեղ սրահներուն մէջ, 2 rue Rouget de Lisle, métro Concorde:

Նուագախումբ ՖԷՐՆԱՆ ՊՈՒՅՕՆ: Գեղարուեստական խնամուած բաժին եւ ճոխ պիւֆէ:

Տարեկան շքեղ ցերեկոյթ պարահանդէս

Փարիզի Հայ Տիկնանց Միութեան Կարմիր Խաչի եւ Որբախնամի տարեկան ցերեկոյթ պարահանդէսը տեղի պիտի ունենայ 8 Փետր. կիրակի օր ժամը 15էն մինչեւ կէս գիշեր, Hôtel Lutétiaի շքեղ սրահներուն մէջ, 43 Bld. Raspail, Paris:

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՇՔԵՂ ՑԵՐԵԿՈՅԹ

Նախաձեռնութեամբ՝ Սեբաստիոյ Նահանգային Միութեան, վաստակաւոր դերասան՝ ՏԻԳՐԱՆ ՆՇԱՆԵԱՆԻ, մասնակցութեամբ Փարիզի հայ բեմի լաւագոյն ուժերուն, 8 Փետրուար, 1948, կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2.30ին, Մաւպըլէն Պէթըլօի շքեղ թատրոնին մէջ, 28bis, rue St. Dominique, métro Invalides:

Առաջին անգամ ըլլալով կը ներկայացնէ համաշխարհեղ ողբերգու Վ. Շէյքսփիրի

ԱՐՔԱՅ ԼԻՐ

Պատմական տռամ 6 արար եւ 2 պատկեր, թարգմ. եւ բեմադրութիւն Տ. Նշանեանի:

Տոմսերու գիները, 100էն 400 ֆրանք, կը ծախուին հայկական բոլոր ճաշարանները, ճաշարանները, Սեբ. Նահ. Միութեան կեդրոնին եւ մասնաճիւղերուն մօտ: Հասոյթին տասը պիտի յատկացուի Սեբ. Նահանգ. Միութեան Ներգաղթի Ֆոնտին: Սրահին ջերմութիւնը ապահովուած է: Փնտռել յայտագիրը:

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՇՔԵՂ ՑԵՐԵԿՈՅԹ

Կազմակերպուած Ֆրանսահայ Կապոյտ Խաչի Սէվրանի մասնաճիւղին կողմէ, կիրակի 7 Մարտ 1948, ժամը 3էն 12, Casino des Etoiles, Մասիս սրահին մէջ, 87 Ave. de Livry, à Sevran:

Գեղարուեստական հաճելի բաժին: Խմբերգ, ներկայացում եւ անակնկալներ, եւրոպական պարեր: Ճոխ պիւֆէ: Մուտք՝ 75 ֆր.

Հաղ. միջոց.— Կառախումբ Gare du Nordէն ժամը 13.45ին եւ 14.15ին: Eglise de Pantinէն 147 թիւ օթօպիւս, իջնել Terminus:

ՄՈՒՐԱՏ ՌԱՖԱՅԷԼԵԱՆ ՆԱԽԿԻՆ ԱՇԱԿԵՐՏԱՑ ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ հաւատարիմ իր ծրագրին, որ է ծաւալել հայ ժողովուրդին մէջ ազգային մշակոյթը, որոշած է պարբերաբար բանախօսութիւններ սարքել Սեւրի Մուրատեան վարժարանին մէջ, 26 րիւ Թրուայօն, Սէվր:

Առաջին բանախօսութիւնը տեղի կ'ունենայ 1 փետրուար կիրակի ժամը 15.30ին: Պիտի բանախօսէ Հ. Սահակ Վ. Տէր Մովսէսեան: Նիւթ ունենալով «Հայ ցեղին ծագումը»:

ՑԻՇԱՏԱԿԻ ԵՐԵԿՈՅ

Նուիրուած Ժենիա Վարդանեանի

Այս հինգշաբթի երեկոյ 22 Յունուար ժամը 21ին, Maison de la Mutualitéի G. սրահին մէջ:

Բանախօսութիւն, արտասանութիւն, երգ, նուագ:

ՏԷՐ ԵՒ ՏԻԿԻՆ ՍԱՐԳԻՍ ԱԲՐԱՀԱՄԵԱՆ հազար ֆրանք կը նուիրեն Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Քաշանի մասնաճիւղին, Տէր եւ Տիկին Գր. Քեշանեան հազար ֆրանք Ֆր. Կապոյտ Խաչի Քաշանի մասնաճիւղին փոխան ծաղկեպսակի Պ. ԲԱՐՍԵՂ ԳԱԶԱԶԵԱՇԵԱՆԻ մահուան առթիւ: Ստանալ «Յառաջ»էն:

ՀՆԴԿԱՍՏԱՆԻ հոգեւոր առաջնորդը, Մահաթմա Կանտի վերջ տուաւ իր կամաւոր ծոմապահութեան, խոստում ստացած ըլլալով որ պիտի յարգուին յանուն խաղաղութեան իր կատարած յանձնարարութիւնները: Կանտի ծոմ պահեց 121 ժամ: Ցմահ ծոմ մնալու իր որոշումը ետ առնելէ առաջ, Կանտի տեսակցութիւն ունեցաւ Հնդկաստանի վարչապետ Ճաւահարլալ Նեհրուի ինչպէս նաեւ իսլամ եւ Սիխ առաջնորդներուն հետ որոնք խոստացան ամէն բան ընել արիւնահեղութեանց առաջքը առնելու համար:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

Հ. Յ. Դ. «ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴ» Փարիզի մասնաճիւղի դասախօսութիւնը, այս հինգշաբթի ժամը 9ին, Sociétés Savantesի մէջ: Կը խօսի ընկ. ՀՐԱՆԴ ԲԱԼՈՒԵԱՆ: Նիւթ՝ «Աշխատանքն ու Աշխատանքայինը հայ ժողովրդական երաժշտութեան մէջ»: Հայերէնի դաս 8—9:

Ա Ն Ո Ւ Շ Ը

Կիրակի 25 Յունուար 1948, ժամը 14.30ին

ՄԻՒԹԻՒԱԼԻԹԷԻ ՍՐԱՀԻՆ ՄԷՋ

Մեծ պատրաստութեամբ եւ խնամքով Ց. ԹՈՒՄԱՆԵԱՆԻ մահուան 25ամեակին առթիւ:

Փարիզի հայկական երգչախումբին կողմէ Սէնֆոնիկ մեծ նուագախումբ (60 հոգի):

Ղեկավարութեամբ ԱՐԱ ՊԱՐԹԵՒԵԱՆԻ

Անուշի դերը կը կատարէ Օր. ԱՆԺԷԼ ՎԱՐԺԱՊԵՏԵԱՆ, Ա. Grand prix Wicard de la Ville de Marseille:

Ներկայացումը կը սկսի ճիշդ ժամուն: Նուագի պահուն դուռները փակ կը մնան:

ՓՈՐԹ ՏԻԹԱԼԻԻ Հ. Յ. Դ. Մ. Եօթնեղբայրեան խումբը իր ցաւակցութիւնները կը յայտնէ ընկերներ Թորոս Կարապետեանի, Մովսէս եւ Օննիկ Տէմիրճեաններու իրենց մօր եւ մեծ մօր ողբալի մահուան առթիւ:

ԾԱԽՈՒ Է կօշկակարի (Bottier) խանութ մը լիսանսով, եւ բնակարանով:

Մանրամասնութեանց համար դիմել Պ. Chukurianի, 56 rue Genève — Arles sur Rhône:

ՖՐ. ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ Իսիի մասնաճիւղը իր խորին շնորհակալութիւնները կը յայտնէ Փարիզաբնակ Տէր եւ Տիկին Հայկազուն Հալաճեանի որ գեղեցիկ դաշնակ մը նուիրեցին մասնաճիւղին Խըրիմեան դպրոցին:

ՏԷՐ ԵՒ ՏԻԿԻՆ ԵՂԻԱ ԵԶԻԿԵԱՆ Խարբերդի Հապուսի գիւղէն իրենց խորին շնորհակալութիւնը կը յայտնեն բոլոր անոնց որոնք անձամբ, գրաւոր եւ ծաղկեպսակով ցաւակցութիւնը յայտնեցին իրենց վաղամեռիկ զաւկին քսանամեայ ՊԵՏՐՈՍ ԵԶԻԿԵԱՆԻ կսկծալի մահուան առթիւ:

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

Ա. ԱՀԱՐՈՆԵԱՆԻ ԱՄԲՈՂՋԱԿԱՆ ԳՈՐԾԻ ՀԱՏՈՐ ԵՐԿՐՈՐԴԸ: Մինչեւ այժմ լոյս տեսած եւ բաժանորդներուն ուղարկուած են առաջին, երկրորդ եւ չորրորդ հատորները: Մարտին լոյս պիտի տեսնէ երրորդ հատորը, իսկ ապրիլին հինգերորդը: Ամբողջական գործը պիտի բաղկանայ 10 հատորներէ, որոնք պիտի պարունակեն հեղինակին բոլոր գեղարուեստական գործերը: Տասը հատորներու բաժնեգինը Ֆրանսայի համար 6000 ֆրանք կանխիկ:

Բաժանորդագրուելու համար դիմել «Յառաջ»ի վարչութեան:

ՏԱՐԵԿԱՆ ՇՔԵՂ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Վիէնի Հ. Մ. Ը. Մ. մասնաճիւղին կողմէ: Այս շաբաթ իրիկուն Hôtel de la Posteի շքեղ սրահներուն մէջ: Մուտքը 125 ֆր.:

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 Rue Damesme - 13e
Le Gérant : A. NERCESSIAN

ՅԱՌԱՋ
ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE
HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. Seine 376.286
Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13e)
Տար. 1200, 6ամս. 650, Արտ. 15 տոլ. կամ 3 անգլ.
Tél.: GOB. 15-70 — C.C.P. Paris 1678-63
Jeudi 22 Janvier 1948 Հինգշաբթի 22 Յունուար

Ի. ՏԱՐԻ — 20e Année N° 5246—Նոր շրջան թիւ 855 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ ԳԻՆ՝ 5 Ֆր.

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՓԱՍՏԱԲԱՆԻՆ ՓԱՍՏԱԲԱՆԸ

Երեք ամիս քար լռութիւն պահելէ եւ իր յօդուածագիրներուն փողոցային անհամ ու զզուելի քաշքշուքներով Վիշինսքիի ծանօթ յայտարարութեան վաւերականութիւնը կասկածի տակ դնող «դոկտորը», օրը իրիկուն ըլլալէ ետք քակեց վերջապէս բերնին կապերը, հաւերը խնդացնելու համար ...

Եթէ հաւատանք իր բարբանջանքներուն .—

Ա.— Միացեալ Ազգերու քաղաքական յանձնաժողովին Հոկտեմբեր 24ի նիստին ատենագրութիւնը պատրաստողները ստախօս են, քանի որ Ռուսիոյ պատուիրակին բերանը դրած են անոր չարտասանած բառերը՝ Կարսի եւ Արտահանի մասին :

Բ.— Ստախօս են «Նիւ Եորք Թայմզ»ը, «Նիւ Եորք Հէրըլտ Թրիպիւն»ը, Լոնտոնի «Թայմզ»ը, «Տէյլի Մէյլ»ը, «Թէլէկրաֆ»ը, «Շիքակօ Թրիպիւն»ը, Ուոշինկթընի թերթերը եւ մնացեալները :

Գ.— Ստախօս են ռուսական «Թաս» գործակալութիւնը, «Փրաւտա»ն եւ «Իզվեստիա»ն :

Դ.— Ստախօս է նաեւ Նիւ Եորքի նախկին փոխ-հիւպատոսը Պ. Ապրեսեան որ բառ առ բառ թարգմանած է Պ. Վիշինսքիի ճառը հիւպատոսարանին Նոյեմբեր 25ի ընդունելութեան մէջ — «Ըսի նաեւ թէ Կարսն ու Արտահանը Հայաստանի կը պատկանին» :

Տասը աղբիւրէ վկայութիւն բերինք կամաւոր կոյրերուն աչքը բանալու եւ Պ. Վիշինսքիի յայտարարութեան վաւերականութիւնը ապացուցանելու համար :

Չէզոք կոչուած խմբագիրներն անգամ փորձեցին հասկցնել համայնավար վարժապետին թէ Խորհրդային Միութեան պատուիրակը արտասանած է իրեն վերագրուած բառերը .—

« Կարսն ու Արտահանը անվիճելիօրէն վրացական են եւ պէտք է կցուին Վրաստանին» :

Եւ սակայն, Վիշինսքիի անճարակ փաստաբանը իր փաթրոնը արդարացնելու առաջադրութեամբ, առանց կարմրելու, կը պնդէ տակաւին որ այդ տեսակ բան ըսած չէ եւ դաշնակ մամուլն է որ մեծ դիւանագէտին կը վերագրէ այդ յայտարարութիւնը :

Որովհետեւ հակադաշնակցական ախտէ վարակուած «դոկտորը» հրահանգ ստացած է որ կրցածին չափ թուղթ մրոտէ Դաշնակցութիւնը վարկաբեկելու համար :

Ոչ քարին կ'ուզէք զարկէք ձեր գլուխը, պարոնայք համայնավարներ, Դաշնակցութեան փաստացի տեղեկութիւնները ջրելու եւ արտասահմանի զանգուածը խաբելու համար :

Անօգուտ է :

Եթէ Խորհրդային Միութիւնը ուզէր գոհացնել հայ ժողովուրդին հողային պահանջները իր սահմաններէն ներս կամ իր սահմաններէն դուրս, այդ իմաստով ալ կ'արտայայտուէր միջազգային խորհրդաժողովներու մէջ :

Եթէ Խորհրդային Միութեան համար Հայաստանի հողային ընդարձակումը անհրաժեշտ նկատուէր, շատոնց լուծուած կ'ըլլար ներքին սահմաններու խնդիրը :

Ոչ միայն Ղարաբաղը, Ախալքալաքը կամ Նախիջեւանը այսօր մաս կազմած կ'ըլլային մեր հայրենիքին այլ տարիներ առաջ իր ջարդարար գինակիցներուն յանձնուած չէին ըլլար Կարսն ու մնացեալը :

Այսօր, քսանըեօթը տարի վերջ, Մոսկուայի կառավարութիւնը ոչ միայն անտարբեր է մեր հիմնական պահանջներուն նկատմամբ, այլ աւելին, իր պաշտօնական ներկայացուցիչին բերնով, խոշոր պատառ մըն ալ կը վերապահէ դրացի Վրաստանին :

Ցոյց տուէք մէկ հիմնական միջոց որուն դիմած ըլլայ Մոսկուայի կառավարութիւնը երեք տարիէ ի վեր, արժեւորելու համար մեր հողային պահանջները որոնք հիմնուած են Սեւրի դաշնագրին վրայ :

Այս ու այն հայ քարտուղարին պաշտօնական եւ անպաշտօն յայտարարութիւնը ի նպաստ մեր դատին, այնքան արժէք ունին որքան կաթողիկոսին արտաքուստ մաղթանքներն ու բաղձանքները :

Մենք չենք հաւատար որ հայկական հարցին այս ու այն «մասը» լուծուած է ներկայ Հայաստանի գոյութեամբ կամ նոյնիսկ ներգաղթով :

Տարիներ առաջ «հող չունինք, ներգաղթ չենք կրնար կատարել » պատասխանող Երեւանը — իմա Մոսկուան — ի՞նչ ծրագիր կը մշակէ այսօր մեր սահմաններու ընդարձակման մասին:

Ոչ մէկ: Անվիճելիօրէն հայկական Կարսը ուրիշներուն պարգեւելու տրամադրութիւնը — կամ այդ մասին տրուած որոշում մը — ի՞նչ ապահովութիւն կը ներշնչէ որ Թրքական սահմանին վերաքննութեան պարագային, հայ ժողովուրդը պիտի տիրանայ իր պատմական հողերուն :

Այս հարցին պէտք է պատասխան տան փաստաբանին փաստաբանները փոխանակ ջուր ծեծելու եւ բամբասելու : Ժ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

Ի՞ՆՉ ՃԱՌ ԵՒ Ի՞ՆՉ ...

Երէկ վարչապետի մը ճառը կարդացի թերթերուն մէջ եւ յանկարծ պատմութիւն մը միտքս ինկաւ: Նախ ճառը սակայն, յետոյ պատմութիւնը:

Պետական այս յարգելի անձնաւորութիւնը նկարագրելով «երկաթէ վարագոյրին» ետին գտնուող երկիրներու տնտեսական եւ ընկերային փայլուն վիճակը, յայտարարած է:

— Կը տեսնէք որ մեր դեմոքրատ երկիրներուն մէջ ոչ գործազուրկ կայ, ոչ գործադրկութիւն, ոչ աղքատութիւն, ոչ թշուառութիւն, այդ բոլոր չարիքները Թրումընի վարդապետութեան եւ Մարշըլի ծրագրին ենթակայ երկիրներուն մէջ վնտռեցէք: Մենք կրնանք դաս տալ արեւմտեան պետութիւններուն թէ ինչպէս կը պահպանուի խաղաղութիւնը »:

Նախ պզտիկ եզրակացութիւն մը այս ճառէն : Ոչ թշուառութիւն ոչ աղքատութիւն, ոչ իսկ գործադրկութիւն երկրի մը մէջ ուր կաթն ու մածունը, պանիրն ու կարագը պատերազմէն առաջ կը յորդէին խանութներու ցուցափեղկերէն, իսկ այսօր կը պատմեն թէ ատոնց մասին գաղափար չունին փոքր մանուկները: «Շոքոլային համար պէտք է բացատրել տղոց թէ ինչ գոյն եւ համ ունէր, կը գրեն «վարագոյրին» ետեւէն: Ճիշդ է որ աղտոտ պուրժուաներն են որ կարեւորութիւն կուտան այդքան ոչինչ բաներու, իսկ դրախտներու մէջ մարդիկ կը սնանին Մարքսի եւ Լենինի վարդապետութեամբ որ Թրումընի եւ Մարշըլի վարդապետութիւններէն այնքան հեռու է որքան կաթն ու պանիրը պոզայէն, եւ շոքոլան ու շաքարը չուշկայէն (պղպեղ):

Գալով գործազուրկներուն եւ գործադուլներուն, իրաւ որ հաւատալիք բան չէ: Բռնի աշխատանքի կայաններ չկան անշուշտ այն երկիրներուն մէջ, ուր իշխող կառավարութիւնները այնքան դեմոքրատ են եւ ամէն մարդ այնքան զբաղած որ հրացանազարկներու եւ կախաղաններու հաշիւն իսկ պահող չես կրնար գտնել:

Բայց սա գործադուլները ի՞նչ եղած են: Ինչպէս բացատրել որ Ֆրանսայի կամ Իտալիոյ մէջ, բոլոր անոնք որոնք հակառակ էին Մարշըլի ծրագրին տասը կտոր եղան գործաւորներու այդ գերագոյն իրաւունքը արժեցնելով՝ ձախողեցնելու Մարշըլի գործը: Եւ ի՜նչ պատկերազարդ օրինագիծներ հրապարակ իջան բանուորին աշխատանքի այդ զէնքը սրելու համար: Բայց ոչ իսկ մէկ գործադուլ այն երկիրներուն մէջ ուր Միացեալ Նահանգներու արտաքին նախարարը օրը տասն անգամ խաչը կը հանուի :

— Ի՞նչու չես ուզեր հաւատալ ու համոզուիլ. այս ի՞նչ դաւաճան հոգեբանութիւն է, այս որքա՞ն թշնամի էք հայրենիքին, եղբայր : Գործադուլի պէտք չկայ հոն, որովհետեւ ոչ միայն գործաւորը գործադուլ ընելու պէտք չունի, այլ դուն, հոսկէ, այդ նուրբ խնդիրն ալ հասկնալու պէտք չունիս: Հիմա դուն պատմութիւնդ պատմէ տեսնենք». ըսաւ Յառաջիմական բարեկամս, ու բերանս գոցեցի :

ԱՐԱՄԱԶԴ

ԵԹԷ ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ ԽՈՐՀՐԴԱՐԱՆԸ քուէարկէ Եւրոպայի ազգերուն յառաջիկայ 15 ամսուան ընթացքին 6800 միլիոն տոլար յատկացնելու օրինագիծը, Անգլիա պիտի ստանայ այդ գումարին քառորդ — 1760 միլիոն :

ՎԱՂԸ, ՈՒՐԲԱԹ ԳԻՇԵՐ ԺԱՄԸ 11ին Րատիօ էնթէրի վրայ կը նուագէ էքոլ Նորմալէն թաւջութակահար Պ. Նահապետ Ալալէմճեան :

Ռուսիա կը բողոքէ

«ԳՕՏԻՆԵՐՈՒ ՄԻԱՑՈՒՄԸ ԿԸ ԲՌՆԱԲԱՐԷ ՓՈՑՏԱՄԻ ԴԱՇՆԱԳԻՐԸ »

Գերմանիոյ ռուսական գօտիին զինուորական կառավարիչը, մարաջախտ Սոքոլովսքի միջդաշնակցային հակակշիռի խորհուրդին երեքշաբթի օրուան նիստին մէջ ճառ մը արտասանելով ամբաստանեց արեւմտեան Դաշնակիցները թէ կ'ուզեն Գերմանիան երկուքի բաժնել եւ բռնաբարել Փոցտամի մէջ կնքուած համաձայնութիւնը :

Հակառակ վերջերս շրջան ընող զրոյցներու, մարաջախտը չպահանջեց որ Անգլիա եւ Ամերիկա քաշուին Պերլինէն: Ահաւասիկ իր ճառին գլխաւոր մասերը .— «Բրիտանական եւ ամերիկեան կառավարութիւնները քայլեր կ'առնեն Գերմանիան բաժնելու եւ արեւմտեան նահանգներուն մէջ անկախ կառավարութիւն մը հաստատելու համար : Երկու գօտիներուն մէջ ստեղծուած կարգուսարքը ներկայիս կը վայելէ դաշնակցային պետութեան մը բոլոր իրաւասութիւնները: Արեւմտեան պետութիւնները, այս կէտին մէջ, գործած են առանց հակակշիռի խորհուրդին գիտակցութեան: Այս կազմակերպութիւնը կը դժուարացնէ բնականոն գոյավիճակի մը վերադարձը Գերմանիոյ մէջ: Խորհրդային հրամանատարութիւնը կը պահանջէ, ուրեմն, որ չեղեալ նկատուին եղած կարգադրութիւնները որոնք կը բռնաբարեն Փոցտամի համաձայնութիւնը :

Մարաջախտին կարճ պատասխան մը տուաւ ամերիկեան ուժերու ընդհանուր հրամանատարը, զօրավար Քլէյ որ ցաւ յայտնելէ ետք թէ Ռուսերը բոլոր անհրաժեշտ տեղեկութիւնները չստացած կը բողոքեն, յիշեց արտաքին նախարարին վերջերս ըրած յայտարարութիւնները Գերմանիոյ տնտեսական կացութեան մասին: Անգլիոյ ներկայացուցիչը, զօրավար Ռապըրթսըն մարաջախտին ուշադրութիւնը հրաւիրեց Պ. Պեվինի յայտարարութեանց վրայ զորս արտաքին նախարարը ըրած է Լոնտոնի վերջին խորհրդաժողովին մէջ :

Մարաջախտը դեռ նոր վերադարձած էր Մոսկուայէն եւ բնականաբար իր կառավարութեան հրահանգներուն վրայ էր որ կը բողոքէր :

«Մարշըլի ծրագիրը պիտի փրկէ խաղաղութիւնը»

Ամերիկայի արտաքին նախարարութեան խորհրդական եւ Միացեալ Ազգերու ամերիկեան ներկայացուցիչ, Պ. Ճան Ֆոսթըր Տալըս, Ծերակոյտի Արտաքին Յարաբերութեանց Յանձնաժողովին երեքշաբթի օրուան նիստին մէջ խօսք առնելով յայտարարեց թէ Մարշըլի ծրագիրը քայլ մըն է դէպի խաղաղութիւն: Եւրոպայի ազգերը ապաքինումի մէջ են, ըստ Տալըսի: Խորհրդային Ռուսիոյ ղեկավարները ամէն միջոցի կը դիմեն — բացի պատերազմէն — հաւաստելու համար որ այդ ազգերուն ստացած վէրքերը մահացու են: Ռուսիա հաւանաբար յաջողի իր ձեռնարկներուն մէջ եթէ Միացեալ Նահանգները քայլեր չառնեն հիւանդ երկիրներուն օգնելու: Ես վստահ եմ որ եթէ, յանուն խնայողութեան, մենք հրաժարինք օժանդակութեան մեր ծրագիրէն, հետեւանքը պիտի ըլլայ այն որ ապագային պիտի ենթարկուինք շատ աւելի մեծ ծախքերու: Խորհրդային վարիչները կ'ուզեն հաւատացնել թէ Եւրոպայի ազատ կարգերը փլուզումի մօտ են ու եթէ իրենք յարմար առիթին թեթեւ հարուած մը տան, Եւրոպան պիտի քայքայուի: Կը թուի թէ համայնավար կուսակցութիւնը պատրաստ է, ի վիճակի եւ տրամադիր՝ այդ տեսակ հարուած մը իջեցնելու: Քաղաքական պառակտումը յառաջ պիտի բերէ տնտեսական քայքայում մը հետեւաբար անհրաժեշտ է որ տեսակ մը մաքսային եւ դրամական համաձայնութիւն գոյանայ արեւմտեան Եւրոպայի երկիրներուն միջեւ, Գերմանիան ալ միասին: Այդ միջոցով միայն կարելի է ներկայ թշուառութիւնը բարօրութեան վերածել, մանաւանդ երբ Ափրիկէի աղբիւրներն ալ օգտագործուին այդ միութեան ի նպաստ: Անհրաժեշտ է նաեւ որ քաղաքական միութեան ծրագիրն ալ իրականանայ, որպէսզի այդ երկիրները միացեալ ճակատ մը ունենան որեւէ թշնամիի դէմ: Միացեալ Ազգերը տակաւին այդ ուժը չունին :

Տալըս, իր ճառին ընթացքին, յանձնարարեց որ Գերմանիոյ մէջ ի գործ դրուելիք քաղաքականութեամբ զբաղի արտաքին նախարարութիւնը՝ «առանց յապաղումի»: Խորհրդականը աւելցուց նաեւ որ «եթէ համայնավարները գրաւեն Եւրոպան, Ամերիկա հարկադրուած պիտի ըլլայ ծախսելու անհաշիւ միլիոններ որոնց հետ բաղդատելով, Մարշըլի ծրագրով պահանջուած գումարները «կաթիլ մը ջուր» են :

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

Լենինն ու Ստալինը ինչպէս ազատեցին Հայաստանը

(Բ. եւ վերջին մաս)

Մարտի Համայնավար եւ Թաթարական ընդհարումների ժամանակ մօտ 10.000 Թաթարներ (Թուրքեր) սպաննուեցին եւ Բագու քաղաքը դատարկուեց նրանցից: Նրանք էլ իրենց վրէժը լուծեցին Շամախի եւ Գօքչայ գաւառների Հայերից, որոնք աւելի շատ կորուստներ տուին քան Թուրքերը տուել էին Բագուում եւ շրջակայքում:

Համայնավարները մինչեւ Բագուի Օսմանեան բանակի կողմից գրաւումը (1918 Սեպտեմբեր) ունեցան Հայերի անկեղծ գործակցութիւնը եւ Բագուի կարմիր բանակը Կովկասի կարմիր բանակ անունով սկսեց արշաւանք գրաւելու համար Բագուի ամբողջ նահանգը, ինչպէս եւ Գանձակը, որ Ազէրբէյջանի կառավարութեան ժամանակաւոր մայրաքաղաքն էր դարձել:

Կովկասի կարմիր բանակը սկզբներում գրեթէ այնքան Ռուս, ինչքան Հայ զինուորներ ունէր եւ քանի յաջողութեամբ առաջ էր գնում, Ռուսները բանակում մնացին, բայց Եւլախի առաջ կարմիր բանակի Օսմանեան բանակից կրած պարտութեան հետեւող նահանջից եւ այդ պարտութեան հետեւող նահանջից յետոյ ռուս զինուորների թիւը օրից օր պակասեց բանակում, նոյնպէս էլ Ռուս քաղաքացիների թիւը օրից օր պակասեց Բագու քաղաքում եւ շրջակայքում: Ռուս զինուորները եւ ռուս քաղաքացիները փախչում էին դէպի Ռուսաստան Հայերին մենակ թողնելով Բագու արշաւող Օսմանեան բանակի եւ նրան օգնող Թուրքեւթաթար (Ազէրբէյջանցի) զինուած կամաւորների դիմաց:

1918 թուի Օգոստոս ամսին Օսմանեան բանակը արդէն Բագուի պարիսպների տակ էր, նրա դէմ կանգնած էր միայն Հայերից մի բանակ մօտ քսան հազար հոգուց բաղկացած եւ քաղաքումն էլ Ռուսների թիւը այնքան էր քչացել, որ քաղաքը հայկական քաղաքի տպաւորութիւն էր թողնում: Չէ՞ որ Թուրքեւթաթարներն էլ Բագուն գրեթէ դատարկել էին 1918 թուի Մարտի դէպքերից յետոյ:

Բագուն իր նաւթային հարուստ շրջանով պաշտպանում էին Հայերը Ռուսաստանի համար, որովհետեւ այդ քաղաքը եւ նրա նաւթային շրջանը երբեւիցէ նոր անկախ յայտարարուած Հայաստանին միանալու ոչ մի կարելիութիւն եւ հաւանականութիւն չունէր: Բագուն Հայերը պաշտպանում էին ռուսական եւ համայնավարական կուսակցութեան ղեկավարութեան տակ, թէեւ կուսակցութեան առաջնորդը մի Հայ էր: Բագուն պաշտպանող կարմիր կոչուած բանակը գրեթէ բացառապէս Հայերից էր բաղկացած, բայց բանակի լեզուն էլ, ղեկավարութիւնն էլ ռուսական էր, եւ, ամենացաւալի եւ զզուելի երեւոյթը այն էր, որ Բագուում գտնուող Կասպեան նաւատորմիղի նաւերը ամբողջ կռիւների ընթացքում մի հատ ռումբ էլ չարձակեցին քաղաքը շրջապատող եւ քաղաք մտնելու պատրաստ Թուրք (Օսմանեան) զինուորների վրայ գոնէ Ռուսաստանի համար Բագուն պահող հայ զինուորներին օգնելու համար:

Աւելի զզուելի եւ ցաւալի երեւոյթ էր նաեւ այն, որ Բագուի Խորհրդային կառավարութեան անդամ սոցիալիստ Ջյօլօն իր ընտանիքը պահում էր քաղաքի շրջակայքի Թուրքեւթաթար մի գիւղում եւ շաբաթը մի անգամ այցելում էր իր կնոջ Թուրքեւթաթար գիւղում, քաղաքում մնացած սակաւաթիւ Ռուսներն էլ դժգոհութիւն էին յայտնում որ « Հայերը Բագուն իրենց համար պահելով խեղճ ու բարի Թուրքերին կոտորում են»:

Ահա վերոյիշեալ Հայերի համար շատ ծանր կացութեան օրերին Ստալինը յանուն Լենինի եւ Ընկերութեան Շահումեանին յայտնում է, որ Հայաստանի անկախութիւնը պէտք չէ ճանաչել, բայց Վրաստանի անկախութիւնը պէտք է ճանաչել, թէեւ այդ թէ Ռուսաստանի եւ թէ Հայերի համար ճգնաժամային օրերին Վրաստանը Օսմանեան կառավարութեան վերաբերմամբ բարեացակամ էր եւ վայելում էր գերմանների եւ Օսմանցիների բարեացակամութիւնը: Պէտք է չմոռանալ, որ Ստալինը Վրացի է:

Մեր պատմագիրներն ու օրագրողները այս պատմական շատ բարձր աղաղակող փաստերի մասին էլ լռում են գրեթէ:

●

1918 Թ. Սեպտեմբերի 5ին ընկաւ Բագուն Թուրքերի (Օսմանցիների) ձեռքը:

Բագուի անկումից մի քանի օր առաջ քաղաքը պաշարող Օսմանեան բանակի սպայակոյտի պետը, Մուրսէլ փաշա, Հայոց Ազգային Խորհրդին է դիմում մի նամակով, որով առաջարկում է քաղաքը [illegible] յանձնել 48 ժամ յետոյ, խոստանալով ոչ մի վնաս չհասցնել Հայերի գոյքին ու կեանքին եւ թոյլ տալ, որ հայ զինուորները իրենց զէնքով եւ ռազմամթերքով անցնեն Հայաստան, հակառակ պարագային քաղաքը գրաւելու դէպքում Օսմանեան բանակի հրամանատարութիւնը պատասխանատու չի լինելու առաջ գալիք ցաւալի դէպքերի համար: Մուրսէլ փաշա յիշեցնում է նաեւ, որ Հայերը Բագուն մի միայն Ռուսների համար են պահում եւ հայ հայրենիքը ոչ մի օգուտ չունի:

48 ժամ անցնելուց յետոյ Մուրսէլ փաշան իր վերջնագրի պատասխանը չի ստանում եւ ուղղում է իր երկրորդ վերջնագիրը այս անգամ պատասխանի համար տալով 24 ժամ: Այս անգամ վերջնագրի տակ ստորագրում է նաեւ Օսմանեան բանակին կից գտնուող գերմանական միսիոնի պետը, որ խոստանում է գերման կայսեր անունով, որ Օսմանեան բանակը ոչ մի վնաս չի հասցնելու Հայերի ոչ գոյքին, ոչ էլ կեանքին:

Այս երկրորդ վերջնագիրն էլ անպատասխան է մնում: Հայ ղեկավարները եւ Ռուսներից բաղկացած կառավարութիւնը տեղաւորւում են նաւերում, ժողովուրդի (հայ) մի մասն էլ նաւ են նստում եւ հեռանում քաղաքից, բայց Հայերի մեծ մասը մնում է քաղաքում: Օսմանեան բանակը մտնում է քաղաք եւ երեք օր շարունակ թալանում եւ կոտորում է Հայերին: Բագուի պաշտպանութիւնը ի նպաստ Ռուսաստանի եւ ռուսական համայնավար կուսակցութեան ղեկավարութեան Հայերին արժում է մօտաւորապէս 50.000 կեանք, առանց հաշուելու Գօքչայի եւ Շամախի գաւառներում ապրող հայ գիւղացիների եւ քաղաքացիների կոտորածը:

Բագուի գրաւումից մի ամիս անցած չանցած Օսմանեան բանակները անձնատուր են լինում դաշնակիցներին եւ հետզհետէ դաշնակից ուժերը մտնում են նաեւ Անդրկովկաս եւ գրաւում գլխաւոր քաղաքները, Բաթում, Թիֆլիս, Բագու, Երեւան եւն.:

Հայաստանի կառավարութիւնը օգտուելով դաշնակիցների ներկայութիւնից Անդրկովկասում փորձում է Վրացիների, Ազէրբէյջանցիների եւ Օսմանցիների կողմից գրաւուած հայկական հողերը միացնել Հայաստանին: Նոր զոհողութիւնների մի շրջան է սկսում Հայերի համար: Պատերազմ Վրաստանի դէմ, արիւնահեղ ընդհարումներ Ազէրբէյջանի շատ մասերում, մանաւանդ Ղարաբաղում եւ Զանգեզուրում: Ապստամբութիւններ Թուրքերի կողմից Հայաստանում, Նախիջեւանում, Բէօյիւքվէդիում, եւն.:

Եւ այդ բոլորի արդիւնքը լինում է այն, որ մօտ 10,000 քիլոմեթր քառակուսի ունեցող Հայաստանը դառնում է մօտաւորապէս 60 հազար քիլոմեթր տարածութիւն ունեցող մի երկիր: (Դաշնակիցները օգնեցին Կարսը միացնել Հայաստանին):

Եւ մինչ հայ կառավարութիւնը եւ ժողովուրդը ճգնում էր երկրի բնական սահմանները ապահովել, Փարիզի Խաղաղութեան քոնֆէրանսը իր աշխատութիւններն էր վերջացնում եւ պարտադրում էր Օսմանեան կայսրութիւնը Լիբանանի, Սուրիայի, Պաղեստինի, Միջագետքի հետ հրաժարել նաեւ Տաճկահայաստանի չորս նահանգներից (Բիթլիս, Վան, Էրզրում, Տրապիզոն):

Թէեւ Հայաստանի սահմանները որոշ չափերով ձեւաւորուած եւ հայկական հողերի մեծ մասը ձեռք էր բերուած Արեւելեան Հայաստանում բայց Ազէրբէյջանցիների կռիւը Հայերի հետ շարունակւում էր Ղարաբաղին եւ Զանգեզուրին տիրելու համար: Նրանց յաջողուեց Ղարաբաղի մի աչքի ընկնող մասին տիրել, բայց Ղարաբաղի մի ուրիշ աչքի ընկնող մասը եւ Զանգեզուրի գաւառը ամբողջութեամբ մնաց Հայերի ձեռքը:

Բայց հայ ժողովրդին վիճակուած էր նոր դժբախտութիւններ եւ այդ Հայաստանի « ազատարարներ» Լենինի եւ ընկերութեան ջերմ եւ եռանդուն աջակցութեամբ:

Գ. ԵՂԻԿԵԱՆ

Համայնավար չեն...

Տարիներ առաջ, երբ դեռ հայրենիք կը գտնուէինք ու մեր շէն, չքանդուած բոյներուն մէջ, երկրագործ ու բազմանդամ նահապետական ընտանիք էինք: Ունէինք բազմաթիւ Քիւրտ բարեկամներ, որոնց «քիրվա» կը կոչէինք ու, իրենք ալ փոխադարձաբար՝ մեզի:

Յաճախ՝ իրարու կ'այցելէինք տարուան բոլոր եղանակներուն: Հիւր կ'ըլլայինք, կը գիշերէինք իրարու յարկի տակ: Եւ, հետեւաբար կը վայելէինք նաեւ իրարու սեղան:

Այն օրերուն, դեռ մանուկ էի ես, սակայն, շատ լաւ կը յիշեմ մեր Քիւրտ քիրվաներուն մէկ սովորութիւնը: Բայց չեմ գիտեր թէ՝ ատիկա իրենց ամչկոտութեա՞նը պէտք է վերագրել թէ անհամարձակութեանը ճաշելու պարագային:

Նախ՝ տանտէրը անպայման «հրամեցէք քիրվա» նախերգանքը պէտք էր արտասանէր դգալը վերցնելով ու հիւրը դէպի սեղան՝ առաջնորդելով:

Սակայն, մեր քիրվաները, առհասարակ, մէկ «հրամեցէք», երկու՝ երեք «հրամեցէք»ներով սեղանի մօտեցողներ չէին ու առնուազն վեցեակ մը «հրամեցէք քիրվա» պէտք էր կրկնուէր:

Ու ամէն անգամ «հրամեցէք»ին դէմ անոնք երբեմըն թոյլ... երբեմն վճռական կերպով կը պատասխանէին.

— Չէ, քիրվա, անօթի չեմ... ճամբան, այն ինչ աղբիւրին վրայ՝ կերանք..:

Բայց դուք, ծանօթ ըլլալով իրենց այդ բարի սովորութեան միշտ պիտի պնդէիք առանց, ականջ կախելու «անօթի չեմ», «քիչ առաջ այն ինչ աղբիւրին վրայ ճաշեցինք», մինչեւ որ սեղան քաշէիք ու դգալ վերցնել տայիք...:

Անկէ ետք, դուք դարձեալ բնաւ չէիք զարմանար անոնց ոչ անօթի փորին տարողութեանը..: Հապա՞ եթէ «անօթի» եղած ըլլար...

Բայց, անօթի՝ կամ կուշտ, «տարծոց»էն սեղան եկած ու իրարու վրայ շարուած հացին դէզին հալիլը ձեզի կրկին զարմանք չէր պատճառեր քանի մը անգամ ալ կերակուրին ամանը լեցուելով, դատարկուելով:

Մինակ, մարդ կը ձանձրանար կշտանալէ ետք սեղանին վրայ կեղծ ուտել ձեւացնելէ ու դանդաղելէ, մինչեւ որ «անօթի չեմ» ըսող սիրելի քիրվադ վերջանար, քաշուէր սեղանէն, որ դուն ալ ազատուէիր այդ կեղծ դրութենէն:

Ինչպէս սովորութիւն էր, որ նախ տանտէրը պիտի սկսէր, նոյնպէս՝ էն վերջին դգալը վար դնողը, պատառը կուլ տուողը տանտէրը պէտք էր ըլլար:

Հակառակը վարուիլը անպատշաճ էր ու վիրաւորական:

Մեր հացին տարծոցը կրնար այդպիսի քանի մը տասնեակներով «անօթի չեմ» ըսող քիրվաներ կշտացնել մեզի հետ ու կծծիութիւնը մեր նահապետական տուներէն ներս անծանօթ էր ծանր ու դէզ - դէզ շարուած հացի տարծոցներուն առջեւ:

Մենակ, ինչպէս ըսինք, մարդ կը ձանձրանար սեղանին առջեւ այդքան աշխատելէ.. յանուն քիրվային ոչ անօթի փորին:

Ահա այսպէս էր մեր Քիւրտ քիրվաներուն բարի սովորութիւնը, որ մենք կը տանէինք սիրով, ու չեմ գիտեր թէ՝ պէ՞տք է մեղադրել զիրենք իրենց այդ ունակութեան համար, կամ արդարացնել ամչկոտութեան, անհամարձակութեան կամ իրենց տոհմիկ սովորութեան վերագրելով:

Սակայն մենք այդ սովորութիւնը չունէինք: Ու ես փորձով գիտեմ ատիկա թէեւ ըսի թէ՝ մանուկ էի այն օրերուն:

Ասիկա երէկին՝ կը պատկանի այլեւս..: Մըտիկ ըրէք, նաեւ այս օրերու պատմութիւնը:

★

Ամէն անգամ, որ մեր հակառակորդ աղբարիկները կը լսեմ կամ կը կարդամ, յիշողութիւնս ետ, ետ կ'երթայ, կը սահի տարիներու երկայնքին ու, բոլէապէս միտքս կուգան մեր այն օրերու բարի ու միամիտ Քիւրտ քիրվաները, որոնք ճաշի ժամանակ «անօթի չենք» կը յարէին սակայն, կը վախնայիր, որ քեզ ալ կրնային կլլել ու իրենց «կուշտ» որովայնին մէջ տեղաւորել:

Հիմակ, մեր խիկարիկ-աղբարիկները, ըլլան անոնք Հնչակեան, ռամկավար կամ «Յառաջդիմական» անունը կրողներ, ջրոտած ուղեղով ու չորցած բերանով (երկար խօսելու պարագային), տարին տասներկու ամիս, անդադրում, իրենց բեմերով, մամուլովն ու լրատուքներովը խորհրդային վարչաձեւին, համայնավարութեան ու Ստալինի փառաբանութիւնը, քարոզութիւնը կ'ընեն, հիացած, զմայլած անոնց անսխալականութեան վրայ: Կ'աստուածացնեն, մեր մոլորակին վրայ ոչ անցեալին մէջ եւ ոչ ալ ներկայիս անոր հաւասարը գտնելով: Երկրպագած խունկ կը ծըխեն, մոմ կը վառեն անոր կարմիր խորանին առջեւ:

Հնչակեա՞ն է, հնչակեանութեան մասին բան չես լսեր իրմէն... (քանի մը բացառութիւնները յարգելի են): Շարունակ համայնավարութեան փառաբանութիւնը կ'ընէ: Անոր բարիքներուն՝ առաւելութիւններու մասին կը ճառէ, բայց երբ ճակտին կ'ուզես փակցնել «համայնավար»ը, «չէ, ես համայնավար չեմ» կը բղաւէ:

Նոյնը՝ կռա - կռա ռամկավար աղբարիկները: Քիչ մը նուազ... կամ առաւել նաեւ անդիմակ — դիմակով «Յառաջդիմական» հայրենակիցը:

Մեր երէկի՝ քիրվաներուն պէս «անօթի» չեն, բայց, զգոյշ, սեղանէն քիչ մը անդին քաշուեցէք, որովհետեւ ձեզի ալ կը կլլեն:

Սակայն, մեր աղբարիկները պատուական հայհոյիչ, թէորիապէս, գիտականօրէն համայնավարներ չեն, այլ՝ փաստիք, գործնականօրէն:

Որովհետեւ, համայնավարութեան մասին գիտնալը, մտածելը անարժէք բաներ են, պէտք է խօսիլ ու գործել, գործքով ցոյց տալ...: Գիտես եղեր ու չես խօսիր, կը խօսիս՝ չես գործեր, ի՞նչ արժէք ունի:

Անօթի չեն (համայնավար չեն) բայց ուղղ

ԹՈՒՐՔԻԱ

ԻՆՉԵՐ ԿԸ ԳՐԵՆ ԳԱՐԱԽԱՆԻ ՄԱՍԻՆ

ԽՄԲ.— Պոլսահայ թերթէ մը կը քաղենք «Թասվիր»ի հետեւեալ պատմութիւնները Մոսկուայի նախկին դեսպան հայազգի Գարախանի մասին.—

«Թուրքիոյ մէջ կարմիրներուն գործունէութեան կարեւորագոյն շրջանը Գարախանի շրջանն է: Գարախան Կովկասցի Հայ մըն է: Այս երիտասարդ համայնավարը որ փայլիլ սկսաւ Հոկտեմբերեան Յեղափոխութեան սկզբնական շրջանին, մինչեւ արտաքին քոմիսարութեան խորհրդականի պաշտօնին բարձրացաւ այն շրջանին երբ Ռուսիա սկսած էր զբաղիլ Մերձ. Արեւելքով: Երբ Անգարայի մէջ յոռի տպաւորութիւն գործեց համայնավար գրգռութիւնը որ 1928էն մինչեւ անկախութեան առեանները յանգեցաւ, հարկ եղաւ դեսպան ընկեր Սուրիցի տեղ նոր արտակարգ դեսպան մը ղրկել: Գարախան ահա այս մթնոլորտին ներքեւ ընտրուեցաւ:

Հանգուցեալ Վասըֆ Չընարի կողմէ Աթաթիւրքի ղրկուած նամակէ մը յետագային կը տեղեկանանք որ ընկեր Ստալին երբ զայն ընտրեց, հետեւեալը ըսաւ.

— Անհաւասիկ Թուրքիոյ խէժալ դեսպան մը: Ծագումին թերումով առանց ցաւ զգալու անհրաժեշտ գործողութիւնը պիտի ընէ Թուրքերուն:

Գարախան Անգարա ժամանելէ անմիջապէս յետոյ, ծնունդ առած ցուրտ մթնոլորտը փարատելու համար շարք մը ձեռնարկներ ըրաւ:

1.— Անգարայի մէջ Թուրքեւսովիէթ բարեկամական ընկերակցութիւն մը հաստատուեցաւ:

2.— Փորձուեցաւ երկու երկիրներու միջեւ մշակութային յարաբերութիւններ հիմնել:

3.— Գարախան մեր պետական աւագանիէն շատերուն անձնական բարեկամութիւնը ապահովեց: Այս կերպով փորձեց բազմաթիւ ներքին խնդիրներու մասին անգամ կարծիք յայտնել:

4.— Շարք մը ուղեւորութիւններ կազմակերպուեցան Ռուսիոյ եւ Թուրքիոյ միջեւ: Բազմաթիւ Թուրքեր Ռուսիա գացին եւ Ռուսիայէ ալ մասնագէտներ, արուեստագէտներ, զօրավարներ եկան:

5.— Թուրքիոյ տնտեսական վերականգնումին համար Ռուսիա վարկեր տուաւ: Նազիլլիի, Գայսէրիի կտաւի գործարաններուն նման բազմաթիւ գործարաններ, նոյնիսկ մեր մայրաքաղաքին օթօպիւսները Ռուսիայէ եկան: Հարիւրաւոր Թուրք բանուորներ այս գործերը սորվելու համար Ռուսիա ճամբորդեցին:

Բայց Գարախանի գործունէութիւնը վերջին ծայր կը զայրացնէր Անգարայի աւագանիէն ոմանք, մասնաւորաբար Աթաթիւրքը: Այս պահուն երկու դէպք պատահեցաւ: Առաջին, Մոսկուայի հանգուցեալ Թրքական դեսպան Վասըֆ Չընարէ մասնաւոր լուր մը հասաւ Աթաթիւրքի: Այս լուրը կարգ մը մերկացումներ կը պարփակէր Գարախանի ընդհանուր ծրագրի մասին:

Յետոյ երեւան ելան Գարախանի կարգ մը տեղեկագրերը Թուրքիոյ մասին: Ասոնց կարգին գտնուեցաւ բնագիրը յօդուածի մը, զոր կրնանք յորջորջել Գարախանի սեւ ցանկը: Ահաւասիկ կարգ մը պարբերութիւններ այս տեղեկագրէն.

Զօր. Քեազըմ Գարապէքիրի մասին.— Ի գին ամէն բանի անհրաժեշտ է բնաջնջել Քեազըմ Գարապէքիրը:

Ճէլալ Պայարի համար.— Մեր ծէժալին իրագործումը շատ պիտի դժուարանայ այնքան ատեն որ շարունակէ Թուրքիան կազմակերպել այս տնտեսական գործավարը, որ ճարտար կազմակերպիչ մըն է:

Ֆուատ Քէօփրիւլիի համար.— Փափաքելի է որ անոնք չլսուի ոչ համալսարանին եւ ոչ ալ հրատարակչական կեանքի մէջ:

Զօր. Սալիհ Օմուրթաքի համար.— Այս երիտասարդ հրամանատարը օր մը շատ վտանգաւոր կրնայ ըլլալ: Հետեւաբար պէտք է հնարաւորութիւն չընծայել որ առաջին գծի վրայ գիրքերն զբաղի: [Պ]ահանջեղաւոր...

Ներքին գործավար Շիւքրիւ Գայայի համար.— Հակառակ այն պատրանքը թողելուն թէ Թուրքիոյ ձախակողմեան տարրերուն մեծապէս աչք կը գոցէ, իրեն երբեք չեմ կրնար վստահիլ:

Շիւքրիւ Սարաճօղլուի մասին.— Այս երիտասարդ գործավարին բաղձանքն է արտաքին գործավար կարգուիլ: Բայց մեր բաղձանքներուն իրագործումին արգելք կը հանդիսանայ իր ծայրայեղ ազգայնական պետական մարդու յամառութեամբ, զայն բարեկամ չենք կրնար նկատել: Կարգ մը թերթերու մասին.— Ահմէտ Էմինները, Վէլիտները նման յառաջդիմական գաղափարներու թշնամիները միշտ վտանգ են Թուրքիոյ յեղաշրջական քաղաքականութեան համար: Պէտք է առաջքը առնել այսպիսի տարրերուն գործօն դեր խաղալուն: Վերջապէս մարտ—Ջախտ Ֆէվզի Չագմաքի համար գրած է.— Այնքան ատեն որ այս ծերունի զինուորը պատասխանատու դիրք գրաւէ արգելք պիտի հանդիսանայ որ յառաջդիմական գաղափարները (!) մուտք գործեն Թրքական բանակին մէջ: Տուրջի զօրավարներն ալ համակարծիք են իրեն: Թուրքիոյ մէջ բանակը միշտ պատմական հակառուսութեան ազդեցութեան ներքեւ մեզի թշնամի պիտի մնայ: Գարախան տեղեկագրին մէջ կ'ըսէ նաեւ.— Թուրք աւագանին մեզի կը խաբէ: Անոնց ցոյց տուած բարեկամութիւնը երբեք անկեղծ չէ:

Աթաթիւրք այս տեղակագիրը կարդալէ յետոյ, պատրուակելով այն իրողութիւնը թէ Համբաւետութեան տօնին Ստալին չէ շնորհաւորած զինքը, անակնկալ այց մը կուտայ ռուս դեսպանատունը:

Այս անակնկալ այցը զարմանքի կը մատնէ Գարախանը որ դեփ դեղին եւ դողդոջուն կը դիմաւորէ յաւերժական Աթան: Աթաթիւրք կարճ նախաբանէ մը յետոյ Գարախանի կը պարզէ որ Թուրքիոյ մէջ ինք կը ներկայացնէ Թուրք ազգը եւ ուրիշ ոեւէ իշխանութիւն պիտի չընդունուի Թուրք ժողովուրդին կողմէ: Երբ Գարախան կ'ըսէ որ դեսպանատուն տրուած այսօրինակ այցէ մը նոյնիսկ կրնայ պատերազմ ծագիլ, Աթաթիւրք դիտել կուտայ որ Ազգ. Մեծ Ժողովը իրաւասու է պատերազմ յայտարարելու եւ իր անձնական այցը բնոյթը ունի հաշիւները կարգադրել երկու պետ. մարդոց միջեւ ու կը հեռանայ դեսպանատունէն:

Այն ատեն Անգարա գտնուողները կը յիշեն որ այս դէպքը նոյն իսկ հաւանական դարձուցած էր պատերազմական վիճակ մը Ռուսիոյ հետ:

Գարախան այս դէպքէն քիչ յետոյ ետ կանչուեցաւ: Քանի մը կէբէուի, այցինքն գաղանի տօվլէթ ոստիկանի ատրճանակներուն ներքեւ Անգարայէ մեկնելէ առաջ Աթաթիւրք Գարախանի լուր ղրկելով հաղորդեց թէ անձին դէմ ոչ մէկ ատելութիւն ունի եւ եթէ փափաքի, իբրեւ գաղթական Թուրքիա կրնայ մնալ: Գարախան այլեւս Թուրքիոյ մէջ չկեցաւ երբ հասկցաւ որ բոլոր ծրագիրներուն վերահասու դարձած էր Թուրք կառավարութիւնը:

մը եւ փիղ մը կրնան կլլել՝ իրենց բեռներովը:

Համայնավար չեն, բայց կարմիր Մոսկուայի պորտին վրայ բուսած ռուս համայնավարը «աւպուր է խմեր» իրենց քով: Երբ Մոսկուայէն պոռան.

— Կեցցէ Ստալինը:

Երեւանէն կը կրկնեն.

— Կեցցէ, կեցցէ համայնավարութեան ղեկավար ընկեր Ստալինը:

Արտահայաստանի «համայնավար չենք» ըսող աղբարիկները կ'երեցնեն.

— Կեցցէ, կեցցէ, կեցցէ արեւ Ստալինը:

Ձայնը կը շարունակուի Մոսկուայէն.

— Մեր հայր Ստալինը անսխալական է:

Երեւան րոպէապէս ձայն կ'առնէ.

— Մեր հանճարեղ, անգուգական հայր Ստալինը անսխալական է:

Արտահայաստանի անդիմակ «Յառաջդիմական»ը, դիմակով Ռամկավարն ու կիսադիմակ Հնչակեանը իրենց կոկորդը պատռելու աստիճան կը պոռան.

— Մեր եւ ամբողջ մարդկութեան հայր ու առաջնորդ, հանճարեղ, աստուածածին ընկեր Ստալինը անսխալական է:

... Երեւանէն կը փսփսան.

— Մահ Դաշնակներին (չձանձրացա՞ք...).

Իսկ արտահայաստանի մեր «քիրվաները» կը գոռան ամպի պէս.

— Մահ, մահ, Փաշիստ Դաշնակցութեան:

Եւ սակայն, այս բոլորէ ետք, քաւ լիցի, անոնք բնաւ համայնավար չեն:

Համայնավարի պէս մտածել, խօսիլ, գրել ու գործել.

Համայնավար ճամբայով (կարմիր...) քալել, անոր զուռնան ալ բերնին...

Համայնավար վարդապետութեան ի նպաստ շարունակ պայքար տանիլ:

Ու ետքէն՝ ելլել ըսել.— մենք համայնավար չենք:

Արդ, հարց տանք մեր այս քիրվաներուն.

— Ինչո՞ւ համայնավար չէք: Համայնավարութիւնը այդքան գէ՞շ վարդապետութիւն մըն է, որ իրեն դաւանակից ըլլալէ կը վախնաք...:

Ինչո՞ւ կ'ըսէք մեր քիւրտ քիրվաներուն պէս «անօթի չենք» բայց Շաքրայի որկորին անգամ մատ խածնել կուտաք:

Անգամ մըն ալ կրկնենք.— Ինչո՞ւ համայնավար չէք, քիրվաներ:

ՀԱՅԿ ԱՐՄԷՆ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ

ԼՈՅՍ ԵՒ ՀԱՄԱՅՍ

(ԽՈՐՀՐԴԱՒԷՊ)

Ա. ԳԼՈՒԽ

ԱՐԵՒԱԳԱԼ

Գրեց՝ ՏԻԳՐԱՆ ՓԻՐԱՆԵԱՆ

Հսկայ շէնքերը կառուցուած էին Թանկագին քարերով — ադամանդ, յասպիս, զմրուխտ, մեղեսիկ: Արեւին ճաճանչները ատուերի պէս կ'անցնէին անոնց շլացուցիչ ցոլքերուն վրայէն: Փողոցները՝ մարմար, մայթերը՝ ոսկեքար, ու եդեմական ծաղիկներ քաղաքին եօթը հրապարակներուն վրայ, ուսկից իմաստութեան եօթը շատրուաններ կը հոսեցնէին աստուածները, գիշեր ու ցերեկ: Մարդիկ այս մոգական քաղաքին մէջ եղած էին Աստուածներ: Զարաչուք օր մը սակայն, երեւը յանկարծ խաւարեցաւ: Երկրաշարժ ու երկնաշարժ: Ու այդ աստուածաբնակ դրախտավայրը թաղուեցաւ միանգամ ընդ միշտ, քարի, հողի եւ լաւայի մոխիրներուն տակ: Անցան դարեր... եւ ահա, նոր մարդիկ եկան ու նոր քաղաք մը հիմնեցին փլատակներուն վրան: Հաւատքը աստուածութեան թեւերով հասած էր եկուորներու կանչին թէ՝ իրենց ոտքերուն տակ, հոյակապ քաղաք մը թաղուած, կը ննջէ շատ խորունկ: Բայց անոնք չփորձեցին ոչ մի շարժում, ճիգ ու ստուգում, մտաւոր ու ֆիզիքական: Մինչեւ որ, օր մը գիտուն երկրախոյզներ եկան,, պեղեցին ու թաղուած փառքը երեւան հանեցին, իր գանձերով: Մարդիկ վրան վազեցին խելայեղ, ոսկին առին ու կեանքի նոր խորաններ շինեցին, Թանկագին քարերէն լոյսի նոր շատրուաններ կանգնեցին, իմաստութեան եօթը աղբիւրներէն խմեցին կուշտ ու կուռ ու եղան Աստուածներ:

— Մենք պէտք չունինք նոր Աստուածներու, մեր Աստուածը մի է եւ անքննելի ու ինչո՞ւ ես եկեր հոս... գնա, հեռացիր այս սրբարանէն:

— Այո, ես եկած եմ Արեւելքէն, Սկիւթի այն դաժան բարձունքին վրայ: Եկած եմ ի խնդիր լոյսի, թափառիլ ճշմարտութեան բաւիղներուն մէջ, կանգ առնել աստուածայայտ տեսիլքներու առջեւ, տառապիլ խորհուրդին երկունքով: Եւ օր մը լոյսէ ու կրակէ մկրտուած, նետուիլ դիրկը աշխարհին: Մինչդեռ, ինչ յուսախաբութիւն, Աստուածները շատոնց մեկներ են այս ան հիւրընկալ վայրերէն: Սոկրատ եւ իր շքախումբը, մատենադարաններէն դուրս շպրտուեր են, երկաթէ խաչերով ու ոսկրացած մագաղաթներով: Կան միայն «ես»եր, իրենց սեւաթոյր պատեանին մէջ խաչուած ու խաչուած: Կեանքի գերագոյն իմաստէն զուրկ, բացաս[...] բոլոր[...]ոնց անըմբռնելի կուզայ [...]աստուածային [...]տոգամը — բարձրացիր եւ բարձրացուր:

Վանահայրը չկար այլեւս...: Ան հեռացեր էր ակնափակ եւ տեղեկմախից: Ես եմ, որ կամ... ու չկամ վաղը...:

ՎԵՐՋԻՆ ԳԻՇԵՐ: Լուսինը իր ձիւնաթոյր ձեռնոցներով, անապատին աւազուտքը կը խառնէ տենդայոյզ: Լոյսի վախկլիկ թել մը կը սողսկի լուսամուտներէն ներս, պատերուն վրայ, յետոյ, կամաց, կամաց, անկիւնները քաշուելով, աչքերը կը բանայ կը գոցէ, Թարթիչները քսելով խաւարին: Յանկարծ կը փախչի լեղապատառ, զանգակի մը ղօղանջէն ընդոստ: Արեւադալի զանգակներ... երբեք այսքան անիմաստ ու պաղ չէին հընչած ականջիս: Գետին խորհրդապաշտ ձեռքը փորձեր է անոնց հնչեղ լեզուականներէն կախել խորհուրդը խորախորհուրդ, եւ մետաղին տեղ ոգեյոյզ, միստիք ալիքներ թրթռացնել, սիրտերու եւ հոգիներու մէջ, ներարկել իրերու էութեան կշռոյթը անոնց մէջ, չեփորել հուժկու օրհներգը գերագոյն էակին: Բայց աւաղ, անոնք միայն կ'արձագանգեն ամայնքի կրծքին, խառնելով աւազուտքը, փշրուելով լեռներու կատարին վրայ ու վերջ ի վերջոյ թաղուելով հեռաւոր ձորերու անդունդին մէջ:

Ինչքան իմաստալից պիտի ըլլար, եթէ բնապաշտ ձեռք մը վար առնէր զանոնք այդ բարձրութիւններէն, ու ինքն իր հարազատ ձայնին բովանդակ Թափովը զանգակահարէր այն, որ դարերու խորքէն կուգայ եւ դարերուն կ'երթայ մարդա[...]կան չունչով, որպէս պատգամ, որպէս պա[...]մունք ու կրօնք:

Ուրեմն, մնաք բարով,, վանք ու միաբանութիւն:

Օն, նորէն ճամապարհ, կրկին թափառում, ի խնդիր կոյս երկրի մը կուսազեղ հոգիներուն:

Ֆրանքին արժեզրկումը

Մինչեւ շաբաթ օր Ֆրանսական կառավարութիւնը համաձայնութիւն մը կնքած պիտի ըլլայ միջազգային պատկան հիմնարկութեան ինչպէս նաեւ բրիտանական եւ ամերիկեան կառավարութեանց հետ, ֆրանքը արժեզրկելու համար :

Դահլիճը չորեքշաբթի օր բացառիկ նիստ գումարեց: Պաշտօնական յայտարարութիւն մը պիտի ըլլայ, եթէ ոչ այսօր, գոնէ մինչեւ յառաջիկայ շաբաթ օր՝ հաւանաբար սակարանի փակումէն ետք :

Արժեզրկումին նպատակն է զարկ տալ երկրին արտաքին առեւտուրին: Ներկայ կարգադրութիւնը պիտի ըլլայ առժամեայ, եւ կառավարութիւնը նոր միջոցներու պիտի դիմէ թղթադրամը միանգամընդմիշտ կայունացնելու համար : Այդ ծրագիրը յաջողցնելու համար անհրաժեշտ պայման կը նկատուի նախ կայունութիւն յառաջ բերել կենսական նիւթերու գիներուն ինչպէս նաեւ օրավարձերու սակերուն մէջ: Ելմտական շրջանակներուն մէջ դիտել կը տրուի որ Եւրոպայի բոլոր դրամներուն կայունութիւնը պիտի իրականանայ, Մարշըլի ծրագրին գործադրութենէն ետք:

Ֆրանքին արժեզրկումէն ետք, Պանք տը Ֆրանսը իր ոսկիի մթերքին իրական արժէքը պիտի չբարձրացնէ եւ դրամատունը իր հաշիւները պիտի կատարէ տոլարը 119 ֆրանքի հիման վրայ : Տոլար կամ զուիցերիական թղթադրամ ունեցող օտարականները իրաւունք պիտի ստանան դրամատուներէն պահանջելու իրենց դրամներուն համար սահմանուած նոր սակը: Տոլարը «ազատ շուկայի» մէջ պիտի արժէ 216էն 240 ֆրանք, իսկ սթերլինը մօտաւորապէս հազար ֆրանք: Այս թուանշանները ենթադրութեանց վրայ հիմնուած են ու չուշտ: Թղթադրամին արժեզրկումէն ետք, կառավարութիւնը հաւանաբար պիտի վերաքննէ օրավարձերու յաւելման համար տրուած վերջին որոշումը որ 350 միլիառի յաւելում մը կը կատարէ պետական նիւթացոյցին վրայ: Այս թիւը պիտի բարձրանայ 700 միլիառի : Ուտեստեղէնները անխուսափելիօրէն պիտի սղեն: Հետեւաբար կառավարութիւնը այս շաբթու մասնաւոր հրամանագրով որոշեց որ օրավարձերու յաւելումը 30 առ հարիւր պէտք չէ անցնի :

«ԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

«ԴՐԱՄԱՏԻՐԱԿԱՆ երկիրներու տնտեսութիւնը անհամախմբութեան աղէտի մը շեմին վրայ է», կը յայտարարէ Փրոֆ. Շթայնպէրկ, Մոսկուայէն, ձայնասփիւռ ճառով մը: «Օրինակ, վերցուցէք Անգլիան որ Ամերիկացի սեղանաւորներուն հետ կնքուած պարտքին մէջ լողալ եւ իր ժողովուրդը դատապարտուած է կէս-սովամահութեան »:

ԱՆԳԼԻՈՅ վարչապետը, Էթլի, երեքշաբթի օր խորհրդարանին մէջ պատասխանելով աշխատաւորական երեսփոխանի մը հարցումին թէ ինչ կը մտածէ Սթալինի եւ Թրումընի հետ հանդիպում մը ունենալու մասին, ըսաւ «Թէեւ ջերմօրէն կը փափաքիմ որ ամէն քայլ առնուի միջազգային կացութիւնը բարելաւելու համար, բայց չեմ կարծեր որ ներկայ պայմաններուն մէջ այդ տեսակ հանդիպում մը կրնայ օգտակար ըլլալ »:

ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ոստիկանութիւնը երկու օր առաջ փակեց Խորհրդային «Սովիէթիքի Փաթրիօթ» թերթը որուն խմբագիրներէն քանի մը հոգի վերջերս ձերբակալուած էին :

ՆԻՈՒ ՏԷԼՀԻԷՆ կը հաղորդեն որ չարագործներ ռումբ մը նետեցին երեքշաբթի օր այն շէնքին վրայ ուր Կանտի կ'աղօթէր՝ հնդիկ տիրացուներով շրջապատուած: Շէնքը վնասուած է բայց մարդկային կորուստ չկայ: Ձերբակալուած է երիտասարդ մը որ գրպանին մէջ ունէր 2 ձեռնառումբեր :

ՀԱՄԱՁԱՅՆ Քանատայէն ստացուած տեղեկութեանց, Ուկրանացի ճարտարագէտ մը յայտարարած է որ Խորհրդային Միութիւնը հնարած է V—3 եւ V—4 երկու հրթիռներ որոնք շատ աւելի զօրաւոր են քան Հիթլէրի կողմէ Անգլիոյ վրայ նետուած V—2 հրթիռը :

ՊԱՂԵՍՏԻՆԻ Հրեաները բրիտանական իշխանութիւններէն գնած են 21 օդանաւեր եւ զինուորական պիտոյքներ որոնք աճուրդի հանուած էին: Արաբները գին չեն տուած :

ՓԱՐԻԶԻ Թաքսիներուն գիները բարձրացած են Յունուար 19էն ի վեր, հետեւեալ կերպով .— ժամը առտուան 6.30էն մինչեւ իրիկունը ժամ 11, ճամբայ ելած ատեն 20 ֆրանք, քիլոմեթրը 17 ֆրանք մէկ ժամուան սպասում՝ 150 ֆրանք, սակացոյցը 5 ֆրանք պիտի արձանագրէ իւրաքանչիւր 29[illegible] մեթրին կամ երկու վայրկեան սպասումի համար: Գիշերուան ժամը 11էն մինչեւ առտուան 6.30ը, ճամբայ ելած ատեն 20 ֆրանք, քիլոմեթրը 34 ֆրանք, մէկ ժամուան սպասում՝ 150: Սակացոյցը 5 ֆրանք պիտի արձանագրէ իւրաքանչիւր 147 մեթրին կամ ամէն երկու վայրկեանը անգամ մը երբ կը սպասէ: Պայուսակ եւ ծրար — 5 քիլոյէն աւելի կշռողներուն 5 ֆրանք, սնտուկ եւ հեծանիւ՝ 10 ֆրանք :

Ցերեկոյթ պարահանդէս

Ֆր. Կ. Խաչի Փարիզի մասնաճիւղին տարեկան պարահանդէսը տեղի պիտի ունենայ 15 Փետրուարին ժամը 15էն 24, Hôtel Continentalի շքեղ սրահներուն մէջ, 2, rue Rouget de Lisle, métro Concorde :

Նուագախումբ ՖԻՆՆԱՆ ՊՈՒՅՕՆ : Գեղարուեստական խնամուած [illegible] եւ ճոխ պիւֆէ :

Տարեկան շքեղ ցերեկոյթ պարահանդէս

Փարիզի Հայ Տիկնանց Միութեան Կարմիր Խաչի եւ Որբախնամի տարեկան ցերեկոյթ պարահանդէսը տեղի պիտի ունենայ 8 Փետր. կիրակի օր ժամը 15էն մինչեւ կէս գիշեր, Hôtel Lutétiaի շքեղ սրահներուն մէջ, 43 Bld. Raspail, Paris:

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՇՔԵՂ ՑԵՐԵԿՈՅԹ

Նախաձեռնութեամբ Սեբաստիոյ Նահանգային Միութեան, վաստակաւոր դերասան ՏԻԳՐԱՆ ՆՇԱՆԵԱՆի, մասնակցութեամբ Փարիզի հայ բեմի լաւագոյն ուժերուն, 8 Փետրուար, 1948, կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2.30ին, Մարսըլէն Պէրթըլօի շքեղ թատրոնին մէջ, 28bis, rue St. Dominique, métro Invalides:

Առաջին անգամ ըլլալով կը ներկայացնէ հանճարեղ ողբերգու Վ. Շէյքսփիրի

ԱՐՔԱՅ ԼԻՐ

Պատմական դրամ 5 արար եւ 2 պատկեր, թարգմ. եւ բեմադրութիւն Տ. Նշանեանի:

Տոմսերու գիները, 100էն 400 ֆրանք, կը ծախուին հայկական բոլոր գրատուները, ճաշարանները, Սեբ. Նահ. Միութեան կեդրոնին եւ մասնաճիւղերուն մօտ: Հասոյթին տասը պիտի յատկացուի Սեբ. Նահանգ. Միութեան Ներգաղթի Ֆոնտին: Սրահին ջերմութիւնը ապահովուած է: Փնտռել յայտագիրը :

ՌՈՄԱՆԻ Ֆր. Կ. Խաչի մասնաճիւղը կը տօնէ «Մանուկներու Օրը» այս շաբաթ իրիկուն ժամը 8ին Սէն Պէրնարի սրահին մէջ: Կը հրաւիրենք մեզի դրացի քոյր մասնաճիւղերը, Վալանս, Վիէն եւ Սալըա: Կը բանախօսէ Վիէնէն ընկեր Ս. ԳԱԼՈՒՍՏԵԱՆ :

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՇՔԵՂ ՑԵՐԵԿՈՅԹ

Կազմակերպուած Ֆրանսահայ Կապոյտ Խաչի Սէվրանի մասնաճիւղին կողմէ, կիրակի 7 Մարտ 1948, ժամը 3էն 12, Casino des Etoiles, Մանիս սրահին մէջ, 87 Ave. de Livry, à Sevran :

Գեղարուեստական հաճելի բաժին: Խմբերգ, ներկայացում եւ անակնկալներ, եւրոպական պարեր: Ճոխ պիւֆէ: Մուտք՝ 75 ֆր.

Հաղ. միջոց.— Կառախումբ Gare du Nordէն ժամը 13.45ին եւ 14.15ին: Eglise de Pantinէն 147 թիւ օթօպիւս, իջնել Terminus :

ՄՈՒՐԱՏ ՌԱՖԱՅԷԼԵԱՆ ՆԱԽԿԻՆ ԱՇԱԿԵՐՏԱՑ ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ հաւատարիմ իր ծրագրին, որ է ծաւալել հայ ժողովուրդին մէջ ազգային մշակոյթը, որոշած է պարբերաբար բանախօսութիւններ սարքել Սեւրի Մուրատեան վարժարանին մէջ, 26 րիւ Թրուայօն, Սէվր :

Առաջին բանախօսութիւնը տեղի կ'ունենայ 1 Փետրուար կիրակի ժամը 15.30ին: Պիտի բանախօսէ Հ. Սահակ Վ. Տէր Մովսէսեան: Նիւթ ունենալով «Հայ ցեղին ծագումը »:

ՅԻՇԱՏԱԿԻ ԵՐԵԿՈՅ

Նուիրուած Ժենիա Վարդանեանի

Այս հինգշաբթի երեկոյ 22 Յունուար ժամը 21ին, Maison de la Mutualitéի G. սրահին մէջ :

Բանախօսութիւն, արտասանութիւն, երգ, նուագ :

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ. — Մուրատ Ռափայէլեան Նախկին Սանուց Միութեան Մարսէյլի մասնաճիւղը հոգեհանգստեան պաշտօն կատարել կու տայ ի յիշատակ տարաբախտ երաժշտագէտ՝

ԳՈՒՐԳԷՆ ԱԼԷՄՇԱՀԻ

Կիրակի 25 Յունուար 1948, 40 rue d'Aubagneի կաթողիկէ Հայոց եկեղեցւոյ մէջ: Կը պատարագէ Սէվրի Մուրատեան վարժարանի տեսուչ Հայր Սահակ Տէր Մովսէսեան: Երգեցողութեանց սիրայօժար մասնակցութիւնը կը բերէ «Արմենիա» երգչախումբը ղեկավարութեամբ Վ. Սարգսեանի:

Կը հրաւիրուի Մարսէյլի հայութիւնը անխտիր յարգելու համար բոլորէն սիրուած երաժշտագէտին յիշատակը :

Օր. ՄԱՏԼԷՆ ՄԿՐՏԻՉԵԱՆ
եւ
Ընկ. ՅԱԿՈԲ ԱՂԼԱՂԱՆԵԱՆ
Նշանուած

Պանեօ — 1 Յունուար 1948 — Մալմէզոն

ԱՆՈՒՇԸ

Կիրակի 25 Յունուար 1948, ժամը 14.30ին

ՄԻՒԹԻՒԱԼԻԹԷԻ ՍՐԱՀԻՆ ՄԷՋ

Մեծ պատրաստութեամբ եւ խնամքով Յ. ԹՈՒՄԱՆԵԱՆի մահուան 25ամեակին առթիւ:

Փարիզի հայկական երգչախումբին կողմէ Սէնֆոնիկ մեծ նուագախումբ (60 հոգի) :

Ղեկավարութեամբ ԱՐԱ ՊԱՐԹԵՒԵԱՆի

Անուշի դերը կը կատարէ Օր. ԱՆԺԷԼ ՎԱՐԺԱՊԵՏԵԱՆ, Ա. Grand prix Wicard de la Ville de Marseille :

Ներկայացումը կը սկսի ճիշդ ժամուն: Նուագի պահուն դուռները փակ կը մնան :

ԾԱԽՈՒ Է կօշկակարի (Bottier) խանութ մը լիասնուով, եւ բնակարանով :

Մանրամասնութեանց համար դիմել Պ. Chukurianի, 56 rue Genève — Arles sur Rhône ;

ՆԱՄԱԿԱՏՈՒՓ.— Վ. Մալոյեան ձեր ուզած անձին հասցէն է 12 rue Lacretelle, Paris (15) :

ՄԱՐՍԷՅԼԷՆ Պ. Հ. Սահակեան մէկ տարեկան «Յառաջ» կը նուիրէ Պ. Յ. Սահակեանի, Ս. Լուի :

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

Ա. ԱՀԱՐՈՆԵԱՆԻ ԱՄԲՈՂՋԱԿԱՆ ԳՈՐԾԻ ՀԱՏՈՐ ԵՐԿՐՈՐԴԸ: Մինչեւ այժմ լոյս տեսած եւ բաժանորդներուն ուղարկուած են առաջին, երկրորդ եւ չորրորդ հատորները: Մարտին լոյս պիտի տեսնէ երրորդ հատորը, իսկ ապրիլին հինգերորդը: Ամբողջական գործը պիտի բաղկանայ 10 հատորներէ, որոնք պիտի պարունակեն հեղինակին բոլոր գեղարուեստական գործերը: Տասը հատորներու բաժնեգինը Ֆրանսայի համար 6000 ֆրանք կանխիկ:

Բաժանորդագրուելու համար դիմել «Յառաջ»ի վարչութեան :

ՏԱՐԵԿԱՆ ՇՔԵՂ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Վիէնի Հ. Մ. Ը. Մ. մասնաճիւղին կողմէ: Այս շաբաթ իրիկուն Hôtel de la Posteի շքեղ սրահներուն մէջ: Մուտքը 125 ֆր.:

ՎԻՐԱԲՈՅԺ - ԱՏԱՄՆԱԲՈՅԺ

Պ. Ա. ԴԱՒԻԹԵԱՆ

Կը յայտարարէ Պոմօնաբնակ իր յարգելի յաճախորդներուն որ օգտուելով քաղաքին ելեկտրականութեան շաբաթական երկու օրուան դադարէն կ'ընդունի իր հիւանդները,

ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻ ԵՒ ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ

Իր անձնական բնակարանը 15 Bld. du Nord, La Rosière (Marseille) առտուան ժամը 9էն մինչեւ 5: Իսկ՝

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ ՕՐԵՐԸ

քաղաքի իր դարմանատունը, 53 Cours Lieutaud :

Կարօտ հիւանդները եւ երկսեռ ուսանողները ձրի:

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 Rue Damesme - 13e
Le Gérant : A. NERCESSIAN

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. Seine 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13e)

Տար. 1200, 6ամս. 650, Արտ. 15 տոլ. կամ 3 անգլ.

Tél.: GOB. 15-70 — C.C.P. Paris 1678-63

Vendredi 23 Janvier 1948 — Ուրբաթ 23 Յունուար

Ի. ՏԱՐԻ — 20e Année Nº 5247-Նոր շրջան թիւ 856 — Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ — Գին՝ 5 Ֆր.

Ի ՊԱՇՏՊԱՆՈՒԹԻՒՆ ՀԱՅ ԼԵԶՈՒԻ

Հալէպի «Արեւելք»էն կը քաղենք իր Դեկտեմբեր 28ի խմբագրականին հետեւեալ մասերը.—

Մենք անխնայ եղանք մեր քննադատութեանց մէջ, երբ Հայաստանի գրողներուն առաջարկուեցաւ լծկան ուղխարներու նման ճարակիլ «սոցիալիզմ»ի կամ «բոլշեւիզմ»ի մսուրներէն: Մեր ընդվզումը, սակայն, խորհրդային վարչակարգի տակ իրենց լուսակաթ մատներով հայ գիրը յաւիտենացնող երիտասարդ թէ տարեց մտաւորականութեան դէմ չէր. այլ բոլոր Ժտանովներուն, Ֆատէեւներուն կամ երբեմնի Մուղդուսիներուն, որոնք իրենց հայանուն գործակալներուն՝ Եղուարդ Թոփչեաններու բերնով, Չեկայի պատգամները կը բերէին «Սովետահայ Գրողներու Համագումար»ին, մէկ կողմէ հայ գրողը շփոթելով մարդամեքենաներու հետ, ու,, միւս կողմէ, արտասահմանի հայ մտաւորականութիւնը նախատելով որպէս ամարդի, բանագող, անտաղանդ եւ «հակահայաստանեան»: Մենք վստահ ենք, որ այդ համագումարին մասնակցող հայ մտաւորականութիւնը մէկ մարդու նման ոտքի պիտի ցցուէր Երեւանի Գրողներու Տան մէջ, եւ Թոփչեաններու անարգանքը գաղութահայ գրողներու հասցէին՝ պիտի վերադարձնէր իր տիրոջ, եթէ համագումարի սրահի պատուհաններէն դուրս չպառնար իրենց հեռաւոր Սիպերիան ...:

Բոլշեւիկներու արտասահմանեան խամաճիկներուն համար, յատուկ էին պատճառները մեր ընդվզումին: Բայց, ինչպէս միշտ, այս անգամ եւս անոնք ապաւինեցան քսութեան եւ խուժանավարութեան զէնքին, Գաղութահայ Գրողներու Համագումարի մեր գաղափարը ներկայացնելով «հայրենիքի դէմ ուղղուած նոր խաչակրութիւն»:

Դժուար է ձերբազատել մեր հակառակորդները՝ իրենց նախապաշարումներէն: Ոչ թէ որովհետեւ սկզբունքի տարակարծութիւններ ունին մեզի հետ, այլ որովհետեւ իրենց իսկական նպատակն է ընդմիշտ «Թշնամի» տեսնել իրարու՝ Հայ Գրականութեան ընդհանրական դերին եւ ձգտումներուն համար իրենց արիւնը քամող հայ մտաւորականութեան երկու թեւերը,— հայրենիք եւ արտասահման: Անոնք, որ գաղութահայ գրողներու համագումարը կը նկատեն «դաւ» մը՝ հայրենիքի դէմ, թէեւ կը խօսին Երեւանի անունով, կը խորհին ու կը գործեն սակայն ի հաշիւ համայնավարութեան, որ կը մերժէ ստեղծագործական ազատութեան տարրական իրաւունքը գրողին, ու կը ձգտի արտասահմանեան իր վարձկաններուն միջոցաւ նոյն լուծին ենթարկել գաղութահայ գրականութիւնը եւս, ուրանալով ու ժխտելով անհատին եւ արիւնին — ձեւին ու ցեղին ձայնը, ու պարտադրելով անոր՝ «համաշխարհային յեղափոխութեան» քաղաքական դաւանանքը:

Ինչպէս ընդգծած ենք բազմաթիւ առիթներով, մենք հաշտուած ենք ու կը հաշտուինք մեր հայրենիքին ու հայրենաբնակ հայ ժողովուրդին պարտադրուած բազմաթիւ խորթ բարքերու կամ սովորամոլութեանց հետ: Բայց չենք կրնար համակերպիլ՝ որ անլուր նախատինքի ենթարկուի գաղթահայ գրականութիւնը, անարգանքի սիւնին գամուին քուրմերը հայ գրականութեան, անպատկառ յարձակումներու նշաւակ դառնան Զարեաններն ու Համաստեղները, բանադրանքի ենթարկուին ցեղադրոշմ ու հայաշունչ գործեր, ու հայ լեզուն նմանի ռուսական պոչի մը...: Եթէ մեր անպարկեշտ հակառակորդները կ'ուզեն անպայման կապ մը փնտռել «Սովետահայ Գրողներու Համագումար»ին եւ Գաղութահայ Գրողներու Համագումարի մը գաղափարին միջեւ, թող ունենան յետին ուղղամտութիւնը խոստովանելու թէ ինքնապաշտպանութեան բացայայտ հարկադրանքին տակ կը գտնուին այսօր արտասահմանի գրականութիւնն ու լեզուն, այնքան անլուր պարսաւէ եւ անյարգ թոյնէ վերջ: — Թող կարդան Եղ. Թոփչեանի «զեկուցումը», Սովետահայ Գրողներու Բ. Համագումարի բեմէն. եւ եթէ իրենք եւս սեւ կարիճներ չեն, թող արտօնեն որ այդ գիրը նկատենք չեկայական գլխագիր գրգռութիւն մը, մոլուցք մը՝ որդին իր մայրը անարգելու մղելու, կամ եղբայրը լարելու եղբօր դէմ ...:

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

«ԽԱՂԱՂՈՒԹԵԱՆ» ՊԱՀՊԱՆՈՒՄԸ ԱՃՈՒՐԴԻ

Պատմութիւնս սկսելէ առաջ, սակայն, ուրիշ հարցում մըն ալ եկաւ լեզուիս ծայրը — սա խաղաղութեան պահպանման խնդիրն է, որ անցեալ օրուան ճառին մէջ նոյնքան համարձակութեամբ նետուած էր Արեւմտեան պետութիւններու քթին — բերնին:

Հեռու մեզմէ սա «Արեւմտեան պետութիւններ» բառածները արդարացնելու մեղքը: Արեւմտեան թէ Արեւելեան, հիւսիսային թէ հարաւային, բոլոր պետութիւններուն ալ մեղքը այնքան շատ է միլիոնաւոր մարդկային զոհերու առջեւ, այնքան արիւնաներկ ու այնքան գարշելի որ ոչ ոք պիտի ուզէր մասնիկ մը բաժին վերցնել անկէ:

Սխալ կ'ուզէինք գիտնալ թէ ի՞նչ նոր զէնք հնարուած է Արեւելեան կողմն աշխարհի, որ մարդիկ «խաղաղութեան պահպանումին դասատու կը հռչակեն իրենք զիրենք»:

Մեր փորձառութիւնը շատ դառն է: Բոլորը կը գտնուին «խաղաղութեան պահպանման» համար մինչեւ այն օրը երբ կարելի չըլլայ այլեւս պահպանել այդ չնաշխարհիկ խաղաղութիւնը, պարզապէս սպառազինումին չափը լրացած ըլլալով կամ նոր օդանաւ մը, նոր ռումբ մը, թնդանօթ մը գտնուած ըլլալով:

«Արեւմուտք»ցիները 200.000ը մէկ անգամէն «անդին» ղրկելու միջոցը մինչեւ չգտան, «խաղաղութիւնը չիջաւ երկինքէն: Այդ խաղաղութեան անունը գրեթէ արդէն, հիւլէական ռումբ: Հիմա ալ անոր Սուրբ անունովն է որ խաղաղութիւն կը տիրէ երկրագունդին վրայ:

Երբ Արեւելքէն ձայն կուգայ աւետող որ «խաղաղութիւնը պահպանուելու» մասին դաս կրնան տալ «Ատոմիք»ին ծնողքին, ուրեմն առնուազն կէս միլիոն մը պէտք է աչքէ հանել, այդ դասը սորվելու եւ իւրացնելու համար, միշտ յանուն «խաղաղութեան պահպանման»:

Խեղճ մարդկութիւն որ ամէն քանի տարին անգամ մը դասարան ու դասատու պիտի փոխէ եւ դեռ լաւ մը չիւրացուցած իր զաւկին ու թոռանը պիտի կտակէ զանոնք:

Ահա խաղաղութիւն մը որ իր իմաստն ալ փոխած է, խաղաղութիւն մը որ շուկայ է իջած, խաղաղութիւն մը որ աճուրդի է ելած, Արեւելեան թէ Արեւմտեան սակարաններու մէջ, ի գին անշուշտ մարդկային արիւնի:

Այսքան դառն եզրակացութենէ վերջ ալ ինչ ախորժակ պատմութիւն պատմելու:

ԱՐԱՄԱԶԴ

ԱՆԳԱՐԱՅԻ բրիտանական նախկին դեսպանը Սըր Հիու Նէչպուլ-Հիւճսըն, չորեքշաբթի օր Լոնտոնի մէջ, ընդունելութեան մը ընթացքին ճառ մը խօսելով, դիտել տուաւ Մոնթրէօյի համաձայնութեան նաւարկութեան պայմանները շատ ալ յստակ չեն եւ անհրաժեշտ է անոնց վերաքննութիւնը, պայմանաւ որ երաշխաւորուին Թուրքիոյ վեհապետական իրաւունքները: Դեսպանը ըսաւ որ Ռուսիա, 1945էն ի վեր ճնշում կը բանեցնէ Թուրքիոյ վրայ՝ Նեղուցներու հսկողութեան մէջ բաժին ստանալու նպատակով:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՕՐԷ Ի ՎԵՐ ցոյցեր կը կատարուին Պաղտատի մէջ՝ վերջերս Անգլիոյ եւ Իրաքի միջեւ կնքուած դաշնագրին դէմ: Զորեքշաբթի օր եօթը հոգի սպաննուեցան երբ ոստիկանութիւնը յարձակեցաւ ցուցարարներուն վրայ: Փոխ-վարչապետը, յայտարարեց թէ «ներկայ խառնակութեանց պատասխանատու են համայնավարները որոնք կ'աշխատին վտանգել երկրին ապահովութիւնը: Խնդրոյ առարկայ դաշնագիրը տակաւին խորհրդարանէն վաւերացուած չէ: Իշխանութիւնները փակեցին «Էլ Իսթիքլալ» թերթը որ օրկանն է Անկախներու կուսակցութեան:

ՀԱՄԱՁԱՅՆ իտալական «Լա Վոչէ Լիպերա» թերթին Եուկոսլաւիա հիւլէական ռումբ ունի եւ այս մասին վարչապետ Թիթօն, Զակրէպի Նոյեմբեր 18ի իր գաղտնի ճառին մէջ ակնարկութիւն մը ըրած է:

ԱՅՍՕՐ, ՈՒՐԲԱԹ ԳԻՇԵՐ ԺԱՄԸ 11ԻՆ Ռատիօ ընթէրի վրայ կը նուագէ Էքոլ Նորմալէն Թաւջութակահար Պ. Նահապետ Ալալէմճեան:

Ֆրանքին արժեզրկումը

ԿԱՐԵՒՈՐ ԽՈՐՀՐԴԱԿՑՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Զորեքշաբթի օր Լոնտոնէն Փարիզ հասաւ Անգլիոյ արտաքին նախարարութեան ելմտական բաժնին վարիչներէն Սըր Էտմընտ Հոլ-Փէչ, խորհրդակցութիւններ ունենալու համար Ֆրանսայի ելմտական նախարար Պ. Րընէ Մայէրի հետ՝ Ֆրանքին արժեզրկումին հետ առնչութիւն ունեցող խնդիրներու մասին.

Լաւատեղեակ շրջանակներէ կը հաղորդուի որ բրիտանական կառավարութիւնը մտահոգութիւններ ունի սթերլինին մասին, այն պարագային երբ Ֆրանսա արժեզրկէ իր թղթադրամը:

Անգլիոյ մէջ կը տիրէ այն կարծիքը թէ Ֆրանքին «ազատ շուկան» կրնայ ազդել սթերլինին ներկայ արժէքին վրայ եւ վնասակար ըլլայ Անգլիոյ արտաքին առեւտուրին տեսակէտէն:

Անգլիոյ դիմումին վրայ է որ Ֆրանսական կառավարութիւնը սկսած է վերաքննել իր որոշումը որ արդէն վերջնական ձեւի մտած չէր.

Ռուսիոյ եւ Գերմանիոյ բանակցութիւնը 1939-1941ին

Ամերիկեան կառավարութիւնը այս շաբթու հրապարակ հանեց 362 էջնոց հատոր մը որուն մէջ ամփոփուած են Սթալինի եւ Հիթլերի 1939էն 1941ի բանակցութեանց վերաբերեալ փաստաթուղթերը:

Ամերիկեան իշխանութիւնները Պերլինի արտաքին նախարարութեան արխիւներուն մէջ գտած էին 260 վաւերական փաստաթուղթեր որոնք ցոյց կուտան թէ ինչեր անցած — դարձած էին այդ թուականներուն՝ երկու երկիրներուն միջեւ:

Փաստաթուղթերէն առաջինին մէջ կայ Պերլինի խորհրդային դեսպանին թելադրութիւնը (17 Ապրիլ 1939) թէ «Նացիներու եւ Ռուսերու յարաբերութիւնները պէտք է հետզհետէ բարելաւին»: Ուրիշ փաստաթուղթ մը կուտայ ամբողջութիւնը այն պայմաններուն որոնց հիման վրայ երկու երկիրները իրենց միջեւ պիտի բաժնէին Լեհաստանը եւ ազդեցութեան գօտիներ պիտի ունենային արեւելեան Եւրոպայի մէջ: Այդ կարգադրութիւնը մաս կը կազմէր 1939 Օգոստոսին կնքուած համաձայնութեան զոր ստորագրած էին Մոլոթով եւ Րիպէնթրոփ:

Հատորին մէջ բազմաթիւ անգամներ կը յիշուին Սթալինի, Մուսոլինիի, Չիանոյի կամ Կէօրինկի անունները: Ոչ մէկ յիշատակութիւն, սակայն, թէ Խորհրդային Միութիւնը ինչ յարաբերութիւններ կը մշակէր արեւմտեան պետութեանց հետ: Հատորը կուտայ նաեւ մանրամասն ցուցակը այն կենսական նիւթերուն զորս Սթալին հայթայթած էր Հիթլերին մինչեւ 1941ի կէսերը: Փաստաթուղթերուն ուսումնասիրութիւնը ցոյց կուտայ որ երկու երկիրներու յարաբերութիւնները լարուած են այն օրը երբ Սթալին, ի շարս ուրիշ պայմաններու, պահանջած է զինուորական խարիսխ մը Վոսփորի եւ Տարտանէլի մէջ եւ երաշխաւորութիւն ուզած է Հիթլերէն թէ «Պաթումի եւ Պաքուի քարիւղի շրջանները ինչպէս նաեւ Պարսից Ծոց առաջնորդող բոլոր հողերը պիտի նկատուին Խորհրդային Միութեան ազդեցութեան շրջաններ»:

Ուրիշ փաստաթուղթ մը կը նկարագրէ այն «չափազանց գաղտնի» խորհրդակցութիւնը զոր Րիպէնթրոփ, Մոլոթով եւ Սթալին միասին ունեցած են 1939 Օգոստոս 22ի գիշերը —դաշնագրին ստորագրութենէն օր մը առաջ — եւ որուն ընթացքին Սթալին յայտարարած է — «Եթէ Անգլիան աշխարհի վրայ կը տիրապետէ, պատճառը այն է որ մնացեալ ազգերը ապուշ են եւ թոյլ կուտան որ ան պլըֆներով իրենց հետ խաղայ»:

Պաղեստինի դէպքերը

Պաղեստինի բրիտանական իշխանութիւնները որոշած են կազմակերպել, Երուսաղէմի մէջ, 600 հոգինոց հրէական եւ արաբական խառն ոստիկանական ուժ մը որուն պարտականութիւնը պիտի ըլլայ աջակցիլ Անգլիացի ոստիկաններուն մինչեւ Մայիս: Թէլ Ավիվի ոստիկանութիւնը փոխանցուած է Հրեաներուն, իսկ Եաֆայի մէջ՝ Արաբներուն: Մօտաւորապէս 3000 Անգլիացի ոստիկաններ կան Պաղեստինի մէջ:

Երուսաղէմի մէջ Հականա գաղտնի ընկերակցութեան ահաբեկիչները չորեքշաբթի օր օդը հանեցին երկու Անգլիացի առեւտրականներու տուները: Հրեաներու ուրիշ խումբ մը յարձակում գործեց Թէլ-Ավիվի մէջ: Երուսաղէմի արեւելեան թաղամասին մէջ ոստիկանութիւնը երեւան հանեց ութը փոքր թնդանօթներ եւ մեծ քանակութեամբ ձեռնառումբեր ինչպէս նաեւ ռազմանիւթ:

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

Սուրիոյ եւ Լիբանանի Հայ Գրողներու Միութեան Ա. ընդհ. ժողովը

ԳԱՂՈՒԹԱՀԱՅ ՀԱՄԱԳՈՒՄԱՐԸ ՏԵՂԻ Կ'ՈՒՆԵՆԱՅ ՄԻՆՉԵՒ 1948 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ

Համաձայն Սուրիոյ եւ Լիբանանի Գրողներու Միութեան Առժամեայ Յանձնախումբի հրապարակային հրաւէրին, 3 եւ 4 Յունուար 1948, Շաբաթ ցերեկէ վերջ եւ կիրակի առաւօտ, Պէյրութի Հ. Մ. Ը. Մ.-ի ակումբին եւ ժողովրդային Տան մէջ տեղի ունեցան յաջորդական երկու նիստերը Սուրիոյ եւ Լիբանանի Հայ Գրողներու Միութեան Ա. Ընդհանուր ժողովին, որ հանգամանօրէն զբաղեցաւ իր օրակարգին մաս կազմող հիմնական խնդիրներու քննութեամբ, եւ տուաւ համապատասխան որոշումներ :

Հրապարակուած ընդհանուր կոչին պատասխանած էին երկու գաղութներու բոլոր երէց եւ կրտսեր գրողները, թուով 21 հոգի, — Հալէպէն, Դամասկոսէն եւ Պէյրութէն :

Ա. Նիստը տեղի ունեցաւ Հ. Մ. Ը. Մ.-ի ակումբին մէջ, Շաբաթ, 3 Յունուարի 1948, ժամը 3.30 — 8.30:

Առժամեայ յանձնախումբի քարտուղար Ա. Ծառուկեան, կարդաց ամփոփ տեղեկագիր մը, որ կը պարզէր վերջին հինգ ամիսներու ընթացքին գաղթահայ մամուլի եւ մտաւորականութեան կողմէ Գաղութահայ Համագումարի մը կայացման շուրջ յայտնուած թեր ու դէմ կարծիքները, եւ կ'ընդգծէր հայ մտաւորականութեան ճնշիչ մեծամասնութեան դրական կեցուածքը՝ հանդէպ նման նախաձեռնութեան մը :

Զեկուցագրի ընթերցումէն վերջ, ժողովը ողջունեց յիշատակը Գրողներու Միութեան նախագահ ողբացեալ Նիկոլ Աղբալեանի, երկու վայրկեանի յոտնկայս լռութեամբ :

Ապա ձեռնարկուեցաւ Դիւանի ընտրութեան :
— Ներկաներու միաձայն հաւանութեամբ՝ նախագահ ընտրուեցաւ Կարօ Սասունի, եւ քարտուղարներ՝ Զարեհ Զարդուն եւ Եդուարդ Բոյաճեան :

Նախագահ Կարօ Սասունի խօսք առաւ, եւ ամփոփ գծերու մէջ ըրաւ պատմականը Սուրիոյ եւ Լիբանանի Հայ Գրողներու Միութեան կազմութեան : — 10 Օգոստոս 1947ին, խումբ մը հայ գրողներ, Շթորայի մէջ հիմը կը դնէին Միութեան, նախագահութեամբ ողբացեալ Նիկոլ Աղբալեանի : Այդ միութիւնը հաստատելու համար ամուր եւ օրինական հիմերու վրայ, Առժամեայ Յանձնախումբը հրաւիրած էր Սուրիոյ եւ Լիբանանի բոլոր հայ գրողները այս ընդհանուր ժողովին, որ կը գումարէ իր Ա. նիստը՝ 21 ներկայ անդամներու մասնակցութեամբ : Մեր առաջին գործը պիտի ըլլայ քննութիւնը ծրագիր կանոնագրի մը, որ պատրաստուած է Առժամեայ Յանձնախումբի կողմէ, եւ որուն վաւերացման համար պիտի խնդրէի որ ամէն անդամ յայտնէ իր կարծիքը » :

Կ. Սասունի կարդաց ապա ծրագիր — կանոնագրի ամբողջական պատճէնը : Յօդուած առ յօդուած, այդ կանոնագիրը ենթարկուեցաւ քննութեան : Ներկաները պարզեցին իրենց տեսակէտները եւ մտահոգութիւնները, վիճաբանութիւններ տեղի ունեցան խաղաղ ու ներդաշնակ մթնոլորտի մէջ, եւ ներկաներու միաձայն հաւանութեամբ, ան ստացաւ իր վերջնական դիմագիծը :

Ապա օրակարգի նիւթ դարձաւ Գաղութահայ Համագումարի առաջարկը : Խօսք առին երէց թէ կրտսեր բազմաթիւ գրողներ, որոնք միաձայն եւ միահամուռ չեշտեցին անհրաժեշտութիւնը նման նախաձեռնութեան մը իրագործումին, առաջարկելով որ նորակազմ Գրողներու Միութիւնն իսկ ստանձնէ համագումարի կազմակերպութեան գործը, մինչեւ 1948 Հոկտեմբեր իրականացնելու համար զայն : Ընդհանուր ժողովը յանգեցաւ դրական եզրակացութեան մը նաեւ այս խնդրին շուրջ, եւ միաձայնութեամբ որոշուեցաւ համագումարը կայացնել մինչեւ 1948 Հոկտեմբեր :

Բ. Նիստը տեղի ունեցաւ Կիրակի, 4 Յունուարի 1948, ժողովրդային տան մէջ : Ձեռնարկուեցաւ օրակարգի երրորդ խնդրի քննութեան եւ ձեռնարկուեցաւ Սուրիոյ եւ Լիբանանի Գրողներու Միութեան վարչութեան ընտրութեան : Բացարձակ մեծամասնութեան ձայնով Վարչութեան անդամ ընտրուեցան՝ Կ. Սասունի (Նախագահ), Ա. Ծառուկեան (ընդհ. քարտուղար), Եդ. Տաօնեան (գանձապահ), Արմէն Անոյշ, Մ. Իշխան, Եդ. Բոյաճեան եւ Մ. Թէօլէօլեան :

Վարչութեան ընտրութենէն վերջ, ներկաներէն շատեր յայտնեցին իրենց բաղձանքներն ու [illegible] Գրողներու Միութեան ծրագիրներուն եւ առաջադրութեանց կապակցութեամբ :

Նախագահ Կ. Սասունի փակեց ընդհանուր ժողովը, սպառած նկատելով օրակարգի բոլոր խնդիրները :

★ Ընդհանուր ժողովի երկու նիստերուն ալ, բացի 21 հիմնադիր անդամներէ, կը մասնակցէին բազմաթիւ ունկնդիրներ եւ գրասէրներ : Անկախ գրողներէ, խօսք առաւ Վահան Փափազեան (Կոմս), որ յայտնեց «Համազգային»ի յաջողութեան մաղթանքները եւ դրական տրամադրութիւնները՝ հանդէպ Միութեան առաջադրութեանց : Իսկ Լիբանանի Հայ Օգնութեան Խաչը նամակով մը կը յայտնէր նոյնպէս յաջողութեան իր մաղթանքները, եւ առաջին առթիւ 500 լ. ոսկի կը նուիրէր Միութեան, խոստանալով զօրավիգ կանգնիլ անոր բոլոր աշխատանքներուն :

★ Ի պատիւ Սուրիոյ եւ Լիբանանի գրողներուն, ընդունելութիւններ տեղի ունեցան պանդոկ «Լիւքս»ի (Մ. Թուրիկեանի), Վ. Սէթեանի եւ Մ. Տէտէեանի բնակարաններուն մէջ :

Գիտական աւուղիս

ՀԻՆ ԱՏԵՆ ԿԸ ԿԱՐԾԷԻՆ ԹԷ անջրպետը կը կազմէ անսահման ու անվերջ տարածութիւն մը, ուր գոյութիւն ունին երկնային մարմիններ, լուսին, աստղեր, միգամած աստղեր, որոնք իրարմէ բաժնուած են անհուն ու անեզր տարածութիւններով :

ԺԸ. դարուն վերջերը, երբ Հերշել երեւան հանեց 5000 միգաստղերու գոյութիւնը, իրեն յաջորդող աստղագէտները սկսան ուսումնասիրութիւններ կատարել աստղերու միջեւ գոյութիւն ունեցող նիւթի մասին :

Ժամանակակից մասնագէտներու կարծիքով՝ անջրպետը պարապ չէ, թէ հոն ամենուրեք գոյութիւն ունին նիւթին հետքերը՝ հիւլէներ, միջհիւլէական համախմբումներ, նիւթերու ամենափոքր մասնիկներ, որոնց ամէնէն աւելի առատ տարրը կը կազմէ ջրածինը (90 առ հարիւր), կրածին, սոտիոմ, թիթան եւ ուրիշ հիւլէական բաղադրութիւններ, ինչպէս՝ սիանօժէն, հիտրիւր տը սոտիոմ, եւն. :

Ձայնական ալիքներ ընդունող մասնաւոր գործիքներու շնորհիւ, կարելի եղած է հաստատել թէ ձայնասփիւռ գործիքին մակարոյծ ալիքներուն մեծամասնութիւնը աստղային ծագում ունին :

ԻՆՉՊԷՍ ԾԱՆՕԹ Է, աւելի քան տարի մըն է որ Ամերիկացիք փորձի համար եւ իբր քաղաքական ցոյց հիւլէ ռումբ մը պայթեցուցին Պիքինիի ջուրերուն մէջ, սակայն այդ կղզին մինչեւ այսօր կը ներկայանայ իբր վտանգաւոր կայան մը՝ ուր կարելի չէ բնակութիւն հաստատել : Միւս կողմէ յիշեալ ծովախորշին մէջ ժամանակին խարիսխ նետած եւ իբր նշանակէտ ծառայած մարտանաւերն ալ իրենց կարգին կը ներկայացնեն ճառագայթաբորբոք վիճակ մը, ուր անկարելի է քանի մը ժամէն աւելի մնալ :

Եթէ պայթումի միջոցին գործածուած նաւերուն մաս կազմող նաւաստիները իրենց պաշտօնին գլուխը գտնուէին, հիւլէ ռումբը անոնցմէ 35.000 հոգի պիտի մահացնէր, իսկ եթէ այդ միեւնոյն ռումբը նետուէր Նիւ Եորքի նաւահանգիստին մէջ հարաւային սաստիկ հովի մը առթիւ, երկու միլիոնէն աւելի մարդկային զոհեր պիտի պատճառէր :

ՖԻԼԱՏԵԼՖԻՈՅ ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆԻ փրօֆ. Տօքթ. Հօպարթ Ռէյման ամերիկեան բժշկական համաժողովի մը մէջ, հետեւեալ կարծիքը կը յայտնէ պարզ հարբուխի դարմանումի մասին. —

Զանազան ու զարմանալի դեղեր եւ դեղահատներ հնարուած են դարմանելու համար հարբուխը, սակայն կարելի չէ եղած մինչեւ այսօր շօշափելի ու հիմնական արդիւնք մը ձեռք բերել, եւ առաջքն առնել այդ համատարած ախտին, որ հակառակ իր անվնաս բնոյթին, կրնայ անախորժ հետեւանքներ ունենալ :

Այս առթիւ, յիշեալ բժիշկը կը յանձնարարէ ձեռք առնել կարգ մը տարրական նախազգուշութիւններ, մեղմելու համար հարբուխին պատճառած անհանգստութիւնները եւ չափաւորելու անկէ առաջ գալիք հաւանական կնճռոտութիւնները :

Այդ նախազգուշութիւններուն առաջինը ֆիզիքական հանգիստն է, լաւագոյն միջոցը հարբուխի մեղմացումին : Երբ մարդ անհանգստութիւն կամ թեթեւ տաքութիւն մը զգայ, խոհեմութիւն է անմիջապէս անկողին մտնել : Եթէ կարելի չէ հիմնովին դարմանել հարբուխը, կարելի է սակայն զայն կանխել, վարելով հանդարտ ու հանգիստ կեանք մը, ունենալ թեթեւ ու չափաւոր սնդառութիւն, խմել տաք ըմպելիներ, զգուշանալ խոնաւութենէ, ցուրտէ, օդի հոսանքներէ, գրգռիչ կազերէ, փոշիներէ, ֆիզիքական յոգնութենէ եւ ամէն տեսակ չափազանցութիւններէ :

Ժ. ՍԱՊՐԱԶԷՍ ԵՒ Ա. ՄԱՐՔԱՆՏԻԷ գինիին մանրէասպան յատկութիւնը ապացուցանելու համար, որոշեալ քանակութեամբ պասիլ խառնած են գինիին մէջ :

Այդ առթիւ յիշեալ գիտնականները տեսած են թէ պասիլներու կենսունակութիւնը կը փոխուի գինիին տեսակին՝ մանրէասպանութեան [illegible] թթուութեան հետ : Սովորական գոյն կարմիր գինիին մէջ «էպէրթ»ի պասիլը երկու ժամ կ'ապրի, իսկ կէս առ կէս ջրախառն գինիին մէջ չորս ժամ : Պուրկօյնի գինիին մէջ պասիլները առ առաւելն 30 վայրկեան կրնան ապրիլ, իսկ շամբանեայի գինիին մէջ 10 վայրկեանէն բնաջինջ կ'ըլլան :

Հաստատուած է նաեւ թէ գինիները իրենց մանրէասպան յատկութիւնը առաւելապէս կը պարտին իրենց մէջ պարունակած թթուներուն, որոնց որակն ու քանակը կախում ունին գինիին տեսակէն եւ հնութենէն :

Գինին առաջնակարգ հականեխական ըմպելի մը ըլլալով, համաճարակի ատեն ջուրի տեղ գինի խմել կը յանձնարարուի :

Հ. ՏԷՐՈՍԿԻ

«Անուշ» օփերայի ներկայացման առթիւ

Մեծանուն եւ անմահ բանաստեղծ, հայ գրականութեան տիտաններէն Յովհաննէս Թումանեանի մահուան 25ամեակը կը տօնուի յառաջիկայ կիրակի, Միւթիւալիթէի սրահին մէջ, նախաձեռնութեամբ Փարիզի հայկական երգչախումբին :

Իբր յարգանքի բաժին՝ բանախօսութիւն, արտասանութիւն, եւ աննախընթաց ներկայացում մը «Անուշ» օփերայէն, մասնակցութեամբ մեր լաւագոյն ուժերուն :

Տենդագին գործի լծուած են երգչախումբի երկսեռ անդամները, Հայ Ազգային Տան մէջ, գիշերը ցերեկին խառնելով, ուր տեղի կ'ունենան փորձերը, հակառակ ներկայ դժնդակ պայմաններուն :

Եթէ գտնուին առարկողներ թէ քանիցս տեսնուած խաղ մըն է «Անուշ»ը, պիտի պատասխանէինք որ նորութիւնը այս անգամ այն է որ ան կը ներկայացուի այս ափերուն վրայ ծնած եւ մեծցած երիտասարդներու կողմէ : Գնահատելի պարագայ մըն է նաեւ այն որ այդ նորահասները իւրացուցեր են թէ հայ երգը եւ թէ հայ մեծասքանչ լեզուն, համեմատաբար կարճ ժամանակի մը մէջ :

Ծանօթանանք Օր. Անժէլ Վարժապետեանի, որ մասնաւոր հրաւէրով Փարիզ եկած է, եւ ստանձնած է «Անուշ»ի դերը : Իր արուեստագէտի տաղանդը խոտոր կը համեմատի կարծես իր հասակութեան հետ : Իր թաւշային ձայնը եւ ողբերգական դերասանուհիի իր ձիրքերը մեծապէս պիտի նպաստեն խաղարկութեան :

Մեր քաղած տեղեկութեանց համաձայն՝ յառաջիկայ ներկայացումը պիտի կրնայ գերազանցել նախորդները, տրուած ըլլալով իր դերաբաշխութիւնը :

Արդարեւ, բացի Անուշի, Սարոյի եւ Մօսիի դերերէն, պարի բոլոր բաժինները ստանձնած են Յովհաննէսեան քոյրերը, մէկը Օփերայէն, միւսը Օփերա Գոմիքէն, ինչպէս եւ Պ. Գարեգինը :

Concert Lamoureuxի նուագածուներէն խումբ մը, ղեկավարութեամբ Պ. Պարթեւեանի, պիտի կատարէ նուագի բաժինը :

Այս բոլորը խրախուսիչ տուեալներ են, մեր հասարակութիւնը կապելու համար հայ արուեստին հետ :

Աւելորդ պիտի ըլլար յիշել թէ ինչ աշխատանքի կը կարօտի նման ձեռնարկ մը, եւ նիւթական ինչ զոհողութիւններ յանձն առնուած են ղեկավարին կողմէ : Այս վերջինը, սակայն, կը պատասխանէ. «գոհունակութիւնը ունինք կատարած ըլլալու մեր մեծագոյն կարելին » :

Այսպիսի տօնակատարութիւններ յաճախադէպ չեն մեր գաղութներուն համար, որոնք մեծապէս կը նպաստեն ազգային կենսունակութեան, եւ գնահատելի են երբ կը կատարուին մեր նոր սերունդի տղոց կողմէ, որով՝ շատ ալ յոռետես ըլլանք անոնց այլասերումին մասին խօսելով յաճախ :

Ինչ կը վերաբերի երաժշտական բաժնին՝ «Անուշ»ը առաջին անգամ դաշնաւորուած է Արմէն Տիգրանեանի կողմէ : Բայց գաղութահայութեան մօտ չկայ լիակատար partitionը, հետեւաբար Պ. Պարթեւեան ինքն իսկ կատարած է նուագախումբի բաժինը, աւելցնելով նոյնիսկ շատ մը անցքեր, բայց անաղարտ պահելով Տիգրանեանի եղանակները, որոնց մէկ մասն ալ արդէն ժողովրդական մօթիվներ են :

Այս աշխատանքը կատարուած է որպէսզի քիչ շատ խնամեալ ձեւով բեմադրուի «Անուշ»ը : Հետեւաբար ներելի է հետեւցնել թէ մասամբ Պ. Պարթեւեանի դաշնաւորումն է որ լսելի պիտի ըլլայ : Տարակոյս չկայ թէ այդ աշխատանքը կատարուած է առանց հիմնական փոփոխութեանց, բայց եւ պարտինք ըսել թէ բացման նուագը, Սարոյի սպանութեան բաժինը, Անուշի խելագարման տեսարանին նախերգանքը եւ վերջաւորութիւնը եւ մանր մունր անցքեր ամբողջութեամբ աւելցուած են ղեկավարին կողմէ :

Կը նախատեսուի արուեստասէր հասարակութեան մը խուռն ներկայութիւնը յառաջիկայ կիրակիի ներկայացման՝ որ ունի երկու նպատակ — անջատաբար գեղարուեստական վայելքէն. —

Նախ՝ յարգանքի տուրքը տալ մեր անմահ խանդավառ Թումանեանին իր մահուան 25 ամեակի առիթով, յետոյ՝ քաջալերել խումբ մը մատղաշ երիտասարդութեան անվերապահ նուիրումը կատարուած աշխատանքին հանդէպ, որպէսզի անոնք, շլացած դուրգուրոտ հասարակութեան մը ծափերէն՝ մնան Հայ արուեստով, մեծնան այդ ախշով, եւ ներկայացումէն վերջ տանին իրենց հետ Հայ շունչի եւ Հայ կեանքի հուրը, եւ գեղեցիկ գործ մը կատարած ըլլալու գոհունակութեամբ աշխատին՝ վաղը լաւագոյնը ընելու համար :

ԹՂԹԱԿԻՑ

ՄՆԱՑՈՂՆԵՐԸ

Առաջին կարաւանով Հայրենիք մեկնող մեր հայրենակիցները, բախտաւոր էին: Աշնան առաջին ամիսն էր, ծովը խաղաղ, նաւը փառայեղ :

Մեկնողներու չափ, քարափը խռնուած ժողովուրդին խանդավառութիւնը, եւ Ներգաղթի կազմակերպիչներուն անթերի աշխատանքը գովասանքի արժանացաւ այս սիւնակներուն մէջ :

Այսօր պատկերը բոլորովին տարբեր է սակայն: Առաջին կարաւանով մեկնողներուն վակոնանոււկներէն 35 հատը մնացած էին Նաւահանգիստը, նոյնպէս նաեւ 86 ինքնաշարժեր որոնց տէրերուն անունները մի առ մի Թուեր էի «Յառաջ»ի տասը սեպտեմբերի թիւով: Ներգաղթի կոմիտէն, վստահեցուցած էր մեկնողները թէ տասնը հինգ օրէն յիշեալ սնտուկներն ու ինքնաշարժները պիտի հասնէին Պաթում, մասնաւոր փոխադրանաւով մը: Չորս ամիս է սնտուկները քարափը մնալով անոնցմէ շատերը կորսուեցան ու կողոպտուեցան անծանօթներու կողմէ, իսկ մնացեալները չենք գիտեր թէ ինչ ձեւով ղրկուեցան: Արգիլուած էր նաեւ Ֆրանսայէն ինքնաշարժեր դուրս հանել, մինչ Հայաստանէն եկած նամակներէն կը տեղեկանամ թէ, խումբ մը ներգաղթողներ մինչեւ Պաթում պիտի գան իրենց ինքնաշարժերը դիմաւորելու ...

Առաջին կարաւանը որ պիտի մեկնէր Մայիսին, յապաղելով մեկնեցաւ Սեպտեմբեր չորսին, եւ այս իսկ պատճառաւ երկրորդ կարաւանի մեկնումը եւս ուշանալով, զուգադիպեցաւ Ֆրանսայի տագնապալի շրջանին: Բոլորին ծանօթ է թէ ինչ տանջանքներ կրեցին մեկնողները, մայրեր ծծկեր մանուկներով, ակարակազմ յղի հարսեր ու ծերեր՝ օրեր գիշերեցին ծովափը, որոնք նիւթական մեծամեծ զոհողութիւններով հազիւ կրցան «Փոպետա»էն ներս մտնել :

Թողունք մեկնողները եւ մաղթենք որ հայրենիքի օդն ու ջուրը թարմացնէ եւ կազդուրէ զանոնք: Այժմ լսենք թափառական մնացողները :

ՊԱՏԿԵՐ Ա. — Երէկ սեփականատէր էի այսօր թափառական, տունս ծախեցի արժէքէն շատ վար գնով, եւ գնեցի զանազան իրեղէններ Հայաստանի համար պիտանի, ամիսէ մը աւելի է անգործ եմ: Ֆրանսացի գործարանատէրս գործ չի տար, գնածներս կը ծախեմ չնչին գիներով, սպառս խորտակուեցաւ, երեք զաւակներով անճար մնացի :

ՊԱՏԿԵՐ Բ. — Լիոնէն եկանք ընտանիքիս հինգ անդամներով, բանուորի համեստ վիճակով կ'ապրէինք: Ունէինք պզտիկ յարկաբաժին մը զոր ծախեցինք եւ եկանք Մարսէյլ, շուտով մեկնելու յոյսով: Գոմոնի «Mon Etoile» սրահին մէջ, ամիս մը գաղթականի կեանք անցուցինք: Շնորհակալութիւն Գոմոնցիներուն, որ մեզ կերակրեցին եւ խնամեցին, նոյնպէս Բարեգործականին որ սակայն վերջերս յայտարարեց՝

— « Ձեր վերջին ճաշն է այս, ներգաղթը վերջացաւ, թող ամէն մարդ իր գլխուն ճարը նայի» :

— Բնակարան չունիմ, դրամ չունիմ, ո՞ւր երթամ ... :

ՊԱՏԿԵՐ Գ. — Ներգաղթի պատրաստուող հայրենակից մը իր տունը կը ծախէ ուրիշ հայրենակիցի մը: Առաջինը իր ֆրանսահպատակ զաւակներուն պատճառաւ չի յաջողիր մեկնիլ: Հակառակ նոր սեփականատիրոջ ստիպումներուն՝ չուզեր տունէն ելնել եւ խնդիրը կը հասնի դատարան :

— Պարոն դատաւոր, ֆրանսահպատակ զաւակներ ունենալուս համար չկրցայ Հայաստան մեկնիլ, հետեւաբար չեմ կրնար տունէս հեռանալ:

— Բայց քանի որ գիտէիք թէ ֆրանսահպատակներուն մեկնումը արգիլուած էր ինչո՞ւ կ'ուզէիք երթալ ...

Եւ դատարանը կը վճռէ երեք օրուան պայմանաժամով տունը յանձնել նոր սեփականատիրոջ :

Դեռ երկար է շարքը նման պատկերազարդ պատմութիւններու :— Ս. Միլտոնեան

Կ. ԽԱՉԻ ՀԱՆԴԷՍԸ ԻՎՐԻԻ ՄԷՋ

Անցեալ կիրակի Իվրիի Պէն Տուշի սրահին մէջ տեղի ունեցաւ Փոքր տ'Իթալիի մասնաճիւղին տարեկան ցերեկոյթ — հանդէսը:

Ժամանակէն առաջ խուռն բազմութիւն մը ներկայ էր, մեծ մասը Փարիզի, Սէվրանի, Շավիլի եւ Ալֆորվիլի երկսեռ «Նոր Սերունդ»ականներ, որոնք հայկական մթնոլորտի մը մէջ զուարթ ու հաճելի կիրակի մը անցընելու գոհունակութիւնը ունեցան :

Ժամը 4ին ընկեր Ս. Յովհաննէսեան բացաւ հանդէսը եւ քանի մը խօսքով պանծացուց Հայ Կապոյտ Խաչի կատարած դերը, որ եթէ նախախնամական բարիք մըն է հիւանդին ու չքաւոր հայ ընտանիքին, անվիճելի Թրծող ու խմորող է նաեւ նորահաս սերունդին ազգային առողջ նկարագրի ու դաստիարակութեան :

Սէվրանի Հայ Կապոյտ Խաչի սիրողներու թատերախումբը ներկայացուց Սիպիլի «Հարսը», եւ ծիծաղաշարժ զաւեշտ մը «Բաժակ մը թէյ » : Բոլոր դերակատարներն ալ յաջողութեամբ կատարեցին իրենց դերերը: Հանդիսականները շատ գոհ մնացին եւ բազմաթիւ անդամներ ծափահարեցին զանոնք :

Գեղարուեստական բաժինին իրենց սիրայօժար մասնակցութեամբ յաջող արտասանութիւններ ըրին Օր. Շաքէ Յովհաննէսեան եւ Պ. Քէօսէեան :

Հմայիչ եւ քաղցր ձայնով մեներգեցին Օր. Աստղիկ Քէօսէեան եւ Պ. Սուրէն Անդրէասեան :

Ժամը 6ին սկսան եւրոպական պարերը, մերթ ընդ մերթ համեմուելով հայկական պարով, ազգային եւ յեղափոխական երգերով:

Խաչուհիները իրենց պաշտօնին վրայ ամէն ջանք ի գործ դրին հաճոյականութեամբ հիւրասիրելու համար ներկաները :

Ժամը 9ին, պիւֆէն, այնքան առատ ու այլազան, սպառած էր բոլորովին :

Ժամը 11ին երիտասարդները խումբ առ խումբ սկսան հեռանալ սրահէն՝ երգը իրենց շրթունքին եւ գոհունակ տրամադրութեամբ մը տալցուն: Ցերեկոյթը վերջացած էր :

Փոքր տ'Իթալիի Հայ Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղս իր անկեղծ շնորհակալութիւնները կը յայտնէ Պ. Պակրճեանին որ ներկայ ըլլալով եւ գնահատելով Հայ Կապոյտ Խաչի գործունէութիւնը հազար ֆրանք նուիրեց մասնաճիւղիս ձեռնարկներուն ի քաջալերութիւն :

Շնորհակալութիւն նաեւ Սէվրանի մեր քոյր մասնաճիւղին, որ սիրայօժար իր մասնակցութիւնը բերաւ մեր ցերեկոյթին, նպաստելով անոր նիւթական եւ բարոյական յաջողութեան :

Ապրի հայ կինը եւ իր հարազատ մեծ կազմակերպութիւնը Հայ Կապոյտ Խաչը :

Գուշակ

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՎԱԼԱՆՍ — Շաբաթ գիշեր, 17 Յունուար, Հայ Մարզականին U. S. A. խնամակալ մարմինը, Պետական Թատրոնին մէջ ամբողջ երեք ժամ, Վալանսի հայ հասարակութիւնը ապրեցուց հայրենի յիշատակներով: Մարսէյլէն ու Լիոնէն սիրողներ ղեկավարութեամբ դերասան Թրագօշին, ներկայացուցին «Ղարապաղի Մելիքները», 4 արար, օփերէթը: Սրահը ամբողջութեամբ լեցուն էր մասնաւանդ Նոր Սերունդի անդամներով :

★ Յունուար 11ին տեղի ունեցաւ Հայ Մարզականին 12րդ ախոյեանական 1er serie, match Retour, Dieulefit, միեւնոյն շրջանին խումբին դէմ, իրենց դաշտին վրայ: Մեր անմահ մարզիկները շահեցան 4—0: Հոս պարտուողներուն համար այլեւս վերջ կը գտնէ promotion բարձրանալու յոյսը մինչեւ նոր շրջան 1948 հոկտեմբեր : Մեր անմահ բերդապահ Երեւանեանը, Օսկի Թաթիկեան, Գիլլիսս Թէպոյեան, եղբարք Գազանճեան համաձայն մարզական մասնագէտներու կրնան նոյնիսկ ամաթէօռ խումբերու դէմ մրցիլ :

★ Կիրակի 18 Յունուար տեղի ունեցաւ մեր առաջին խումբին 13րդ մրցումը ախոյեանական Match Retour Lavaultի դէմ իրենց դաշտին վրայ: Մերոնք շահեցան 4— 2 :

Այժմ կը մնայ 2 match Retour եւ սաոնք ալ շահելէն ետք, պիտի սկսինք (էնթէր փուլի եւ coup Lyonnaisի ամենահետաքրքիր խաղերուն :

Թղթակից

ՄԻ ՄՈՌՆԱՔ կարճ գրել, մաքուր գրել, մելանով գրել եւ թուղթին միայն մէկ էջին վրայ գրել խմբագրութեան եւ գրաշարին գործը դիւրացնելու համար :

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ

ԼՍԱ ԵՒ ՀԱՄԱՏ

(ԽՈՐՀՐԴԱՎԷՊ)

Բ. ԳԼՈՒԽ

ԱՐԵՒԱԴԱՐՁ

Գրեց՝ ՏԻԳՐԱՆ ՓԻՐԱՆԵԱՆ

Հայոց աշխարհ, հայոց աշխարհ... քեզի հետ եմ :

Աստուածներէդ մին, խորհրդագիրքի մը էջերէն քաշուած, կ'աղօթէ անյիշաչար ջերմեռանդութեամբ: Անոր դէմքը նման է Այլակերպութեան մը դիւթահրաշ պատկերին, ինչպէս Արարատի ձիւնահեր գագաթը, լուսնային ու աստեղային փրփուրներու մէջ: Անոր մագաղաթեայ խորհրդամատեանը, որ դարերու խորէն հաւատացեալներու հսկայ բանակ մը քաշած, բերած է իր ետեւէն, աստեղագիր մը եւ մահիկապատ : Լուսանցքին վրայ սակայն, աւանդութիւնն ու պատմութիւնը կը վիճին շարունակ :

— Ո՞վ է երկնողը զայն ...

Երկուութիւն: Անորոշութիւն :

Միայն, հեռուն, Վանայ ծովակին երախաբաց ալիքները, մորակուած նժոյգներու պէս յուզուած ու փոթորկած, կը պատասխանեն բարձրագոչ :

— Անոր երկնողն ու ծնողը մեր աշխարհէն է ...: Չէ՞ք գիտեր որ դէպքերէն դէմքեր եւ դէմքերէ դէպքեր կը ծնին, մեծանան եւ ճակատագրական :

Եւ կը սկսին պատմահիւսել ծնունդը խորհրդամատեանին :

★

Լուսնակ գիշեր: Գողութեան գիշեր :

Հայոց աշխարհի լուռ ոգիները, հողերու ընդերքէն դուրս թափուած, կը կուլին ուղտերու երկարաձիգ կարաւանի մը հետ: Քարեր, ապառաժներ կը թաւալին տափաստաններու, կիրճերու եւ ձորերու եզրին: Դաշտերը կը տքան, լեռները կը հառաչեն ու ձորերը կը վայեն, ահաւոր արձագանգներով :

— Հաւար ...

Պարսից Արքայից Արքային կարաւանն է որ կ'անցնի, ոսկի, արծաթ, թանկարժէք քարերով, զէն ու զարդով բեռնաւորուած: Հարկատու գանձարանը Հայոց Աշխարհին ...: Հեռուն, կողոպտուած Վասպուրականը, երակներէն արիւն առնուած հիւանդի մը պէս կը հոնդայ գալարուն :

Անապատի թեւաւոր թռչունը, երբեմն, զարմացած, կանգ կ'առնէ ապառաժի մը դողահար գլխին, երբեմն սարսափած, կը չոքի քարքարոտ անցքի մը կուշտին ու աչքերը սեւեռուն, կարծես կ'աղօթէ արտասուայոյզ ապշութեամբ: Երբեմն ալ, դաժան ճանապարհին մաքառումներէն ուժաթափ, ոտքերը կը դայթին ու հաւասարակշռութիւնը կորուսած, իր բեռան հետ կը դահավիժի անդունդին պարապութեան մէջ :

Բայց, որո՞ւն հոգը ... աւարին շատը իր տեղը կը մնայ: Կարաւանապետը կ'երազէ Մեծն Խոսրովի շնորհատու պարգեւներն ու Շիրազի վարդերը միայն:

Ցանկարծ, չչուկ, աղմուկ եւ սուլում: Մէկ մի քարի, թուփի եւ ծառի տակէն սուսեր մը՝ դարանամուտ: Լուսինը, մայրիի մը գագաթէն կը համրէ չնչաւ: Երկու հազար Արմէններ ու Արմէնիկներ :

Սուրերը կը մերկանան շառաչուն, վահանները կը կոփկոփեն, տէգերը կը փշան ու նիզակները կը շողան կայծակնաթափ: Իսկոյն, կարաւանը՝ արդէն գինաթափ ու անձնատուր :

Այո, լուսնակ գիշեր, երկունքի գիշեր: Որովհետեւ Հայոց աշխարհի սուրբերը անմիջապէս, լեռներէն վար իջեր են յաջորդ գիշեր, մտեր են Վաղարշապատ, գթուշաւոր քայլերով ու Լուսաւորչի գահին շուրջ բոլորուած, վեհաժողովի նստեր են ակմբահոյլ: Արադածի սրբալոյս կանթեղը կախուեր է անոնց վերեւ, որպէս խարոյկ մը հրաշումնչ :

Մթնոլորտը երկրային է ու երկնային: Խունկ ու վառօդ, վեղար ու սաղաւարտ, Աւետարան եւ Վահան, խաչեր, սուրեր ու նիզակներ: Մասիսը, իր մէջ բանտուած Արքային մռունչէն մռմռնչ, եւ կատաղութենէն կատաղութիւն ցաներ է անոնց հոգիներուն մէջ: Կարգախօսը փշրել Արեւելքին ու Արեւմուտքին գերութեան շղթաները անխտակուռ, ձերբազատել հայրենիքը օտարին լուծէն : Յեղափոխութիւն, ապստամբութիւն:

Հեռուն, Վասպուրականի վերադրասուած զանձը, թաքստապատ քարայրին խորէն կը ճառագայթէ չողարձակ:

(10)

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԲՐԻՏԱՆԱԿԱՆ կառավարութիւնը որոշած է Յունաստանէն չհեռացնել իր օդային ուժերը : Նախապէս որոշում տրուած էր որ օդային տորմիղները Անգլիա վերադառնային այս ամիս :

ԻՏԱԼԻՈՅ ձախակողմեան ընկերվարականներու ղեկավարը, Պ. Նէնի, չորեքշաբթի օր կուսակցութեան համագումարին մէջ յայտարարեց թէ Իտալիոյ ապագան կրնան ապահովել միայն համայնավարութիւնն ու Խորհրդային Ռուսիան : Պ. Նէնի խօսեցաւ երեք ժամ եւ իր 700 ունկնդիրներուն յանձնարարեց որ գործակցին համայնավար կուսակցութեան հետ յառաջիկայ ալրիլ ընտրութեանց ընթացքին, եւ բուռն կերպով քննադատեց Թրումընի օրէնագիծը եւ Մարշըլի ծրագիրը : Կասփերիի կառավարութիւնը «սեւ կառավարութիւն»մըն է, ըսաւ ընկերվարական առաջնորդը, եւ գործիք մը արեւմտեան պետութեանց ձեռքին մէջ :

25000 ԳԵՐՄԱՆԱՑԻՆԵՐ չողեպինդ կ'աշխատին Սաքսոնիոյ Էրցկէպէրկի լեռներուն հանքերուն մէջ (ռուսական գօտի) ուրանիում հանելու համար : Պատերազմէն առաջ հանքային այդ շրջաններու աշխատաւորներուն թիւը 5—6000ը չէր անցներ : Սովորական հանքագործ մը կը շահի ամսական 250 մարք : Բայց Ռուսերը վերոյիշեալ 25000 բանուորներուն մեծ մասին կը վճարեն մինչեւ 2000 մարք :

ՊՐԻՒՔՍԷԼԷՆ կը տեղեկացնեն թէ վարչապետ Պ. Սփաք անցեալ կիրակի օր Ժընեւի մէջ գաղտնի տեսակցութիւն մը ունեցած է տարագիր Թագաւորին, Լէոփոլտ Գ.ի հետ եւ զգացուցած է անոր որ ժողովուրդին փափաքն է գահ բարձրացնել գահաժառանգը, իշխան Պոտուէն, յառաջիկայ սեպտեմբեր երբ այս վերջինը կը հասնի օրինական տարիքին :

ԲՐԻՏԱՆԱԿԱՆ ծովակալութեան որոշումով պիտի քանդուին Քուին Էլիզըպէթ, Վէլիընթ, Նէլսըն, Ռատնի եւ Րինաուն ռազմանաւերը եւ եօթը փոքր յածանաւեր որոնք «ծերացած են» :

ԵՐԿՈՒ ՀԱՐԻՒՐ ՀԱԶԱՐ Գերմանացի աշխատաւորներ գործադուլ հռչակեցին չորեքշաբթի օր Նիւրընպէրկի եւ Քոլոնյի մէջ բողոքելու համար ուտելիքի նուազութեան դէմ :

ԱՒՍՏՐԻԱԿԱՆ նախարարութիւնը կը հաւաստէ թէ ելեկտրական ուժի հայթայթումը ընդհատումներ պիտի չունենայ այս ձմեռ եթէ ներկայ մեղմ եղանակը շարունակուի :

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ՄԻՈՒԹԵԱՆ հնգամեայ ծրագրին (1946—1950) գործադրութեան աշխատանքները 1947ին նախորդ տարիէն աւելի լաւ արդիւնք տուած են : Ճարտարարուեստական արտադրութեանց մէջ առաջին տեղը կը գրաւէ Լաթվիան — 117 առ հարիւր սահմանուած սակին վրայ, իսկ շատ ետ մնացած են Ուկրայնան եւ Կարելիան :

ՀԱՄԱՁԱՅՆ Յունուար 16ի Պուքրէշի մէջ Պուլկարիոյ եւ Ռումանիոյ միջեւ կնքուած դաշնագրին տրամադրութեանց, պայմանադիր կողմերը յանձն կ'առնեն իրարու օգնել երբ որեւէ երրորդ պետութիւն յարձակում գործէ իրենցմէ մէկուն դէմ :

ԼԵՀԱԿԱՆ կառավարութիւնը կը քննէ «Յուբութիւնը» ճանչնալու խնդիրը : Բայց հաւանաբար ապատամբ զինուորականին «կառավարական չէ որ վերջնական որոշում մը տրուի այդ մասին՝ «մինչեւ կացութիւնը չպարզուի» :

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՇՔԵՂ ՑԵՐԵԿՈՅԹ

Նախաձեռնութեամբ՝ Սեբաստիոյ Նահան-գային Միութեան, վաստակաւոր դերասան՝ ՏՐ-ԴԱՏ ՆՇԱՆԵԱՆի, մասնակցութեամբ Փարիզի հայ բեմի լաւագոյն ուժերուն, 8 Փետրուար 1948, կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2.30ին, Մաուպըլէն Պէոթըլօի շքեղ թատրոնին մէջ, 28bis, rue St. Dominique, métro Invalides:

Առաջին անգամ ըլլալով կը ներկայացնէ համաշխարհեղ ողբերգու Վ. Շէյքսփիրի

ԱՐՔԱՅ ԼԻՐ

Պատմական տամ 6 արար եւ 2 պատկեր, Թարգմ. եւ բեմադրութիւն Տ. Նշանեանի :

Տոմսերու գիները, 100էն 400 ֆրանք, կը ծախուին հայկական բոլոր գրատուններ, ճաշարաններ, Սեբ. Նահ. Միութեան կեդրոնին եւ մասնաճիւղերուն մօտ : Հարիւրին տասը պիտի յատկացուի Սեբ. Նահանգ. Միութեան Ներգաղթի ֆոնտին : Սրահին ջերմութիւնը ապահովուած է : Փնտռել յայտագիրը :

ՏԻԿԻՆ Ա. ԳԱԶԱԶԵԱՆ կը նուիրէ 1500 Ֆր. Ֆր. Կ. Խաչի Փարիզի մասնաճիւղին, փոխան ծաղկեպսակի Պ. ԲԱՐՍԵՂ ԳԱԶԱԶՊԱՇԵԱՆի մահուան առթիւ :

Ցերեկոյթ պարահանդէս

Ֆր. Կ. Խաչի Փարիզի մասնաճիւղին տարեկան պարահանդէսը, տեղի պիտի ունենայ 15 Փետրուարին ժամը 15էն 24, Hôtel Continentalի շքեղ սրահներուն մէջ, 2 rue Rouget de Lisle, métro Concorde:

Նուագախումբ ՖԷՐՆԱՆ ՊՈՒՅՕՆ : Գեղարուեստական խնամուած բաժին եւ ճոխ պիւֆէ :

Տարեկան շքեղ ցերեկոյթ պարահանդէս

Փարիզի Հայ Տիկնանց Միութեան Կարմիր Խաչի եւ Որբախնամի տարեկան ցերեկոյթ պարահանդէսը տեղի պիտի ունենայ 8 Փետր. կիրակի օր ժամը 15էն մինչեւ կէս գիշեր, Hôtel Lutétiaի շքեղ սրահներուն մէջ, 43 Bld. Raspail, Paris:

ՌՈՄԱՆԻ Ֆր. Կ. Խաչի մասնաճիւղը կը տօնէ «Մանուկներու Օրը» այս շաբաթ իրիկուն ժամը 8ին Սէն Պէրնարի սրահին մէջ : Կը հրաւիրենք մեզի դրացի քոյր մասնաճիւղերը, Վալանս, Վիէն եւ Օպընա : Կը բանախօսէ Վիէնէն ընկեր Ս. ԳԱԼՈՒՍՏԵԱՆ :

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՇՔԵՂ ՑԵՐԵԿՈՅԹ

Կազմակերպուած Ֆրանսահայ Կապոյտ Խաչի Սէվրանի մասնաճիւղին կողմէ, կիրակի 7 Մարտ 1948, ժամը 3էն 12, Casino des Etoiles, Մասիս սրահին մէջ, 87 Ave. de Livry, à Sevran :

Գեղարուեստական հաճելի բաժին : Խմբերգ, ներկայացում եւ անակնկալներ, ժողովրդական պարեր : Ճոխ պիւֆէ : Մուտք՝ 75 Ֆր.

Հաղ. միջոց.— Կառախումբ Gare du Nordէն ժամը 13.45էն եւ 14.15ին : Eglise de Pantinէն 147 թիւ օթօպիւս, իջնել Terminus :

ՄՈՒՐԱՏ ՌԱՖԱԷԼԵԱՆ ՆԱԽԿԻՆ ԱՇԱԿԵՐՏԱՑ ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ հաւատարիմ իր ծրագրին, որ է ծաւալել հայ ժողովուրդին մէջ ազգային մշակոյթը, որոշած է պարբերաբար բանախօսութիւններ սարքել Սեւրի Մուրատեան վարժարանին մէջ, 26 րիւ Թրուայօն, Սէվր :

Առաջին բանախօսութիւնը տեղի կ'ունենայ 1 Փետրուար կիրակի ժամը 15.30ին : Պիտի բանախօսէ Հ. Սահակ Վ. Տէր Մովսէսեան : Նիւթ ունենալով «Հայ ցեղին ծագումը» :

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ. — Մուրատ Ռաֆայէլեան Նախկին Սանուց Միութեան Մարսէյլի մասնաճիւղը հոգեհանգստեան պաշտօն կատարել կու տայ ի յիշատակ տարաբախտ երաժշտագէտ՝

ԳՈՒՐԳԷՆ ԱԼԷՄՇԱՀԻ

Կիրակի 25 Յունուար 1948, 40 rue d'Aubagneի կաթողիկէ Հայոց եկեղեցւոյն մէջ : Կըպատարագէ Սէվրի Մուրատեան վարժարանի տեսուչ Հայր Սահակ Տէր Մովսէսեան : Երգեցողութեանց ախբայօժար մասնակցութիւնը կը բերէ «Արմենիա» երգչախումբը ղեկավարութեամբ Վ. Սարգսեանի :

Կը հրաւիրուի Մարսէյլի հայութիւնը անխտիր յարգելու համար բոլորէն սիրուած երաժշտագէտին յիշատակը :

Այրի Տիկին Ծ. Խանչէրեան եւ զաւակները, ինչպէս եւ բոլոր պարագաները իրենց խորին շնորհակալութիւնը կը յայտնեն բոլոր անոնց որոնք անձամբ կամ գրաւոր իրենց ցաւակցութիւնը յայտնեցին՝ Պ. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ԽԱՆՉԷՐԵԱՆի իրենց ողբացեալ ամուսնոյն, հօր եւ ազգականին տխուր մահուան առթիւ :

ԱՅՐԻ ՏԻԿԻՆ ԳԱԶԱԶՊԱՇԵԱՆ եւ աղջիկը Օր. Գազազպաշեան իրենց շնորհակալութիւնը կը յայտնեն, իրենց ամուսնոյն եւ հօր՝ ողբացեալ Պ. ԲԱՐՍԵՂ ԳԱԶԱԶՊԱՇԵԱՆի մահուան առթիւ իրենց ցաւակցութիւնը յայտնող բոլոր ազգականներու եւ բարեկամներուն :

Տէր եւ Տիկին Ե. Իւթիւճեան եւ զաւակը, Տէր եւ Տիկին Մ. Իւթիւճեան, Պ. Արման Իւթիւճեան կը ծանուցանեն թէ Փետրուար 1ի կիրակին հոգեհանգստեան մասնաւոր արարողութիւն պիտի կատարուի Փարիզի Հայոց եկեղեցին մէջ, ի յիշատակ իրենց ծնողաց ՄԿՐՏԻՉ ԵՒ ԷԼԻԶ ԻՒԹԻՒՃԵԱՆՆԵՐՈՒ : Կը հրաւիրուին իրենց յիշատակը յարգողները :

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 Rue Damesme - 13e
Le Gérant : A. NERCESSIAN

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ Սէն Լուի դասախօսութիւնը երկուշաբթի իրիկուն ժամը 8ին, սովորական հաւաքատեղին : Կը խօսի ընկեր ՏԻԳ. ԹԱԴՈՍԵԱՆ :

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ Պուլվառ Օտտոյի մասնաճիւղին դասախօսութիւնը երեքշաբթի իրիկուն ժամը 8ին, սովորական հաւաքատեղին : Կը խօսի ընկեր Ս. ՄԻԼՏՈՆԵԱՆ :

ԱՆՈՒՇԸ

Կիրակի 25 Յունուար 1948, ժամը 14.30ին
ՄԻՒԹԻՒԱԼԻԹԷԻ ՍՐԱՀԻՆ ՄԷՋ

Մեծ պատրաստութեամբ եւ խնամքով Ց. ԹՈՒՄԱՆԵԱՆի մահուան 25ամեակին առթիւ :

Փարիզի հայկական երգչախումբին կողմէ Սէնֆոնիկ մեծ նուագախումբ (60 հոգի) :

Ղեկավարութեամբ ԱՐԱ ՊԱՐԹԵՒԵԱՆի

Անուշի դերը կը կատարէ Օր. ԱՆԺԷԼ ՎԱՐԺԱՊԵՏԵԱՆ, Ա. Grand prix Wicard de la Ville de Marseille :

Ներկայացումը կը սկսի ճիշդ ժամուն : Նուագի պահուն դուռները փակ կը մնան :

ԾԱԽՈՒ է կօշկակարի (Bottier) խանութ մը լիսանսով, եւ բնակարանով :

Մանրամասնութեանց համար դիմել Պ. Chukurianի, 56 rue Genève — Arles sur Rhône :

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

Ա. ԱՀԱՐՈՆԵԱՆԻ ԱՄԲՈՂՋԱԿԱՆ ԳՈՐԾԻ ՀԱՏՈՐ ԵՐԿՐՈՐԴԸ : Մինչեւ այժմ լոյս տեսած եւ բաժանորդներուն ուղարկուած են առաջին, երկրորդ եւ չորրորդ հատորները : Մարտին լոյս պիտի տեսնէ երրորդ հատորը, իսկ ապրիլին հինգերորդը : Ամբողջական գործը պիտի բաղկանայ 10 հատորներէ, որոնք պիտի պարունակեն հեղինակին բոլոր գեղարուեստական գործերը : Տասը հատորներու բաժնեգինը Ֆրանսայի համար 6000 ֆրանք կանխիկ :

Բաժանորդագրուելու համար դիմել «Յառաջ»ի վարչութեան :

ՏԱՐԵԿԱՆ ՇՔԵՂ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Վիէնի Հ. Մ. Ը. Մ. մասնաճիւղին կողմէ : Այս շաբաթ իրիկուն Hôtel de la Posteի շքեղ սրահներուն մէջ : Մուտքը 125 Ֆր. :

ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ԽԱՆՉԷՐԵԱՆի մահուան առթիւ փոխան ծաղկեպսակի 250 ֆրանք Պանեօ Քաշանի Նոր Սերունդին եւ 250 ֆրանք Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղին, ընկեր Մինաս Ալթունեանի կողմէ :

ՇԱՎԻԼԷՆ ընկեր Փիլիպպոս Օհաննէսեան 500 ֆրանք կը նուիրէ վերթերաններու ֆոնտին, փոխան ծաղկեպսակի՝ ՏԻԿԻՆ ՏԷՄԻՐՃԵԱՆի մահուան առթիւ :

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ.— Հ. Յ. Դ. Պանեօ Քաշանի «Արծիւ» ենթակոմիտէն իր խորին ցաւակցութիւնը կը յայտնէ ընկերներ Վահէ եւ Յովսէփ Խանչէրեաններուն, իրենց մօրը եւ եղբայրներուն, եւ բոլոր պարագաներուն, իրենց հօրը Պ. Օհաննէս Խանչէրեանի տխուր մահուան առթիւ, եւ փոխան ծաղկեպսակի հազար ֆրանք կը նուիրէ Վեթերաններու ֆոնտին :

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. Seine 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13e)

Տար. 1200, 6ամս. 650, Արտ. 15 տոլ. կամ 3 անգլ.

Tél.: GOB. 15-70 — C.C.P. Paris 1678-63

Samedi 24 Janvier 1948 Շաբաթ 24 Յունուար

Ի. ՏԱՐԻ — 20e Année N° 5248 — Նոր շրջան թիւ 857 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ Գին՝ 5 Ֆր.

Ֆրանքին արժեզրկումը

Բրիտանական շրջանակներու մէջ դիտել կը տրուի որ հակառակ բրիտանական կառավարութեան միջամտութեան, Ֆրանսա որոշած է որեւէ փոփոխութիւն չմտցնել ֆրանքին արժեզրկումին համար նախապէս որդեգրած որոշումներուն մէջ : Ինչպէս գրած էինք երէկ, Լոնտոնէն պատուիրակ մը եկած էր Փարիզ յանձնարարելու համար որ առայժմ յետաձգուի արտածումներուն համար «ազատ ֆրանք»ի դրութիւնը հաստատելու ծրագիրը որ կրնայ վնասակար ըլլալ Անգլիոյ համար : Բրիտանական նախարարը բացատրեց հինգշաբթի օր թէ որեւէ յապաղում կարելի չէ ներկայ անստոյգ կացութեան մէջ :

ԱՆԳԼԻԱ Կ'ԱԶԴԱՐԱՐԷ

ՊԷՎԻՆԻ ԶԳԱՑԱՑՈՒՆՑ ՃԱՌԸ ԽՈՐՀՐԴԱՐԱՆԻՆ ՄԷՋ

Մեծն Բրիտանիոյ արտաքին նախարարը, Պ. Էրնէսթ Պէվին, հինգշաբթի օր խորհրդարանին մէջ կարեւոր ճառ մը խօսելով օրուան միջազգային կացութեան մասին, ըսաւ.—

«Ժամանակը եկած է արեւմտեան Եւրոպայի կացութիւնը ամրապնդելու համար: Մենք չենք առաջարկեր քաղաքական միութիւն մը Ֆրանսայի հետ: Միասին պիտի աշխատինք, եւ սերտ յարաբերութիւններ պիտի մշակենք այդ երկրին հետ: Ժամանակը եկած է որ միջոցներ գտնենք զարգացնելու համար մեր յարաբերութիւնները Պելճիքայի, Հոլանտայի եւ Լիւքսէմպուրկի հետ: Շուտով բանակցութիւններ պիտի ունենանք այդ երեք երկիրներուն հետ. Պրիւքսէլի, Լահէյի եւ Լիւքսէմպուրկի մեր ներկայացուցիչները երէկ հրահանգ ստացան որ, իրենց Ֆրանսացի պաշտօնակիցներուն հետ խորհրդակցաբար, այդ իմաստով խօսակցութիւններ առաջարկեն: Յոյս ունիմ որ դաշնագիրներ պիտի ստորագրուին այդ երկիրներուն հետ եւ Ֆրանսան պիտի ըլլայ կարեւոր կորիզ մը արեւմտեան Եւրոպայի մէջ: Պէտք պիտի ըլլայ նաեւ որ մեր անմիջական դրացիներու շրջանակէն ալ դուրս ելլենք հարկ եղած պարագային: Նկատի պիտի ունենանք Իտալիան ալ միասին առնելու որովհետեւ այդ երկրին մասնակցութիւնը նուազ կարեւոր չէ: Արեւմտեան Եւրոպայի ներկայացուցիչները միասին կ'աշխատին՝ արագօրէն եւ արդիւնաւոր կերպով: Այդ երեւոյթը շատ լաւ նշան մըն է ապագայի համար. մեր կարելին պիտի ընենք գործակցութեան ոգին զարկ տալու համար :

Պէտք է դիտել տամ որ ես միայն Եւրոպայի մասին չէ որ կը մտածեմ: Եւրոպան իր ազդեցութիւնը տարածած է ամբողջ աշխարհի մէջ. հետեւաբար մենք աւելի հեռուներով ալ կը հետաքրքրուինք: Նախ եւ առաջ մեր աչքերը կ'ուղղենք դէպի Ափրիկէ ուր մեծ պատասխանատուութիւններ ունին Անգլիան, Ֆրանսան, Պելճիքան եւ Փորթուգալը: Մեր նայուածքը կը հասնի, մանաւանդ, մինչեւ հարաւ արեւելեան Ասիա ուր Հոլանտան մեծ շահեր ունի :

Արեւմտեան Եւրոպայի վերականգնումին համար անհրաժեշտ է տնտեսական օժանդակութիւնը: Ատոր համար պէտք է գործակցինք բրիտանական ինչպէս նաեւ ֆրանսական, հոլանտական, պելճիական եւ փորթուգալեան գաղթավայրերուն հետ: Շատ կենսական է որ, եթէ Եւրոպան պիտի վճարէ իր պարտքերը եւ նպաստէ աշխարհի տնտեսական հաւասարակշռութեան, այդ գաղթավայրերուն արտադրութիւնները օգտագործուին :

Նախարարը խօսելով Ռուսիոյ մասին, յայտարարեց.—

Խորհրդային Միութիւնը կը հետապնդէ քաղաքական ուղեգիծ մը որուն նպատակն է ամէն միջոց ի գործ դնել համայնավարական հակակշիռի տակ առնելու համար ոչ միայն արեւելեան Եւրոպան, այլեւ, ինչպէս երեւան եկաւ վերջերս — արեւմուտքը: Հետեւաբար շատ ալ կարեւորութիւն չունի թէ մենք որ աստիճան կ'աշխատինք անուշ կապել, կամ հետեւիլ ողոքումի քաղաքականութեան մը եւ զանազան կարգադրութիւններ ընել: Շատ բացայայտ է որ համայնավար քաղաքականութիւնը անդթօրէն առաջ կը մղուի, ամէն երկրի մէջ: Տեսանք թէ ինչ խաղեր խաղացին Լեհաստանի, Պուլկարիոյ, Հունգարիոյ եւ, վերջերս ալ, Ռումանիոյ մէջ: Համաձայն մեր քաղած տեղեկութեանց ուրիշ փորձեր ալ պիտի կատարուին այլուր: Այս խնդիրը միայն Լեհաստանի կամ ուրիշ որեւէ երկրի կազմակերպութեան խնդիրը չէ, այլ Խորհրդային Միութեան հակակշիռը արեւելեան Եւրոպայի վրայ: Ռուսիոյ սահմանները, արդարեւ, հասած են Շթէթին, Թրիէսթէ եւ Էլպա: Եւ սակայն երեւոյթները ցոյց կուտան որ ան տակաւին գոհ չէ այս հսկայ ծաւալումով: Ենթադրողներ եղան թէ Անգլիա եւ Ամերիկա պիտի յոգնէին Յունաստանի մէջ եւ համայնավար ապստամբներու «կառավարութիւն» մը պիտի ճանչցուէր ուշ — կանուխ: Յետոյ Յունաստանը պիտի ենթարկուէր խորհրդային վարչաձեւին ինչպէս նախորդները :

Խնդիր չէ թէ ինչ տեսակ կառավարութիւն մը կայ Յունաստանի մէջ ժողովուրդին կողմէ ընտրուած: Ձեռնարկներ կը կատարուին այդ երկիրը ռուսական ծիրին մէջ առնելու համար: Ասիկա վտանգաւոր կացութիւն մըն է: Յունաստանի դրացիները անտես կ'առնեն Միացեալ Ազգերը: Կը վախնամ որ այդ երկիրները եւ իրենց խորհրդային պաշտպանները մեծ սխալ մը գործեն: Հանդիսաւոր կերպով խորհուրդ կուտամ որ զգուշութեամբ շարժին: Այս կարգի գրգռութիւններ, երբեմն, կը յանգին լուրջ հետեւանքներու, յոյս ունիմ որ անոնք կ'ուզեն խուսափիլ այդ հետեւանքներէն: Շատ աւելի լաւ պիտի ըլլայ եթէ խնդիրները լուծուին համաձայն Մ. Ազգերու որոշումներուն քան թէ քաղաքացիական կռիւներ ստեղծուին եւ ճանչցուի Մարկոսի աւազակախումբը: Միջազգային յարաբերութեանց մէջ շատ վտանգաւոր բան է կրակին հետ խաղալ : Բարոյչութեամբ չէ որ կը լուծուին միջազգային վէճերը:

Ն. Վեհափառութեան կառավարութիւնը միշտ նկատի առած է որ Գերմանիոյ անդամահատումը կրնայ դժգոհութիւններ ստեղծել: Փոցտամի մէջ համաձայնեցանք որ կեդրոնական մարմին մը պիտի ստեղծուէր որուն պիտի յաջորդէր գերմանական նոր պետութիւն մը: Բայց Խորհրդային կառավարութիւնը սկսած է ամբաստանել արեւմտեան դաշնակիցները փոխանակ հասարակաց քաղաքականութեան մը ուժ տալու: Ամէնքս ալ կը բաղձանք Եւրոպայի միութիւնը : Բայց այդ միութիւնը պէտք չէ իրագործուի այսինչ մեծ պետութեան դերակշռութեամբ: Եթէ այդ տեսակ քաղաքականութիւն մը հետապնդենք, հետեւանքը, անխուսափելիօրէն պիտի ըլլայ երրորդ պատերազմ մը.... Անգլիա կը վարէ քաղաքականութիւն մը որուն նպատակն է Թոյլ տալ փոքր ազգերուն որ ոտքի ելլեն Մեծերու հովանաւորութեան տակ, առանց վախի: Չենք կրնար ընդունիլ Մեծերու գործակցութիւնը երբ անոնց մէկը կ'աշխատի իր քաղաքական ու տնտեսական դրութեան ենթարկել փոքր պետութիւնները : Փարիզի մէջ, Պ. Մոլոթով սպառնաց մեզի եւ Ֆրանսացիներու թէ փոթորիկներ պիտի պայթէին մեր գլխուն եթէ յառաջ տանէինք Եւրոպայի վերականգնումի աշխատանքները: Ես պատասխանեցի թէ Անգլիա վարժուած է այդ կարգի սպառնալիքներու եւ պատրաստ է զանոնք դիմաւորելու :

Արտաքին նախարարը խօսեցաւ նաեւ Իրաքի եւ Եգիպտոսի ինչպէս նաեւ Ֆրանսայի վերջին գործադուլներուն մասին: Երեսփ. ժողովին երկու համայնավար երեսփոխանները բազմաթիւ անգամներ ընդմիջեցին զինքը:

Նախարարին վերջ խօսք առաւ ընդդիմադիրներու կողմէ, նախորդ արտաքին նախարարը Պ. Էնթընի Իտն որ համակարծիք գտնուեցաւ Պ. Պէվինի արտայայտած տեսակէտներուն: «Ինչ որ անարիւն կամ «պաղ» պատերազմ կը կոչէինք մինչեւ հիմա, հետզհետէ «կը տաքնայ», ըսաւ Պ. Իտն: Վերջի վերջոյ չենք կրնար ջիղերու պատերազմ մը մղել, առանց ասոր — անոր ջիղերը ոտքի հանելու. այդ կացութեան մէջ ենք ներկայիս: Երկու երեւոյթներ կը սպառնան խաղաղութեան. Ա.— Համայնավարներու բուռն լեզուն եւ անոնց կատաղի քարոզչութիւնը Յունաստանի պէս երկիրներու մէջ. Բ.— Այն վտանգը որ — կրնայ ստեղծուիլ երբ արեւմտեան երկիրները ձախողին իրենց վերականգնումի ճիգերուն մէջ: Տարակոյս չունիմ որ մարդիկ կ'աշխատին կացութիւնը անտանելի դարձնել »:

★ Անգլիոյ արտաքին նախարարին ճառէն ետք, Ուաշինկթընի քաղաքական շրջանակներուն մէջ դիտել կը տրուի որ արեւմտեան դաշնակիցները այլեւս որոշած են աւելի վճռական քաղաքականութիւն վարել Ռուսիոյ հանդէպ: Այդ քաղաքականութեան հետեւանքը կրնայ ըլլալ, կ'ըսեն, կամ վերջնական խզում մը, եւ կամ աւելի հաշտարար փոխհասկացողութիւն մը : Պէվինի ճառը շատ լաւ ընդունելութիւն գտած է եւ արեւմտեան խմբակցութիւն մը կազմելու իր առաջարկը «շատ քաջալերական» կը նկատուի:

★ Ուշագրաւ երեւոյթ մըն է նաեւ այն որ երեք օրէ ի վեր ամերիկեան մամուլը սիւնակներ կը յատկացնէ Սթալին – Հիթլէր համաձայնութեան (1939—41) վերաբերեալ փաստաթուղթերուն, որոնք հրատարակուեցան այս շաբթու: Ամերիկեան ձայնասփիւռը բազմաթիւ լեզուներով կը պարզէ այդ համաձայնութեան ծալքերը: «Պարզ ու յստակ խօսելու ժամը հասած է» դիտել կուտան պատասխանատու պաշտօնատարներ :

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԻՍԿ ՊԱՏՄՈՒԹԻ՞ՒՆԸ...

Երկու օրուան «Օրը Օրին»ները մեզի պատմութիւն մը կը խոստանային, ի վերջոյ չպատմելու համար երեւի :

Փորձեցի դուշակել այդ պատմութեան ինչ ըլլալը եւ եթէ Թոյլ տրուի կ'ուզէի գոհացնել շատ մը հետաքրքիրներ :

Թերեւս նոյնը չէ իմ պատմելիքս: Բայց ինծի յիշեցուց զայն՝ այդ երկու տոմսերը կարդալէ վերջ: Ձեզի կը Թողում բացատրել:

— Լէնկթիմուր կը գրաւէ, կարծեմ, Սեբաստիան եւ կը հրամայէ զինուորական գրաւման ենթարկել բոլոր անհատական հարստութիւնները, քսանըչորս ժամուան ընթացքին :

Պայմանաժամը լրանալէ վերջ երբ իր հրամանին գործադրութեան եւ արդիւնքի մասին տեղեկութիւն կ'ուզէ, կը պատմեն որ ժողովուրդը մեծ յուզումի մատնուած է եւ կը խնդրէ իրմէ խնայել եւ չգրաւել գոնէ իրենց անհրաժեշտ գոյքերը որպէսզի տկլոր ու անօթի փողոցը չմնան:

Յաղթական արքան երկրորդ հրամանով մը կը պատուիրէ քառասունը ութը ժամուան մէջ բան չթողուլ քաղաքին մէջ եւ դիմադրողը, չյանձնողը խստիւ պատժել:

Երրորդ օրը պաշտօնատարները դարձեալ կուգան Լէնկթիմուրի մօտ նկարագրելու համար ժողովուրդին լացն ու կոծը, որուն վրայ բռնապետը դարձեալ, կը հրամայէ շարունակել Թալանը :

Չորրորդ օրուան իրիկունը հրամանատարը շփոթած կուգայ իր Թագաւորին նկարագրելու տարօրինակ տեսարան մը, որուն ականատես եղած էին ինքն ու իր հրամանով Թալլող զինուորները :

— Տէր արքայ կ'ըսէ զինուորականը, ա'լ ո'չ լաց կայ, ո'չ պաղատանք..., ժողովուրդը ուրախ զուարթ կ'երգէ ու կը պարէ ամէն տեղ: Քաղաքը տօնախմբութեան մէջ է կարծէք, ինչ զարմանալի մարդիկ են այս քաղաքին բնակիչները, ես չկրցայ բացատրել ...

Լէնկթիմուր յաղթական եւ չարախինդ ժպիտով մը կը հրամայէ. — Դադրեցուցէք ամէն բռնութիւն, այլեւ ի զուր են բոլոր հրամաններս ու օրէնքներս, ուրեմն բան չէ մնացեր ժողովուրդին քով, քանի որ ան անվախ կ'երգէ ու կը պարէ»:

Եթէ այս չէր մեզի խոստացուած պատմութիւնը կ'ենթադրեմ որ ան ալ կը յարմարի այն երկիրներուն ուր, կ'ըսեն, ոչ Թշուառութիւն կայ, ոչ աղքատութիւն, ոչ գործադրկութիւն, եւ ոչ իսկ գործադուլ ...

ՍՕՍԻ

Յունաստանի դէպքերը

ՀԵԼԼԷՆԱԿԱՆ ԲԱՆԱԿԸ ԿԸ ՅԱՐՁԱԿԻ

Համաձայն Աթէնքէն հասած վերջին լուրերու, կառավարական ուժերը ընդհանուր յարձակողականի սկսած են հիւսիսային Յունաստանի մէջ: Արիւնալի կռիւներ տեղի կ'ունենան Արտէջայի մէջ՝ Սելանիկէն 60 մղոն հիւսիս – արեւմուտք եւ Եուկոսլաւիոյ սահմանէն ութը մղոն հարաւ: 35 ապստամբներ սպաննուած են. շատերը անձնատուր եղած են: Զինուորական գործողութիւններ տեղի կ'ունենան նաեւ Կրամոս լեռներուն հիւսիս արեւմտեան լանջերուն վրայ եւ Քասթորիայի արեւելքը: Լարիսայի մէջ ձերբակալուած են 70 համայնավարներ որոնք խոստովանած են թէ վնասարարութիւն կատարած էին :

ԱՆԳԼԻԱ որոշած է կարգ մը դիւրութիւններ տալ անոնց որ կ'ուզեն, գործով կամ արձակուրդով, արտասահման մեկնիլ: Յառաջիկայ Մայիս 1էն սկսեալ ազատ պիտի ըլլայ ճամբորդութիւնը դէպի Ֆրանսա, Պելճիքա, Հոլանտա, Իտալիա, Չեխոսլովաքիա եւ Եուկոսլաւիա, եւ ամէն Անգլիացի իրաւունք պիտի ունենայ երկրէն դուրս հանելու 35 ստերլին մէկ տարուան ընթացքին: Ներկայիս կարելի է դուրս տանիլ միայն 5 ոսկի:

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ԲԱՐԵՒԱԳԻՐ

Եկայ, տեսայ եւ կ՚աղաղակեմ սրտանց.
Դալա՜ր մնան ձեր ձեռքերը :

Մենք հեռուէն, շատ հեռուէն հետեւեր էինք ձեր տագնապներուն, ինչպէս շինարար ճիգերուն որոնք հոծ Հայնոցի մը վերածեր են Լիբանանն ու Սուրիան, 25 տարուան ընթացքին :

Անհրաժեշտ չէր երեւակայութեան ճիգ մը փորձել, չափելու համար խորութիւնը ձեր տառապանքին եւ ծանրութիւնը՝ վերաշինութեան աշխատանքին :

Տուն — տեղ ձգած, դալուոր յիշատակարաններ եւ ժառանգութիւններ լքած, դուք փորձեցիք նոր բոյն մը հաստատել օտար այլ հիւրընկալ երկրի մը, բախտակից ժողովուրդի մը ծոցին մէջ:

Ձեր մէջէն հազարներ ու հազարներ իբրեւ բնակարան ունէին հիւղակ մը խարխուլ, թուղթի, քուրջի, թիթեղի կտորներէ կազմուած խառնուրդ մը: Իսկ իբրեւ ապաւէն՝ Աստծու արեւն ու ձեր բազուկները շինարար :

Ապրուստի հոգին հետ, ձեր սիրտը կը տեղմուէր ի տես հազարաւոր մանուկներու, մանչ եւ աղջիկ, որոնք հաց կ՚ուզէին եւ լոյս: Ծաղկոց, դպրոց, դպրանոց եւ մնացեալը :

Դուք, ձեռք ձեռքի տալով, յաջողեցաք հետզհետէ հոգալ յարաճուն պահանջները :

Եւ, մէկ տարիէն միւսը, հիւղաւանները դարձան հայկաւան: Վերածուեցան բազմամարդ, կենսունակ բոյներու :

Օրուան վաստակին հետ, մտաւոր վերածնութեան չարժումն ալ իր ստեղծագործ շունչը տարածեց տարագիր բազմութեանց վերեւ:

Ամբողջ սերունդ մը լայն ակօսներ բացաւ դր ականութեան եւ արուեստի, նոյնիսկ լեզուի մշակութեան ճամբաներուն վրայ: Ցաճախ՝ տապարէզ կարդալով լուսացնցուղ պողոտաներու վրայ թառած «ուսումնական»ներու :

Դալար մնան այն ձեռքերը որ հիմը դրին այս վերածնութեան, կամ թեւ տուին անոր:

Ճարտասանական մարզանք մը չէ որ գրել կուտայ այս բառը:

Հեռաւորներ, հարեւաններ, դուք որ ուղղակի կամ անուղղակի հետեւեր էք այս վերելքին, ապահովարար պիտի խղճահարիք, եթէ պատեհութիւն ունենաք տեսնելու թափուած քրտինքը եւ ձեռք բերուած վաստակը :

Պիտի խղճահարիք, խոստովանելով թէ կըրնայիք աւելին ընծայել այս բուրաստանին, իբրեւ եղբայրական աջակցութիւն:

Մանաւանդ մշակոյթի ճակատին վրայ :

Ինչքան առատ հոսին աղբիւրներ, այնքան շուտ կը բացուին ծաղիկներ պէսպիսուն: Այնքան կ՚ուռճանայ այգեստանը, ի շահ ընդհանրական հայրենիքին, որ հեռու է, դժբախտաբար :

×

Մեր ժամանակակից պատմութեան մէջ, դըժուար է գտնել գաղութ մը աւելի խիտ եւ հայաշունչ քան Սուրիա Լիբանանը :

Աւելի դժուար պիտի ըլլար գտնել անդաստան մը՝ անարգել ապահովելու համար նոր սերունդին երկութիւնը՝ օտարութեան մէջ.

Այլուր, մարդիկ իրենց գլուխը քարին կը զարնեն, ապառաժները ճեղքելու, կարելի եղածին չափ շատ բան փրկելու համար:

Ինչ որ լպրծուն պողոտաներ կը կոչենք, լպրծուն է, նաեւ ճիգերու արդիւնաւորութեան տեսակէտով :

Եւ սակայն, յետին կամկարն ալ մեզ պիտի համարէր ոեւէ վհատում, ընկրկում, դասալքութիւն :

Ձեզի — եւ մեզ բոլորիս — կը մնայ դատել թէ ինչքան աւելի ծանր պիտի կշռէր այդ մեղքը, այս ափերուն վրայ, ինչպէս ամբողջ Միջին Արեւելքի մէջ :

Մէկ ընդհանուր բաղձանք.— սիրտերը չէն, ձեռքերը դալար, աչքերը արթուն :

Եթէ թիւրիմացութիւններ կամ զանազան կիրքեր պղտորեն ձեր աչքերը, նայեցէք դէպի վեր, դէպի կապոյտը, որ այնքան կը յիշեցնէ Հայաստանեայց երկինքը, իր անարատ պայծառութեամբ :

Նայեցէք, եւ պիտի բացուին ձեր աչքերը:

Եթէ ձեր սիրտը փոփոխի կիրքէն, դիտեցէք ծովը, — միջերկրական — որ ամէնէն կատաղի ալեկոծութեան պահուն ալ, կը պահէ իր վեհութիւնը :

Ամբողջ խորհուրդ եւ իմաստութիւն՝ այդ աՀաւոր տեսարանն անգամ: Ալիքները ամեհի կը դարձնուէին խարակներուն, քարափներուն, կը նետուէին աւելին անդին, — եւ ինքնապաշտպանութեան կը մղեն ձեզ :

Ու վերջապէս, եթէ ձեր ձեռքերը թուլնան կամ դողան, կամ չեղին շինարար աշխատանքի վարժութենէն, նայեցէք հարեւան լեռներուն, Հաւրոսէն մինչեւ Արարատ:

Անոնց արտակարգ դժուարութեան, ձեր աչքերը անգամ մը եւս պիտի բացուին: Եւ պիտի ըմբռնէք հրաշապատում գաղտնիքը մեր յարատեւութեան, որ ապարէզ կը կարդայ դարերու չարախինդ աւերին, ինչպէս մարդոց վատութեան :

Թող ձեր երգերը աւելի բարձր հնչեն, ատոխճանարար սպիացնելու համար վէրքերը :

Թող գիտակցութեան, հայրենասիրութեան, յարատեւ աշխատանքի կրակը լոյս ցանէ ձեր ճամբաներուն վրայ, ձեր հոգիներուն մէջ, ձեր երդիքներուն վրայ :

Եւ այն ատեն շուտ պիտի մոռնաք ձեր կրած ահաւոր տառապանքը :

Օտարութեան մէջ իսկ, ազատ հայրենիքի ճամբան է որ կը հարթուի ձեր քրտինքով ու վաստակով :

Բոլոր ճակատներուն վրայ :

Պէյրութ, 18 Յունուար

ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Երկու «Անուշ»

ԽՄԲ.— Տաղանդաւոր երաժիշտ Ա. Պարթեւեան վաղը, Կիրակի, Փարիզի մէջ կը ներկայացնէ Թումանեանի «Անուշ» երաժշտական ողբերգութիւնը: Այս առթիւ կուտանք հետեւեալ ուսումնասիրութիւնը Թումանեանի այդ գործին եւ երաժշտական բեմադրութեան մասին.—

Տիգրանեանի «Անուշ» Օփերայի համար նիւթ է ծառայել Յովհ. Թումանեանի համանուն պօէմը: Չի կարելի խօսել այդ օփերայի մասին եւ ճիշդ գնահատել այն՝ առանց պարզելու այն հարցը, թէ ինչպիսի յարաբերութեան մէջ են եւ ինչպիսի արժէք են ներկայացնում այդ երկու ստեղծագործութիւնները :

Մեծ է Թումանեանը որպէս ստեղծագործող եւ այդ մեծութիւնն իր հսկայական եզրերով դըրսեւորւում է յատկապէս «Անուշ» պօէմում: Այդ երկի մէջ կենդանութիւն է առել մի ամբողջ կեանք, անհետացող նահապետական կեանքն իր կենցաղով, սովորութիւններով ու հերոսներով: Ինչպիսի՜ վարպետութեամբ ու հմտութեամբ, ինչպիսի՜ մեծ արուեստով է այդ բոլորը կատարուած: Հայ գրականութեան զարդը կազմող այդ հիանալի պօէմն անհետացող կեանքի, իրական կենդանի պատկերման յուշարձան է, որի գեղեցիկ տողերի մէջ շունչ է առել այդ կեանքը, կարօտի խոր կզացմունքներ կորզելով Թումանեանի սրտից.—

Կանչում է կրկին, կանչում անդադար
Էն չքնաղ երկրի կարօտն անմեռ,
Ու թեւերն ահա փռած տիրաբար՝
Թռչում է հոգիս թռչում դէպի տուն:

Է՜յ հին ծանօթներ, է՜յ կանաչ սարեր,
Ահա ձեզ տեսայ ու միտքըս ընկան,
Առաջըս եկան երջանիկ օրեր,
Սիրելի դէմքեր, որ հիմա չըկան :

Անցել են, նոյն որ ծաղկունքը պէս — պէս,
Որ անցած գարնան կայրին ձեր լանջում.
Անցել ձեր գլխի հերուան ձիւնի պէս,
Բայց եկել եմ ես, նրա՜նց եմ կանչում :

Թումանեանի այս եւ նման քնարերգական զեղումները երբեք չեն խախտում պօէմի ամբողջութիւնը, այլ կազմում են նրա անբաժանելի, կազմական գեղեցիկ ամբողջութեան մասը եւ իւրայատուկ ջերմութիւն ու նուրբ քնարերգութիւն են ներարկում պօէմին: Աւելորդ գործ կը լինի պատմել «Անուշի» բովանդակութիւնը, որի ժողովրդականութեան հետ չի կարող մրցել մի այլ գրուածք՝ հայ անցեալ գրական ժառանգութիւնից: «Անուշ»ը կենցաղային եւ հոգեբանական պօէմ է, որի մէջ նկարագրուած հոգեբանական ողբերգութիւնը սերտօրէն շաղկապուած է կենցաղային սովորութիւնների հետ:

Պապենական այդ սովորութիւնների խախտումը, որ իրեն թոյլ է տալիս Սարօն, պատճառ է դառնում մի ցնցող եղերերգութեան: Թւում է թէ այդ բոլորը սոսկ կենցաղային պահեր են՝ զուրկ ընդհանրական արժէքից ու հիմքից: Խորապէս սխալ կը լինի «Անուշ»ի նման մեկնաբանութիւնը: Ի հարկէ «Անուշ»ը «Հառաչանք»ի նման պօէմ չէ, որտեղ դրսեւորուած են հայ աշխատաւորդիւղացու ընդհանրական ողբերգութիւնը, նրա հառաչանքները եւ տիրող հասարակական — տնտեսական դրութեան հանդէպ ունեցած նրա տարերային բողոքը.—

Ո՞վ է մեղաւոր: Միտք եմ անում, միտք,
Ու չեմ հասկանում, ո՞վ է մեղաւոր,
Բայց իմ կարճ խելքով էնքան եմ տեսնում,—
Ապրել չէ լինի էսպէս ամէն օր:

Դառն կերպով զանգատում է ծերուկ գիւղացին, չցանկանալով սրտի խորքում կուտակուած ատելութիւնն ու բուռն զայրոյթը դրսեւորել: Անկասկած «Անուշը» համեմատած «Հառաչանքի» հետ, այլ տիպի ու բովանդակութեան պօէմ է: Բայց մի՞թէ այդ բոլորը կարող են նսեմացնել «Անուշ»ում պատկերացուած կեանքի ընդհանրական արժէքն ու նշանակութիւնը: Բնաւ ոչ: Անուշի ու Սարոյի ողբերգական վախճանը, Մօսիի վրիժառութիւնը, ճակատագրապաշտ տրամադրութիւնները (ճակատագրին հաւատալը, Անուշի գուշակութիւնների իրականացումը) եւ վերջապէս կնոջ սարկական վիճակը, — ահա թէ ինչպիսի հարցեր են շօշափւած պօէմում եւ դըրանք, ինչպէս նկատելի է, ընդհանրական մեծ նշանակութիւն ունեն: Ո՞վ կարող է ժխտել այդ հարցերի եւ ընդհանրապէս «Անուշ» պօէմի քնարերգական տողերի մէջ վերակենդանացած կեանքի ընդհանրական հիմքերն ու ճանաչողական արժէքը: Չէ՞ որ «Անուշ»ը եւ Թումանեանի միւս ստեղծագործութիւններն անցեալի ճանաչողութեան եւ ուսումնասիրութեան համար՝ գեղարուեստական փաստաթղթեր են: Դրան նպաստում է ամէնից առաջ Թումանեանի իրապաշտ լինելու հանգամանքը, թէեւ նրա իրապաշտութիւնը տարբեր երանգներ ունի: Եթէ «Հառաչանքում» մեծ բանաստեղծը հանդէս է գալիս որպէս մերկացնող, իրապաշտութիւնը քննադատող, ապա «Անուշ»ում եւ այլ գրուածքներում նրա իրապաշտութիւնը հայեցողական նկարագիր ունի, որը սակայն չի նսեմացնում «Անուշ»ի արժէքը: Աւելին կարելի է ասել. պօէմում հանդէս եկող բոլոր անձերը, ոչ միայն գլխաւոր հերոսները,— Անուշը, Սարօն, Մօսին, որոնք ամբողջական բնաւորութիւններ են,— այլեւ երկրորդական հերոսներն օժտուած են տիպարային ու կենդանի գծերով: Պօէմի հերոսները վերցուած են տիպարային հանգամանքների մէջ իրենց տիպարային կողմերով եւ այդ՝ Թումանեանի իրապաշտութեան, նրա արուեստի մեծագոյն առաւելութիւնն է: Միայն անուղղելի դոեհկաբանները կարող են «Անուշ»ըն աղաւաղել, ինչպէս այդ՝ օրինակ՝ տեղի ունեցաւ շարժանկարում, անտեսելով այն մեծ ընկերային արժէքը, որ ներկայացնում է «Անուշ»ն առանց «ուղղումների» եւ «խմբագրումների» :

×

Թումանեանի «Անուշ» պօէմը հայ գրականութեան մեծ կերտուածքներից մէկը լինելով, յագեցուած է երաժշտականութեամբ եւ կարծես օփերայի համար գրուած լինի: Պօէմի այդ բացառիկ յատկութեամբ է բացատրւում այն հանգամանքը, որ հայ երաժշտագէտներից շատերն են ցանկացել օփերայի վերածել այն: Յայտնի է, որ հանգուցեալ Սպենդիարեանը նախքան «Ալմաստ» օփերան գրելը, մտածում էր «Անուշ»ի նիւթը օգտագործել օփերայի համար, բայց «Անուշ»ի քնարերգութիւնն ու հովուերգութիւնը չէին կարող ներդաշնակել Սպենդիարեանի այդ շրջանի (1916) գաղափարական—քաղաքական մտորումներին: Նա հրաժարւում է այդ մտքից եւ օփերայի համար օգտագործում է Թումանեանի «Թմկաբերդի առումը»: «Անուշն» օփերայի վերածելու փորձ է արել, նաեւ Կոմիտասը եւ, ցաւելով պէտք է ասել, որ անաւարտ է մնացել :

Ուրիշ երաժշտագէտներ նոյնպէս նման փորձեր են արել, բայց այս ու այն պատճառով իրենց նպատակին չեն հասել, բացի Արմէն Տիգրանեանից: Վերջինիս «Անուշ»ը, որ առաջին հայկական օփերան է, իրաւամբ կարելի է համարել ժողովրդական, այնքան մեծ է նրա հմայքը զանգուածների շրջանում: Այդ օփերան խորհրդայնացումից յետոյ նոր կեանք ստացաւ Պետ. Օփերայի բեմադրութեան շնորհիւ: Տիգրանեանի «Անուշ»ը, որ առաջին անգամ բեմադրուել է 1921 թուին Ալեքսանդրապոլում եւ անցեալի գաւառական բեմերի զարդն է կազմել, ունէր մի հիմնական առաւելութիւն՝ գրուած էր ժողովրդական մելոդիաների վրայ: Նրա երաժշտութիւնը կազմուած էր արիաներից, առանձին երաժշտական եղանակներից: Դրանց որոշ մասը քնարերգական ջերմութիւն ունի եւ թախծոտ է: «Բարձր սարերը», «Ասում են ուրին», «Աղջի անաստուած» եւ այլն, անկասկած յաջող երաժշտական կտորներ են, թէեւ օփերայի երաժշտութիւնը միապաղաղ ու միօրինակ է: «Անուշ»ում անկախ այդ բոլորից, օփերայի համար շատ անհրաժեշտ դաշնաւորումը եւ նուագախմբի մասնակցութիւնը չափազանց նախնական էին, գործիական երաժշտութիւնը շատ թոյլ եւ անգոյն էր, մի բան՝ որ հեռանում է սէնֆոնիք օրքէսթրի սկզբունքներից: Եւ դա «Անուշ» օփերայի այն նախնականութիւնն էր, որ առիթը ներկայանալիս միշտ յիշատակւում էր: Իր այդ վիճակով «Անուշ»ն ի հարկէ չէր կարող բաւարարել մեզ եւ Պետ. Օփերայի բեմադրութեան համար «Անուշ»ը վերամշակման է ենթարկել՝ սէնֆոնիք տարրը ուժեղացնելու եւ այլ փոփոխութիւններ մտցնելու համար(*): Սակայն օփերայի հիմնական թերութիւնը՝ նրա նախնականութիւնը, ինչպէս հարկն է, չի յաղթահարուած: «Անուշ»ի երաժշտութիւնը չի բարձրանում Թումանեանի պօէ-

(*) ԽՄԲ.— Երաժիշտ Արայ Պարթեւեան եւս, իր կարգին, որոշ փոփոխութիւններ կատարած է «Անուշ»ի երաժշտական հագուստին մէջ, այնպէս ինչպէս պիտի ներկայացուի «Միւթիւալիթէ»ի բեմին վրայ:

մին գեղարուեստական մակարդակին եւ հերոսների ու գործողութիւնների երաժշտական նկարագիրը կամ արտայայտութիւնը մնում են թերի, երբեմն անկատար: Այդ բանին համոզուելու համար բաւական է յիշատակել հետեւեալ փաստը.— Թումանեանի պօէմի Նախերգանքում գեղարուեստական խտացած գծերով տրուած է ողջ պօէմի բովանդակութիւնը, հերոսների ողբերգական վախճանը: Փորձուած ընթերցողը Նախերգանքի ընթերցումից կը կռահի պօէմի տխուր վերջաւորութիւնը: Բայց փորձեցէք համեմատել Տիգրանեանի «Անուշ»ի երաժշտական նախերգանքը (ouverture) Թումանեանի քերթողական նախերգանքի հետ եւ դուք կը համոզուէք, թէ որքան թոյլ է իր արուեստով և արտայայտչական միջոցներով Տիգրանեանի օփերային նախերգանքը: Այդ երաժշտութեան նախերգանքը կազմուած է հերոսների արիաների առանձին կտորներից, նուագախմբային երաժշտութեանն վերածուած: Այդտեղ չի զգացւում գեղարուեստական ամբողջութիւն եւ միաձուլութիւն, եւ նախերգանքը մնում է որպէս անկատար մի կտոր :

Այսպիսի տեղեր, որտեղ դէպքերի երաժշտական արտայայտութիւնները թոյլ են, շատ կարելի է նշել: Պօէմում եղած այն խոր հոգեբանական ապրումները, այն քնարերգական ջերմութիւնն ու գունագեղութիւնն իր երաժշտական արտայայտութիւնը չի գտել Տիգրանեանի «Անուշ» օփերայի, մանաւորապէս գործիական երաժշտութեան մէջ: Այնպիսի կարեւոր դէպք, ինչպէս Անուշի փախցնելն է, երաժշտութեան մէջ շատ թոյլ արձագանգ է գտնում: Իսկ Սարոյի սպանութիւնը կամ Անուշի խելագարութիւնը շատ անգոյն են արտայայտուած նուագախմբային երաժշտութեան մէջ: Այս բոլորն անշուշտ օփերայի հիմնական թերութեան՝ նուագախմբային բաժնի թոյլ լինելու հետեւանքն է: Բայց մեր այս դիտողութիւնները դեռ եւս հիմք չեն տալիս անտեսելու Տիգրանեանի «Անուշ»ի արժանիքները, որպէս երաժշտական ստեղծագործութիւն: Վերամշակման ժամանակ, անկասկած, զգալի չափով լաւացել է օփերան: Սակայն դա վերջնական համարել չի կարելի: Վերամշակման ժամանակ հեղինակը խախտելով «Անուշ»ի արդէն ժողովրդականացած ոճը, որոշ մեներգներ կառուցել է եւրոպական ռոմանսների եւ օփերային արիաների նմանողութեամբ, որոնք խորթ տարրեր են մտցնում օփերայի ընդհանուր colorisի մէջ: Օրինակ Գ. գործողութեան մէջ Սարոյի ու Մօսիի որոշ արիաները կազմուած են եւրոպական ռոմանսների ոճով: Նոյնպիսի թերութիւններ կան «Անուշ»ի վերջին գործողութեան մէջ:

Ընդհանրապէս դրական քայլ համարելով «Անուշ»ի վերամշակումը, որ զգալի չափով մեղմել է «Անուշ»ի առաջին փոփոխակի նախնականութիւնը primitivisme) եւ յաջող տեղեր ունի, (օրինակ կոխի եւ պարերի երաժշտական արտայայտութիւնը, որոշ խմբական համարներ, եւն.), այնուամենայնիւ «Անուշ» օփերան դեռ կարիք ունի վերամշակման : Այդ վերամշակումն անպայման պէտք է կատարել, ելնելով հէնց այն համոզմանքից, որ «Անուշ» օփերան լայն ժողովրդականութիւն է վայելում եւ հետեւաբար արժանի է այդպիսի ուշադրութեան :

Ա. ՈՍԿԵՐԻՉԵԱՆ

ՆԱՄԱԿՆԵՐ ԳԵՐՄԱՆԻԱՅԷՆ

ՏՕՆԱԾԱՌԻ ՀԱՆԴԷՍ

Այս տարի ալ Յունուար 6ին Միւնիխի Հայ կոմիտէի կազմակերպութեամբ տեղի ունեցաւ Կաղանդի եւ Ծնունդի հանդէս մը, Միւնիխի արուարձաններէն՝ Կուենվալտի մէջ:

Կոմիտէի նախագահ երկրաչափ Տիգրան Կիրակոսեան բացաւ հանդէսը՝ շնորհաւորելով Նոր Տարին եւ Ս. Ծնունդը:

Քարտուղար Պօյաճեան, բացատրեց հայկ. Ծնունդը, վերյիշումներ ըրաւ, մեր նահապետական օրերէն, եւ մաղթեց որ տարագիր հայութիւնը արժանանայ յառաջիկայ տօղաւարները տօնելու, միացեալ եւ անկախ հայրենիքի մէջ :

Կարդաց, Ֆրանսահայ հին ընկերի մը սրտագրաւ տողերը, « պանդխտութեան տպաւորութիւնները» որոնք յուզեցին ներկաները :

Երկսեռ խումբը երգեց «Խորհուրդ մեծ»ը, ինչպէս նաեւ ազգային եւ Կոմիտասեան երգեր: Եղան արտասանութիւններ, մեներգներ, աճուրդ եւ փոքրիկներու նուիրաբաշխում: Յայտագրին մասնակցեցան Ներսէսեան եղբայրներ (դաշնակ եւ ջութակ), Օննիկ Խօլմէզեան, Օր. Հալաճեան, Պօյաճեան, Հայրապետեան, եւ Գերմանուհի մը Տիկին Լորէ:

Հանդէսին յաջողութեան նպաստեր են վարչականի բոլոր անդամները ի մէջ այլոց, Պ. Նուպար Զօհրապ իր ելեկտրական մոմերով սարքուած հոյակապ տօնածառով, եւ Պ. Արարատ Դաւիթեան իր պատրաստած հայկական համադամ ճաշերով, եւ Պ. Նշան Պօղոսեան իր անակնկալ պարերով:

Նախ քան հանդէսի աւարտումը, կարիքաւորներուն բաշխուեցաւ,վերջերս Ամերիկայի միութիւններէն ղրկուած հին հանդերձեղէնները :

Հանդէսը աւարտեցաւ ժամը 7ին, եւ ներկաները ուրախ տրամադրութեան տակ թողուցին սրահը :— Թղթակից

ԿՈՉ ՀԱՅ ՆԱԽԿԻՆ ՌԱԶՄԻԿՆԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԵԱՆ

Նոր չէ որ պիտի ճանչցուի Հայ Նախկին Ռազմիկներու Միութիւնը հայ հասարակութենէն: Վերջին երկու պատերազմներուն ալ հայ մարդը իր բաժինը բերաւ Արդարութեան եւ Հայրենիքի վերականգնման համար :

Բոլոր համայնքներուն մէջ զինուորը ազգային զոհողութեան խորհրդանիշն է: Անոր բանակ մեկնիլը եւ անկէ վերադարձը հաւաքական ցոյցերու տեղի կուտան: Երբ վերապրող զինուորը ալ նախկին ռազմիկ է եղած, համայնքին համար անիկա դադրած է հետաքրքրական առարկայ մը ըլլալէ, մինչդեռ նոր է որ կը սկսին նախկին ռազմիկին համար իր զոհաբերութեան չար հետեւանքները: Անոր չարքաշ կեանքէն դէպի խաղաղ կեանքին վերադարձէն վերջն է որ կը սկսի չարըր հիւանդութիւններու եւ տկարութիւններու, որոնք լուրջ եւ հետեւողական խնամքի կը կարօտին: Յաճախ՝ անյատակ աշխատանքի վիրաւորներ, հաշմանդամներ եւ հիւանդներ են անոնք որ պէտք ունին երկար ժամանակի, վերականգնելու համար ընդհատուած աշխատանքը, որպէսզի անի զօրու ըլլայ կրկին օգնելու իր ընտանիքին եւ իր համայնքին: Կան եւ իշխանութեանց առջեւ կարգ մը իրաւական պահանջներու արդար ստացումը որուն համար պէտք կ'ըլլայ թանկագին ժամանակի մը վատնումը :

Վերջին պատերազմին՝ որուն ընթացքին մենք աւելի մեծ թիւով զինուոր տուինք, ունինք մեծ թիւով օգնութեան արժանի զինուորներ: Միութիւնս փորձառութեամբ գիտէ այն բազմաթիւ կարիքները, շնորհիւ ամենօրեայ եղած դիմումներուն, որոնց գոհացում տալը մեր Միութեան եւ մեր համայնքին սրբազան պարտականութիւնն է: Ամէն հայ մարդ պարտի բերել իր պարտականութեան բաժինը տալու համար հայ համայնքին իր ֆիզիքական, բարոյական եւ տընտեսական առողջութիւնը: Այսպէսով է որ միայն ժողովուրդներու այս քառուղիին վրայ կրնանք հպարտ երեւնալ :

Փետրուար 22ին, կիրակի օր, ժամը 14էն մինչեւ կէս գիշեր, Հայ Նախկին Ռազմիկներու Միութիւնը պիտի ունենայ իր տարեկան աւանդական պարահանդէսը, կարենալ ընդառաջ երթալու համար իր անհամար կարօտեալներուն :

Մենք կուզանք հոս թախանձագին խնդրելու մեր հայրենակիցներէն, ճանչնալով անոնց հայրենասիրական վառ զգացումները, որ անգամ մը եւս տան իրենց օգնութեան ապացոյցը, որուն համար, վստահ ենք, անոնք ոչ մէկ միջոց պիտի խնայեն եւ այդպէսով ապահոված պիտի ըլլան մեր պարահանդէսին յաջողութիւնը: Մեր տոմսակները արդէն հրապարակ ելած են: Ապահովելով ձեր տոմսակները նախապէս եւ հանդէսին ներկայ գտնուելով, միեւնոյն ժամանակ, գեղեցիկ ժամանց մը ապահոված պիտի ըլլար ձեզի հայրենասիրական եւ գեղարուեստական ջերմ մթնոլորտի մը մէջ :

Հ. Ն. Ռ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ԶՈՐՄ ՀՈՎԵՐԷՆ

Եւրոպայի մէջ գոյութիւն ունին 4200 տեսակ ծաղիկներ (որոնց միայն 420ը անուշահոտ են), եւ դասաւորուած են հետեւեալ կերպով.— 1194 զանազան ճերմակ ծաղիկներ, 187ը ,անուշահոտ 951ը դեղին ծաղիկներ, 77ը հոտաւէտ, 823 կարմիր ծաղիկներ, 84ը հոտաւէտ, 594 կապոյտ ծաղիկներ, 31ը հոտաւէտ, 330 զանազան անորոշ գոյնով ծաղիկներ որոնցմէ միայն 28ը թեթեւ հոտ մը ունին, մնացեալները 308ը առանց հոտի կամ անհաճոյ հոտով :

1933ին Բեռլինի մէջ գտնուեցաւ ծաղիկ մը որ առաւօտ կ'արթննայ ճերմակ գոյնով, կէսօրին վարդագոյն է, կէսօրէն ետք կարմիր, կէսօրէն վերջ մանիշակագոյն, իրիկունը բաց կապոյտ իսկ գիշերը ճերմակ :

Մսակեր ծառէն զատ գոյութիւն ունի նաեւ փնդտացող ծառ մը որ թոյլ չի տար որեւէ միջատի որ իր տերեւներուն մօտենայ: Թեթեւ ցընցումով մը իր վրայէն կը թօթվէ որեւէ օտար մարմին: Այս պատճառաւ իրեն տուած են փնդտացող ծառ անունը :

★ Հաշիւ եղած է որ մարդ մը իր ծնած օրէն մինչեւ 70 տարեկանը կ'ուտէ 20 բեռնատար ու-

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ

ԼՍԱ ԵՒ ՀԱՄԱՏ

(ԽՈՐՀՐԴԱՀԷՊ)

Բ. ԳԼՈՒԽ

ԱՐԵՒԱԴԱՐՁ

Գրեց՝ ՏԻԳՐԱՆ ՓԻՐԱՆԵԱՆ

Անիկա կը պատկանի անհատապէս ոչ մէկուն, իսկ հաւաքապէս՝ բոլորին: Վեհաժողովը համաձայն է ընդհանրացնել, հայրենացնել զայն ու պողպատեայ զէնքեր դարբնած, բաժնել Արի Արանց բազմայաղթ իշխաններուն եւ անոնց կորիւններուն :

Վճիռը անդարձ է ու երդումը՝ միահամուռ : Գրոհ, յարձակում հեթանոս հարեւանին վրայ ու դուրս շպրտել զայն հայրենի բռնագրաւուած սահմաններէն: Հոգիները կը մխային, աշտանակաբարձ մոմերու խաղաթաթախ բոցերուն առջեւ միաբանուած: Այդ պահուն, վայրկեանին պահանջը, պատմութեան փէշերէն կախուած, կը փսփսար ամէնուն ականջին :

— Սէր եւ միութիւն: Մին թագ է, միւսը թագաւորութիւն :

Բայց,, ներկաներէն մին կը մնար լուռ ու անհաղորդ, իր աթոռին վրայ անշարժ գամուած: Անհաղորդ՝ խումբին ու վառօդին: Քարացած անտարբերութիւն, կասկածելի լռութիւն: Անիկա նման էր տեւածալ, խորհրդաւոր առագաստի մը, որ երբեք չի փորձեր բանալ թեւերը մրրկահար հովերուն: Իր մէջ կը հսկէր խոհուն պահակը, փորձանաւոր արկածախնդրութեանց դէմ: Միութեան փառաբանուած շղթայէն փրթած օղակ :

— Չխօ՞սիս վարդապետ ... ճգնաժամային պահերու փիլիսոփայական լռութիւնը կասկածելի է, անտարբերութիւնը՝ խոցելի ...:

Խօսէ՞լ... չխօսէ՞լ...: Աւելորդ հարցում : Հարկ էր թաւալիլ ճշմարտութեան լուսանիւր խարխափումներու առջեւ: Ու երբ սկսաւ խօսիլ, ներսը, ջղայոյզ դէմքերուն վրայ անդոհանքը կը մաղուէր սրտասարսուռ իսկ դուրսը, բու մը կը վայէր չարագուշակ :

— Փորձառութեան լապտերը հարկ է կախել իմաստութեան կայմի կատարին, ոչ թէ թիկունքին: Առաջինը կը լուսաւորէ այսօրն ու վաղը. երկրորդը՝ անցեալը միայն: Երկիրը բաց սեղան է, որուն շուրջ ամէն ազգ կրնայ բազմիլ : Անկէ փրցուած իւրաքանչիւր մասնիկ՝ զոյգ սեղան հայրենիք, կոթնած՝ սեղանակիցներու հոգեկան ու իմացական զօրութեան, քան թէ բիրտ ուժի :

« Մենք, դարերու ընթացքին եղած ենք իրանի հետ սեղանակից եւ սննդակից: Հողի խոր շերտերուն մէջ թաքուն, միեւնոյն ոգիները իւրացուցած: Եղած ենք արենակից ու աստուածակից: Երկու արեւածին հարեւաններ՝ փոխադարձ դիտցումներով, իրարու արիւն տուած ու առած: Միեւնոյն Աստուածներու ծնունդ տուած ու պաշտած :

« Երանաւէտ դարեր ... ուր աստուածները խաղաղութեան երջանկաբեր պատգամաւորներ էին եւ հաշտութեան լիազօր բանագնացներ: Պատմական օր մը սակայն, մարդ — Աստուած մը իջաւ երկիր, բաժնեց մարդիկը աստուածներէն: Համրեց մէկ, երկու, երեք...: Վարդապետեց, « երեքը մէկ է, մէկը՝ երեք: Երրորդութիւն... խորախորհուրդ վերացականութիւն : Քանդեց բնութեան տաճարները, մարդկային հոգիներու մէջ: Ինչ որ հող, քար ու աւազ էր, թաղեց աննիւթական շերտերու տակ, ինչ որ տեսանելի էր, եղաւ անտեսանելի, շօշափելին՝ անշօշափելի, իմանալին անիմանալի : Զգացումը վերացում, մտածումը՝ հաւատք :

« Այո, ծայրայեղ միստիքականութիւն, որ այսօր կը բաժնէ Քրիստոնեայ Հայաստանը հեթանոս Իրանէն: Զարաչուք խրտուիլակ՝ որ հեռացուցած է երկու հինաւուրց հարեւանները իրարմէ, վառելով անոնց հոգիները ատելավառ հնոցի մէջ :

« Հողը անբռնաբարելի է, բռնաբարելին՝ մարդը, ինքը, նուաճելին՝ անոր միտքն ու հոգին: Ու հայրենիքը այդ պանդուածը նուաճուած,

« Բայց մի՞թէ հնարաւոր է նուաճում, նոյն իսկ դաշնակցութիւն, ներդաշնակութիւն ու բարիդրացնութիւն, երկու տրամագծօրէն հակառակ զանգուածներու միջեւ :

« Վերադարձ դէպի հեթանոսութիւն ... երբեք այդ չէ իմաստը բառերուս: Հայա՞... Քրիստոնէական վերածնունդ, բարեշրջում »...

Կատաղի ռումբ մը պայթեցաւ յանկարծ, խաչերու, տուլիններու սպառնացայտ շողիւններուն տակ :

(11)

տելիք, խւրաքանչիւրը 4 թոն ծանրութեամբ: Այդ ուտելիքներուն մէջ կան 225 կենդանի ցորեն, 18.000 քիլօ միս, 12 հազար հաւկիթ, 1750 քիլօ աղ, 25 հազար լիտր հեղուկ, մնացածը պտուղ բանջարեղէն եւն.: Այս թիւերը չափազանցուած չեն, քանի որ հրախայութեան եւ ծերութեան շրջանին միջին հաշուով կ'ուտենք օրական 2—2ու-կէս քիլօ, իսկ երիտասարդութենէ մինչեւ հասուն տարիք, 3—4 քիլօ, նոյնիսկ 4ուկէս քիլօ :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱՐԱԲՆԵՐԸ եօթը Հրեայ ոստիկաններ սպաննեցին հինգշաբթի օր Երուսաղէմի մէջ: 12 Արաբներ սպաննուեցան երբ Հրեաները յարձակում գործեցին հանրակառքի մը վրայ՝ ԹէլԱվիվի արուարձաններուն մէջ :

ԻՐԱՔԻ կառավարութիւնը կրնայ տապալիլ, եթէ խառնակութիւնները ծաւալին երկրին մէջ: Ինչպէս ծանօթ է, մեծ դժգոհութիւն կը տիրէ Անգլիոյ հետ կնքուած դաշնագրին առթիւ եւ ցոյցեր կը կատարուին Պաղտատի փողոցներուն մէջ: Ցուցարարները կը պահանջեն որ խորհրդարանը չվաւերացնէ դաշնագիրը :

ԱՆԳԼԻԱՑԻ գիտուններու ընկերակցութիւն մը անցեալ շաբթու հրատարակեց հատոր մը որուն մէջ աշխարհի տնտեսական կացութիւնը երկարօրէն քննելէ ետք, մասնագէտները կը յայտարարեն — Եւրոպայի կամ Ասիոյ ժողովուրդները Միացեալ Նահանգներու ներկայ մակարդակին բարձրացնելու համար, պէտք է արտադրել— 600 միլիոն ձայնասփիւռի գործիք, 350 միլիոն հեռաձայն եւ 450 միլիոն ինքնաշարժ: Զինաստանը պէտք ունի 250.000 քիլոմեթր երկաթուղիի, 26 հազար վայրաշարժի, 300 հազար վակոնի (բեռնատար) եւ 30 հազար ճամբորդական վակոնի:

ՊՈՒՔՐԷՇԷՆ կը հաղորդեն որ օրէնքէ դուրս հռչակուած գիւղացիական կուսակցութեան 34 յայտնի անդամները մօտ օրէն պիտի դատուին զինուորական իշխանութեանց կողմէ: Ամբաստանուած են թէ ըմբոստութիւններ կազմակերպած էին եւ ապաստան տուած էին դասալիքներուն :

ԱՄԵՐԻԿԱՑԻ ծովակալ մը, Շէրմըն, յայտարարեց հինգշաբթի օր թէ Միջերկրականի ամերիկեան նաւաբաժինը որ կը բաղկանայ 18 մարտանաւերէ, 3 յածանաւերէ, 12 թորփիլահալածներէ, 1 օդանաւաբարձէ եւ կարգ մը ուրիշ նաւերէ, պիտի չարունակէ իր ռազմափորձերը առանց ընդհատումի :

ՊԱՎԱՐԻՈՅ մէկ միլիոն գործաւորները 24 ժամուան ընդհանուր գործադուլ հռչակեցին ձրէկ բողոքելու համար անդեղէններու զգալի նուազութեան դէմ: Գործադուլի հրահանգը տուողները յայտարարած են թէ համայնավարներէն հրահանգ ստացած չեն: Սակայն ամերիկեան գօտիին ընդհ. հրամանատարը, զօր. Քլէյ կը պնդէ որ համայնավարները կը փորձեն առիթէն օգտուիլ, եւ պարենաւորման դժուարութիւնները պատրուակ կը ծառայեն իրենց :

ՄԻԱՑԵԱԼ ԱԶԳԵՐՈՒ բրիտանական պատուիրակը, Սըր Ալեքսանտր Քէտակըն, Պաղեստինի յանձնաժողովին հինգշաբթի օրուան նիստին մէջ յայտարարեց թէ Անգլիա թոյլ պիտի չտայ որ — իր հոգատարութեան տեւողութեան — Հրեաները Պաղեստին ներգաղթեն :

ԱՄԵՐԻԿԱՑԻ նախագահը Պ. Թրումըն, յայտարարեց որ Եւրոպայի համար առաջարկուած 6800 միլիոն տոլարի վարկէն աւելի զեղչ կարելի չէ ընել: Նախկին նախագահը, Պ. Հուվըր առաջարկած էր 4 միլիարի իջեցնել այդ գումարը :

ԻՆՉՊԷՍ ԳՐԱԾ ԷԻՆՔ անցեալ օր, Փրանսական իշխանութիւնները արգիլած էին խորհրդային «Սովիէթսքի Փաթրիօթ» թերթին հրատարակութիւնը: Հակառակ այդ արգելքին, սակայն, թերթին խմբագրութիւնը մամուլին յանձնած էր թերթը: Հինգշաբթի օր ոստիկանութիւնը խմբագրատուն երթալով գրաւեց 4000 տպուած թերթեր :

ՊԵԼԿՐԱՏԷՆ կը հերքուի այն լուրը թէ Նուկոսլաւիա հիւլէական ռումբ ունի: Իտալական թերթին տուած լուրը բոլորովին անհիմն է, յայտարարեց բարձրաստիճան պաշտօնատար մը:

ՄՈՍԿՈՒԱՅԷՆ կը տեղեկացնեն թէ մարաջախտ Սթալին անձամբ ներկայ գտնուած է Լենինի մահուան տարեդարձին առթիւ սարքուած ցգահանդէսին :

ՊՈԼՍՈՅ վերջին թղթատարէն կը տեղեկանանք թէ ծանր անգործութիւն կը տիրէ Թուրքիոյ մէջ: Պոլսոյ մէջ բազմաթիւ առեւտրական հաստատութիւններ ազատ կ'արձակեն իրենց պաշտօնեաները: Շատեր Անատոլուէն Պոլիս կուգան գործ փնտռելու համար: Կարգ մը գործարաններ փակուած են :

ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ դաշնագիր մը պիտի ստորագրուի Խորհրդային Միութեան եւ Պելճիքայի միջեւ: Այդ առթիւ նախապատրաստական աշխատանքներ կատարուած են արդէն: Պելճիքա եւ Լիւքսէմպուրկ ցորեն պիտի գնեն, որուն փոխարժէքը Ռուսիա պիտի ստանայ արդիւնաբերական նիւթերով — մեքենայ, գործիք եւայլն :

Ցերեկոյթ պարահանդէս

Ֆր. Կ. Խաչի Փարիզի մասնաճիւղին տարեկան պարահանդէսը, տեղի պիտի ունենայ 15 Փետրուարին ժամը 15էն 24, Hôtel Continentalի շքեղ սրահներուն մէջ, 2 rue Rouget de Lisle, métro Concorde :

Նուագախումբ ՖԷՐՆԱՆ ՊՈՒՅՕՆ: Գեղարուեստական խնամուած բաժին եւ ճոխ պիւֆէ :

Տարեկան շքեղ ցերեկոյթ պարահանդէս

Փարիզի Հայ Տիկնանց Միութեան Կարմիր Խաչի եւ Որբախնամի տարեկան ցերեկոյթ պարահանդէսը տեղի պիտի ունենայ 8 Փետր. կիրակի օր ժամը 15էն մինչեւ կէս գիշեր, Hôtel Lutétiaի շքեղ սրահներուն մէջ, 43 Bld. Raspail, Paris:

ՌՈՄԱՆԻ Ֆր. Կ. Խաչի մասնաճիւղը կը տօնէ «Մանուկներու Օրը» այս շաբաթ իրիկուն ժամը 8ին Սէն Պէրնարի սրահին մէջ: Կը հրաւիրենք մեզի դրացի քոյր մասնաճիւղերը, Վալանս, Վիէն եւ Օպընա: Կը բանախօսէ Վիէնէն ընկեր Ս. ԳԱԼՈՒՍՏԵԱՆ :

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՇՔԵՂ ՑԵՐԵԿՈՅԹ

Կազմակերպուած Ֆրանսահայ Կապոյտ Խաչի Սէվրանի մասնաճիւղին կողմէ, կիրակի 7 Մարտ 1948, ժամը 3էն 12, Casino des Etoiles, Մասիս սրահին մէջ, 87 Ave. de Livry, à Sevran :

Գեղարուեստական հաճելի բաժին: Խմբերգ, ներկայացում եւ անակնկալներ, եւրոպական պարեր: Ճոխ պիւֆէ: Մուտք՝ 75 փր.

Հաղ. միջոց.— Կառախումբ Gare du Nordէն ժամը 13.45էն եւ 14.15էն: Eglise de Pantinէն 147 թիւ օթօպիւս, իջնել Terminus :

«ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՕՐ»Ը ՇԱՎԻԼԻ ՄԷՋ

Տեղւոյն «Րաֆֆի» Երիտ. Միութեան կողմէ
15 Փետրուար, Կիրակի օր

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ Փարիզի մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները. — Տիկին Շուշիկ Ցակոբեանէ Ընձառ Արժանթէ մը: Պ. Ստ. Թէրզեանէ 25 նոր բուրդէ փուլ-օվըր եւ Պ. Միսաք Սարաճեանէ 52 զոյգ կօշիկ :

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

Ա. ԱՀԱՐՈՆԵԱՆԻ ԱՄԲՈՂՋԱԿԱՆ ԳՈՐԾԻ ՀԱՏՈՐ ԵՐԿՐՈՐԴԸ: Մինչեւ այժմ լոյս տեսած եւ բաժանորդներուն ուղարկուած են առաջին, երկրորդ եւ չորրորդ հատորները: Մարտին լոյս պիտի տեսնէ երրորդ հատորը, իսկ ապրիլին հինգերորդը: Ամբողջական գործը պիտի բաղկանայ 10 հատորներէ, որոնք պիտի պարունակեն հեղինակին բոլոր գեղարուեստական գործերը: Տասը հատորներու բաժնեգինը Ֆրանսայի համար 6000 ֆրանք կանխիկ:

Բաժանորդագրուելու համար դիմել «Յառաջ»ի վարչութեան :

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՇՔԵՂ ՑԵՐԵԿՈՅԹ

Նախաձեռնութեամբ՝ Սեբաստիոյ Նահանգային Միութեան, վաստակաւոր դերասան՝ ՏՐԴԱՏ ՆՇԱՆԵԱՆԻ, մասնակցութեամբ Փարիզի հայ բեմի լաւագոյն ուժերուն, 8 Փետրուար, 1948, կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2.30ին, Մարսըլէն Պէռթըլօի շքեղ թատրոնին մէջ, 28bis, rue St. Dominique, métro Invalides:

Առաջին անգամ ըլլալով կը ներկայացնէ համաշխարհային ողբերգու Վ. Շէյքսփիրի

ԱՐՔԱՅ ԼԻՐ

Պատմական տրամ 6 արար եւ 2 պատկեր, Թարգմ. եւ բեմադրութիւն Տ. Նշանեանի:

Տոմսերու գիները, 100էն 400 ֆրանք, կը ծախուին հայկական բոլոր գրատուններու, ճաշարաններու, Սեբ. Նահ. Միութեան կեդրոնին եւ մասնաճիւղերուն մօտ: Հասոյթին տասը պիտի յատկացուի Սեբ. Նահանգ. Միութեան ներգաղթի ֆոնտին: Սրահին ջերմութիւնը ապահովուած է: Փնտռել յայտագիրը :

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 Rue Damesme - 13e
Le Gérant : A. NERCESSIAN

ՑՈՒՇԱՏԵՏՐ

Հ. Ց. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ Սէն Լուի դասախօսութիւնը երկուշաբթի իրիկուն ժամը 8ին, սովորական հաւաքատեղին: Կը խօսի ընկեր ՏԻԳ. ԹԱԴՈՍԵԱՆ :

Հ. Ց. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ Պուլվառ Օտտոյի մասնաճիւղին դասախօսութիւնը երեքշաբթի իրիկուն ժամը 8ին, սովորական հաւաքատեղին: Կը խօսի ընկեր Ս. ՄԻԼՏՈՆԵԱՆ :

Հ. Ց. Դ. «ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴ»Ի դասախօսական ժողովը այս չորեքշաբթի 28 Յունուար ընկեր Վարուժան Խուպէկեանի բնակարանը, սովորական ժամուն: Կը դասախօսէ ընկեր Ա. ՊՕՅԱՃԵԱՆ :

ՏԷՍԻՆԻ Հ. Ց. Դ. Նոր Սերունդի վճարանական ժողովը երկուշաբթի 26 Յունուար իրիկուան ժամը 9ին Հ. Ց. Դ. Տան մէջ: Նիւթ՝ «Ինչ պէտք է ըլլայ մեր դիրքը մեր հակառակորդներուն քարոզութեան դէմ»:

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ Շավիլէն Այրի Տիկին Կիւլինա Տէմիրճեանի մահուան առթիւ Հ. Ց. Դ. «Արդութեան» խումբը 500 ֆրանք եւ Նոր Սերունդի «Անդրանիկ» խումբը 500 ֆրանք կը նուիրեն Վերթերաններու Ֆոնտին: Շավիլի «Րաֆֆի» Երիտ. Երկսեռ Միութիւնը 500 ֆրանք Տէր եւ Տիկին Գնէլկօշկարեան 200 ֆր. Ֆ. Կ. Խաչին:

Տէր եւ Տիկին Օննիկ Քիրլեան եւ զաւակները, Տիկին Լիւսի Քացախեան եւ զաւակը Պ. Զալէն Քացախեան (Պոլիս), Տիկին Նուարդ Սահակեան եւ զաւակները Պ.Պ. Արշաւիր եւ Կարպիս Սահակեան (Պուլկարիա), Պ. Անանիա Կարապետեան (Պուլկարիա) կը ծանուցանեն մահը իրենց ազգականին՝

Պ. ԱԲՐԱՀԱՄ ՊՕՌԱՃԵԱՆԻ
(Ռոտոստոցի, 49 տարեկան.

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի Յունուար 26ին, երկուշաբթի առաւօտ ժամը 10.30ին, Փարիզի Հայոց եկեղեցին: Մարմինը կ'ամփոփուի Պանեօլէի գերեզմանատունը :

Մասնաւոր մահազդ հանուած չըլլալով, կը խնդրուի ներկայս իբր այդ նկատել :

Կիրակի 25 Յունուար 1948, ժամը 14.30ին
ՄԻՒԹԻՒԱԼԻԹԷԻ ՍՐԱՀԻՆ ՄԷՋ

Մեծ պատրաստութեամբ եւ խնամքով Յ. ԹՈՒՄԱՆԵԱՆԻ մահուան 25ամեակին առթիւ:

Փարիզի հայկական երգչախումբին կողմէ Սէնֆոնիկ մեծ նուագախումբ (60 հոգի) :

Ղեկավարութեամբ ԱՐԱ ՊԱՐԹԵՒԵԱՆԻ

ԱՆՈՒՇԸ

Անուշի դերը կը կատարէ Օր. ԱՆԺԷԼ ՎԱՐԺԱՊԵՏԵԱՆ, Ա. Grand prix Wicard de la Ville de Marseille :

Ներկայացումը կը սկսի ճիշդ ժամուն: Նուագի պահուն դուռները փակ կը մնան :

ԾԱԽՈՒ Է կօշկակարի (Bottier) խանութ մը լիսանսով, եւ բնակարանով :

Մանրամասնութեանց համար դիմել Պ. Chukurianի, 56 rue Genève — Arles sur Rhône :

ՅԱՌԱՋ
ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE
HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. Seine 376.286
Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13e)
Տար. 1200, 6ամս. 650, Արտ. 15 տոլ. կամ 3 անգլ.
Tél.: GOB. 15-70 — C.C.P. Paris 1678-63
Dimanche 25 Janvier 1948 Կիրակի 25 Յունուար

Ի. ՏԱՐԻ — 20e Année N° 5249-Նոր շրջան թիւ 858 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ ԳԻՆ՝ 5 Ֆր.

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՃԱԿԱՏ ԿԸ ՅԱՐԴԱՐԵՆ

Լոնտոնի եւ Նիւ Եորքի թերթերը դիտել կու տան թէ Անգլիոյ արտաքին նախարարին հինգշաբթի օրուան զգայացունց ճառը պատմական նշանակութիւն ունի որովհետեւ ցոյց կու տայ թէ արեւմտեան Դաշնակիցները այլեւս վճռած են նոր քաղաքականութիւն մը վարել Խորհրդային Միութեան հանդէպ՝ առանց, ի հարկէ, հրաժարելու Մոսկուայի կառավարութեան հետ հասարակաց լեզու մը գտնելու փորձերէն :

Մինչեւ վերջերս, կ՚ենթադրուէր թէ Մեծն Բրիտանիա տեսակ մը միջնորդի դեր պիտի կատարէր՝ իրարու հետ «հաշտեցնելու» համար Ամերիկան եւ Խորհրդային Միութիւնը :

Կը թուի, սակայն, թէ Լոնտոնի ընկերվարական կառավարութիւնը, ներկայ պայմաններուն մէջ, ապարդիւն կը գտնէ հաշտարարի այդ դերը :

Արտաքին նախարար Պէվին որոշ կերպով կ՚առաջարկէ արեւմտեան պետութեանց խմբակցութիւն մը որուն մէջ պիտի մտնեն ոչ միայն Ֆրանսան, Պելճիքան, Հոլանտան կամ մանրանկար Լիւքսէմպուրկը, այլեւ, աւելի ուշ, Իտալիան, Զուիցերիան եւ Փորթուգալը :

Նախարարը ոչ մէկ մանրամասնութիւն կու տայ մշակուած ծրագրին մասին եւ միայն ընդհանուր բառերով կը գծէ այն ճամբան որուն պիտի հետեւին ազատ ժողովրդավարութիւնները՝ կասեցնելու համար Ռուսիան որ, հակառակ որ հասած է Շթէթէն ու Թրիէսթէ, տակաւին գոհ չէ իր սահմաններու ծաւալումէն :

Լոնտոնի ազատական օրկանը, «Նիւզ Քրոնիքլ» կը յանձնարարէ աւելի դրական — եւ անմիջական — քայլեր առնել ծրագրին գործադրութեան համար : «Տէյլի Մէյլ», նոյնպէս կ՚առաջարկէ աճապարել, իսկ ծանրախոհ «Թայմզ»ի կարծիքով, արտաքին նախարարին մարտակոչը պէտք է խթան մը ըլլայ անմիջապէս գործի սկսելու :

Պ. Պէվին միջազգային ներկայ անստոյգ կացութեան պատասխանատու կը նկատէ Խորհրդային Միութիւնը, բայց վճռապէս կը յայտարարէ որ ծրագրուած խմբակցութիւնը ուղղուած չէ այդ երկրին դէմ :

Տարակոյս չկայ որ Եւրոպայի վերականգնումը չի կրնար իրականանալ առանց արեւմտեան ազգերու համերաշխ գործակցութեան եւ առանց այն վճռական քայլերուն որոնք անհրաժեշտօրէն ձեռք պիտի առնուին չափաւորելու համար Խորհրդային Միութեան ախորժակը :

Շատ ուշագրաւ է որ ընկերվարական արտաքին նախարարին ներկայ ուղղութեան բացարձակօրէն համաձայն են պահպանողականները որոնց ականաւոր առաջնորդը Չըրչիլ կամ իր փոխանորդը, Իտն, ջերմօրէն գնահատեցին խորհրդարանին ներկայացուած առաջարկը :

« Ապարդիւն աշխատանք է տրամաբանել կամ վիճիլ համայնավարներուն հետ, կ՚ըսէ Չըրչիլ» : Կամ՝ «ընկերվարական քաղաքականութիւնը իրաւունք չունի ընկերվարութիւն պարտադրելու ուրիշ ժողովուրդներու » :

Ներկայ վարչապետը, ընդհանրապէս նուազ յախուռն քան իր արտաքին նախարարը, աւելի «բաց կը խօսի» ի լուր Խորհրդային Միութեան վարիչներուն — « Համայնավարութիւնը միատեսակ ու նեղմիտ աշխարհահայեացք ունի. ան ամէն բան սեւ ու ճերմակ կը տեսնէ. կամ թերեւս՝ ամէն բան սեւ ու կարմիր... Մենք կ՚ուզենք բարեկամական յարաբերութիւններ ունենալ Խորհ. Միութեան հետ, բայց երբեք պիտի չընդունինք համայնավարութիւնը ... Ոստիկանական պետութիւնը բացարձակօրէն գարշելի է...» :

Պէվինի, Էթլիի, Չըրչիլի բառերուն վրայ աւելցուցէք նաեւ Ամերիկայի մեծամեծներու վերջին ճառերը, ու պատկերը կ՚ըլլայ ամբողջական — ամեհի պայքար մը անփառունակ վարդապետութեան մը դէմ որ կ՚աշխատի «իր գաղափարները իրագործել միլիոնաւոր մարդոց սովին ու մահուան շնորհիւ » :

Բանիմացներու այս տեսակէտին դէմ են միայն Հայոց ազգին ողորմելի Հայաստանասէրները :

Ժ.

Պէվինի ճառէն ետք

ՉԸՐՉԻԼ ԿԸ ՅԱՆՁՆԱՐԱՐԷ ՀԱՄԱՁԱՅՆԻԼ ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ ՀԵՏ

Անգլիոյ նախորդ վարչապետը, Ուինսթըն Չըրչիլ, ուրբաթ օր խորհրդարանի վիճաբանութեանց մասնակցելով, ըսաւ թէ ինք համակարծիք է արտաքին նախարարին հետ եւ թէ անհրաժեշտ է կազմակերպել արեւմտեան խմբակցութիւն մը՝ Խորհրդային Միութեան ծաւալումը կասեցնելու համար : Չըրչիլ, միաժամանակ, յանձնարարեց ամէն բան ընել համաձայնութեան եզր մը գտնելու համար Ռուսիոյ հետ : Ստորեւ կու տանք իր ճառին հիմնական մասերը. —

Ապարդիւն աշխատանք է տրամաբանել կամ վիճիլ համայնավարներուն հետ : Բայց, կարելի է իրենց հետ գործ ունենալ իրական գետնի վրայ : Փորձառութեամբ գիտեմ որ անոնք կը սակարկեն այնքան ատեն որ սակարկութիւնը համապատասխան է իրենց շահերուն : Զարմանալի է որ տակաւին դէմ դիմաց կը գտնուինք անհաշտ հարցումի մը հետ — պատերազմ պիտի ըլլա՞յ : Ինծի կը թուի թէ իրական վտանգ մը կայ եթէ շարունակենք այս քաշկռտուքը : Համոզուած եմ որ պատերազմ մը արգիլելու լաւագոյն միջոցն է վերջնական կարգադրութեան մը յանգիլ եւ համաձայնիլ Խորհ. կառավարութեան հետ քանի դեռ ուշ չէ : Այս բանը իրականացնելու համար արեւմտեան ժողովրդավարութիւնները — որոնք նախապէս պէտք է իրարու հետ համաձայնին կարելի եղածին չափ շուտ — նախաձեռնարկ պէտք է ըլլան եւ կարգադրութիւն մը առաջարկեն Մոսկուայի կառավարութեան : Ըսած էի թէ հիւլէական ռումբը կրնար երեք — չորս տարի ապահովել ներկայ սպասողական վիճակը, թերեւս քիչ մըն ալ աւելի երկար : Բայց չմոռնանք որ արդէն աւելի քան երկու տարի անցած է : Չեմ հաւատար որ աւելի երկար սպասելով նպաստաւոր եզրակացութեան մը կրնանք յանգիլ : Չափազանց մեծ վտանգներու առջեւ պիտի գտնուինք եթէ թոյլ տանք որ այս վիճակը շարունակուի մինչեւ որ բաներ մը պատահին : Բնականաբար ես պիտի ուզէի որ բոլոր երկիրները որդեգրէին ժողովրդավար ընկերվարութեան սկզբունքները քանի որ այդ միջոցով միայն կարելի է դիմադրել ռուսական համայնավարութեան : Բայց ընկերվարական քաղաքականութիւնը իրաւունք չունի ընկերվարութիւն պարտադրելու ուրիշ ժողովուրդներու :

Նախորդ վարչապետէն առաջ օրուան ընկերվարական վարչապետը Պ. Էթլի, վիճաբանութիւնները բանալով, ըսած էր հետեւեալ խօսքերը. — Անձնապէս, չեմ կարծեր որ լաւ կ՚ընենք պատերազմի մասին խօսելով, բայց եւ այնպէս սխալ պիտի ըլլար մեր աչքերը փակել կարելիութեանց առջեւ : Չեմ կարծեր որ պատերազմը մօտալուտ է, բայց կը հաւատամ որ մեր անկարելին պիտի ընենք պատերազմի պատճառները անհետացնելու համար : Բոլորս ալ կ՚ընդունինք որ շատ դժուարին պարտականութիւններ ունինք կատարելիք : Համայնավարութիւնը ուժական վարդապետութիւն մըն է : Մոլեռանդ շարժում մըն է ան որ կ՚աշխատի զօրաշարժի ենթարկել այնպիսի մարդիկ որոնք տարօրինակ մտքի տէր են եւ կը գտնուին ընկերային որոշ մակարդակի մը վրայ : Համայնավարութիւնը ծանօթ ազգի մը պաշտօնական դաւանանքն է. քարոզչական դաւանանք մըն է ան որ կ՚ուզէ ինքնիրեն պարտադրել ուրիշ ազգերու : Ճիշդ ռուսական է այդ համայնավարութիւնը... Այս վերջինը տնտեսական վարդապետութիւն մըն է՝ ընդելուզուած յետամնաց պետութեան մը քաղաքականութեան : Անիկա հրապուրիչ չէ այն ազգերուն որոնք ճաշակած են արեւմտեան քաղաքակրթութիւնը : Հրապուրիչ է միայն այն ժողովուրդներուն համար որոնք աւելի լաւ բաներ տեսած չեն : Համայնավարութիւնը միատեսակ ու նեղմիտ աշխարհահայեացք մը ունի. ան ամէն բան սեւ ու ճերմակ կը տեսնէ. կամ թերեւս, ամէն բան սեւ ու կարմիր : Անոր մէջ տեղ չկայ ուրիշ մտածումի կամ տեսակէտի համար, թէեւ համայնավար կուսակցութիւններէն կը սպասուի որ նախորդ օրը անիծուած երեւոյթ մը՝ օրհնուի օր մը վերջը : Մենք կ՚ուզենք բարեկամական յարաբերութիւններ ունենալ Խորհրդ. Միութեան հետ, բայց երբեք պիտի չընդունինք համայնավարութիւնը. մենք բացարձակօրէն հակառակ ենք համայնավար կենցաղին : Ոստիկանական պետութիւնը բացարձակօրէն գարշելի է արեւմուտքի այն ազգերուն համար որոնք, այսքան երկար ժամանակ, ազատութիւն վայելած են : Վստահ եմ որ մարաջախտ Ստալին կը տեսնէ որ համայնավար դաւանանքը, երկու պատերազմները իրարմէ բաժնող ժամանակաշրջանին, ոչ մէկ նուաճում կատարեց Անգլիոյ մէջ : Ուրեմն պէտք է հրաժարի այն մտքէն թէ Անգլիան ալ կրնայ, օրին մէկը, համայնավար ըլլալ :

Խօսելով Մարշըլի ծրագրին մասին, վարչապետը, ըսաւ. — Չեմ հասկնար թէ մարդիկ ինչու դէմ են անոր երբ աւելի լաւ բան մը չունին զայն փոխարինող. ուրիշ խնդիր, սակայն, եթէ անոնք կը պատրաստուին իրագործել իրենց գաղափարները միլիոնաւոր մարդոց սովին ու մահուան շնորհիւ :

★ Ամերիկեան եւ անգլիական մամուլը, կ՚ողջունեն արեւմտեան խմբակցութիւն մը կազմելու համար Պէվինի բերած առաջարկները : Ուաշինկթընի քաղաքական շրջանակները շատ գոհ մնացած են արտաքին նախարարին ճառէն որ լաւագոյն տպաւորութիւնը ստեղծած է Ֆրանսայի, Իտալիոյ ինչպէս նաեւ Հոլանտայի եւ Պելճիքայի մէջ եւս :

Ֆրանքին արժեզրկումը

ԱՆԳԼԻԱ ԶԱՓԱԶԱՆՑ ՄՏԱՀՈԳ

Ուրբաթ օր Անգլիոյ ելմտական նախարարը Սըր Ստէֆըրտ Քրիփս, անակնկալ կերպով Փարիզ եկաւ խորհրդակցելու համար վարչապետին եւ ելմտական նախարար Պ. Րընէ Մայէրի հետ՝ որպէսզի Ֆրանքին արժեզրկման որոշումին գործադրութիւնը առայժմ յետաձգուի :

Կարեւոր խորհրդակցութիւններ տեղի ունեցան մինչեւ ուշ գիշեր :

Բրիտանական շրջանակներուն մէջ դիտել կը տրուի որ Ֆրանսական թղթադրամին արժեզրկումը սերտ կապակցութիւն ունի արեւմտեան խմբակցութիւն մը ստեղծելու անգլիական ծրագրին հետ եւ կրնայ վնասել այս վերջինին յաջողութեան : Ուաշինկթընի բրիտանական դեսպանը լորտ Ինվըրչէփըլ դիմում կատարած է նախագահ Թրումընի մօտ որ անմիջական քայլեր առնէ «Պէվինի ծրագիր»ը չձախողեցնելու համար : Ամերիկեան կառավարութիւնը որոշած է նոր յանձնարարութիւններ ընել Ֆրանսայի :

Ահաւասիկ թէ ինչ կ՚առաջարկէ Ֆրանսա — տոլարին պաշտօնական գին նշանակել մօտաւորապէս 216 ֆրանք : Ազատ շուկայի գին պիտի չնշանակուի սթերլինին համար որ, նոր սակով, պիտի արժէ 864 ֆրանք : Արտածումներ ընող Ֆրանսացի վաճառականը իր ստացած տոլարներուն կէսը պիտի ծախէ նոր սակով, իսկ մնացեալը «ազատ շուկային» մէջ : Ներածողները կը բաժնուին երկու դասակարգի — կենսական ապրանքներ գնողները ենթակայ են Մարշըլի ծրագրին եւ պիտի վճարեն պաշտօնական սակով (216) : Ոչ — կենսական ապրանքներ ներածողները «ազատ շուկային» պիտի հայթայթեն անհրաժեշտ տոլարները՝ ի հարկէ համապատասխան հաշուեցոյցը ներկայացնելէ ետք : Այս ձեւով, ուրեմն, օտար թղթադրամներու գինը ենթակայ է հակակշիռի, իսկ վաճառումը բոլորովին ազատ : Այս կարգադրութեան դէմ է Անգլիան :

ՌՈՒՄԱՆԱԿԱՆ կառավարութիւնը երեսուն հոգինոց պատուիրակութիւն մը Պուտափէշթ ղրկեց այս շաբթու վարչապետ Կրոզայի եւ արտաքին նախարարուհի Տիկին Ա. Փաուքէրի գլխաւորութեամբ, բարեկամական դաշնագիր մը ստորագրելու համար Հունգարիոյ եւ Ռումանիոյ միջեւ : Տիկին Փաուքէր յայտարարեց որ Ռումանիա նման դաշնագիրներ պիտի ստորագրէ բոլոր այն երկիրներուն հետ որոնք կը յարգեն իր անկախութիւնը : Ռումանացի ժողովուրդը թոյլ պիտի չտայ որ արեւմուտքի աշխարհակալները մեր երկիրներուն մէջ յառաջ բերեն այն կացութիւնը որուն մատնուած են Ֆրանսան եւ Իտալիան, ու մանաւանդ Յունաստանն ու Սպանիան, ըսաւ նախարարուհին :

• Պուլկարիոյ եւ Ռումանիոյ բարեկամութեան աւելի գործնական բնոյթ մը տալու համար, կամուրջ մը պիտի շինուի Դանուբի վրայ՝ Պուլկարիայէն Ռումանիա, համաձայն Տիմիթրովի յայտարարութեան : Պուլկարիա դաշնագիր պիտի ստորագրէ նաեւ Լեհաստանի հետ :

ԻՐԱՔԻ ՎԱՐՉԱՊԵՏԸ որ ներկայիս Լոնտոն կը գտնուի, կը հերքէ այն լուրերը թէ Պաղտատ կանչուած է՝ անգլեւիրաքեան դաշնագրին ստորագրութենէն ետք : Անհիմն է այն տարաձայնութիւնը թէ հրաժարած եմ, յայտարարեց վարչապետը ուրբաթ օր, ինչո՞ւ հրաժարիմ. եթէ, վերադարձիս, տեսնեմ որ կացութիւնը լաւ չէ, հաւանաբար հրաժարական ներկայացնեմ :

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՀԱՆԳԱՆԱԿ

Գ.

Սիրելի Սարաֆեան.— Կարելի էր, դեռ, երկարել անտարբերութեան տեսութիւնը՝ ներկայացնելու համար նաեւ անտարբերութիւնը ատուածաբանութեան մէջ, կամ անտարբերութիւնը ախտաբանութեան մէջ (apathie), վերջացնելու համար «փղոսկրեայ աշտարակ»ին տեսութեամբ՝ իբրեւ անտարբերութեան վարդապետութիւն գրականութեան մէջ:

Բայց կ'աճապարեմ՝ պարզելու համար անտարբերութեան տեսութեան հակառակ թէզը, որպէսզի գրագէտը դնեմ երկու այս թէզերուն միջեւ:

Հակառակ այդ թէզը կը կոչուի տարածականութիւն (expansibilité), որ կը յատկանշուի մտաւորական ամէն աշխատանքի մասնակցելու կամ ընկերային ամէն շարժումի միջամտելու յորդառդեղ ցանկութեամբ մը:

Հոգեբանութեան մէջ շատ քիչ ուսումնասիրուած է տարածականութեան օրէնքը, ըստ էութեան՝ բնազդական: Այսուհանդերձ ոչ ոք կը մերժէ կարողութիւնը, զոր միտքը ցոյց կուտայ տարածուելու եւ ծաւալելու ցանկութեամբ:

Ուրեմն, անտարբերութեան տեսութեան հակառակ՝ այս թէզին պաշտպանները կը ջատագովեն մտաւորականին մասնակցութիւնը այն բոլոր շարժումներուն մէջ, որոնք արտայայտութիւնն են ժողովուրդի մը քաղաքակրթական յաւակնութիւններուն:

Պէտք է խոստովանիլ թէ դպրոցական բոլոր ծրագիրները հիմնուած են այս երկրորդ թէզին վրայ,— մինչեւ բարձրագոյն վարժարան մուտքը՝ երիտասարդը հարկադրաբար կ'ուսանի ամէն առարկայ, փոքրիկ համայնագիտարանի մը վերածելու համար, կարծես, իր մատղաշ ուղեղը: Այդ տարիքին մէջ՝ երիտասարդը թուագէտ է, բուսագէտ է, հոգեբան է, պատմաբան է, ճարտիչ է, մարզիկ է, ամէն բան է: Եւ եթէ, որոշ տարիքէ մը ետքը, կանգ կ'առնէ համայնագիտացումը,— իբր թէ անհրաժեշտ ճկունութիւնը տալէ ետքը մտքին՝ յարմարագոյն ասպարէզը ընտրելու (orientation professionnelle) այլեւս ընդունակ դարձուցած,— պատճառն այն է որ կը կարծուի թէ սահմանափակ է մտքին տարածականութիւնը եւ յոգնութիւն կը պատճառէ աւելին: Մանկավարժութենէն կուգայ այս մտահոգութիւնը: Ուրիշ կողմէ մը, բողոքական մտածողութեամբ յագեցած ժողովուրդներու բժշկագիտական ուսումնասիրութեանց մէջ, յաճախ դիտել կը տրուի թէ մարդկային մտքին տարածականութիւնը ոչ միայն թշնամի է կեդրոնացումին, ներընչումին եւ méditatif ոգիին, այլեւ մասնագիտութեան: Այս նեղ տեսութիւնը, որուն ջերմեռանդ պաշտպանն է Տոքթ. Փօշէ, կը թուի թէ կը հակի դէպի անտարբերութեան թէզը:

Առանց վէճը մինչեւ Արիստոտէլ տանելու,— մենք ի՞նչ գիտենք հիմա, որու մասին մտածած չըլլայ հեյլէն այս մեծ իմաստունը, կը գրէ հեղինակ մը,— առանց ուզելու օրինակ բերել Կէօթէն, որ զարմանք կը պատճառէ իբրեւ փիլիսոփայ, բնագէտ, բանաստեղծ կամ քաղաքագէտ, եւ վերջապէս առանց յիշելու Տանթէն իր բանաստեղծի եւ քաղաքական գործիչի հետաքրքրութիւններով, կ'ուզէի արձանագրել միայն այն փաստը թէ ժամանակաշրջաններ կան, երբ մարդկային միտքը կը սիրէ աճիլ համայնագիտական մտահոգութիւններով, ինչպէս ժամանակաշրջաններ կան, երբ մարդկային միտքը կը կծկուի ինքն իր վրայ, ինքն իր մէջ: Այսպէս համայնագիտական է ԺԸ. դարը:

Ուրիշներ նոյն այս երեւոյթը ցոյց կուտան անհատին իսկ կեանքին մէջ: Տարածական է երիտասարդութիւնը,— հետաքրքրութիւն ցոյց կուտայ ամէն բանի մասին, եւ շարժումի դեղում՝ ամէն ասպարէզի մէջ: Ընդհակառակն՝ ծերութիւնը թշնամի է տարածականութեան, կը նախընտրէ խնայել իր ուժերը, չյոգնեցնել իր միտքը, չըսպառել իր կարողութիւնները, դէպի անձնապաշտ անտարբերութիւն հակումով մը:

Ու դարձեալ, ուրիշներ այս երեւոյթը կը բացատրեն հոգեբնախօսական բառարանով: Արիւնային խառնուածքով անհատները կը սիրեն հաւաքական կեանքը, աղմուկը, շարժումը, կռիւը, վիճաբանութիւնը,— անոնք հաղորդական են, անձնուէր եւ քաղցրաբարոյ: Մաղձայինները կը մատնեն նոյն նկարագիրը՝ քիչ մը աւելի սաստիկ: Ընդհակառակն աւշայինները, իրենք իրենց մէջ քաշուած, կը խուսափին աղմուկէն, վէճէն, շարժումէն,— ռոմանթիք բանաստեղծներն են անոնք, բարեկամ՝... լուսնկային:

Ի՞նչ հարկ, սակայն, նիւթը աւելի ընդլայնելու,— կը բաւէ ըսել թէ միտքը այնպիսի «մարմին» մըն է, որու տարածականութեան սահմանը չկայ: Մեր օրերու մանուկը աւելի բան գիտէ քան մէկ դար առաջուան մանուկը: Ու վա՛յ անոր, որ իր հետաքրքրութեան շօշափուկները ներս քաշած՝ կ'աշխատի ապրիլ աղքատ զգայարանքներով կամ մասնագիտութեան մը պզտիկ հաճոյքներով:

Անա՛ծ է մարդկային միտքը մինչեւ «չորս գործողութիւն»: Կ'ըսեն թէ Նափոլէոն կրնար տուն տալ երեք տարբեր զեկոյցներ միաժամանակ երեք քարտուղարներու, մին՝ դէմը նստած, միւս երկուքը՝ աջն ու ձախը: Ահա թէ ի՛նչո՛ւ կը հաւատամ, որ մարդկային միտքը չարունակ կ'աճի, ու դեռ պիտի աճի՝ իր տարածականութեան սահմանները ընդարձակելով, հետեւաբար աւելի եւս ճկուն դառնալով՝ շնորհիւ «չորս գործողութիւններուն»: Ընդհակառակն, միտքը, որ միայն գումարել գիտէ կամ միայն բաժանել, պիտի զօսանայ հետզհետէ: Անհրաժեշտ է արգիլել այդ զօսացումը, անշուշտ որոշ վարժութիւններով: Եւ ի՛նչ քաղցր է, գէթ ինծի համար, մատենագրական երկարատեւ պրպտումէ մը կամ ծանր եւ յոգնեցուցիչ ընթերցումէ մը ետքը՝ պահ մը կազմաքարութիւն ընել կամ ատաղձագործութիւն, ասեղ շարժել կամ սղոց: Երբ յիշողութեանս մէջ պատահական պարապ մը(*) գոյանայ, անմիջապէս կը փորձեմ միտքովս գտորոշել գաղափարի մը ամէնէն նրբին երանգները,— եւ այս՝ ճշդելու համար մտքիս յոգնութեան աստիճանը կամ դեգեւման պատճառը:

Ուրեմն, այս պատճառաբանութեամբ, մարդկային մտքին կուտամ ամէն ազատութիւն՝ մեղուի մը պէս թռչկոտելու համարծաղկէ ծաղիկ ու պարտէզէ պարտէզ: Վասնզի այդ ազատ թռիչքն է, որ կը հարստացնէ զինք:

Յաճախ ինծի համար մարդանք մը կը դառնայ՝ երբ գրականութեան տունէն դուրս կ'ելլեմ ու կը մտնեմ գիտութեան տունը, ու թող ձեզի զարմանալի չթուի, երբ ըսեմ թէ փնտռեր եմ, դտեր ու մասնաւոր հաճոյքով մը կարդացեր Թիլքէնի գործը սարդերու ոստայնին երկրաչափական սքանչելիքներուն եւ արուեստին մասին,— տակաւին մանուկ կը հետաքրքրուէի թէ սարդը ինչպէս վարէն վեր թել կը նետէ ուղղահայեաց ու վեր կը բարձրանայ այդ թելով: Որքան նեղը դրեր եմ, ժամանակին, իմ ուսուցիչներս այդ հարցումով: Յամառ՝ իմ հետաքրքրութիւններուս, ինչպէս պայքարներուս մէջ, իմ համակրանքս կ'երթայ ոչ թէ անոր՝ որ խղունջ— մտաւորական է (առաջին թէզ անտարբերութեան), այլ անոր որ մեղու — մտաւորականն է, (երկրորդ թէզ տարածականութեան), որ կը թռչկոտի, կը հետախուզէ, նեկտար կը ժողվէ, բեղնափոշի կը տարածէ, եւ ի հարկին... կը խայթէ: Այսինքն թէ երբ արդար է խայթել, ոչ մէկ ուժ կրնայ ինծ արգիլել որ չխայթեմ չմոռցուելիք կսկիծով մը:

Եւ հիմա երկու այս տեսութիւնները բերենք պատշաճեցնել մեր ազգային կեանքին եւ օրուան վէճերուն,— այդ ալ յաջորդով:

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

(*) Ֆրանսերէն absence բառը, զոր ոմանք կը թարգմանեն բացակայութիւն, աւելի ճիշդ է թարգմանել պարապ՝ երբ հարցը կը վերաբերի հոգեբանութեան, բացակայութիւն թարգմանութիւնը գործածելով միայն ախտաբանութեան մէջ (épilépsie):

ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ԹՈՒՄԱՆԵԱՆ

Որուն «Անուշ»ը կը ներկայացուի այսօր

«Յայտարարութիւն»

«Ժողովուրդի Ձայն» թերթէն իմացայ որ պոլշեւիկ կուսակցութեան հայկական հատուածը ինքզինքը լուծած է... առանց անգլիական իւղ կամ հնդկական իւղ գործածելու: Եւ մտածեցի. անպատճառ մոսկովեան նոր լուծողական մը ըլլալու է որ հոտը դէշ ելաւ:

Խոստովանինք որ պոլշեւիկները շատ անկեղծ մարդիկ են. ինչ որ կը խորհին, անկեղծօրէն կը խոստովանին: Ես կը յիշեմ պոլշեւիկ մեծամեծներու հռչակաւոր դատավարութիւնը, Զինովիեւ, Քամէնեւ, Թուխաչեւսկի եւ շատ մը ուրիշներ, որոնք ներկայացան Վիշինսքիի եւ խոստովանեցան թէ իրենք օձ են, սողուն են, դաւաճան են, նացի են, էշ են եւ պահանջեցին իրենց պատիժը: Վիշինսքին ալ անոնց անկեղծութիւնը տեսնելով, մահուան պէս թեթեւ պատիժ մը տուաւ: Մեր պոլշեւիկներուն քրածն ալ նոյն անկեղծութենէն կուգայ. տեսան որ իրենց... վերարկուն շատ հինցած է, ու այդ պատճառաւ ալ ոչ ոք կարեւորութիւն կուտայ, նոր մը հագան ճիշդ ու ճիշդ հօճային պէս: Հօճան եթէ հին «ճիւպպէ»ով հրաւէրի երթար, դրան քով կը նստեցնէին, իսկ եթէ նորով երթար, սեղանին գլուխը կը նստէր:

Յայտարարութիւնը կ'ըսէ որ ազգին լաւ ծառայելու համար իրենց անունը փոխած են: Այս խոստովանութիւնը հաւատացէք որ բոլորովին անկեղծութիւն է: Ըսել կ'ուզեն թէ ասկէ առաջ լաւ չեն ծառայած...:

Կ'ըսեն թէ իրենց պոլշեւիկ ըլլալը մինչեւ հիմա ազգային հրամայական պահանջ է եղեր, որովհետեւ կամուրջի դեր կը կատարեն եղեր հաւ եւ արաբ ժողովուրդի միջեւ: Հոս խելքիս զօր կուտամ եւ կամաց կամաց կը համոզուիմ թէ ճիշդ է ըսածնին: Եթէ այդ կամուրջը չըլլար... նաւակով անցնիլ պիտի փորձէին եւ պիտի խեղդուէինք առանց հաղորդութիւն առնելու: Եւ կ'աղօթեմ. փա՛ռք քեզ Աստուած, փառք քեզ, որ այս փորձանքէն ազատեցիր մեզ:

Սոյն յայտարարութեամբ, Դաշնակցութեան քթին բերնին բաւական մը տալէ վեր, շատ մը ուրիշ պարտաւորութիւններ ալ իրենց կռնակը կ'առնեն.

1.— Ազատագրուած հողերու վերադարձ... Վիշինսքիի միջոցաւ անշուշտ:

2.— Հայ — Արաբ բարեկամութեան ամրացում... Խալիլ Պէքթաշի միջոցաւ:

3.— Հայ հաստատութեանց զօրացում եւ հայ լեզուի զարգացում... նոր ուղղագրութեամբ եւ «ռեվոլիւցիոն» բառերով:

4. — Հայ ժողովուրդի դատախազութիւն սովետական Հայաստանի պայմաններուն համաձայն:

Իշտէ հոս սխալ բան մը բրած են: Բոլորը մէկ կողմ, սա չորրորդը բոլորովին պոլշեւիկի գործ է: Առաջ պէտք էր «Հայրենասէրներու միութիւն» կազմէին, յետոյ չուզէին ու պոլշեւիկ դառնային, որովհետեւ այդ բոլոր ըրածնին աւելի շատ պոլշեւիկի գործ է քան հայրենասէրի:

Այս բոլոր որոշումները տրուած են միաձայնութեամբ: Արդէն Ռուսիոյ մէջ միաձայնութեամբ: Արդէն Ռուսիոյ մէջ միաձայնութեամբ կ'ըլլայ ամէն բան:

Ժամանակին Մուսթաֆա Քէմալ, Թուրքերը ներսով ու դուրսով եւրոպականացնելու համար, ֆէսը ջնջեց եւ գլխարկ դնել տուաւ, բայց այդ մարդիկը չփոխուեցան: Ասոնք ալ քիչ մը փոխուելու համար, իրենց անունը կը փոխեն, կը յաջողին թէ չէ, չեմ կրնար գուշակել, բայց պատմութիւն մը միտքս կուգայ որ շատ կը յարմարի այս պարագային.

Ժամանակին մարդուն մէկուն անունը աւանակ կ'ըլլայ. իր բարեկամները կ'ըսեն իրեն.

— Բարեկամ, այդ անունը քեզի համար լաւ չէ, եկուր փոխենք:

— Ինչպէ՞ս...

— Շատ դիւրին է, սեղան կը շտկենք, ուտելիքով խմելիքով, բոլոր գիւղացիները կը հաւաքենք եւ անոնց ներկայութեան նոր անուն մը կը դնենք քեզի:

Մարդը կը համաձայնի եւ սեղանը կուտայ: Ուտել խմելէ վերջ, կ'ըսեն մարդուն.

— Այսուհետեւ քու անունդ քուռակ է:

Մարդը ուրախացած կ'երթայ կնոջը եւ հըպարտութեամբ մը կ'ըսէ.

— Կնիկ, անունս փոխեցի:

— Ի՞նչ դրիր նայինք, կը հարցնէ.

— Քուռակ...

— Էհ, յիմար, երկու տարի վերջը, նորէն աւանակ կը դառնաս, կը պոռայ կինը եւ երեսը կը դարձնէ էրիկէն:

Կ'ըսեն նաեւ որ ժողովուրդի մէջ շատ մեծ արձագանգ գտած է — այս պատմութիւնը չէ, չխաբուիք — իրենց առած քայլը:

ԹՈՒՐԻԿ

ՊՈՒՏ'Մ ԾԻԾԱՂ

Հայատիպներ...

— Հայը կը հասկնամ: Արմէնականն ալ ծանօթ է Վարուժան կարդացողներուն: «Հայատիպ»ը ո՞րն է: Ի՞նչ ապրանք է:

— Հայատիպը կարկտան սերունդ մըն է որ գաղթավայրերու մէջ բուսած է:

— Այո, մեր նոր սերունդն է:

— Մեղայ ըսէ: Այդ տղաքը, հինգէն քսանհինգ տարու, միւռոն ունին իրենց ճակատին վրայ: Ճիգ, աշխատանք կը թափին հայ մնալու եւ հայ լեզուն գեղգեղելու համար: Ասոնք յանցաւոր չեն եթէ օտարներէն կը ճըլըողեն: Հայատիպը, այն «նոր սերունդն» է որ քառասուն տարի առաջ, Կաղանդի անուշապուրը ճաշակած՝ հատիկներն ալ իրենց մօրուքին վրայ ձգելով պզտիկներուն ծիծաղը շարժած են:

— Ուրեմն հիմա, վաթսունոց մը կան ասոնք: Ու պէտք է որ լաւ Հայեր ըլլան:

— Շատ միամիտ մէկն ես: Մտիկ ըրէ:

Անցած օր, ստացայ նամակ մը, վերէն —վար եւ վարէն — վեր օտարերէնով գրուած՝ «Հայը Հայ պահելու» յաւակնութիւնով հպարտացող կազմակերպութեան մը կողմէ:

Ենթադրեցի որ «Նոր սերունդ»ի պատկանող մէկու մը կողմէ գրուած է, եւ կամ գիս, հայ լեզուէն զուրկ քսանամեայ նոր սերունդի անդամի մը տեղ դրած են: Ուրախացայ այս վերջին ենթադրութեանս վրայ:

Եւ սակայն: Երեկոյին, երբ մեր դրացիին տղուն, Ալպէրին տուի թարգմանելու համար՝ զուրախութիւն իմ դիւրութիւն եղեւ: Ահա նամակին պարունակութիւնը:

« Սիրելի պարոն: Ներփակ ձեզ կը ղրկուի քանի մը տոմս «կօղէլ ղըղ արարուխ»ի ներկայացումին յատուկ: Կը խնդրուի փոխարժէքը ղրկել մեր հասցէին: Ընդունեցէք ...

Մենք այս անունով հայերէն խաղ ունի՞նք, Մենծիկ: Եւ ի՞նչ կը նշանակէ աս վերիթուրքերէնը:

— Թուրքերէն չէ այլ թաթարերէն է: Կը թարգմանուի «Աղուոր աղջիկ կը փնտռենք»:

Հայերը որդեգրած են այդ խաղը եւ իբրեւ գլուխ գործոց, տարուան չորս եղանակներուն կը բեմադրեն զայն՝ Հայը Հայ պահելու համար:

— Օհօ, նամակը օտարերէն, խաղը թաթար, հապա Հայը ի՞նչ կը բանի: Ինչի՞ս Հայն են այս մարդիկը:

— Ըսինք որ հայատիպ են: Կամաց խօսէ, կը խրտչեցնես ու բոլորովին կը հեռանան հայութենէ: Ազգը անհեցուկ ձգելով... Կրնայ ըլլալ որ այս պարոնները Հայաստան գաղթել կ'ուզեն, — եթէ հրաշքի դարը անցած չէ — այդ պատճառով՝ հայերէն լեզուն չեն ուզեր մաշեցնել, հինցնել որ տանին հայրենիք եւ հոն գործածեն...

Գանք մեր նիւթին: Սա թաթարերէն ներկայացումին տոմսերուն դրամը ղրկեցի՞ր:

— Հա՛, լաւ ըսիր: Երկու անգամ նամակատուն գացի, դրամը ղրկելու համար: Թիւերով մարդիկ, արձաններու պէս կանգնած հերթի կը սպասէին, ես եկայ խանութս յուսահատած:

— Անշուշտ յաճախորդներ ալ փախցուցիր եւ գործդ տուժեց:

— Աստուած գիտէ: Ես ղրկեցի նամակը եւ տոմսերը, որպէսզի ուրիշի մը ծախեն եւ այդ թիւերուն աթոռները պարապ չի մնան:

— Հոգ մի ըներ: Արդէն այդ տոմսերուն թիւերը կրող աթոռները քանի մը ուրիշ մարդոց եւս ծախուած կ'ըլլան: Դուն բացը կրնայիր մնալ...

— Այդպէս բան կ'ըլլա՞յ, Մենծիկ, կարծեմ քիչ մը կը չափազանցես:

—Հա, փեսայ Թորոս, կ'ըլլի, կ'ըլլի մեր մէջ: Գործնական ժողովուրդ ենք:

— Ուրեմն, երբ այդ տեսակի բան պատահի, մուտքի դրամը վճարողները տեսնեն որ իրենց աթոռները գրաւուած են, ի՞նչ կ'ընեն:

— Քիթերնուն տակէն «Հայու գործ է» մրթմրթալէն՝ ազգասիրաբար ետ կը դառնան ..

Կ. ՊԵՏՈՒՇ

ՄՏՔԻ ՁԲՕՍԱՆՔ

ՈՐՔԱՆ ԲԱՆ ԳԻՏԷՔ

(Պատասխանները կարդալ վարը)

1. — Խորհրդային Սահմանադրութեան ո՞ր յօդուածը հանրապետութիւններուն իրաւունք կու տայ Միութենէն բաժնուելու:

2.— Վերոյիշեալ սահմանադրութեան մէջ կա՞յ յօդուած մը որ իրաւունք տար իւրաքանչիւր հանրապետութեան՝ օտար պետութեանց հետ յարաբերութեան մտնելու: Եթէ կայ քանի՞երորդ յօդուածն է:

3.— Գիտէ՞ք անունները Անգարայի բրիտանական եւ ամերիկեան դեսպաններուն:

4.— Ո՞ւր կը գտնուին Ա.— Ֆամակուսթա, Բ.— Անթօֆակասթա, Գ.— Թուլարի եւ Դ.— Թուլէար քաղաքները:

5.— Քանի՞ տեսակ սողուող կենդանի կայ աշխարհի մէջ:

6.— Սրբագրեցէք հետեւեալ բառերը — արօտ, ծնօտ, կարօտ, նարօտ, դեղօն, կտրօն, գոգօն, զգօն, թերթօն, բաւիղ, չաւիղ, տաւիղ, յաւէտ, օդաւէտ, բուրումնաւէտ:

7.— Ամերիկան դաշնակցայի՞ն պետութիւն է թէ համադաշնակցային. ո՞ւր է երկու ձեւերուն տարբերութիւնը:

8.— Անգլիոյ մէջ օրուան վարչապետը կրնա՞յ լորտերու ժողովին մէջ խօսիլ: Վերջին անգամ ո՞ր լորտը վարչապետ էր:

9.— Ֆրանսայի ո՞ր թագաւորը գլխատուեցաւ 1793ին:

10.— Ֆրանսայի մէջ եկեղեցիին եւ պետութեան բաժանումը ե՞րբ տեղի ունեցաւ:

11.— Ի՞նչ կը նշանակեն—գայռ, քայռ, ոլոք, չուկատ, կարկափել, հերիւն:

12.— Ո՞վ հիմնեց Չինաստանի Մոնկոլներու կայսրութիւնը:

13.— Ի՞նչ կը նշանակէ հետեւեալ խօսքը եւ ո՞վ գրած է.— Ջէրն չէին վասն չէին յաշտ առնէր:

14.— Կը յիշէ՞ք հին անունները հետեւեալ քաղաքներուն — Մարաշ, Ուրֆա, Իզմիթ, Էնկիւրի, Երզնկա:

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՎԵՐՋԵՐՍ ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ «Չայքովսքի» համերգային դահլիճին մէջ տեղի ունեցաւ հայ երաժշտութեան նուիրուած համերգ մը: Այս առթիւ նուագեցին Չէմպէրճիի «Հայաստան» սէմֆոնիկ բանաստեղծութիւնը, երիտասարդ երգահան Արօ Բաբանջանեանի դաշնամուրային քոնչէրթօն եւ Արամ Խաչատուրեանի «Գայեանէ» պալէթը:

★ ՇԱՄՇԱՏԷՆԻ շրջանը արագ թափով կը շարունակէ ելեկտրականացման գործը: Զետեղուած են արդէն 300 քիլովաթ ուժ ունեցող կայաններ, իսկ 1948ի ընթացքին պիտի կառուցուին 150 քիլովաթ ուժ ունեցող կայաններ, որոնք 9 գիւղերու ելեկտրական հոսանք պիտի հայթայթեն:

★ ԵՐԵՒԱՆԷՆ Էջմիածին տանող կուպրապատ խճուղիին ձախ կողմին վրայ շինուած են 65 քարաշէն տուներ ներգաղթողներու համար: Երեւանի այս արուարձանը կը կրէ «Նոր Աւան» անունը եւ կապուած է քաղաքին հանրակառքի կանոնաւոր սպասարկութեամբ: Նոր Աւանը ջուր պիտի ստանայ չորրորդ հնգամեակի նորակառոյց Ստորին Զանգուի ջրանցքէն:

★ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ արհեստակցական գործակցականները մեծ նուաճումներով կը դիմաւորեն 1948ը: 1946ի բաղդատմամբ 1947ի արտադրութիւնը աճած է 38 տոկոսով: 1947ի 153 միլիոն ռուպլիի արտադրութեան դիմաց, 1948ի ընթացքին պիտի արտադրուի 208 միլիոն արժէքով ապրանք: Այս տարուան ընթացքին արհեստակցական գործակցականները պիտի աւելցնեն լայն սպառման առարկաներու արտադրութիւնը: Այսպէս, պիտի արտադրուին 7000 մահճակալներ, ինչ որ 40 առ հարիւր աւելի է քան անցեալ տարուան արտադրութիւնը: Առաջին անգամ ըլլալով Երեւանի մէջ, պիտի արտադրուի ալիւմինումէ ամանեղէն: 1948ի ընթացքին պիտի արտադրուին 22 տեսակ նոր առարկաներ: Լենինականի ներգաղթած Հայերու «Պողպատ» արտելը նոյնպէս պիտի սկսի նոր տեսակի ապրանքներ արտադրել: Արտէլը պիտի կառուցանէ նոր շէնքեր:

ՊԱՏԱՍԽԱՆՆԵՐԸ.— 1.— 17րդ: 2.— Այո, 18րդ: 3.— Սըր Տէյվիտ Քելլի, Պ. Էտուին Ուիլսըն: 4.— Ա) Կիպրոս, Բ) Չիլի, Գ) Քալիֆորնիա, Դ. Մատակասքար:

5.— 3500 — 1300ը կորսուած:

6.— Ճիշդ են: 7.— Դաշնակցային. Համադաշնակցային վարչաձեւի տակ իւրաքանչիւր պետութիւն կը պահէ իր անկախութիւնը:

8.— Ո՛չ. լորտ Սոլզպրի 1902ին:

9.— Լուդովիկոս ԺԶ.: 10.— 1905ին:

11.— Ցեխ, մանեակ, ոտքին վարի մասը, պարապ ման եկող մարդ, բերանը գոց մռմռալ, խոշոր ասեղ:

12.— Ճինկիզ խան:

13.— Գոյութիւն չունեցողը գոյութիւն չունեցող բանին համար գոյութիւն չունեցողին զոհ կը մատուցանէր. Եզնիկ:

14.— Գերմանիկ, Եդեսիա, Նիկոմիդիա, Գաղատիա, Երիզա:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ

ԼՍԱ ԵՒ ՀԱՄԱՏ

(ԽՈՐՀՐԴԱՎԷՊ)

Բ. ԳԼՈՒԽ

ԱՐԵՒԱԴԱՐՁ

Գրեց՝ ՏԻԳՐԱՆ ՓԻՐԱՆԵԱՆ

— Վասակը ... Վասակը... յարութիւն առած, բազմեր է մեր մէջ... մահ՝ դաւաճաններուն, հալածանք՝ քրիստոնէական սրբազան գիծէն շեղողներուն ...:

Ետքը՞ .... :

Արեւադալի փիլիսոփայ վարդապետը, բանադրուած ու հայրենի սահմաններէն վտարուած, աքսորի ցուպը ձեռին, ձեռք կ'առնէր անյայտ ճանապարհը Սկիւթի անապատին:

Աւելի ետքը, դարձեալ ընդվզում, ըմբոստութիւն միաբանական կարգ ու սարքին դէմ, մինչեւ որ դարձեալ բանադրուած ու նզովուած, վտարուեցաւ Հայոց վանքէն:

Հիմա, Եսայի վանականը, իր օրագրութիւնը անութին տակ, կանգ կառնէր Մեծ Մակեդոնացիին քաղաքին դռներուն առջեւ, հարցական ուղիներու վրայ, մտասոյզ ու խռոված:

×

— Օտարական, խօսքերդ իմաստէ զուրկ չեն, բոլորովին, նոյնիսկ քիչ մըն ալ փիլիսոփայական: Անոնք կը մատնեն նոր պտղիլ սկսող քրտինքին հոտը, խոհապատ ճակտի մը վրան: Վրայէդ կը թափի թեթեւ փոշի մը ճշմարտութեան: Բայց զարմանահրաշ երեւոյթ ... առաջին անգամն է որ կը հանդիպիմ անապատականի մը, իր նմաններէն աննման գիծերով, խօսեցաւ փիլիսոփայ Դիմոս:

— Այո, մեծանուն վարպետ, նոյնիսկ իր նմաններէն բանադրուած ու վռնտուած...:

Ու Եսայի սկսաւ պատմել իր ոդիսականը:

Մեծահարուստ փիլիսոփան, գրքապատ, խոշոր սեղանին բուրգերուն ետեւէն վեր ցատկեց յանկարծ: Իր քայլերուն տակ շքեղազարդ դահլիճին գորգապատ գետինը շնչաց յուշիկ, յուշիկ: Բովանդակ փիլիսոփայ աշխարհը, կարծես, իր շքախումբով, պատերէն, անկիւններէն վար յառաջացաւ, ողջոյնի հանդիսաւոր քայլերով: Ոսկեքանդակ սիւներու խոյակներէն, դարամշուողիներ, աղուոր աչք մը քթթեցին: Այդ պահուն, Դիմոսի աչքերուն մէջ կը ծնէր մանուկ մը խոստմնալից: Անոր ճակտի կնճիռներուն կը քսուէր շունչը նորեկ աշակերտին, ու իր սպիտակափառ մօրուքին վրայէն կը քալէր որդեգիր հօր մը ստուերը լուսեղէն:

— Դուն՝ իմս ես, որդի ճշմարտածին ու ես՝ անյայտ տէրերու, բացագանչեց խանդավառ: Վերցուր ուզած գիրքերդ մատենադարանէս ...: Բայց, նախ նետէ վրայէդ սա քուրձահիւս սեւ զրահը, որ կ'արգիլէ թափանցումը տիեզերական ճշմարտութեան ճառագայթներուն: Հիմա, հագիր, լուսահիւս պատմուճանը իմաստութեան ու քալէ անսայթաք:

— Հայր՝ իմաստուն, երախտագիտութեան կոթողը պիտի աշխատիմ կանգնել հոն, ուր, իմ ճակատագրական որոնումներուս ընթացքին, օր մը, անկասկած, պիտի հանդիպիմ այդ Անյայտներէն մէկուն կամ միւսին: Հիմա, կաթեցուր իմաստութեան սրբազան հուրը, քու սրբալոյս, կախարդ մատներէդ, հոգիիս մէջ:

— Երթաս բարով, բռնկած հոգի... լուսաշարժ տիեզերքը՝ քեզի ուղեցոյց եւ աստուածները՝ ուղեկից ...:

Դուրսը, Մեծ Մակեդոնացին, աշխարհակալական, ծիրանի պատմուճանը ուսին, կը շրջէր հրապարակէ հրապարակ, տուն տուն, հեշտանքի մեծածախ սեղաններ սարքելով: Կ'ուտէր, կը խմէր, կ'արբենար իր շքախումբին հետ եպիկուրեան շռայլութեամբ: Գինի, կին, նուագ ու պար: Մինչդեռ տարագիր Եսային, անութին տակ, մաս մը փիլիսոփայական աշխարհէն վերցուցած, կը հեռանար քաղաքէն թիկնադարձ:

×

Սա քարերը կը տեսնէ՞ք... ժամանակին եղած են երկունքի քարերը մեծ երկնողի մը: Սա աւազուտքը՝ փոշին ու ալիւրը իր հողեշարժ աղօրիքին: Սա ջրհորը՝ կաթիլ, կաթիլ շիթերը իր մտքին: Իսկ արմաւահիւս խրճիթը — անոր հոգեկան հրդեհումներէն բռնկած ու մոխրացած, դեռ կը պահէ երկունքի կարմիրը, իր ընդերքին մէջ:

Հիմա, մտիկ ըրէք երկիւղած, իր խօսքն ու խոհքը, խոյանքն ու տքնաջան որոնումները, հողերուն թաքուն ու լուին լեզուներով:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԻՆՉՊԷՍ ԾԱՆՕԹ Է մեր ընթերցողներուն, բրիտանական կառավարութիւնը բազմաթիւ դիմումներ կատարեց վերջերս Խորհրդային Միութեան մօտ, պահանջելով որ Անգլիա ճամբորդելու արտօնութիւն տրուի 13 ռուս կիներու որոնք ամուսնացած էին Անգլիացի զինուորներու հետ՝ պատերազմի ընթացքին: Մոսկուայի կառավարութիւնը կը մերժէ արտօնել իր նախկին քաղաքացիներուն մեկնումը: Հինգշաբթի օր խնդիրը հասաւ մինչեւ Լորտերու ժողովը եւ Լորտ Վէնսիթարթ, նախկին արտաքին փոխ նախարարը, ըրաւ հետեւեալ յայտարարութիւնը.— «Քանի մը նորապսակ զոյգերու ճակատագիրը կրնայ պզտիկ խնդիր մը ըլլալ նոր օրերու Մողոքին կամ Մոլոթովի համար, բայց մենք այդ լոյսին տակ չէ որ կը նայինք հարցին: Եղածը ոչ միայն բռնատիրական դէպք մըն է, այլ աւելի հեռունները կ՚երթայ: Կրնայ տարակուիլ թէ զգացում կը դնեմ քաղաքական վէճի մը մէջ: Այո, ճիշդ այդ է որ կ՚ընեմ: Մարդոց երջանկութիւնը իրականութիւն կը դառնայ եթէ մարդիկ երբեմն հետեւին այն սրտին զոր Ամենակալը տուած է իրենց քան այն ուղեղին զոր Ամենակալը չէ տուած: Կրեմլինը սիրտ չունի, սիրտ չունին նաեւ անոնք որ որոշած են իրարմէ բաժնել այն անձերը որոնք միացած են Աստուծոյ հրամանով: Պէտք է վերջնական դիմում մը եւս ընէք Սթալինին եւ պահանջենք որ յարգէ Քէնթըրպըրիի գահերէցին տուած իր խոստումը: Եթէ այդ հարսերը մինչեւ Փետրուարի վերջը Անգլիա չվերադարձուին, մենք ալ, միեւնոյն թիւով ռուս կիներ ու երախաներ, պէտք է արգելքի տակ առնենք: Պէտք է վերջ տրուի այլեւս նահանջի քաղաքականութեան :

ՔՈՐԷԱՅԻ խորհրդային իշխանութիւնները մերժած են որ Միացեալ Ազգերու կողմէ նշանակուած յանձնաժողովը այցելութիւն մը տայ Քորէայի ռուս հրամանատարին: Միւս կողմէ, սակայն, 11 ռուս լրագրողներ արտօնութիւն ստացած են 12 օր պտոյտներ կատարելու Գերմանիոյ ամերիկեան գօտիին մէջ :

ՊԵՐՆԷՆ կը տեղեկացնեն թէ զուիցերիական ոստիկանութիւնը ձերբակալած է Հունգարացի փրօֆէսօր մը որ ամբաստանուած է թէ լրտեսութիւն կը կատարէր օտար պետութեան մը հաշւոյն :

ՀԱՄԱՁԱՅՆ Մոսկուայի ձայնասփիւռին, Պուլկարիոյ վարչապետը դարձեալ յայտարարած է թէ պալքանեան համադաշնակցութիւն մը պիտի կազմուի, թէեւ, ոչ տակաւին: Մենք կ՚ուզենք տնտեսական յարաբերութիւններ մշակել Անգլիոյ, Ֆրանսայի ինչպէս նաեւ արեւմտեան բոլոր երկիրներուն եւ Ամերիկայի հետ, պայմանաւ որ ի գործ դրուի հաւասարութեան սկզբունքը, յայտարարած է Տիմիթրով :

ԼՈՐՏԵՐՈՒ ԺՈՂՈՎԻՆ պահպանողական խմբակցութիւնը որոշած է ընթացք չտալ Անգլիոյ գերագոյն ժողովին իրաւասութիւնները կրճատելու նպատակաւ պատրաստուած օրինագիծին : Պահպանողականները կ՚առաջարկեն միջ—կուսակցական խորհրդակցական ժողով մը որոշ բարեկարգումներու շուրջ համաձայնութիւն մը կնքելու համար :

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ կառավարութիւնը որոշած է Պաղեստինէն հեռացնել իր քաղաքացիները ինչպէս նաեւ իր հիւպատոսութիւնը: Անոնք որ պիտի մերժեն հեռանալ, պիտի զրկուին իրենց հպատակութենէն եւ պիտի չվայելեն ամերիկեան կառավարութեան պաշտպանութիւնը : Ամերիկա որոշած է զինուորական ուժ չղրկել Պաղեստին : Հրէական գործակալութիւնը առաջարկած է Միացեալ Ազգերուն որ 30—35.000 հոգինոց հրէական բանակ մը կազմակերպուի :

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ եւ բրիտանական կառավարութիւնները խորհրդակցութիւններ կը կատարեն Հիւսիսային Ափրիկէի (Պէնկազիի) մէջ անգլեւամերիկեան զինուորական խարիսխներ հաստատելու ծրագրին շուրջ: Հաւանական կը նկատուի որ Պաղեստինի անգլիական զինուորներուն մէկ մասը Պէնկազի կամ Թոպրուք փոխադրուի :

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ կառավարութիւնը մերժած ըլլալով ելքի վիզա տալ Չիլիի դեսպանին հարսին (ծագումով Ռուս), Սանթիակայի կառավարութիւնը Միջազգային Ատեանին պիտի դիմէ :

ՋՕՐԱՎԱՐ Այզընհաուըր յայտարարեց ուրբաթ օր թէ պիտի չընդունի նախագահական ընտրութեանց թեկնածու նշանակուիլ :

ՇԱՎԻԼ.— ՏԻԿԻՆ Կ. ՏԷՄԻՐՃԵԱՆԻ մահուան առթիւ փոխան ծաղկեպսակի Ֆր. Կապոյտ Խաչի Շավիլի մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ ստացած է Տիկ. Զարուհի Տողրամաճեանէ 200 ֆր.: Իսկ Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղը կը նուիրէ հազար ֆրանք Րաֆֆիի երգեցիկ խումբին նոյն նպատակով :

Ցերեկոյթ պարահանդէս

Ֆր. Կ. Խաչի Փարիզի մասնաճիւղին տարեկան պարահանդէսը, տեղի պիտի ունենայ 15 Փետրուարին ժամը 15էն 24, Hôtel Continentalի շքեղ սրահներուն մէջ, 2 rue Rouget de Lisle, métro Concorde :

Նուագախումբ ՖԷՐՆԱՆ ՊՈՒՅՕՆ : Գեղարուեստական խնամուած բաժին եւ ճոխ պիւֆէ :

Տարեկան շքեղ ցերեկոյթ պարահանդէս

Փարիզի Հայ Տիկնանց Միութեան Կարմիր Խաչի եւ Որբախնամի տարեկան ցերեկոյթ պարահանդէսը տեղի պիտի ունենայ 8 Փետր. կիրակի օր ժամը 15էն մինչեւ կէս գիշեր, Hôtel Lutétiaի շքեղ սրահներուն մէջ, 43 Bld. Raspail, Paris:

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՇՔԵՂ ՑԵՐԵԿՈՅԹ

Կազմակերպուած Ֆրանսահայ Կապոյտ Խաչի Սէվրանի մասնաճիւղին կողմէ, կիրակի 29Փետր. 1948, ժամը 3էն 12, Casino des Etoiles, Մասիս սրահին մէջ, 87 Ave. de Livry, à Sevran :

Գեղարուեստական հաճելի բաժին: Խմբերգ, ներկայացում եւ անակնկալներ, եւրոպական պարեր: Ճոխ պիւֆէ: Մուտք՝ 75 Ֆր.

Հաղ. միջոց.— Կառախումբ Gare du Nordէն ժամը 13.45էն եւ 14.15ին: Eglise de Pantinէն 147 թիւ օթօպիւս, իջնել Terminus :

«ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՕՐ»Ը ՇԱՎԻԼԻ ՄԷՋ

Տեղւոյն «Րաֆֆի» Երիտ. Միութեան կողմէ
15 Փետրուար, Կիրակի օր

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

Ա. ԱՀԱՐՈՆԵԱՆԻ ԱՄԲՈՂՋԱԿԱՆ ԳՈՐԾԻ ՀԱՏՈՐ ԵՐԿՐՈՐԴԸ: Մինչեւ այժմ լոյս տեսած եւ բաժանորդներուն ուղարկուած են առաջին, երկրորդ եւ չորրորդ հատորները: Մարտին լոյս պիտի տեսնէ երրորդ հատորը, իսկ ապրիլին հինգերորդը: Ամբողջական գործը պիտի բաղկանայ 10 հատորներէ, որոնք պիտի պարունակեն հեղինակին բոլոր գեղարուեստական գործերը: Տասը հատորներու բաժնեգինը Ֆրանսայի համար 6000 ֆրանք կանխիկ:

Բաժանորդագրուելու համար դիմել «Յառաջ»ի վարչութեան :

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՇՔԵՂ ՑԵՐԵԿՈՅԹ

Նախաձեռնութեամբ՝ Սեբաստիոյ Նահանգային Միութեան, վաստակաւոր դերասան՝ ՏՐԴԱՏ ՆՇԱՆԵԱՆԻ, մասնակցութեամբ Փարիզի հայ բեմի լաւագոյն ուժերուն, 8 Փետրուար, 1948, կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2.30ին, Մարսըլէն Պէռթըլօի շքեղ թատրոնին մէջ, 28bis, rue St. Dominique, métro Invalides:

Առաջին անգամ ըլլալով կը ներկայացնէ համաշխարհեղ ողբերգու Վ. Շէյքսփիրի

ԱՐՔԱՅ ԼԻՐ

Պատմական տաղ 6 արար եւ 2 պատկեր, Թարգմ. եւ բեմադրութիւն Տ. Նշանեանի:

Տոմսերու գիները, 100էն 400 ֆրանք, կը ծախուին հայկական բոլոր գրատուները, ճաշարանները, Սեբ. Նահ. Միութեան կեդրոնին եւ մասնաճիւղերուն մօտ: Հասոյթին տասը պիտի յատկացուի Սեբ. Նահանգ. Միութեան Ներքաղթի ֆոնտին: Սրահին ջերմութիւնը ապահովուած է: Փնտռել յայտագիրը :

Ամենակարեւոր ձայցէ մը

ԼՈՒՏԵՐ ՖԷՆԷՐՃԵԱՆԻ

Աշխատանոցը բացուած է եւ կը ստանձնէ շէնքի նորոգութեան եւ զետեղումներու ամէն կարգի աշխատանք վարպետներու ձեռքով: Նորոգութիւն աղօրիքներու, արդուկներու եւ կազի վառարաններու: Բաղնիքի եւ խոհանոցի նորոգութիւն եւ ապակիներու զետեղում: Դիմել՝ Entreprise Générale Etablissement LODER, 25 Route de Villejuif L'Hay-les-Roses, դիմել նամակով: Autobus 186:

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 Rue Damesme - 13e
Le Gérant : A. NERCESSIAN

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ Սէն Լուի դասախօսութիւնը վաղը իրիկուն ժամը 8ին, սովորական հաւաքատեղին: Կը խօսի ընկեր ՏԻԳ. ԹԱԴԷՈՍԵԱՆ :

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ Պուլվառ Օտտոյի մասնաճիւղին դասախօսութիւնը, երեքշաբթի իրիկուն ժամը 8ին, սովորական հաւաքատեղին : Կը խօսի ընկեր Ս. ՄԻԼՏՈՆԵԱՆ :

ՌՈՄԱՆ.—Հ.Յ.Դ. Նոր Սերունդի դասախօսական ժողովը այս չորեքշաբթի 28 Յունուար ընկեր Վարուժան Խուպիկեանի բնակարանը, սովորական ժամուն: Կը դասախօսէ ընկեր Ա. ՊՕՅԱՃԵԱՆ :

ՏԷՍԻՆԻ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի վիճաբանական ժողովը վաղը 26 Յունուար իրիկուան ժամը 9ին Հ. Յ. Դ. Տան մէջ: Նիւթ՝ «Ին՞չ պէտք է ըլլայ մեր դիրքը մեր հակառակորդներուն քարոզութեան դէմ»:

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Սիամանթօ» խումբի ժողովը չորեքշաբթի իրիկուն ժամը 8.30ին, դպրոցին սրահը, 78bis rue Rabelais : Կը խնդրուի բոլոր անդամներէն ճշդապահ ըլլալ :

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Պանեէօ Քաջունի մասնաճիւղին դասախօսութիւնը վաղը, երկուշաբթի ժամը 8.30ին, Հրայր սրահին մէջ: Կը խօսի ընկեր ՀՐԱՆԴ ԱԿՈՆԱՅԵԱՆ :

ԱՅՍՕՐ, ԺԱՄԸ 14.30ԻՆ
ՄԻՒԹԻՒԱԼԻԹԷԻ ՍՐԱՀԻՆ ՄԷՋ

Մեծ պատրաստութեամբ եւ խնամքով Յ. ԹՈՒՄԱՆԵԱՆԻ մահուան 25ամեակին առթիւ:

Փարիզի հայկական երգչախումբին կողմէ Սէնֆոնիկ մեծ նուագախումբ (60 հոգի) :

Ղեկավարութեամբ ԱՐԱ ՊԱՐԹԵՒԵԱՆԻ

ԱՆՈՅՇԸ

Անուշի դերը կը կատարէ Օր. ԱՆԺԷԼ ՎԱՐԺԱՊԵՏԵԱՆ, Ա. Grand prix Wicard de la Ville de Marseille :

Ներկայացումը կը սկսի ճիշդ ժամուն: Նուագի պահուն դուռները փակ կը մնան :

ԾԱԽՈՒ Է կօշկակարի (Bottier) խանութ մը լիասնով, եւ բնակարանով :

Մանրամասնութեանց համար դիմել Պ. Chukurianի, 56 rue Genève — Arles sur Rhône :

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. Seine 376.286
Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13e)
Տար. 1200, Վեցամս. 650, Արտ. 15 տոլ. կամ 3 անգլ.
Tél.: GOB. 15-70 — C.C.P. Paris 1678-63
Mardi 27 Janvier 1948 Երեքշաբթի 27 Յունուար

Ի. ՏԱՐԻ — 20e Année N° 5250-Նոր շրջան թիւ 859 — Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ — ԳԻՆ՝ 5 Ֆր.

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

Մ Ի Խ Ա Բ Է Ք

Պոսթընի «Քրիսչըն Սայընս Մոնիթըր»ի Մոսկուայի թղթակիցը նամակ մը հեռագրելով իր թերթին կը շեշտէ Միացեալ Նահանգներէն Հայաստան վերադարձող 151 հայրենակիցներու Երեւանի մէջ գտած ջերմ ընդունելութիւնը եւ ի մէջ այլոց կը յիշէ երկու Հայերու անձնական յայտարարութիւնները՝ Ամերիկայի մասին :

« Տասը տարի գործարանի մը մէջ աշխատեցայ եւ ենթարկուեցայ անսանձ շահագործումի », ըսած է մի ոմն Կարապետ Գալուստեան :

Ուրիշ մը՝ Եղիշէ Սարգիսեան, յայտարարած է թէ 46 տարի Ամերիկա ապրած է եւ լման 32 տարի անգործ մնացած է ու իր ընտանիքը բաւարար հաց չէ ունեցած՝ ապրելու համար :

Այս երկու անձերը ներկայացուցիչներն են, անշուշտ, մնացեալներուն որոնք ամերիկեան ափերէ տակաւին չբաժնուած իրենց երախտագիտութիւնը կը յայտնէին հիւրընկալ երկրին, բայց Երեւան հասած - չհասած ուրիշ հէքեաթ կը պատմեն որովհետեւ «հիմա այլեւս գտած ենք մեր փնտռած ազատութիւնը » :

Մոսկուայի ձայնասփիւռն ալ, իր կարգին, քիչ մը աւելի գունաւորելով պատկերը, կ'աւելցնէ թէ «Միացեալ Նահանգներէն վերադարձող Հայերը զոհերն էին խտրականութեան եւ անգործութեան » :

Զենք սպասեր որ այս երկրէն վերադարձող մեր հայրենակիցներն ալ տարբեր շարական երգեն ու չքննադատեն Ֆրանսան եւ իր ազատութիւնները՝ Երեւանի աչքին փուշ չդառնալու մտահոգութեամբ :

Մեզի համար քանի մը ողորմելիներու բարբաջանքը չէ որ կարեւոր է :

Նշանակալից է այն «դասը» զոր ներգաղթի մունետիկները կ'աւանդեն գացողներուն ու հետզհետէ արձանագրուողներուն՝ որպէսզի ստայօդ պատմութիւններով քնացնեն Երեւանը ու խաբեն Մոսկուան :

Անուաղն ապերախտութիւն է — եւ անբարեկրթութիւն — երբ մարդիկ, տասնեակ տարիներով կը վայելեն բարեկամ կառավարութեանց ընծայած բոլոր ազատութիւնները այս կամ այն երկրին մէջ, ու յետոյ, խորհրդային սահմաններէն հազիւ ներս մտած ու հազիւ ճաշակած իրենց նոր բնակավայրին «ազատութիւն»ը, կը սկսին բամբասել ու ամբաստանել այդ երկիրները:

Անհաւասարակշիռ Հայը միայն պիտի համարձակէր բաղդատել, օրինակ, Ամերիկայի կամ Ֆրանսայի ազատ ու ժողովրդավար կարգերը՝ ներկայիս, Ռուսիոյ մէջ գոյութիւն ունեցող մենատիրական վարչաձեւին հետ :

Ներգաղթը կազմակերպողները վտանգաւոր քաղաքականութիւն կը հետապնդեն երբ կը փորձեն առասպելներով մոլորեցնել հայրենիք վերադարձող հայրենակիցը :

Ընդհակառակն իրենց պարտքը պիտի ըլլար մեր հայրենակիցներուն տալ իրական պատկերը մեր մանրանկար հայրենիքին :

— Գացէ՛ք որովհետեւ հայրենիքը պէտք ունի ձեր բազուկին ու մտքին. գացէք աշխատելու, քրտնելու եւ, ի հարկին, շատ մը անհամ զրկանքներու ենթարկուելու համար. բոլորովին տարբեր են մեր հայրենիքին նիւթական պայմանները. գացէք բայց չըլլայ որ այնտեղ փնտռէք այս ազատութիւնները. այնտեղ մեքենայի մը պտուտակն էք՝ առանց ուղեղի, առանց սեփական տեսակէտի ...

Իմաստակութիւն է երբ քնարբեր հէքեաթներով կը համոզեն ու կը լողցնեն ներգաղթող հայրենակիցը եւ կը համարձակին գրել թէ ներկայ Խորհրդային Միութիւնը աշխարհի « ամէնէն ազատ ու ժողովրդավար երկիրն է» :

Եթէ ներգաղթող հայրենակիցին հայրենասիրութիւնը անկեղծ է եւ անշահախնդիր, ճշմարտութիւնը իրեն պատմելով չէ որ ան պիտի հրաժարի շոգենաւ մտնելէ :

Վերջապէս ի՞նչ օգուտ կը սպասէ հայրենիքը այն ներգաղթողներէն որոնք շատ մը անհամ երեւոյթներու ականատես ըլլալէ ետք, պիտի հարցնեն թէ ինչու խաբեցին զիրենք Փարիզի, Նիւ Եորքի կամ Գահիրէի մէջ:

Եւ ինչո՞ւ ըսին իրենց թէ պիտի երթան աշխարհի ամէնէն ազատ երկիրը :

Մի՛ խաբէք եւ սուտ հէքեաթներ մի՛ դնէք ներգաղթողին ոչ ուղեղին ոչ ալ բերնին մէջ :

Ժ.

Օ Ր Ը Օ Ր Ի Ն

ԱՌԱՆՑ ԽՈՐԱԳՐԻ

Ատենէ մը ի վեր ճահիճը սկսած է շարժիլ : Հայաստանը իրենց պապերուն պարտէզը կարծող ողորմելիները, կը քննադատեն հակառակորդ կարծուած կողմէն տեղի ունեցող որեւէ ձեռնարկ : Ահա վերջին նորութիւնը :

«Յառաջ» գիտակից իր ազգային պարտականութեան եւ իբրեւ հայելի գաղութի կեանքին, պարբերաբար հրատարակեց անցեալ տարի, քաղելով պաշտօնաթերթէն, ֆրանսական հպատակութիւն ընդունող Հայերուն ցանկը: Եւ վրդովուկը ծայր տուաւ :

Նման ցանկեր նախապէս ալ հրատարակուեցան այս թերթին մէջ, երբ տակաւին հայրենադարձի խնդիր անգամ չկար :

Երբ մարդիկ իրենց ազատ կամքով հպատակութիւն են խնդրեր, երբ այդ խնդրանքը ընդունուեր ու պաշտօնաթերթի մէջ հրատարակուեր է, խղճամիտ խմբագրին պարտականութիւնն է, հաղորդել զայն շահագրգռուողներուն: «Յառաջ»ի մէջ անոնց անուններ հրատարակուելով հպատակութիւն ստացողներուն թիւը կ'աւելնա՞յ կամ կը պակսի՞: Եւ ի՞նչ կերպով կը վնասէ ներգաղթին: Մնաց որ այդ ցանկերուն մէջ պակաս չէին «Հառաջդիմականներու» անուններ եւս:

Տարիներ առաջ զանգուածային հպատակութեան ձեռնարկին դէմ երբ այս թերթն ու Դաշնակցութիւնը աղմուկ կը բարձրացնէին, մատնանշելով անոր առաւելութիւններն ու վտանգները, ամէնէն շատ իրենք էին որ ուժ կուտային այդ ձեռնարկին: Հովին ուղղութիւնը ո՞ւր սկսան չափել, տարիներու քունէն վերջ:

Ցանկերու հրատարակութեան առթիւ «Յառաջ»ի ստացած բերանացի թէ գրաւոր շնորհակալութիւնները՝ գիւղական անկիւններու թէ կեդրոն քաղաքներու աշխատաւոր բազմութեանց կողմէ, ամենախօսուն ապացոյցներն են անոր ունեցած ժողովրդականութեան: Ամէն մարդու տրուած չէ օրը օրին պաշտօնաթերթ ստանալ եւ հետեւիլ պարունակութեան :

Սուտ չխօսիմ: «Յառաջ»ը զանգատ ստացաւ այդ առթիւ: Այո: Կիներ եւ օրիորդներ էին անոնք, որ իրենց անունները թերթին մէջ երեւնալուն համար թէեւ գոհ՝ բայց կը ջղանային իրենց տարիքի յայտնութենէն: Եւ «Յառաջ» կը մկրատէր այդ մանրամասնութիւնը...

Հայաստանասէրնե՞րն ալ նման ախտէ մը կը տառապին արդեօք :

ԽԹԱՆ

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԻ կառավարական բանակը առայժմ դադրեցուցած է իր գործողութիւնները Մակեդոնիոյ մէջ ուր ապստամբները ունին գրեթէ հաւասար թիւով բանակ մը ինչպէս նաեւ ազատօրէն փոխադրութիւններ կատարելու ամէն դիւրութիւն :

ՓՐԱԿԱՅԻ ոստիկանութիւնը ձերբակալած է 15 անձեր —որոնց մէկ քանին զինուորականներ— ամբաստանած ըլլալով թէ լրտեսութիւն կը կատարէին արեւմտեան պետութեան մը հաշւոյն: Կ'ըսուի թէ ամբաստանեալները կարգ մը զինուորական գաղտնիքներ ստանալով՝ գերմանական գործակալութեան մը խողովակով հաղորդած էին խնդրոյ առարկայ պետութեան :

ԱՆԳԼԻԱ բարեկամական դաշնագիր մը պիտի կնքէ Անդր-Յորդանանի հետ: Վարչապետ Թէվֆիք փաշա իր արտաքին նախարարին ընկերակցութեամբ Լոնտոն հասաւ կիրակի օր :

ՄԻԱՑԵԱԼ ԱԶԳԵՐՈՒ Պաղեստինի յանձնաժողովը պիտի առաջարկէ Ապահովութեան Խորհուրդին որ անմիջապէս քննէ Միջազգային բանակ մը Պաղեստին ուղարկելու ծրագիրը :

Պաղեստինի արիւնալի կռիւները կը շարունակուին: Մինչեւ հիմա սպաննուած են 957 հոգի:

ՊՈՒՏԱՓԷՇԹԻ կառավարութիւնը կը պահանջէ Զուիցերիոյ կառավարութենէն որ անմիջապէս ազատ արձակուի հունգարական տեղեկատու դիւանին ներկայացուցիչը որ ձերբակալուեցաւ անցեալ շաբթու՝ լրտեսական արարքներով ամբաստանուած ըլլալով: Հունգարիա կը սպառնայ մերժումի մը պարագային, խզել իր յարաբերութիւնները Զուիցերիոյ հետ :

ՊԱՐԵՆԱՒՈՐՈՒՄ.— Բաժնետետրին թիւ 75 եւ 76 կտրօնները (շոքոլա) չեղեալ պիտի նկատուին յառաջիկայ փետրուար 10էն: Պանանի վաճառումը բոլորովին ազատ է այս շաբթուընէ սկսեալ :

Ֆրանքը արժեզրկուեցաւ

ՏՈԼԱՐԸ = 214 ՖՐԱՆՔ, ՍԹԵՐԼԻՆԸ = 864

Ինչպէս արդէն կը նախատեսուէր, Ֆրանսական կառավարութիւնը կիրակի օր, մասնաւոր հրամանագրով, գեղչեց թղթադրամին ներկայ արժէքը եւ հետեւեալ գիները նշանակեց տոլարին եւ սթերլինին համար .—

Մէկ տոլարը պիտի արժէ 214.392 փոխանակ 119.10ի :

Մէկ սթերլինը պիտի արժէ 864, փոխանակ 480ի :

Ուրեմն Ֆրանքը կը կրէ 80 առ հարիւր անկում մը՝ Ֆրանսայի ինչպէս նաեւ Ալճերիոյ, Մարոքի եւ Թունուզի մէջ: Իսկ աւելի հեռաւոր գաղթավայրերու մէջ — Մատակասքար, արեւմտեան Ֆրանսական Ափրիկէ, եւայլն — տեղական դրամատուներէն շրջաբերութեան հանուած հարիւր ֆրանքը պիտի արժէ 170 ֆրանսական ֆրանք, իսկ տոլարը 126 եւ սթերլինը 398 ֆրանք: Խաղաղականի գաղթավայրերուն մէջ — տոլարը 48.62 եւ սթերլինը 200 ֆրանք :

Բացի տոլարէն եւ սթերլինէն, մնացեալ օտար թղթադրամներու արժէքները յաւելում չեն կրած :

Համաձայն նոր օրէնքին, այն բոլոր օտարականները որոնք օտար թղթադրամներ ունին, պիտի կրնան ազատօրէն ֆրանքով փոխանակել զանոնք, բայց գնողները պարտաւոր են համապատասխան արտօնութիւն ստանալ պատկան իշխանութենէն (օֆիս տէ Շանժ): Առանց այդ արտօնութեան իրաւունք պիտի չունենան տոլար կամ սթերլին գնելու: Իսկ անոնք որ ֆրանսական ապրանք կ'արտածեն օտար երկիրներ, պարտաւոր են իրենց ստացած տոլարներուն կամ սթերլիններուն կէսը տրամադրել վերոյիշեալ դրասենեակին օրինական գինով փոխանակելու համար, իսկ մնացեալ կէսը կրնան ծախել ազատ շուկայի մէջ :

Ֆրանսական կառավարութիւնը արժեզրկումի որոշումը տուաւ հակառակ Անգլիոյ եւ Ամերիկայի ինչպէս նաեւ Դրամներու Միջազգային Հիմնարկութեան առաջքներուն : Անգլիոյ ելմտական շրջանակներուն մեծ մտահոգութիւն պատճառած է այս նոր կարգադրութիւնը որովհետեւ ֆրանքին անկումով զգալի չափով պիտի նուազին Անգլիոյ արտածումները: Ամէնէն աւելի մտահոգիչ է ազատ շուկայի դրութիւնը: Ներածուած կենսական ապրանքներու փոխարժէքը պիտի վճարուի պաշտօնական սակով, իսկ արտածումներու փոխարէն գանձուած տոլարներուն կամ սթերլիններուն միայն կէսը փոխանակելի է պաշտօնական սակով իսկ մնացեալ ազատօրէն վաճառելի «սեւ շուկայի» վրայ :

Արեւմտեան խմբակցութեան ծրագիր

ՄՈՍԿՈՒԱ ԶԱՓԱԶԱՆՑ ԴԺԳՈՀ Է

Մոսկուայի ինչպէս նաեւ դրացի երկիրներու թերթերը մէկ օր ուշ հրատարակած էին Պէվինի անցեալ հինգշաբթի օրուան ճառը որուն մէջ Անգլիոյ արտաքին նախարարը ակնարկութիւններ ըրած էր արեւմտեան խմբակցութիւն մը կազմելու մասին :

Մոսկուայի ձայնասփիւռը դիտել կուտայ որ այդ տեսակ խմբակցութեան մը ծրագիրը արդէն երկար ժամանակէ ի վեր կը մշակուէր: Պերլինի խորհրդային օրկանը կը գրէ թէ «Ամերիկա կը սպառնայ Եւրոպային ինչպէս, ժամանակին, Հիթլէրի աշխարհակալութիւնը »:

Միեւնոյն ատեն Պէվինի ծրագիրը հետզհետէ ձեւ պիտի առնէ եւ խմբակցութեան մէջ պիտի մտնեն 16 արեւմտեան պետութիւններ : Ծրագրին յաջողութեան համար նախ եւ առաջ տնտեսական համաձայնութիւններ պիտի կնքուին :

★ Կիրակի օր Եուկոսլաւիոյ վարչապետը կարեւոր ժողովի հրաւիրած էր իր դեսպանները: Յայտնի չէ տակաւին թէ ինչ որոշումներ տրուած են, բայց Լոնտոնի եւ Ուաշինկթընի քաղաքական շրջանակներուն մէջ կը տիրէ այն կարծիքը թէ «շատ մը անհաճոյ անակնկալներ կրնան պատահիլ շուտով»: Հաւանական կը նկատուի որ Պուլկարիա եւ Եուկոսլաւիա, Պալքանեան Յանձնախումբին տկարութենէն օգտուելով, ճանչնան Մարկոսի ապստամբ «կառավարութիւնը»: Յետոյ, Եուկոսլաւիա կրնայ փորձ մը կատարել ամբողջութեամբ գրաւելու համար Թրիէսթէի ազատ քաղաքը: Թերեւս, կ'ըսեն, այդ անախորժ դէպքերը կանխելու համար է որ Անգլիա եւ Ամերիկա կը խորհրդակցին որոշելու համար իրենց Միջերկրականեան ռազմավարութիւնը: Երկու Դաշնակիցները պիտի զօրացնեն Միջերկրականի իրենց զինուորական խարիսխները, օդակայաններ պիտի հաստատուին Հիւս. Ափրիկէի մէջ եւ, անհրաժեշտ պարագային, զինուորական նոր ուժեր պիտի ղրկուին Յունաստան :

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

Բոլշեւիկեան ծանօթ մեթոտներ

Ա.

Երբեմն աչքէ կ'անցընեմ Փարիզում լոյս տեսնող համայնավար հայատառ թերթը, որի ճակատին գրուած է թէ օրաթերթն է այս ինչ միութեան: Ու ամէն անգամ թերթի բովանդակութեան ծանօթանալուց յետոյ, զարմանքով հարց եմ տալիս թէ ինչպէս է, որ այս թերթի ճակատին պարզ ու որոշ չէ գրուած «Օրկան Ֆրանսահայ համայնավարներու»:

Հետեւեցէք Ամերիկայում լոյս տեսնող «Լրաբերին», Լիբանանի «Ժողովուրդի ձայնին», (այժմ փակուած) Փարիզի իրենց լուսաղբարին, Թէհրանի «Վերածնունդ»ին եւայլ նման թերթերու եւ պիտի համոզուիք հաստատ կերպով, որ այս թերթերը բոլշեւիկեան ծանօթ մեթոտներով, գաղթաշխարհի մէջ, բոլշեւիկեան փրոփականտը կը կատարեն ամէն տեղ եւ ամէն կողմ:

Աշխատանքի այդ մեթոտներով էր, որ ռուսական բոլշեւիզմը կարողացաւ տիրել աշխարհի վեցերորդ մասին ու թերեւս այսօր եօթերորդ մասին: Հայրենասիրութեան, ազգասիրութեան, ժողովրդապետութեան, Հայաստանասիրութեան եւ վերջապէս ներգաղթի անունով, ռուսական բոլշեւիզմի գաղափարները կը տարածեն ու ռուսական բոլշեւիզմի ու վարչաձեւի գովքը կը հիւսեն: Աշխատանքի այդ ծանօթ մեթոտներով էր, որ ռուսական բոլշեւիզմը կարողացաւ ներս մըտնել մինչեւ Լեհաստան, Պուլկարիա, Ռումանիա, Հունգարիա, Եուկոսլաւիա, Չեխիա, Ալպանիա եւայլ տեղեր: Սուտն ու կեղծիքը, որ առանցքը կը կազմէ բոլշեւիկեան գործունէութեան, կը շարունակեն թունաւորել աշխարհի խաղաղ կեանքը ընդհանրապէս, ինչպէս եւ վերը յիշածս հայատառ թերթերը, հայ գաղթաշխարհի մէջ, մասնաւորապէս:

Պահ մը համբերութիւն ունեցէք եւ ձեր առաջ դրէք Փարիզում լոյս տեսնող թերթին համարներից մէկը ու համբերութեամբ աչք նետեցէք, Լենինի, Ստալինի, Մոլոթովի եւ Ֆրանսիոյ ռուս դեսպան Պոկոմոլովի նկարներին:

Ի՞նչու կը հրատարակեն այդ նկարները ամէն առիթով, բոլշեւիկեան գաղափարաբանութիւնը և բոլշեւիկեան դաւանանքը տարածելու համար այս հիւրընկալ, ազատ եւ հանրապետական երկրին մէջ, եւ սովետական դաժան ռէժիմի գովքը ու փառաբանութիւնը կատարելու համար գաղթաշխարհի մէջ: Ինչո՞ւ համար եւ ո՞ւմ համար այս քաղաքական տխուր մարդանքը գաղթական եւ տարագիր հայ ժողովուրդի գլխուն, այս օտար երկրին մէջ, որտեղ տարիներէ ի վեր հայ ժողովուրդը կ'ապրի վայելելով Ֆրանսիոյ տնտեսական եւ քաղաքական բոլոր բարիքները: Ինչո՞ւ կ'ուզէք ռուսական բոլշեւիզմի ծանօթ մեթոտներուն զոհ դարձնել այս տարագիր եւ գաղթական ժողովուրդը: Երբ կ'ըսենք ու կը յայտարարենք թէ այդ մարդիկը օգտագործելով ու շահագործելով այս հիւրընկալ երկրի խօսքի, մամուլի եւ ժողովներու ազատութիւնը, դուք բոլշեւիկեան քարոզչութիւններ կը կատարէք, դուք ձեր աշխատանքով ու ձեր գործերով միայն Մոսկուային կը ծառայէք եւ բոլշեւիզմը կը քարոզէք, մեզ կը հայհոյեն: Ու կը պատասխանեն «մենք բոլշեւիկներ չենք, մենք մեր հայրենիքին եւ Հայաստանին կը ծառայենք»: Ճիշդ այնպէս, ինչպէս այսօր կը պատասխանեն Լեհ, Ռումանացի, Պուլկար, եւ Հունգարացի բոլշեւիկները, որոնք կ'ապրին իրենց բոլշեւիկացած եւ զինակից ուժով պարտադրուած սեփական հայրենիքին մէջ: Հայաստանին կը ծառայեն, սակայն դժգոհութեան եւ բողոքի ոչ մի ձայն չհանեցին, երբ շաբաթներ առաջ Ստալինի ներկայացուցիչ Պ. Վիշինսքին յայտարարեց ազգերու ժողովին մէջ, ի լուր աշխարհի, թէ Կարսն ու Արտահանը պէտք է վերադարձնել Թրքաստանին: Ինչպէս ժամանակին Մոսկուան ու Հայաստանի խամաճիկ «նախարարներ»ը Ազրբէյջանին յանձնեցին Ղարաբաղը եւ Շարուր Նախիջեւանը: Ինչպէս Հայաստանի Մոսկուայի կամակատարները, Վրաստանին յանձնեցին Ախալքալաքը, Ախալցխան եւ Լօռիի մեծ մասը:

Կոյր պէտք է լինել չտեսնելու համար, Խորհրդային Ռուսիոյ տարած քաղաքականութիւնը Հայաստանի վերաբերմամբ, որին շուրջ երեսուն տարիներէ ի վեր, երկու մեթր հող անգամ չէ աւելցուել: Ընդհակառակը, Հայաստանի հողերը յաճախակի վաճառման աղբիւր են դարձած Մոսկուայի քաղաքական շահերուն համար, սիրաշահելու մերթ Թուրքին, մերթ Վրաստանին եւ մերթ Ազրբէյջանին: Այդ բոլորը նրանք գիտեն, բայց լուռ են, որովհետեւ պէտք է, որ լուռ մնան: Հայրենասիրութեան կեղծ անունին տակ բոլշեւիզմը կը քարոզեն, Հայաստանասիրութեան կեղծ պիտակին տակ սովետական ահաւոր ռէժիմը կը փառաբանեն:

Ինչպէս այժմ բուն Ռուսիոյ մէջ, այնպէս էլ այժմ Հայաստանի մէջ, էջմիածինը եւ արտասահմանի եկեղեցականները դարձել են խողովակ մը գաղութահայութիւնը պառակտելու ու թունաւորելու, յօգուտ բոլշեւիկեան ռէժիմին եւ Խորհրդային Ռուսիոյ քաղաքականութեան: Բոլշեւիկները վայելելով արտասահմանի բոլոր ազատութիւնները, կ'օգտագործեն մեր բարձր եկեղեցականները՝ բեմերէն, զանազան հանդէսներու, երեկոյթներու կապակցութեամբ եւ կամ թէ Նոյեմբերի 29ի տօնի անունին տակ, գովքը անելու ժողովուրդներու պատմութեան մէջ չտեսնուած բոլշեւիկեան իրաւակարգին: Նոյեմբերի 29ը, տօնը բոլշեւիկեան դաժան վարչաձեւին, տօնը բոլշեւիկեան ահաւոր ռէժիմին, որ պարտադրուած է հայ ժողովուրդին ռուսեւթրքական միացեալ սուիններու ծայրով, Կարսի պատերուն տակ: Նման եկեղեցականներու առաջ պէտք է որ փակուին Հայաստանեայց առաքելական եկեղեցւոյ դռները եւ անոնց պիտի ճամբեն դէպի Խորհրդային «դրախտավայր»ը, ուրտեղէն յատուկ կարգադրութեամբ եկած են արտասահման իբրեւ գործակալներ:

Ո՞ւր են հարիւրաւոր հայ քահանաները, եկեղեցիները, հարուստ եւ շէն թեմերը մեր հայրենիքին եւ ո՞ւր, ինչպէս, սպանուեց բանտերուն մէջ գրագէտ եւ Աստուածաբան Գիւտ եպիսկոպոսը, երբեմնի գերմանական ուսանող Իսահակ Տէր Ղազարեանը: Ինչպէ՞ս եւ ինչ պայմաններու մէջ մահացաւ չարաբախտօրէն Մուրատբէկեան կաթողիկոսը: Ինչո՞ւ լուռ են մեր եկեղեցականները այս մութ ու ցաւոտ խնդիրներու շուրջ, բայց ատոր փոխարէն յաճախ կեցցէ հայր Ստալինը կը պոռան բեմերէն: Չասե՞նք ու չը խօսե՞նք, թէ ինչպէս 1918 թուին Բրէստլիտովսկիի մէջ Տրոցկիի գլխաւորութեամբ բոլշեւիկները իրենց բարեկամ Թուրքերուն յանձնեցին Կարսը, Արտահանը եւ Սուրմալուն: Թէ ինչպէս 1920 թուին Բաքուի «Արեւելեան ժողովուրդներու» համագումարին մէջ, որին կը մասնակցէին Մոսկուայէն ուղարկուած ականաւոր ներկայացուցիչներ Զինովիեւ եւ Ռատէկ, Թուրքիոյ ներկայացուցիչներու հետ միասին, — Էնվէր փաշայի, Բէհաէտտինի եւ Քիւչիւք Թալէաթ — բոլշեւիկները դաւեցին, ու ծրագրեցին հանրապետական Հայաստանի խորտակումը:

(Մնացեալը յաջորդով)

Ն. ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆ

Գիտական անկիւն

ԲՈՐՈՏՈՒԹԻՒՆԸ գոյութիւն ունէր Ք. էն 1500 տարի առաջ Եգիպտոսի եւ Հնդկաստանի մէջ, յետագային երեւան եկաւ նաեւ Յունաստանի եւ Արաբիոյ մէջ: Հռոմայեցիները իրենց հետ բերին այդ հիւանդութիւնը, որ Խաչակիրներու ատեն մասնաւոր սաստկութեամբ տարածուեցաւ Եւրոպայի զանազան երկիրներուն մէջ:

Այդ ախտին դէմ պայքարելու համար վարակուած հիւանդները կը կղզիացնէին, եւ այդ նպատակաւ ամէն կողմ հիմնեցին բորոտանոցներ: Երբ բորոտութեան դէպք մը պատահէր, ենթական կը տանէին եկեղեցի, ու հոն ննջեցեալներու յատուկ պաշտօն կը կատարէին, եւ յետոյ զայն կ'առաջնորդէին բորոտներու մասնաւոր կայանը:

Ամէն բորոտ պարտաւոր էր իր վրայ կրել լաչակներ (չալփարա), ազդարարելու համար անցորդներուն հեռու մնալ իրենցմէ եւ զգուշանալ իրենց հետ շփման մէջ մտնելէ:

Նորվեկիացի բժիշկ եւ բուսաբան Կէրհարտհանսըն (1841—1912) առաջին անգամ ըլլալով գտաւ բորոտութեան պասիլը, որ փոքր, նուրբ ու առանձնայատուկ միքրոպ մըն է, որ կ'աճի ու կը զարգանայ ըլլայ ջիղերուն, ըլլայ մորթին, լորձնամաշկերուն, աւշային կծիկներուն եւ փորոտիքներու մակերեսին վրայ: Ջիղերուն վրայ գոյացած բորոտութիւնը կը յատկանշուի մորթային թերթերու երեւումով, որ մորթի բորբոքում կը պատճառէ եւ կրնայ առաջ բերել մատներու եւ ոտքի բթամատներուն ինքնաբեր անդամատութիւնը: Մորթին մէջ զետեղուած բորոտութիւնը կը յայտնուի պզտիկ հանգոյցներով կամ թուպերակներով, մասնաւորապէս դէմքին վրայ:

Բորոտութիւնը փոխանցիկ է եւ աւելի կամ նուազ չափով ժառանգական, մասնաւորապէս այն տեսակը՝ որ գոյութիւն ունի ծայրագոյն Արեւելքի մէջ: Կղզիացումը միշտ անհրաժեշտ է: Սխալ է կարծել թէ անոնք որ բորոտանոցներու մէջ կ'աշխատին, ուշ կամ կանուխ դատապարտուած են վարակուելու այդ ահաւոր ախտէն:

Շատ մը առողջ հիւանդապահուհիներ, պաշտօնեաներ, քարոզիչ կրօնաւորներ եւ բժիշկներ, որոնք տարիներով կ'աշխատին եւ պաշտօն կը վարեն բորոտանոցներու մէջ, չեն վարակուիր այդ հիւանդութենէն: Բնական է թէ անոնք ամէն նախազգուշութիւն ձեռք կ'առնեն եւ յաճախ կը հականեխեն իրենց մարմինը, ձեռքերը, ճերմակեղէնները, հագուստները, եւն.:

Ինչ կը վերաբերի դարմանումին, դժբախտաբար մինչեւ այսօր կարելի չէ եղած ազդու դեղ մը գտնել, բուժելու համար այդ անբուժելի հիւանդութիւնը: «Chaulmoogra»ի իւղը, որ թէեւ բորոտութեան յատուկ դեղ մը նկատուած է եւ երբեմն աւ աւելի կամ նուազ չափով նպաստաւոր արդիւնքներ կուտայ, սակայն իրականին մէջ անազդեցիկ է, բժիշկները երբեմն հիւանդներու պահանջին վրայ կը կիրարկեն այդ դեղը, գոհացում տալու համար անոնց փափաքին, պարզապէս հոգեբանական նկատումով:

Յիշեալ դեղէն զատ, իբր օժանդակ դարման, կը գործածեն նաեւ ուրիշ բուժիչ եւ ուժական դեղեր:

ՀԱՅՐԵՆԱԲԱՂՁՈՒԹԻՒՆԸ՝ ձանձրոյթի, տխրութեան, սրտաբեկութեան, ուժաթափութեան, բարոյական տառապանքի եւ յուսահատութեան վիճակ մըն է, որ յառաջ կուգայ ծննդավայրի հեռաւորութենէն ու հոն կրկին վերադառնալու ջերմ բաղձանքէն:

Զուտ բարոյական այդ հիւանդագին վիճակը երբ երկար տեւէ, կրնայ ամենածանր հետեւանքներ ունենալ: Իր երկրէն հեռու ապրելու վիշտը կրնայ մինչեւ իսկ մահ պատճառել ենթակային: Հիւանդը հետզհետէ կը կորսնցնէ իր ախորժակը, աւելի դէշ կը մարսէ կերածը, կը նիհարնայ, կը տկարանայ եւ անկարող կ'ըլլայ դիմադրելու պատահական ամենափոքր հիւանդութեան մը: Եթէ անկարելի է գործածել դեղերուն ամէնէն ազդեցիկը, այսինքն դէպի երկիր վերադարձը, պէտք է ջանալ հիւանդին համար ստեղծել հաճելի ժամանցներ, զբօսական պտոյտներ եւ մտային ու ֆիզիքական աշխատանքներ: Տեւական վշտին իբր հետեւանք եղող անսուաղութիւնը, անօթութիւնն ու հիւծումը անխուսափելիօրէն մահ կը պատճառեն: Եթէ իր կողմէ հիւանդը ջանք թափէ ուտելու եւ զօրացուցիչ սնունդներով սնանելու, հայրենաբաղձութիւնը կրնայ ի վերջոյ փարատիլ:

Ի սփիւռս աշխարհի ցրուած տարագիր Հայերն ալ հայրենաբաղձներ են առանց հիւանդագին վիճակի, անոնք սրտատրոփ կարօտն ունին իրենց երկրի օդին, ջուրին, շէն ու բարեբեր աւաններուն եւ նկարչագեղ բնութեան:

Արդեօք պիտի գա՞յ այն երանելի օրը, ուր բոլոր Հայերը անխտիր կարենան վերադառնալ իրենց սեփական երկիրը Ուիլսընեան սահմաններով, զայն շէնցնելու, լծուելու շինարար աշխատանքի եւ իրենց բարոյական, նիւթական ու ֆիզիքական ամբողջ ուժը տրամադրելու իրենց հայրենիքին բարգաւաճման ու յառաջդիմութեան համար:

Հ. ՏԷՐՈՍԿԻ

Տեղեկագիր

ՀԱՅ ԳԱՂԹԱԿԱՆԱՑ ԿԵԴՐ. ԳՐԱՍԵՆԵԱԿԻ 1947Ի ԳՈՐԾՈՒՆԷՈՒԹԻՒՆԸ

Ազգերու Ընկերակցութեան Գաղթականներու Բարձր Քոմիսարիայի գործունէութեան դադարումով, Հայ Գաղթականներու Կեդրոնական Գրասենեակը 1947 Յունուար 1էն անցաւ Գաղթականներու Միջկառավարական Կոմիտէի թեւարկութեան տակ: Յուլիս մէկէն սկսեալ ան կը գտնուի Գաղթականներու Միջազգային Կազմակերպութեան հսկողութեան եւ նիւթական վարչութեան տակ, որ Մ. Ազգերու մարմին մըն է:

Վերջացող տարուան ընթացքին, Փարիզի գրասենեակը տուած է 1283 վաւերացուած վկայագիրներ, 598 տեղեկատուութեան վկայագիր եւ 169 վկայագիր որ զերծ կը կացուցանէ անձագիրի տուրքէ, ընդհանուր գումար 2.050 վաւերագիր:

Իր կարգին, Մարսիլիոյ գրասենեակը տուած է 331 վաւերացուած վկայագիր եւ 327 տեղեկատուութեան վկայագիր, ընդհ. գումար 658 վաւերագիր:

Երկու գրասենեակներ միասին տուած են 2708 վաւերագիր որոնց 1947ը վճարովի եւ 761ը ձրի:

1414 վաւերացուած վկայագիրները հետեւեալ ձեւով կը բաժնուին:— 1344 ծննդեան վկայագիր, 124 օրէնքի մեկնութեան վկայագիր, 118 ազգութեան վկայագիր, 3 ամուսնութեան վկայագիր, 14 թարգմանութիւններ, 6 զանազան վկայագիրներ:

Վկայագիրները գլխաւորաբար հետեւեալ գործածութեանց համար խնդրուած էին —Ամուսնութիւն, հպատակութիւն, ընկերային ապահովագրութիւն, անձագրի նորոգութիւն կամ ստացում, ճամբորդութիւն, ամուսնալուծում, ժառանգութիւն եւայլն:

Փարիզի եւ Մարսիլիոյ մէջ ի նպաստ դաղ-

Թականներու 171 միջամտութեան պարագայ ներկայացած է իշխանութեանց մօտ :

Միեւնոյն ատեն Փարիզի եւ Մարսիլիոյ դրասենեակներուն մէջ զանազան տեղեկութիւններ եւ իրաւաբանական խորհուրդներ տրուած են, բերանացի կամ գրաւոր, 1505 գաղթականի : Երկու գրասենեակները միասին ընդունած են 5390 հոգի : 575 նամակներ ստացուած եւ 1026 նամակներ ղրկուած են :

Անցեալ տարուան ընթացքին 20 Հայկական Հանրային Միութեանց միջեւ բաժնուած է 1.024-308 ֆրանք, որ գոյացած է Նանսէնեան դրոշմաթուղթի հասոյթէն եւ Միջկառավարական Կոմիտէն ալ տուած է գաղթականներուն 475.000 ֆր. : Այս գումարներէն 500 հազար ֆրանք տրուած է իբր նպաստ Փարիզի Աղքատախնամ Ընկերութեան Աթէյնի ծերանոցին համար, որ գնուած է 700.000 ֆրանքով Նանսէնեան դրոշմաթուղթի անցեալ տարուան հասոյթով : Միւս կողմէ, Կարմիր Խաչը ստացաւ 100.000 ֆրանք իր դարմանատան համար բժշկական գործիքներ գնելու, առաւել 400.000 ֆրանք եւս որ անոր տրուեցաւ անցեալ տարուան Նանսէնեան դրոշմաթուղթի հասոյթէն :

Գաղթականաց գրասենեակին միջնորդութեան շնորհիւ այս տարի եւս «Գաղթականներու Օգնութեան Ընկերային Սպասարկութիւնը» Հայ Օգնութեան Մարմիններու տրամադրութեան տակ դրաւ կարեւոր քանակ մը նոր հագուստի որ բաժնուեցաւ կարիքաւոր գաղթականներու :

Գաղթականաց գրասենեակը անցեալ տարի քննութեան ձեռնարկեց իմանալու համար գործունէութիւնը այն 20 հայկական ընկերութեանց որոնք կը նպաստաւորուէին Նանսէնեան դրոշմաթուղթի հասոյթէն : Այս քննութիւնը ցոյց տուաւ որ այս Հայ Հանրային հաստատութիւնները կանոնաւոր կերպով մօտ 750 հոգիի նպաստ տուած էին եւ մօտ 1400 հոգիի ալ պարբերաբար : Անոնց ծախսած ընդհանուր գումարն էր 5.123.000 ֆր. :

1947ի ընթացքին, գրասենեակին տնօրէնը այցելած է Լիոնի, Վալանսի, Մարսիլիոյ եւ Նիսի հայկական գաղութներուն ծանօթանալու համար անոնց կացութեան եւ կարիքներուն ինչպէս նաեւ իմանալու համար թէ ինչ գործունէութիւն ունին հանրային այն մարմինները որոնց նպաստ կը յատկացուի Նանսէնեան դրոշմաթուղթի հասոյթէն :

Վարչական թուղթերու կամ զանազան վկայագիրներու ստացումը դիւրացնելու նպատակով, կեդրոնական վարչութիւնը ներկայացուցիչներ նշանակած է Լիոնի, Վալանսի եւ Նիսի մէջ : Այս քաղաքներուն մէջ գտնուող Հայ ազգային միութիւնները յանձն առած են իրենց ներկայացած խնդրանքները յղել Փարիզի հեդր. գրասենեակին :

Այս տարուան ընթացքին, մօտ 4000 Հայ գաղթականներ եւ ֆրանսական հպատակութիւն ստացածներ, Սուրիացիներ, Լիբանանցիներ եւ Իրանցիներ, հայկական ծագումով, որոնք Ֆրանսա կը բնակէին, թողուցին այս երկիրը հաստատուելու համար Սովետական Հայաստանի մէջ :

ՍՏԱՑԱՆՔ

«ԱՏՐՈՒՇԱՆ» Կենիա Վարդանեանի յիշատակին, հրատ. Փարիզ 1947 :

ՄԱՆՇԻ ՓԱՊՈՒՂԻՆ

Նոր չէ Մանշի տակ փապուղի մը բանալու հարցը զոր վերարծարծեցին անցեալ շաբթու Անգլիոյ եւ Ֆրանսայի երեսփոխանները : 150 տարուան հնութիւն մը ունի, եւ սակայն միշտ ալ յետաձգուած է տնտեսական, ելմտական եւ ռազմագիտական դժուարութիւններու հետեւանքով :

Այդ նպատակին համար վաթսուն — եօթանասուն տարի առաջ կազմուած անգլիական եւ ֆրանսական ընկերութիւնները տակաւին գոյութիւն ունին եւ կը սպասեն յարմար առիթին : Անոնք միտք յոգնեցուցին եւ դրամ վատնեցին ծրագիրը իրականացնելու համար : Սկզբնաւորութիւն մըն ալ ունեցան, սկսելով ծովուն տակ, Քալէի եւ Տուվրի առջեւ մէյ մէկ մղոն երկարութեամբ գետնուղի շինել : Թէեւ ֆրանսական եզերքի գետնուղին ծովուն տակ գացած է, սակայն անգլիականը կը դիմանայ տակաւին :

Սկսելէ առաջ, Ֆրանսացի եւ Անգլիացի ճարտարագէտներ ուզեցին հաստատել թէ արդեօք անյաղթելի դժուարութեանց պիտի չհանդիպէին, փապուղիին շինութեան համար : Ճիշդ նեղուցին մէջ, ծովուն մակերեսէն 300 ոտքի չափ խորութեան մը վրայ կաւիճէ կրախաւ մը կայ, գրեթէ անթափանց, թէեւ բաւականին կակուղ : Այս խաւը 200 ոտք թանձրութիւն ունի, դիւրութեամբ կարելի է երկու փապուղի շինել, մէկը միւսին վրայ : Ճամբու փապուղիի եւ երկաթուղիի փապուղիի շինութեան համար, Ֆրանսացի ճարտարագէտ Անտռէ Պասըվան պատերազմէն քանի մը տարի առաջ ծրագիր մը ներկայացուց, անցեալ շաբթու Ֆրանսացի եւ Անգլիացի երեսփոխաններու խօսակցութեան ներկայ եղաւ ան :

Բոլոր մասնագէտները համաձայն են որ մէկ կամ աւելի փապուղիի շինութիւնը արդի ճարտարագիտութեան համար ոչ մէկ դժուարութիւն կը ներկայացնէ : Ամէնէն լուրջ հարցը օդի նորոգութեան խնդիրն է : Բայց Պ. Պասըվան ունէր ծրագիր մը որով փապուղիին մէջի օդը կը պարպուի եւ մաքուր օդով կը լեցուի չորս վայրկեանը անգամ մը : Առաջարկեց որ 720.000 լիտր ոդոն տրուի օդահան մեքենաներով : 150 տարի առաջ Մէթիւ կ'առաջարկէր մաքուր օդ ներմուծել ծխաններով՝ որոնք փապուղիէն դուրս պիտի ելլէին ծովու մակերեսի վրայ իւրաքանչիւր 100 եարտ հեռաւորութեան վրայ :

Մանշի փապուղիին այնքան հնութիւն ունեցող ծրագիրը եթէ դժուարութիւններու հանդիպեցաւ պատճառը, վերջին եօթանասնամեակին, պէտք է վերագրել զինուորական իշխանութեանց ընդդիմութեան — մասնաւորաբար Բրիտանական, որովհետեւ Ֆրանսացիները նպաստաւոր նկատած են ռազմագիտական տեսակէտով : Անգլեւֆրանսական, եւ անգլեւգերմանական մրցակցութեան տեսակէտով մինչեւ վերջին պատերազմները, բնական է որ զինուորական քննադատներու կարծիքը գերակշռէին : Խնդիր է թէ հիմա ալ միեւնոյն ուժը ունի՞ն : 1930ին Լորտ Ուօլսըլէյ կ'առարկէր թէ եթէ փապուղին շինուի «Անգլիան իբրեւ ազգ պիտի կըրնար բնաջնջուիլ առանց ազդանշանի, նոյնիսկ եթէ Անգլիան խաղաղ պայմաններու մէջ ըլլար» :

Ժամանակի ընթացքին, բրիտանական զինուորական առարկութիւնները փապուղիին շինութեան դէմ ժամանակավրէպ դարձաւ : Եւ արդարեւ արդէն ժամանակավրէպ եղաւ ռմբաձիգ օդանաւին երեւան ելլելովը :

Նշանակելի է որ մինչեւ իսկ ռազմագիտական առարկութիւններ չեղան վերջին վիճաբանութեանց ընթացքին : Խօսակցութիւնը դարձաւ գըլխաւորաբար ծրագրին ելմտական, տնտեսական եւ արհեստագիտական խնդիրներուն շուրջ :

Եթէ նոյնիսկ բրիտանացի ներկայացուցիչները համաձայնին ֆրանսական տեսակէտին հետ թէ փապուղին պէտք է շինուած ըլլար շատոնց ի վեր, անոնք պիտի դիմագրաւեն տակաւին բրիտանական նախապաշարումը : Եւ ամէն նախապաշարումի պէս, այս ալ աւելի շատ յուզական է քան տրամաբանական :

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԸ ՌՈՄԱՆԻ ՄԷՋ

Մեր երիտասարդները Յունուար 17ին կազմակերպած էին ընկերահամակրական խնջոյք մը : Սրահը լեցուած էր կանուխէն, նոյն իսկ Լիոնէն, Տէսինէն, Վիէնէն եւ Վալանսէն ընկերներ ու բարեկամներ փութացեր էին քաջալերելու Նոր Սերունդի տղաքը :

Օրուան նախագահը ընկեր Աբրահամեան հակիրճ բառերով հանդէսը բացուած յայտարարեց : «Մշակ բանուորը» յաղթական ու խանդավառ թնդացուց սրահը :

Սեղանապետ ընտրուեցաւ Պ. Մ. Ճիզմէճեան որ շատ հաճելի կերպով վարեց խնջոյքը ուր երգն ու պարը իրարու յաջորդեցին ինքնաբուխ եւ սրտագին :

Տէսինի Նոր Սերնդականներէն ընկեր Ա. Փափազեան իր մաքուր եւ գեղեցիկ հայերէնով խրախուսեց ընկերները, արժանանալով բուռն ծափերու, իսկ ընկեր Ա. Պօյաճեան օրուան պատշաճ բանախօսութեամբ մը բացատրեց նորահաս երիտասարդութեան պարտականութիւնները եւ այն ակնկալութիւնները որ ունինք իրենցմէ՝ ծառայելու համար իրենց կարմին մեր ժողովուրդին : Շեշտեց ի մասնաւորի Հ. Յ. Դաշնակցութեան Նոր Սերունդին ծագումը եւ կտրած ճամբան այնքան քիչ ժամանակի ընթացքին, ու մաղթեց կորով ու յարատեւութիւն յառաջդիմելու իրենց ընտրած գեղեցիկ ճամբուն վրայ :

Երեկոյթը մինչեւ ուշ ատեն շարունակուեցաւ նոյն ոգեւորութեամբ, ազգ. երգերով ու պարերով, հանդիսականները պահելով ջերմ մթնոլորտի մը մէջ դոհ ու խանդավառ :

Այս առթիւ եղան նուիրատուութիւններ զանազաններու կողմէ :

Յ. Պօյաճեան

ՍՏԱՑԱՆՔ

GUIDE PRATIQUE DE LA NATURALISATION FRANÇAISE: Par Henri Mayeux et Jean H. Krailsheimer Preface de Marcel Pages. որ կը պարունակէ պայմանները, խնդրագրի պատճէններ, պահանջուած փաստաթուղթերը, մենաշնորհի պարագաներ, եւայլն : Edition Réalité, 4 rue Cochin, Paris : Գին 150 ֆրանք, Franco 172 ֆրանք :

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ

ԷՍԱ ԵՒ ՀԱՄԱՏ

(ԽՈՐՀՐԴԱՎԷՊ)

Բ. ԳԼՈՒԽ

ԱՐԵՒԱԴԱՐՁ

Գրեց՝ ՏԻԳՐԱՆ ՓԻՐԱՆԵԱՆ

— Փիլիսոփայութիւնը կէտադրութիւն է : Մեկնակէտ, քննակէտ ու յենակէտ : Տիեզերք, երեւոյթ, ճշմարտութիւն : Փիլիսոփայական կառաւանը ինկեր է ճանապարհ, տիեզերքին խորհրդածալ փէշերը բռնած, բայց հազիւ թէ քանի մը քայլ առած, հաներ է իր մէջքէն երկար, հատու մկրատ մը ու բաժներ է զայն երկուքի — նիւթ եւ հոգի : Ուրիշ մը, աւելի քան ահաւոր ու վայրագ, հսկայ սուր մը մխեր է անոր կուշտին, փռեր է զայն գիապաստ ու արիւնաթաթախ, գետին, յետոյ արիւնոտ թեւերը պարապութեան երկարած, աղաղակէր է յուսահատ,

— Դուն ոչինչ ես... : Չունիս աչք, որ տեսնես, չունիս ականջ, որ լսես, չունիս ձեռք, որ օգնես : Չէութիւն, չգոյութիւն, նիրվանայ ... :

Մինչդեռ տիեզերքը ոչինչէն ձերբազատ, ոտքերը անհունին մէջ մխրճած, գոյապատճառ իրականութիւն է : Նիւթ եւ հոգի կը կազմեն անոր անբաժան, էական գոյացութիւնները : Նիւթը այնքան նման է եւ մօտ հոգիին, որչափ հոգին՝ նիւթին : Մին առնել եւ միւսը ձգել, անհեթեթ երկուութիւն է, որովհետեւ անոնք բնատուր, բնածին միութիւններ են : Ստեղծագործութիւնը՝ դեր - էակի մը, որ մի է : Այլապէս, անոնք, կատաղած գազաններու պէս իրարու դէմ պիտի ելլէին, զիրար պիտի յօշոտէին, անլուր վայրագութեամբ : Քաոսէն ծնածը պիտի վերադառնար քաոսին :

Ոչ, ոչ... : Ապացոյց՝ բնութեան երեւոյթներն ու կրկներեւոյթները — լոյս, թրթռացում, շարժում, կեանք ու մահ : Բայց ինչքան համաչափ, համընթաց թաւալում, օրինակուռ շղթայի մը մէջ, որուն մի մասը թաղուած է անյայտին խորը : Վերցնել օղակներէն անտեսանելին, քրքրել, վերլուծել զայն, ու թաքուն օրէնքները մտահայեցութեան ենթարկել, դա գիտութիւն է :

Տիեզերքը ուսումնասիրելի, հետազօտելի մարմարինի զանգուած մըն է, որուն գիտութիւնը կուտայ ձեւ եւ արժէք : Գիտութիւնը չստեղծեր, այլ իրերու ներքին էութիւնը կ'առաջնորդէ դէպի լոյս աշխարհ : Ան գիւտ չէ, ոչ ալ՝ հրաշք, այլ հնարք ու հանճար : Իսկ տգիտութիւնը հին Եգիպտացիներուն պատմական կատուն է, որուն վրայ նետ արձակելը խստիւ արգիլուած էր : Բայց Պարսիկները իրենց յառաջապահ զօրքերուն ձեռքը մէկ մէկ կատու տուած, նախապաշարեալ բանակին վրայ արշաւեցին ու յաղթեցին : Այո, կատուն առիւծին թաթերուն տակ՝ անզօրութիւն, իսկ առիւծը՝ բնութեան շղթայակապ օղակները նուաճող զօրութիւն :

Որոնումներու այս խորախորհուրդ կարաւանը մինչեւ ո՞ւր տանիլ : Ահ, մարդկային հոգին, գետերէն եւ առուներէն ջուր խմած, բայց դեռ ծարաւի, կը տենչայ հասնիլ այն մեծ աղբիւրին, որ ճշմարտութիւնն է : Ան ստեղծագործութեան թանձրածալ վարագոյրին ետին քաշուած, կը ճգնի արարիչը գտնել ու ճանչնալ : Բայց... :

— Ո՞վ ստեղծեց այդ Արարիչը,
— Անշուշտ ուժ մը գերբնական,
— Այդ ո՞ւժը ...
— Ուրիշ մը,
— Այդ ուրի՞շը ...
— Ուրիշ ուրիշ մը :

Օ, յաւիտենականօրէն երկարաձիգ հարցական ուղիներ... Ո՞ւր կը տանիք զիս :

Երկուքէն մէկը : Այդ փնտռուած վերջին օղակը, ինք ալ իր կարգին կամ ստեղծագործութիւն է եւ կամ... : Ուրիշ ի՞նչ կրնայ ըլլալ, եթէ ոչ՝ անստեղծ գոյութիւն : Այո, մենք կ'իյնանք ճանապարհ, առաջին հարցումովն իսկ այդ ի՞նչը ընդունած ու հաւատացած անոր : Դա Աստուած է, մի եւ անբաժանելի, սկիզբնասկիզբ միութիւն, որուն պաշտամունքը՝ ինքը կրօնք է :

Օ, այդ կրօնքը... միեւնոյն խարիսխին վրայ որքան սքանչելի տաճարներ եւ հրէշային յիմարանոցներ կառուցուած են :

Քրիստոնէութիւնը նման է անհիւթ տաճարի մը, որուն գեղակերտ որմերուն վրայ, հիմնադիրը ցաներ է հրաշագեղ նկարներ, լոյսի եւ յոյսի երկնաքանդակ ծաղիկներ : Բայց ոտքերը բոլորովին գետնէն կտրեր, նիւթին գոյութիւնը ուրացեր եւ իր հաւատացեալները մոլորեցուցեր է անհեթեթ վարդապետութեամբ : Առել մարմինը, փառաւորել հոգին միայն :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՅՈՒՆՈՒԱՐ 24ԻՆ բարեկամութեան եւ փոխադարձ օգնութեան դաշնագիր մը ստորագրուեցաւ Ռումանիոյ եւ Հունգարիոյ միջեւ :

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ Լաթվիոյ ընտրութեանց մէջ քուէներուն 81.71 առ հարիւրը շահած են ոչ-համայնավարները : Ընտրողներուն 99 առ հարիւրը քուէ տուած էր :

ԱՆԳԼԻԱՅԻ 12 ԳԻՏՈՒՆՆԵՐ մօտերս ժողով մը պիտի գումարեն որպէսզի ձեւեր գտնեն տուլամի խնայողութեան համար : Օրակարգի վրայ պիտի ունենան հետեւեալ յանձնարարութիւնները կամ գիւտերը .— բոլորովին նոր ուտելիք մը շատ աժան . նոր օճառ մը որուն մէջ բնաւ ճարպ չկայ . նոր տեսակ «բամպակ» մը որ բամպակ չէ բայց անոր չափ դիմացկուն . նոր «կաշի» մը որ կենդանական չէ, նոր տուներ որոնց համար աղաղձ պիտի չգործածուի : Եւ ուրիշ շատ մը նորութիւններ՝ յանուն խնայողութեան :

ԻՐԱԳԻ ծերակոյտին նախագահը յայտարարեց որ իր պաշտօնէն հրաժարած կը նկատէ վարչապետը — որ ներկայիս Լոնտոն կը գտնուի — որովհետեւ ստորագրած է նոր դաշնագիր մը Անգլիոյ հետ :

ԼԵՀԱԿԱՆ զինուորական դատարանը մահուան դատապարտեց երեք Գերմանացիներ որոնք ոճրագործութիւններ կատարած էին Լեհաստանի մէջ : Հինգէն 15 տարուան բանտարկութեան դատապարտուեցան տասներեք ուրիշ չարագործ Գերմաններ :

Պ. ՀԱՐԸԼՏ ԼԱՍՔԻ, Անգլիոյ Աշխատաւորական կուսակցութեան յայտնի տեսաբանը, յայտարարեց թէ ինք կը հաւատայ որ Ռուսիա աշխարհակալ ձգտումներ չունի եւ կը ջանայ պարզապէս ապահովել իր սահմանները : Ամերիկան ալ միեւնոյն բանը ըրած է՝ իր անկախ ըլլալէն ի վեր, բսաւ Լասքի : Չեմ հաւատար նաեւ որ Ռուսիա կ'ուզէ համայնավարութիւնը պարտադրել բոլոր ազգերուն, բայց «պիտի ուզէի որ մեր կուսակցութիւնը օրինակ առնէր համայնավարներու եռանդէն» :

ՎԱՏԻԿԱՆԻ պաշտօնական օրկանը Օսէրվաթորէ Րօմանօ, խմբագրականով մը դիտել կու տայ որ եթէ Ռուսիա իսկապէս պատերազմ չուզեր, պէտք է օգտուի բանակցելու ներկայ պատեհութենէն :

ՀԱՄԱՁԱՅՆ Մոսկուայի «Փրավտա»յին, Չինաստանի համայնավարները կռիւը կը շահին բոլոր ճակատներուն վրայ : Կառավարական ուժերը պաշտպանողականի վրայ են միշտ եւ ամերիկեան օժանդակութիւնը որեւէ օգուտ չունի : Մանչուրիոյ նահանգին 90 առ հարիւրը կը գտնուի համայնավարներուն ձեռքը : «Փրավտա», կ'ընդունի սակայն որ կառավարութիւնը բաւական զօրաւոր է տակաւին ունի 7 միլիոն զինուոր՝ երկու միլիոնի դէմ :

ԱԹԷՆՔԷՆ կը տեղեկացնեն թէ Ալպանիա զինուոր կը համախմբէ հելլենական սահմանագլուխին վրայ, Քոնիցայի ճիշդ դիմացը, Լէսքովիչի եւ Շքուրտիլի միջեւ : Ալպանիական արտաքին նախարարութեան պաշտօնատարներէն մէկը բսաւ որ իր կառավարութիւնը «չէ ճանչնար» պաշքանեան յանձնաժողովին տեղեկագիրը որուն մէջ ամբաստանութիւններ կան Ալպանիոյ դէմ : Այդ յանձնաժողովը «գոյութիւն չունի, ապօրինի է եւ անհամապատասխան է Մ. Ազգերու Ուխտին», ըսաւ պաշտօնատարը :

ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ դէմ պատերազմող 18 մանր պետութիւնները տասը միլիառ տոլարի պատերազմական հատուցում մը պիտի պահանջեն : Այս մասին խորհրդաժողով մը պիտի գումարուի Պրիւքսէլի մէջ : Պելկրատի կառավարութիւնը արդէն պատրաստած է ընդհանուր տեղեկագիր մը որ պիտի քննուի :

ԽՈՐՀ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ արտաքին նախարարը Պ. Մոլոթով կիրակի օր Քիէվի մէջ Ուկրայնայի «անկախութեան» 13րդ տարեդարձին առթիւ ճառ մը խօսելով շեշտեց թէ Ռուսիա խաղաղասէր քաղաքականութիւն մը կը հետապնդէ : Մենք ուրիշ նպատակ չունինք, բսաւ Մոլոթով : Նիւ Եորքէն կը տեղեկացնեն թէ ըմբոստութիւն ծագած է Ուկրայնայի հարաւային նահանգներուն մէջ : Ըմբոստներուն թիւն է մօտաւորապէս կէս միլիոն : Միեւնոյն աղբիւրէն կը հաղորդուի որ շնորհաշուրկ եղած է յայտնի տնտեսագէտ փրոֆ. Վարկա որ վերջերս գիրք մը հրատարակելով պաշտպանած է Ռուսիոյ եւ արեւմտեան երկիրներու գործակցութեան տեսակէտը եւ չէ մոռցած յիշեցնելու որ դրամատիրութիւնը տագնապի մէջ չէ :

ՀԱՄԱՁԱՅՆ Պերլինէն ստացուած տեղեկութեանց ռուսական իշխանութիւնները սկսած են ամրացնել գերմանական եւ լեհական սահմանագլուխը : Համաձայն Փոցտամի դաշինքին, այս վերջինը առժամեայ բնոյթ պիտի ունենար : Բայց 1945էն ի վեր տեղի ունեցող խորհրդաժողովներուն մէջ, Մոսկուայի կառավարութիւնը ամէն անգամ դիտել տուած է որ ներկայ սահմանագիծը վերջնական է : Ուշադրաւ կը նկատուի որ ամրութիւնները կը շինեն Ռուսերը բանակին ճարտարագէտներուն հսկողութեան տակ : Գիծը կ'երկարի Շթէթինէն մինչեւ Պրէսլաու : Աշխատաւորները Լեհեր չեն, այլ Գերմանացիներ՝ ռուսական գօտիէն : Ներկայ ամրութիւնները շատ օգտակար պիտի ըլլան այն պարագային երբ Ռուսիա պատերազմի բռնուի Պալքաններուն եւ Փոքր Ասիոյ մէջ :

Ցերեկոյթ պարահանդէս

Ֆր. Կ. Խաչի Փարիզի մասնաճիւղին տարեկան պարահանդէսը, տեղի պիտի ունենայ 15 Փետրուարին ժամը 15էն 24, Hôtel Continentalի շքեղ սրահներուն մէջ. 2 rue Rouget de Lisle, métro Concorde :

Նուագախումբ ՖԷՐՆԱՆ ՊՈՒՅՕՆ : Գեղարուեստական խնամուած բաժին եւ ճոխ պիւֆէ :

Տարեկան շքեղ ցերեկոյթ պարահանդէս

Փարիզի Հայ Տիկնանց Միութեան Կարմիր Խաչի եւ Որբախնամի տարեկան ցերեկոյթ պարահանդէսը տեղի պիտի ունենայ 8 Փետր. կիրակի օր ժամը 15էն մինչեւ կէս գիշեր, Hôtel Lutétiaի շքեղ սրահներուն մէջ, 43 Bld. Raspail, Paris :

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ

Պուլվար Օտոյի Ֆ. Հ. Կ. Խաչը, Մանուկներու Օրը պիտի տօնէ Փետրուար 1ին, կիրակի կէս օրէ վերջ ժամը 3ին, տեղւոյն եկեղեցիին մէջ, կը հրաւիրուին թաղին բոլոր մանուկները իրենց ծնողքներով միասին ինչպէս նաեւ բարեկամ բոլոր կազմակերպութիւնները որ խրախուսեն մեր մանուկները : Մրգեղէնի ծրարներ պիտի բաժնուին մինչեւ տասը տարեկան մանուկներուն :

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՇՔԵՂ ՑԵՐԵԿՈՅԹ

Կազմակերպուած Ֆրանսահայ Կապոյտ Խաչի Սէվրանի մասնաճիւղին կողմէ, կիրակի 29Փետր. 1948, ժամը 3էն 12, Casino des Etoiles, Մասիս սրահին մէջ, 87 Ave. de Livry, à Sevran :

Գեղարուեստական հաճելի բաժին : Խմբերգ, ներկայացում եւ անակնկալներ, եւրոպական պարեր : Ճոխ պիւֆէ : Մուտք՝ 75 ֆր.

Հաղ. միջոց .— Կառախումբ Gare du Nordէն ժամը 13.45էն եւ 14.15էն : Eglise de Pantinէն 147 թիւ օթօպիւս, իջնել Terminus :

«ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՕՐ»Ը ՇԱՎԻԼԻ ՄԷՋ

Տեղւոյն «Րաֆֆի» Երիտ. Միութեան կողմէ
15 Փետրուար, Կիրակի օր

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻՆ .— Պուլկարիոյ Պուրկազ քաղաքէն բժիշկ Թոռոսեանցի Թովմաս Գր. Թիւթիւնճեան կը փնտռէ իր հօրեղբայրը՝ Լեւոն Սարգիս Թիւթիւնճեանը, եւ կամ Ֆէսճեան, կնոջը անունը Լուսինիա, զաւակները՝ Աննիձա. Սարգիս եւ Ներսէս Թիւթիւնճեաններ եւ կամ Ֆէսճեաններ, որոնք 1922ին Կ. Պոլսէն անցած են Ֆրանսա եւ հաստատուած Փարիզ : Այժմ անոնց մասին ստոյգ լուր ունեցողներէն Թախանձագին կը խնդրուի հաղորդել հետեւեալ հասցէին .— Թովմաս Գ. Թիւթիւնճեան : Ուլիցա «Ադանասս Սլավով» թիւ 14, Պուրկազ - Պուլկարիա : Կը խնդրուի արտասահմանի բոլոր հայ թերթերէն արտատպելպայն :

17ՐԴ ՏԱՐԵԿԱՆ ՑԵՐԵԿՈՅԹ

Կազմակերպուած Հայ Արենսերու Միութեան Փարիզի շրջանի երէցներու, սկաուտներու եւ գայլիկներու կողմէ : Մասնակցութեամբ Փարիզի Հայ Արենոյշներուն : Տեղի կ'ունենայ կիրակի 7 Մարտ 1948, կէսօրէ վերջ ժամը 2.30ին Salle de la Chimie, 28bis, rue St. Domonique, Paris (7), (métro Invalide կամ Solférino) :

Սկաուտական ճոխ յայտագիր, ներկայացումներ, հայկական պարեր եւ երգեր Արենոյշներուն կողմէ :

Մուտք 100 — 300 Ֆրանք :

ՖՐԱՆՔԵՒՀԱՅԿԱԿԱՆ Միութիւնը ծրագրած է սարքել Հայ եւ Ֆրանսական մշակոյթներուն նուիրուած նոր փառատօն մը որ տեղի պիտի ունենայ Սորպոնի մեծ ամփիթատրոնին մէջ Ապրիլ 18ին, կիրակի կէսօրէ վերջ : Կը խնդրուի չխաչաձեւել :

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 Rue Damesme - 13e
Le Gérant : A. NERCESSIAN

Օր. ՎԱՐՍԵՆԻԿ ՄԻՆԱՍԵԱՆ
Ընկեր ԿԱՐԱՊԵՏ ՊՕՏՈՒՌԵԱՆ
Ամուսնացած
Պոլիս 10 Յունուար, 1948 Տէսին

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ Պուլվառ Օտոյի մասնաճիւղին դասախօսութիւնը այս իրիկուն ժամը 8ին, սովորական հաւաքատեղին : Կը խօսի ընկեր Ս. ՄԻԼՏՈՆԵԱՆ :

ՌՈՄԱՆ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի դասախօսական ժողովը վաղը չորեքշաբթի, ընկեր Վարուժան Խուպիկեանի բնակարանը, սովորական ժամուն : Կը դասախօսէ ընկեր Ա. ՊՕՅԱՃԵԱՆ :

ԼԻՈՆ .— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Սիամանթօ» խումբի ժողովը վաղը իրիկուն ժամը 8.30ին, դպրոցին սրահը, 78bis rue Rabelais : Կը խնդրուի բոլոր անդամներէն ճշդապահ ըլլալ :

ՏԱՐԵԿԱՆ ՇՔԵՂ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Լա Սիօթայի Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Հրայր» խումբի կողմէ :

Այս Շաբաթ իրիկուն, 31 Յունուար 1948, մինչեւ առտու : Au Flot Bleuի շքեղ սրահին մէջ :

Նուագախումբ Սէն Լուի Ն. Ս. ժազով :

Մուտքը 40 եւ 60 Ֆրանք :

«ՅԱՌԱՋ» կը նուիրեն .— Քավայեօնէն Պ. Յակոբ Փափազեան մէկ տարեկան «Յառաջ» կը նուիրէ իր մօրեղբօր Գ. Քիւլահեանի, Ափթ.

22 ՓԵՏՐՈՒԱՐԻՆ, ԿԻՐԱԿԻ ՕՐ ԺԱՄԸ 3ԷՆ ԿԷՍ ԳԻՇԵՐ, Հ. Յ. ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՌՈՍՏՈՄ ԽՈՒՄԲԻ ՀԱՆԴԷՍ ԽՆՋՈՅՔԸ

Կը խնդրուի նկատի ունենալ թուականը

ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԺՈՂՈՎ

Փարիզի Հայոց եկեղեցւոյ կրօնական ընկերակցութեան վարչութիւնը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ ընկերակցութեան բոլոր անդամները 1 Փետրուար 1948, կիրակի ժամը 2.30ին եկեղեցւոյ խորհրդարանին մէջ, օրակարգ ունենալով եկեղեցւոյս օգնական լուսարար Պ. Յակոբ Ճօրթունեանի քահանայական թեկնածութեան հարցը :

18 Յունուար 1948ի ընդհ. ժողովը մեծամասնութիւն չունեցաւ, կանոնագրի 16րդ յօդուածին համաձայն, այս անգամ ներկաներու թիւը պիտի նկատուի օրինաւոր :

ԿՕՇԻԿԻ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՑԻՉ ՄԸ

Արհեստին ծանօթ, մեծաքանակի վաճառորդներուն, մեծ տուներու, բազմաթիւ մասնաճիւղերու Prix-Uniquesներու, յաճախակի այցելու, կօշիկի փոքր ու մեծ առեւտրականներու, շրջան վաճառորդներու հետ մօտէն շփում ունեցող մը

ԿՈՒԶԷ ԿՕՇԻԿԻ ԳՈՐԾԱՏԷՐԵՐՈՒ

եւ (կանանց, երախաներու եւ այրերու) կօշիկի վերաբերեալ ամէն կարգի նիւթերու համար ստանձնել ներկայացուցչութիւնը Փարիզ եւ շրջաններուն համար :

Դիմել՝ TALOPP HENRI
16 Rue Montgolfier, Paris (3), Հեռ. Turbigo 74-54

ՅԱՌԱՋ
ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. Seine 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13e)

Տար. 1200, Ցամս. 650, Արտ. 15 տոլ. կամ 3 անգլ.

Tél.: GOB. 15-70 — C.C.P. Paris 1678-63

Mercredi 28 Janvier 1948 Չորեքշաբթի 28 Յունուար

Ի. ՏԱՐԻ — 20e Année N° 5251-Նոր շրջան թիւ 860

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ Գին՝ 5 Ֆր.

ՆՈ՞ՂԸ ԻՆԿԱՒ...

Հետաքրքրական է, որ իրենց սանձարձակ կատաղութիւնը մեզի դէմ Համայնավարներն ու իրենց ուղեկիցները այս անգամ կ'արտայայտեն՝ «Թուրք» եւ «Թրքական գործակալ» բառերը նետելով մեր հասցէին :

Ատեն մը, Ստալինի եւ Հիթլէրի բարեկամութեան շրջանին, կ'աշխատէին մեզ վարկաբեկել՝ կոչելով մեզ «անգլիական գործակալներ» : Իսկ երբ Հիթլէր յարձակեցաւ Սովետական Ռուսիոյ վրայ, մենք ալ մէկ օրէն միւսը Համայնավար մամուլի մէջ դարձանք «Նացիներ» կամ «Հիթլէրական գործակալներ» :

Այժմ ալ մենք «Թրքական գործակալ» ենք եղեր յանկարծ : Հարկաւ, այս զրպարտութիւնները կ'ընեն մեզ վարկաբեկելու դիտաւորութեամբ եւ այդ զրպարտութիւններն ալ կը փոխեն՝ նայած ժամանակին եւ պայմաններուն :

Սակայն, ո՞վ չի գիտեր, թէ համայնավարներու «գեղեցիկ» յատկութիւններէն մէկն ալ այն է, որ իրենց հակառակորդներու վրայ միշտ կ'աշխատին փաթթել իրենց իսկ գործած յանցանքները, այսինքն՝ անոնց կը վերագրեն այն, ինչ որ իրենք կ'ընեն կամ ըրած են :

Ըլլալով Մոսկուայի գործակալներ՝ Հայանուն Համայնավարները կամ «յառաջդիմականները» եղան նաեւ Հիթլէրական գործակալներ, երբ Ստալին բարեկամ էր Հիթլէրին (ապացոյց՝ «Լրաբեր»ի թիւերը 1939ի օգոստոս 23էն սկսած մինչեւ 1941ի յունիս 22). եղան նաեւ քեմալական Թուրքիոյ գործակալներ, երբ Խորհրդային կառավարութիւնը Թուրքիոյ Դաշնակիցն էր 1920էն սկըսած մինչեւ վերջին պատերազմը :

Արդարեւ, Թրքական գործակալներ եղող հայանուն Համայնավարներն էին, որ 1920ին սարքեցին մայիսեան ապստամբութիւնը Հայաստանի Հանրապետութեան դէմ և այդ ապստամբութեան միջոցով քայքայեցին հայկական բանակը :

Թուրքիոյ դաշնակից ռուս եւ հայ համայնավարներն էին, որ 1920ի սեպտեմբերին դրդեցին քեմալական Թուրքերը արձակելու Հայաստանի հանրապետութեան վրայ եւ անոնց հետ միասին վերջ տուին անոր անկախ գոյութեան՝ բաժնելով անոր հողերը իրենց միջեւ :

Թուրքիոյ դաշնակից ռուս եւ հայ համայնավարներն էին, որ 1923ին Լօզանի մէջ օգնեցին քեմալականներուն թաղելու Թրքահայ դատը : Թուրքերու ջերմ բարեկամ հայանուն համայնավարներն էին, որ տարիներ շարունակ իրենց մամուլի մէջ պաշտպանեցին Թուրք ջարդարարները եւ հայկական ջարդերու մեղքը ջանացին ձգել Դաշնակցութեան վրայ :

Նոյն Թուրքերու պաշտպան հայանուն համայնավարներն էին, որ երկար տարիներ բուռն պայքար մղեցին նոյնիսկ Ապրիլեան Եղեռնի տարեդարձերու առթիւ կատարուած հոգեհանգիստներուն կամ պարզ յիշատակութիւններուն դէմ :

Եւ ահա այսօր այդ մարդիկը, մոռնալով Թրքական գործակալի իրենց շատ տխուր անցեալը, կը յանդգնին իրենց մամուլի էջերէն մեզ կոչելու Թրքական գործակալներ : Բարեբախտաբար, եթէ իրենք մոռցած են իրենց դեռ այնքան թարմ անցեալը, հայ ժողովուրդը մոռցած չէ եւ չի կրնար երբեք մոռնալ, մանաւանդ որ անոնք այսօր ալ տակաւին Մոսկուայի գործակալներն են եւ վաղը, շնորհիւ Մոսկուայի, կրկին կրնան հարկադրուիլ Թրքական գործակալի ալ պաշտօն կատարել :

«ՀԱՅՐԵՆԻՔ»

ԵՐՈՒՍԱՂԷՄԷՆ կը տեղեկացնեն թէ բրիտանական իշխանութիւնները երկուշաբթի օր Հայֆայի մէջ գրաւեցին բնակարան մը որ զինուորական բանակատեղիի մը վերածուած էր : Մեծ քանակութեամբ ռազմամթերք գրաւեցին եւ ձերբակալեցին 23 Արաբներ : Պիրշէպայի մէջ երեք Արաբներ սպաննուեցան : Երեք Հրեաներ վիրաւորուեցան երբ Արաբները օդը հանեցին երկու տուներ :

Երիտասարդ Եգիպտացիներու կուսակցութեան ղեկավարը, յայտարարեց որ մօտ օրէն Պաղեստին պիտի երթայ քննութիւններ կատարելու համար թէ «ուր կարելի է հարուածային ճակատ մը՝ Թէլ Ավիվի վրայ յարձակելու համար :

ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻ ՕՐ Անգարայի մէջ յանկարծամահ եղաւ զօրավար Քեազըմ Գարապէքիր :

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՃՈՒՏԵՐԸ

Տեսարանը՝ ֆրանսական վարժարանի մը առաջին դասարանը :

Վարժուհին կը հրամայէ.

— Գծեցէք Միացեալ Ազգերու դրօշակները..

Կէս ժամ վերջ աշակերտները կը ներկայացնեն իրենց գծագրութեան տետրակները :

Վարժուհին կը քաշէ մանչուկի մը ականջէն :

— Այս ի՞նչ է, ես քեզի ինչ ըսի, դուն գծեր ես... պատասխան տուր, շուտ ...

Մանչուկը կը կարմրի, կը ճերմկի եւ կը պատասխանէ .

— Օրիորդ, ես հայ եմ... ասիկա մեր եռագոյնն է, մնացածները ինծի՞ ինչ ...

×

Նորէն դասարանի մը մէջ է որ տեղի կ'ունենայ պատմութիւնը :

— Դուն ի՞նչ ես, կաթոլի՞կ ես թէ բողոքական ...

— Օրիորդ, ես ո՛չ կաթոլիկ եմ, ոչ բողոքական ... Հայ եմ եւ Դաշնակցական ...

★

Տասնըհինգ տարեկան չկայ մեր երրորդ հայորդին : Բաներ մը իմացեր է «դիմացի ճակատ»ին բամբասանքներուն մասին : Իմացեր է մանաւանդ որ Դաշնակցութիւնը ամենազօր է, ամենակալ եւ ամենատէր :

Ու ահաւասիկ պատրաստեր է զաւեշտ մը — հեռաձայնի պատմութիւն :

— Ալօ, ալօ, դուք ո՞վ էք .

— Այստեղ Թրումընի գրասենեակն է... դո՞ւք :

— Հոս Դաշնակցութեան կոմիտէն է... նախագահին ըսէք որ հեռաձայնի գլուխը անցնի :

— Կարելի չէ :

— Ի՞նչպէս թէ կարելի չէ, կանչեցէք եւ շուտ... Ալօ, դո՞ւք էք Պ. Թրումըն, կը հրամայեմ որ սա...

— Շատ լաւ, ինչպէ՛ս կարելի է մերժել ..

— Ալօ՛, Պ Էթլին կ'ուզեմ

— Զբաղած է ...

— Զբաղած մզբաղած չեմ հասկնար, կանչեցէք ...

— ...

— Ալօ՜, Պ. Էթլի, այստեղ Դաշնակցութիւնն է... կը պահանջեմ որ ...

— Անմիջապէս... դուք երբ բան մը ուզեցիք որ մենք մերժենք ...

×

Այսպէս են Դաշնակցութեան ճուտերը — խելացի, ուշիմ, հայրենասէր ու մանաւանդ սրամիտ :

Իրենց հայրերը բամբասողներուն ականջը խօսի :

ՃԱՆԿ

ԿԻՊՐՈՍԷՆ կը գրեն մեզի.— Դեկտեմբեր 24ին մեծ շուքով տեղի ունեցաւ յունական եկեղեցիի նորընտիր արքեպիսկոպոսին գահակալութեան հանդէսը : Հրաւիրեալներու կարգին կար նաեւ Կիպրոսի Առաջնորդը Ղեւոնդ եպ. Ջէպէճեան որ ջերմ բառերով շնորհաւորեց արքեպիսկոպոսը եւ երկարօրէն բացատրեց հին Յունաստանի եւ Հայաստանի քաղաքական ու կրօնական սիրալիր յարաբերութիւնները : Նորընտիր գահակալը պատասխանեց սիրալիր շեշտով եւ գնահատեց երկու քոյր ժողովուրդներու եղբայրակցութիւնը : Թարգմանի պաշտօն կատարած է ծանօթ պատմաբան Պ. Նուպար Մազլումեան : Տեղական թերթերը նկարագրելով հանդէսը, լայն տեղ տըւած են մեր եպիսկոպոսին խօսքերուն :

ՉԵԽՈՍԼՈՎԱՔԻԱ այս տարի պիտի տօնէ Փրակայի համալսարանի 600րդ տարեդարձը : Չեխոսլովաքիոյ խելացի եւ ուսումնատենչ արքան Կարոլոս Դ. 1348ին հիմնած է առաջին համալսարանը : Նախապէս երկու բաժին ունէր մէկը չեխական, միւսը գերմանական : Յետոյ իրարմէ բաժնուեցան : Զանազան համալսարաններ ներկայացուցիչներ պիտի ղրկեն տօնին մասնակցիլ : Չեխիոյ Հայերը հրաւիրուած են մասնակցելու դարադարձի հանդիսութեան :

Ֆրանկին արժեզրկումէն ետք

Վարչապետ Շուման երկուշաբթի օր խորհրդարանին ներկայացուց նոր օրինագիծ մը որ կը տրամադրէ արտօնել մետաղ ոսկիի ազատ վաճառումը Ֆրանսայի կամ գաղթավայրերուն մէջ :

Այդ օրինագծին վաւերացումին հետ սերտօրէն կապ ունի, բնականաբար, թղթադրամին արժեզրկումին մասին տրուած որոշումը որ արդէն մեծ իրարանցում յառաջ բերած է ելմտական, ինչպէս նաեւ քաղաքական շրջանակներուն մէջ :

Երկու տեսակ ֆրանք ունենալու կառավարական որոշումէն դժգոհ են ընկերվարականները որոնց խորհրդարանական խմբակցութիւնը երկուշաբթի օր բացառիկ նիստ մը գումարելով քննադատեց ներկայ օրինագիծը որ «ընկերվարական բնոյթ չունի եւ ցաւալի թիւրիմացութիւն մը ստեղծած է Անգլիոյ եւ Ֆրանսայի միջեւ» : Այդ թիւրիմացութիւնը, դիտել կուտան ընկերվարական առաջնորդները, կրնայ տխուր հակազդեցութիւն մը ունենալ արեւմտեան խմբակցութիւն մը կազմելու մասին Անգլիոյ արտաքին նախարարին կողմէ եղած անցեալ շաբթուան առաջարկին վրայ :

Խորհրդարանական խմբակցութեան երկրորդ ժողովին պիտի մասնակցին դահլիճին ընկերվարական անդամները որոնք, ի նպաստ քուէ տուած են ելմտական նախարարին նոր օրինագծին : Ամէն պարագայի, սակայն, հաւանական չէ որ ընկերվարականները շատ առաջ տանին իրենց ընդդիմութիւնը, այլապէս, եթէ մերժեն քուէարկել, հետեւանքը պիտի ըլլայ դահլիճին տապալումը եւ քաղաքական ծանրակշիռ տագնապ մը :

Ելմտական շրջանակներուն մէջ դիտել կը տրուի որ նոր օրինագծին յաջողութիւնը կախում ունի այն ընդունելութենէն որուն պիտի արժանանայ ան մանր դրամատիրական խաւերուն մէջ : Կառավարութիւնը կը սպասէ որ ժողովուրդը հրապարակ հանէ եւ վաճառէ իր «մէկ կողմ դրած» ոսկիները : Ընկերվարականները կ'առաջարկեն որ այդ տեսակ վաճառումէ մը գոյացած շահը ստանայ պետական գանձը : Այս առթիւ տարակոյս կը յայտնուի որ գիւղացին կամ մանր առեւտրականը բաւականաչափ վստահութիւն ունենայ եւ «ձեռքէ հանէ» իր ոսկիները քանի որ, համաձայն ներկայ օրէնքին ազատ է ոսկիին կամ տոլարին վաճառումը, բայց ամէն մարդու իրաւունք չէ տրուած ետ գնելու :

Իրականին մէջ ոչ թէ երկու տեսակ ֆրանք կայ հրապարակին վրայ, այլ չորս տեսակ.— Ա. — Այն ֆրանքը զոր կարելի է օգտագործել կարգ մը կենսական նիւթերու ներածումին համար : Բ. — Այն ֆրանքը որուն արժէքը նոյնական է օտար թղթադրամներու արժէքին : Գ.— Այն ֆրանքը որ բոլորովին ազատ է եւ յատուկ է ոչ առեւտրական ներածումներու համար : Դ. — Այն ֆրանքը որ գործածելի է պետութեան կողմէ, ներածուած ապրանքներու վճարումին համար :

Ֆրանքին ներկայ անկումը ամէնէն աւելի իրարանցում պատճառած է Անգլիոյ մէջ : Ելմտական նախարարը, Սըր Սթէֆըրտ Քրիփս, երկուշաբթի օր խորհրդարանին ներկայանալով, ըսաւ թէ Անգլիա երբեք նպատակ չունի Սթերլինը արժեզրկելու, բայց «ստիպուած ենք կարգ մը նախազգուշական քայլեր առնելու» : Նախարարը երկարօրէն բացատրեց թէ ինչ խորհրդակցութիւններ ունեցած էր Ֆրանսացի իր պաշտօնակիցին հետ : Բացատրեցինք Ֆրանս. կառավարութեան թէ մենք հակառակ չէինք որ ֆրանքը արժեզրկուէր, բայց թելադրեցինք միաժամանակ որ «ազատ շուկայի» գոյութեան մասին որոշում չտրուէր : Երբ մեր առաջարկը չընդունուեցաւ, թելադրեցինք որ գոնէ ազատ շուկան հաստատուէր միայն ելմտ. գործողութեանց համար : Դժբախտաբար չկրցանք համոզել զիրենք : Ֆրանսական որոշումին հետեւանքը ցաւալի է մեզի համար, բայց եւ այնպէս մենք մեր կարելին պիտի ընենք որ ներկայ տարակարծութիւնը որեւէ ձեւով չանդրադառնայ մեր երկու երկիրներու փոխ յարաբերութեանց վրայ : Վստահ ենք որ ֆրանսական կառավարութիւնը եւս միջոցներ ձեռք պիտի առնէ որպէսզի ֆրանքին արժեզրկումը պատճառ մը չդառնայ որ սթերլինն ալ արժեզրկուի օտար շուկաներու վրայ» : Պատասխանելով երեսփոխանի մը հարցապնդումին, Սըր Սթէֆըրտ ըսաւ որ կառավարութիւնը գործնական քայլեր պիտի առնէ Սթերլինին ներկայ գինը պահելու համար :

★ Ֆրանքին արժեզրկումը ընդհանրապէս լաւ ընդունելութիւն գտած է այն երկիրներուն մէջ որոնք ֆրանսական արտադրութիւններ կը գնեն : Միայն Ամերիկայի մէջ է որ վախ կը յայտնուի թէ արժեզրկումին հաւանական հետեւանքները տխուր հակազդեցութիւն մը ունենան Եւրոպայի օգնութեան ծրագրին գործադրութեան վրայ :

★ Երկուշաբթի օր «ազատ շուկայ»ի մէջ տոլարը կ'արժէր 332 ֆրանք, սթերլինը 850 ֆր. : եւ ֆրանսական Նափոլէոնը 3700 ֆրանք : Ահաւասիկ սակարանի մնացեալ գիները.—100 հոլ. ֆլորին 8100 ֆր., 100 պելճ. ֆրանք՝ 490 ֆր., հա-

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

Հայկական Դատը
Նոր տարիի սեմին վրայ

Նոր Տարիի սեմին վրայ, երբ հաշուեյարդարի կը նստինք՝ քննելու համար վերջացող տարուան ընթացքին պատահած դէպքերը հայ կեանքին մէջ, ամէնէն առաջ մեր մտքին առջեւ կը ներկայանայ Հայկական Դատը :

Սփիւռքի հայութեան համար չկայ ուրիշ աւելի հրատապ խնդիր քան Հայաստանի սահմաններուն ընդարձակումը: Այլ խօսքով Միացեալ Հայաստանի իրականացումը :

Հայութիւնը այսօր ամէն կողմ սրտատրոփ կը սպասէ այդ գեղեցիկ օրուան :

Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը ամբողջ քառորդ դար չդադրեցաւ Միացեալ եւ անկախ Հայաստան պահանջելէ, երբ մարդիկ, հայրենիքէն մինչեւ հեռաւոր գաղութները, նահանջողական եւ պարտուողական ոգիէ տարուած սարկամտօրէն կը համակերպէին կատարուած խողութեան եւ ցը-նորք կը նկատէին մեծ Հայաստանը :

Վերջին պատերազմը իր աշխարհաւեր ցնցումներու շարքին, սարսեց նաեւ մեր սարկամիտները, որոնք հասկցան վերջապէս թէ «Հայկական չարաբաստիկ դատը» չէր լուծուած դեռ:

Ու երբ զէնքերը լռեցին, հայ ժողովուրդին մէջ մեծ յոյսեր ծագեցան թէ վերջապէս Հայկական Հարցն ալ պիտի դրուի դիւանագիտական սեղանին վնայ՝ գտնելու համար իր արդար լուծումը :

Նոր պատերազմին Հայերն ալ բերած էին իրենց զոհաբերութեան բաժինը: Դաշնակիցներու յաղթանակին Հայն ալ խառնած էր իր արիւնը: Ֆրանսական բանակին տուած էինք մեր երիտասարդութեան ծաղիկը, 7—8000 հոգի, Լիբանանէն ու Սուրիայէն բազմաթիւ հայրենակիցներ կամաւոր արձանագրուած էին հողատար պետութեան ազատարար բանակին: Ամերիկայի հայութիւնը տրամադրած էր 20.000 զինուորներ, որոնք կռուեցան Ֆրանսական ճակատէն մինչեւ Փիլիբեան կղզիներն ու Ճափոն: Ու մանաւանդ մեծ եղած էր զոհողութիւնը Խ. Իշխանութեանց հպատակ Հայերուն, որոնք շուրջ 300.000 զինուորներ տուած էին կարմիր բանակին, բազմաթիւ զօրավարներով :

Այս բոլոր զոհողութեանց վարձատրութիւնը իրաւամբ կը սպասէր հայ ժողովուրդը աշխարհի Մեծերէն :

Հայութեան բոլոր խաւերը ոտքի կանգնած «Միացեալ Հայաստան» կը պահանջէին :

1945ի Մայիսին Ամերիկայի Հայ Դատի Յանձնախումբը, Փարիզի Հայ Գաղթականաց Խորհուրդը (Նախկին Հայաստանի Հանրապետութեան Պատուիրակութիւն) եւ Հայ Գաղթականաց Կեդր. Յանձնախումբը (Նախկին Ազգային պատուիրակութիւն) յուշագիր կը ներկայացնէին Սան Ֆրանչիսքոյի ժողովին եւ օրուան Հինգ Մեծերուն (Մ. Նահանգներ, Անգլիա, Խ. Միութիւն, Չինաստան եւ Ֆրանսա):

Նոյն օրերուն Սթալին կ'ընդունէր Ամենայն Հայոց կաթողիկոսական տեղապահ Գէորգ Արք. Չէօրէքճեանը (այժմ կաթողիկոս) եւ անոր կը խոստանար ընդարձակել Հայաստանի սահմանները :

1945 Յունիսի Էջմիածնի եկեղեցական ժողովին մէջ ջերմօրէն ընդունուեցաւ այս աւետաբեր լուրը եւ պատգամաւորները հեռագիր ուղղեցին Սթալինի այդ առթիւ :

1945 Օգոստոսին Փարիզի մէջ կազմուեցաւ Թրքահայ Դատի պաշտպան յանձնախումբը, մասնակցութեամբ բոլոր հոսանքներու ներկայացուցիչներուն :

Նոյն օրերուն Երեւանի մէջ կազմուեցաւ Սահմանային խնդիրներով զբաղող կոմիտէ մը: Նիւ Եորքի Ազգ. Խորհուրդն ալ 1945ի գարնան սկսաւ հետաքրքրուիլ Հայկական Դատով :

Երկու տարուան ընթացքին բազմաթիւ յուշագրեր ներկայացուեցան հաշտութեան ժողովներուն եւ Զօրս Մեծերուն արտասահմանի հայութեան կողմէ :

Մոսկուա եւ Երեւան յամառօրէն լուռ մնացին :

Մոլոթով միշտ դժուարացաւ ընդունելէ Փարիզի Թրքահայ Դատի Պաշտպան յանձնախումբին կողմէ պատուիրակութիւն մը, ինչպէս խոստացած էր :

1947 Մայիսին Նիւ Եորքի մէջ գումարուած Համագումարը շնորհալից նշանաբաններով մէջտեղ եկաւ, Հայկական Դատի լուծման համար մեծամեծ խոստումներով:

Այս համագումարին Երեւանէն եւ Էջմիածինէն ուղղուած հեռագիրները սակայն կը խօսէին միայն ներգաղթի մասին եւ ոեւէ յոյս չէին տար Հայաստանի սահմաններուն ընդարձակման համար :

Երեսուն ամսուան բոլոր յուշագիրներուն, հրապարակային ցոյցերուն, հանգրուանութիւններուն եւ մեծածախս համագումարին արդիւնքը եղաւ Վիշինսքիի ծանօթ յայտարարութիւնը 1947 Հոկտեմբեր 24ին ՄԱԿի խորհրդաժողովին առջեւ:

Հայութիւնը միաձայն կը պահանջէր ոչ միայն Կարսն ու Արտահանը, այլ Ուիլսընեան սահմանները, համաձայն Սեւրի դաշնագրին:

Վիշինսքի, յանուն Խ. Միութեան ոչ միայն բառ չարտասանէր Ուիլսընեան սահմաններու մասին, այլ Կարսն ու Արտահանն անգամ — որոնք միշտ հայկական եղած են եւ մաս կը կազմէին 1918 Մայիս 28ին հիմնուած ազատ եւ անկախ Հայաստանի Հանրապետութեան — կը զլանայ հայութեան եւ զանոնք կը պահանջէ Վրաստանի համար: Իբրեւ պատճառաբանութիւն ցոյց կուտայ Վրացի երկու երիտասարդ բրօֆէսէօրներու մէկ գրութիւնը (Թիֆլիզի «կոմմիւնիստ» թերթին մէջ 1945 Դեկտեմբերին)․ որուն համաձայն յիշեալ երկու նահանգները վրացական եղած են միշտ ...

Ահա թէ ուր յանգեցաւ Հայկական Դատը 1947ին:

Մեծ է հիասթափութիւնը այն բոլոր Հայերուն, որոնք դեռ բան մը կը յուսային սովետական իշխանութիւններէն:

1948 տարին կը բացուի Հայկական Դատին համար մռայլ հեռանկարով մը: Հայ ժողովուրդը դարձեալ կը լքուի իր բախտին :

Այստանենց հայութիւնը սակայն պիտի շարունակէ իր պայքարը անվհատ, անսասան հաւատքով եւ անընկճելի կամքով, բոլորուած իր ազգային բաղձանքներուն եւ քաղաքական պահանջներուն հարազատ արտայայտիչ ու անձնուէր պաշտպան Հ. Յ. Դաշնակցութեան շուրջ, մինչեւ անոնց իրականացումը :

Հ. ՍԱՄՈՒԷԼ

Պարապ աղմուկ

ՄԱԿի մէջ Կարսի եւ Արտահանի մասին՝ Վիշինսքիի ըրած յայտարարութիւնը մեծ աղմուկի առարկայ եղաւ եւ փրաւացիօրէն ոչ միայն վրդովում ու յուզում պատճառեց հայ մամուլին եւ հայ հասարակութեան հայրենասէր խմբին, այլեւ ընդվզումի տեղի տուաւ եւ շատեր արդարացիօրէն բողոք բարձրացուցին :

Ընդհակառակը՝ Սովետներու համակիրներ կամ ուխտուած համայնավարներ, երկար ատեն լռութիւն պահելէ ետք, օգտուեցան Վիշինսքիի նոր ու անորոշ խօսքերէն զոր արտասանած էր ի պատիւ սովետական իշխանութեան տարեդարձին՝ ամերիկահայ համայնավարներու ու թերեւս ուրիշ ազգայիններու, կողմէ սարքուած հանդէսին մէջ :

Ի՞նչ ըսած էր, ի՞նչ հաստատած եւ ի՞նչ հերքած էր. ոչի՛նչ, պարզօրէն կ'երեւար դիւանագիտական ճարպիկ փախուստ մը իր ամէն մէկ բառին մէջ: Այդ երբեմնի դատաւորը՝ այսօր, Սողոմոնի արդարադատութեան կարծես մէկ նոր գործադիրը ըլլալու փութկոտութեամբ, կ'ըսէ․ «Ես չըսի թէ Վրացիներունն, ես չըսի Հայերունն է, ես ըսի թէ ...»:

Այո, գիտենք թէ այդ երկրին վարիչներուն տեսակէտով, ամէն ինչ Ռուսաստանի կը պատկանի, հողային տեսակէտով, հինգ երկրամասերը, սեփականութեան տեսակէտով նոյնիսկ գոյգ մը գուլպայ, աշխատանքի տեսակէտով, ամբողջ երկիրներու աշխատաւորութիւնը, ընկերային յեղաշրջումներու տեսակէտէն Կոնֆուկիոսէն, Սոկրատէն, Յիսուսէն սկսելով, աշխարհի ամբողջ խորհող ուղեղները առանց անոնց խորհուրդին եւ մտքին, առանց անոնց գաղափարին ու իմաստասիրութեան, իսկ առո՞նք ... — դէհ ոչինչ, արանք բուրժուական յիմարաբանութիններ են, ոչնչացումի դատապարտուած մեր մանգաղով ու մուրճով, եթէ միայն գաղափար մը գոյութիւն ունի, ատիկա մերն է, մեր հնարածն ու պարտադրածն է »: Ուրեմն ըստ այս համայնավարներու գաղափարի սեփականութիւնն ալ անոնց սեփականութիւնն է: Ընդհ. երեւոյթներու մէջ հարցը այս կերպ դնելով, Վիշինսքի՝ Կարսն ու Արտահանը Վրաստանի վերագրեր է թէ Հայաստանին, (մեղայ, Վիշինսքի դատաւոր մարդ, այդ վերջին երկիրը յիշելու մեղքը չի գործեր), առանք ամէնքն ալ ինքն ըստ ինքեան Խորհրդային Ռուսաստանի կը պատկանին, որով Վիշինսքի հերքում մը չէ ըրած իր նախապէս ըրած խօսքերուն, ոչ ալ ճշդում մը, այլ միամիտներուն ուզած է աւելի պարզօրէն խօսիլ, եւ այդտեղ՝ հետեւողական է իր ընդհանուր ուղղութեան :

Այստեղ երկու հարցեր երեւան կուգան — Ա. Խորհրդային Ռուսաստանը ամբողջական համագոյացութիւն մը ըլլալով զանազան ժողովրդական խմբակցութիւններու, ինչո՞ւ իւրաքանչիւր խմբակցութեան սահմանները կ'որոշուին, անոնցմէ ոմանց հողերուն վրայ ուրիշին հողերը կ'աւելնան, կամ ուրիշներ կ'անտեսուին, կամ կ'անիրաւուին իրենցմէ հողեր առնելով եւ ուրիշին յատկացնելով, Նախիջեւան, Գարապաղ, հայկական՝ Ատրպէճանին ձգուած, Լոռի, Ախլքալաք, հայկական՝ Վրաստանի ձգուած, եւ քանի որ ասոնք առնուած են, Կարսն ու Արտահանն ալ կընան առնուիլ Վրաստանի առնող, ի՞նչ տարբերութիւն կայ: Բ. ինչո՞ւ Վիշինսքի, կամ իր ամբողջ խմբակը չեն ջնջեր, միանգամ ընդ միշտ, այս բոլոր աշխարհագրական ազգային տեղականութիւնները եւ անոնց ամէնուն տեղ չըսեր վերջնականապէս Խորհրդային Ռուսաստան, առանց զատ զատ եւ զանազան 16 հանրապետութիւններու մասին արտայայտուելու: «Լաւ է ամանին խորքը չի պրպտել եւ լաւ է ձգել գինովը որ իր գինովութեան մէջ ինքնիրեն փլչի»: Այս կարգի ժողովրդական առածներ միայն բաւական են պատասխանելու Վիշինսքիներու «ըսի չըսի»ներուն :

Մնացածը պարապ խօսք :

Միամիտները այդ կարգի պետական գործիչներու հաւատք ընծայողներն են.

Եւ ամէնէն միամիտը հայ ժողովուրդն է որ անմիջապէս կը խանդավառուի երբ իրեն՝ «լուսնին մէջ քու հայրենիքդ պիտի վերաշինենք» կ'ըսեն :

Թ. ԳԱՌՆԻԿ

Բոլշեւիկեան ծանօթ մեթոտներ

Զը՞ յիշեցնենք ձեզ, թէ ինչպէս 1920 Թուին Օգոստոս 16ին Քեազիմ Գարապէքիր, դէպի Հայաստան արշաւող տաճկական զօրքերու հրամանատարը, կը գրէր Անգարա, թէ «բոլշեւիկեան բանակը իր թշնամիներուն քայքայելու եւ բնաջնջելու շրջանին կը գտնուի: 11րդ բոլշեւիկեան բանակը հասել է մեզ օգնութեան, նա անցել է մեր Կովկասեան սահմանը, մեր դաշնակից բոլշեւիկները անընդհատ մատակարարում են մեզ զէնք ու ռազմամթերք »:

Զը յիշեցնե՞նք ձեզ, թէ ինչպէս լքեցին հայ զինուորները իրենց դիրքերը 1920 Թ. Կարսի տակ, Հայ, Վրացի եւ Ռուս բոլշեւիկներու դաւադիր աշխատանքներու շնորհիւ, երբ հազարաւոր թռուցիկներ կը ցրուէին յոգնած հայ կռուող զինուորներու մէջ թէ, Հայ զինուորներ, մի կռուէք, թուրք եղբայրները գալիս, մեր կարմիր ասկեարն է գալիս փրկելու մեզ Դաշնակներու լծից :

Եւ այդ չէ՞ր պատճառը, որ գումարտակի պետ գնդապետ Մազմանեան չկարողանալով տանել այդ արատը, իր զինուորների առջեւ ինքնասպանութիւն գործեց, ատրճանակը դնելով իր ճակտին : 1920 Թուին Թուրքերը պիտի չյարձակէին Հայաստանի վրայ, եթէ ապահովուած չլինէր Խորհրդային Ռուսիոյ աջակցութիւնը, Թիֆլիսէն եւ Բաքուէն: Ողբացեալ Ա. Խատիսեան կը պատմէր խոր դառնութեամբ, թէ ինչպէս Ալէքսանդրօպոլի դաշնագրի շուրջ տեղի ունենալիք ժողովներու ընթացքին, Թուրքիոյ ներկայացուցիչ Քեազիմ Գարապէքիր յաճախ կ'ուշանար ժողովներուն: Յետագային պարզուեց, որ Թուրք ներկայացուցիչը նախքան մեր ժողովին գալը, կը խորհրդակցէր ու ցուցմունքներ կր ստանար Թիֆլիզէն յատկապէս եկած բոլշեւիկ Վրացի Մդիվանիի եւ իր հետ բերած մի քանի Հայ եւ Վրացի գործակալներու հետ :

Եւ վերջապէս 1921 Թուի Մարտի 16 Մոսկուայի դաշնագրով եւ 1921 Թուի Հոկտեմբեր 13ի Կարսի դաշնագրով, Խորհրդային իշխանութիւնն էր, որ Կարսը, Արտահանը եւ Սուրմալուն յանձնեց Տաճիկներին, իսկ Շարուր-Նախիջեւանը Հայաստանի գլխուն վրայով Թաթար Ադրբէյջանին:

Եթէ դուք, նորելուկ բոլշեւիկներ, ուրացաք ամէն ինչ, ինչո՞ւ կ'ուզէք որ մենք ալ ուրանանք ու մոռնանք այդ ծանր հարուածները, որ Խորհրդային իշխանութիւնը հասցրեց Հայ ժողովուրդին, իր այդ ծանր ու տագնապալից սեւ օրերին: Ի՞նչպէս չհարցնենք ձեզ, որ Խորհրդային Ռուսիոյ առաքեալներն էք դարձած այս գաղթաշխարհի մէջ, ու ձեր գրութիւններով ու հաւատքով օրն ու բուն բոլշեւիկեան վարչաձեւին ու բոլշեւիկեան մեթոտներու գովքը կը երգէք :

Արդ, բարի եղէք պատասխանելու, ինչպէս կորան եւ ի՞նչ եղան Հայաստանի թէկուզ բոլշեւիկ ականաւոր հայ գործիչները ու մտաւորականները, Վ. Թօթովենցը, Տէր Գաբրիէլեան Սահակը, Արամայիս Երզնկեանը, Խանջեանը, Ալեքսանդր Բէկզադեանը, Եղիշէ Չարենցը, Ա. Բագոյեանը, Մակինցեանը, Ս. Համբարձումեանը եւ

տասնեակ ուրիշ մտաւորականները, որ մի ժամանակ երդուեալ հակառակորդներն էին Հ. Յ. Դաշնակցութեան: Ո՞ւր է Ս. Սրնարեանը, որ Ամերիկայէն անցաւ Հայաստան իր ոյժերը տրամադրելու հայրենիքի վերաշինութեան ու հայրենիքի մշակոյթին, եւ ո՞ւր Սիմոն Ցակոբեանը, որ Գերմանիայէն անցաւ Հայաստան իբրեւ խմբագիր ու գրագէտ: Զեր գոված ու փառաբանած բոլշեւիկեան վարչաձեւին ծանրութեան տակ էր, որ, անգամ նրանք, կորան մութ եւ խորհրդաւոր պայմաններու մէջ: Եւ իրաւ որ «այսպիսի վարչաձեւ մը մեր ժամանակաշրջանի ճանչցած ամէնէն հրէշային երեւոյթն է»:

Քանի քանի անգամ տարագրութեան մէջ հարցումներ ուղղեցինք խորհրդային երկիրներու վարիչներուն մեր կորած ու անհետացած ընկերների մասին, սակայն միշտ անպատասխանի մնացինք, խոր կսկիծով է որ այսօր էլ պիտի հարցնենք ձեզ խորհրդային բէժիմի երդուեալ պաշտպաններուդ, թէ ինչո՞ւ դնդակահարուեցին ու ի՞նչպէս կորան բոլշեւիկեան աքսորավայրին մէջ Դաշնակցական իրաւաբաններ՝ Պօղոս Զուրաբ, Խորէն Համասփիւռ եւ Սմբատ Խաչատրեան: Ի՞նչպէս նահատակուեցին եւ ի՞նչ պայմաններու մէջ մահացան հարիւրաւոր Դաշնակցական մտաւորականներ որոնց մէջն էին, Ս. Մնասեան, Նիկոլ Սարգսեան, Վահան Խորէնի, Սահակ Թորոսեան, Արշակ Շիրինեան, Ներսէս Զաղաթեան, Ն. Ցովսէփեան, Դ. Խուրշուտեան, Միքայէլ Արզումանեան, Պարոյր Ղարիբեան ընկերուհիներ Տ. Մուրատխանեան, Անահիտ Ղազազեան եւ այն հարիւրաւորները, որոնք բախտը ու պատիւը ունէին լինելու Հ. Դաշնակցութեան ընտանիքի մէջ:

Հարկ կա՞յ ըսելու թէ ազատութեան եւ ստրուկութեան դարերուն մէջ անգամ սովետական ահաւոր բէժիմը ու վարչաձեւը անընդունելի եւ անտանելի պիտի ըլլար: Վարչաձեւ մը, որուն երկաթեայ ծանրութեան տակ ու ահ ու սարսափին մէջ, կ'ապրի մօտ երկու հարիւր միլիոն ժողովուրդ, որուն մէջ է մեր մինուճար փոքրիկ հայրենիքը: Զըսել թէ՞ Չինկիզեանի եւ Թամիրլանի օրերը երանելի օրեր էին: Աշխարհի ներկայ քաղաքական ընդհանուր կացութիւնը եկաւ ցոյց տալու, որ Արեւմտեան երկիրներու ժողովրդապետութեան եւ ռուսական բոլշեւիկեան բռնապետութեան համագործակցութիւնը յանուն աշխարհի խաղաղութեան, միամտական անհնարին է:

Արեւմտեան ժողովրդապետական բոլոր պետութիւններու կատարած խաղաղ փորձերը եկան ապացուցանելու աշխարհին, որ ռուսական բոլշեւիզմի ահաւոր վտանգը կարելի է միայն եւ միայն չէզոքացնել ուժի քաղաքականութեամբ:

Խորհրդային Ռուսիոյ բոլոր մեծ ու փոքր ներկայացուցիչները, մէջը լինելով եւ մեր Հայանուն քարոզիչները թէեւ միշտ դառնուկի մորթին մէջ, սակայն անոնք ամէն տեղ եւ ամէն գործի մէջ համերաշխութեան եւ անդորրութեան երդուեալ թշնամի հանդիսացան:

Այդպէս են հայ բոլշեւիկները դառնուկի մորթին մէջ հայ գաղութներու խաղաղութիւնը թունաւորեցին Ներգաղթի անունին տակ, չահագործեցին մեր ժողովուրդի հայրենասիրական անկեղծ զգացումները եւ պառակտեցին բոլշեւիկեան կեղծ քարոզչութեամբ եւ բոլշեւիկեան ծանօթ մեթոտներով հայ գաղթաշխարհի ներքին խաղաղ կեանքը:

Գոնէ այսուհետեւ մնանք արթուն եւ զգաստ:

Ն. ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆ

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

«ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐ»Ը ՊՈՄՈՆԻ ՄԷՋ

Ֆր. Կապոյտ Խաչի Կեդր. վարչութիւնը իր բոլոր մասնաճիւղերով տարիներէ ի վեր է որ որդեգրած է, տօնել «Մանուկներու Օրը»:

Պոմոնի մասնաճիւղն ալ իր կարգին տօնեց զայն կիրակի 18 Յունուարին Նորակառոյց դպրոց սրահին մէջ, ներկայութեամբ կոկիկ հասարակութեան մը: Որոշեալ ժամուն երբ վարագոյրը կը բացուի, բեմին մէկ անկիւնը կը նշմարուի կաղանդի ծառը, զարդարուած փայլուն շղարշներով ու գոյնզգոյն փոքրիկ լապտերներով: Կապոյտ Խաչի դպրոցին պատկանող խումբ մը մանուկներ բեմին վրայ շարուած կը սպասեն ուսուցչուհի Տիկին Քիպրիթճեանի նշանին, իրենց շնորհը ցոյց տալու, գլուխնին բարձր, դէմքերնին զուարթ ու հպարտ կեցուածքով: Տիկին Քիպրիթճեան հանդէսը բացուած կը յայտարարէ, աւելցնելով, «Ֆր. Կապոյտ Խաչը այն կանացի կուռ կազմակերպութիւնն է, որ իր ուսերուն վրայ առած է հայ մանուկին դաստիարակութեան ծանր այլ սակայն քաղցր պարտականութիւնը, ան կը բաղձայ վառ պահել մանկան սրտին մէջ հայ ոգին, կը գուրգուրայ անոնց վրայ, որովհետեւ անոնք են մեր ազգի ապագայ սիւներն ու լուսատու փարոսները: Եթէ մեր առաջադրութեան մէջ նուազագոյն չափով իսկ յաջողինք փրկելով 10 հատ մանուկ ուծացման կլափէն, այդ մեզի եւ մեր ազգին համար շահ մըն է»: Ապա յայտագիրը գործադրութեան կը դրուի, Տիկին Ա. Տէօքմէճեանի ընկերակցութեամբ, փոքրիկները քանիցս երգեցին զանազան խմբերգներ: Շատ գեղեցիկ եւ հրապուրիչ էր եռագոյն ժապաւէններով խումբ մը մանուկներու ձօղի հիւսկը, երգախառն: Փոքրիկն Աստուրեանի համարձակ շարժուձեւերով արտասանութիւնը «Փանթալոնիս կոճակը» այնքան յաջող էր որ խլեց բուռն ծափեր ու բացագանչութիւններ: Հանդէսի տեւողութեան նուագով կ'ընկերանար Պ. Սիմոն Շիշմանեան: Թաղեցի կօշկակար եւ նպարավաճառ հայրենակիցներու կողմէ տրուած նուէրները անխտիր բաժնուեցան ներկայ բոլոր փոքրիկներուն: Այս առթիւ Պոմոնի Ֆր. Կ. Խաչի վարչութիւնը հրապարակաւ իր շնորհակալութիւնը կը յայտնէ այն բոլոր կօշկակար եւ նպարավաճառ հայրենակիցներուն ինչպէս նաեւ Պ. Պ. Մ. Շիշմանեանի եւ Ղազարեանի որոնք իրենց բարոյական եւ նիւթական օժանդակութիւնը բերին «Մանուկներու Օր»ուան տօնակատարութեան:— Յ. Նիկողոսեան

ԿԸ ԽՆԴՐՈՒԻ Հ. Յ. Դ., Կապոյտ Խաչի եւ զանազան կազմակերպութեանց գաւառի կոմիտէներէն եւ մարմիններէն որ ժողովներու եւ հանդէսներու ազդերը խմբագրատուն հասցնեն Թուականէն առնուազն երեք օր առաջ:

ԱՆՈՒՇԸ

Կիրակի օր, Յովհաննէս Թումանեանի մահուան 25ամեայ տարելիցին առթիւ, Փարիզի մէջ բեմադրուեցաւ բանաստեղծին «Անուշ»ը՝ Պ. Ա. Պարթեւեանի ղեկավարութեամբ:

Անցեալ շաբթու աշխատակից մը այս սիւնակներուն մէջ խօսած էր «Անուշ»ի երաժշտութեան ինչպէս նաեւ ներկայ բեմադրութեան համար թափուած աշխատանքներուն մասին:

Արտասահմանի մէջ հայկական օփերաներ չունինք դժբախտաբար, եւ ամէն անգամ երբ ուզենք մեր ժողովուրդին հրամցնել նմոյշ մը մեր տոհմիկ բանահիւսութենէն, երգով ու պարով, կ'իյնանք «Անուշ»ին վրայ:

Իր գլխաւոր եղանակները ծանօթ են բոլորին իբրեւ առանձին երգեր եւ որովհետեւ մեր ձեռքը չունինք երաժշտութեան ամբողջութիւնը, պոէման արժեցնելու համար, մեր երաժիշտները, հարկադրուած, յաւելումներ կը կատարեն իւրաքանչիւրը իր հասկացողութեամբ:

Ատոր համար է որ ամէն անգամ կը լսենք իրարմէ քիչ-շատ տարբեր Անուշներ: Այս անգամ եւս նուագախումբի բաժինը ճոխացած էր կարգ մը յաւելումներով:

Որպէսզի կարելի ըլլար ըսել թէ Տիգրանեանի երաժշտութիւնը ինչ շահած կամ կորսնցուցած է այս փոփոխակներով, պէտք է լսած ըլլայինք զայն Հայաստանի մէջ ուր, անշուշտ, աւելի հարազատ ձեւով կը ներկայացուի ան:

Օր. Վարժապետեան որ ունի գեղեցիկ ու մարզուած ձայն մը, կրցաւ վարժ խաղարկութեամբ մը փրկել խաղին ամբողջութիւնը, Սարոյի հետ միասին (Պ. Մեհտէրեան) որուն հաճելի ձայնը կը փնտռուի միշտ:

Պիտի ուզէինք որ Պ. Վ. Ալթունեան չչափազանցէր իր դիմախաղերը եւ շարժուձեւերը, եւ մնար «Անուշ»ի պատուախնդիր, խիստ ու աններող եղբայրը եւ մեզի խնայէր գլուխը — տաքցած ու վրիժառու ոճրագործի մը տպաւորութիւնը: Այս դիտողութիւնը իրեն, քանի որ ինք սիրող մը չէ, այլ դերասան մը:

Դիտողութիւն մըն ալ նուագախումբին, ուր լարաւոր գործիքներու պակասը մեծապէս զգալի էր:

Յովհաննէսեան քոյրերու պարը սկսած է մեր հանդէսներուն գեղարուեստական արժէքը զգալի կերպով բարձրացնել: Այնքան նուրբ էին անոնք, մանաւանդ երազի տեսարանին մէջ եւ յետոյ Բէժինը առանձին, եւ վայելք էր բոլորին համար, կրկնակի տեսնել զիրենք: Արդար էին իրենց խլած բուռն ծափերը:

Ամբողջութեան մասին կարելի է ըսել որ յաջող ներկայացում մըն էր կիրակի օրուան «Անուշը», առանց շատ մանրամասնութեանց մէջ մտնելու: Սրահը խճողուած էր ըսելու աստիճան լեցուն էր իր մանր մունր անկարգութիւններով:

Այսպէսով էր որ Պ. Զոպանեան, ներկայացումէն առաջ իր խօսած ճառով անլսելի մնաց դրեթէ: Յովհ. Թումանեան որպէս «Հայ Ազգին բանաստեղծը» այնքան մեծ տեղ ունի մեր սիրտերուն մէջ որ յարգանքի պակասի մը պէտք չէ վերագրել այս թերացումը:

Պ. Գմբէթեան աւելի բախտաւոր եղաւ լսելի դարձնելով իր արտասանութիւնը Թումանեանէն «Հայրենիքիս»: , Թատերասէր

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ

ԼՍԱ ԵՒ ՀԱՄԱՏ

(ԽՈՐՀՐԴԱՎԷՊ)

Բ. ԳԼՈՒԽ

ԱՐԵՒԱԴԱՐՁ

Գրեց՝ ՏԻԳՐԱՆ ՓԻՐԱՆԵԱՆ

Այո, Յիսուս լոյս է եւ արեւ, միտք եւ հոգի, բայց պէտք է զետեղել զայն նիւթին մէջ, աստուածային շարժում տալով անոր: Ու դեռ Քրիստոնէութեան եռանկիւն տաճարը կը խոնարհի Աստուծոյ մը առջեւ, որ մարդացաւ, մարդու մը առջեւ, որ Աստուածացաւ: Շփոթութիւն, վէճ, հատուածականութիւն — Արիոսեան եւ հակաարիոսեան ...:

Ոչ, ոչ, ճշմարիտ կրօնապետութեան իրաւունքն է պաշտպանել ճշմարտութիւնը հրաչքին դէմ, անհեթեթը մերժել, աւելորդապաշտութիւնը վանել եւ հաւատքը մաքրագործել:

Ոչ ոքին ներելի չէ ըլլալ ցամքած սաղմ, երաշտ քրտինքներու մէջ խաշած հունտ, այլ ըլլալ՝ առոք սերմ եւ սերմանող յղութիւն ...:

....

Երբ խորհրդախոյզ Եսային, այդ օրը, ծալլեց յոգնած թեւերը իր ներաշխարհին, աչքերը բացուեցան նորահրաշ տեսիլքի մը առջեւ, իր խրճիթին խորէն:

Հեռաւոր, անկոխ անապատի մը վերեւ, երկինքը բացուած էր կախարդ զարդատուփի մը նման:

Մահիկը անխնայ կը հնձէր բոլոր աստղերը կապոյտին, թափելով զանոնք աւազուտքին գոգը:

Անոր սրածայր, հատու մանգաղին բերանէն կախուած էր փրցուած լոյսի չերտ մը արեւէն:

Հարաւը, մխուած էր Արեւելքի կուշտին, նիզակաղէն:

Հիւսիսն ու հարաւը՝ դէմ դիմաց խոժոռադէմ:

Անապատին բարբարոս ոգիները մոլեգնաբար կը հաւաքէին մէկիկ մէկիկ աստղերը հնձանին, փակցնելով զանոնք, իրենց կուրծքին, ճակտին եւ ուսերուն, տենդահար:

Անոնց արիւնուշտ եաթաղաններուն տակ, երեք հարիւրէ աւելի չաստուածներ կը մահանային, օրհասական ոռնումներով:

Երկնաբաց կապոյտը, մատները շրթներուն, կը լռէր անմռունչ:

Ան նման էր մեծղի խմբանկարի մը անշարժ արձանացումին:

Լոյսերու սառած կատարին վրայ, բիւրաւոր, չուշանաթոյր թեւեր պարզուած էին անթռիչ:

Կեդրոնին խորը կը բարձրանար կամարակապ բեմ մը լուսախարիսխ, որուն վրայ շարուած էին բոլոր մարգարէները նախկին, իրենց խորհըրդամատեանները բռնած:

Մովսէս: Դաւիթ: Սողոմոն: Նաղովրեցի:

Խաչին կտակարանը կը բացուէր ու կը գոցուէր անհանդարտ:

Յայտնութեան գրքին խորհրդաւոր թուախումբը — 24×7 եւ 12×14, անկիւն մը կծկըտած՝ կը սրսփար:

Եէհովան կար ու չկար ...:

Այդ պահուն, անապատին անկիւնէն, մէկը, անութին տակ մեծ գիրք մը սեղմած, արիւնլուայ, կը մտնէր երկինք:

×

Գիշերը կը շարժէր իր սեւ մահիճին մէջ քնաթաթախ: Կ'երկարէ ձեռքերը վերմակէն դուրս, կը վերցնէ քրտնաթաթախ գլուխը բարձին վրայէն, թուլցած ջիղերը պրկելով: Կը պտտցնէ ուռած աչքերը չորս դին ու իր երկար սրունքներուն վրայ կանգնած, կ'ըսկսի քալել թափառախոյզ: Բայց պատ չկայ, որ բռնելով քալէ, ծառ չկայ, որուն պլլուի, լոյս չկայ, որ առաջնորդէ զինք: Այն ատեն, զայրոյթէն ակռաները դեղնած, կը փռէ հսկայ, սեւ սաւան մը ամայնքի կրծքին ու կը սպասէ ...:

Անապատի գազանախումբը, դունչը երկարած, կը հոտոտէ սեւաշղարշ փոշը, լիզելով անոր սեւ ծոպերը ու մոլեգին կատաղութեամբ, կը փորձէ բզքտել զայն, որմէ փրցուած մաս մը ատամներուն տակ, , երկինքին դէմ կ'ոռնայ ահեղակոչ:

Մութ գիշերը ամպերուն հետ գործի է լծուեր: Կը դարբնէ հրեղէն սուրեր, կայծակնաթափ աղեղներ ու պղնձագոռ վահաններ: Երբեմըն կը լսուի զինարանին որոտն ու աղմուկը դարբնոցին խորէն:

րիւր զուիցերական ֆրանք՝ 5000 ֆրանք, հարիւր դանիական քուրոն՝ 4500 ֆրանք, հարիւր իտալ. լիրէթ՝ 62 ֆրանք, մէկ եգիպտ. ոսկի 890 ֆր. են։

★ Փարիզի ատկարանը մօտ օրէն պիտի բանայ մասնաւոր գրասենեակ մը օտար թղթադրամներու գնումին եւ վաճառումին համար ։

★ Անգլիոյ պետական արժեթուղթերը զգալի անկում մը կրեցին Լոնտոնի ատկարանին մէջ։ Միւս կողմէ, յաւելում կրեցին ոսկիի հանքերու արժեթուղթերը ։ —

ԺԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՎԱՂԸ ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ Լիւքսէնպուրկի մէջ պիտի գումարուի բացառիկ խորհրդաժողով մը՝ Պելճիքայի, Հոլանտայի եւ Լիւքսէնպուրկի միջեւ քննելու համար Անգլիոյ արտաքին նախարարին կողմէ առաջարկուած արեւմտեան խմբակցութեան ծրագիրը ։

Խորհրդաժողովին պիտի մասնակցին երեք պետութեանց վարչապետներն ու արտաքին նախարարները ինչպէս նաեւ բազմաթիւ մասնագէտներ։ Օրակարգի վրայ կան նաեւ շարք մը տնտեսական եւ ելմտական խնդիրներ ։

ՊԵԼՃԻՔԱՅԻ վարչապետը, Պ. Փոլ Սփաք, երկուշաբթի օր իր կուսակցութեան վարչական ժողովին ներկայանալով, յայտարարեց թէ սխալ պիտի ըլլար գահազրկել Լէոփոլտ Գ. թագաւորը եւ իրեն յաջորդ նշանակել օրինաւոր գահաժառանգը որ 18 տարեկան պիտի ըլլայ սեպտեմբերին եւ համաձայն սահմանադրութեան, ծերակուտական։Եթէ վստահութիւն չունիք իմ վրաս, հրաժարեցուցէք զիս, ըսաւ Սփաք ։

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ կառավարութիւնը յայտնած է արեւմտեան Դաշնակիցներուն թէ պատրաստ է 400 միլիոն տոլարի զեղչ մը կատարել Աւստրիոյ հատուցումներէն դիւրացնելու համար դաշնագրին պատրաստութեան աշխատանքները։ Մոսկուա նախապէս կը պահանջէր 750էն 800 միլիոն տոլար, իսկ հիմա կը պահանջէ 200 միլիոն կանխիկ վճարում ինչպէս նաեւ Ցիստէրտորֆի քարիւղի հանքերուն շահագործման եւ արտադրութեան երկու երրորդ բաժինը։ Բայց խորհրդային կառավարութիւնը չէ հրաժարած՝ դաշնագրին կնքումէն ետք Աւստրիոյ մէջ մնալիք ռուսական հարստութեանց արտահողային առանձնաշնորհներու պահանջէն։ Անգլիոյ եւ Ամերիկայի քաղաքական շրջանակներուն մէջ այս լուրը վերապահ ընդունելութիւն գտած է որովհետեւ տակաւին կը տիրէ այն համոզումը թէ Մոսկուա դիւանագիտական խաղ մըն է որ կը կատարէ՝ համակրութիւն շահելու համար արտասահմանի մէջ ։

ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ կառավարութիւնը միջոցներ ձեռք կ'առնէ մօտ ատենէն բանալու համար ֆրանքօ-սպանիական սահմանագլուխը որ փակուած կը մնայ 1946 Փետրուարէն ի վեր։ Բանակցութիւններ կը կատարուին Փարիզի եւ Մատրիտի միջեւ ։

ՄԵՐ ԵՐԷԿՈՒԱՆ ԹԻՒՈՎ հաղորդած էինք թէ, համաձայն Մոսկուայէն ստացած տեղեկութեանց, չնորհազուրկ եղած էր Ուկրայնացի տնտեսագէտ մը Սամոյլովիչ Վարկա ։ Անցեալ Սեպտեմբերին «Պոլշեւիկ» թերթը բուռն կերպով կը յարձակէր իր վրայ քննադատելով իր «Փոփոխութիւններ Դրամատիրական Երկիրներու տնտեսութեան մէջ անունով հատորը»։ Հիմա «Փրավտա»ն ալ խստօրէն կը քննադատէ Վարկայի տեսութիւնները որոնք աններդաշնակ են Մարքսի եւ Լենինի վարդապետութեանց հետ։ Տնտեսագէտը կը բացատրէ իր գրքին մէջ թէ դրամատիրական երկիրներու տնտեսական տագնապը տասը տարիէն առաջ չի կրնար սկսիլ։ Այս տեսակէտը, անշուշտ, անհամապատասխան է Ռուսիոյ պաշտօնական կարծիքէն որ աճապարտ տագնապ մը կը սպասէ շուտով։ Վարկա յայտնած է նաեւ այն միտքը թէ պետութիւնը կարեւոր դեր մը չի կրնար կատարել դրամատիրական տնտեսութեան մէջ։ Այս կարծիքն ալ համաձայն չէ այն վարկածին թէ դրամատէրներն են որ կը վարեն պետութիւնը Ամերիկայի կամ Անգլիոյ մէջ ։

ԱՒՍՏՐԻԱԿԱՆ. կառավարութիւնը պահանջած է Դաշնակիցներէն որ իրեն յանձնուին Ֆոն Փափէնն ու Ֆոն Շիրախը որոնք պատասխանատու դեր կատարած էին 1938ին՝ դիւրացնելով Աւստրիոյ գրաւումը Հիթլէրի բանակներէն։ Եթէ ընթացք տրուի այս պահանջին, երկուքն ալ պիտի դատուին եւ հաւանաբար մահուան պիտի դատապարտուին ։

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ «Փրավտա»ն, խօսելով վերջերս երեւան հանուած «M» զաղտնի փաստաթուղթին մասին, կը գրէ թէ պատմութիւնը ամբողջութեամբ շինծու է եւ գրուած է խեղճուկրակ հեղինակի մը կողմէ ի պէտս բրիտանական գաղտնի սպասարկութեան »։

ՊԱՐԵՆԱՒՈՐՈՒՄ.— Կարագ՝ 100 կրամ E եւ A դասակարգերուն եւ 200 կրամ J դասակարգին համար՝ GH կտրօնով ։

Ցերեկոյթ պարահանդէս

Ֆր. Կ. Խաչի Փարիզի մասնաճիւղին տարեկան պարահանդէսը, տեղի պիտի ունենայ 15 Փետրուարին ժամը 15էն 24, Hôtel Continentalի շքեղ սրահներուն մէջ, 2 rue Rouget de Lisle, métro Concorde ։

Նուագախումբ ՖԷՐՆԱՆ ՊՈՒՅՕՆ ։ Գեղարուեստական խնամուած բաժին եւ ճոխ պիւֆէ ։

Տարեկան շքեղ ցերեկոյթ պարահանդէս

Փարիզի Հայ Տիկնանց Միութեան Կարմիր Խաչի եւ Որբախնամի տարեկան ցերեկոյթ պարահանդէսը տեղի պիտի ունենայ 8 Փետր. կիրակի օր ժամը 15էն մինչեւ կէս գիշեր, Hôtel Lutétiaի շքեղ սրահներուն մէջ, 43 Bld. Raspail, Paris:

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ

Պուլվար Օտտոյի Ֆ. Հ. Կ. Խաչը, Մանուկներու Օրը պիտի տօնէ Փետրուար 1ին, կիրակի կէս օրէ վերջ ժամը 3ին, տեղւոյն եկեղեցիին մէջ, կը հրաւիրուին թաղին բոլոր մանուկները իրենց ծնողքներով միասին ինչպէս նաեւ բարեկամ բոլոր կազմակերպութիւնները որ խրախուսեն մեր մանուկները։ Մրգեղէնի ծրարներ պիտի բաժնուին մինչեւ տասը տարեկան մանուկներուն ։

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՇՔԵՂ ՑԵՐԵԿՈՅԹ

Կազմակերպուած Ֆրանսահայ Կապոյտ Խաչի Սէվրանի մասնաճիւղին կողմէ, կիրակի 29Փետր. 1948, ժամը 3էն 12, Casino des Etoiles, Մասիս սրահին մէջ, 87 Ave. de Livry, à Sevran :

Գեղարուեստական հաճելի բաժին։ Խմբերգ, ներկայացում եւ անակնկալներ, եւրոպական պարեր։ Ճոխ պիւֆէ ։ Մուտք՝ 75 Ֆր.

Հաղ. միջոց.— Կառախումբ Gare du Nordէն ժամը 13.45էն եւ 14.15ին ։ Eglise de Pantinէն 147 թիւ օթօպիւս, իջնել Terminus ։

«ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՕՐ»Ը ՇԱՎԻԼԻ ՄԷՋ

Տեղւոյն «Րաֆֆի» Երիտ. Միութեան կողմէ
15 Փետրուար, Կիրակի օր

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻՆ.— Պուլկարիոյ Պուրկազ քաղաքէն բժէկ Ռոտոսթոցի Թովմաս Գր. Թիւթիւնճեան կը փնտռէ իր հօրեղբայրը՝ Լեւոն Սարգիս Թիւթիւնճեանը, եւ կամ Ֆէսճեան, կնոջը անունը Լուսինէ, զաւակները՝ Աննիձա. Սարգիս եւ Ներսէս Թիւթիւնճեաններ եւ կամ Ֆէսճեաններ, որոնք 1922ին Կ. Պոլսէն անցած են Ֆրանսա եւ հաստատուած Փարիզ։ Այժմ անոնց մասին ստոյգ լուր ունեցողներէն թախանձագին կը խնդրուի հաղորդել հետեւեալ հասցէին .— Թովմաս Գ. Թիւթիւնճեան։ Ուլիցա «Ազանաս Սլավով» թիւ 14, Պուրկազ - Պուլկարիա ։ Կը խնդրուի արտասահմանի բոլոր հայ թերթերէն արտատպելզայն։

17ՐԴ ՏԱՐԵԿԱՆ ՑԵՐԵԿՈՅԹ

Կազմակերպուած Հայ Արիներու Միութեան Փարիզի շրջանի երէցներու, սկաուտներու եւ գայլիկներու կողմէ։ Մասնակցութեամբ Փարիզի Հայ Արենոյշներուն ։ Տեղի կ'ունենայ կիրակի 7 Մարտ 1948, կէսօրէ վերջ ժամը 2.30ին Salle de la Chimie, 28bis, rue St. Domonique, Paris (7), (métro Invalide կամ Solférino) :

Սկաուտական ճոխ յայտագիր, ներկայացումներ, հայկական պարեր եւ երգեր Արենոյշներուն կողմէ ։

Մուտք 100 — 300 ֆրանք ։

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ Սեբաստիոյ Կէմէրէկի շրջաններէն Պուրհան գիւղացի Կարապետ Ծառուկեանը որ այս պատերազմէն առաջ կը գտնուէր Փարիզի շրջակաները։ Տեղեկացնել իր հօրեղբօրորդւոյն Արշակ Ծառուկեանի, Dourgouti Gama. 53, Athenes — Grece:

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ.— Իզմիրցի Մարի Քէպապճեան կը փնտռէ իր երկու եղբայրները Հայկ Քէպապճեան ոսկերիչ եւ Կիրակոս Քէպապճեան դերձակ, 1923ին կը գտնուէին Փարիզ։ Ճանչցողներէն կը խնդրուի իմացնել Աթէնք «Ազատ Օր»ի, Վուլիս 20, Աթէնք ։

ԾԱԽՈՒ Է կօշկակարի (Bottier) խանութ մը լիսանսով, եւ բնակարանով ։

Մանրամասնութեանց համար դիմել Պ. Chukurianի, 56 rue Genève — Arles sur Rhône :

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՏԱՐՈՆ ՏՈՒՐՈՒԲԵՐԱՆԻ Հայր. Միութեան ընդհ. ժողովը տեղի կ'ունենայ այս կիրակի, ժամը 2.30ին, rue du Tage, No. 30, métro Maison Blanche ։ Կը խնդրուի բոլոր հայրենակիցներէն ներկայ գտնուիլ։ Խիստ կարեւոր օրակարգ։

ՊԱՆԵԼՕ ՔԱՇԱՆԻ Հ. Յ. Դաշնակցութեան «Արծիւ» ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը, այս շաբաթ երեկոյ «Հրայր» ակումբի մէջ, բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է։ Օրակարգ՝ կոմիտէի ընտրութիւն եւ ուրիշ հարցեր ։

ՎԻԷՆ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի ընդհ. անդամական ժողովը այս ուրբաթ իրիկուն ժամը 9ին, Ակումբին մէջ։ Ներկայ ըլլալ անդամատետրով։ Կարեւոր օրակարգ։ Ներկայութիւն պարտաւորիչ ։

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի դասախօսութիւնը Չորեքշաբթի 4 Փետրուար, ժամը 8.30ին, դպրոցի սրահը 78bis rue Rabelais: Նիւթ՝ «Հայաստանի համայնավարացումը» ։ Դասախօս ընկեր Կ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ։ Սիրով կը հրաւիրուին երէց ընկերները, Կապոյտ Խաչուհիները եւ բոլոր Հայերը անխտիր ։

ՏԷՍԻՆԷՆ Պ. Մանուկ Գրիգորեան ընկեր Կ. Պօտուրեանի ամուսնութեան առթիւ հազար Ֆր. կը նուիրէ Հ. Յ. Դ. Վեթերաններու Ֆոնտին եւ 500 ֆրանք Կապոյտ Խաչի Տէսինի մասնաճիւղին։

ՏԱՐԵԿԱՆ ՇՔԵՂ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Լա Սիոթայի Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Հրայր» խումբի կողմէ։

Այս Շաբաթ իրիկուն, 31 Յունուար 1948, մինչեւ առտու։ Au Flot Bleuի շքեղ սրահին մէջ ։

Նուագախումբ Սէն Լուի Ն. Ա. ժազով։

Մուտքը 40 եւ 60 ֆրանք ։

ՇԱՒԻԼԷՆ Օննիկ եւ Մովսէս Տէմիրճեան եղբայրները, ընտանեկան պարագաներով շնորհակալութիւն կը յայտնեն բոլոր այն բարեկամ կազմակերպութիւններու, ազգականներուն, բարեկամներուն եւ ընկերներուն, որոնք անձամբ, նամակով, ծաղկեպսակով եւ բարենպատակ նուիրատուութիւններով, ցաւակցութիւն յայտնեցին, իրենց մայրիկին, ԱՅՐԻ ՏԻԿԻՆ ԿԻՒԼԻՆԻԱ ՏԷՄԻՐՃԵԱՆի մահուան առթիւ ։

22 ՓԵՏՐՈՒԱՐԻՆ, ԿԻՐԱԿԻ ՕՐ ԺԱՄԸ 3ԷՆ ԿԷՍ ԳԻՇԵՐ, Հ. Յ. ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՌՈՍՏՈՄ ԽՈՒՄԲԻ ՀԱՆԴԷՍ ԽՆՋՈՅՔԸ

Կը խնդրուի նկատի ունենալ թուականը

ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԺՈՂՈՎ

Փարիզի Հայոց եկեղեցւոյ կրօնական ընկերակցութեան վարչութիւնը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ ընկերակցութեան բոլոր անդամները 1 Փետրուար 1948, կիրակի ժամը 2.30ին եկեղեցւոյ խորհրդարանին մէջ, օրակարգ ունենալով եկեղեցւոյս օգնական լուսարար Պ. Յակոբ Ճօրթուեանի քահանայական թեկնածութեան հարցը ։

18 Յունուար 1948ի ընդհ. ժողովը մեծամասնութիւն չունեցաւ, կանոնագրի 16րդ յօդուածին համաձայն, այս անգամ ներկաներու թիւը պիտի նկատուի օրինաւոր ։

ԿՕՇԻԿԻ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՑԻՉ ՄԸ

Արհեստին ծանօթ, մեծաքանակի վաճառորդներուն, մեծ տուներու, բազմաթիւ մասնաճիւղերու Prix-Uniquesներու, յաճախակի այցելու, կօշիկի փոքր ու մեծ առեւտրականներու, շրջուն վաճառորդներու հետ մօտէն շփում ունեցող մը

ԿՈՒԶԷ ԿՕՇԻԿԻ ԳՈՐԾԱՏԷՐԵՐՈՒ

եւ (կանանց, երախաներու եւ այրերու) կօշիկի վերաբերեալ ամէն կարգի նիւթերու համար ստանձնել ներկայացուցչութիւնը Փարիզ եւ շրջաններուն համար ։

Դիմել՝ TALOPP HENRI
16 Rue Montgolfier, Paris (3), Հեռ. Turbigo 74-54

Իսկի Հայերու ժամադրավայրը

Café des Sports, 4 rue de la Défence Հեռ. Mic. 37-03

Հայրենակի՛ց, կեանքդ թարմացնելու համար կ'ուզե՞ս լաւ օղի խմել, դիմէ վերի հասցէին, ուր ընտիր ազանդերներով համեմուած լաւագոյն օղին պիտի հրամցուի քեզի։

ՄԻԱՅՆ ԱՍ ՉԷ

Ազատ սրահը ձեր տրամադրութեան տակ է, պայմանաւ որ 8 օր առաջ անձամբ, հեռախօսով լուր տաք, հարսանիքի, մկրտութեան, նշանտուքի եւ ամէն տեսակ հանդէսներու համար, կը հայթայթենք նոյնպէս պէտք եղած ըմպելիները, խղճամիտ գիներով ։

Տէր եւ Տնօրէն ՍԱՐԳԻՍ ԵՂԻԱԶԱՐԵԱՆ

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 Rue Damesme - 13e
Le Gérant : A. NERCESSIAN

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. Seine 376.286

Directeur Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13e)

Տար. 1200, Ճամս. 650, Արտ. 15 տոլ. կամ 3 անգլ.

Tél.: GOB. 15-70 — C.C.P. Paris 1678-63

Jeudi 29 Janvier 1948 Հինգշաբթի 29 Յունուար

Ի. ՏԱՐԻ — 20e Année N° 5252-Նոր շրջան թիւ 861

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ Գին՝ 5 Ֆր.

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

85.000 ՏՈԼԱՐ

Բարեգործականը իր Դեկտեմբեր 23ի զեկոյցով կը յայտարարէր թէ «Իրանէն կատարուելիք ներգաղթին յառաջիկայ գարնան յետաձգման հետեւանքով, բազմահազար Հայեր օգնութեան կարօտ վիճակի մը մէջ կը գտնուէին»։

Հետեւաբար Կեդր. Վարչութիւնը, երկու անգամով 45.000 տոլար տրամադրած է կարօտեալներուն ։

Դարձեալ, նոյն զեկոյցէն կը տեղեկանանք թէ Եգիպտոսի ներգաղթը «համաճարակին պատճառաւ յետաձգուած ըլլալով», Բարեգործականը 40.000 տոլարի վարկ մը յատկացուցած է «ժամանակաւոր կերպով հաստատուն կեանքի մը առաւելութիւններէն զրկուած մեր հայրենակիցներուն կարօտութիւնները» դարմանելու մտահոգութեամբ ։

Տարակոյս չկայ որ այդ մեծաշուք կազմակերպութիւնը գումարներ պիտի յատկացնէ նաեւ ուրիշ վայրերու մէջ, ամիսներէ ի վեր, ներգաղթի չոգենաւերուն սպասող քէչ-չատ թափառական բազմութիւններուն որոնք իրենց տունէն - տեղէն բաժնուեցան որովհետեւ խոստումներ շռայլուած էին իրենց ։

— Դուք պատրաստուեցէք, շոգենաւը եկաւ, շոգենաւը պիտի գայ, Երեւանի բարեխնամ կառավարութիւնը հարկ եղածը տնօրինած է ձեզի համար ...

Տակաւին չենք գիտեր թէ Բարեգործականը ինչ գումարներ «մէկդի դրած է» դարմանելու համար Ռումանիոյ, Պուլկարիոյ, Սուրիոյ, Լիբանանի , նոյնիսկ Ֆրանսայի մէջ բեռ կապած մեր հայրենակիցներուն անբաղձալի վիճակը։

Բարեբախտաբար ներգաղթի ամբողջ կազմակերպութիւնը վստահուած էր այն տարրերուն որոնք առուտ - իրիկուն Դաշնակցութեան մեղքերը կը հօրովէն բոցավառ երեւակայութեամբ ։

Հետեւաբար մենք պատասխանատու չենք այն անբաղձալի կացութեան որ ստեղծուեցաւ 1947ին։

Եթէ չենք սխալիր Ամերիկայի մէկ միլիոնը, Ֆրանսայի քանըվեց միլիոնը կամ ուրիշ շրջաններու հազարները հանգանակուեցան փոխադրութեան ծախքերուն ի հաշիւ ։

Բարեգործականը սկսած է նոր արշաւի մը՝ հաւաքելու համար մէկ միլիոն տոլար եւս՝ Ամերիկայի եւ մնացեալ գաղութներուն մէջ ։

Մեզի համար տակաւին մութ է թէ արտասահմանեան Հայաստանը, այս անգամ, ինչ չափով պիտի իրականացնէ իր վրայ դրուած ակնկալութիւնները ։

Բայց իրաւունք ունէի՞նք հարցնելու թէ ինչո՞ւ համար կը հանգանակուին այս գումարները ։

Որպէսզի Երեւանի կառավարութիւնը իր մատին վրա՞յ խաղցնէ մեր միամտաճար հայրենակիցները, անոնց տունն ու տեղը ծախել տայ, իրենց ապրուստի միջոցներէն զրկէ եւ քարափներուն վրայ թափէ զանոնք ։

Որպէսզի հանգանակուած գումարները յատկացուին ապիկար ու անճարակ շարժումներով ստեղծուած ցաւալի կացութեան մը չարիքը դարմանելո՞ւ ։

Բարեգործականի հանգանակութեանց մեծագոյն չափով կը մասնակցին մանաւանդ մեր չունեւորները, որպէսզի իրենց տասնոցներով հայրենիք վերադարձան արհեստաւորն ու մտաւորականը, բանուորն ու արուեստագէտը ։

Բնականաբար նպաստ պիտի յատկացուի բոլոր անոնց որոնք փողոցը մնացած են ամիսներէ ի վեր՝ սխալ հաշիւներով եւ անհիմն հաւաստիքներով ։

Բայց ինչո՞ւ փողոցը մնային մեր հայրենակիցները։ Ի՞նչ ծրագիր կը հետապնդէ Երեւանը՝ հանգանակութեան ձեռնարկելու իր անվերջ հրամաններով երբ, երեւոյթները ցոյց կուտան թէ, հանգանակուած գումարները իրենց բուն նպատակին չեն յատկացուիր ։

Կ'ուզեն նիւթապէս քայքայե՞լ արտասահմանեան Հայաստանը որպէսզի այլեւս հնարաւորութիւն չունենանք փող հաւաքելու տարբեր ազգային նպատակներու համար ։

Ժ.

Խռովութիւններ Իրաքի մէջ

70 ՀՈԳԻ ՍՊԱՆՆՈՒԱԾ

ԴԱՀԼԻՃԸ ՀՐԱԺԱՐԵՑԱՒ

Ինչպէս արդէն կը նախատեսուէր, Պաղտատի կառավարութիւնը երեքշաբթի օր հրաժարեցաւ որովհետեւ խորհրդարանը բացարձակօրէն մերժեց վաւերացնել վերջերս Լոնտոնի մէջ կնքուած անգլեւիրաքեան բարեկամական դաշնագիրը ։

Քանի մը օրէ ի վեր տեղի ունեցող խառնակութիւնները աւելի եւս սաստկացան եւ արիւնալի ընդհարումներ պատահեցան երկրին գլխաւոր կեդրոններուն մէջ, ցուցարար ամբոխին եւ ոստիկանական ուժերուն միջեւ ։

Խռովութիւնները սկսան այն ատեն երբ վարչապետը, Սալիհ Ճապէր, յայտարարեց թէ հակառակ ամէն ընդդիմութեան, ինք պիտի չհրաժարէր։ Եօթանասուն հոգի սպաննուեցան եւ 300 հոգի վիրաւորուեցան։ Ոստիկանութիւնը սկսաւ գնդացիրներով եւ հրասայլերով յարձակիլ ցուցարարներուն վրայ որոնք բիրերով ու ատրճանակներով կը դիմադրէին։ Կիներն անգամ մասնակցեցան ցոյցերուն։ Երկու նախարարներ յարձակումի ենթարկուեցան։ Ցուցարարները փորձեցին դահլիճին պաշտօնատունէն ներս մտնել , բայց ոստիկանութիւնը յաջողեցաւ արգիլել զիրենք։ Ոստիկանական հսկողութեան տակ առնուած է վարչապետին բնակարանը ։

Խնամակալը որ քանի մը օր առաջ, ցուցարարները հանդարտեցնելու համար, խոստացած էր թէ դաշնագիրը պիտի չվաւերացուի, երկար խորհրդակցութիւններ ունեցաւ վարչապետին եւ քաղաքական հոսանքներու ներկայացուցիչներուն հետ։ Երեքշաբթի գիշեր, խնամակալը ձայնասփիւռ ճառով մը յանձնարարեց որ «ժողովուրդը աջակցի իշխանութեանց՝ երկրին անդորրութիւնը վերահաստատելու համար »։

★ Անդրոյ առաջկայ դաշնագիրը կնքուեցաւ Փորթսմըթհի (Անգլիա) մէջ յունուար 15ին։ Համաձայն իր տրամադրութեանց, Անգլիա իրաւունք կը ստանար զինուորական ուժեր ղրկելու Իրաք այն պարագային երբ այս վերջինը յարձակումի ենթարկուէր երրորդ պետութեան մը կողմէ։ Դաշնագրին ստորագրութենէն անմիջապէս ետքն էր որ խնամակալը յայտարարեց թէ «ան չէր համապատասխաներ Իրաքի բաղձանքներուն եւ պիտի չվաւերացուէր »։

ՊԵԼԿՐԱՏԷՆ կը հաղորդեն թէ ալպանիական զինուորական դատարանը մահուան դատապարտած է եօթը հոգի որոնք գաղտնի ընկերակցութեանց անդամ ըլլալով, «լրտեսութիւն կը կատարէին Անգլիոյ եւ Ամերիկայի աշխարհակալներուն հաշւոյն »։

ՎԵՐՋԻՆ քանի մը շաբաթներու ընթացքին Ֆրանսական իշխանութիւնները խիստ միջոցներ առած են սեւ շուկայի խանութպաններուն դէմ ։ Այսպէս, դատական հետապնդումի ենթարկուած են 70 հացագործներ որոնց 26ը բանտարկուած են։ Գրաւուած են 700 հացի կտրօններ։ Քսանըհինգ ճաշարաններ փակուած են։ Դատարան կանչուած են քառասունի չափ առեւտրականներ որոնք իրենց գիները բարձրացուցած էին ապօրինի կերպով։ Երեք ամսուան համար փակուած են 60 մսավաճառի խանութներ ։

ՈՒԱՇԻՆԿԹԸՆԷՆ կը տեղեկացնեն թէ յառաջիկայ Յուլիս 1էն ետք, Գերմանիոյ ամերիկեան գօտիին վարչութիւնը զինուորական իշխանութենէն պիտի փոխանցուի արտաքին նախարարութեան։

ՊԵԼՃԻՔԱՅԻ մէջ մսի բաժնեչափի դրութիւնը վերջ պիտի գտնէ յառաջիկայ կիրակի օրէն սկսեալ ։

ՄՈՍԿՈՒԱՅԷՆ կը տեղեկացնեն թէ Կասպից Ծովը հետզհետէ «կը քաշուի» մասնաւորաբար Հասան Կուլէ կոչուած վայրը ուր բնութեան համայնապատկերն անգամ սկսած է որոշ փոփոխութիւններ կրել ։

ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ արտաքին փոխ նախարարը յայտարարեց երեքշաբթի օր թէ Ռուսերը Գերմանիոյ իրենց գօտիէն Ռուսիա կը փոխադրեն հսկայ քանակութեամբ ուտեստեղէններ , մինչդեռ Ֆրանսացիները զանցառելի քանակութեամբ ուտելիք կ'առնեն իրենց գօտիէն ։

Քաղաքական տագնապ եթէ խորհրդարանը չվաւերացնէ ելմտական նոր օրէնքը

Ֆրանսական դահլիճը երեքշաբթի օր երկարատեւ նիստ մը գումարեց եւ որոշեց Ֆրանքին արժեզրկումին վերաբերեալ նոր օրինագիծը խորհրդարանին յանձնել քուէարկութեան համար, հակառակ ընկերվար. կուսակցութեան ընդդիմութեան։ Կառավարութեան ճակատագիրը սերտօրէն կապուած է այս օրինագծին, դիտել կը տրուի լաւատեղեակ շրջանակներու մէջ ։

Վարչապետը վստահութեան քուէ պիտի չպահանջէ որովհետեւ այդ տեսակ քայլ մը կրնայ 48 ժամուան յապաղումի մը պատճառ ըլլալ։ Հաւանական կը թուի որ ընկերվարական խմբակցութիւնը վերջին պահուն իր քուէն տայ, բայց առաջարկէ կարգ մը անհրաժեշտ բարեփոխումներ ։ Կուսակցութեան ղեկավար շրջանակները դէմ են մետաղ ոսկիին ազատ վաճառումին ինչպէս նաեւ օտար թղթադրամներու ազատ փոխանակութեան որովհետեւ մէկ կողմէն, ներկայ որոշումը ընդունելութիւն չէ գտած Անգլիոյ մէջ «որուն հետ Ֆրանսա պարտաւոր է բարեկամական յարաբերութիւններ մշակել » եւ միւս կողմէն օրինագծին տրամադրութիւնները չափազանց «բարեացակամ» են ։

Երեսփոխանական ժողովին ելմտական յանձնաժողովը 15ի դէմ 17 քուէով մերժեց Պ. Րընէ Մայէրի օրինագիծը։ Ի նպաստ քուէ տուին MRPի անդամներն ու արմատականները, իսկ հակառակ քուէ տուին համայնավարներն ու ընկերվարականները ։

Խորհրդարանը երեքշաբթի օր, երկու անգամ յետաձգեց օրինագծին քննութիւնը։ Վարչապետը դիտել տուաւ որ ներկայ որոշումները տալու «ստիպուած էինք որովհետեւ Ֆրանսա բոլորովին սպառած է իր օտար վարկերը»։ Հետեւաբար, ըսաւ ան, օրինագիծը պէտք է անյապաղ քուէարկուի որպէսզի Ֆրանսա կարենայ վճարել իր արտաքին պարտքերը ։

Ելմտական նախարարը բացատրեց որ օրինագիծը կարծուածին չափ ալ «բարեացակամ» չէ , քանի որ ամէն մարդ կրնայ իր ուզածին չափ ոսկի կամ օտար թղթադրամ վաճառել ազատ շուկայի վրայ, բայց ամէն մարդ չի կրնար ազատօրէն գնել ոսկին կամ թղթադրամը »։

Իրազեկ շրջանակներու մէջ կը տիրէ այն համոզումը թէ օրինագիծը վերջ ի վերջոյ կրնայ քուէարկուիլ, բայց «տագնապալի մթնոլորտ» մը անխուսափելի է։

★ «Պանք տը Ֆրանս»ը յայտարարեց որ ոսկի [illegible] հետեւեալ գիներով.—

— Ձոյլ ոսկի՝ քիլօն 237.000 ֆրանք ։

— Լատինական երկիրներու 20 ֆրանքնոց ոսկին, 1368 ֆրանք, կէս ոսկինոցները 684 ֆրանք,

— Ամերիկեան 20 տոլարնոցը 7100 ֆր.։

— Ամերիկեան 10 տոլարնոցը 3550 ֆրանք։

— Անգլիական 20 շիլլինոցը 17726 ֆրանք։

— Անգլիական 10 շիլլինոցը 8630 ֆրանք ։

★ Ֆրանքին արժեզրկումին առաջին հետեւանքներէն մէկը պիտի ըլլայ այն որ Ֆրանսական կառավարութիւնը Միջազգային Հիմնադրամին պիտի վճարէ 570 միլիոն տոլարի յաւելուածական գումար մը՝ իր նախորդ մթերքները հաւասարակշիռ մակարդակի վրայ պահելու համար ։

Անգլիոյ մէջ մտահոգութիւն կը պատճառէ նաեւ [illegible] պարագան որ շատ մը Ամերիկացի զբօսաշրջիկներ, յառաջիկայ ամառ Ֆրանսա պիտի երթան [illegible] Անգլիոյ մէջ անցընելու իրենց [illegible]։ Միւս կողմէ, սակայն, հաւանական [illegible] չէ որ Անգլ[illegible] «տոլարով արտածումներ» ունենայ [illegible], գոնէ առայժմ։ Զգալի չափով պիտի տուժէ մ[illegible] Ֆրանսական փոքր սպառողներ [illegible] որովհետեւ [illegible] են օտար շուկաներու համար [illegible] ինքնաշարժ[illegible] աւելի ձեռնտու[illegible]։

Պաղեստինի դէպքերը

990 ՀՈԳԻ ՍՊԱՆՆՈՒԱԾ ԵՐԵՔ ԱՄՍՈՒԱՆ ՄԷՋ

Պաղեստինը հրէական եւ արաբական [illegible] անկախ պետութեանց վերածելու մասին Միացեալ Ազգերու կողմէ տրուած որոշումէն ի վեր, Պաղեստինի մէջ սպաննուած են 990 հոգի ։

Երեքշաբթի օր համեմատաբար «անդորրութիւն կատարեալ » էր ամբողջ Պաղեստինի մէջ, թէեւ կարգ մը վայրերու մէջ մանր - մունր ընդհարումներ պատահեցան ։

Թէլ Ավիվ — Հայֆա ճամբուն վրայ Անգլիացի զինուոր մը եւ Հրեայ մեքենավար մը սպաննուեցան երբ Արաբները հրացան պարպեցին բեռնատար կառքի մը վրայ։ Երկու պայթումներ տեղի ունեցան Երուսաղէմի հրէական թաղամասին մէջ։ Հրեաները կորած են Լիտայի երկաթուղիի գիծը եւ քանդած են կամուրջ մը՝ կեդրոնական

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը եւ իր շրջապատը

Ա.

Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը իր մօտ վաթսուն փոթորկալից տարիների ընթացքին, յաճախ ունեցել է յաջողութեան, անյաջողութեան, փորձանքի եւ հալածանքի կարճ ու երկար պահեր։ Եւ այդ յաջողութիւնների եւ յաջորդումների շրջաններին է որ բնականաբար, տեղի են ունեցել զանազան մակընթացութիւններ եւ տեղատուութիւններ։

Մեր ազատագրական շարժումը, որ տարբերայնօրէն եւ դանդաղաբար ծայր տուաւ անցած դարու վերջերին, հետզհետէ ծաւալեցաւ եւ իր թափը աստիճանաբար արագացնելով, փոթորկեց հայկական լճացած աշխարհը։ Անցած դարու վերջին տասնամեակին էր որ, տեղի ունեցան Կուկունեանի արշաւանքը, Բանկ Օթոմանի գրաւումը, Խանասորայ արշաւանքը, Թրքահայերի կոտորածները, թալանն ու բռնաբարումները, որանց հակազդող ինքնապաշտպանութեան կռիւները, ահաբեկչութիւնները եւ քաղաքական ցոյցերը։

Առաջին տասնամեակի ազգային յեղափոխական պայքարի ընթացքին էր, որ հայ քաղաքական կուսակցութիւններից ամէնէն խոշոր դերը կատարեց Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը, ինչպէս նաեւ հետագայ տասնամեակներին, շահելով հայ քաղաքական ամէնէն խոշոր կուսակցութեան արդար կոչումը։

Իննսունական թուականների վերջին փոթորկալից տասնամեակին յաջորդող քսաներորդ դարու առաջին տասնամեակին, հայ քաղաքական ազատագրական պայքարի պատմութիւնը հարստացաւ նորանոր խոշոր դրուագներով — հայդուկային արշաւանքներ դէպի երկիր եւ հերոսական կռիւներ, Սասնոյ ապստամբութիւնը, Եըլտըզի մահափորձը եւ ամէն տեսակ յեղափոխական կազմակերպչական ձեռնարկներ։

Կովկասում հայ եկեղեցական կալուածների գրաւման առթիւ քաղաքական հսկայական ցոյցեր եւ ի վերջոյ փառաւոր յաղթանակ, հայ - թաթարական ընդհարումներէն հրաշալիօրէն կազմակերպուած դիմադրական կռիւներ են.։

Պարսկական յեղափոխական յաղթական շարժմանը Հ. Յ. Դ. բերած իր գործօն մասնակցութիւնը։ Թուրքիայում սուլթանական բռնակալութեան տապալում եւ սահմանադրական շրջանին ազգային քաղաքական, մշակութային եւ ընկերային մարզերում արդիւնաւէտ ընդարձակ գործունէութիւն ...

Ապա յաջորդեց ներկայ դարու երկրորդ տասնամեակը, Թրքահայերի համար ողբերգական իրական տուեալներով եւ փայլուն հեռանկարներով։ Դժբախտաբար պայթեց առաջին մեծ պատերազմը եւ հայ քաղաքական աշխարհը ենթարկուեցաւ նոր վերիվայրումների։ Այդ երկրորդ տասնամեակի վերջաւորութիւնն էր, որ դարերով սպասուած մեր արեւը պիտի ծագէր առայժմ Արարատեան աշխարհում։ Սակայն մեր սեւ բախտից, դարեր շարունակ իրար բզքտող Ռուսն ու Թուրքը այս անգամ բարեկամացած, միասին արշաւէին նորաստեղծ Հայաստանի Հանրապետութեան վրայ եւ որպէս պատերազմական աւար, իրար մէջ բաժանէին։

Ներկայ դարու երրորդ տասնամեակի վաղորդայնին, Հայաստանի Հանրապետութեան եւ Յոյների պարտութեանց կրկնակ պատճառներով, հայ ժողովրդի մի խոշոր հատուածի համար սկսաւ տարագրութեան երկարամեայ մի նոր ժամանակաշրջան, որը իր մէջ առաւ նաեւ յաջորդ չորրորդ եւ հինգերորդ տասնամեակները։

Ձենք կարող լրջօրէն հրապարակել վերջերս երկու տարիներին տեղի ունեցած տաժնեակ հազար «Հայաստանասէր»ների ներգաղթով, եւ ոչ էլ խորհրդային մունետիկների խաբուսիկ հաւաստիացումներով, քանի որ բոլորին ծանօթ է Թուրքիայի հանդէպ բոլշեւիկների վարած քաղաքականութիւնը, վրան աւելացրած Վիշինսքիի յայտարարութիւնը Կարսն ու Արտահանը Վրաստանին կցելու մասին։ Մեզ նոյնպէս քաջածանօթ են պատմական Հայաստանի հողամասի շուրջը կատարուող թէ Ռուսների (սպիտակ թէ կարմիր) եւ թէ միւս մեծերի (միապետական, հանրապետական եւ կամ ընկերվարական) Հայկական Դատի համար անհրաժեշտ պայքարի հիմնական պատճառներն ու նպատակը։

Արդեօք ե՞րբ պիտի հրապարակ գայ համաշխարհային մի գերագոյն իշխանութիւն, որ անկողմնակալօրէն եւ անշահախնդրաբար բոլոր հալածուած ժողովուրդներին տեղաւորէ իրենց պապենական երկրի մէջ, դուրս վռնտելով բռնութեամբ օտար հողամասերին իշխած եկուոր տարրերին։ Ես՝ այդ արդար եւ վեհ դատաստանին իրականացման հաւատացողներիցն եմ ...

Համիտեան շրջանին Հ. Յ. Դ. որպէս յեղափոխական դաշտի կուսակցութիւն, իր դրօշակի տակ համախմբած էր գլխաւորաբար անձնուէր, գաղափարական փոքրաթիւ անհատներ, կազմած դաշտի փոքրիկ խմբեր։ Բնականաբար տարբեր եղաւ սահմանադրութեան շրջանին, երբ դեղեցիկ հեռանկարներով խանդավառ Թրքահայ ժողովրդի մեծամասնութիւնը բոլորեց Հ. Յ. Դ.ի շուրջը։ Այլեւս վախ չկար հալածուելու որպէս Դաշնակցական, Թուրք կառավարութեան եւ մահմետական խուժանի կողմից։ Դաշնակցական մանաւանդ հին գերծիչները, ամէն տեղ շատ յարգի էին։ Հ. Յ. Դ. լէկալ կուսակցութիւն էր եւ օրուայ Թուրք իշխանութեանը բարեկամ եւ աջակից։

Հազար ինը հարիւրի սկզբնական տարիներին, շատերը խանդավառուած մեր հայդուկային կռիւներով եւ առաւաօրակ մեր յեղափոխական շարժումով, Կովկասում խուռներամ մտան մեր կուսակցական շարքերը, ամէն տեղ կազմակերպելով կուսակցական դաշտի խմբեր, որոնց թիւը 1904-ին հասաւ ամենաբարձր աստիճանին եւ ապա հետզհետէ թուլացաւ Սասնոյ ապստամբութեան ձախողման, հայդուկային արշաւանքների կասեցման, ինչպէս նաեւ հայ - թաթարական ընդհարումներից յետոյ, ցարական կառավարութեան սկսած սաստիկ հալածանքին, առանձնապէս մեր Դաշնակցական ընկերների դէմ։

Բայց եւ այնպէս, Կովկասահայ ժողովուրդի ճնշող մեծամասնութեան համակրութիւնը Հ. Յ. Դ. կողմն էր, ինչ որ ապացուցուեցաւ հետագային կատարուած բոլոր համաժողովրդական ազատ ընտրութիւններին։ 1917 թ. ամառը, Ռուսական Սահմանադիր ժողովի հայ պատգամաւորների ընտրութեանը, օրինակ, հայ ժողովուրդի ջախջախիչ մեծամասնութիւնը իր քուէները տուաւ Հ. Յ. Դ. ցանկին։ Ռուսական սահմանադիր ժողովի պատգամաւոր ընտրուեցին ընկերներ Ռոստոմ Զօրեան, Միք. Յովհաննէսեան (Վարանդեան), Համօ Օհանջանեան, Սիր. Տիգրանեան, Բժ. Յ. Զաւրեան, Կոստի Համբարձումեան, Աւ. Շահխաթունեան, Յով. Քաջազնունի եւ Կորիւն Ղազարեան։ Անդրկովկասի հայ ժողովրդի աւելի քան 95 առ 100ը իր քուէն տուաւ, հետեւաբար եւ վստահութիւնը յայտնեց Հ. Յ. Դ.։

Նոյնպէս ցայտուն եղաւ ընտրական պայքարի արդիւնքը 1919 թ. Յունիսին, երբ Հայաստանի Հանրապետութեան անդրանիկ խորհրդարանի 80 պատգամաւորներից ընտրուեցին 72 Դաշնակցական, չորս Սոց. Յեղափոխական, մէկը Հայ Գիւղաց. Անկուսակցական միութիւնից, երկու Թաթար եւ մէկ Եզդի քիւրտ, որը մեզ համակիր էր։ Հայ Ժողովրդական (ռամկավար) կուսակցութիւնը, թէեւ գործօն մասնակցութիւն ունեցաւ նախնական ընտրապայքարին, հրապարակ գալով իր ընտրելիների ցանկով, բայց յետոյ խոհեմութիւն համարեց չմասնակցել ընտրութիւններին։ —

Պարսկաստանում Հ. Յ. Դ. սկզբից ի վեր ունեցել է գրեթէ ազատ գործունէութիւն, իր կուսակցական խմբերով, զինագործարանով (Թաւրիզ), որտեղ կարգի բերուեցին Խանասորայ արշաւանքի զէնքերը։ Ատրպատականի երկրին սահմանամերձ վայրերի տեղացի եւ եկուոր ընկերները երկար տարիներ շարունակ, գործօն մասնակցութիւն են ունեցել դէպի երկիր կռուող ուժեր, զէնք եւ ռազմամթերք փոխադրելու աշխատանքին։ Սակայն Հ. Յ. Դ. հմայքը չափազանց բարձրացաւ Պարսկաստանի բոլոր ժողովուրդների աչքին 1908—12 թուականների Պարսկական յեղափոխական շարժմանը, Եփրեմի, Քեռիի, Խէչոյի եւ Նիկոլ Դումանի ղեկավարութեամբ բազմաթիւ մեր քաջարի մարտիկների տարած հերոսական յաղթանակների շնորհիւ։

Հայ գաղութների մէջ, Հ. Յ. Դ. օգտուելով ազատ պայմաններից, խիստ յատուկ ընդարձակ գործունէութիւն է ունեցել, սերտօրէն կապուած մայր երկրի հետ։ Որով մայր երկրի դէպքերից խորապէս ազդուելով, գաղութների մէջ յաճախակի տեղի են ունեցել մակընթացութեան եւ տեղատուութեան շարժումները։

Բնականաբար գաղութահայ մեր կուսակցական կեանքի վրայ եւս խոշոր չափով ազդեց, անկից քառորդ դար առաջ տեղի ունեցած հարիւր հազարաւոր մեր հայրենակիցների նոր բռնագաղթը։ Հին գաղութների մէջ տեղաւորուելով նոր տարագիր ընկերներն ու համակիրները, խթան հանդիսացան գաղութների մէջ ունեցած գործունէութիւնը ընդլայնեցան, բազմանալով եւ հարստանալով մամուլով, գրականութիւնով, ակումբներով եւ նորանոր օժանդակ կազմակերպութիւններով։ Եւրոպական երկիրների մէջ, ոչ մի տարագիր ժողովուրդ, անգամ քանակով մեզանից աւելի ստուար, ինչպէս, օրինակ, Ռուսները, չունին Հ. Յ. Դ. պէս հրաշալիօրէն կազմակերպուած բազմամարդ քաղաքական կուսակցութիւն։ Ռուսական գաղութները հարուստ են բազմատեսակ մշակութային կազմակերպութիւններով, բայց ոչ քաղաքական կուսակցութիւններով։ Հռչակաւոր ռուսական Սոց. յեղափոխական խոշոր կուսակցութիւնից, ներկայիս տարագրութեան մէջ մնացել են մի քանի տասնեակ փայլուն անցեալ ունեցող տարեց մտաւորականներ, որոնք ապրում են իրենց կեանքի վերջին օրերը, երբեմն միայն քաղաքական ելոյթներ ունենալով։

(1)

ԲԵՆՕ

ՅԱՐՈՒԹԻՒՆ ԱՄԻՐԱ

★ Ս. Փրկիչ Ազգ. հիւանդանոցի մեծանուն հիմնադիր, Յարութիւն Ամիրա Պէզճեանի մահուան 118րդ տարեդարձին առթիւ մեծավայելուչ հանդիսութիւն տեղի ունեցած է Մայր Եկեղեցւոյն մէջ նախաձեռնութեամբ Մայր եկեղեցւոյ օժանդակ մասնախումբին։ Քարոզած եւ պատարագ մատուցած են Հմայեակ Ծ. վրդ. Պախթիարեան եւ Մուշեղ քհնյ. Բէօսէեան։ Պատարագի երգեցողութիւնը կատարուած է Կոմիտաս. բազմաձայն եղանակով, Գողթան երգչախումբի կողմէ ղեկավարութեամբ Մաէսթրօ Էտկար Մանասի։ Պատարագէն վերջ տեղի ունեցած է հանդիսաւոր հոգեհանգստեան պաշտօն դպրաց դասու երգչախումբի անդամներուն մասնակցութեամբ եւ առաջնորդութեամբ դպրապետ Պ. Յակոբ Գրալեանի, որ հագած է Գազազ Ամիրայի շինել տուած եւ գործածած ոսկեթել բանուածքներով թանկագին շապիկը։ Կէսօրին Ուսումնարանին մէջ հոգեճաշի սեղան մը տրուած է եկեղեցական դասուն, հրաւիրեալներուն եւ դպիրներուն պաղ միս, եղինձ, հրուշակ եւ գինի։ Նորընտիր օժանդակին ատենադպիր Վահէ Մանուէլեան կարդացած է ամփոփ տեղեկագիր մը, ուր յայտնած է թէ Հիւանդանոցի տարեկան 250 հազար ոսկիի պիւտճէին 50 հազարը կը հայթայթուի կալուածական վարձքերէ, իսկ մնացեալ 200 հազար ոսկիի բացը կը գոցուի զանազան նուիրատուութիւններով։ Նոյն օրը տեղի ունեցած են երգեր եւ բանախօսութիւններ եւ նուէրներէ գոյացած է 2000 ոսկի Պ. Մավեան խոստացած է 2000 ոսկի ալ իր միջոցներով հայթայթել գնելու համար 2000 քիլօ օճառ։

ԺԹ. դարու մեծ բարերարն ու ազգային դէմքըն եղած է ինչպէս եւ Օսմանեան պետութեան մեծագոյն օգտակար հայ պաշտօնատարը Յարութիւն Ամիրա Պէզճեան։ Ան ծնած էր Ենի Գափու թաղը 1771ին եւ անդրանիկ որդին էր Կարապետ Պէզճի Պօղոս աղայի։ Առեւտրական ասպարէզին մէջ իր ցոյց տուած ընդունակութեամբ շուտով շահեցաւ խոհական եւ կենցաղագէտ անձի անունը եւ հաստատեց մետաքսի ահփական վաճառատուն մը։ Այդ շրջանի նշանաւոր Հայերէն Տիւզեան Յովհաննէս Չէլէպի Եւրոպայէն ներմուծած բեհեզի եւ մետաքսի մաքսը Օսմ. Տէրութենէն վարձած ըլլալով, Գազազ Արթինը այդ գործին վրայ հսկիչ եւ գործակալ կարգեց։ Անոր համբաւը հետզհետէ զօրացաւ կառավարական շրջանակներու մէջ։ Այդ միջոցին Օսմ. պետութիւնը ծանր խռովութեանց մատնուած էր։ Սուլթան Սէլիմ Գ. ձեռնարկած էր ներքին եւ զինուորական բարեկարգութեան։ Անոր նպատակն էր բանակը վերակազմել եւրոպական նորագոյն ձեւով եւ վերջ տալ Ենիչէրիներու առանձնաշնորհեալ զինուորականութեան։ Անոնք առանց պատիժ կրելու վախի, սանձարձակօրէն ամէն չարիք կը գործէին մեծ տագնապի մատնելով նաեւ հպատակ ոչ - մահմետական տարրերը։

Ենիչէրիները Սուլթան Մուսթաֆայի գահը զօրացնելու եւ բոլոր ժողովուրդին վրայ սարսափ ձգելու համար, կ՚որոշեն հպատակ Հայ, Յոյն, Հրեայ ժողովուրդներէն մէյմէկ նշանաւոր մարդ հրապարակաւ կտոր կտոր ընել։

Հայերէն կ՚ընտրեն Նիզամ Ուստասը կոչուող հացագործ Յարութիւն Ամիրան, Հռոմէական Հայերէն Տիւզեան Յովհաննէս Չէլէպին։ Այս քստմնելի լուրը կայծակի արագութեամբ տարածուեցաւ մայրաքաղաքին մէջ եւ ժողովուրդը յուզեց։ Սարսափի մատնուեցան մանաւանդ անմեղ մահապարտները եւ անոնց պարագաները։ Երբ Յարութիւն Ամիրա իմացաւ, յուզուեցաւ, ուժերը հաւաքեց եւ գնաց իր քեռայրին Յովհաննէս աղա Նուրեանի մօտ որ ծանօթ եւ բարեկամ էր Ենիչէրիներուն պետերէն գազանճը Հաճի Մուսթաֆային։ Երկուքը միասին գացին Մուսթաֆային, Ամիրան պարզեց արտասուալից աչքերով չորս մահապարտներուն անմեղութիւնը եւ խնդրեց ներել եւ չթափել անոնց անմեղ արիւնը։ Գազանճը Հաճի Մուսթաֆա, դաժան, անողորմ եւ եղեռնագործ մարդ էր։ Պէզճեան մեծ նուէր եւ առատ ոսկի խոստացաւ մահավճիռը բեկանելու համար։ Հաճի Մուսթաֆա ոսկիներու խոստումին չդիմացաւ եւ հաւանեցաւ որ ներուի մահապարտներուն։ Պատռեցին վճռագիրը եւ ժողովուրդին մէջ մունետիկի միջոցով յայտարարեցին թէ՝

— Այն չորս անձերը որոնք սպաննելու պատրաստուած էինք ստուգեցինքոր մահուանարժանի ոչինչ ըրած են, որով ի շնորհ Ենիչէրի Օճաղին, թող կուտանք որ անոնք ապրին։

Յովհաննէս Չէլէպի Տիւզեան լսելով այս ուրախառիթ լուրը, իր մօտ կանչեց իր վեց զաւակները եւ րսաւ անոնց թէ ձեզի պէս այս երախտաւորդ Յարութիւնն ալ իմ զաւակս է եւ ձեր եղբայրը։ Սակայն Յովհաննէս Չէլէպիի մահէն վերջ, ուրիշներու չար նախանձը օր մը պղտորեց Տիւզեան հարազատներու միտքը եւ պատճառ դարձաւ ամենատխուր աղէտներու եւ Տիւզեանց կործանումին։

ՊԷԶՃԵԱՆ ԱՄԻՐԱ ԻՆՉՊԷՍ ՀԻՄՆԵՑ ԱԶԳ.

ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑԸ.— Նալըը Գափուի այժմեան Ս. Յովհ. եկեղեցիին տակի նկուղն էր երբեմն հիւանդանոց եւ տաճարին ճիշդ դէմը կը պահուէին յիմարները: Անգամ մը Յարութիւն Ամիրա պատարագին ներկայ էր, երբ «Առէք կերէք»ի նուիրական բառերը կ'արտասանէին, խելագարի մը հայհոյանքները կը խեղդէին պատարագամատոյց եկեղեցականին ձայնը: Բոլորին ուշադրութիւնը դարձնելով դէպի խեղճ, անըմբռնելի անկիւնը ուր շղթաներու եւ փալախաններու տակ կը հեծէին խելագարները: Այս սրտապղծութիւնը այնպէս ազդեց Ամիրային ջիղերուն եւ այնպիսի սոկումով եւ արգահատութեամբլեցուցանոր սիրտը որ պատարագը աւարտելուն, կանչեց Ամիրաները բացատրեց թէ պէտք է այլուր փոխադրել հիւանդներն ու յիմարները նոր եւ աւելի անդորրաւէտ հիւանդանոց մը շինելով: Որոշուեցաւ Եէտիգուլէի օդասուն մէկ վայրին մէջ շինել ընդարձակ հիւանդանոցը: Սեփխանոա Աղաւնի պատրիարքին միջոցով կայսերական հրովարտակը ստացան, շուրջ 4 հազար կանգուն գետնի մը վրայ հանգստաւէտ եւ ընդարձակ փայտաշէն շէնքի մը կառուցման ձեռնարկեցին: Ս. Փրկչեան հիւանդանոցին ճարտարապետներն եղան Կարապետ Ամիրա Պալեան եւ քեռայրը Յովհ. Ամիրա Սէրվէրեան, իսկ շինութեան հսկիչն էր Գրիգոր Օտեանի հայրը Եաղըճի Պօղոս աղա: Ազգ. հիւանդանոցին շինութեան ծախսուած է 20 հազար օսմ. հընչուն ոսկի որուն մեծ մասը տուած է Յարութիւն Ամիրա: Նոյն միջոցին է որ Պոլսոյմէջժանտախտ ծագած ըլլալով հիւանդանոցէն քիչ հեռու դէպի Մարմարայի ծովը շինուեցաւ Գաղը Չէշմէի Ս. Յակոբայ հիւանդանոցը որուն ծախսին մեծ մասը դարձեալ հոգաց Յարութիւն Ամիրան եւ 10 հազար կանգուն հողը որուն վրայ շինուեցաւ շէնքը, նուիրեց արքունի ճարտարապետ Պօղոս Պէյ Տատեան:

Չար լեզուներ մինչեւ Սուլթանին հասցուցին թէ Ամիրան ո՞ւրկէ կը շինէ այդքան եկեղեցիներ: Սուլթան Մահմուտ գիշեր մը յանկարծ Եէնի Գափու Ամիրային տունը կ'երթայ: Յարութիւն Ամիրա կը ճաշէր իրեններուն հետ, գետինը նստած: Կայսրը կը յուզուի տեսնելով որ իր հանճարեղ «Արթին»ը պարզունակ սենեակի մը մէջ, կլոր սինիին շուրջ փայտէ դգալով լուբիա կ'ուտէ, մինչդեռ ան կրնար ոսկի կամ արծաթ դգալով ուտել: Սուլթան Մահմուտ իր մօտ կը կանչէ Յարութիւն Ամիրան թէ ինչպէս կը շինէ այդքան եկեղեցիներ եւ դպրոցներ, «Քու բարձրագոյն հրամանովդ ինծի շնորհուած Րուպիյէ Ալթընը կը կտրեմ եւ շահով Հնդկաստան կը ղրկեմ: Սուլթանը կր պատժէ զրպարտիչները եւ կ'ըսէ «Արթին, գիտցածիդ պէս շարունակէ»:

1834ին մեռաւ Յարութիւն Ամիրան առանց տեսնելու եւ վայելելու Ազգ. հիւանդանոցին հանդիսաւոր բացումը:

Պոլսոյ առողջապահական գործավար Ազգ. Հիւանդանոց այցելելով լսած է Տօքթ. Փէշտիմալճեանի մանրամասն բացատրութիւնները: Գործավարը խիստ գոհ մնացած է հիւանդանոցին կարգապահութենէն եւ մաքրութենէն ու խնդրած է իր շնորհակալութիւնները յայտնել բժշկական մարմնին եւ պաշտօնէութեան: Տօքթ. Փէշթիմալճեան գործավարին յայտնած է թէ Թոքախտի դէմ պայքարին կարենալ մասնակցելու համար կ'ուզէ 30—40 անկողին աւելցնել Թոքախտաւորներու բաժնին մէջ: Գործավարը խոստացած է օժանդակել նման ձեռնարկ մը կատարուելու պարագային:

ԱՄԲԱՍՏԱՆԵԱԼԻ ԱԹՈՌԻՆ ՎՐԱՅ

Համայնավար «Լրաբեր»ը թոյնդ է ելեր այս օրերս:

Եւ պատճառ ունի, որովհետեւ ամերիկեան ընդհանուր դատախազ Թամ Քլարք «Լրաբեր»ի «Յառաջդիմականները» գետեղեր է «մօտ լինսուն կասկածելի կազմակերպութիւններու» ցանկին ճիշդ մէջտեղը:

Եւ «Լրաբեր» մտատանջուեր է գիտնալու համար թէ այդ մօտ 90 կասկածելիներուն մէջ ո՞ր մէկին կը պատկանին ինքը եւ իր «Յառաջդիմական» կոչուած Համայնավար Միութիւնը: Ամբողջատիրակա՞ն, Ֆաշիստակա՞ն, կոմունիստակա՞ն, թէ՞ սըպըրսիվ (տապալիչ): Եւ «Լրաբեր» կը փութայ արդարացնելու ինքզինքը, առանց գիտնալու թէ ո՞ր ամբաստանութեան դէմ պէտք է ուղղէ իր սլաքները:

Ծակատագրի ինչ դառն, չչմեցուցիչ խաղեր:

Կը յիշէ՞ք անցեալը: Ինչեր, ինչեր չըրին, այսօր ամբաստանեալի աթոռին վրայ նստած «Յառաջդիմական» կոչեցեալ Համայնավարները, միեւնոյն բախտին արժանացնելու համար Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը: Ինչ զրպարտութիւններ, ինչ մատնութիւններ, ինչ բարձրաձայն ճիչեր: Կը յիշէ՞ք, թէ ինչպէս մեզ կոչեցին «Փաշիստներ», «Հիթլէրի զինակիցներ», «դաւաճաններ», «հակաամերիկեաններ»: Կը յիշէ՞ք ինչպէս առաջ քշեցին իրենց տխրահռչակ Ճան Ռոյ Քարլսընը, իր մեծածաւալ «Ժուռնալ»ներով, իր զրպարտիչ յօդուածներով եւ իր զզուելի հեռաբձակումներով՝ միանգամընդմիշտ պատին գամելու համար Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը:

«Ամերիկեան բանակին մէջ կռուող Դաշնակներու զաւակ բոլոր զինուորները Փաշիստներ են, Հիթլէրի գործակալներն են, Ամերիկայի դաւաճաններ են: Բանակի հրամանատարութիւնը պէտք է քննութիւններ կատարէ անոնց մասին: Դաշնակները հայ փաշիստներն են, անոնք պէտք է բնաջնջուին, ինչպէս մենք պիտի բնաջնջէինք բոլոր Թունաւոր միքրոպները»:

Այսպէս գրեց «Լրաբեր»ին ճագուկը, անոր անգլիերէն բաժնին երիտասարդ խմբագիրը, այն օրերուն, երբ մենք կենաց եւ մահու պայքար կը մղէինք ահաւոր թշնամիին հետ, ու երբ մեր տղաքները իրենց կեանքերը կը զոհէին ու կը վըտանգէին ի սէր Ամերիկեան հայրենիքին:

Մենք համբերեցինք այդ անորակելի սրիկայութեան: Մենք հանդուրժեցինք մատնութիւններուն ամենազզուելիին: Ե՞ւ ինչ է արդիւնքը այսօր: Արդիւնքը այն է, որ Հ. Յ. Դաշնակցութիւնր տակաւին կը վայելէ, ինչպէս եւ պէտք է վայելէր, Ամերիկեան Արդարադատութեան բաժանմունքին կատարեալ վստահութիւնը, մինչդեռ անոր զրպարտիչները այսօր նստած են ամբաստանեալներու աթոռին վրայ, ու իրենց գլուխները պատէ պատ կը զարնեն՝ փաստելու համար թէ Ընդհանուր Դատախազը սխալած է եւ իրենք անվստահելիներ չեն:

Եւ «Լրաբեր» կը փորձէ ապաստանիլ Սուրբ Հոգիին քղանցքներուն տակ՝ Սատանային նման Սուրբ Գիրքէն մէջբերումներ ընելով: «Յառաջդիմական Միութիւն»ը «Մեծ Ֆրէնքլէն Տէլանօ Ռուզվէլթին փոկարար «Նիւ Տիլեան ծրագրին» ջատագովն է եղեր: «Լրաբեր» կ'երդնու «Մեծ Ֆրէնքլին Տէլանօ Ռուզվէլթ»ին անունովը:

Կասկած չունինք թէ Ընդհանուր դատախազը գիտէ այս ամէնը: Ընդհանուր Դատախազը գիտէ նաեւ թէ ինչպէս, 1939—41ի Հիթլէր Ստալինեան մեղրալուսնի օրերուն, մեր «Յառաջդիմական» կոչուած շրջանները «Մեծ Ֆրէնքլին Տէլանօ Ռուզվէլթը» որակեցին «պուրժուա կայսերապաշտ» մը, «Ուոլ Սթրիթի հլու գործակատարը», եւ «պատերազմասէր ամբոխավար» մը:

ՃԷՅՄՍ ՄԱՆՏԱԼԵԱՆ

ՎԱՂՈՒԱՆ ՄԱՐԴԸ

Գիտական յառաջդիմութեանց Բրիտանական Ընկերութիւնը, 1939էն ի վեր առաջին անգամ ըլլալով գումարած է վերջերս: Հոն, փրոֆեսոր Տէսմոնտ Պէրնալ, հետեւեալ ապշեցուցիչ յայտարարութիւնը ըրած է Անգլիոյ մտաւորական ընտանիքէն չորս հարիւր հոգիի ներկայութեան. «Մենք կրնանք ապրիլ, ու հաւանաբար կոչուած ենք աւելի լաւ ապրելու, ուտելով այն բանը, զոր կովերուն կուտանք»:

Ներկաները սկսած են ծիծաղիլ: Փրոֆ. Ք. Պերնալ, լռութիւնը վերահաստատուելէ յետոյ, յարած է.

— Շատ լուրջ կը խօսիմ: Պիտի կրնաք խոտ ուտել սիրայօժար, մէկ երկու տարի յետոյ: Ընդհանրապէս այն կարծիքը կը տիրէ, թէ մեր դաշտերուն մէջ բուսած խոտերը ուտուելու յարմար չեն, մեր ներկայ սովորութիւններուն համաձայն: Իբր խոտակեր կը յիշուի անգլիացի նօտար մը, Ճէյմս Պրանտըն, որ 75 տարեկան եղած ատեն, 1942ին, կր բացատրէր՝ թէ իր մարգագետիններուն խոտով շատ լաւ կը սնանէր:

Իրականին մէջ, խոտ կամ տերեւ կ'ուտենք շարունակ: Նոյնպէս՝ առատօրէն փրոթէին կ'ուտենք, որ միշտ կը հայթայթուի պանիրին, կաթին, եզան, կովին ու հորթի մսին միջոցաւ:

Անգլիոյ մէջ, բազմաթիւ հետազօտութիւններ եղած են այդ ուղղութեամբ, մանաւանդ այն միջոցին, երբ Նացիները կը խորհէին պաշարել Մեծն Բրիտանիան: Դէպքերը արդելք եղած են Բրիտանացիներու սովահար ըլլալուն:

1916ին, գերման շատ համեղ երշիկ մը՝ կը պատրաստուէր խոտէն հանուած փրոթէինով: Ճափոն գերիներու մէկ քէմփին մէջ, անգլիացի բժիշկներ խորաթ տը քարլիոն հանած են խոտէն: Ան, վիթամինէ զրկուողներուն շատ օգտակար է:

Թէքնիք դժուարութիւնները շուտով պիտի հարթուին: Կը մնայ լուծել հոգեբանական խնդիրը: Նստակեցութեան վարժութիւնն է որ ամէնէն մեծ արգելքը պիտի ըլլայ: Մարդիկ միամտօրէն կը յամառին անգիտանալ, թէ խոտ է որ կուտեն, սիֆթէք ճաշակած ատեննին:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ

ԼՈՅՍ ԵՒ ՀԱՄԱՑ

(ԽՈՐՀՐԴԱՎԷՊ)

Բ. ԳԼՈՒԽ

ԱՐԵՒԱԴԱՐՁ

Գրեց՝ ՏԻԳՐԱՆ ՓԻՐԱՆԵԱՆ

Մենակեաց Եսային, իր խշտիկին վրայ երկարած, ինքն ալ իր կարգին, գործի է լծուեր իր խոհերուն հետ, աչքերը գոց, միտքը արթուն:

Թըփ, Թըփ, Թըփ...

Յանկարծ մէկը անցաւ գլխուն վրայէն, գդուշաւոր քայլերով: Հիւղակին ոստահիւս երդիքը համրեց ոտնաձայներ — մէկ, երկու, երեք...: Վախի աննախընթաց սարսուռ մը սկսաւ շրջագայիլ իր երակներուն մէջ: Ո՞վ կրնայ ըլլալ...: Պատասխանը՝ դարձեալ ոտնաձայներ: Այս անգամ աւելի յստակ, ընդհատ, ընդհատ ու բազմաքայլ: Պահ մը ետք, անոնք սահեցան խրճիթին պատերէն վար դաղտադողի ու աւազին վրայէն քալելով, նետուեցան մօտակայ ջրհորին մէջ:

Յանկարծ, ոտքի կանգնեցաւ, յօնքերը պռստած, շրթները դողահար: Ո՞վ են ասոնք...Մա՞րդ թէ կենդանի, դեւե՞ր թէ սատանաներ, որոնց անունը առաջին անգամն ըլլալով կուգար իր շրթներուն: Իր բովանդակ մտորումները ընթացքին, երբեք չէր անդրադարձած սատանաներու գոյութեան: Բայց, ահա, անոնցմէ մին՝ կրակէ աչքերով՝ փայլակնացայտ տուր մը շողացուց իր աչքին ու քաշուեցաւ խաւարի ետին: Ետեւէն՝ տրոփ, դոփում, շառաչ համասփիւռ: Պաղ բան մը, կաթեցաւ ճակատին վրայ, յետոյ ուրիշ մը՝ երեսին ու աչքերուն:

— Ոչինչ... անձրեւ է եղեր, ոչ դեւ, ոչ սատանայ... ինչ նախապաշարում, խօսեցաւ ինքնիրեն:

Դուրսը, անձրեւը կը տեղար յաղթաջուր, խակական դեւերու եւ սատանաներու փորձառնաւոր տեղատարափին նման: Իրեն այնպէս թուեցաւ, որ անոնք բազմեր են խմբովին իր անարին վերեւ ու իրենց պաղ ձեռքերը, իր տենդայոյզ ափերուն մէջ դրած, կը տաքնան, կը քըքջան իր դէմ, ապառնալից՝ պահանջելով վաւերական պատմութիւնը իրենց ծագումին:

Ան դողդոջուն մատներով սկսաւ դարձնել գունաւոր էջերն սատանայապատումին ու կարդալ:

Քրիստոնէական Տեսութիւն: Ամենակալն Աստուած միահեծան կ'իշխէր տիեզերքին: Ոսկեղէն դահը՝ անմատոյց պարունակին մէջ: Անջրպետին պարապութիւնը՝ պատուանդան եւ անհաս բարձունքները՝ ամպհովանի: Անոր բացարձակ տիրապետութեան կը հպատակէր հրեղէն դասը — հրեշտակներ, Սերովբէներ, Քերովբէներ սրբահոյլ:

Չարաղէտ օր մը, անոնց մէկ մասին մէջ ծընաւ նախանձը: Աստուածանալ...: Տիեզերքը բռնկեցաւ յեղափոխութեան եւ ապստամբութեան հուրէն, անարձագանգ ահաւորութեամբ: Ահեղամարտ, երկնամարտ, հրեշտակամարտ:

Անհունը տեղմեց իր անսահման գօտին, կըծկուեցաւ, պղտիկցաւ, մինչեւ որ կրցաւ պաշարել ապստամբ դասը իր անողոք օղականորումին մէջ: Այն ատեն Ամենակալին հզօր Թաթը դահավիժեց զանոնք, անդունդէ անդունդ ու միանգամ ընդմիշտ փակեց երկինքին դռները անոնց էմ: Բայց անոնց պետը՝ Սատան դտաւ նախամարդը Եդեմին մէջ, ուր բեմադրեց մարդկային ահաւորագոյն ողբերգութեան: Օձափոխութիւն, գիտութեան ծառ, մեղանչում եւ արտաքսում...:

Հեթանոսական տեսութիւն: Այն հին, նախահին դարերուն, եղաւ ատեն մը, ուր աշխարհը փոխեց իր դիմագիծը եւ եղաւ մեղաշխարհ: Առասպելն նման էր հրէշտակերտ սուրի մը երկայրի, երեկոն՝ սպանդանոցի եղան մը արիւնոտ աչքին: Ցերեկն ու գիշերը չէին տարբերեր իրարմէ, որովհետեւ մարդիկ, օր ցերեկով, կը յափշտակէին կը սպաննէին, կը շնային անպատկառօրէն: Մարդկային ամօթն ու աստուածային երկիւղը խաչուած էին հեռաւոր բեւեռներու վրայ: Աղօթութիւնը խաչուած էր մողոքին կաթսաներուն մէջ:

Աստուածային ցասումը երեք անգամ իջաւ երկիր: Սով. Հրեղեղ, Ջրհեղեղ: Բայց ի զուր...: Այն ատեն Աստուած հրեշտակներու գունդ մը կանչեց եւ ըսաւ:

— Մեկնեցէք երկիր, որուն ուղեկորոյս դեկը կը յանձնեմ ձեզի: Կառավարեցէք մարդկութիւնը, աստուածօրէն: Բարին՝ չափ, արդարութիւնը՝ կշիռ:

(15)

Պաղեստինի արաբական գիւղերուն հաղորդակցութեան ճամբաները փակելու համար :

Գահիրէէն կը տեղեկացնեն թէ եգիպտական կառավարութիւնը Երուսաղէմի Միւֆթիին յանձնած է մեծաքանակ հրացաններ՝ Պաղեստինի Արաբներուն համար : Իսկ եգիպտական կոմիտէ մը Միւֆթիին տրամադրութեան տակ դրած է 40 հազար ոսկիի գումար մը :

Արաբական Դաշնակցութեան վարչական խորհուրդը կարեւոր ժողով մը պիտի գումարէ Գահիրէի մէջ՝ փետրուար 7ին :

★ Հրէական գործակալութիւնը երեքշաբթի օր կոչ ըրաւ Պաղեստինի 15.000 երիտասարդներուն որ զինուորական մարզանքի սկսին փետրուար 15ին : Հականա գաղտնի ընկերակցութիւնը արդէն իր տրամադրութեան տակ ունէր 3500 «զինուորներ» Դեկտեմբերի սկիզբը : Այդ թուականէն ասդին մօտաւորապէս 11500 հոգի եւս «զինուորագրուած» են : 2500 Հրեաներ իրենց նախկին զբաղումները լքելով, վարչական դասեր կ'առնեն՝ ապագայ հրէական պետութեան պաշտօնեայ ըլլալու համար :

Վերոյիշեալ 15.000ին մէջ կը մտնեն բոլոր 19էն 22 տարեկան երիտասարդները : Պատրաստուած է նաեւ ցանկը 17էն 25 տարեկան կիներու եւ իւրաքանչիւրին յանձնուած է կանանչ քարթ մը :

Տաղ[illegible] Յ[illegible]տ[illegible]նի մէջ

ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ ՊԱՇՏՕՆԵԱՆԵՐ ԿՈՒԶԵՆ ՀԵՌԱՆԱԼ

Համաձայն Աթէնքէն ստացուած տեղեկութեանց, ամերիկեան առաքելութեան անդամներէն շատերը կ'ուզեն Ամերիկա վերադառնալ մինչեւ Յունիս 30 : Առաքելութեան պետն ալ, Տուայթ Կրիսուըլտ, նպատակ չունի երկար մնալու : Երեք հարիւր հոգինոց պաշտօնէութեան հարիւրին ինըսունը դժգոհ է :

Ռուզվելթի պատկան իշխանութիւնները շատ մտահոգ են եւ արդէն սկսած են նոր պաշտօնեաներ փնտռել :

Վերադառնալու փափաք յայտնողները մեծամասնութիւնը չեն սիրած Յունաստանը կամ իրենց յանձնուած աշխատանքը : Դիտել կը տրուի որ Հելլէն իշխանութիւնները անձեռնհաս են գործադրելու համար առաքելութեան յանձնարարութիւնները : Կարգ մը բարձրաստիճան պաշտօնատարներ կրած են այն տպաւորութիւնը թէ «Ամերիկա Յունաստանի պաշտպանութեան հոգը ստանձնած ըլլալով, անհաշիւ տոլարներ պիտի բերէ, ուրեմն ինչո՞ւ բարեկարգել երկրին տնտեսութիւնը եւ ինչու չշարունակել ներկայ անսատոյգ դրութեան [illegible]...» :

Վերջին քանի մը շաբաթները ամերիկեան ներկայացուցիչները հասկցուցած էին կառավարութեան որ աւելի լուրջ աշխատանք կատարէ՝ կացութիւնը դարմանելու համար :

★ Հելլէն ապստամբներու ձայնասփիւռը կը տեղեկացնէ թէ իրենց բանակը գրաւած է Արախէվ քաղաքը Րումէլիի մէջ եւ «Թշնամին», արխիւնալի կռիւներէ ետք, կորսնցուցած է 60 մեռեալ, 90 վիրաւորեալ եւ 150 գերի : Այս լուրը չէ հաստատուած Աթէնքէն : Կ'ըսուի թէ ապստամբները երկու սուզանաւ ունին :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ օր Ռուսիա եւ Լեհաստան 250 միլիոն տոլարի առեւտրական քառամեայ դաշնագիր մը ստորագրեցին : Խորհրդային Միութիւնը Լեհաստան պիտի ղրկէ երկաթ, քրոմ, մանկանէզ, բամպակ, քարիւղային արտադրութիւններ, ինքնաշարժեր, փոխարէն ստանալով հիւսուածեղէն, շաքար, հանքածուխ եւն. :

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ԱՄԱՆՈՐԻ ՄԵԾ ՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպութեամբ Լիոնի Հայ Կրթական մարմնոյն, հովանաւորութեամբ Հայ Ազգ. Եկեղ. Միութեան : Այս շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին, Էթիէն Տօլէի մեծ եւ շքեղ սրահին մէջ, 257bis, rue Boileau, Lyon :

Պիտի ըլլան՝ դպրոցական եւ մանկական հաճոյալի պարեր, խմբական երգեր, արտասանութիւններ, տրամախօսութիւններ եւ զանազան սիրուն անակնկալներ :

Մուտք՝ 30 եւ 50 ֆրանք, հարիւր ֆրանք (սահմանափակ թիւով) :

ՖՐ. Կ. ԽԱՉԻ ԼԻՈՆԻ մասնաճիւղին Սան Սանուհիներու հայերէնի դասընթացքը պիտի վերսկսի, այս կիրակի, 1 փետր. առաւօտ, ժամը 10էն 12 : 78bis, Rue Rabelais, Հայ դպրոցի սրահը : Դասախօս Պ. Կարապետ Յովակիմեան : Կը խնդրուի մեր սանուհիներէն որ ճշդապահ ըլլան եւ ամէն կիրակի շարունակեն օգտուելու համար այս ազգօգուտ ձեռնարկէն :

Պատրաստուեցէք

Ֆր. Կ. Խաչի Փարիզի մասնաճիւղին տարեկան պարահանդէսին, որ տեղի պիտի ունենայ 15 փետրուարին ժամը 15էն 24, Hôtel Continentalի շքեղ սրահներուն մէջ, 2 rue Rouget de Lisle, métro Concorde :

Նուագախումբ ՖԷՐՆԱՆ ՊՈՒՅՕՆ : Գեղարուեստական խնամուած բաժին եւ ճոխ պիւֆէ :

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ

Պուլվար Օտոյի Ֆ. Հ. Կ. Խաչը, Մանուկներու Օրը պիտի տօնէ Փետրուար 1ին, կիրակի կէս օրէ վերջ ժամը 3ին, տեղւոյն եկեղեցիին մէջ, կը հրաւիրուին թաղին բոլոր մանուկները իրենց ծնողքներով միասին ինչպէս նաեւ բարեկամ բոլոր կազմակերպութիւնները որ խրախուսեն մեր մանուկները : Մրգեղէնի ծրարներ պիտի բաժնուին մինչեւ տասը տարեկան մանուկներուն :

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՇՔԵՂ ՑԵՐԵԿՈՅԹ

Կազմակերպուած Ֆրանսահայ Կապոյտ Խաչի Սէվրանի մասնաճիւղին կողմէ, կիրակի 29 փետր. 1948, ժամը 3էն 12, Casino des Etoiles, Մասիս սրահին մէջ, 87 Ave. de Livry, à Sevran :

Գեղարուեստական հաճելի բաժին : Խմբերգ, ներկայացում եւ անակնկալներ, եւրոպական պարեր : Ճոխ պիւֆէ : Մուտք՝ 75 ֆր.

Հաղ. միջոց.— Կառախումբ Gare du Nordէն ժամը 13.45էն եւ 14.15ին : Eglise de Pantinէն 147 թիւ օթօպիւս, իջնել Terminus :

ՏԷՐ ԵՒ ՏԻԿԻՆ ՕՆՆԻԿ ՔԻՐԼԵԱՆ եւ զաւակները ինչպէս բոլոր պարագաները իրենց խորին շնորհակալութիւնները կը յայտնեն բոլոր անոնց որոնք անձամբ կամ գրաւոր իրենց ցաւակցութիւնները յայտնեցին՝ Պ. ԱԲՐԱՀԱՄ ՊՕՌԱՃԵԱՆԻ մահուան առթիւ :

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻՆ.— Պուլկարիոյ Պուրկազ քաղաքէն ըսէլ Ռոտոսթոցի Թովմաս Գր. Թիւթիւնճեան կը փնտռէ իր հօրեղբայրը՝ Լեւոն Սարգիս Թիւթիւնճեանը, եւ կամ Ֆէսճեան, կնոջը անունը Լուսինէ, զաւակները՝ Աննիձա. Սարգիս եւ Ներսէս Թիւթիւնճեաններ եւ կամ Ֆէսճեաններ, որոնք 1922ին Կ. Պոլսէն անցած են Ֆրանսա եւ հաստատուած Փարիզ : Այժմ անոնց մասին ստոյգ լուր ունեցողներէն թախանձագին կը խնդրուի հաղորդել հետեւեալ հասցէին .— Թովմաս Գ. Թիւթիւնճեան : Ուլիցա «Ադանաս Սլավով» թիւ 14, Պուրկազ - Պուլկարիա : Կը խնդրուի արտասահմանի բոլոր հայ թերթերէն արտատպելզայն :

17րդ տար[illegible] [illegible]

Կազմակերպուած Հայ Արիներու Միութեան Փարիզի շրջանի երէցներու, սկաուտներու եւ գայլիկներու կողմէ : Մասնակցութեամբ Փարիզի Հայ Արենոյշներուն : Տեղի կ'ունենայ կիրակի 7 Մարտ 1948, կէսօրէ վերջ ժամը 2.30ին Salle de la Chimie, 28bis, rue St. Domonique, Paris (7), (métro Invalide կամ Solférino) :

Սկաուտական ճոխ յայտագիր, ներկայացումներ, հայկական պարեր եւ երգեր Արենոյշներուն կողմէ :

Մուտք 100 — 300 ֆրանք :

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ Սեբաստիոյ Կէմէրէկի շրջաններէն Պուրհան գիւղացի Կարապետ Ծառուկեանը որ այս պատերազմէն առաջ կը գտնուէր Փարիզի շրջակաները : Տեղեկացնել իր հօրեղբօրորդւոյն Արշակ Ծառուկեանի, Dourgouti Gama. 53, Athenes — Grece :

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ.— Իզմիրցի Մարի Քէպապճեան կը փնտռէ իր երկու եղբայրները Հայկ Քէպապճեան ոսկերիչ եւ Կիրակոս Քէպապճեան դերձակ, 1923ին կը գտնուէին Փարիզ : Ճանչցողներէն կը խնդրուի իմացնել Աթէնք «Ազատ Օր»ի, Վուլիս 20, Աթէնք :

Երգ[illegible]

Կի[illegible] [illegible]

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

SALLE GAVEAU, կիրակի 29 փետր. ժամը 14ին

Կը խնդրուի այս թուականը նկատի առնել :

ԾԱԽՈՒԻ է կօշկակարի (Bottier) խանութ մը լիսանսով, եւ բնակարանով :

Մանրամասնութեանց համար դիմել Պ. Chukuriani, 56 rue Genève — Arles sur Rhône :

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 Rue Damesme - 13e
Le Gérant : A. NERCESSIAN

Օր. ՀՈՒՐԻԿ ՃԻՏԷՃԵԱՆ
Ընկ. ԺԻՐԱՅՐ ԴԱՏԱՒՈՐԵԱՆ

Յունուար 24 Ամուսնացած Փարիզ

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՏԱՐՕՆ ՏՈՒՐՈՒԲԵՐԱՆԻ Հայր. Միութեան ընդհ. ժողովը տեղի կ'ունենայ այս կիրակի, ժամը 2.30ին, rue du Tage, No. 30, métro Maison Blanche : Կը խնդրուի բոլոր հայրենակիցներէն ներկայ գտնուիլ : Խիստ կարեւոր օրակարգ :

ՊԱՆԵԷՕ ՔԱՇԱՆԻ Հ. Յ. Դաշնակցութեան «Արծիւ» ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը, այս շաբաթ երեկոյ «Հրայր» ակումբի մէջ, բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է : Օրակարգ՝ կոմիտէի ընտրութիւն եւ ուրիշ հարցեր :

ՎԻԷՆ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի ընդհ. անդամական ժողովը այս ուրբաթ իրիկուն ժամը 9ին, Ակումբին մէջ : Ներկայ ըլլալ անդամատետրով : Կարեւոր օրակարգ : Ներկայութիւն պարտաւորիչ :

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի դասախօսութիւնը Չորեքշաբթի 4 Փետրուար, ժամը 8.30ին, դպրոցի սրահը 78bis rue Rabelais : Նիւթ՝ «Հայաստանի համայնավարացումը» : Դասախօս ընկեր Կ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ : Սիրով կը հրաւիրուին երէց ընկերները, Կապոյտ Խաչուհիները եւ բոլոր Հայերը անխտիր :

ՄԱՐՍԷՅԼ ՓՐԱՏՈՅԻ Մայր եկեղեցւոյ Կրօն. Ընկերակցութեան տարեկան ընդհ. ժողովը տեղի պիտի ունենայ կիրակի օր, 1 Փետրուար 1948, ժամը 15ին, Պառ տիւ Կլոպի սրահին մէջ, 7 Պուլ. տ'Աթէն : Կը խնդրուի բոլոր անդամներէն ներկայ գտնուիլ :

ՏԱՐԵԿԱՆ ՇՔԵՂ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Լա Սիոթայի Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Հրայր» խումբի կողմէ :

Այս Շաբաթ իրիկուն, 31 Յունուար 1948, մինչեւ առտու : Au Flot Bleuի շքեղ սրահին մէջ :

Նուագախումբ Սէն Լուի Ն. Ս. ժազով :

Մուտքը 40 եւ 60 ֆրանք :

---

22 ՓԵՏՐՈՒԱՐԻՆ, ԿԻՐԱԿԻ ՕՐ ԺԱՄԸ 3ԷՆ ԿԷՍ ԳԻՇԵՐ, Հ. Յ. ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՌՈՍՏՈՄ ԽՈՒՄԲԻ ՀԱՆԴԷՍ ԽՆՋՈՅՔԸ

Կը խնդրուի նկատի ունենալ թուականը

ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԺՈՂՈՎ

Փարիզի Հայոց եկեղեցւոյ կրօնական ընկերակցութեան վարչութիւնը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ ընկերակցութեան բոլոր անդամները 1 Փետրուար 1948, կիրակի ժամը 2.30ին եկեղեցւոյ խորհրդարանին մէջ, օրակարգ ունենալով եկեղեցւոյս օծման լուսարար Պ. Յակոբ Ծօրթունեանի քահանայական թեկնածութեան հարցը :

18 Յունուար 1948ի ընդհ. ժողովը մեծամասնութիւն չունեցաւ, կանոնագրի 16րդ յօդուածին համաձայն, այս անգամ ներկաներու թիւը պիտի նկատուի օրինաւոր :

Տէր եւ Տիկին Խ. Փափազեան, Տէր եւ Տիկին Յ. Լաթիֆեան եւ իրենց զաւակը, ինչպէս նաեւ Աշճեան ընտանիքը կը տեղեկացնեն մահը, յետ կարճատեւ հիւանդութեան, իրենց մօր, մեծ մօր եւ ազգականին՝

ՏԻԿԻՆ ԱՐՈՒՍԵԱԿ ՓԱՓԱԶԵԱՆԻ

որուն յուղարկաւորութեան արարողութիւնը տեղի ունեցաւ 24 Յունուար, Շաբաթ առաւօտ, Փարիզի Հայոց եկեղեցիին մէջ, ի ներկայութեան իր սգակիր ազգականներուն : Հանգուցեալին մարմինը ամփոփուեցաւ Փէռ Լաշէզի գերեզմանատունը :

Նախ քան յուղարկաւորութիւնը մասնաւոր մահազդ ուղարկուած չըլլալով, կը խնդրուի ներկայս ընդունիլ իբր այդ :

ՄԱՐՍԷՅԼ, ԼԱ ՎԻՍԹ.—

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴ ԳԻՒԼԽԱՆԴԱՆԵԱՆ խումբի կազմութեան տարեդարձին առթիւ երեկոյթ պարահանդէսը տեղի կ'ունենայ 21 Փետր. 1948, Շաբաթ իրիկունէ մինչեւ լոյս, Էրմիթաժի սրահին մէջ (La Viste) :

Բանախօսութիւն, երգ, արտասանութիւն, նուագ : Առաջին անգամ ըլլալով պիտի ներկայացուի ՊԱՇՏՕՆՍ ԽՈՒՄԲԱԼ է : Կէս գիշերէն յետոյ եւրոպական պարեր Սէն Լուի նուագախումբին մասնակցութեամբ :

Ապահովել տոմսերը Նոր Սերունդականներէ :

«ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՕՐ»Ը ՇԱՎԻԼԻ ՄԷՋ

Տեղւոյն «Րաֆֆի» Երիտ. Միութեան կողմէ

15 Փետրուար, Կիրակի օր

ՅԱՌԱՋ
ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. Seine 376.286
Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13e)
Տար. 1200, Ցամս. 650, Արտ. 15 տոլ. կամ 3 անգլ.
Tél.: GOB. 15-70 — C.C.P. Paris 1678-63
Vendredi 30 Janvier 1948 Ուրբաթ 30 Յունուար

Ի. ՏԱՐԻ — 20e Année N° 5253-Նոր շրջան թիւ 862 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ ԳԻՆ՝ 5 Ֆր.

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԶԳՈ՛ՅՇ, ԸՆԿԵՐՆԵՐ

Ֆրանսայի զանազան կեդրոններէն մեր ուշադրութիւնը կը հրաւիրեն խլրդային աշխատանքի մը վրայ որուն լծուած են կարգ մը տխրահռչակ «ազգային»ներ՝ մոլորեցնելու համար մեր բարեմիտ հայրենակիցները ու մանաւանդ Դաշնակցութեան կորիզները :

Մատի վրայ համրուող քանի մը ողորմելի Հայաստանասէրներ, Ֆրանսայի լայնքէն ու երկայնքէն ման կուգան համայնավար քարոզներ կարդալու, եւ միտք ու սիրտ պղտորելու մտահոգութեամբ :

Ամէն տեղ են անոնք — Մարսէյլ, Լիոն, Վալանս, Սէնթ Էթիէն, Տէսին Վինէ եւ ուրիշ ծանօթ ու անծանօթ վայրեր :

Հրահանգ ստացած են, ի վերուստ, որպէսզի բարեկամութիւն եւ մտերմութիւն մշակեն մասնաւորաբար շարքային Դաշնակցականներու հետ եւ իրենց անուշ - լեզու քարոզներով, կուսակցութեան ղեկավար շրջանակներուն դէմ հանեն մեր բարեմիտ ընկերները :

Ընդհանրապէս մետասաներորդ ժամուն «կարմրած» մունետիկներ են այս եպերելի հակադաշնակցականները եւ ընդունակ՝ ամէն անպարկեշտ միջոցի դիմելու — նոյնիսկ նիւթական վարձատրութեան խոստումներ ընելու կուսակցական որոշ պատասխանատուութեան տէր ընկերներուն — որպէսզի գաղտնիք մը կորզեն ու հաղորդեն զայն առ որ անկ է :

Սեղանակից կ'ըլլան Դաշնակցականին ու միասին կը ճնկեն՝ յանուն ռազմավարութեան :

Եւ անշուշտ, յանուն հայրենիքի գերագոյն շահերուն ...

Երբ «զոհը» անծանօթ է իրենց ինքնութեան — եւ կենսագրականին — չեն յայտարարեր թէ որ կազմակերպութեան անդամ են եւ որ հոսանքին անունով կը խօսին :

Յաճախ, կը «բամբասեն» Երեւանն ու Մոսկուան եւ կը քննադատեն, օրինակ, ներգաղթի աշխատանքները, դիմացինին վստահութիւն ներշնչելու եւ բաներ մը իմանալու համար :

Այդ սողուններուն մէջ կան այնպիսիներ որոնք չեն քաշուիր օգտագործելու տարիներ առաջ, կուսակցական այն կամ այն հաւաքոյթին մէջ հաստատուած ծանօթութիւն մը :

Կը համարձակին նոյնիսկ, ի մէջ այլոց՝ հարցնելու թէ ինչ որոշումներ տրուած են կուսակցական ժողովներու մէջ :

Ուրիշներ, քիչ մը աւելի յանդուգն կամ նըւազ դիւանագէտ, չեն ծածկեր իրենց ինքնութիւնը եւ քաջաբա՛ր առաջարկներ կ'ընեն — նոյնիսկ կը սպառնան եթէ պէտք ըլլայ — միշտ, յանուն Հայաստանասիրութեան :

Մենք շատ լաւ գիտենք թէ մեր շարքային թէ պատասխանատու ընկերները ինչ յեղափոխական դաստիարակութիւն ստացած են որքան խոհեմ ու շրջահայեաց են իրենց յարաբերութեանց մէջ :

Գիտենք որ որքան ուշիմ են, գաղտնապահ ու կարգապահ, եւ սրճարաններու անկիւնները կամ բարեկամներու երդիքին տակ չէ որ կ'արտայայտուին օրուան հրատապ խնդիրներուն շուրջ :

Եւ սակայն, աւելորդ պիտի չըլլար յանձնարարել մեր Դաշնակցական ընկերներուն — եւ համակիրներուն — որ բացարձակօրէն հեռու մնան ծանօթ կազմակերպութեան մը այդ անճարակ առաքեալներէն, որեւէ մտերմութիւն չմշակեն անոնց հետ եւ մանաւանդ կուսակցական - քաղաքական ոչ մէկ նիւթի շուրջ վէճի չբռնուին անոնց հետ :

Ամէն Դաշնակցական պէտք է յիշէ որ անպարկեշտ ու անբարեխիղճ «Հայաստանասէր»ներ — այլ անունով համայնավար գործակալներ, իրենց թիկունքը տուած կարգ մը երեւելիներու, սարքած են իժարշաւ մը մեր կուսակցութեան դէմ :

Մեր պարտականութիւնը պիտի ըլլայ արհամարհել զիրենք, հսկել իրենց բառերուն ու շարժումներուն վրայ ու անխռով շարունակել մեր ճամբան :

Զգո՛յշ, ընկերներ :

Յիսունըութը տարեկան Դաշնակցութիւնը տակաւին շատ պարտականութիւններ ունի կատարելիք :

Հակառակորդներու քսութիւններն ու սմսեղուկ ելոյթները չեն որ պիտի մթագնեն մեր պայծառատեսութիւնը :

Ժ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԹՈՒՐՔԻՈՅ ՀԵՐԹԱԿԱՆ ՇՆՈՐՀՆԵՐԷՆ

Պոլսահայ թերթերէն կը տեղեկանանք, թէ Թուրքիոյ ելմտական գործավարութիւնը իր 1948ի պիւտճէին մէջ հետեւեալ յատկացումները ըրած է :

« Վագըֆի ստորադաս պաշտօնեաներուն՝ 2.555.000 ոսկի, Պալաթի հրէական հիւանդանոցին՝ 15.000, Պալըգլըի յունաց հիւանդանոցին՝ 25 հազար, Հայոց հիւանդանոցին 15.000 ոսկի» :

Ցուցիչ է արդարեւ թուրք ելմտական գործավարութեան այս փափկանկատ ուշադրութիւնը : Ինչպէս կը տեսնէք, «բարեխնամ կառավարութիւնը» այնքան հոգածու է մեր հիւանդներուն հանդէպ, որ բարեհաճեր է մէկ միլիոն նահատակներու թողօնէն առնել եւ մեր երեսին նետել տասնըհինգ հազար թղթադրամ՝ իբրեւ հերթական շնորհ :

Առնելու եւ տալու գիտութիւնը Թուրքիա հասցուցած է ամենանրբին կատարելութեան : Մէկ կուտայ, երբ ապահով է թէ հարիւր պիտի առնէ : Բայց ոչ իսկ տոկոսն է այս 15.000ը այն անսահման հարստութեան, որուն վրայ «քաղաքակրթուած» Թուրքիան իր թաթը դրաւ՝ քաղաքակրթութեան պատիւ բերող ձեւով մը :

Մեր հիւանդները պիտի կրնա՞ն ծամել այն պատառ մը հացը, զոր թուրք ելմտական գործավարութիւնը վեհանձն առատաձեռնութեամբ կը նետէ աճապարիկ անոնց ակռային տակ : Կը թուի ինծի, թէ այդ պատառ հացը ծամելու ատեն՝ Հայոց հիւանդանոցին աղէտուած բնակիչները պիտի ըսեն «երեք իմաստուն»ներուն պէս . «Մեր կերած հացը աղէկ հաց էր, բայց արիւնի համ ու հոտ ունէր » :

Թուրքերը իրենց գործը գիտցող մարդիկ են : Այսօր 15.000 կուտան իբրեւ նուէր, որպէսզի վաղը 150.000 առնեն իբրեւ «ունեւորութեան տուրք» : Կուտան 15.000ը, վստահ են, որ վաղը պիտի գան իբրեւ տանտէր նստելու ազգին տանը մէջ, ինչպէս նստեցան բազմահազար ուրիշ տուներու մէջ, անոնց տէրերը զրկելով անյայտ հեռուները ...

Թուրքիոյ փայփայող ձեռքը նուազ ծանր չէ, քան անոր հարուածող թաթը :

Պէտք չզարմանանք, եթէ թուրք ելմտական գործավարութիւնը յատկացում մըն ալ ընէ Հայոց գերեզմանատան : Թուրքիոյ համար ընտանի վայրեր են հիւանդանոցները, մանաւանդ գերեզմանոցները, ուր մտնող Հայերը քաղցր յիշատակներ պահած են թուրք ժողովուրդէն ու կառավարութենէն :

ՏԱՐԱԳԻՐ

ՕԴԱՆԱՒԱՑԻՆ արկած մը պատահեցաւ Քալիֆորնիոյ մէջ երբ խոշոր օդանաւ մը կրակ առնելով վար ինկաւ եւ փշրուեցաւ Ֆրէզնոյի մօտերը : Մեռած են 32 հոգի, բոլորն ալ Մեքսիկացի աշխատաւորներ :

ՊՈՒԼԿԱՐԻՈՅ վարչապետը, Կէորկի Տիմիթրով, կը յայտարարէր անցեալները թէ Պալքանեան Դաշնակցութիւն մը պիտի կազմուի մօտ ատենէն : Մոսկուայի «Փրավտան» խստօրէն կը քննադատէ այդ առաջարկը եւ հրապարակաւ կը յանդիմանէ վարչապետը որուն «յայտարարութիւնը հիմնովին հակառակ է, անցեալ հոկտեմբերին, կոմինֆորմի խորհրդաժողովին տրուած որոշումներուն : Մենք չենք ուզեր արուեստական համադաշնակցութիւն մը . ընդհակառակը, կ'ուզենք որ իւրաքանչիւր երկիր պահէ իր անկախութիւնը՝ շարժման մէջ դնելով իր ժողովրդավար տարրերը, կը գրէ «Փրավտա» : Լոնտոնի մէջ կը տիրէ այն կարծիքը թէ Մոսկուա համամիտ չէ Տիմիթրովի քաղաքականութեան որովհետեւ կ'ուզէ իրեն վերապահել սլաւական ժողովուրդները առաջնորդելու իրաւունքը : Յետոյ չուզեր որ Չեխոսլովաքիան եւ Լեհաստանը մաս կազմեն այդպիսի համադաշնակցութեան մը : «Փրավտա»յի ելոյթը անգամ մը եւս կը հաստատէ այն տեսակէտը թէ միշտ Մոսկուան է որ տուն կուտայ համայնավարներու այս կամ այն քաղաքականութեան, դիտել կը տրուի Լոնտոնի մէջ :

ԵՐԵՔ ՀԱՐԻՒՐ ՎԵՑ ճափոններ ծովամոյն եղան երբ 400 թոննոց շոգենաւ մը, ծփուն ական մը զարնուելով, ընկղմեցաւ ներքին ծովու մը մէջ : Ազատուած են միայն 120 հոգի :

Ելմտական նոր օրինագիծը առանձնաբար քուէարկուի

Խորհրդարանի ընկերվարական խմբակցութիւնը չորեքշաբթի օր, երկար խորհրդակցութիւններէ ետք, յայտարարեց որ հակառակ է կառավարութեան նոր օրինագծին : Բայց կուսակցութեան ղեկավարները վարչապետին հետ տեսակցելէ ետք, որոշեցին ձեռնպահ չմնալ եւ մասնակցիլ քուէարկութեան նախարարական տագնապի մը առաջքը առնելու համար :

Մեր թերթը մամուլին յանձնուած պահուն տակաւին յայտնի չէր քուէարկութեան արդիւնքը :

Կառավարութիւնը յոյս ունի որ օրինագիծը «պիտի անցնի» շօշափելի մեծամասնութեամբ : Եթէ ընկերվարականները, վերջին պահուն, դարձեալ փոխեն իրենց քաղաքականութիւնը եւ չքուէարկեն ի նպաստ ոսկիի ազատ առեւտուրին, այն ատեն կառավարութիւնը պիտի հրաժարի եւ ելմտական նոր օրինագիծը չեղեալ պիտի նկատուի : Վարչապետը այս մասին որոշ ազդարարութիւն ըրած է խորհրդարանին :

Չորեքշաբթի գիշեր ուշ ատեն, դահլիճը երրորդ անգամ ըլլալով նիստ գումարեց՝ համաձայնութիւն գալու համար ընկերվարականներուն հետ, որոնք, ինչպէս ծանօթ է, դահլիճին կը մասնակցին հինգ նախարարներով : Հաւանական չէ որ կուսակցութեան ղեկավարները՝ կառավարութիւնը տապալելու աստիճան առաջ տանին իրենց պայքարը նոր առաջարկներուն դէմ :

Ընկերվարական շրջանակներուն մէջ միշտ կը տիրէ այն հաստատ համոզումը թէ թղթադրամին արժեզրկումը ինչպէս նաեւ ոսկիին ազատ շուկան, վնասակար է միջին դասակարգին համար : Բայց եւ այնպէս, ոչ մէկ տրամադրութիւն կայ կուսակցութեան շարքերուն մէջ, համայնավարներուն կամ Կոլականներուն միանալու եւ Շումանի կառավարութիւնը տապալելով քաղաքական ծանր տագնապ մը ստեղծելու :

Եթէ, ծայրայեղ պարագային, կառավարութիւնը հրաժարի, հետեւանքը պիտի ըլլայ խորհրդարանին լուծումը : Նոր ընտրութիւններ պիտի կատարուին եւ անհաւանական չէ որ զօրավարը շահի քուէներուն ջախջախիչ մեծամասնութիւնը :

Ընկերվարականներու խորհրդարանական խմբակցութիւնը 35ի դէմ 46 քուէով որոշեց ձեռնպահ մնալ օրինագծին առաջին յօդուածին հանդէպ որ կը տրամադրէ քսանըհինգ առ հարիւր «տուգանքի» ենթարկել անոնք որ երեւան պիտի հանեն իրենց մէկ կողմ դրած ոսկիներն ու օտար թղթադրամները : Ուրիշ խօսքով, երբ մէկը պետական դրամատան ծախէ իր ոսկիները, այս վերջինը իրաւունք պիտի ունենայ 25 առ հարիւր վար դնելու : Այս որոշումը ի զօրու պիտի մնայ մինչեւ յունիս 30, իսկ այդ թուականէն ետք, «տուգանք»ը պիտի գանձուի ամսական մէկ առ հարիւր համեմատութեամբ :

Խմբակցութիւնը բացարձակօրէն դէմ է նաեւ ոսկիի ազատ առեւտուրին (յօդուած 2) : Կրնայ ըլլալ որ այս մասին ձեռնպահ մնան փոխանակ հակառակ քուէ տալու :

Կառավարութիւնը յանձն առած է կարգ մը բարեփոխումներ մտցնել իր առաջարկներուն մէջ, քաղաքական ծանրակշիռ տագնապէ մը խուսափելու համար :

★ Փարիզի բրիտանական շրջանակներուն մէջ կ'ըսուի թէ «բացարձակօրէն անհիմն են» այն զրոյցները թէ անգլիական կառավարութիւնը — որ չափազանց դժգոհ է Ֆրանսական նոր օրինագիծէն — որոշած է վերաքննել իր հաւանութիւնը՝ Սաարը տնտեսապէս Ֆրանսայի կցելու մասին նախապէս տրուած որոշումին : Այս տեսակ վրէժխնդիր քաղաքականութիւն մը, Անգլիոյ կողմէ, բացարձակօրէն անհաւանական է, դիտել կը տրուի բրիտանական շրջանակներէն : Միւս կողմէ, սակայն, բրիտանական կառավարութիւնը քայլեր պիտի առնէ որպէսզի սթեռլինը անկում չկրէ օտար շուկաներու մէջ :

★ Աշխատանքի Դաշնակցութիւնն ալ իր կարգին բանաձեւ անցուց ոսկիի ազատ առեւտուրի առաջարկին դէմ :

★ Օտար սակարաններուն մէջ Ֆրանքին արժեզրկումը կը նկատուի շատ «անստոյգ» : Նիւ Եորքի մէջ տոլարը կ'արժէ 300 ֆրանք ինչպէս առաջ : Պելճիքա, առայժմ նպատակ չունի արժեզրկելու Պելկան : Հոլանտայէն կը հերքուին այն տարաձայնութիւնները թէ կուլտոնը պիտի արժեզրկուի : Երկու երկիրներուն մէջ ալ, Ֆրանքին արժեզրկումը դժգոհութիւն պատճառած է քանի որ զգալի չափով պիտի նուազին իրենց արտածումները :

Ֆրանսական կառավարութիւնը կը հաւաստէ, սակայն, որ եղած կարգադրութիւնը առժամեայ բնոյթ ունի եւ մօտ ատենէն հիմնական քայլեր պիտի առնուին Ֆրանքին կայունութեան համար :

★ Ամերիկայի արտաքին նախարարը յայտարարեց չորեքշաբթի օր թէ Ֆրանքին արժեզրկու-

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը եւ իր շրջապատը

Բ.

Պարզ է որ հայ քաղաքական աշխարհի պատկերը միանգամայն տարբեր կը լինէր, եթէ տեղի չունենար առաջին մեծ պատերազմը եւ նրա շնորհիւ բոլշեւիկեան յեղափոխութիւնը։

Մեր ժողովուրդը նստած կը մնար իր պապենական հողի վրայ, քաղաքականապէս, տնտեսապէս եւ մշակոյթով անհամեմատ աւելի զօրեղ եւ բարգաւաճ վիճակի հասած։

Ներկայիս իբր թէ Արարատեան աշխարհում հայկական պետութիւն ունինք. սակայն իրականութիւնը այն է, որ խորհրդային ռէժիմի բերումով, հայ ժողովրդի մի երրորդ մասն է՝ միայն մեր հայրենիքում ստրուկի կեանք վարում, կտրուած արտաքին աշխարհից։ Մէկ երրորդն էլ ցան ու ցրիւ ընդարձակածաւալ խորհրդային երկրի մէջ, նոյնպէս ստրկական վիճակի մատնուած, ենթակայ է ռուսացման։

Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը, որ իր սկզբնական շրջանին շատերին անծանօթ կուսակցութիւն էր, ազգային բոլոր մարզերի մէջ ցուցաբերած իր հսկայական գործունէութեան շնորհիւ, ինչպէս նաեւ իր վարած հերոսական պայքարներով եւ տուած բազմահազար զոհերով, իր ժողովրդական գրականութեամբ, մամուլով եւ կենդանի խօսքով, հետզհետէ դարձաւ առաջնակարգ, միակ հայ քաղաքական կուսակցութիւնը, որի խօսքին ու գործին հետեւում են ոչ միայն հայկական հոծ զանգուածները, այլեւ հայկական խնդրով հետաքրքրուող օտար պետութիւններն ու կազմակերպութիւնները։

Հ. Յ. Դաշնակցութեան գլխաւոր մտահոգութիւնն է, Հայաստանի ազատագրումը, եւ սահմանները լայնացնելով բոլոր տարագիր հայ բազմութիւններին, առանց կրօնի եւ քաղաքական համոզումներին խտրութեան, հնարաւորութիւն տալ վերադառնալու իրենց մայր հայրենիքը եւ որպէս հայրենիքի հարազատ զաւակներ, լծուելու Հայաստանը ամբողջացնելու, շէնցնելու եւ իրենց արդիւնքի պտուղները վայելելու ազնուագոյն նպատակին։

Անկասկած է, որ եթէ վաղը միւս օրը Հայաստանում տիրէ խօսքի, մամուլի, հաւաքոյթների եւ ընտրութիւնների կատարեալ ազատութիւն, դժուար թէ Հ. Յ. Դ.-երին հաւասար եւ արժանաւոր մրցակից գտնուի։ Ահաւասիկ մէջտեղն են հայ քաղաքական բոլոր կուսակցութիւնները, իրենց անցեալով ու ներկայով։ Հ. Յ. Դ. վախ չունի ազատ պայքարից եւ մրցակցութիւնից, միայն թէ օտար բռնակալ պետութիւնները չխառնուեն մեր ազգային քաղաքական ներքին գործերին։

Հ. Յ. Դ. միանգամ ընդ միշտ որդեգրած է քաղաքական մի որոշ ուղղութիւն, որով կ'առաջնորդուի առանց վախենալու դրսից եկած սպառնալիքներից եւ իրեն դէմ գործ դրուած հալածանքից։ Եւ միեւնոյն ժամանակ գործիք չդառնալով որեւէ օտար պետութեան եւ կամ քաղաքական հոսանքի ձեռքին։

Հայ ժողովուրդը քաջածանօթ է Հ. Յ. Դաշնակցութեան որդեգրած ազգային քաղաքական վարքագծին եւ այս իսկ պատճառով, մեր ժողովրդի մեծամասնութիւնը գիտակցութեամբ եւ կամ բնազդով, սրտով ու հոգով կապուած է մեր կուսակցութեան հետ, որպէս իր դարաւոր ազգային բաղձանքների իրականացման համար ծանր դժուարութիւններով ողի ի բուն աշխատող միակ հայ քաղաքական կուսակցութիւնը։ Ապացոյց. ազատ պայմաններում կատարուած ընտրութիւնների արդիւնքը, մեր մամուլի եւ գրականութեան լայն սպառումը, չնայած քառորդ դար մայր երկրից կտրուածութեան, իր բարգաւաճումը եւ վերջապէս հարկ եղած պարագաներին իր հրահանգներին եւ զօրակոչերին կամովին արձագանգ տուած ոչ միայն կուսակցական ընկերները, այլեւ համակիրները եւ չէզոքները։ Փա՞ստ կ'ուզէք այն, որ Դաշնակցական անդամատետր չունէին մեր անձնուէր հայդուկներից, մարտիկներից, կամաւորներից եւ նոյնիսկ ահաբեկիչներից մէկ ստուար մասը, որոնք Հ. Յ. Դ. դրօշակի տակ կռուեցին եւ շատերը հերոսաբար ընկան կռուի դաշտում, կախաղանների վրայ եւ կամ մեռան բանտերում ու աքսորավայրերում։ Ով որ ողջ եւ անփորձ կը մնար, եթէ անհրաժեշտ էր, կը ղրկուէին զանազան մօտիկ եւ նոյնիսկ հեռաւոր երկիրներ, կը զբաղուէին որեւէ գործով իրենց օրապահիկը շահելու նպատակով։ Սրանցից մէկ մասը չէր էլ մասնակցած տեղական կուսակցական ժողովներին։ Սակայն, իրենց ականջները լարած էր սպասէին նոր զօրակոչին, հակառակ եթէ իրենց առողջական վիճակը եւ ընտանեկան պայմանները խոչընդոտ չհանդիսանային.— «Պարսկաստանի խորքից եկել է նամակ, գնում ենք բարով, կ'ուշանանք տարով, արեան սուր ու Թուր, պատերազմի դաշտ կը սպասէ մեզի» երգը մռմռալով, նոյնից սիրով կ'երթային զինուորագրուելու Հ. Յ. Դ. դրօշի տակ եւ կռուելու հայրենիքի ազատութեան համար։ Ինչպէս եւ միշտ ի մտի ունենալով մէկ ուրիշ մեր ժողովրդական յեղափոխական երգի մանաւանդ հետեւեալ տողը. — «Ես որ ազգիս չզոհուիմ, ապա ինչո՞ւ ծնար գիս»։ Որը ըստ իս հազար ճառ արժէ։

Մեր ուխտուած մարտիկների միակ իղձն էր, իրենց կեանքի գնով օգտակար լինել հայ ժողովրդին եւ հայրենիքին։ Սրանց բոլորին կարելի է հաշուել գործօն Դաշնակցականներ, փոյթ չէ եթէ կուսակցական անդամատետր չունէին մէկ մասը։

Սրանից շատերը իրենց թափած արեան գնով վճարեցին իրենց ազգային եւ կուսակցական տուրքերը եւ պարտքերը։

Բնականաբար ներկայ քաղաքական յարատեւ անստոյգ վիճակը շատ է ազդում բոլորի վրայ եւ պատճառ դառնում սուսիկ-փուսիկ քաշուելու բոլոր քաղաքական եւ հանրային ասպարէզներից իրենց պատեանների մէջ, եւ փոքրիկ մասն էլ դղրդազին յայտարարութիւններով անցնելու օրուայ յաղթականի բանակը։

Կան սրանց մէջ այնպիսիները, որոնք իրենց համար նիւթապէս ապահով դիրք ստեղծելու բերումով է որ, այլեւս խոհեմութիւն են համարում քաշուել կուսակցական նեղ շրջանակից եւ ազատօրէն յողալ աւելի լայն, ընդարձակ եւ խաղաղ ծովերի վրայ։

Սրանից շատերը շարունակում են հետեւիլ իրենց գաղափարակից մամուլին եւ գրականութեանը։ Կուսակցական շարքերը լքած եւ մի տեսակ կցկցած մեր այս նախկին ընկերներից շատերը, մակընթացութեան պահերէն ոգեւորուած կրկին բոլորւում են մեր կուսակցութեան շուրջը եւ կուսակցական որոշ աշխատանքների լծւում։

Սրանք քաջ գիտեն, որ կուսակցութիւնը որպէս հարազատ մայր, իր անառակ զաւակների հանդէպ ներողամիտ է, եթէ որ ծանր յանցանք չեն գործել եւ չեն արատաւորել իրենց պատկանած կուսակցութեան պատիւը։

Ինչպէս նաեւ հակառակորդների բանակը անցնելով, կատաղի պայքար մղել հազար ու մի ստոր միջոցներով՝ խախտելու համար երբեմնի իրենց պատկանած կուսակցութեան հիմքը։ Նըկատուած է որ, ոչ բոլոր փախչուածները, կարճ ժամանակամիջոցի իւրայատուկ Դոնքիշոտական ելոյթներից յետոյ, չար երեխաների պէս խելօքանում, հանդիստ տիրիկ են անում եւ մի առժամանակից յետոյ փորձում վերադառնալ իրենց մայր կուսակցութեան շարքերը։ Բնականաբար սրանց միջից մաղելով, ներս են ընդունում մի միայն քանից, որոնց կարելի է ուղղել։ Իսկ վըտանգաւոր եւ առհասարակ աննկարագիրը [illegible] մնում են դուրսը։ Սրանցից մէկ մասը անցնում է ընդհանրապէս հակառակորդի բանակը եւ շարունակում պայքարը իրենց պատկանած նախկին կուսակցութեան դէմ։ Մէկ մասն էլ քաղաքական ասպարէզից քաշելով, չէզոքութեան է մատնւում։

(2) ԲԵՆՈ

Մի սիրուհու պատմութիւն

2

Նշանաւոր Թուրք մը, ցոյց տալու համար թէ իր ազգակիցները ինչ պտուղներ են, ամերիկեան մի լրագրողի ասել է՝ — «Թուրք ըլլալ պէտք է, որ միջազգային քածորդի ըլլաս»։

Այդ ճշմարիտ ինքնաբնորոշմանը հայկական ժողովրդական իմաստութիւնը հաստատում է, աւելացնելով՝

— «Մօրը մասին լսիր, աղջկան հաւանիր»։

Որ իսկապէս Թուրքերը քածորդիներ են, այդ ցոյց է տալիս նրանց վերջին տասնամեակների պատմութիւնը։

Սկսենք համաշխարհային առաջին պատերազմից։ Այդ պատերազմում Թուրքիան Վիլհէլմեան Գերմանիոյ կողքին կռւում էր Դաշնակիցներին դէմ ցանկանալով իր դաշնակցի եւ սիրեկանի հետ աշխարհը կիսել, բայց պարտութիւն կրեց նպատակին չհասնելով։ Սակայն նա չյուսահատուեց, որովհետեւ շատ լաւ էր ճանաչում իր թշնամիներին, այսինքն նախկին իր սիրեկաններին։ Այդպէս էլ, շատ չանցած յղիացաւ (չար լեզուներից ոմանք ասում են Ֆրանսիայից, ուրիշները Անգլիայից) եւ ծունկը գետնին տալով, առանց ցաւի եւ ճիչերի, ծնեց Մուսթաֆա Քէմալին։

Մ. Քէմալը (ըստ ամերիկեան լրագրողին ... սիֆիլիսի բռնուած մոլի արբեցող) մեծանում էր ոչ թէ օրերով, այլ ժամերով, շնորհիւ իր հայրացուների արտակարգ հոգատար խնամքին եւ առատ զինուորական մատակարարմանը։ Եւ երբ զօրացաւ, վճռեց Թուրքիան մաքրել արտաքին թշնամիներից։

Այդ թշնամիներից մէկն էր նորաստեղծ Հայաստանի Հանրապետութիւնը, որ շնորհիւ իր քաջորդիների անհուն զոհութեան, ժողովրդավար պետութիւն էր դառել եւ լուսաճաճանչ հրդեհւում էր Ասիական խաւարում, ցանկանալով իր հայրենական լրիւ իրաւունքներին տէր դառնալու։ Հայ ժողովուրդը հնարաւորութիւն ունէր իր այդ ծրագիրը իրագործելու։

Քէմալը իսկական Թուրք էր։ Նա տանել չէր կարողանում Հայաստանի Հանրապետութիւն մեծութիւնը եւ սարսափում էր նրանից սպասուող վտանգից։ Նա շտապում էր, մանաւանդ որ հայկական պետութիւնը դեռ իր խանձարուրում էր գտնւում։

Սակայն բոլոր նշանները ցոյց էին տալիս որ մանուկ հայ պետութիւնը այնքան էլ հեշտ կծուող ընկոյզ չէր։ Դրա համար էլ, յիշելով իր մօր սովորութիւնները, մէկ ձեռքը Եւրոպայի ափում թողնելով, միւս ձեռքով յեղափոխութիւնից հարբած համայնավարութեան վզով փաթաթուեց։

Եւ զարմանալի բան, երկու հարիւր տարուայ թշնամի ցեղերը, երկու հարիւր տարի սիրուց տոչորուածների նման իրար վզով ընկան, լացին, համբուրուեցին, անցեալը անիծեցին եւ զինակցութիւն կնքեցին ընդդէմ, ընդամէնը երկու տարեկան, հայկական պետութեան։

Հայաստանը ընկաւ։ Զինակիցները նրան կիսեցին։ Երկու սիրահարների հաւատարմութիւնը կատարեալ էր։ Այդ օրուանից սէրը նրանց մէջ աւելի բորբոքուեց։ Պչրուհի Թուրքիան այլեւս ամբողջովին համայնավարութեան ծոցում էր քընում։ Իսկ համայնավարութիւնը ամենայն խանդոտութեամբ հսկում էր իր արեւելեան սիրուհու վրայ, ստացուած փափկանքների համար տանում էր նրա նազը եւ ոչինչ չէր խնայում նրան օտարներից հեռու պահելու համար։

Համայնավար Ռուսաստանը էլ ինչե՛ր չարեց իր սիրուհի, Թուրքիայի համար։

Օգնեց Ցոյների մաքրագործումին։ Լոզանի պարահանդէսի թագուհին դարձրեց նրան։ Լոզանի կանաչ սեղանի վրայ Խ. Միութեան ոգին է սաւառնում ասել է Չիչերինը։ Երեք անգամ օգնեց քրտական «աշխարհակալ» ապստամբութիւնները ճնշելուն։ Տասնեակ միլիոններով ոսկի րուբլիներ ծախսեց (այն ժամանակ երբ իր ժողովուրդը ծայր աստիճան թշուառութեան մէջ էր գտնւում) «Թուրքին կառուցեց եւ իր սեւաչեայ սիրուհու վզից կախեց»։

Սակայն մարդկային դժբախտութիւններից մէկն էլ ձանձրանալու զգացողութիւնն է։

Դեռ «Թուրքչին» հոյակապ նուէրը ստանալուց առաջ, Թուրքիան արդէն ձանձրանալու նըշաններ էր ցոյց տալիս իր հժկու սիրեկանի վերաբերեալ։ Ճիշդ է, կարմիր մազաւոր սիրեկանի նուէրները առատ էին, օգնութիւնը շատ, բայց ցուցաբերած կրքին էլ սահման չկար։

Եւ այդպէս էլ երկու սիրահարների միջեւ սառնութիւն առաջացաւ։

Յարաբերութիւնների սառնութիւնը կատարեալ դարձաւ, երբ Հիթլէրը Գերմանիոյ մէջ իշխանութեան գլուխ անցաւ, որ, իբրեւ թէ, համայնավարութեան թշնամի էր համարւում։ Թուրքիան չէր կարող քաղաքականօրէն վտանգուած մէկին այլեւս բարեկամ մնալ։

Սկզբում փնտռտուք էր կատարում։ Հիմա Թուրքիան ցանկանում էր գտնել մէկին որ եւ հարուստ լինէր, բայց ոչ համայնավարութեան նման կրքոտ ու խանդոտ։ Նոր սիրեկանը պէտք է մի քիչ անտարբեր լինէր դէպի ինքը։ Այս անգամ ընտրութիւնը Անգլիոյ վրայ ընկաւ։ Բայց շատ չանցած, Նացիական Գերմանիոյ այցելութեան գնաց եւ 18ին Յունիսի 1941 թուին նրա հետ բարեկամական դաշնագրութիւն կնքեց։ Այսինքն ճիշդ այն ժամանակ, երբ իր պաշտօնական սիրահարը օրհասական կռուի մէջ էր գտնւում Գերմանիոյ հետ։ Այդ օրերին Թուրքիան միայն ցերեկներն էր ցոյցի համար Անգլիոյ անուան հետ կապւում, իսկ գիշերները Գերմանիոյ հետ էր լինում։ Երկուսից էլ, ինչպէս ասում են, «քաշում» էր։ Այդ առթիւ ամերիկեան լրագրողը գրում է։

— «Թուրքիան ամբաստանուած է, որ շահագործած է թէ Հիթլէրը եւ թէ Դաշնակիցները։ Ատիկա ճիշդ է»։

1943 թուի ձմեռնամուտին, երբ Ստալինգրատի տակ Ռուսիոյ ճակատագիրն էր որոշւում, Թուրքերը Գերմանիոյ յաջողութեան էին սպասում, որպէսզի իրենց նախկին բարեկամի թիկունքից խփեն։ Իսկ դրանից յետոյ էլ չէին դադարում Գերմանիոյ օգնելու ամէն տեսակի պատերազմական նիւթերով։

Հակառակ Թուրքիայի ցանկութեան պատերազմը վերջացաւ Գերմանիոյ պարտութեամբ։ Այժմ այլեւս ամէն տեղ ժողովրդավարութեան մասին էր խօսւում, իսկ Թուրքիայում կծու ֆաշականութիւնն էր տիրում։ Սակայն Թուրքերը, Թուրքեր չէին լինի, եթէ իրենց համար այդքան անախորժ դէպքի տակից էլ դուրս չգային։ Ժողովրդավարութիւն, մտածեցին նրանք եւ մի օրէն ծնուեց Թրքական «դեմոկրատիկ կուսակցութիւ-

ՋԱՑՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

Կեանքը Կրընոպլի մէջ

Ութը տասը օր առաջ Կրընոպլ այցելեց Կաթ. պատուիրակ Սիւրմէեան Արք.:

Սրբազանը արդար դառնութեամբ ցաւ յայտնեց որ Կրընոպլի պէս գաղութ մը՝ չունի իր սեփական եկեղեցին :

Երկու տարի առաջ, եկեղեցական նախորդ վարչութիւնը՝ ամէն ջանք թափեց ու կրցաւ մէկ սեղանի շուրջ հաւաքել, գաղութիս բոլոր հոսանքներու ներկայացուցիչները՝ որպէսզի ձեռք ձեռքի տուած կարենան չէնք մը գտնել որ յարմարութիւն ունենայ եկեղեցիի եւ նոյն ատեն դպրոցի :

Եկեղեցական ազգային միութեան ծրագրին շուրջ, սկզբունքով համաձայնութիւն գոյացած էր արդէն, եւ կը մնար միայն յարմար շէնքի մը ընտրութիւնը :

Վերջին պահուն, սակայն, գտնուեցան բանգէտ մարդիկ, որոնք անկախ, տրուած որոշումէն գացին վարձեցին շէնք մը՝ (եթէ չենք սխալիր 60 հազար ֆրանք տուին որպէս մուտքի իրաւունք, եւ ահագին ալ ծախքեր ըրին նորոգութեան եւ կահաւորումի համար) որ այսօր, իրենք իսկ կ'ամչնան :

Բայց եթէ Կրընոպլը առ այժմ եկեղեցի չունի, ունի սակայն իր սեփական դպրոցը, շնորհիւ Հայ կիներու այն համեստ կազմակերպութեան՝ որուն հայրենիքին նուէր ըրած բաժան՝ իր երեսին նետելու անբարեկրթութիւնն ունեցան մարդիկ՝ որոնք քիչ մը հայերէն սորվելու համար, եթէ համեստ ըլլային, կրնային անպայման օգտուիլ Կ. Խաչի հայերէնի դասընթացքներէն:

Շատ ափսոս, որ սրբազանը Կրընոպլ չէր Յունուար 11ի կիրակին, տեսնելու համար, այն տքնաջան աշխատանքի ընդհանուր պատկերը՝ որ կը տարուի գաղութիս մէջ Կապոյտ Խաչի Տիկիններու նախաձեռնութեամբ, հասնող սերունդի տոհմային դաստիարակութեան համար :

Մենք վստահ ենք, որ ներկայ ծնողքներէն աւելի՝ սրբազանը, պիտի ուրախանար, պիտի ոգեւորուէր, եւ իր օրհնութիւնը պիտի տար, այն աշխատաւոր, յաճախ հասարակ գործաւորուհի, տիկիններուն, որոնք իրենց չունեցած դրամէն՝ դրամ եւ ժամանակէն՝ ժամանակ կը ստեղծեն, որպէսզի հայրենիքէն հեռու, օտար ափերու վըրայ, մեր փոքրիկները Հայ մնան եւ հայրենիքի սիրով մեծնան: Եւ այս աշխատանքը՝ միայն այսօր չէ, միայն Կրընոպլի ալ յատուկ չէ:Քսանտարիէ ի վեր, քիչ մը ամէն տեղ, Կ. Խաչը ունեցած է իր դպրոցները: Մեծ է թիւը անոնց որոնք գնահատած են իր գործը, եւ իրեն վստահած իրենց զաւակները: Այսօր անոնք հայերէն կը խօսին ու կը կարդան եւ քիչ շատ ծանօթ են մեր ազգային պատմութեան :

×

Յունուար 11ին, Կ. Խաչուհիները» եռուզեռի մէջ են: Շաբաթէ մը ի վեր, յայտարարութիւններ եւ հրաւիրագիրներ ղրկուած են ամէն կողմ : Նախորդ տարիներու խճողումին տեղի չտալու համար, իրենց տօնածառ, խնճոյք պարահանդէսին համար, վարձած են ամէնամեծ սրահներէն մէկը:

Ժամանակէն առաջ, բոլոր աթոռները գրաւուած են արդէն եւ կարեւոր թիւ մըտօքիվրայէ: Շուարած է կարգադիր յանձնախումբը տեսներով իրարու ետեւէ հասնող բազմութիւնը: Բարերախտաբար, հայրենակիցներ որոնք եկած են ինքնաշարժով, սիրով յօժարեցան, երթալ նոր աթոռներ բերելու: Ժամը 4ին ամէն ոք իր տեղն ունի, բացի Կ. Խաչուհիներէն, որոնք իրենց տեղերը տուած են եկող հիւրերուն :

Հանդէսր բացուեցաւ ու բեմին վրայ են Կ. Խաչի երեք դպրոցներու աշակերտութիւնը (8 — 15 տարեկաններ միայն) ու ամբողջ երկուքուկէս ժամ, օրուան փոքրիկ դերակատարները ծափեր խլեցին ներկաներէն — խմբերգ, երգախառն արամախօսութիւն, արտասանութիւն իրարու յաջորդեցին: Պարեցին սանուհիներու երկրորդ, եւ երրորդ խումբերը :

Փոքրիկ դերակատարներու կողմէ տրուած այս դեղարուեստական բաժինը, կրկնակի հաճոյք պատճառեց ծնողքներուն, որովհետեւ ձայնասփիւռի միջոցաւ լսելի եղաւ մանկական ամէնաթոյլ թոթովանքն իսկ :

Երեխաները , ուրախութեան բացագանչութիւններով եւ «Այսօր մեզի Կաղանդ է Կապոյտ Խաչը մեզ պիտի կաղանդէ» խմբերգով է որ կ'ընդունին Կաղանդ պապան, որ բեռնաւորուած է եւ նուէրներ ունի բոլորին համար :

Մանուկներու բաժնէն վերջ, ընդհանուր խանդավառութեան մէջ է որ կը շարունակուի երեկոյթը՝ երգ, Կովկասեան պարեր բուռն ծափերով է որ կ'ողջունուին: Սրահին մէջտեղ շուրջպար են բռնած մեր երիտասարդ աղջիկները, ինչ դեղեցիկ պատկեր… որքան շնորհ ու համաչափութիւն կայ, իրենց շարժումներուն մէջ :

Արդարեւ ինչքան ամօթխած սիրոյ, քնքուշ զգացումներ քօղարկուած ձեւով կ'արտայայտեն մեր պարերգները եւ մեր աղջիկները՝ գիտեն իւրաքանչիւր բառի իմաստը տալ իրենց հեզաճկուն նազանքներով :

Մեր շուրջը կը նայինք, ինչ ոգեւորիչ երեւոյթ, սրահր լեցուն է երիտասարդներով, եւ ըսել որ երկու, երեք տարի առաջ, նոյն երիտասարդութիւնը՝ ուս կը թօթուէր, երբ հայկական հանդէսի մասին խօսք կ'ըլլար իրենց: Այսօր, իրենք են որ սրահէն մեկնելէ առաջ կը հարցնեն մեզի , թէ ե՞րբ պիտի ունենանք յաջորդ հանդէսը :

Ծոխ է «պիւֆէն», մեծ մասը պատրաստուած Խաչուհիներու ձեռքով: Կէս գիշերը շատոնց անցած է, եւ ներկաները դեռ չեն ուզեր մեկնիլ : Յոգնած են մեր ընկերուհիները, բայց գոհ են եւ զուարթ, որովհետեւ անգամ մը եւս ժողովուրդը սիրայօժար եկաւ եւ քաջալերեց զիրենք ոչ միայն բարոյապէս, այլ նաեւ նիւթապէս :

Հանդէսին արդի՞ւնքը — 56 հազար մուտք :

Ահա այսպէս, ունենալով ողջմիտ Հայ հասարակութեան նիւթական ու բարոյական օժանդակութիւնը մեզի զօրաւիգ, մենք պիտի շարունակենք գործել: Մեր կարգախօսն է — «Խօսքը՝ առանց գործի մեռած է» այս է մեր հասկցած հայրենասիրութիւնը: Աշխատիլ ու տքնիլ թէեւ հայրենիքէն դուրս, բայց միշտ հայրենիքին համար եւ հայրենիքին հետ: — Ա. Ս.

Յ. Գ.— Ֆրանսայի ընկերվարական կիներու տօնածառի հանդէսին , այս տարի եւս տարինք մեր մասնակցութիւնը: Այս առթիւ, անգամ մը եւս, ոչ միայն բերանացի այլ նաեւ մամուլով մեր աղջնակներու ազգային տարազով պարերու մասին եղան գնահատանքի ջերմ արտայայտութիւններ :

ն»ը: Եւ ուրիշների աչքերին փոշի փչելու համար, սկսուեցին ճառեր, լրագրական վէճեր, սպառնալիքներ իրար հասցէի եւ այլ կալիկութիւններ : Նորից դրամ էր պէտք: Դրամ միջազգային ժողովրդավարութիւնը «պաշտպանելու համար ընդդէմ սպառնացող մենատիրութեան »: Թուրքերը գիտեն իրենց ներկայացնել: Այժմս նրանք միջազգային ժողովրդավարութեան « առաջապահ ջոկատն են հանդիսանում»: Իսկ այդ հանգամանքը առիթ հանդիսացաւ Թուրք սիրատենչ դեղեցկուհուն իր ցանց գցելու Հիւսիսային Ամերիկայի նման, անբաւ հարստութեան տէր, միամիտ եւ երիտասարդ մէկ նոր սիրեկանի :

Երիտասարդ ամոլն այժմ իր մեղրալուսինն է ապրում : Իսկ կանաչ տոլարներն ու անհաշիւ թանկագին նուէրները դարնանային վարարած գետի նման հոսում են նորահարսի անյատակ պահարանները: Ինչ որ է, բայց միջազգային կարծիքն յոռետես է այդ ամուսնութեան յարատեւութեան մասին: Բոլորն էլ ճանաչում են միջազգային այդ դեղեցկուհուն եւ գիտեն նրա հաւատարմութեան արժէքը: Այդ առթիւ հենց ինքը, ամերիկեան լրագրողն բացատրում է՝

— « Անոնց ընտրութեան մէջ հիմնական համակրութիւններ չկան: Թուրքերը ամէնէն պաղ ամէնէն անզգամ բախտախաղ խաղացողներէն են անգութ Պալքաններու մէջ:

Այդ բոլորից յետոյ, իմաստուն լինելու կարիք չկայ եզրակացնելու համար, որ Թուրք ամերիկեան բարեկամութիւնը Թուրքերի համար, միայն այնքան է հարկաւոր, որքան որ նրանք առ այժմս ստանում են ամերիկեան նիւթական օգնութիւնը: Այդ օգնութեան դադարման դէպքում, կամ միջազգային կացութեան այլ կերպ դասաւորման ժամանակ, Թուրք միջազգային հոմանուհին միշտ պատրաստ է նորից նետուելու մի ուրիշի գիրկը, նորից իր նոր փեսացուին երդուելու իր անկաշառ սիրոյ եւ յարատեւ հաւատարմութեան համար …

Առածն ասում է՝

— Սապատաւորին միայն գերեզմանն է ուղղում …

Ս. ԱՐԱՔՍ

ԿԸ ԽՆԴՐՈՒԻ Հ. Ց. Դ. , Կապոյտ Խաչի եւ զանազան կազմակերպութեանց դաւառի կոմիտէներէն եւ մարմիններէն որ ժողովներու եւ հանդէսներու ազդերը խմբագրատուն հասցնեն թուականէն առնուազն երեք օր առաջ:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ

ԼՍԱ ԵՒ ՀԱՄԱՑ

(ԽՈՐՀՐԴԱՎԷՊ)

Բ. ԳԼՈՒԽ

ԱՐԵՒԱԴԱՐՁ

Գրեց՝ ՏԻԳՐԱՆ ՓԻՐԱՆԵԱՆ

Բայց անոնք աշխարհի գեղեցկութիւններէն հրապուրուած, հեշտութեան ալիքներուն մէջ լողացին: Աստղիկ, եւ Լիտա…: Զուգուեցան իգանոյշներու հետ եւ եղան սատանաներ :

Երբ Եսայի վերջացուց սատանայապատումը, կարծեց տեսնել մութին մէջ մերկուհի մը որ կը պարէր կատաղօրէն, սատանաներու պոչերուն մէջ պարաւանդուած: Տաք հոսանք մը փչաքաղեց իր մարմինը: Խտղտանքի կակուղ ասեղներ դպան իր թուլցած ջիղերուն եւ ղնդերներուն ծայրին : Փակեց անմիջապէս աչքերը, այդ լպիրշ պատկերին առջեւ ու մրմնջեց :

— Գիշերը խաւար է, խաւարը գիշեր, սատանան մարդ է ու մարդը՝ սատանայ :

Երբ աչքերը ծանրացան քնարեր զգայնութեան մը տակ ու երազը սկսաւ իր կախարդահիւս վարագոյրը շարժել, բանալ ու գոցել, յանկարծ հիւղակին դուռը կամաց մը բացուեցաւ, մէկը պզտապզտիկ սպրդեցաւ ներս ու իր ձեռքերէն բռնած, քաշեց դուրս: Զարմանալի բան… երբեք չընդդիմացաւ, ընդհակառակը, հլու եւ հնազանդ զառնուկի մը պէս հետեւեցաւ անոր :

Սկսան քալել միասին:

Քարոնի նաւակը կը սպասէր Նեղոսի ափին , թեւերը շարժելով : Անցան Ջրհորը աղօթարուխ, վրանաքաղաքը, Պախումեան վանքերը , ու վերջապէս հասան ճգնաւորին արջնամոյն քարայրը, ուր կը տիրէր մեռելային լռութիւն …: Շրջապատը բռնած էր դիակի մը հոտը, որուն զարշահոտ ծանրութենէն, խաւարը չոքեր էր գետին, քիթերը բռնած: Քանի մը քայլ՝ քարանձաւի սեմէն ներս… սարսռազդեցիկ պատկեր … : Ծերդնաւորը՝ գետնամած, աղօթագիրքը ձեռքէն ինկած ու մահը դրկած:

— Թշուառական վիժուկ, բացագանչեց սրտմտած, կը կարծես մահը վայելել, երբ չես վայելած կեանքը …:

Առաջնորդը թեւէն բռնած, հեռացուց անմիջապէս :

Սկիւթ, Հարոց վանք…: Անհաճոյ ալիք մը սկսաւ փոթորիկներ ցանել դէմքին վրայ: Աչքերը խոժոռեցան, քիթն ու բերանը ծռմռեց, նահանջի քայլեր առնել փորձեց ընդվզած: Բայց ուշ էր…: Առաջնորդը մէջքէն բանալիներու տրցակ մը հաներ, դուռը բացեր ու զինքը ներս հրեր էր արդէն: Հիմա, դէմ յանդիման կը գտնուէր իրեն ծանօթ եկեղեցիին, ուր հեւալոյս կանթեղի մը ճապոտ բիբերը կը բացուէին ու կը գոցուէին :

Կեանքը երբեք այսքան չէր մօտեցուցած զինք, , ոգիներու փսփսուքին ու անոնց Կասպարեայ ճնշումին: Այնպէս թուեցաւ իրեն, որ ըսպասուներին սուները, շուքին շուքը երկունքի բռնուեր են այս մահական անկիւնը :

Բայց ո՞ւր մնաց առաջնորդը, դարձաւ ետին, չկար…: Այն ատեն մոմ մը վառեց ու նկարի մը շրջանակին փակցուցած, սկսաւ փնտռտուքի: Մէկէն… շարժանկա՞ր թէ տեսիլք… իւղաներկ, Մեծղի նկարը մերկացաւ իր զոյներէն, շրջանակը ինկաւ գետին փշրուած ու փոշիացած: Պատը ետ քաշուեցաւ արագ արագ ու թիկունքը ծռելով, գետին թափեց բովանդակ բեռը մոմավառ նկարին — Սատանաներ ու սատանուհիներ: Դիմացի Աստուածամօր կանթեղալոյս նկարը առաւ, քալեց, աներեւութանալով անյայտին խորը: Ու իր տեղը եկան գրաւել դիցանոյշներ, օդանոյշներ , իգանոյշներ կարմրաշապիկ, կապտաշոր եւ շուշանազգեստ :

Տաճարին գմբէթը ուրուականի մը պէս հեռացաւ, գիշերուան խաւարին մէջ: Խորանը, իր քարէ թեւերուն վրայ առած, կը փախցնէր սրբալոյս, մշտավառ կանթեղը, այլուրին գիրկը :

Գոյափոխութեան խորհուրդը կը կատարուէր տեղւոյն վրայ: Նկարին զոմնագարդ մազաղաթը կ'ըլլար միս եւ արիւն կենդանի: Խաւարատունը՝ լուսատուն, ծնունդ տալով մեծաչուք դահլիճի մը, որ կը շողար բոյսերու ակնախտիղ փրփուրներու մէջ: Իսկ մէջտեղը՝ գինեսեղան մը մեծաճոխ, որ կը հեւար լուսատարափ ծանրութեան մը տակ:

— Ես ո՞ւր եմ, որո՞նց մէջ կը գտնուիմ բացագանչեց Եսայի, աչքերուն վրայէն կախարդահիւս վարագոյրը մէկդի շպրտել փորձելով :

մը ոեւէ կերպով պիտի չազդէ Մարշըլի ծրագրին գործադրութեան վրայ :

★ Զորեքշաբթի գիշեր ուշ ատեն, կառավարութիւնը մասնաւոր հրամանագրով որոշեց հրապարակէն քաշել 5000 ֆրանքնոց թղթադրամները որոնք պէտք է ներկայացուին դրամատուներուն՝ փոխանակութեան համար :

ՎՐԻՊԱԿ.— Մեր երէկուան թիւին մէջ մէկ եւ կէս սթերլինի ներուն գին յայտարարուած էր 17726 եւ 8630 ֆրանք: Այս թուանշանները պէտք է ըլլան 1726 եւ 863 :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԻՐԱՔԻ վարչապետը Սայիտ Սալիհ Ճապէր որ հրաժարեցաւ այս շաբթու անգլեւիրաքեան դաշնագրին ստորագրութեան պատճառաւ, Պաղտատէն հեռացած է՝ անծանօթ ուղղութեամբ: Կ՚ըսուի թէ գացած է իրեն բարեկամ ցեղախումբերու շրջանները: Պաղտատի մէջ մեծ դոհունակութիւն ստեղծած է կառավարութեան հրաժարումը: 300 հազար հոգի տողանցք կը կատարէին մայրաքաղաքին պողոտաներուն վրայ չորեքշաբթի օր :

ԼԵՀԱԿԱՆ զինուորական դատարանը սկսաւ դատել 12 Լեհեր որոնք արբանեակները կը նկատուին Նախկին վարչապետ եւ գիւղացիական կուսակցութեան ղեկավար Միխոլայչէքի որ, ինչպէս ծանօթ է, երկրէն հեռացաւ շաբաթներ առաջ, գաղտնի միջոցներով: Ամբաստանեալները մեղադրուած են թէ լրտեսութիւն կը կատարէին օտար պետութեան մը հաշւոյն :

Բրիտանական կառավարութիւնը կը յայտարարէ թէ բոլորովին անհիմն է լեհական կառավարութեան ամբաստանութիւնը թէ Սաքսոնիոյ (բրիտանական գօտի) առժամեայ կառավարիչը պատերազմական ոճրագործ մըն է: Բրիտանական իշխանութիւնները համոզուած են որ յիշեալը անմեղ է եւ զինքը Վարշավայի կառավարութեան յանձնելու պէտք չկայ :

ԱԹԷՆՔԷՆ կը տեղեկացնեն թէ ոստիկանութիւնը անակնկալ «այցելութիւն» մը տալով մայրաքաղաքին բոլոր գրավաճառներուն, գրաւեց համայնավար ամսաթերթի մը բոլոր օրինակները, ինչպէս նաեւ բազմաթիւ հատորներ որոնք համայնավար քարոզութեան կը ծառայէին :

Քսան Ամերիկացի զինուորականներ այս շաբթու «ճակատ» պիտի մեկնին՝ գործողութեանց հետեւելու համար: Ապստամբները նոր ուժեր համախմբած են Քոնիցայի դիմաց :

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ.— Հայոց Փարիզի եկեղեցին 1 Փետրուար 1948, Տէր եւ Տիկին Իւթիւճեանները հոգեհանգստեան արարողութեան պիտի նախագահէ Արտ. արք. Սիւրմէեան եւ պիտի մասնակցին Օր. Իրիս Պիւլպիւլեան եւ Պուքրէշի Օփերայէն Պ. Կ. Սագըզլեան :

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՇՔԵՂ ՑԵՐԵԿՈՅԹ

Նախաձեռնութեամբ՝ Սեբաստիոյ Նահանգային Միութեան, վաստակաւոր դերասան՝ ՏՐԴԱՏ ՆՇԱՆԵԱՆԻ, մասնակցութեամբ Փարիզի հայ բեմի լաւագոյն ուժերուն, 8 Փետրուար, 1948, կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2.30ին, Մալըլէն Պէռթըլօի շքեղ թատրոնին մէջ, 28bis, rue St. Dominique, métro Invalides:

Առաջին անգամ ըլլալով կը ներկայացնէ համբաւաւոր ողբերգու Վ. Շէյքսփիրի

ԱՐՔԱՅ ԼԻՐ

Պատմական տրամ 6 արար եւ 2 պատկեր, Թարգմ. եւ բեմադրութիւն Տ. Նշանեանի:

Տոմսերու գիները, 100էն 400 ֆրանք, կը ծախուին հայկական բոլոր դրատուները, ճաշարաններու, Սեբ. Նահ. Միութեան կեդրոնին եւ մասնաճիւղերուն մօտ: Հասոյթին տասը պիտի յատկացուի Սեբ. Նահանգ. Միութեան ներքաղթի ֆոնտին: Սրահին ջերմութիւնը ապահովուած է: Փնտռել յայտագիրը :

ՄԱՐՍԷՅԼ, ԼԱ ՎԻՍԹ.—

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴ ԳԻՒԼԽԱՆԴԱՆԵԱՆ խումբի կազմութեան տարելիցին առթիւ երեկոյթ պարահանդէսը տեղի կ՚ունենայ 21 Փետր. 1948, Շաբաթ իրիկունէ մինչեւ լոյս, Էրմիթաժի սրահին մէջ (La Viste):

Բանախօսութիւն, երգ, արտասանութիւն, նուագ : Առաջին անգամ ըլլալով պիտի ներկայացուի ՊԱՇՏՕՆՍ ԽՈՒՄԲԱԼ է: Կէս գիշերէն յետոյ եւրոպական պարեր Սէն Լուի նուագախումբին մասնակցութեամբ :

Ապահովել տոմսերը Նոր Սերունդականներէ :

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 Rue Damesme - 13e
Le Gérant : A. NERCESSIAN

ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԵՑԷՔ

Ֆր. Կ. Խաչի Փարիզի մասնաճիւղին տարեկան պարահանդէսին, որ տեղի պիտի ունենայ 15 Փետրուարին ժամը 15էն 24,Hôtel Continentalի շքեղ սրահներուն մէջ, 2 rue Rouget de Lisle, métro Concorde :

Նուագախումբ ՖԷՐՆԱՆ ՊՈՒՅՕՆ : Գեղարուեստական խնամուած բաժին եւ ճոխ պիւֆէ :

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ

Պուլվար Օտտոյի Ֆ. Հ. Կ. Խաչը, Մանուկներու Օրը պիտի տօնէ Փետրուար 1ին, կիրակի կէս օրէ վերջ ժամը 3ին, տեղւոյն եկեղեցիին մէջ, կը հրաւիրուին Թաղին բոլոր մանուկները իրենց ծնողքներով միասին ինչպէս նաեւ բարեկամ բոլոր կազմակերպութիւնները որ խրախուսեն մեր մանուկները: Մրգեղէնի ծրարներ պիտի բաժնուին մինչեւ տասը տարեկան մանուկներուն :

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՇՔԵՂ ՑԵՐԵԿՈՅԹ

Կազմակերպուած Ֆրանսահայ Կապոյտ Խաչի Սէվրանի մասնաճիւղին կողմէ, կիրակի 29Փետր. 1948, ժամը 3էն 12, Casino des Etoiles, Մասիս սըրահին մէջ, 87 Ave. de Livry, à Sevran :

Գեղարուեստական հաճելի բաժին: Խմբերգ, ներկայացում եւ անակնկալներ, եւրոպական պարեր: Ճոխ պիւֆէ : Մուտք՝ 75 Ֆր.

Հաղ. միջոց.— Կառախումբ Gare du Nordէն ժամը 13.45ին եւ 14.15ին: Eglise de Pantinէն 147 թիւ օթօպիւս, իջնել Terminus :

ՖՐ. Կ. ԽԱՉԻ ԼԻՈՆԻ մասնաճիւղին Սան Սանուհիներու հայերէնի դասընթացքը պիտի վերսկսի, այս կիրակի, 1 փետր. առաւօտ, ժամը 10էն 12: 78bis, Rue Rabelais, հայ դպրոցի սրահը: Դասախօս Պ. Կարապետ Յովակիմեան: Կը խնդրուի մեր սանուհիներէն որ ճշդապահ ըլլան եւ ամէն կիրակի շարունակեն օգտուելու համար այս պզգօգուտ ձեռնարկէն :

17ՐԴ ՏԱՐԵԿԱՆ ՑԵՐԵԿՈՅԹ

Կազմակերպուած Հայ Արիներու Միութեան Փարիզի շրջանի երէցներու, սկաուտներու եւ գայլիկներու կողմէ: Մասնակցութեամբ Փարիզի Հայ Արենոյշներուն : Տեղի կ՚ունենայ կիրակի 7 Մարտ 1948, կէսօրէ վերջ ժամը 2.30ին Salle de la Chimie, 28bis, rue St. Domonique, Paris (7), (métro Invalide կամ Solférino):

Սկաուտական ճոխ յայտագիր, ներկայացումներ, հայկական պարեր եւ երգեր Արենոյշներուն կողմէ :

Մուտք 100 — 300 ֆրանք :

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻՆ.— Պուլկարիոյ Պուրկազ քաղաքէն բժիշկ Թոտոսթօցի Թովմաս Գր. Թիւթիւնճեան կը փնտռէ իր հօրեղբայրը՝ Լեւոն Սարգիս Թիւթիւնճեանը, եւ կամ Ֆէսճեան, կինոջը անունը Լուսինիա, զաւակները՝ Աննիճա. Սարգիս եւ Ներսէս Թիւթիւնճեաններ եւ կամ Ֆէսճեաններ, որոնք 1922ին Կ. Պոլսէն անցած են Ֆրանսա եւ հաստատուած Փարիզ: Այժմ անոնց մասին ստոյգ լուր ունեցողներէն թախանձագին կը խնդրուի հաղորդել հետեւեալ հասցէին .— Թովմաս Գ. Թիւթիւնճեան: Ուլիցա «Ադանաս Սլավով» թիւ 14, Պուրկազ - Պուլկարիա : Կը խնդրուի արտասահմանի բոլոր հայ թերթերէն արտատպելզայն:

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ Սեբաստիոյ Կէմէրէկի շրջաններէն Պուրհան գիւղացի Կարապետ Ծառուկեանը որ այս պատերազմէն առաջ կը գտնուէր Փարիզի շրջակաները: Տեղեկացնել իր հօրեղբօրորդւոյն Արշակ Ծառուկեանի, Dourgouti Gama. 53, Athenes — Grece:

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ.— Իզմիրցի Մարի Քէպապճեան կը փնտռէ իր երկու եղբայրները Հայկ Քէպապճեան ոսկերիչ եւ Կիրակոս Քէպապճեան դերձակ, 1923ին կը գտնուէին Փարիզ: Ծանօթներէն կը խնդրուի իմացնել Աթէնք «Ազատ Օր»ի, Վուլիս 20, Աթէնք :

ԵՐԳԱՀԱՆԴԷՍ ԿԻՐԱԿ ՍԱԳԶԼԵԱՆԻ

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

SALLE GAVEAU, կիրակի 29 Փետր. ժամը 14ին

Կը խնդրուի այս թուականը նկատի առնել:

ԾԱԽՈՒԻ է կօշկակարի (Bottier) խանութ մը լիասնով, եւ բնակարանով :

Մանրամասնութեանց համար դիմել Պ. Chukurianի, 56 rue Genève — Arles sur Rhône :

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՏԱՐՕՆ ՏՈՒՐՈՒԲԵՐԱՆԻ Հայր. Միութեան ընդհ. ժողովը տեղի կ՚ունենայ այս կիրակի, ժամը 2.30ին, rue du Tage, No. 30, métro Maison Blanche: Կը խնդրուի բոլոր հայրենակիցներէն ներկայ գտնուիլ: Խիստ կարեւոր օրակարգ:

ՊԱՆԵԷՕ ՔԱՇԱՆԻ Հ. Յ. Դաշնակցութեան «Արծիւ» ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը, այս շաբաթ երեկոյ «Հրայր» ակումբի մէջ, բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է: Օրակարգ՝ կոմիտէի ընտրութիւն եւ ուրիշ հարցեր :

ՎԻԷՆ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի ընդհ. անդամական ժողովը այս ուրբաթ իրիկուն ժամը 9ին, Ակումբին մէջ: Ներկայ ըլլալ անդամատետրով: Կարեւոր օրակարգ: Ներկայութիւն պարտաւորիչ :

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի դասախօսութիւնը Զորեքշաբթի 4 Փետրուար, ժամը 8.30ին, դպրոցի սրահը 78bis rue Rabelais: Նիւթ՝ «Հայաստանի համայնավարացումը» : Դասախօս ընկեր Կ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ: Սիրով կը հրաւիրուին երէց ընկերները, Կապոյտ Խաչուհիները եւ բոլոր Հայերը անխտիր :

ՄԱՐՍԷՅԼ ՓՐԱՏՈՅԻ Մայր եկեղեցիի Կրօն. Ընկերակցութեան տարեկան ընդհ. ժողովը տեղի պիտի ունենայ կիրակի օր, 1 Փետրուար 1948, ժամը 15ին, Պառ տիւ Կլօպի սրահին մէջ, 7 Պուլ. տ'Աթէն: Կը խնդրուի բոլոր անդամներէն ներկայ գտնուիլ :

ՏԷՍԻՆԻ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի անդամական ընդհ. ժողովը այս երկուշաբթի, 2 Փետր. իրիկուան ժամը 9ին, Հ. Յ. Դ. Տան մէջ: Ներկայանալ անդամատետրով :

Հ. Յ. Դ. ՄԱՐՍԷՅԼԻ Նոր Սերունդի Շրջ. վարչութիւնը կը հրաւիրէ իր 12 խումբերը անդամական ժողովի, որ տեղի պիտի ունենայ իրենց համապատասխան եւ սովորական հաւաքատեղին հետեւեալ օրերը: Ներկայ պիտի ըլլայ Շրջ. վարչութեան ներկայացուցիչը: Շատ կարեւոր օրակարգ :

ՍԷՆ ԼՈՒ, Սիամանթօ խումբ երկուշաբթի 2 Փետրուար :

ՊՈՒԼՎԱՐ OSSO, Խատիսեան երեքշաբթի 3 Փետրուար :

ՊՈՄՈՆ, Քրիստափոր, հինգշաբթի 5Փետր.:

ՍԷՆԹ ԱՆԹՈՒԱՆ Գիւլխանդանեան, ուրբաթ 6 Փետրուար :

ՔԱՂԱՔ, Ռոստոմ, հինգշաբթի 5 Փետրուար :

ՍԷՆԹ ԱՆՆ, Քեռի, չորեքշաբթի 4 Փետրուար:

ՍԷՆԹ ՄԱՐԿՐԻՏ, հինգշաբթի 12 Փետրուար :

ՍԷՆ ԺԷՐՈՄ, Աղբալեան, ուրբաթ 20 Փետր.:

ԼԷ Ջ'ՕԼԻՎ, Օհանջանեան, չորեքշաբթի 11 Փետրուար :

ԷՔՍ ԼԷ ՄԻԼ, Համազասպ, կիր. 8 Փետրուար:

ԼԱ ՍԻՈԹԱ, Հրայր, Կիրակի 8 Փետրուար:

ԿԱՐՏԱՆ, Կիրակի 15 Փետրուար :

ՏԱՐԵԿԱՆ ՇՔԵՂ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Լա Սիոթայի Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Հրայր» խումբի կողմէ:

Այս Շաբաթ իրիկուն, 31 Յունուար 1948, մինչեւ առտու: Au Flot Bleuի շքեղ սրահին մէջ :

Նուագախումբ Սէն Լուի Ն. Ս. ժազով:

Մուտքը 40 եւ 60 ֆրանք :

22 ՓԵՏՐՈՒԱՐԻՆ, ԿԻՐԱԿԻ ՕՐ ԺԱՄԸ 3ԷՆ ԿԷՍ ԳԻՇԵՐ, Հ. Յ. ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՌՈՍՏՈՄ ԽՈՒՄԲԻ ՀԱՆԴԷՍ ԽՆՋՈՅՔԸ

Կը խնդրուի նկատի ունենալ թուականը

ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԺՈՂՈՎ

Փարիզի Հայոց եկեղեցւոյ կրօնական ընկերակցութեան վարչութիւնը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ ընկերակցութեան բոլոր անդամները 1 Փետրուար 1948, կիրակի ժամը 2.30ին եկեղեցւոյ խորհրդարանին մէջ, օրակարգ ունենալով եկեղեցւոյս օծնական լուսարար Պ. Յակոբ Ճօրթունեանի քահանայական թեկնածութեան հարցը :

18 Յունուար 1948ի ընդհ. ժողովը մեծամասնութիւն չունեցաւ, կանոնագրի 16րդ յօդուածին համաձայն, այս անգամ ներկաներու թիւը պիտի նկատուի օրինաւոր :

ՃԱՇԱՐԱՆ ԼԻԼԸ

Որ բոլորած է իր քսանամեակը եւ տիրացած արդար համբաւի մը,

Պատրաստ է գոհացնելու իր ամէնէն դըժուարահաճ յաճախորդները իր համադամ կերակուրներով ու բազմապիսի ապանդերներով

Հեռաձայն TRI 31 - 62

24, Rue St. Lazare, PARIS (9)

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. Seine 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13e)

Տար. 1200, 6ամս. 650, Արտ. 15 տոլ. կամ 3 անգլ.

Tél.: GOB. 15-70 — C.C.P. Paris 1678-63

Samedi 31 Janvier 1948 Շաբաթ 31 Յունուար

Ի. ՏԱՐԻ — 20e Année N° 5254-Նոր շրջան թիւ 863 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ Գին՝ 5 Ֆր.

Ելմտական նոր օրինագիծը վաւերացուեցաւ

5000ՆՈՑՆԵՐԸ ԱՌԱՅԺՄ ԱՆԳՈՐԾԱԾԵԼԻ

Հակառակ որ ելմտական յանձնաժողովը մերժած էր կառավարութեան նոր օրինագիծը, երեսփոխանական ժողովը, ուրբաթ օր 288ի դէմ 320 ձայնով քուէարկեց զայն իր ամբողջութեամբ եւ սկսաւ մանրամասնօրէն քննութեան առնել անոր յօդուածները :

Քուէարկութենէն քանի մը ժամ առաջ վարչապետը՝ յոյս յայտնելով հանդերձ թէ կրնայ թերեւս ապահովել քուէներուն մեծամասնութիւնը, յայտարարած էր թէ պիտի հրաժարէր եթէ երեսփ. ժողովը ընդդիմութիւն ցոյց տար : Վերջին պահուն էր միայն որ Խորհրդարանին MRP խմբակցութիւնը ինչպէս նաեւ ընկերվարականները հաւանութիւն յայտնած էին քուէարկելու ի նպաստ նոր օրինագծին : 241ի դէմ 327 ձայնով մերժուեցաւ համայնավարներու բանաձեւը որ կ'առաջարկէր յետաձգել օրինագծին քննութիւնը :

5000 ֆրանքնոց թղթադրամները հրապարակէն քաշելու կառավարական որոշումը մեծ իրարանցում պատճառեց հինգշաբթի օր : Այս անակնկալ որոշումը տրուած էր նախորդ գիշերը : Այս մասին հրատարակուած հրամանագիրը կը պարունակէ հետեւեալ հիմնական պայմանները .—

Ա.— Յունուար 29էն սկսեալ Պանք տը Ֆրանսի կողմէ շրջաբերութեան հանուած 5000 ֆրանքնոց թղթադրամները օրինական արժէք չունին :

Բ.— Մասնաւոր հրամանագիր մը պիտի ճշդէ այն պայմանները ու եղանակը որոնց հիման վրայ հրապարակէն պիտի քաշուին այդ թղթադրամները եւ իրենց փոխարժէքը պիտի վճարուի :

Գ.— Ջնջեալ կը համարուին այն գործառնութիւնները որոնց վճարումը կը կատարուի 5000-նոցներով :

Դ.— Հարիւր ֆրանքէն հարիւր հազար ֆրանքի տուգանքի կը դատապարտուին անոնք որ չեն յարգեր հրամանագրին պայմանները : Պետութիւնը, դատարանական հետապնդումով, կրնայ գրաւել այն թղթադրամները որոնք ապօրինի միջոցներով կը փոխանակուին :

Պանք տը Ֆրանս շրջաբերութեան հանած է 330 միլիառ ֆրանքի արժողութեամբ 5000 ֆրանքնոց թղթադրամներ : Ուրիշ խօսքով, շրջաբերութեան հանուած 900 միլիառ ֆրանքի թղթադրամներուն հարիւրին 37ը : Վերոյիշեալ գումարը 90 միլիառ աւելի է Յուլիսի ընդհանուր գումարէն :

Դիտել կը տրուի որ կառավարութիւնը ստիպուած էր այս խիստ միջոցին դիմելու, կասեցնելու համար ֆրանքին անկումը : Մեծ յոյս կայ որ գիներու բարձրացումը կանգ առնէ գոնէ առայժմ :

Կառավարութիւնը ոչ մէկ բացատրութիւն տուած է թէ ինչ միջոցաւ պիտի փոխանակէ այս թղթադրամները եւ իւրաքանչիւր անհատ քանի հատ 5000նոց ունենալու իրաւունք պիտի ստանայ : Հաւանական կը նկատուի որ անոնք յատկացուին պարտաստորիչ փոխառութեան մը որուն արժեթուղթերը հրապարակ պիտի հանուին մօտ ատենէն : Դրամատուները փակ պիտի մնան մինչեւ երկուշաբթի առտու :

Կառավարութեան ներկայ որոշումը մաս կը կազմէ ելմտական ու տնտեսական այն ծրագրին որ խորհրդարանին ներկայացուեցաւ քանի մը շաբաթ առաջ : Նախ կարգ մը բացառիկ տուրքեր հաստատուեցան եւ որոշուեցաւ կրճատել պետական ծախքերը յանուն խնայողութեան եւ թղթադրամին կայունութեան : Յետոյ տեղի ունեցաւ ֆրանքին արժեզրկումը՝ երկրին արտածումներուն զարկ տալու նպատակաւ եւ ազատ յայտարարուեցաւ ոսկիին վաճառումը :

Ընկերվարականները հակառակեցան ներկայ շաբթուան սկիզբը եւ երեք օր առաջ ստեղծուեցաւ տագնապալի կացութիւն մը որուն հետեւանքը կրնար ըլլալ նախարարական նոր տագնապ մը եթէ ընկերվարականները վերջին պահուն որոշ համաձայնութիւն մը չկնքէին վարչապետին հետ : Ինչպէս կը չեշտէինք երէկ, դահլիճին տապալումը կրնար յառաջ բերել քաղաքական ծանրակշիռ կացութիւն մը եւ կուսակցական կատաղի պայքար մը՝ մէկ կողմէ ընկերվարականներուն եւ համայնավարներուն միւս կողմէ պահպանողականներուն եւ զօրավար տը Կոլի համախոհներուն միջեւ :

Այդ անստոյգ կացութեան մէջ էր ուրեմն որ կառավարութիւնը ընկերվարականներուն «սիրտը առնելու» համար յանկարծ որոշեց հրապարակէն քաշել 5000նոցները :

Պէտք է աւելցնել որ դրամատուները արտօնուած էին փոխելու իրենց 5000նոցները : Դրամատուներու մէջ ընթացիկ հաշիւ ունեցողները որեւէ կերպով չեն տուժեր ներկայ կարգադրութեամբ : Կառավարութեան գլխաւոր նպատակներէն մէկն էր երեւան հանել սեւ շուկայով զբաղող առեւտրականները :

Երկու օրէ ի վեր չարաչահութիւններ տեղի կ'ունենան շուկայի մէջ : Շատեր կը փորձեն միամիտներէն 3500 ֆրանքի փոխարէն գնել 5000նոցները : Ոսկիին գինը բարձրացած է :

Իրազեկ շրջանակներու մէջ դիտել կը տրուի որ Փարիզի պարենաւորումը դժուարութեանց պիտի բախի քանի մը օր մինչեւ որ կառավարութիւնը վերջնական կերպով ճշդէ խնդրոյ առարկայ թղթադրամին ճակատագիրը : Գիւղացիները որոնք ընդհանրապէս չէքի մասին շատ քիչ գաղափար ունին, դրամ կը պահանջեն փոխանակ չէքի :

★ Վերջին պահուն կը լսենք որ դրամատուները բաց պիտի ըլլան այսօր ամբողջ օրը : Բայց 5000նոցները դրամատուն կրնան յանձնուիլ միայն երկուշաբթիէն սկսեալ եւ փոխանակուիլ մանր թղթադրամներով : Իւրաքանչիւր անհատ կրնայ միայն երկու հատ ներկայացնել : Անոնք որ քանի հատէն աւելի ունին եւ չեն կրնար գոհացուցիչ պատճառաբանութիւն ցոյց տալ, պիտի ստանան պարտաւորիչ փոխառութեան արժեթուղթերը :

Մարշըլի ծրագրին գումար [illegible]

Նախագահ Թրումըն հինգշաբթի օր մամուլի ներկայացուցիչներուն ունկնդրութիւն մը տալով յայտարարեց թէ կառավարութիւնը պիտի պնդէ որ Մարշըլի ծրագրով խորհրդարանին առաջարկուած 6800 միլիոն տոլարի վարկը ամբողջութեամբ քուէարկուի եւ ընթացք չտրուի Հանրապետականներուն այն բանաձեւին որ կ'առաջարկէ վերոյիշեալ գումարը զեղչել 4500 միլիոնի : Մեր նշանակած գումարը բացարձակօրէն անհրաժեշտ է ըստ Թրումըն, «որովհետեւ այդ միջոցով միայն կրնանք ապահովել խաղաղութիւնը» : Եթէ որեւէ զեղչ կատարուի, Եւրոպայի վերականգնումին օժանդակած պիտի չըլլանք, այլ պարզապէս նպաստ մը յատկացուցած պիտի ըլլանք Եւրոպայի ազգերուն : «Մինչդեռ մեր գլխաւոր նպատակն է Եւրոպան ոտքի հանել յառաջիկայ քանի մը տարիներու ընթացքին : Նախագահը դարձեալ դիտել տուաւ որ Ամերիկա ի վիճակի է 17 միլիառ տոլար յատկացնելու «յանուն խաղաղութեան ամրապնդումին» : Թրումըն աւելցուց նաեւ որ «թերեւս պէտք չունենանք այդ գումարին ամբողջութեան եթէ կացութիւնը զգալի բարւոքում մը կրէ :

Թրումըն այս առթիւ անգամ մը եւս չեշտեց թէ ինք Երեք Մեծերու հանդիպումին համաձայն կրնայ ըլլալ միայն այն պարագային երբ այդ հանդիպումը տեղի ունենայ Ուաշինկթընի մէջ :

Ծերակոյտը Մարշըլի ծրագրին քննութեան պիտի ձեռնարկէ մարտ 1ին :

ՊԱՐԵՆԱՒՈՐՈՒՄ .— Չէթ՝ Յունուար 30էն մինչեւ Փետրուար 22, 150 կրամ J. A. M. V. դասերուն GA կտրօնով : Ոսպ՝ 250 կրամ M եւ V դասերուն, SA կտրօնով :

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ կառավարութիւնը բողոքած է Ուաշինկթընի կառավարութեան թէ անգլեւամերիկեան համաձայնութիւն մը կնքուած է վերաբանալու համար Մելահայի (Լիբիա) օդակայանը : Ուաշինկթընի քաղաքական շրջանակներուն մէջ դիտել կը տրուի որ երկու կառավարութիւնները բացարձակօրէն իրաւունք ունի նման քայլ մը առնելու քանի որ Իտալիոյ նախկին գաղթավայրերուն ճակատագիրը տակաւին ճշդուած չէ : Օդակայանը բացուած է տրպէսզի Միջերկրական Ասիական ... (see) Օդակայանը բացուած է որպէսզի Մերձաւոր Արեւելքի մէջ գործող ամերիկեան օդանաւերը դիւրութիւն ունենան քարիւղ ստանալու : Այս իմաստով յուշագիր մը պիտի ներկայացուի խորհրդային կառավարութեան :

Հելլենական բանակը մինչեւ հիմա ստացած է 100 միլիոն տոլար

Հելլենական բանակը մինչեւ հիմա ստացած է — 100 միլիոն տոլար

Աթէնքէն կը տեղեկացնեն թէ ամերիկեան զինուորական առաքելութեան պետը յայտարարած է թէ Հելլէնական բանակը մինչեւ հիմա Ամերիկայէն ստացած է աւելի քան հարիւր միլիոն տոլար եւ «ան հիմա ի վիճակի է զինուորական յաջող գործողութիւններ կատարելու ապստամբներուն դէմ» : Աթէնքի կիսապաշտօն շրջանակները, մինչեւ վերջերս, կը գանգատէին թէ ապստամբները աւելի լայն միջոցներ ունին քան կառավարական բանակը :

Ամերիկացի զինուորականը բացատրած է թէ Յունաստան այժմ կը ստանայ ամերիկեան թնդանօթներ եւ գնդացիրներ : Վաթսուն միլիոն տոլարի արժողութեամբ զինուորական համազգեստներ եւ զանազան պիտոյքներ հայթայթուած են՝ զեղչուած գինով :

★ Ապստամբները սկսած են կատաղի յարձակումի Եանինայի եւ Քոնիցայի արեւմուտքէն : Իրենցմէ 500 հոգի յարձակած են Վէլվէտու գիւղին վրայ եւ կողոպտած են գիւղացիները՝ միասին տանելով 48 այրեր եւ 26 կիներ :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԻՐԱՔԻ դահլիճը վերակազմուեցաւ Մուհամէտ էլ Սատրի վարչապետութեամբ : Շատ հաւանական է որ նոր կառավարութիւնը չեղեալ յայտարարէ Անգլիոյ հետ կնքուած դաշնագիրը : Ուսանողները ցոյց մը կատարեցին հինգշաբթի օր վարչապետարանին առջեւ եւ պահանջեցին որ դատարան հանուի նախորդ վարչապետը : Այս վերջինը Անդր Յորդանան փախած է :

ՄԻԱՑԵԱԼ ԱԶԳԵՐՈՒ Հիւլէական ուժի յանձնախումբին հինգշաբթիի նիստին մէջ, Խորհրդային պատուիրակը Անտրէ Կրոմիքօ դարձեալ պահանջեց որ հիւլէական զէնքերու գործածութիւնը արգիլուի՝ իբրեւ նախապայման միջազգային ուրիշ կարգադրութեանց :

ՄԻԱՑԵԱԼ ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ օդային նախարարը յայտարարեց թէ «օդանաւերու շինութեան մէջ շատ ետ կը մնանք Անգլիայէն եւ Խորհ. Միութենէն եւ պատերազմի մը պարագային շատ վտանգաւոր կացութեան մը առջեւ պիտի գտնուինք» :

ԼԵՀԱԿԱՆ կառավարութիւնը կ'ազդարարէ պատերազմին պատճառաւ արտասահման մեկնող Լեհերուն որ եթէ յառաջիկայ 90 օրուան մէջ չվերադառնան պիտի զրկուին բոլոր իրաւունքներէն եւ իրենց ինչքերը պիտի գրաւուին :

ՌՈՒՄԱՆԻՈՅ զինուորական դատարանը երկարամեայ բանտարկութեան դատապարտեց նախկին վարչապետ Մանիուի 27 համակիրները :

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ կառավարութիւնը մօտ ատենէն պիտի վերահաստատէ միսի բաժնեչափին դրութիւնը որովհետեւ մթերքները զգալի չափով նուազած են :

ՅԱՅՏՆԻ գիտուն Ալպերթ Այնչթայն գիտական ամսագրի մը մէջ յօդուած մը ստորագրելով, կ'ըսէ թէ Խորհրդային Միութիւնը կղզիացման քաղաքականութեան մը հետեւելով աղէտալի կացութիւն մը յառաջ պիտի բերէ թէ իրեն եւ թէ ամբողջ մարդկութեան համար : Ռուսերը պէտք չէ դրամատիրութեան վերագրեն ներկայ քաղաքական եւ ընկերային տագնապին ամբողջ պատասխանատուութիւնը, կը գրէ Այնչթայն : «Ընկերվարութիւնը չի կրնար լուծել բոլոր խնդիրները» :

ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ ամերիկեան գօտիին ընդհանուր հրամանատարը յայտարարեց որ Անգլիոյ եւ Ամերիկա երբեք նպատակ չունին լուծելու իրենց գօտիներու միացեալ վարչութիւնը որքան ատեն որ Չորս Մեծերը համաձայնութեան մը եկած չեն Գերմանիոյ մասին : Ինչպէս ծանօթ է, տասը օր առաջ Պերլինի Միջդաշնակցային Հակակշիռի Յանձնաժողովին մէջ, Մոսկուայի պատուիրակը առաջարկած է վերջ տալ այդ վարչութեան : Պատասխանելով Ֆրանսայի առարկութեանց թէ ներկայ սիսթէմով գերմանական կառավարութիւն մը պիտի ստեղծուի, հրամանատարը դիտել տուաւ թէ ներկայիս այդ տեսակ ծրագիր չկայ :

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ «Թրուտ» թերթը կը պահանջէ որ գործարանները աւելի լաւ տեսակի ապրանք արտադրեն ժողովուրդին համար : Արհեստակցականներու օրկանը դիտել կուտայ թէ կարգ մը գործարաններ եւ աշխատանոցներ կորսնցուցած են իրենց պատասխանատուութեան զգացումը եւ հրապարակ կը հանեն ամէն ապրանք սպասելով որ ժողովուրդը գնէ : Թերթը կ'աւելցնէ թէ շինուած են ժամացոյցներ որոնց ապակիները կոտրած են իսկ սլաքները անչարժութեան դատապարտուած : Հագուստներու կոճակները լաւ յղկուած չըլլալով, գործածողին մատները կ'արիւնին :

Խորհրդային Հայաստանէն ստացուած է տե-

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը եւ իր շրջապատը

Գ.

Հիմա էլ անցնինք այսպէս կոչուած՝ բոլորտիքեանի խնդրին: Սրանք էլ մի տեսակ կտաւից չեն գործուած: Բոլորտիքեանին պատկանողները ամփիթատրի ձեւով բոլորուած են Հ. Յ. Դաշնակցութեան շուրջը, զանազան հեռաւորութիւնների վրայ: Սրանք մօտիկից կամ հեռուից ուշի ուշով հետեւում են Հ. Յ. Դ. գործունէութեանը, ուրախանում, ոգեւորւում յաջող գործերի համար եւ տխրում, յուսահատւում, խստօրէն քննադատում անյաջողութեան պարագաներին եւ տեղատուութեան տենդով բռնւում: Բայց եւ այնպէս բոլորտիքեանը սնունդ եւ ոգի է տալիս մեր կուսակցութեանը, որպէս անսպառ աղբիւր, յարատեւելու համար բոլոր տեսակի աշխատանքների մէջ: Կուսակցական զանգուածից յետոյ, բոլորտիքեանը կանգնած է երկրորդ կարգի վրայ: Այս երկուսի միջեւ գոյութիւն ունին բազմաթիւ հաղորդակցութեան երեւելի եւ աներեւոյթ միջոցներ, ճամբաներ, որոնց շնորհիւ տեղի են ունենում զանազան տեսակի շփումներ, կատարւում կուսակցական եւ ազգօգուտ աշխատանքներ:

Մեր կուսակցական շարքերից իրենց կամքով հեռացողների մեծ մասը մնում է բոլորտիքեաններին: Եւ ընդհակառակը, բոլորտիքեանի երկսեռ զաւակներն են գլխաւորապէս, որ բոլորւում են Հ. Յ. Դ. դրօշի շուրջը, ջանալով մնացածների եւ հեռացածների տեղերը դրաւել: Բնականաբար այս հոսանքը աւելի կ'ուժեղանայ, հէնց որ մեր ազգային քաղաքական երկնակամարից մթին ամպերը չքանան եւ նորից պայծառ արեւի երեսը տեսնելու բախտին արժանանանք: Մեր բոլորտիքեանն էլ կը սկսի աշխուժանալ եւ աւելի մօտենալ Հ. Յ. Դաշնակցութեանը: Բոլոր անջրպետները խորտակելով:

Հալածանքի պահերին նկատուած է որ, երբեմն կուսակցական ընկերներից աւելի, անկուսակցական համարուած համեստ մարդիկ, բոլոր վտանգները արհամարհելով, իրենց օժանդակութիւնը կը բերեն այս կամ այն նպատակին: Ահաւասիկ առանց որեւէ տիտղոսի եւ կոչումի համեստ անհատներ, որոնք անձնազոհներին միայն յատուկ պատասխանատու պարտականութիւններ կը կատարեն:

Սրանց բոլորի համրումով, Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը որպէս ազգային պայքարի քաղաքական կատարելագործուած խոշոր մեքենայ, ամէն գնով պէտք է պահել - պաշտպանել:

Բոլոր ժողովուրդների մեծամասնութիւնը խառնուածքի բերումով, ոչ միայն յեղափոխական, քաղաքական եւ կամ ընկերային, այլեւ պարզ որեւէ միութեան անդամակցելու շնորհքը, կարողութիւնը չունի: Այս կարգի մարդիկ զբաղւում են միմիայն իրենց անձնական գործերով եւ հազուագիւտ պարագաներին միայն կը բարեհաճին ներկայ լինել որեւէ անվտանգ հաւաքոյթի:

Սրանք ընդհանրապէս հեռուից հեռու դիտողի դեր կը կատարեն, օրուայ իշխանաւորների երեսին կեղծ ժպիտներ արձակելով եւ հարկը պահանջած պարագաներին ճաշկերոյթների հրաւիրելով, ինչպէս նաեւ իրենք ներկայ լինելով օրուայ իշխանաւորների սարքած հանդէսներին, որքան էլ իրենք հոգով սրտով դէմ լինեն այդ հանդէսներին սարքողների քաղաքական դաւանանքին եւ նրանց առաջադրած նպատակներին: Օրուայ իշխանութիւնը տապալուելու եւ մանաւանդ հալածուելուն պէս, չէզոք կոչուածների մեծամասնութիւնը անմիջապէս կը փոխէ իր դիրքը եւ այս անգամ նոյն խեղկատակութիւնները կը կրկնէ նոր յաղթականների հանդէպ: Հարկ եղած պարագաներին թէեւ ազգասէր են, համակիր այս կամ այն կուսակցութեանը, սակայն յուսալքումի եւ վտանգի շրջանից՝ ամէն տեղ յայտարարում են որ ոչ մի կուսակցութեան չեն պատկանում, չէզոք են:

Կան նաեւ այնպիսիները, հասարակական բոլոր խաւերին պատկանող, որոնք կտրուած են հայկական կեանքից, հազիւ մի քանի հայրենակիցների հետ միայն տեսնուելով: Այս կարգի մարդիկը, ըստ իս դժբախտ եւ անպէտք արարածներ են: Սրանց թիւը մեծ է դժբախտաբար, մանաւանդ օտար երկիրների խոշոր կենդրոններում: Ինչ օգուտ մի թէ իրենց գիտական կարողութիւնները եւ կամ նիւթական հարստութիւնները միմիայն իրենց է վերապահուած պէտք չզգալով ազգային հաւաքական մթնոլորտի մէջ ուրախանալու, դիտելու, գործելու, պայքարելու եւ մի խօսքով ազգային կեանքով ապրելու: Սակայն իրենց նեղ օրերին օգնութիւն են խնդրում ազգային կազմակերպութիւններից եւ նշանաւոր հայ դէմքերից:

Ներկայիս մենք տեսնում ենք թէ ինչպէս բոլոր պետութիւնները հետզհետէ համախմբւում են երկու գլխաւոր մրցակիցների շուրջը: Եւ որ ուշ կամ կանուխ սրանք պիտի իրար հետ չափուեն: Վասնզի բոլշեւիկները հետապնդում են դաժանօրէն մէկ հիմնական նպատակ, այն է աշխարհիս բոլոր ժողովուրդներին իրենց հպատակացնեն, զրկելով բոլոր տեսակի ազատութիւններից եւ դարձնելով իրենց կատարեալ ստրուկները: Բոլշեւիկների հետ գործակցիլը յարատեւօրէն անկարելի է, լինի պետութիւնների, թէ քաղաքական կուսակցութիւնների անկեղծ բաղձանքը: Բոլշեւիկների նպատակն է հալածել բոլոր ժողովուրդների մէջ գոյութիւն ունեցող կուսակցութիւնները, ինչ որ արին Ռուսաստանում եւ հիմա էլ անում են նոր գրաւած երկիրներում:

Մի խօսքով՝ բոլշեւիկները հաւասար իրաւունքներով որեւէ քաղաքական անկախ պետութեան եւ կամ կուսակցութեան հետ գործակցելու սկզբունքով դէմ են: Այս է հիմնական պատճառը, որ դիտաւորեալ կերպով չեն ուզում մեծ պետութիւնների հետ համագործակցութեան ընդհանուր եզրը գտնել:

Այս վերջին պատերազմին յաղթուեցին բոլշեւիկների երկու ահարկու թշնամի Գերմանները եւ Ճափոնները:

Մնացին միայն անգլեւսաքսոնները, որոնց յաղթելու պարագային, բոլշեւիկները անկասկած կը դառնան աշխարհիս տէրն ու տիրականը, արմատախիլ անելով բոլոր ժողովուրդների մէջ գոյութիւն ունեցող քաղաքական կուսակցութիւններից սկսած մինչեւ ամենապարզ միութիւնները եւ ամէն տեղ միմիայն բոլշեւիկեան կազմակերպութիւններ ստեղծելով: Ներկայիս բոլշեւիկների ղեկավարները այնքան են աքլորացել, որ անգամ չեն վախենում մի նոր եւ աւելի ահռելի պատերազմի հետեւանքներից: Բայց պարզ է որ եթէ մի պատերազմ ծագի—որքան պիտի ուզենայինք որ Մեծերը այդ միջոցին չդիմէին — պարտուողները չեն լինէր անգլեւսաքսոններն ու արեւմտեան մնացեալ պետութիւնները: Այդ պարագային, չենք կարծում որ մարդկութիւնը արցունք թափէ բոլշեւիկեան ոստիկանական վարչաձեւի աճիւնին վրայ:

(3 եւ վերջ) **ԲԵՆՕ**

ՍՓԻՒՌՔԻ ՀԱՅՈՒԹԻՒՆԸ ԵՒ ՍՈՎԵՏՆԵՐԸ

Ա.

Պատմութեան ընթացքին, Հայաստան թատերաբեմ դարձած է քաղաքական եւ ռազմական բախումներու՝ Արեւելքի եւ Արեւմուտքի միջեւ:

Մօտաւորապէս 120 տարիէ ի վեր,, այդ կռիւները վերանորոգուեցան Հիւսիսի եւ Հարաւի ուժերուն միջեւ :

Հայ քաղաքական միտքը՝ դէպքերու հարկադրանքին տակ՝ յաճախ դիրք փոխած է: Երբեմն ալ յաջողած է ըմբռնել կացութիւնը, գուշակել գալիքը եւ դիրքերու փոփոխութեամբ՝ գիտցած է առիթէն օգտուիլ: Պատահած է նաեւ, որ հայ ղեկավար տարրը անակնկալի եկած է, շուարումի մատնուած եւ ոչ միայն շահ մը չէ ապահոված իր հարազատ ժողովուրդին, այլեւ նոյնիսկ ակամայ վնասներ պատճառած է անոր :

Մանաւորապէս փոքր ժողովուրդները, իրենց ազգային իտէալներու հետապնդման ճիգին մէջ, ստիպուած են երբեմն յարմարիլ քաղաքական նոր պայմաններու, խուսափելու համար մեծ վտանգներէ :

Անցեալ պատերազմի երկրորդ շրջանին, 1941 Յունիս 22, միջազգային ուժերու նոր խմբաւորում մը առաջ եկաւ: Առանցքին դէմ միացան անգլօսաքսոնները եւ Սովետները :

Այս նոր խմբաւորումը ճշդեց նաեւ հայութեան քաղաքական դիրքը՝ իբրեւ հետեւանք այն իրողութեան, որ Հայաստան եւ Սփիւռքի հայութեան մեծամասնութիւնը կը գտնուէին այս նոր պլոքի ազդեցութեան տակ :

Սովետական եւ անգլեւսաքսոն գօտիներու մէջ ապրող հայութիւնը արտակարգ զոհողութիւններ ըրաւ, կրկին դառնալով «փոքր դաշնակիցը»՝ Նացիզմի դէմ մղուած արիւնալի պայքարին մէջ :

Այս նոր կացութեան մէջ, երկու մրցակից ուժերը որոշ չափով դիւրացուցին Հայաստանի եւ Սփիւռքի հայութեան գործակցութիւնը :

Սովետները, պատերազմի նախօրէին, խզած էին իրենց կապերը արտասահմանի հետ, հաշուեյարդարի ենթարկելով Հոկերը եւ մերժելով ստանալ Մելքոնեան հիմնադրամը, Բարեգործականի ու այլ հաստատութիւններու նուէրները: Սակայն 1941ի վերջերը, Էջմիածինի տեղապահը կոչ ուղղեց ամբողջ հայութեան՝ օգնել Կարմիր Բանակին, եւ այսպիսով հիմը դրուեցաւ նոր քաղաքականութեան մը :

Անգլեւսաքսոնները, անտարակոյս իրենց շահերէն թելադրուած, կարգ մը դիւրութիւններ ընծայեցին՝ Սփիւռքը կապելու համար Սովետական Հայաստանին: Նման դիւրութիւններ անոնք տուին նաեւ բազմաթիւ այլ ազգերու: Նոյնիսկ Հնդկաստանի մէջ թոյլ տրուեցաւ համայնավար կուսակցութեան կազմութիւնը :

Յատկանշական եւ պատմական պիտի մնայ Էջմիածինի կաթողիկոսական ընտրութիւնը, որուն մասնակցող պատգամաւորներէն շատերը փոխադրուեցան ամերիկեան կամ բրիտանական օդանաւերով :

Պատերազմը վերջանալէ ետք, Գերմանիոյ եւ Ճափոնի պարտութեամբ, միջազգային ուժերու հաւասարակշռութիւնը հիմնովին փոխուեցաւ: Պատերազմի շրջանին յատուկ «եղբայրակցութիւնը» վերջ գտաւ Խ. Միութեան եւ անգլեւամերիկեան պետութիւններուն միջեւ : Օդը ցնդեցան յետպատերազմեան գործակցութեան յոյսերը :

Մօտ երեք տարի է, որ կը շարունակուին քաղաքական մրցակցութիւնները, արիւնալի բնոյթ ստանալով կարգ մը երկիրներու մէջ:

Ամէնէն առաջ Սովետները սկսան «մաքրագործել» իրենց ազդեցութեան ենթակայ գօտիները: Լեհաստանի, Ռումանիոյ, Պուլկարիոյ, Եուկոսլաւիոյ եւ այլ երկիրներու ոչ համայնավար քաղաքական կազմակերպութիւնները եւ վարիչները հաշուեյարդարի ենթարկուեցան, գործօն տարրերը գնդակահարուեցան: Երկաթէ անթափանց վարագոյր մը քաշուեցաւ Արեւելեան Եւրոպայի առջեւ: Բայց փախստական նախարարներ եւ տարագիր թագաւորներ եկան վկայելու, թէ Եւրոպայի այդ մասին պատկանող երկիրներուն՝ աստիճանաբար սովետական կարգեր կը պարտադրուին :

Դիտողի դերին մէջ չմնացին նաեւ անգլեւամերիկեան պետութիւնները՝ իրենց «գօտի»ներուն մէջ: Անոնք յաջողեցան Իրանի, Թուրքիոյ, Յունաստանի, Իտալիոյ, Ֆրանսայի եւ այլ երկիրներու մէջ վերստին ձեռք բերել այն ազդեցութիւնը, զոր պահ մը կարծես զիջած էին Սովետներուն :

Դեմոկրատ երկիրները չունին Կեսթափոյի եւ Չեկայի զրգռիչ ու աղմկարար գործունէութիւնը: Բայց ասիկա չի նշանակեր, թէ անոնք չեն գիտեր պատժել իրենց հակառակորդ ազդերը եւ կազմակերպութիւնները, երբ անոնք սկսին վնասել իրենց :

Այլեւս եկած է ժամանակը, որ Սփիւռքի եկեղեցական եւ քաղաքական ղեկավարութիւնը անդրադառնայ, թէ մեր ապրած երկիրներուն մէջ վերջ գտած է Սովետներուն հանդէպ նախկին թոյլատու ոգին եւ թէ անոնց համար սնուցուած համակրանքը կը նկատուի թշնամանք :

Սոփեստութիւն է ջանալ ապացուցանել, թէ մեր կատարած կարգ մը ցոյցերը հայրենասիրական արարքներ պէտք է նկատուին :

Պատերազմի տարիներուն՝ զարմանքով կը տեսնէինք, որ շարժանկարի սրահներուն մէջ Անգլիացի զինուորները աւելի շատ կը ծափահարէին Սթալինը, քան Չըրչիլը: Մեզի ալ թոյլ տրուեցաւ որ կաթողիկոսական ընտրութիւն կատարենք կամ Նոյեմբեր 29 փառաբանենք. որովհետեւ այդ ատենները Ռուսերը զինակից էին:

Այսօր՝ նախկին զինակիցները զիրար կը հալածեն իբրեւ թշնամի եւ ամէնէն ահարկու զէնքով՝ հիւլէական ռումբով՝ իրարու կը սպառնան: Ոչ ոք այլեւս կը խօսի խաղաղութեան մասին: Համաշխարհային նոր պատերազմին թուականն է միայն, որ կը մնայ անորոշ :

Այս պայմաններուն մէջ, Սփիւռքի հայութեան դիրքը չափազանց փափուկ դարձած է եւ կարելի չէ մատերու մէջէն դիտել զայն :

X

Երեք էական հարցերու մէջ Սովետները յուսախաբ ըրին Սփիւռքի հայութիւնը :

Առաջին՝ եկեղեցական կազմակերպութիւն : Շատերը զարմանքի մատնուեցան, երբ Էջմիածինի արտօնութիւն տրուեցաւ մեծ շուքով կատարելու Կաթողիկոսի ընտրութիւնը, վերաբանալու Գէորգեան Ճեմարանը եւ հրատարակելու կրօնական պարբերաթերթ մը :

Այդ օրէն երեք տարի անցած է արդէն, եւ այժմ որոշապէս կը տեսնուի, թէ խորհրդ. իշխանութիւնը ինչ գործի ձեռնարկեց եւ ինչ նպատակներ կը հետապնդէ :

Դէպքերը ցոյց տուին, որ Կաթողիկոսի գործունէութիւնը սահմանափակուած է բացառապէս արտասահմանի մէջ: Հայաստանի սահմաններուն եւ խորհրդ. երկիրներուն մէջ ապրող երկու միլիոն հայութեան համար կաթողիկոսը գործ չունի կատարելիք :

Ձեւապէս ազատութիւն կայ Խորհրդային Միութեան մէջ եկեղեցի ունենալու, բայց տնտեսապէս անհնար է այդ, իսկ քաղաքականապէս ոչ մէկ քաղաքացի նման յիմարութիւն մը պիտի փորձէր՝ կասկածի եւ հալածանքի մատնուելու գնով :

Արտասահմանի մէջ կը ստացուի «Էջմիածին»

պարբերականը, ուր տող մը չէք գտներ դուք Հայաստանի մէջ կատարուած եկեղեցական պաշտամունքներու մասին: Կաթողիկոսը իր կոնդակները բացառապէս կ'ուղղէ Սփիւռքի հայութեան: Որոշապէս կը տեսնուի, որ անոր վերէն իրաւունք տրուած է այդ ուղղութեամբ միայն գործելու, եւ, ընդհակառակն, իրաւազրկուած է՝ հոգեկան եւ կրօնական կապ ստեղծելու իր անմիջական շրջանակին մէջ ապրող հայութեան հետ:

Ուշադրութեամբ քննեցէք «Էջմիածին» պարբերականի բովանդակութիւնը եւ պիտի ըմբռնէք, թէ ինչ սահմաններու մէջ գործելու արտօնուած է Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը: Այդ պարբերականին մէջ դուք չէք գտներ նաեւ արձագանգը Սփիւռքի հայութեան եկեղեցական ու մշակութային կեանքին: Կը գտնէք միայն արտասահմանի մէջ ի նպաստ Սովետներուն տեղի ունեցած «ելոյթ»ներուն արձագանգը: Դուք հոն կը գտնէք նոյնպէս արտատպումներ այնպիսի թերթերէ, որոնք արտասահմանի մէջ չեն իսկ կարդացուիր: Բայց ոչինչ կը տրուի հոն Երուսաղէմի, Անթիլիասի, Ամերիկայի, Եգիպտոսի կարեւոր թեմերու եկեղեցական ու ազգային կեանքէն: Շատ չատ «Հասկ»էն կամ «Սիոն»էն կ'արտատպուի բանասիրական յօդուած մը:

Հայաստանի եւ Սփիւռքի հայութեան կրօնական եկեղեցական կեանքի մասին հետաքրքրութիւն ցոյց չտուող Էջմիածինը ուշադիր է, որպէսզի սովետական իշխանութեան հանդէպ Սփիւռքի համակրանքը ոչ միայն չթուլնայ, այլ եւ աճի:

Եգիպտոսի հին եւ կազմակերպուած գաղութին մէջ 28 տարիներէ ի վեր (1919էն ասդին) Հայաստանի Հանրապետութեան տարեդարձը կը տօնուէր, եւ հայ վարժարանները փակ կը պահուէին: Անցեալ տարի Էջմիածինի Կաթողիկոսը, անտարակոյս սովետական իշխանութեան պահանջով, Եգիպտոսի Առաջնորդին դիտողագիր մը ղրկեց, որով կը պարտադրուէր գաղութին՝ տօնել Նոյեմբեր 29ը, Հայաստանի խորհրդայնացման տարեդարձը:

Այլեւս տարակոյսէ վեր է, որ սովետական իշխանութիւնները, Էջմիածինի մէջ կաթողիկոս ընտրել տալով, ոչ թէ նահանջ մը ըրին մինչայժմեայ հակակրօնական պայքարին մէջ, այլ որոշեցին Էջմիածինի միջոցով Սփիւռքի հայութեան մէջ քաղաքական գործ կատարել:

Սփիւռքի ունեցած յուսախաբութեան երկրորդ կէտը մշակութային է:

Պատերազմի ընթացքին արտասահմանի եւ Հայրենիքի միջեւ հաստատուեցաւ «մշակութային» կապ մը, գոնէ այդ նպատակով մարմին մը ստեղծուեցաւ, իսկ Երեւանի մէջ ալ առանձին պարբերաթերթ մը սկսաւ հրատարակուիլ:

Սահմանափակ ազատութենէ մը օգտուելով, Հայաստանի գրողները սկսան հայրենասիրական գործեր արտադրել:

Բայց հազիւ պատերազմը վերջացած, Մոսկուա պահանջեց վերադարձ դէպի նախկին դիրքերը, նշանաբան ունենալով՝ «ձեւով ազգային, խորքով միջազգային» գրականութիւնը:
(Մնացեալը յաջորդով)

Գ. ԼԱՋԵԱՆ

ԹՈՒՐՔԻԱ

Պոլսահայ թերթէ մը քաղենք «Վաթան»ի հետեւեալ տողերը.—

Այսպէս զուիցերիական «Շվայցէրիշէ Ալկէմայնէ Ցօլքսցայթունկ» թերթը 10 յունուարին իր առաջին էջին վրայ հրատարակած է փէսաւոր եւ առանց փէսի, երկու Թուրքերու նկարը, հետեւեալ խորագրին տակ.— «Թուրքերը կ'ուզեն դարձեալ Թուրք ըլլալ եւ կրկին փէս կրել»: Այս նկարին հետ հրատարակուած յօդուածը զարմանք պատճառեց մեզի, որովհետեւ տեսանք թէ որքան վարպետ են ստելու եւ յերիւրանքի մէջ:

Յօդուածին նպատակն է այն տպաւորութիւնը գործել թէ այսօր Թուրքիոյ մէջ ոչինչ մնացած է Աթաթիւրքի յեղաշրջումներէն: Այդ առթիւ կ'ըսուի թէ ամէն տեղ անարգանքի, պոռնիկներու յատուկ վերաբերումի եւ յարձակման կ'ենթարկուին Թրքուհիները եւ թէ վերջերս մշակութային յետադիմութիւնը ծայր տուած է Թուրքիոյ մէջ որ հազիւ ազատած էր միջնադարեան խաւարակուռ բարբարոսութենէ:

Նկատելով որ ժողովուրդը կ'անարգէ անպեխ անմօրուսները, երիտասարդ ուսուցիչները պատկառանք ազդելու համար կեղծ մօրուք եւ պատուհանի պարզ ապակիէ շինուած ակնոցներ կը գործածեն:

Յաղթականօրէն վերադարձած է փէսը, զոր «անխելք յետադիմութեան կարմիր կափարիչ» որակած էր Աթաթիւրք: Իսթանպուլի եւ Անգարայի սրճարաններուն մէջ զրոյց կը շրջի թէ կառավարութիւնը վերստին պիտի արտօնէ փէսին գործածութիւնը: Հետզհետէ յայտնի կ'ըլլայ թէ վտանգի մէջ է Աթաթիւրքի ժառանգութիւնը, եւ սպառնալիքի տակ կը գտնուի անոր հիմնած եւրոպականացման ու արդիականացման շարժումը: Վերաբացուած են Անգարայի այն բոլոր մզկիթները, որոնք փակուած էին Աթաթիւրքի հրամանով: Նոյնիսկ Իսմէթ Ջանգայայի ապարանքին մէջ կայ մասնաւոր գաղտնի եւ օրէնքէ դուրս մզկիթ մը:

1946ին դեմոկրատ կուսակցութիւն մը հիմնուեցաւ՝ Ամերիկացիներուն վրայ այն տպաւորութիւնը ձգելու համար թէ դեմոկրատ են Թուրքերը: Ձեւական է սակայն այս ընդդիմադրութիւնը եւ օրին մէկը բարձրէն եկած հրամանի մը վրայ հիմնովին պիտի քանդուի դեմոկրատ կուսակցութիւնը:

Ժողովուրդը այն աստիճան կը զայրանայ կառավարութիւնը քննադատող երեսփոխաններուն, որ քարերով կը յարձակի անոնց վրայ եւ «էշէկ օղլու էշէկ» (այս բառերը Թուրքերէնով հրատարակուած են) կ'որակէ զանոնք:

Ընդդիմադիրները այն աստիճան խախտած են Թուրք ժողովուրդին նուիրական զգացումները, որ ազգը կառավարութեան դիմելով պահանջած է սահմանէն վտարել ընդդիմադիրները: Թուրք ազգը խորապէս թաղուած է իր հին աւանդութիւններուն մէջ: Այդ պատճառով կառավարական ոչ մէկ հրահանգ կրնայ դիմափոխել զայն: Թուրքերուն համար երեւութական դիմակ մըն է արեւմտականութիւնը:

Ինչպէս որ կարելի չէ դեմոկրատութեամբ ժողովրդապետութիւն ապահովել, նոյնպէս ձախողանքի դատապարտուած է Թուրքիոյ եւրոպականացման ձեռնարկը: Ասոր փոխարէն, ամերիկանացման փափաք մը ծայր տուաւ եւ երկրին մէջ ամերիկեան ֆիլմերը հսկայական քարոզութիւն կը կատարեն եւ ամերիկեան մշակոյթի կայսերապաշտութիւնը Թուրքիոյ մէջ կը մտնէ շնորհիւ պատկերազարդ հանդէսներու, ամերիկեան շօքօլաներու, ամերիկեան ակռայի դեղերու եւ վրձիններու: Հիմա ալ Թրքական համազգեստը նմանցուցին ամերիկեան համազգեստին:

ԼԻՈՆ - ՏԷՍԻՆ Հ. Մ. Ը. Մ.Ի ՅԱՂԹՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Կիրակի 25 Յունուարին, Լիոն - Տէսինի Հ. Մ. Ը. Մ.ը մեծ յաղթութիւն մը տարաւ U .S. Miribelի դէմ իր սեփական դաշտին վրայ: Այս յաղթութիւնը շատ մեծ նշանակութիւն ունի քանի որ U .S. Miribelը եղանակի սկիզբէն ի վեր բնաւ պարտուած չէր իր դաշտին վրայ:

Ուրեմն ժամը 1.30ին կը մեկնինք Miribel խաղցողներուն հետ, զանոնք խրախուսելով եւ խրատելով որ որքան կարելի է լաւ խաղարկութիւն ցոյց տան եւ գիտնան օգտուիլ ներկայացած առիթներէն: Ահա դաշտը, գետինը կը փայլի, կը հասկնանք որ ցեխի մէջ է որ պիտի խաղան: Մօտակայ վայրերէն բաւական թիւով Հայեր եկած են Հ. Մ. Ը. Մ.ը քաջալերելու:

Ժամը ճիշդ 3ին խաղը սկսաւ, հակառակորդ խումբին յառաջապահներուն յարձակումով: Դաշտը թէ ցեխոտ, թէ փոքր եւ թէ զառիվեր էր: 20 վայրկեան յետոյ մեր յառաջապահները արդէն հակառակորդ բերդին մօտ են եւ սկսած ռմբակոծել զայն, բայց հակառակորդ բերդապահը (սեւամորթ մը) շատ ճարպիկ է, հեռուէն իսկ քաշուած ամէն մէկ գնդակ իր ձեռքերուն մէջ են: Մօտ 15 վայրկեան խաղը անորոշ է, մեր յառաջապահները կը փոխեն իրենց խաղը եւ պզտիկ փասերով կը մօտենան հակառակորդ բերդէն եւ կը նշանակեն իրենց առաջին կէտը, ներկայ Հայերու ծափերու տեղատարափին տակ: Գնդակը հազիւ մէջտեղ եկած մեր պաշտպանողական գիծը ուժգին հարուածով մը գնդակը կը ղրկէ մեր յառաջապահներուն որոնք դարձեալ պզտիկ փասերով կը նշանակեն երկրորդ կէտը:

Երկրորդ կիսախաղի սկիզբին հակառակորդ խումբը սկսաւ բուռն յարձակողականի, մեր պաշտպանողական գիծը դժուարին կացութեան մէջ դնելով, բայց մեր ճարպիկ բերդապահը գնդակը ետ կը մղէ, մեր յառաջապահները օգտուելով այդ առիթէն կը նշանակեն Գ. կէտը: Բայց կամաց կամաց զգալի կ'ըլլայ մեր տղոց յոգնութիւնը անվարժ ըլլալով ցեխի մէջ խաղալու, իսկ հակառակորդ խումբը աւելի վարժ ըլլալով իր դաշտին, բուռն յարձակումով մը յաջողեցաւ նշանակել յաջորդաբար երկու կէտեր եւ խաղը վերջացաւ Լիոն - Տէսին Հ. Մ. Ը. Մ.ի յաղթութեամբ 3—2:

Քաջալերութեան արժանի են Հ. Մ. Ը. Մ.ի բոլոր խաղացողները, որոնք ցոյց տուին թէ լաւ խաղարկութիւն եւ թէ մարզիկի բարձր ոգի:

Ապրիք հայ երիտասարդներ մեր ազգին արժանապատուութիւնը միշտ բարձր պահեցէք ձեր Հ. Մ. Ը. Մ.ի դրօշով:— Մարզիկ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ

ԷՍԱ ԵՒ ՀԱՄԱՏ

(ԽՈՐՀՐԴԱՎԷՊ)

Բ. ԳԼՈՒԽ

ԱՐԵՒԱԴԱՐՁ

Գրեց՝ ՏԻԳՐԱՆ ՓԻՐԱՆԵԱՆ

— Դո՞ւն... ահաւասիկ մեր մէջ ու մեր կոչնականը պատուական, պատասխանեցին միաբերան, ժպտաշուրթ, ձեռքերնին փաղաքշօրէն իր ուսերուն վրայ դրած:

Այդ երկսեռ հպումը այնքան ելեքտրականօրէն ցնցեցին զինք, որ իր մէջ բան մը փլաւ ու չքնուեցաւ: Իր վրայ զգաց հրաշքը հոգեփոխութեան ու մարմնափոխութեան: Իր ինքնութիւնը հաստատելու համար, ձեռքերը քսեց դէմքին:

Ինքն էր եւ ինքն չէր: Ճակտին կնճիռները անհետացեր էին բոլորովին, այտերը թարմացեր, թաւամազերով յղկուեր, հայելիի մը վերածուեր էր, բիբերուն ծայրը լափող բոցեր կախուեր էին: Յետոյ շօշափեց վերէն վար հնամաշ սեւերու մէջ փաթթուած մարմինը, որ հիմա, ծիրանափառ պատմուճանի մը պերճաշուք ծալքերուն տակ կը շողար սիգապանծ:

Ոչ, ոչ... երկմտութիւնը թերահաւատներուն է տրուած: Հիմա, ինքը երբեմնի Եսայի վարդապետը չէր, վանականը՝ երբեք, մենակեացը՝ ամենեւին, փիլիսոփան՝ թերեւս... Ու գնաց սիրայօժար բազմիլ սեղանապետին դիմաց, աջին՝ իդանոյշներ եւ ձախին սատանաներ:

— Այս օրը պատմական յաղթատօն մըն է, սկսաւ բաժակաճառել սեղանապետը: Մարդոց որդիները երկար տարիներ անցան մեր առջեւէն անտարբեր, նոյնիսկ արհամարհոտ ու նախատալից: Անոնցմէ ոչ ոք չուզեց փորձել մեր զօրութիւնը: Ահա այն միակ հաւատացեալը, որ ի պատիւ մեր գերազօր զօրութեան, իր ուխտի մօմը փակցուց մեր խմբանկարի պատուանդանին: Այս օրէն սկսեալ, ան մերն է, ու պիտի մնայ մեր յաւիտենական պաշտպանութեան տակ: Ուրեմն, խմենք, մեր նորեկ պատուանդանին կենացը, (ծափահարութիւններ):

— Ինչ անուշ է ձեր գինին, ինչ համեղ՝ սիրտը կաքաւին եւ ինչ անապակ կաթը սիրամարգին, բացագանչեց Եսայի:

Իդանոյշները կը զարպասէին չարունակ:

Դուռը բացուեցաւ յանկարծ: Երկու չարաչուք ստուերներ կանգնեցան սեմին վրայ, ապշած ու ապուշցած: Վանահայրը եւ Սիմէոն վանականը: Ամօթի յուզումէն ջղագար, այնքան սուր ճիչ մը արձակելով, մեծաշառաչ փռուեցաւ գետին, որ ընդոստ արթնցաւ...: Երազ էր:

×

Արեւը իր բռնցուած ճառագայթները փռեր է աւազահատիկներու բիւրեղեայ կատարին: Մեղմօրօր զովութիւն մը կը հովթփէ զանոնք, թըրթռուն զանակներ, երիզակներ եւ պսակներ հիւսելով անոնց մաքրածոր թեւերուն վրայ: Լոյսի թափանցիկ հիւսկէններ կը դեգերին անձրեւաշիթ լողարաններու մէջ, ուսկից դուրս կ'ելլեն մաքրուած ու սանտրուած: Անոնցմէ հատ մը թափանցեր է խրճիթէն ներս ու աջ ու ձախ դեգերելով, իր լուսաշարժ լեզուակներով կը ծծէ խոնաւութիւնը ջրաթաթախ հիւղակին:

Ամբողջովին ջուր, քրտինք, աղտ եւ աղտեղութիւն կը կաթկթեն Եսայիի մարմինէն ու տուայտանք, ըկանք եւ խարկանք՝ իր հոգիէն: Եպիկուրը անձրեւի է բռնուեր եւ էջերը բացեր, տղմուտին վրայ: Պիւթագորը վար ինկեր է մատենադարանէն, իսկ Սոկրատ, ջրաթաթախ բերանը բացած, կը խորհրդածէ մռայլօրէն, «մէկ բան գիտեմ, այն է թէ՝ բան մը չեմ գիտեր»:

Սրտաբեկ Եսային, փշրուած աման մը պէս, մռայլ ու դառնադէմ, եկաւ, նստեցաւ խրճիթի սեմին, գլուխը ափերուն մէջ, խորհուրդներու ճղակոտոր կառքի մը լծուած: Անապատի պզտիկ մուկ մը տնկուեցաւ իր դէմ, տոտիկներուն վրայ կանգնած: Արեւին տակ, ականջները շարժելով, քանի մը հապիտի շարժումներ գծեց ու իր հողոցքը քաշուեցաւ:

— Ես այս գիշեր ապրեցայ բովանդակ չարը աշխարհին, սկսաւ մենախօսել Եսայի: Եղայ չըռուած հայելի մը, թունաւոր կարմիրը՝ կնակի: Եղայ հրաշալի դերասան, օձաշապիկներով պատմուճանուած: Մարմինս լեցուցի չար ոգիներու մեղաքարշ շունչով: Ճիշդ է... երազ էր, բայց ցնցող երազներուն ուժն ու ազդեցութիւնը աւելի տեւական ու աղետալի են քան իրականութիւնը:

դեկագիր մը համաձայն որուն դատարան կանչուած են երեք գործարաններու վարիչները որովհետեւ շատ վատ տեսակի ապրանք արտադրած էին։

ՆԱԹԱԼԷ ԿՐԷԲՕ անունով Իտալացի մը որ ժամանակին անդամ եղած է Ֆրանսական օտար լէգէոնին, հինգշաբթի օր Միլանի մէջ վիրաւորեց ֆրանսական մուտ - հիւպատոսը եւ սպաննեց Իտալացի մը որ կը փորձէր զինքը ձերբակալել։

ՀՐԵԱՅ ահաբեկիչները հինգշաբթի օր Երուսաղէմի մէջ սպաննեցին երկու Անգլիացիներ։ Բրիտանացի զինուորներ 15 Հրեաներ ձերբակալեցին ամբաստանելով թէ զէնք կը կրէին առանց արտօնագրի։

ԲՐԻՏԱՆԱԿԱՆ կառավարութիւնը որոշած է ետ չառնել լորտերու ժողովը բարեկարգելու իր օրինագիծը որ բուռն ընդդիմութեան տեղիտուած է պահպանողական շրջանակներուն մէջ։ Այս շաբթու խորհրդակցութիւններ կատարուեցան կառավարութեան եւ լորտերու ժողովին ներկայացուցիչներուն միջեւ, բայց անկարելի եղաւ հաշտարար եղանակով լուծել վէճը։

ԱՆԳԼԻԱ ամսական վեց միլիոն սթերլինի արժողութեամբ ինքնաշարժեր եւ բեռնատար կառքեր կ՚արտածէ։

ՏԱՆԸՄԱՐՔԱ եւ Ամերիկա բանակցութիւններ կը վարեն Կրօէնլանտայի մէջ ամերիկեան զինուորական խարիսխ մը հաստատելու ծրագրին շուրջ։

ՌՈՄԱՆԻ մէջ (Միջին Ֆրանսա) անցեալ երեքշաբթի օր երկու տարուան բանտարկութեան դատապարտուեցաւ Պետրոս Քաֆթանճեան որ անցեալ Օգոստոսին կռիւի մը ընթացքին ծանրապէս վիրաւորած էր Արամ Ճօրճալեանը որմէ 4000 ֆրանքի առնելիք մը ունէր։ Այս վերջինը կը պատրաստուէր Հայաստան մեկնիլ։ Պահանջատէրը յիշեալին մեկնումին պահուն կը հանդիպի իրեն եւ կը պահանջէ իր առնելիքը։ Կռիւ կը ծագի եւ Քաֆթանճեան զմելիով կը վիրաւորէ զայն։ Վիրաւորեալը հիւանդանոց կը փոխադրուի ուր կը մեռնի ոչ թէ իր ստացած վէրքերուն պատճառով այլ թոքատապի հետեւանքով։

Թարգմանի պաշտօնը կը կատարէ Տիկին Օտէթ Միքայէլեան։ Դատապարտեալը 10.000 ֆր․ի հատուցում մը պիտի ընէ մեռեալին մօրը։

ՅԵՏԱՁԳՈՒԱԾ Է․— Փետրուարի 15ի կիրակիին յետաձգուած է Լիոնի Հայ կրթական մարմնոյն Ամանորի հանդէսը որ նախապէս տեղի պիտի ունենար այսօր։

Պ․ ԶՕՊԱՆԵԱՆԻ ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Այսօր շաբաթ, 31 Յունուար, ժամը 5ին։ Պ․ ԶՕՊԱՆԵԱՆ Հայ Ուսանողական Տան մէջ (57 Bld. Jourdan) պիտի տայ իր երկրորդ դասախօսութիւնը ԵՂԻՇԷ ՉԱՐԵՆՑ բանաստեղծի մասին։

Պ․ ՊՕՌԱՆՃԵԱՆԻ մահուան առթիւ ծաղկեպսակի համար հաւաքուած դրամէն աւելցած 3000 ֆրանքը, Պ․ Թորոս Պէթմէզեանի ձեռամբ յանձնուած է 1500 ֆրանք Աղքատախնամին եւ 1500 ֆրանք Ֆր․ Կապոյտ Խաչին։ Ստանալ «Յառաջ»էն։

ԳՐԱԽՕՍԱԾ ՕՐ․— Ֆր․ Կապոյտ Խաչի Մարսէյլ քաղաքի մասնաճիւղին տարեկան հանդէսը՝ ՄԱՐՏ 8ԻՆ։

ԽՆՋՈՅՔ ԳԻՆԵՍԵՂԱՆ

Համախարբերդ․ Միութեան Մարսէյլի մասնաճիւղին կողմէ, 8 Փետրուար 1948, կիրակի կէսօրէ վերջ, ժամը 2.30ին, 67 rue Longue des Capucins։ Գեղարուեստական ճոխ բաժին, երգ, մեներգ, նուագ, արտասանութիւն եւ զանազան անակնկալներ։ Մասնակցութեան 50 ֆր։

ՄԱՐՍԷՅԼ, ԼԱ ՎԻՍԹ․—

Հ․ Յ․ Դ․ ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴ ԳԻՒԼԽԱՆԴԱՆԵԱՆ խումբի կազմութեան տարելիցին առթիւ երեկոյթ պարահանդէսը տեղի կ՚ունենայ 21 Փետր․ 1948, Շաբաթ իրիկունէ մինչեւ լոյս, էրմիթաժի սրահին մէջ (La Viste)։

Բանախօսութիւն, երգ, արտասանութիւն, նուագ։ Առաջին անգամ ըլլալով պիտի ներկայացուի ՊԱՇՏՕՆՍ ԽՈՒՄԲԱԼ է։ Կէս գիշերէն յետոյ եւրոպական պարեր Սէն Լուի նուագախումբին մասնակցութեամբ։

Ապահովել տոմսերը Նոր Սերունդականներէ։

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

ՍԱՍՈՒՆՑԻ ԴԱՒԻԹԻ

Ցայտնի դիւցազներգութիւնը, շարահիւսեց

Կ. ՍԱՍՈՒՆԻ

350 մեծադիր էջ, ընտիր տպագրութեամբ, գին՝ 500 ֆրանք։ Կը գտնուի Փարիզի Հայ գրավաճառներուն մօտ։ Տպ․ Պէյրութ, 1947։

ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԵՑԷՔ

Ֆր․ Կ․ Խաչի Փարիզի մասնաճիւղին տարեկան պարահանդէսին, որ տեղի պիտի ունենայ 15 Փետրուարին ժամը 15էն 24, Hôtel Continentalի շքեղ սրահներուն մէջ, 2 rue Rouget de Lisle, métro Concorde։

Նուագախումբ ՖԷՐՆԱՆ ՊՈՒՅՕՆ։ Գեղարուեստական խնամուած բաժին եւ ճոխ պիւֆէ։

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ

Պուլվար Օտոյի Ֆ․ Հ․ Կ․ Խաչը, Մանուկներու Օրը պիտի տօնէ Փետրուար 1ին, կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, տեղւոյն եկեղեցիին մէջ, կը հրաւիրուին թաղին բոլոր մանուկները իրենց ծնողքներով միասին ինչպէս նաեւ բարեկամ բոլոր կազմակերպութիւնները որ խրախուսեն մեր մանուկները։ Մրգեղէնի ծրարներ պիտի բաժնուին մինչեւ տասը տարեկան մանուկներուն։

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՇՔԵՂ ՑԵՐԵԿՈՅԹ

Կազմակերպուած Ֆրանսահայ Կապոյտ Խաչի Սէվրանի մասնաճիւղին կողմէ, կիրակի 29 Փետր․ 1948, ժամը 3էն 12, Casino des Etoiles, Մասիս սրահին մէջ, 87 Ave. de Livry, à Sevran։

Գեղարուեստական հաճելի բաժին։ Խմբերգ, ներկայացում եւ անակնկալներ, եւրոպական պարեր։ Ճոխ պիւֆէ։ Մուտք՝ 75 ֆր․

Հաղ․ միջոց․— Կառախումբ Gare du Nordէն ժամը 13.45ին եւ 14.15ին։ Eglise de Pantinէն 147 թիւ օթօպիւս, մինչեւ Terminus։

ՖՐ․ Կ․ ԽԱՉԻ ԼԻՈՆԻ մասնաճիւղին Սան Սանուհիներու հայերէնի դասընթացքը պիտի վերսկսի, այս կիրակի, 1 փետր․ առաւօտ, ժամը 10էն 12։ 78bis, Rue Rabelais, Հայ դպրոցի սրահը։ Դասախօս Պ․ Կարապետ Յովակիմեան։ Կը խնդրուի մեր սանուհիներէն որ ճշդապահ ըլլան եւ ամէն կիրակի շարունակեն օգտուելու համար այս ազգօգուտ ձեռնարկէն։

17ՐԴ ՏԱՐԵԿԱՆ ՑԵՐԵԿՈՅԹ

Կազմակերպուած Հայ Արիներու Միութեան Փարիզի շրջանի երէցներու, սկաուտներու եւ գայլիկներու կողմէ։ Մասնակցութեամբ Փարիզի Հայ Արենոյշներուն։ Տեղի կ՚ունենայ կիրակի 7 Մարտ 1948, կէսօրէ վերջ ժամը 2.30ին Salle de la Chimie, 28bis, rue St. Domonique, Paris (7), (métro Invalide կամ Solférino)։

Սկաուտական ճոխ յայտագիր, ներկայացումներ, հայկական պարեր եւ երգեր Արենոյշներուն կողմէ։

Մուտք 100 — 300 ֆրանք։

ԵՐԳԱՀԱՆԴԷՍ
ԿԻՐԱԿ ՍԱԳՁԼԵԱՆԻ

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

SALLE GAVEAU, կիրակի 29 Փետր․ ժամը 14ին

Կը խնդրուի այս թուականը նկատի առնել։

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ Ժիրայր Փիւքիւլճեան, հօրը անունը Օննիկ, մօրը Նեվրիկ, եղբայրները Երուանդ եւ Մկրտիչ քոյրը Ռոզիկ, որոնք մինչեւ 1927ը կը գտնուէին Մարսիլիա։ Տեղեկացնել Պոլսեցի Յարութիւն Գաւազլեանի, 10 rue des Minimes Grenoble։

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ Սեբաստիոյ Կէմէրէկի շրջաններէն Պուրհան գիւղացի Կարապետ Ծառուկեանը որ այս պատերազմէն առաջ կը գտնուէր Փարիզի շրջակաները։ Տեղեկացնել իր հօրեղբօրորդւոյն Արշակ Ծառուկեանի, Dourgouti Gama. 53, Athenes — Grece։

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ.— Իզմիրցի Մարի Քէպապճեան կը փնտռէ իր երկու եղբայրները Հայկ Քէպապճեան ոսկերիչ եւ Կիրակոս Քէպապճեան դերձակ, 1923ին կը գտնուէին Փարիզ։ Ճանչցողներէն կը խնդրուի իմացնել Աթէնք «Ազատ Օր»ի, Վուլիս 20, Աթէնք։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ․— Պ․ Աստուր Ս․ Յովհաննէսեան սրտանց շնորհակալութիւն կը յայտնէ բժիշկ Տիկիրեանի որ յաջողութեամբ կատարած է գործողութիւն մը Տիկին Յովհաննէսեանի վրայ։ Շնորհակալութիւն կը յայտնէ նաեւ բոլոր այն բարեկամներուն որոնք հիւանդանոց այցելած են եւ արդ ապաքինում մաղթած են հիւանդին։

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ․— Հայոց Փարիզի եկեղեցին 1 Փետրուար 1948, Տէր եւ Տիկին Իւթիւճեաններու հոգեհանգստեան արարողութեան պիտի նախագահէ Արտ․ արք․ Սիւրմէեան եւ պիտի մասնակցին Օր․ Իրիս Պիւլպիւլեան եւ Պուքրէշի Օփերայէն Պ․ Կ․ Սագըզլեան։

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՏԱՐՕՆ ՏՈՒՐՈՒԲԵՐԱՆԻ Հայր․ Միութեան ընդհ․ ժողովը տեղի կ՚ունենայ վաղը կիր․, ժամը 2.30ին, rue du Tage, No. 30, métro Maison Blanche։ Կը խնդրուի բոլոր հայրենակիցներէն ներկայ գտնուիլ։ Խիստ կարեւոր օրակարգ։

ՊԱՆԷՕ ՔԱՇԱՆԻ Հ․ Յ․ Դաշնակցութեան «Արծիւ» ենթակոմիտէի ընդհ․ ժողովը, այս շաբաթ երեկոյ «Հրայր» ակումբի մէջ, բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է։ Օրակարգ՝ կոմիտէի ընտրութիւն եւ ուրիշ հարցեր։

ԼԻՈՆ․— Հ․ Յ․ Դ․ Նոր Սերունդի դասախօսութիւնը Չորեքշաբթի 4 Փետրուար, ժամը 8.30ին, դպրոցի սրահը 78bis rue Rabelais։ Նիւթ՝ «Հայաստանի համայնավարացումը»։ Դասախօս ընկեր Կ․ ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ։ Սիրով կը հրաւիրուին երէց ընկերները, Կապոյտ Խաչուհիները եւ բոլոր Հայերը անխտիր։

ՄԱՐՍԷՅԼ ՓՐԱՏՈՅԻ Մայր եկեղեցին Կրօն․ Ընկերակցութեան տարեկան ընդհ․ ժողովը տեղի պիտի ունենայ կիրակի օր, 1 Փետրուար 1948, ժամը 15ին, Պառ տիւ Կլոպի սրահին մէջ, 7 Պուլ․ տ՚Աթէն։ Կը խնդրուի բոլոր անդամներէն ներկայ գտնուիլ։

ՏԷՍԻՆԻ Հ․ Յ․ Դ․ Նոր Սերունդի անդամական ընդհ․ ժողովը այս երկուշաբթի, 2 Փետր․ իրիկուան ժամը 9ին, Հ․ Յ․ Դ․ Տան մէջ։ Ներկայանալ անդամատետրով։

Հ․ Յ․ Դ․ ՄԱՐՍԷՅԼԻ Նոր Սերունդի Շրջ․ վարչութիւնը կը հրաւիրէ իր 12 խումբերը անդամական ժողովի, որ տեղի պիտի ունենայ իրենց համապատասխան եւ սովորական հաւաքատեղին հետեւեալ օրերը։ Ներկայ պիտի ըլլայ Շրջ․ վարչութեան ներկայացուցիչը։ Շատ կարեւոր օրակարգ։

ՍԷՆ ԼՈՒ, Սխամանթօ խումբ երկուշաբթի 2 Փետրուար։

ՊՈՒԼՎԱՐ OSSO, Խատիսեան երեքշաբթի 3 Փետրուար։

ՊՈՄՈՆ, Քրիստափոր, հինգշաբթի 5 Փետր․։

ՍԷՆԹ ԱՆԹՈՒԱՆ Գիւլխանդանեան, ուրբաթ 6 Փետրուար։

ՔԱՂԱՔ, Ռոստոմ, հինգշաբթի 5 Փետրուար։

ՍԷՆԹ ԱՆՆ, Քեռի, չորեքշաբթի 4 Փետրուար։

ՍԷՆԹ ՄԱՐԿՐԻՏ, հինգշաբթի 12 Փետրուար։

ՍԷՆ ԺԷՐՈՄ, Աղբալեան, ուրբաթ 20 Փետր․։

ԼԷ Ջ՚ՕԼԻՎ, Օհանջանեան, չորեքշաբթի 11 Փետրուար։

ԷՔՍ ԼԷ ՄԻԼ, Համազասպ, Կիր․ 8 Փետրուար։

ԼԱ ՍԻՈԹԱ, Հրայր, Կիրակի 8 Փետրուար։

ԿԱՐՏԱՆ, Կիրակի 15 Փետրուար։

Հ․ Յ․ Դ․ ՌՈՄԱՆԻ ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ վիճաբանական ժողովը տեղի պիտի ունենայ այս չորեքշաբթի 4 Փետրուար, ընկեր Վարուժան Խուպիկեանի բնակարանը, սովորական ժամուն։

Կը դասախօսէ ընկեր Ա․ Պօյաճեան։

ԹԷՅԱՍԵՂԱՆ․— Ի պատիւ դասախօսներուն ու ծնողքներուն Հ․ Յ․ Դ․ Նոր Սերունդին Փարիզի մասնաճիւղին կողմէ, այս կիրակի 1 Փետրուար ժամը 3—8, 8 rue Danton, métro Odéon կամ St. Michel։

22 ՓԵՏՐՈՒԱՐԻՆ, ԿԻՐԱԿԻ ՕՐ ԺԱՄԸ 3ԷՆ ԿԷՍ ԳԻՇԵՐ, Հ․ Յ․ ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՌՈՍՏՈՄ ԽՈՒՄԲԻ ՀԱՆԴԷՍ ԽՆՋՈՅՔԸ

Կը խնդրուի նկատի ունենալ թուականը

ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԺՈՂՈՎ

Փարիզի Հայոց եկեղեցւոյ կրօնական ընկերակցութեան վարչութիւնը ընդհ․ ժողովի կը հրաւիրէ ընկերակցութեան բոլոր անդամները 1 Փետրուար 1948, կիրակի ժամը 2.30ին եկեղեցւոյ խորհրդարանին մէջ, օրակարգ ունենալով եկեղեցւոյս օծման լուսարար Պ․ Յակոբ Ճօրթուեանի քահանայական թեկնածութեան հարցը։

18 Յունուար 1948ի ընդհ․ ժողովը մեծամասնութիւն չունեցաւ, կանոնագրի 16րդ յօդուածին համաձայն, այս անգամ ներկաներու թիւը պիտի նկատուի օրինաւոր։

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 Rue Damesme - 13e
Le Gérant : A. NERCESSIAN